

DIONYSIUS PETAVIUS
e Societate Jesu

DIONYSII
PETAVII

Aurelianensis è Societ. Jesu

RATIONARIUM
TEMPORUM.

EDITIO NOVISSIMA,

CUI ACCESSERUNT, PRÆTER
Dissertationes & Tabulas Chronologicas anteà editas, Appendix Historica usque ad annum 1732. Notæ In Antiquam Historiam præcipua illius capita illustrantes, & Tabulæ Genealogicæ aliquot illustrium Familiarum cum veteris tum recentioris Historiæ.

TOMUS PRIMUS.

Apud Laurentium Basilium

VENETIIS, MDCCXXXIII.
Apud Laurentium Basilium.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO

ILLUSTRISSIMO PRINCIPI

D. LUDOVICO BORBONIO

ENGUIENNENSIUM

DUCI.

I ipsa per se loqui artes, disciplinæque possent, (Illustr. Princeps) *magnas profectò tibi, ac tuo Parenti, summo viro, gratias agerent; nec minus sibi de hoc honore gratularentur, quem sunt ad hanc diem maximum vestro de se judicio consecutæ.*

Est enim hoc, quanti vos illas feceritis, illustre testimonium, quòd amplitudinis uterque tanta, ille te in earum sinu, ac gremio educari voluerit, tu earundem convictu, & contubernio posteriores aulæ delicias, & amœnitates duxeris. Hoc est, inquam, prorsus amplum literis nostris, & magnificum; regia te stirpe puerum, & indole sic illis tractandis assuescere, non ut earum magistros ad te demum evoces; aut oblectamenti, & acroamatis adhibeas loco: sed ut ad illorum ædes ultrò accedas ipse quotidie: neque in Scholarum officiis obeundis proprium tibi quicquam præter cæteros assumas. Quare cum sempiternum vobis nomen ac famam utrique comparatis; tum exemplum huic, & sequenti ætati statuitis, quanto illas in pretio haberi deinceps oporteat ut id ex opinione evellatur hominum, quod plerisque ordinis illius, vel palam, vel usu tacito, ac judicio persuasum videtur: ut quisque summo loco natus est, ita minimum cum otiosis illis & inertibus studiis habere commercii. Quod si quis jactare audebit in posterum; non Alexandri M. non Caroli nostratis; non reliquorum, quos ex antiquitatis memoria proferre solemus: sed recentiore isto tuo, & Illustrissimi parentis tui facto refelletur. Hoc igitur, ut dixi, nomine quàm maximas se ambobus vobis gratias debere literæ profiterentur, si uti sermone possent, tùm qui hoc possunt, fautores illarum, & amantes, prolixè ac cumulatè facient: & hujus commendationem laudis adjungent ad cæteras, quarum segetem ac materiam olim in Illustrissimo parente tuo confectam

habent; in te vero nihilo minorem, & his, quæ præ te fers, generis naturæque bonis consentaneam fore confidunt. Quam de te conceptam omnium opinione spem ratam exploratamque reddunt tot illa præstantium, quæ vel id ætatis habes, indicia virtutum. Est omninò divinum nescio quid in vobis Principibus; & communi captu altior indoles, quæ vos secernit à vulgo, & ad hominum imperia, magnasque res, & arduas capessendas natos esse demonstrat. Atque ut in apum genere signa quædam regibus indita sunt, quibus facilè dignoscuntur ab reliquis: aut ut Spartorum posteri lancea; eburneo humero Pelopidæ; Seleucidæ ancora; naturalibus aliis alii notis insignes erant: Sic esse solet eximium aliquid in magnis viris; quos supra sortem aliorum non tam conditio generis, quam omnia gubernantis, ac suum cuique describentis ordinem Dei voluntas extollit.

Ejusmodi in te esse illa, didicimus: primum acre & excellens ingenium; cujus est ad omnes capiendas artes tanta celeritas, ut undecimo jam ætatis anno, primas in Eloquentiæ schola eruditionis industriæque teneas: animus item honestæ laudis, ac gloriæ incitatus stimulis: crebra cum adversario de doctrinarum genere omni certamina; neque certaminibus rariores palmæ ac victoriæ, dum tu quidem æquales inter, omnium rerum, quibus ornari ætas ista solet, principatum obtines; &, sive Parentis hortatu, sive tuapte sponte id assequeris, quod cuidam in militiam profecturo Principi suus apud Homerum pater præcepisse legitur,

Αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων:

ut umbratili hac & ludrica dimicatione præludas iis triumphis puer, quos matura pòst ætate justis ex hostibus, præliisque reportabis. His, quæ splendidiora videntur vulgo, multo accedunt illa potiora; flos quidam integritatis, ac nitor, nullis vitiorum maculis oblitus: docilis natura, & ad fingentis arbitrium tenera, & flexibilis: tum candidi mores, & amabiles; atque adversus omnes, etiam infimos, summa lenitas, affabilitasque sermonis: Christiana denique, sine fuco, pietatis diligens amor, & cultus. Hæc, & ejusdem modi cætera magna per sese, tamen inde nonnisi semina sunt, & initia, quibus ad dignum Principe decus tuus sensim adolescit & perficitur animus.

Sed ego laudum hìc tuarum præconium non decrevi facere. Id opus cùm erit, primum universos, quod dicere cœperam, eò conspirare, nitique simul oportebit, qui doctrinarum persequuntur studia; cum Societatem nostram necesse erit ex omnibus:

nibus:

nibus: cujus institutioni tuus te nunquam sine laude nominandus pater addixit. Quod cum ageret, unà præclarum obsidem, ac pignus dabat singularis de ea existimationis, ac voluntatis suæ, & illius in te vicissim obligabat fidem, ut quibus posset rationibus cùm amplificanda gloria tua, tum juvandis ac provecandis studiis tuis incumberet. Ego itaque, qui, quòd & ex illa Societate sum, & ingenuis delector artibus, utriusque lege officii teneri me sentio, eo ipso defungendum mihi hoc tibi inscribenda Opere statui: in quod historiam omnem ab Orbis initio ad ætatis nostræ tempora quanta potui brevitate, diligentiaque contuli. Sic enim commodare primum me putavi posse studiis tuis; quorum præcipua pars in historia, & antiquitatis sita est scientia. Hanc vero non decoram solùm principibus, sed etiam perutilem esse, jure perhibent sapientes viri. Sive quod civilis ex illa prudentia disciplina petitur; dum ex alienis exemplis, & casibus quid in suis, vel communibus gerendis rebus tenendum, vitandumque sit, addiscunt homines, nullo suo labore, ac periculo, sive ex tam assidua rerum humanarum, fortunæque, quam illic legunt, vicissitudine, & imperiorum ac civitatum occasu, parvi ista facere consuescunt, & in iis tuendis, aut appetendis modum adhibere cupiditatibus suis; atque ad solida, constantisque gloriæ fructum, qui ex una virtute, & pietate capitur, consilia sua transferre. Hunc usum historiæ legendæ vel esse præstantissimum, non semel admonet gravis imprimis auctor Otho Frisingensis, præsertim his verbis quæ in secundi libri fine posuit: Hæc omnia, *inquit*, nutantium rerum mala (ut ita dixerim) quotidianæ mortalium mortes, ad veram ac permanentem æternitatis vitam nos mittere deberent. *Ejusmodi tu morum, vitæque fructum, non solùm utilius; sed etiam, quæ tua est ingenii bonitas, jucundius, quàm illum scientiæ cognitionisque, cujus est vehemens imprimis amor in pueris, ex hoc nostro libro colliges. Atque hinc postremò, de duobus illis erga te officiis, quæ mihi cum universa Societate proposita debere esse dixi, consequens fiet alterum; ut, si privatis adhuc nullis tuis, Illustrissimi certè tui Parentis in me meritis, tùm in nostram Societatem utriusque communibus, debitum à me vicissim honorem, & cultum hac qualicumque nominis tui commendatione persolvam.*

ILL. C. T.

Addictissimus,
DION. PETAVIUS
è Societate Jesu.

AD CANDIDUM, ERUDITUMQUE LECTOREM.

EQUE meram tibi (*erudite Lector*) hiſtoriam hoc in libro, neque porro Chronologiam inſtitui ſcribere. Quæ duo quantum diſtent invicem, cùm eſt facilis exiſtimatio, tùm in poſterioris partis initio docebitur. Medii eſt ergo generis, quod aggredimur, & ex ambobus ita temperatum, ut id ex unoquoque, quo potiſſimum commendatur, exprimat; quod minus ineſt commodum, eo careat. Habet hoc hiſtoria proprium, uti pleniùs rei geſtæ modum, ordinemque perſcribat; nullis ferè neque probationibus, & argumentis, neque teſtibus, unde ſingulorum annorum ratio conſtet. Chronologia verò unum illud inquirens, quibus ſignis & veſtigiis ad annos ſuos ac tempora res quæque dirigatur, earum ſumma ferè appellatione contenta eſt: ac neque ſingulas diffundit latiùs; nec earum progreſſiones, & exitus cum initiis contexit. Ita non obſcura ſolum præteritorum cognitio, ſed exilis etiam, & jejuna ſumi ex illa creditur. Nos hic præcipua, rerum ab exordio, totius hiſtoriæ capi-

ta

ta sic exponimus; ut & paullò uberiùs ac nitidiùs, quam Chronologia solet, atque historico penè more, tractemus: & uniuscujusque, quantum licet, notemus annos, ac tempora, quæ partim Chronologicis argumentis, partim idoneis auctoribus affirmare studuimus. Huic lucubrationi *Rationarii* nomen fecimus: quo nomine summam Imperii Romani, hoc est, vectigalium ejus, virium, & copiarum Indiculum, ab * Augusto confectum, Svetonius apellat.

Cum sit igitur *duplex*, ut cum Phædro loquar, huius *libelli dos*; ac tum perpetuam ab mundi primordio rerum historiam; tùm rationem temporis, id est, χρονικὴν ἀπόδειξιν exhibeat: utrumque hic paulo aliter, atque in priori editione, institui tradere. Nam in ista conjunctim ambo illa iisdem & libris, & plerumque capitibus exponebantur; ac sua cuique historiæ subjecta erat Chronologica probatio: tùm qui Operis in principio positus erat liber, & primus in Lectoris incurrebat oculos, meram Chronologiam afferebat: hoc est, elementa doctrinæ illius, & annorum structuras, computandorumque temporum præcepta. Quæ omnia etsi facilitate summa, quantam capere res ipsa poterat, explicata illic erant; tamen non defuerunt, qui eorum se difficultate absterreri ab illius lectione dicerent, ac malle se plena historiæ spatia continenti peragrare cursu, quàm toties ad eas tricas, & salebras offendere. Addebant iidem, ne

* *Svet. in Aug. c.* 28.

ne id quidem consilii fuisse, quod in ipso Operis aditu, qui quadam suavitatis, & facilitatis illecebra blandiri, ac Lectorem allicere debeat, Chronologica ista collocarim; quæ aspera fronte, ac tetrica historiæ ab sese studiosos arceant: neque Pindari præcepto paruerim admonentis, *cujuslibet operis in capite splendentem ac renidentem faciem esse oportere*. Hæc cùm plerique jactarent; etsi me nondum superioris consilii pœnitebat, tamen illorum obsequi voluntati, quàm in proposito perseverare malui. Quare quidquid ad subtilem, & enucleatam rationem temporum attinebat, quod per libros singulos diffusum erat, & cum historia permistum, secrevi unum in locum, ac seposui: totumque hoc Opus in partes duas distribui. Quarum prior nudam ferè ac simplicem historiam complectitur: eaque rursus in Tomos est divisa duos: è quibus alter ab mundi primordio ad Christiana initia proficiscitur; posterior inde cœpta historiam ad nostra usque tempora perducit. Secunda pars Chronologicas probationes quatuor libris explicat præcipuorum historiæ capitum, quæ in priori Parte narrantur. Qua etiam in Parte priori posterioris locos ad marginem notamus; ex quibus probationes illæ repetendæ erunt, si quem ad ista diligentiùs inquirenda voluntas induxerit. Ac præter hos Chronologicos locos, nomina insuper adscripsimus Auctorum singulorum, eorumque libros, & capita, unde quælibet historia describitur. Id autem ea cautione fecimus, ut quoad licuit, quam

quàm vetustissimos,& illorum vel æquales, vel suppares temporum, hoc est maximè omnium fide dignos adhiberemus. In quo & istud commodum est non sanè prætermittendum, quod hoc ipsum πάρεργον vice methodi esse possit, quam in legenda plenius historia sibi quisque præscribat. Habebit enim Scriptorum notulis, quibus paginarum prætexuntur oræ, historicorum omnium seriem, & ordinem, qui temporibus singulis accommodantur. Cætera quæ ex hujus libelli usu adiumenta capies, tuæ (*Candide Lector*) experientiæ permitto: ne ambitiose jactare nostra, pluraque, quam re ipsa peti ex illius tractatione poterunt, polliceri tibi videar.

PRÆFATIO IN HANC NOVAM EDITIONEM.

Abes hic, Lector erudite, novam *Rationarii Temporum* editionem, ad quam perfectiorem & utiliorem reddendam sequentia præstita sunt.

I. Textus ipse accuratè hic exhibetur, mendis illis innumeris repurgatus, quibus scatebat *Editio Parisiensis* anni 1702. cæterum aliis, multis nominibus, præferenda; & *Coloniensis*, seu *Genevensis* anni 1720. *Parisiensi* deterior.

II. Variæ *Dissertationes* Temporum doctrinam illustrantes, & Petavii errores quosdam corrigentes, *Tabulæ* præterea *Chronologicæ* ex supradicta editione *Parisiensi* in hanc translatæ sunt.

III. Notæ quædam non contemnendæ, quæ in Præfatione Editionis *Lugduno-Batavæ* anni 1710. occurrebant, ad loca, ad quæ pertinebant, adductæ & adscriptæ sunt: designato semper loco illo, ex quo desumptæ fuerunt.

IV. Ex eadem editione *Lugduno-Batava* Appendix, historiam ad annum 1710. deducens, huic editioni addita est.

V. Quæ

V. Quæ maximi momenti ex eo tempore ad annum usque 1718. contigerunt, ex Coloniensi mutuata sunt, & altero capite breviter perducta historia usque ad annum 1732.

VI. Tabulas illas Genealogicas, quæ in editionibus *Lugduno-Batavis* annorum 1710. 1724. reperiuntur, ad calcem tomi primi reperies.

Denique, quum a tempore, quo editum est ab ipso Petavio Rationarium, imprimis verò ab *Usserio* ita illustratæ fuerint res chronologicæ, ut illius calculi Petavianis hodie ab omnibus ferè præferantur; Quum præterea res *Assyriorum* & *Babyloniorum* ab eodem Chronologo in multo majori luce positæ sint, quam a Petavio fuerunt; *Breves Notæ* in Historiam Vet. Test. hæc capita & alia quædam numero pauca illustrantes additæ sunt. Fruere, Lector benevole, & fave.

IN-

INDICULUS AUCTORUM,

qui in libris Rationarii temporum citantur.

A

Ar-

Fa:

Ma.

Va-

Sum-

mma Temporum ab Orbis initio ad ætatem nostram.

Annos ab rerum primordio, ad eum, qui Christi putatur 1633, numeramus 5616; proindeque ab initio mundi ad æram Christianam, sive ad eum annum, quo natus vulgò ponitur Christus, computantur anni 3983, ita ut horum extremo communis Natalis inciderit. Hunc annorum numerum per intervalla certa ita partimur.

1 Ab exordio mundi ad Diluvium absolutum anni sunt 1656.

2 Ab eo anno, qui Diluvium proximè secutus est, ad Abraami quintum & septuagesimum, quo stirpem illi pollicitus est Deus, anni numerantur 366.

3 Ab anno Abraami 76, ad eum, quo Israelis posteri ex Ægypto profecti sunt, anni 430.

4 Ab eo, qui proximè ab exitu cæpit Israelitarum, ad tertium Salomonis, ante Templi conditum, anni 519.

5 Ab quarto Salomonis anno, quo Templi fundamenta jacta sunt, ad annum Cyri 21, sive postremum Babylonicæ captivitatis, anni sunt 474.

6 Ab soluta captivitate ad Communem Christi natalem, anni sunt 538.

Fiunt ab Orbe condito ad natalem Christi anni 3983. ad quos additi 1632. summam explent annorum à Mundi conditu 5615.

Atque his additi iterum anni 100. qui in Appendice continentur ab anno 1632 ad 1732. efficiunt summam annorum ab Orbe condito 5715.

NOI

NOI REFORMATORI
Dello Studio di Padoa:

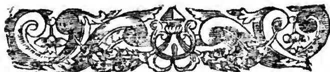
CONcediamo Licenza à Lorenzo Baseggio Libraro di poter ristampare il Libro Intitolato *Dionysii Petavii Aurelianensis è Societate Jesu Rationarium Temporum &c.* giusto l'Esemplare Stampato nell' Anno 1721.

Dat. 5. Febraro 1731.

(Carlo Ruzini Kav. Proc. Ref.
(
(Z. Pietro Pasqualigo Ref.

Agostino Gadaldini Segr.

RA-

RATIONARII TEMPORUM PARTIS PRIMÆ,

quæ est ἱστορική,

LIBER PRIMUS

Annos continens ab orbis initio, sive (1) anno Periodi *Julianæ* 730. ad 3. *Salomonis*, qui est ejusdem Periodi 3702.

CAPUT I.

Quænam (2) primo hoc intervallo à mundi conditu ad diluvium digna memoria contigerunt: ubi de operibus sex dierum, deque anno diluvii.

MUNDUM à Deo esse factum, si non divina persuaderet auctoritas, satis nos ejus per sese contemplatio doceret. Hunc etsi summus ille Artifex constantē partibus suis & absolutum momento creare potuit,

A. 730. Per. Jul. ad 2386.

(1) *Anno Periodi Julianæ 730.*) De Periodo Juliana Vid. *part. 2. lib. 3. cap. 4.* Cæterum Anno Per. Jul. 730. conditum fuisse Mundum asserit Auctor, quia à condito Mundo ad initium æræ Christianæ annos tantum 3983. effluxisse putat, Vid. *part. 2. l. 2. c. 2.* Cum autem ex accuratioribus calculis infra in Not. *ad c. 2. lib. 2. part. 2. & ad c. 6.* ejusdem libri deductis appareat annum primum Æræ vulgaris seu Per. Jul. 4714. fuisse Mundi 4004. (non 3984.) sequitur Mundum Per. Jul. Anno 710. (non 730) conditum supponi debere.

(2) *Primo hoc intervallo*) Quæ fuerit illius intervalli duratio scil. annor 1656. & de discrimine Codicum Hebraic. & Græc. Vid. *part. 2. lib. 2. c. 1.*

A. 710. Per. Jul. ad 2326. tuit, paulatim tamen sex intervallo dierum elaborare maluit.

Quocirca principio rerum omnium nihil præter terram, terræque circumfusam aquarum immensitatem exstitit. Aquæ porrò non crassæ erant & concretæ, quales modò cernimus: sed tenues, ac vaporis instar, & nebulæ totum hoc inane repleverant, quod supra terram elementorum cæterorum, ac cælestium corporum vastitas

Gen 1. occupavit. Eas partim aquarum vocabulo, partim abyssi declarat *Moyses*; quas & initio, nondum exorta luce, tenebris obsitas fuisse dicit; & iis Dei incubuisse Spiritum. Ex aqua, terraque, velut materia, reliqua deinde formata sunt corpora, quæ in sex dierum opere percensentur. Quòd autem Deum in principio cælum & terram creasse, *Moyses* ait, ea generalis est sententia, quæ id omne complectitur, quod sex illis diebus effectum est, quodque per partes deinceps exponitur.

Prima die lucem procreavit Deus; quam aqua, sive tenuis, & immensus ille vaporum tractus excepit; nondum sole producto. Et ut diei noctisque spatia definiret, eandem lucem nebulosi illius corporis agitatione circumtulit.

Secunda die firmamentum à Deo fabricatum est. Quo nomine tam cælestia corpora significari credimus, quàm aerem & ætherem: hoc est, totum id, quod à terra ad extremum usque mundi patet, & inane vulgò creditur. Quibus fingendis omnibus abyssus, hoc est aquæ in vaporem attenuatæ moles infinita materiam præbuit. Firmamento demum vis illa est indita, ut superiores aquas ab infimis separaret: non ut totum ipsum inter ambas medium intercederet; sed aliqua tantummodo sui parte, quæ citima terris regio aeris infima dicitur. Hæc enim ut firmamenti pars est, hoc est inanis illius exporrecti; sic firmamentum vel expansum appellari potest. Superiores aquæ, nubes sunt medio in aere suspensæ,

ſæ, è quibus pluviæ gignuntur: inferiores, maria, fluminaque; quæ ſequenti die ortum habuerunt. A. 720 Pet. Iul ad 2386.

Tertia die primùm aquas in ùnum collegit locum; imò verò totidem in loca, quot maria, & lacus extiterunt. Nam exaggeratis in immenſum montibus, & excavatis alveis, aquarum conceptacula fecit. Exindè retectam humum herbarum ac ſtirpium viriditate veſtiri, arboresque juſſit educere.

Quarta die Solem, ac Lunam, Stellasque collocavit in cælo.

Quinta piſces & aves ex aqua procreavit.

Sexta demùm hominem finxit è terra, & divini afflatu Spiritus animavit: cui ab terra *Adami* nomen impoſuit. Poſt in hortos amœniſſimos à Deo conſitos novus homo transfertur; quos (3) in *Babylonia*, vel in hujus & *Meſopotamiæ* confinio ſitos fuiſſe, juſta ſuſpicio eſt. Non enim alibi *Tigris* & *Euphrates*, (4) quos nominatim *Moyſes* recenſet, alveos committunt. Iis in hortis cùm alias arbores ad uſum hominis ac voluptatem, tùm inſignes collocavit duas, alteram vitæ, alteram ſcientiæ boni, & mali. Prior ab effectu nomen invenit; quòd ei vis ineſſet perpetuæ cum vita fovendæ ſalubritatis (*a*) ut *Auguſtinus*, & *Proſper*, aliique ſentiunt. Poſterior ab eventu ſic appellata eſt; quòd ejus deguſtato fructu ſtatim intellexerunt, quanto amiſſo bono, quantum in malum incidiſſent, ut eidem (*b*) *Auguſtino* videtur, nec non (*c*) *Moſi bar Cepha* in Commentario de Paradiſo. Sive quòd boni malique ſcientiam illa ex arbore ſerpens promitteret: ut acutè (*d*) *Rupertus*. Ibi dormientis ex *Adami* latere detractam coſtam Deus formavit

Paradiſus terreſtris Gen. 2. 14.

a Aug. 3. Civ cap. 20 Proſp 2. de Vita Cont. cap. 18.
b Aug 14. Civ cap. 17.
c Pet. 1. cap. 19.
d Rup 2. de Trin. cap. 27.

(3) *In Babylonia*) de Situ Paradiſi terreſtris conſulendi *Bochart. Geogr. part. 1. ſeu Phaleg lib 1 cap 4.* & *Huetius Tract. de Situ Parad. Terr.* qui uterque poſt *Petavium* ſcripſere

(4) *quos nominatim recenſet Moſes*) In eod. Heb non Tigris ſed Chiddekel nominatur: eo autem nomine eundem intelligi fluvium, qui Græcis Τίγρις dicitur, probant jam laudati Scriptores.

A. 910. Per. Jul. 44310. in fœminam, quam illi comparem & adjutricem dedit. Sed ea quovis hoste graviorem ipsi perniciem attulit. Ejus quippe blanditiis infractus, oblatum ab illa interdictæ fructum arboris comedit. Cujus sceleris noxam cùm ipse præsenti mox pœna luit; tum deinceps derivavit in posteros. Igitur beata illa mansione dejectus cum culpæ socia conjuge in vitæ hujus ærumnas extruditur.

Gen. 4. Primi deinde mortalium ab illis orti sunt *Cainus* & *Abelus*: quorum ille agricultura, hic pastione pecorum vitam exercuit; qui & Deo propter integritatem fuit acceptior. Ob id furore ardens & invidia *Cainus* innocentem fratrem peremit: & in ultionem parricidii huc illucque vagus oberrans, similem sui, hoc est invisam Deo ac rebel-

Gen. 4. 17. lem procreavit sobolem. Idem de *Henochi* nomine urbem primus instituit. Stirpi huic adversam, hoc est piam & religiosam alteram propagavit

Gen. 4. 26. *Sethus*, aliquanto post *Abeli* necem *Adamo* genitus: cujus Filius *Enos* Dei nomen invocare cœpisse dicitur: quòd, ut opinio est, Dei cultum ab *Caini* posteris obliteratum publicè constituit.

Gen. 5. 24. Inter alios memorandus venit *Henoch Jaredi* Filius. Quem cùm ob innocentiam adamasset Deus, vivum adhuc ex hominum oculis eripuit (5) nondum legitima ætate confecta. Hujus posteri, quos *filios Dei* scriptura nominat; moribus in deteriora lapsis, cùm *Caini* gente matrimonia junxerunt: quo ex commercio gigantes procreati sunt. Tum in omne flagitiorum effusi genus mortales, iram in se Numinis verterunt; cùm virtute ex hominibus extincta, nihil ei jam moræ posset objici. Ergo infensus *Adami* posteris Deus universos aquarum eluvione decrevit perdere.

Gen. 6. Unus è *Sethi* sanguine *Noemus* supererat qui in fide ac Dei obsequio perstabat. Hunc de consilio suo centum & viginti annis ante certiorem facit: de paucis ex hominum pecudumque numero servandis,

(5) *Nondum legitima ætate confecta*) erat enim annos natus 365. Gen. V. 23. 24.

vandis, (6) moliri arcam imperat. Centum totos annos in ea fabricanda Patriarcha posuit. Quæ trecentos longa cubitos, lata quinquagenos, in altum tricenos assurgebat, triplici tabulatorum ordine, in quibus suas quibusque generibus animantium mansiones attribuit. Octo in totum hominum capita; purorum animantium septena; impurorum paria singula eo navigio inclusa sunt, ac diluvii aquis erepta: reliqua terrarum omnium eluvione consumpta sunt; quam quadraginta dierum continens imber, & effusi latè gurgites effecerant: sic ut altissimorum juga montium quindecim cubitis unda supergressa sit. Annus ab rerum exordio 1656. tunc agebatur, ante *Christi* æram 2329.

A. [illegible] Per. Jul. ad 2386. *Arca Noemi*

Gen. 7. 3.

Vid Part 2. l. 2 c. 1

CAPUT II.

Quæ ex sacra profanaque historia intervallo isto gesta memorantur, quod (1) *ab anno Periodi* Julianæ 2387. *ad* 2752. *pertinet: ubi de* Babelis *ædificatione, ortu* Abraami, *& migratione:* Assyriorum, Ægyptiorum, Sicyoniorum *regnis*,

A. 2387. Per. Jul. ad 2752.

EXacto diluvio *Noemus* ex arca digressus sacra ritè Deo fecit (2) in montibus *Armeniæ*; ubi & arcæ reliquias in longa tempora servatas esse prodidere Veteres aliqui.

Gen. 8. Josephus, l. 1. Ant. c. 4.

Post hæc, versis ad agriculturam studiis, vitem *Noe* conserit: ac vino, cujus vim adhuc nesciebat paulò largiùs epoto, in ebrietatem, ex

A 3 eaque

[6] *Moliri Arcam imperat*] De figura & dimensionibus Arcæ consulenda *Dissertatio Gallica Joan. Le Pelletier Rhotomagi edita* Anno 1700. in qua fusè probat auctor sufficere potuisse hoc ædificium ad excipienda (præter Noachi familiam) omnia animalia in eo includenda cum pabulo, aliisque ad eorum omnium vitam per annum conservandam necessariis.

(1) *Ab anno Per Jul &c*) De istius periodi duratione & auctoris in hoc errore, Vid. *Part.* 2 *lib.* 2. *cap* 2. & Not.

(2) *In Montibus Armeniæ*) illi in Heb. Cod. dicuntur montes Ararat in Vulg. montes Armeniæ, fuisse autem *Gordyæos* in Armenia montes vero simillimum reddit *Bochart. Phal. lib.* 1. c. 3. Vid. *Chardini Itiner. Tom.* 2.

A. 2387. eaque in somnum solutus est; quem nudatis ve-
Pe. Jul. ad 2732. rendis indecorè stratum in tentorio ludibrio *Chamus* habuit, fratribusque monstravit: hi aversi, retroque gradientes pallium injiciunt. Re pater postea comperta, *Chami* stirpem execratus, *Japheto*, ac *Semo* bene precatus est. (3) Ab his tribus propagatum humanum genus brevi maximum incrementum habuit, ut non una regione capi ampliùs posset. Et videlicet frequentandæ erant orbis terrarum partes reliquæ. In has antequam immigrarent, à seque mutuò divellerentur, ingentem turrim in campo *Sennaar* ædificare placuit, quod commune sui monimentum posteris relinquerent. Erat hactenus mortalium omnium eadem lingua. Hanc frustrandis illorum conatibus Deus in plures distraxit. Ita commercio vocis ablato, ædificandi consilium abjecerunt. Quod ex illa molitione reliquum fuit (4) *Babylonis* initium fecisse creditur. Nam *Babel* à linguarum permistione turris illa nominari cœpit. Hæc ut in ortu ipso *Thaleci*, hoc est uno ab Diluvio vertente sæculo, minimè facta putamus: sic in
Part. 1. l. 2. c. 3. plura proferre nihil attinet. Alterius ergo sæculi elapso jam dimidio, quod ostendam in secunda parte, perturbatio linguarum cum populorum, ac regnorum propagatione contigit.

Ab *Heberis* stirpe, penes quam usus cognominis linguæ & vera religio constitit, ortum duxit
Abraami ortus. *Abraamus*, in ingens pietatis & obsequii futurus specimen. Pater huic *Thare*, patria *Chaldæa*; è
Partie 2. l. 2. c. 2. qua Dei monitu cum Patre profectus (5) in *Mesopota-*

(3) *Ab his tribus*) Ordo nativitatis filiorum Noemi duci debet ex *Gen.* c. X ubi illorum posteri recensentur. Ibi autem sic disponuntur Japhet, Cam, Sem. Semus itaque non quòd fuerit primogenitus, sed ob continuatum in ejus familia Dei fœdus, primus vulgò nominatur.

(4) *Babylonis initium fecisse creditur*) Fuisse reverà terram Scinhar vel Sennaar eandem cum Babylonia vel saltem Babyloniæ partem ibique conditam tunc fuisse Babylonem apertè colligitur ex *Gen* X. v. 10. XI v 2 & *Dan.* 1. v 2. Vid. *Perizon Orig. Babylon.*

(5) *In Mesopotamiam*) Vel potius in Chananæam. Ut enim unde proficiscebatur Abram, in Mesopotamia erat. Vid. *Act.* VII v 2 & *cap. seq.* §. 1. ubi idem supponit auctor noster. Vid & *Perizon. Orig. Babylon. cap.* VI. p 85 & addita in fine libri.

potamiam est (6) ætatis anno 70. ac circiter annis quinque *Charris* habitavit. Ibi patre relicto, mox, ut jussus est, cum uxore *Sarai* & *Loto* fratris filio migravit in *Chananæam*, annum agens 75. *Tharai* patris anno 145. Vixit deinde, patre superstite, annis in *Chananæa* ferè sexaginta: quibus exactis, anno ipso vitæ 135. in *Mesopotamiam*, ac paternam domum abiit; unde mox jubente Deo, in *Chananæam* regressus est. Sic illa conciliantur, quæ ex *Mosis* & *Actorum* historia solent objici. A. 2389. Per Jul. ad 2752.

Postquam *Noemi* posteri per orbem terrarum dissipati sunt nationum exinde ac regnorum discrimina cœperunt. Quorum quidem literis prodita sunt initia, vetustissimum fuit *Assyriorum* sive *Chaldæorum*, quod in *Babylonia* primùm exortum, ab ea in *Niniven Assyriamque* translatum, annis circiter mille ac trecentis obtinuit. Nam quæ de *Arabum* & *Chaldæorum* antiquioribus regnis ex *Africano* commemorantur ab *Eusebio*, ea fabulæ, quàm vero propiora sunt. Part. 2. l. 2. c. 1. *Assyriorum regnum*.

(7) Primus in Regum *Assyriorum* serie *Belus* ponitur: qui *Babylone* regnavit, ejusque conditor habetur à profanis Auctoribus; ex quo idem videtur esse, qui in sacris literis *Nembroth* dicitur. Huic, cum quinque & sexaginta imperasset annos, successit *Ninus*: à quo condita *Ninive*; eoque sedes translata regni, quod deinceps ab *Assyriis* nomen accepit. Supra hunc profana historia non assurgit. Ac primus proferendi imperii cupiditate bella cum exteris fecisse fertur. *Asia* subacta, postremò *Bactrianos* cum eorum rege *Zoroastre* domuit. Inde *Semiramide* in conjugium adscita, ex eaque suscepto filio *Ninya* moritur post annos, quàm regnare cœperat, duos & quinquaginta. *Belus sive Nembroth*. *Ninus*. Diod. 2. Just. 2. *Semiramis*.

Semiramis impubere filio circumscripto, re-

(6) *Ætatis anno 70.*) parum accuratam hic esse Auctoris nostri Chronologiam probatur in *annot. ad cap. 2. lib. 1. part. 2.*

(7) *Primus in Regum Assyriorum serie*) Hos etiam Auctoris calculos emendatos habes in *annot. 4. ad c. 3. lib. 2. part. 2.*

A. 2257. Per. Jul. ad 2752.

a Diod. 2. Just. 1. Euseb. Chron. b Herod. 2.

gnum artibus intervertit, quod duobus & quadraginta annis obtinuit. (a) *Græcorum* annales exstructam ab ea *Babylonem* asserunt. Verius amplificatam dixeris, & mirabili mœnium ambitu cinctam; quorum circuitus (b) quadringenta & octoginta stadia colligebat. *Asiam* præterea, *Mediam*, *Persidem*, *Ægyptum*, *Libyam*, *Æthiopiam*; demùm *Indiam* cum exercitu aditam ab illa, vastatamque, memorant. Ad ultimum libidinosa mulier filium ad incestum provocans, ab eo necatur anno regni 42. (8) *Semiramidis* anno 23 *Abraamus* oritur: non, ut falsò persuasit *Eusebius*, *Nini* 43.

Ninyas.

Ninyas, interempta matre, regnum, quod à parentibus amplissimum acceperat, per summam socordiam tenuit; ac per præfectos omnia gerens, raroque conspectus, inter pellicum greges consenuit. Quod institutum sequentes deinde Reges amplexi sunt, qui nulla re insignes ac vix nomine ipso posteris noti, tres supra triginta recensentur in *Eusebii Chronico*: quaternos amplius numerat *Africanus*; & imperii totius intervallum justo longius facit. Quod ut supra demonstravi, (9) annis 1300. circumscribitur.

L. 9. de Doct. Tem. 15. *Ægyptiorum Dynast. fabulosa.*

Per idem tempus, quo *Assyriorum* regnum primordium habuit, alibi quoque regna constituta sunt: (10) præsertim *Ægyptiorum*, & *Sicyoniorum*. Sed illorum origines fabularum licentia corrupit. *Sicyone* duodecim ferè post *Assyriorum* initium annis fundatum est imperium, anno ante *Christum* 2164. ac mille propemodum perseveravit annis.

CA-

(8) *Semiramidis anno* 23.) ad alia planè tempora pertinet *Semiramis*. Vid. *loc. cit. in Not. præced.* & *Usser.* ad A. Per. Jul. 2499. Cæterum de *Semiramidis* nomine & Etymol. Vid. *Boch Can lib.* 2. *cap.* 12. Et *Jaquelot Dissertat de Dei Exist. cap.* 17. coniicit hic ultimus scriptor fabulosa esse ea omnia quæ de *Semiramide* narrantur & nata ex vocibus quibusdam æquivocis linguæ Hebr.

(9) *annis* 1300.) sic quidem *Diodor. Justin.* aliique ex *Ctesia* asserunt, sed ex *Herodoto* 520. annos tantùm huic Monarchiæ tribuendos esse patet Vid. *loc. cit. Not.* 7.

(10) *præsertim Ægyptiorum & Sicyoniorum.*) de horum imperiorum antiquitate & authoribus Vid. *Perizon. Ægyptiac. Orig. & tempor. Investigat. c.* 2. ubi multis probat ad Mosis non vero Abraami tempora referenda esse *Sicyoniorum* Initia.

CAPUT III.

Summa historiæ sacræ spatio illo comprehensæ, quod (1) ab anno Periodi Julianæ 2753. ad 3183 *intercessit, ubi de* Abraami, Isaaci, Jacobi, *gestis & hujus posteris: tum de* Jobo. — A. 2752. Per. Iul. ad 3183.

Abraami gesta.

ABraami, & ejus posterorum variæ peregrinationes, resque ab iis gestæ continentur hoc annorum spatio. *Abraamus* fame urgente, anno ferè, quàm in *Chananæam* primo transierat, (*a*) *Ægyptum* petiit, ubi ab (2) Regis libidine *Saram* ejus conjugem tutatus est Deus. (*b*) Inde reversus in *Chananæam* ab *Loto* fratris filio divellitur; quem è *Mesopotamia* profectionis comitem, & hactenus contubernalem habuerat. Is *Sodomis* domicilium optavit: *Abraamus Hebrone*, ad convallem *Mambre*.

a Gen. 12. 10. *b* Gen. 13

(*c*) Secutum est bellum, quo à *Codorlahomore*, tribusque sociis Regibus, victis aliis quinque Toparchis, è quibus *Sodomæ Gomorhæque* Reges erant, ac direptis oppidis, pars prædæ fuit *Lotus*, cum familia, fortunisque omnibus. Sed re audita, victoribus ex improviso supervenit *Abraamus*; iisque per intempestam noctem fusis ac fugatis, salva omnia cum *Loto* suo recuperavit. Redeuntem xeniis ac panis & vini mystica oblatione *Melchisedecus* excepit, Rex *Salem*: hæc est, *Hierosolyma*; vicissimque manubiarum primitiis ab *Abraamo* donatus est.

c Gen. 14

Post (*d*) annos decem, quàm habitare *Chananæam* cœperat *Abraamus*, *Sara* sterilem se videns, *Hagarem* ancillam *Ægyptiam* viro suo permisit. Ea gravida cum dominam sperneret, ab

d Gen 16. 3.

(1) *ab anno Per. Jul.* 2751. *ad* 3183.] de hujus 3. periodi duratione Vid. *Part.* 2 *lib.* 2. *cap.* 4. & annot.

(2) *ab Regis libidine*) Rex ille Ægypti, Mosi tantum Pharao dictus, *Usserio* is videtur fuisse qui *Manethoni*, Apophis dicitur, Vid. *Usser* ad A. P. I. 2730. & 2795.

A 2753. Per. Jul. ad 3183. a Gen. 16 16. b Gen. 17. 1. c Gen 18 & 19. Sodomorum conflagratio.

ab ea malè habita, fugit in desertum (a) sed Angeli monitu reversa, *Ismaelem Abraamo* peperit annum agenti 86.

(b) Undecentesimo ætatis anno Patriarcha, ex fœdere, quod cum Deo percussit, cum omni familia, & *Ismaele* 13. vel 14. annos circiter nato, (3) circumcisus est.

(c) Idem annus *Sodomæ, Gomorrbæ, Adamæ*, ac *Seboim* exitialis fuit. Quæ oppida propter execranda flagitia, ac præposteram libidinem (4) pice ac sulphure animata cœlestis flamma consumpsit. Quo ex incendio ereptus ab Angelis *Lotus*, amissa conjuge, quæ contra vetitum post se respectans in statuam salis est mutata, primùm (5) in urbem *Segor*, quam imminenti cladi precibus exemit; inde vicinum in collem subiit; ubi per noctem, & ebrietatem filias incesto polluit. Hinc orti sunt *Moab* & *Ammno*; à quibus totidem propagati sunt populi.

d Gen. 17 17 & cap. 21. 3. e Joseph. 1. Orig. c. 14. f Gen. 23 1. g Gen. 22 b Gen 25 20. i Gen. 25. 1. k Gen 25. 26.

(d) Centesimum annum agens *Abraamus Isaacum* de *Sara* conjuge nonagenaria sustulit anno ante *Christum* 1936 actam illius, quàm Dei monitu, post annos aliquot, *Hagarem* cum *Ismaele* filio domo expulit. *Isaacus* virili jam ætate, hoc est anno, ut putat (e) *Josephus*, quinto & vicesimo, à patre immolandus sistitur in monte *Moria*. Mox ejusdem, à quo mactari jussus erat, Dei imperio liberatus, post *Saræ* matris obitum, quæ (f) anno 127 excessit è vita, (g) *Rebeccam* duxit, *Batbuele* natam *Nacboris* filio fratris *Abraami*. Erat tum *Isaacus* (b) annos natus 40

(i) Interim *Abraamus Cetbura* in matrimonium sumpta sex filiis auctus est. (K) *Isaacus* sexagenarius, conjugis sterilitate precibus discussa, geminos ex ea suscepit *Esau* & *Jacobum*, anno ante

te

(3) *Circumcisus est*) Tunc etiam mutata fuere nomina Abrami & Sarai; itque exinde dictus *Abrabam* & Sarai *Sara*, Gen. XVII

(4) *pice ac sulphure*) Inde ortus lacus *Asphaltites* vulgo dictus Mosi ים המלח *Mare salsum*, aliis *Mare mortuum*

(5) *in urbem Segor*) Ea in textu Hebreo & plurimis versionibus tabulisque Geographicis *Tsobar* dicitur Vulg. *Segor*.

te *Christum* 1876. (*a*) *Abraamus* postea moritur vitæ anno 175. ante *Christum*, 1862. A. 2951. Per Jul. ad 2181.

Post *Isaacus* (*b*) variis peregrinationibus & incommodis exercitus, grandioribus jam filiis, hoc est, septimum & septuagesimum annum agentibus, centesimum trigesimum & septimum numerans ipse (ut ex *Josephi* & *Jacobi*, cùm in *Ægyptum* venit, ætate, & hujus apud *Labanum* mansione deducitur) *Esau* filio benè precaturus, venatu prius ab illo parari sibi epulas jubet. Sed hortante matre, furtim obrepens, *Jacob* paternam benedictionem intervertit. Mox fratris insidias veritus (*c*) in *Mesopotamiam* ad *Labanum* avunculum fugit. Quo in itinere oblata sibi per quietem Dei summis scalis incumbentis specie, ac promissis animatus est. Cùm autem *Labano* septennem operam in pascendis pecoribus locasset, non ante pactam ab eo *Rachelem* abstulit, quam majoris sororis *Lia* nuptiis per fraudem implicatus est anno ætatis ferè 84. Per. Jul. 2921. Ex his, & earum ancillis duabus, (6) *Bala*, & *Zelpha*, nati sunt *Jacobo* liberi duodecim. Ex *Lia* 7. *Ruben*, *Simeon*, *Levi*, *Juda*, *Issacbar*, *Zabulon*, cum *Dina* filia. Ex *Rachele* 2. *Josephus* & *Beniamin*. (*d*) E *Bala* 2. *Dan*, *Nephthali*. E *Zelpha*, 2. *Gad*, *Aser*: fiunt mares 12. cum filia unica. Viginti apud *Labanum* annis expletis, *Jacob* in *Chananæam* rediit, (*e*) anno vitæ circiter nonagesimo septimo ac variis in locis tentoria posuit. Præsertim (7) apud *Socbotba*; & ad *Salem Sichimorum* oppidum, ubi (*f*) post annos decem, quàm è *Mesopotamia* redierat, *Dina* ejus filia ab *Sichemo Hemoris* reguli Filio vim est passa: quam injuriam uterini illius fratres, *Simeon* & *Levi*, *Sichimitarum* internecione, & urbis direptione sunt ulti. Profectus inde *Jacob* *Bethelem* abiit, novum jam adeptus *Israelis* nomen: (*g*) quod ei ad patrem è *Mesopotamia* redeunti

a Gen. 25. 7

b Gen. 26. & seq.

c Gen. 29.

d Gen. 30

e A. C. 1780.

f Alexand. Poly h. apud Eusebi. 9. p. 247.

g Gen. 32. 28.

(6) *Bala & Zelpha*) Heb. Bilha & Zilpha.
(7) *apud Socotha*) Heb. Succoth.

A. 2255. Per Jul. ad 3183. unti Angelus, quo cum luctatus erat, monimentum fortitudinis imposuit. (a) *Rachel Beniaminum* pariens obiit, cùm annos explesset *Josephus* (b) sedecim, & decimum septimum iniisset. Qui post paulò per invidiam à fratribus distractus, & in *Ægyptum* deductus, ab *Putiphare* præposito cubiculariorum *Pharaonis* Regis emptus est. Apud hunc cùm adolevisset, ab ejus conjuge frustra sollicitatus ad stuprum, eiusdem falsa delatione fidei & innocentiæ pœnas luit triennali carcere. (8) Unde ad interpretandum Regis somnium eductus, cùm imminentem fertilitatem annorum septem ac totidem sterilitatem præsagiisset, (9) toti *Ægypto* præficitur.

a Gen. 35. 19. b Gen. 37. 2. & deinceps

Eò demum (c) *Jacobus*, hortatu filii, cum familia & fortunis omnibus, grassante jam tertium annum fame, proficiscitur, anno ante *Christum* 1747. annum agens (d) 130. qui erat *Josephi* quadragesimus. Vixit in *Ægypto* *Jacobi* annis omnino 17. Eo mortuo corpus in *Palæstinam*, ut optaverat, delatum, & in parentum suorum sepulchro conditum est.

c Gen. 47. d Gen. 47. 9.

(e) *Josephus* anno vitæ expleto 110. mundi 2308. moritur qui 71, circiter fuit ex quo *Jacob* in *Ægyptum* immigrarat. Secundum hæc *Jacobi* sobole majora in dies incrementa capiente (10) (f) *Ægyptiorum* Rex qua invidia, quà metu, ne deficerent, paulatim occidere illorum genus instituit. Itaque necari, præter fœminas, quidquid dein-

e Gen. 50. 25. f Exod. 1

(8) *Vnde ad interpretandum Regis somnium eductus*] Hic Ægypti Rex *Usserio* is fuisse creditur qui *Manethoni* *Mephramuthosis* vel *Misphragmuthosis* dicitur *Usser.* ad A. Per Jul. 2983. Minimè tamen negligenda quæ adversus summi Illius viri Chronologiam habet *Perizon.* *Ægypt. Orig. Investig. cap.* 12. Ex quibus hoc saltem colligitur esse conjecturas quæ de his temporibus traduntur Tabulæ scil. *Manethonis* ex quibus ea ducuntur & in pluribus confictæ ad Ægyptiorum antiquitatem augendam & in reliquis corruptissimæ sunt, ut fusè à variis Chronologis probatum est.

(9) *Toti Ægypto præficitur*] sub variis regibus & per annos 80. præfecturam hanc egit Josephus *Euseb. Chron.* de eo Vid. etiam *Justin. lib.* 36. *cap.* 2.

(10) *Ægyptiorum Rex qua invidia*] Rex ille *Usserio* itidem judicatur fuisse qui *Manethoni* *Ramesses Miamum* dicitur. Vid & *Marsham* ad hæc tempora.

deinde stirpis nasceretur jubet, aut in profluentem abjici. Ita (*a*) (11) *Moyses* ad flumen expositus, (12 à *Pharaonis* filia tollitur, & in aula ad spem regni capessendi alitur. Hic *Amrami* filius, *Cauthi* nepos, *Levi* pronepos, *Maria* sorore & *Aarone* fratre junior fuit. (*b*) Annos natus quadraginta, gentiles suos invisens, *Ægyptium* quemdam, à quo *Hebræus* pulsabatur, occidit. Neque hoc Rege clam fuit. Itaque pœnam metuens in *Madianitidem* fugit *Moyses*; ubi *Jethro* Sacerdotis filiam *Sephoram*, duxit.

A. 1571. Per. Jul. ad 2153. *a* Exod. 2. *b* Act. 7. 30.

(*c*) Anno ætatis octogesimo *Moyses*, dum ad montem *Oreb*, qui & *Sinai* dictus est, greges pasceret, ex flagrante rubo divinis animatus oraculis, (13) in *Ægyptum* ad suos revertitur.

c Exod. 3. & 4.

Eodem intervallo *Jobum* admirabile patientiæ, ac fortitudinis exemplum extitisse probabile est. (*d*) Quem ex *Esau* stirpe descendisse cum plerisque veterum arbitramur. Hujus ex verisimili conjectura sic annos ordinamus. Natus est *Zara* nepote *Esau* sub annum ante migrationem *Israelitarum* ducentesimum tricesimum secundum, ante *Christum* 1763. Idem anno vitæ quinquagesimo permissus *Satanæ*, variis calamitatibus anno uno conflictatus est. Quibus perfunctus vixit deinde annos 139. ac mortuus est, ætatis anno 189. (*e*) ante migrationem ex *Ægypto* 45.

Iob. *d* Eusebe. 1. de Dem. c. 4. Epiph. Chrysost. Hom. 2. de Job. August. 18. Civ. c. 47. *e* A. C. 1753.

(11) *Moyses ad flumen expositus.*] de Mose Vid. etiam *Justin. lib.* 36. c. 2. ubi imperitè illum *Josephi filium* dicit.

(12) *à Pharaonis filia*] quæ *Thermutis* dicta *Josephi Antiquit. lib.* 2. *c.* 5.

(13) *In Ægyptum ad suos revertitur*] Regnante Iam *Amenophi Ramessis Miamum* filio: Qui *Amenophis Belus Ægyptius* fuisse existimatur, pater Ægypti & Danai Græcis dictus. Tres autem *Beli* circa hæc tempora *Usserio* observantur, primus *Babylonius* pro Deo Chaldæis habitus & *Iupiter Belus* dictus qui Evechous fuisse videtur circa annum Per Jul 2052. 2. Ægyptius *Amenophis* scil. de quo hic sermo circa annum Per. Jul. 3202. 3 Assyrus Nini pater A. Per Jul. 3392 scilicet Beli nomen non *proprium* fuit nomen ut crediderunt Græci; sed *appellativum* Hebræum nempe *Babal* quod Dominum significat. Ceterum in eo ut in designatione aliorum Ægypti Regum de quibus in scriptura sacra fit mentio, ab *Usserio* dissentit recentior scriptor *Perizonius*, cujus consuli possunt *Ægypt. Invest. Et Orig. Babylon. cap.* VI.

CAPUT

A. 2043. Per. Jul. ad 3183.

CAPUT IV.

De Argivorum *regno*, Inachi *posteris*, *&* Ogygis *diluvio*, Prometheo, *&* Atheniensium *regno*.

Argivorum regni initium.

SExto anno post *Abraami* obitum, ante *Christi* æram 1857. *Argis* in *Peloponneso* novum regnum auctore cœpit (1) *Inacho:* quem veteres plerique *Mosis* æqualem fecerunt: sed aliquot sæculis illo fuisse superiorem, fidem fecit *Eusebius*. (Part 2. lib. 2. c. 5) Nos annum, antequam ex *Ægypto* migrarent *Israelitæ*, 327. illius regni finimus exordio. Post *Inachum* sedes *Argis* perseveravit imperii annis 546 sub Regibus tredecim: è quibus novem priores, ad *Gelanorem* usque, *Inachidæ* vocantur, quòd ab *Inacho* recta serie descendant. *Gelanore* ab *Argivi* expulso, horum consensu, regnum *Danaus* occupavit, ex *Ægypto* advena, & ab *Inacho* ipse stirpis originem trahens; quippe *Beli* filius, *Epaphi*, quem *Io Inachi* filia *Jovi* peperit, pronepos fuisse dicitur. Ab *Danao* quatuor itidem *Argis* sedem habuere regni, ad *Acrisium* usque: quo per imprudentiam ab nepote occiso *Perseo Mycenas* hic transtulit regnum, cujus è sanguine postremus fuit *Eurystheus*. Eo ab *Heraclidis* interfecto, *Pelopidæ* rerum potiti sunt numero sex: quorum ultimi Reges fuere *Tisa-*

(1) *Inacho*] circa *Inachi* nominis originem an Græca fuerit an Phœnicia vix quicquam certi habetur. Forte ab appellativo Ἄναξ, rex antiquissimi regia nomen proprium deduxerunt Græci. Fortè à Phœnicibus qui se AnaKi filios dicebant & magna de parente suo narrabant, diu post tempora de quibus hic agitur nomen illud desumptum est. Ex iis quæ ab Auctore nostro è Græcis scriptoribus hausta referuntur, id tantum conjici potest, circa tempora Abrami coli cœptam Græciam, Japeti nimirum posteria è vicina Asia eò transfretantibus. Sed *Inachum* & *Argivorum* imperium ad antiqua illa tempora pertinere minimè fit verosimile. Mosis ævo vixisse *Inachum* tradunt accuratiores Chronologi. Vid *loc. ad marg. cita.* & *Perizon Ægypt. Orig. Invest. c. 28.*

Tisamenus & *Penthylus Oreste* geniti. *Mycenis* porrò regnatum est annis 230. In totum ab *Inacho* 756. usque ad annum 80. post excidium *Trojanum*. Quæ omnia sub conspectum simul hic data, suis intervallis postea reddentur. Hoc quidem quod *Israelitarum* ex *Ægypto* profectione terminatur, hæc fere contigerunt.

A 2753. Per. Jul. ad 3183.

Phoroneus (a) *Inachi*, & *Melissæ Oceaninæ* Filius (b) rudes adhuc homines & sparsos oppidis legibusque muniit, ac totam, si (c) *Apollodoro* credimus, sub ditione sua *Peloponnesum* habuit.

[d] Hujus filius *Apis*, à quo *Apia* dicta; quæ postea *Peloponnesus*, ob mutatum in tyrannidem regnum invisus suis, ab *Thelxione* & *Thelchine* ex insidiis opprimitur, nulla relicta prole; (e) ac post mortem in *Ægypto* divinis consecratus est honoribus. Quin & (f) *Inachi* filiam *Io* in *Ægyptum* pervectam memorant (g) ibidem pro Dea habitam esse, ac nominatam *Isidem*. Verùm *Pausanias* recentiori id alteri tribuit, *Jaso Triope* filio genitæ, quod & mihi vero similius videtur.

a Apollod. 2. Eufeb. b Pauf. Cor. p. 58. Phoroneus. c init. l. 2. d Apollod. 2. e Eufeb. & August. 18. Civ. c 6. f Herod. 2. g Eufeb.

Sub eodem *Phoroneo Ogyges* in *Attica* regnebat: cujus tempore magnum ibi diluvium accidit, quod *Ogygium* vocant. (h) Id Olympiadem primam mille ac viginti annis antecessisse proditum est ab *Acusilao*: qua ratione *Christianam* æram præcesserit annis 1796. quintoque ab *Isaaci* morte anno contigerit. (i) Quanquam alii duobus circiter ac viginti annis tardiùs referant.

h Excerpta Scal. Græca p. 363. i Vide c. 5. l. 2. par. 2.

Apide regnante *Spartam* conditam affirmat *Eusebius*.

(K) Septimi *Argivorum* Regis ætate *Triopæ*, ac *Cecrope* in *Attica* regnante, *Prometheus Japeti* filius, ejusque frater *Atlas*, ambo Astrologiæ scientia nobiles, sed fictis Poetarum fabulis nobiliores extiterunt: quod tempus sub discessum ex *Ægypto Hebreorum* incidit, (l) Siquidem

K Tatianus. l Vide loco cit. par. 2.

A. 2753. Per. Jul. ad 3183. *Athenienfium regnum.*

dem *Triopas* anno cœpit ante *Christum* 1557. tertio & vicesimo priusquam Dei populus emigraret: cùm jam ante annos aliquot *Athenis Cecrops* regnum inchoasset: quod initium æra *Christiana* prius esse annis 1558 ponit *Eusebius*; *Arundeliana* marmora tribus & viginti circiter antevertunt. *Ægyptium* hunc fuisse docent (*a*) Veteres: & quod *Ægyptiacam* linguam *Græcamque* calleret, διφυῆ nominatum. Ab hoc Reges in *Eusebii Chronico* recensentur numero 17. quorum postremus fuit *Codrus*. Secuti sunt Prætores perpetui numero 13. deinde decennales septem; demum annui constituti sunt. Quæ quibus temporibus gesta sint, suis locis explicabimus.

a African. in Excerpt. Scal. p. 365. & Euseb.

CAPUT V.

De his, quæ post migrationem ex Ægypto *ex primis* 46. *annis memoria digna contigerunt* Israelitico *populo*.

b ante Chr. 1531

(*b*) MOyses (1) octogesimo ætatis anno, quod de *Israelitis* ab *Ægyptiaca* tyrannide liberandis mandatum sibi erat, aggressus est exsequi. (*c*) Commeatu ab *Pharaone* Rege frustrà petito, multiplicibus prodigiis & calamitatibus adeò perterruit *Ægyptios*, ut cùm (*d*) postremò qui primi in quaque illorum familia geniti erant, ab Angelo nocte occisi forent, eadem ipsa egredi permitterentur *Hebræi*. Quod antequam facerent, solemni agni epulo Pascha dedicarunt. Is dies festus ad æternam partæ illo die libertatis memoriam deinceps institutus est. (*e*) Prima illa nox ea fuisse videtur, quæ inter *Aprilis* diem secundum ac tertium intercessit. (*f*) Censa sunt *Israelitici* nominis peditum

c Exod. 5. 6. & seq.

d Exod. 12.

e Lib. 9. de Doct. Temp. c. 24.

f Exod. 12. 37.

(1) *Moyses*] Exteris Scriptoribus minime ignotus fuit hic Judæorum Legislator. Vide quæ de eo congessit *Hugo Grot. de Verit. Relig. Christ. lib. 1. §. 16. & in notis.*

ditum duntaxat virorum millia sexcenta (a) Fugientem populum mox (2) insecutus est *Pharao*. Sed *Moyses* interrupto mari rubro viam suis aperuit: quam dum terga premens illorum *Ægyptius* ingreditur, eadem, qua diductum erat, virga percussum mare coiit, ac trepidantes involvit hostes. Ita trans sinum *Arabicum* evadentes *Israelitæ* (b), mense tertio, qui est *Sivan*, legem à Deo conditam accipiunt, qua sacra profanaque populi jura constituta sunt.

A. 2483. Per. Jul. ad 3203
a Exod. 14.
b Exod. 19. 1.

Multis deinde stationibus confectis (c) anno altero, quàm egressi erant, ineunte, *Aprilis* circiter 8. die, *Moyses* tabernaculum erexit; *Aaronem* Pontificem, filios ejus Sacerdotes instituit. At ingratus adversùs tot beneficia Dei populus, cùm & de cœlo ad eos alendos continuè Manna plueret (d), & interdum coturnicibus immissis etiam delicias indulsisset, jurgari ac Deum *Moysem*que provocare non destitit. (e) Missi demùm à *Moyse* in *Chananæam* exploratores decem: qui post dies 40. reversi, cùm terrore ac diffidentia populi animos implessent, frustra obnitentibus *Josue* & *Calebo*, qui & ipsi exploratum iverant, rem ad seditionem vocarunt.

c Exod. ult. 15.
d Num. 12.
e Num. 11.

(f) Ob id *Chananææ* terræ aditu prohibiti, ac retrò per *Arabiæ* deserta circumducti sunt: donec rebelles omnes suo quisque fato consumpti sunt, duobus solis è tanta multitudine, qui in fide manserant, relictis, *Josue* & *Calebo*. Ergo unde quadraginta circiter annis in illa solitudine *Nomadum* more vagati sunt. Qua in peregrinatione perpetuæ in Deum *Mosemque* contumaciæ graves pœnas dederunt. (g) Imprimis *Core*, *Datan*, & *Abiron* nefariæ defectionis auctores, subitò dehiscente terra, cum suis familiis absorpti, ac 250. ex ea factione thus adolentes,

f Num. 14.
g Num. 16.

(2) *Insecutus est Pharao*] scilicet *Amenophis*, 2. *Ramessis Miamum* filius pater *Sethosis*, juxta *Usser. Ann. V.T.* ad *A.P.I.* 3203. *Perizonius Amosim* fuisse putat primum *Dynastiæ* 18. *Manethonis*, vid *Ægypt Orig. Invest. c.* 18.

A. 1182. Per Jul. ad 3701 cœlesti flamma deusti sunt: eodemque mox incendio correpta millia quatuordecim ac septingenti cæteris exemplo fuerant. Complures quoque diuturni erroris tædio *Mosi* obtrectantes, a Num. 21. igneorum morsibus anguium exstincti sunt. (*a*) Cæteris, ne eamdem necem incurrerent, *Moyses* ænea serpentis effigie sublata consuluit. Hæc b Num. 20. anno ab exitu quadragesimo gesta sunt. Quo (*b*) *Aaroni* summo Sacerdoti mortuo suffectus est ejus filius *Eleazarus*. *Seone* post hæc *Amorrhæorum* & *Ogo Basanis* Rege devictis, *Balac Moabitarum* Rex, adjunctis sibi *Madianitis*, non tam aperto Marte, quàm artibus *Hebræos* oppugnavit, conducto ad exsecrandum ariolo *Balaamo*. Sed infaustam precationem divinitùs versis ejus carminibus, eleganti specie puellas, eodem hortante *Balaamo*, Rex *Israelitis* obtulit, ut hac eos c Num. 25. illecebra caperet. (*c*) Quo tempore *Phinees Eleazari* filius pietate in Deum ardens principem virum una cum scorto sub omnium confodit oculis, eoque facto perpetuum sibi sacerdotii decus, populo delicti illius gratiam impetravit.

d Deut. 34. (*d*) Anno ab exitu quadragesimo, mense undecimo exeunte, *Moyses* in monte *Nebo*, qui e Ante Ch. 1491. è *Moabitis* campestribus assurgit, diem obiit, (*e*) anno ætatis 120. Huic suffectus est *Josue* filius f Josue 4. 19. *Nun*, è tribu *Ephraim* qui populum, siccato *Jordanis* alveo, in *Chananaam* traduxit (*f*) decima die mensis primi, qui est *Nisan*, quæ in *Aprilis* 6. incidit. Exinde arma circumferens, oppida quamplurima cum eorum incolis ferro flam- g Jos. 6. misque consumpsit, (*g*) ab *Hierichunte* orsus; cujus urbis mœnia, circumlata septem diebus Arca, ad extremum clangorem buccinarum, ac h Jos. 10. vociferatione militum in plana subduxit. (*h*) Quinque regulos *Gabaonem*, quæ *Hebræis* deditionem fecerat, oppugnantes repente irruens in fugam egit: ad quos persequendos penitusque delendos, quò plus haberet spatii, Solem Lunamque diei unius intervallo jussit consistere.

Deni-

Denique (a) uno & triginta debellatis Regibus, ac sex totis annis majori subacta *Palæstinæ* parte, eam *Hebræorum* divisit in tribus circa annum ante *Christum* 1486. A. 3185. Per Jul. ad 3702. a Jos. 12.

CAPUT VI.

Reliqua sacræ historiæ ad Templi conditum; quibus tam Judicum *gesta, quàm* Saulis *ac* Davidis *&* Salomonis *continentur.*

JOSUE post annos à *Moysis* obitu quatuordecim vita functo, ætatis (b) 110., Seniores Rempublicam administrarunt annis circiter decem: quibus deinceps reliqui successerunt (1) eo ordine ac tempore, quæ in Parte hujus operis altera proposuimus. Res autem à singulis, vel sub eorum præfectura gestas uberius exsequi instituta hoc in opere brevitas vetat. Quare paucis istis contenti erimus. (c) Subinde post obitum *Josue*, *Juda* tribus *Adonibezecum* Regem *Chananæum* vicit prælio, & in fuga comprehenso, manuum ac pedum extrema præcidit: pari in eum divinitus constituto supplicio, ac septuaginta ante Reges affecerat. Aliæ postea tribus civitates alias partim ceperunt, partim stipendiarias fecerunt; non sine offensione Numinis; à quo omnis cum illa gente conditio prorsus erat interdicta. *Josue.* Vid. par. 2 l. 2 c. 6. b Jos. ult. c Jud. 1.

Michæ, ac *Danitarum* historia quæ *Jud.* 18. perscribitur, sub illis Senioribus, qui *Josue* successerunt, accidisse videtur; cùm *Jonathan Moysis* nepos, ejusque filii Sacerdotes à *Danitis* electi eodem loco dicantur. *Michas.*

Per idem tempus bellum quoque civile conflatum est ob stupro violatam à *Gabaonitis*, qui de *Gabaonita.*

(1) *Eo ordine ac tempore*) Circa durationem istius periodi ab exitu Israelitarum ex Ægypto usque ad jacta fundamenta templi Salomonici, Vid *loc. ad margin. citat.* præcipuè verò annotata ad *cap* illud 6. *lib. 2. part. 2.* ubi emendatur Auctoris nostri Chronologia & eventus hic narrati accuratiùs disponuntur.

A. 1184. Per. Iul. ad 3701. tribu *Beniamin* erant, *Levitæ* conjugem. Quod flagitium reliquæ tribus acerrimè vindicarunt; *Beniaminitis* qui pro tribulibus suis in armis stabant, propè occidione cæsis tertio prælio, cum duobus ante victores in acie fuissent. Id eo, quo dixi, tempore contigisse fidem facit, (*a*) quod *Phinees Eleazari* filius, *Aaronis* nepos, sacris tum præfuisse legitur.

a Iosue 20. 21.

Extinctis Senioribus illis, qui utcumque Dei populum auctoritate sua continebant, patria destituta Religione, (*b*) & ipse à Deo destitutus, ab *Chusano Mesopotamiæ* Rege octo annorum servitute premitur: ut cujus secundis suis rebus obliti erant per adversa meminissent Dei. Resipiscentibus vindex assertorque datus est *Othoniel* anno ante *Christum* 1459. qui oppresso *Chusano* partam populo suo libertatem (2) annis 40. moderatus est. Eo vita functo pari ad nefariam superstitionem & servitutem gradu rediere. Hanc enim sub *Eglone Moabitarum* Rege annis duodevigenti pertulerunt: donec anno Periodi *Julianæ* 3313. *Eglone* sublato lucem rebus attulit *Aodis* Judicis virtus, qui longissimo tempore annis scilicet 80. præfuit.

b Iud. 3.

Othoniel

Anno ante *Christum* 1301. (*c*) *Israelitæ* postquam ab *Jabino Chananæorum* Rege viginti annis oppressi sunt, reconciliato sibi Numine, jugum excutiunt. Victoriæ partæque libertatis artifices fuere mulieres duæ; *Debora* Prophetissa, quæ *Baracum Nephthalitam* ad bellum capessendum acuit: & *Jahel*, quæ *Sisaram* ex acie profugum tabernaculo excepit, ac sopitum impacto per tempora clavo trucidavit.

c Iud. 4. & 5. Iabin.

Debora.

(*d*) Mortua *Debora* rursus in pristina scelera cultusque dæmonum *Hebræi* relapsi sunt. Ob id *Madianitis* in servitutem traditi: quibus cùm annos septem servissent, anno mundi 2730. (*e*) per

d Iud. 6. & 7.

e Ante Ch. 1254.

(2) *Annis 40. moderatus est*) imò 40. anni effluxerunt ab eo anno quo quies regioni à Iosue data fuerat *Jos.* 14. v. 15 ad eum quo ab *Othoniele* restituta fuit. Vid. *loc. cit. not. præc.*

per *Gedeonem* in libertatem asseruntur. Qui jus- A. 3184. Per. Iul.
su Dei trecentis omnino delectis, eos tubis ac ad 3701.
fictilibus lagunculis instruxit. Producti in aciem, *Gedeon.*
cùm lagenas, quibus faces erant inclusæ, com-
plosissent, & eodem omnes tempore tubis cecinis-
sent, territi hostes mutuam in cædem ruerunt.

(*a*) *Gedeone* post annos 40. mortuo tyranni- a Iud 9.
dem occupat *Abimelech* ejus filius, *Sichimitarum*
opibus adjutus; qui regnum per nefas partum fir-
mare parricidiis agressus, 70. fratres suos crude-
lissime mactavit; ipseque triennio per summam
impotentiam ac sævitiam exacto, postremò dum
Thebes oppido capto, turrim illius obsidet atque
incautiùs subit, saxo ab muliere capiti ejus illi-
so, armigero se jugulandum præbuit.

(*b*) Interjectis aliquot Judicibus, qui nihil
dignum memoria gesserunt, illustris habitus est b Iud. 11.
Jephte, vir ut obscuro genere (nam scorto na- *Iephte.*
tus est) ita strenuus ac manu promptus. Quem
cum latronum turba vagantem *Israelitæ*, qui *Ga-
laaditidem* incolebant, *Ammonitarum* oppressi
jugo, ducem sibi sumpserunt. Hic cum hoste pu-
gnaturus vovit, se, quidquid domum sibi post
victoriam redeunti ex ea primùm occurrisset, Deo
immolaturum. Damnatus voti, quam primam
in occursum habuit, unicam filiam mactavit. Id
evenit anno ante *Christum* 1166. duodeviginti cir-
citer post *Trojanum* excidium, decem ampliùs
post interfectam similiter ab *Agamemnone* filiam
nisi hæc fabula potiùs sit ad veræ illius historiæ
conficta speciem.

(*c*) Anno ante *Christum* 1135. judiciariam c Iud 14. & seq.
functionem iniit *Samson*, heroica vir fortitudi- *Samson.*
ne, ad (3) *Palæstinorum* comprimendam ty-
rannidem a Deo submissus. (*d*) Natus hic d Iud. 14.
matre sterili Deoque consecratus ex utero, co-
mam ex (*e*) *Nazaræorum* lege promissam ha- e Iud 14.
buit; indeque tantum ei divinitùs roboris datum

 est,

(3) *Palæstinorum*) Aliter Philistinorum Heb. Phelischtæorum, Heb. פלשתים Phelischtim.

A. 1184. Per. Iul. ad 3701. est, ut obvium in itinere leonem quasi hœdum manu discerperet. Uxorem è *Palæstinorum* gente duxit, quæ cùm, eo absente, collocata esset alteri, hac offensus injuria, grassari in illos hostili more statuit. (*a*) Trecentis primùm captis vulpibus, & ad earum caudas invicem junctas illigatis facibus succensisque cùm eas dimisisset, latè per maturas ad messem segetes incendium sparsit. Hinc à *Palæstinis* postulatus ad supplicium, & ab *Hebræis*, qui tum illorum imperio tenebantur, deditus, ruptis repente vinculis, arreptâ, quæ fortè jacebat, asini maxilla, mille hostium mactavit. (*b*) Quin & *Gazæ* occlusis portis interceptus, earum unam cum claustris ac postibus revulsam humeris comportavit in propinqui montis verticem. Post hæc & similia inauditi roboris exempla, muliérculæ captus illecebris, & ab ea *Palæstinis* proditus, inde excæcatus & ad ludibrium productus concussis utraq; manu columnis, quibus ea domus sustinebatur, in quam frequentes proceres ad epulas ac spectaculum confluxerant, eadem se & illos ruina sepeliit anno vicesimo quàm Judex esse cœperat.

a Iud. 15.

b Iud. 16.

Mortuo *Samsone* circa annum ante *Christum* 1115. (*c*) *Heli* Pontifex Judicis titulo populum gubernavit (4) annis viginti. Nam priores totidem cum *Samsone* communes habuit, ut alio loco ex instituto docui. Utroque Rempublicam administrante, hoc est anno *Samsonis* secundo, ante *Christum* 1134. natus videtur *Samuel*, patre *Elcana*, ex posteris *Caat*, *Levitica* tribus: uti (*d*) Scriptura demonstrat. Quem votis ac precibus impetratum à Deo mater *Anna* pia fœmina templi ministeriis addixit. Per hunc frustrà monitum *Heli*, ut grassantem ad sacrorum injuriam filiorum suorum libidinem coerceret, tandem severè ultus est Deus. (*e*) Victi ingenti acie à *Palæstinis Hebræi*: Arca, quam ad ultimum subsidium

c 1. Reg. c. 1. & seq. Heli.

Lib. 2. c. 6 part. 1.

Samuelis ortus.

d 1. Paral c. 6.

e 1. Reg. 4.

(4) *Annis viginti*) hi auctoris calculi omnes ferè erroris suspecti emendantur *loc. sup. cit. Not. 1.*

ſidium in Caſtra portaverant, ab hoſte capta: A. M. 2888. Per. Iul. ad 3,078.
ambo Pontificis filii cæſi: pater ipſe, nuncio tan-
tæ cladis accepto, e ſella corruens ſubitò eſt ex-
ſtinctus.

(*a*) Exinde *Samuel* ætatis agens quadrageſi- *a* Ante
mum circiter annum, populi curam capeſſit; cui Chr. 1095.
quidem & *Sauli* annos quadraginta liber (*b*) *A-* *b* Act. 13
ctorum imputat: è quibus *Sauli* duodecim, reli- 20.
quos ſoli Prophetæ ex conjectura tribuimus. Ut
Rempublicam attigit *Samuel*, ſtatim converſa
rerum facie, in melius omnia ceſſerunt. (*c*) Ar- *c* 1. Reg.
ca ſeptem apud *Palæſtinos* morata menſibus, cùm 6.
quocumque portaretur, luem ac perniciem ſpar-
geret; ad *Iſraelitas* remiſſa, annis viginti *Caria-*
thiarimis conſedit. (*d*) Poſt id tempus ſub an- *d* 1 Reg.
num mundi 2909. ſolemni apud *Maſpham* populi 7.
conventu habito, *Samuel* fœdus cum Deo redin-
tegravit. Conciliati Numinis index inſignis ſu-
binde contra *Palæſtinos* victoria fuit: quos ſupe-
riorum bellorum præmiis exutos ſuis ſe contine-
re finibus Propheta compulit.

(*e*) Poſt id tempus populus libertatis nimiæ *e* Ante
pertæſus, (*f*) ſub Rege deinceps eſſe voluit, Ch. 1067.
quem & impetravit, (*g*) *Saule Cis* filio ex tri- *f* 1. Reg. 8.
bu *Beniaminitica* divino priùs quàm humano ſuf- *Saul*
fragio ad hoc faſtigium evecto. (*h*) Ab eo *Ja-* *g* 1. Reg. 9.
benſes Galaadita præſenti erepti diſcrimine, *Na-* *h* 1. Reg.
aſo Ammonitarum ſuperato Rege, qui deditio- 11.
nem ea conditione cogebat facere, dextros ut
omnibus oculos erueret. Ab *Ammonitis* in *Pala-*
ſtinos arma convertit: (*i*) qui tum *Hebræis* domi- *i* 1. Reg.
nabantur, quos audaci *Jonatha* filii facinore 14.
conſternatos toto campo cecidit, tanto id quidem
ardore, ut ne guſtandi quidem cibi poteſtatem
cuiquam ſub mortis interminatione faceret. Cu-
jus edicti *Jonathas* ignarus, cum ſumma virga
paululum ſilveſtris mellis ori admoviſſet, ab ira-
to patre damnatus inſons, deprecante populo
vix eſt ereptus. Idem verò paulatim mutatis mo-
ribus, dum divinis mandatis privatam libidi-

A. P. 4. Per. Iul. ad 3701. a 1 Reg. 16. 13.

nem antiquiorem habet à Deo rejectus est: (a) eique successor ex tribu *Juda* destinatus est *David Isai* filius. Quem anno ferè ætatis 22. clanculum jnunxit *Samuel*, anno ante *Christum* 1063. ut proinde circiter anno ante *Christum* 1085. videatur in lucem editus.

b Anno ant. Chr. 1057.

Post annos inde sex (b), obiit Propheta *Samuel* biennio ante *Saulem*, uti *Clemens Alexand. Strom.* 1. refert.

c 1 Reg. 31. d Ante Ch. 1055.

(c) *Saul* anno regni duodecimo, cum *Palæstinis* dimicans, (d) cum *Jonathane* filio cecidit. Cujus in *Dagonis* templo suffixo capite, corpus pro mœnibus suspenditur.

e 2. Reg. 1. David. f 2. Reg 5 4. & 5.

(e) *David* utriusque necem lacrymis ac luctu prosecutus regnum capessit; quod in tribules suos primùm tenuit (f) annis 7. mensibusque sex, cùm apud *Hebronem* solemni ritu ac frequentibus comitiis inunctus esset, anno ætatis tricesimo.

g 2. Reg. 2. 8.

(g) Interim *Isboseth Saulis* filius reliquas in tribus imperium cepit. Nec finis ambos inter affines bellorum plus quam civilium fuit; illo paternum jus regni, isto divinum beneficium armis vindicante: sed divinis tandem humana præsidia cesserunt. (h) Octavo, quàm patri successerat, anno domi suæ per summum scelus à sicariis oppressus *Isboseth*, solidam *Davidi* regni possessionem reliquit.

h 2. Reg. 4. & 5.

i 2. Reg. 5.

(i) Anno ante *Christum* 1047. conventu totius *Israelitici* nominis habito, *Hebrone* denuo Rex inauguratus est *David*, bellica virtute vir ac gestis rebus illustris, sed pietate præstantior. Prima illi rudimenta sub *Saule* Rege fuerunt; (k) cui egregiis moribus ac memorabili facinore conciliatus, quo occiso *Goliatho*, egregiam de *Palæstinis* victoriam adeptus est, regiam affinitatem meruit, (a) ducta *Michole Saulis* filia. Sed vehemens hic amor momento in odium invidiamque vertit. Quæsitus ad necem sæpiùs, ac per deserta loca & per abrupta montium ac speluncas

k 1. Reg. 17.

l 1. Reg. 19. Davidis calamitates.

luncas feræ in modum latebras captans, ægrè hostiliter insequentis ac curiosè omnia perscrutantis soceri sedulitatem elusit. Nec semel, eumdem cùm in potestate haberet, interficere noluit. Per hæc tolerantiæ ac mansuetudinis exempla annis 7. (ut conjicimus) exactis, mortuo (ut supra dictum est) *Saule*, in tribules primùm suos, inde in reliquos post necem *Jbosetbi*, sine competitore principatum obtinuit. A 1184. Per Jul. ad 3701. Rex fit Judaa.

Quem ut adeptus est, (a) *Sionis* arcem, pulsis inde *Jebusais*, expugnavit, ibique regiam constituit. a 2. Reg. 5. 7.

(b) Anno verò ante *Christum* 1045 ex ædibus *Aminadab* & oppido (5) *Gabaa* Arcam transtulit; quæ dum in *Sionem* portatur, *Ozia*, quod eam temerè tetigisset, repente mortuo, territus *David* in domum *Obededom Getbai* illam avertit; indèque post menses tres in *Sionem* magna pompa detulit. b 2. Reg. 6.

(c) Sub annum ante *Christum* 1039. qui decimus septimus à *Saulis* obitu numeratur, *Davidis* adulterium ac cædes innocentis *Uriæ* contigisse videtur, *Ammonitico* bello. Anno verò sequenti natus est ex *Betbsabee* legitima jam uxore (d) *Salomon*, (e) eodemque *Amnonis* incestus cum sorore *Tbamar* accidit. c 2. Reg. 11. d 2. Reg. 12. 24. e 2. Reg. 13.

(f Post biennium verò, *Amnon Absalomi* fratris uterini *Tbamaris* insidiis inter epulas occiditur. f 2. Reg. 13. 23.

Anno porrò (g) quadragesimo quàm Rex *Saul* factus est, ab ejus morte septimo & vicesimo impius *Absalom Davidem* patrem *Hierosolymis* ac regno expulit; occupataque regia, fœdissimo stupro paternas concubinas polluit. Sed paulò post prælio victus, dum per avium saltum præcipiti in fugam mulo vehitur, patulæ quercus & condensæ ramis implicato capite suspensus hæsit. Coma, quam ad decorem prolixam gerebat, g Cap. 15. 7. Absalom.

(5) *Gabaa*) al. Guibha.

A. 3184. Per. Jul. ad 3701. a Lib. 7. c. 9.

rebat, pependisse auctor est (*a*) *Josephus*, haud probabili commento. Hærentem, uti credibilius est, collo juvenem *Joabus Davidici* dux exercitus triplici jaculo confodit.

b Lib. 3. Reg. c. 2.

(*b*) *David*, quod regni ac vitæ reliquum fuit in secundis rebus & otio transacto, demùm senio ac laboribus confectus, anno regni sui quadragesimo, ætatis septuagesimo, cùm *Salomonem* in solio suo collocasset, moritur. Erat tum *Salomon* natus annos circiter 23. cujus initium competit in annum ante *Christum* 1015. (*c*) Hic *Adoniæ* fratri novarum rerum suspecto vitam eripuit. (*d*) *Pharaonis Ægypti* Regis filiam in matrimonium accepit. Deo per visum apparente sibi, & cujus vellet rei optionem dante, cùm sapientiam opibus ac cęteris omnibus antepofuisset, non illam solùm quam petierat, sed reliqua insuper, quæ neglexerat, votis majora ab eodem obtinuit.

Salomon.

c 3. Reg. 2.

d 3. Reg. 3.

CAPUT VII.

De vetustis Græcorum *originibus, quas spatium illud amplectitur, quod ab exitu* Israelitarum ad Salomonis *quartum annum pertinet: ac de triplici* Græcorum *genere*, Æolico, Dorico, & Jonico, *qui ab* Hellene Deucalionis *filio procreati*.

HOc intervallum vetustissimæ *Gręciæ* origines illas amplectitur, quarum qualemcumque veritatem sic Poetæ mendaciis suis obruerunt, ut ea diiudicari modò nequeat. [1] Adhibenda tamen à nobis opera est, ut quæ ex idoneis antiquitatis testibus afferri utcumque repurgata poterunt, in sui temporis ordinem vocentur. Et quoniam

(1) *Adhibenda tamen à nobis opera est*) Fabulas planè redolent ea et ipsam quæ hic ab Auctore nostro ut ex *idoneis testibus* afferuntur, & in iis luculenter apparet Græcorum ingenium heroes semper fingentium ad redden-

quoniam in *Græcis* ferè rebus ac populis illustrandis labor iste vertitur, de *Græcis* ipsis ac primis nominis illius generisque divortiis par est dicere. A. 3184. Per Jul. ad 4701.

Græcum omne nomen ac genus ab *Hellene Deucalionis* filio propagatum in tria fastigia dividitur: in *Æolicum* genus, *Doricum* & *Jonicum*. Stirpis auctor, ut dixi, *Deucalion* fuit, qui in *Thessalia* sedem ac regnum habuisse fertur. Hujus ætate diluvium in *Græcia* contigit: cùjus tempus in nonnulla sententiarum varietate positum, in annum ante *Christum* 1529. coniicimus, tertium ab *Ægyptiaca* profectione: uti suo loco demonstrabimus. Ex Apollod. lib. 1. Diod. 4. Strab. 8. Pausan. Conon. apud. Phot. Cod. 186.

Deucalionis ac *Pyrrhæ* filii duo fuere, *Hellen* & *Amphictyon*. *Amphictyon* pulso *Cranao Athenis* regnavit. Ab *Hellene* (2) *Græci* Ἕλληνες vocati. Hic ex *Orseide* filios tres genuit, *Æolum*, *Dorum*, *Xuthum*. (a) *Æolus* natu maximus patri successit, obtinuitque quidquid inter *Enipeum* & *Asopum* fluvios interjacet. Ita præter *Thessaliam*, *Locros* ac *Bœotiam* est adeptus. *Doro* cessit ea regio, quæ *Parnasso* subest, ubi *Boeum*, *Cytinium*, *Pindum* & *Erineum* condidit; ab eoque *Doris* regio nomen accepit. *Xuthus* natu minimus, quòd paternas pecunias depeculatus esset, pulsus à fratribus, in *Atticam* profugit, ubi *Tetrapolim* condidit & *Erechthei* filiam *Creusam* conjugem duxit. Part. 2 I. 1. c. 9. a Conon apud Phot. Lib. 27.

Æolus ex *Enarete Deimachi* filia septem mares sustulit, fœminas quinque. Mares fuere *Crithe-us* *Æolidarum soboles.*

reddendam rationem nominum populorum & urbium quam à se ignorari fateri nolebant; ea igitur ut vera à cordato viro admitti nullo modo debent; Hæc tantùm duo circa Græcorum origines certa habemus.

1 Paulò post dispersionem hominum apud Turrim Babel ex Oriente in Græciam quosdam homines, præsertim *Iavanis* posteros transiisse; Vid *sup. c. 2. & c. 4.*

2. A Phœnicibus seu Cananæis patria pulsis ab Israelitis duce Josua præcipuè repletam & cultam fuisse Græciam ab iisque in regionem hanc invectas artes & disciplinas. Ipsi Græcorum annales ad hæc tempora tantum ascendunt, & in veteribus nominibus populorum, urbium, heroumque Græciæ, præterea in Religione & disciplinarum principiis aperta occurrunt Phœnicum vestigia, ut jam pluribus ostenderunt viri docti, inter alios *Bochart. Can. de Phœnicum colon. lib. 1 & 2.*

(2) *Græci* Ἕλληνες *vocati*) De variis & antiquissimis Græciæ nominibus, Vid *Palerm. Græc. Ant. lib. 1.*

A. 1184. Per. Jul. ad 3701. *us*, *Sisyphus*, *Athamas*, *Salmoneus*, *Deion*, *Magnes*, *Perieres*. Filiæ verò, *Canache*, *Alcyone*, *Pisidice*, *Calyce*, *Perimede*. *Critheus* ex *Tyrone Salmonei* fratris filia *Æsonem*, *Amythaonem* *Pylum* in *Peloponneso* tenuit; ac *Melampodem* & *Biantem* genuit. *Melampus* ob *Præti* filias à furore liberatas regnum *Argis* cum *Biante* fratre à *Megapenthis* filio *Anaxagora* suscepit. Et ex hujus filia *Iphianira* *Antiphaten*, *Manto*, *Biantem*, & *Pronoen* genuit. *Antiphate* nati sunt *Oicles*, sive, ut *Pausanias* vocat, *Jocles*, & *Amphalces*, *Oicle* verò *Amphiaraus* *Amphilochi* pater & *Alcmaonis*.

Bias ex *Perone* *Talaum* suscepit, *Adrasti*, *Parthenopæi*, & *Eriphyles* *Amphiarai* conjugis patrem.

Pheres *Admetum* & *Lycurgum* procreavit: ex hoc *Opheltes* natus est, qui & *Archemorus*. Hi *Crithei* filii.

Sisyphus *Corinthum* condidit, & ex *Merope* *Atlantis* filia *Glaucum* genuit *Bellerophontis* patrem.

Athamas *Bœotiæ* regulus ex *Nephele* *Phryxum*, & *Hellen*; post ex *Ino* *Cadmi* filia *Learchum*, & *Melicerten* filios habuit.

Salmoneus in *Thessalia* primùm habitavit, post in *Elide*; cujus filia *Tyro*, antequam *Critheo* patruo nuberet, *Peliam* & *Neleum* ex *Neptuno* peperit. Qui cùm adolevissent, discordes inter se fuerunt. *Neleus* itaque *Messanam* fugit, atque ex *Chloride* *Amphionis* filia undecim mares sustulit: Qui omnes, præter *Nestorem*, ab *Hercule* interfecti sunt. Filiam verò præterea *Pero*.

Pelias in *Thessalia* regnavit, ex eoque nati sunt *Acastus* & *Alcestis* filia.

Deion, *Phocidem* tenuit; cujus filii cùm alii, tum *Cephalus* fuit *Procridis* conjux.

Magnetis filii *Polydectes*, & *Dictys* *Seriphi* incolæ. *Perieres* ex *Gorgophone* *Persei* filia *Aphareum*, *Leucippum*, *Tyndareum*, & *Icarum* suscepit.

Hactenus *Æolidarum* progenies ex *Apollodoro*. At (a) *Diodorus Siculus* præter istos *Æoli* filium refert alium *Mimantem*, qui fratribus in diversa loca

a Lib. 4. p. 187. Græcæ edit.

loca profectis, in *Æolide* regnavit. Hujus filius *Hippotes*, qui ex *Melanippe Æolum* genuit. Cujus filia fuit *Arne*, quæ ab *Neptuno* compressa, ob idque *Metapontino* cuidam à patre tradita, apud eum geminos peperit, *Æolum* avo cognominem & *Bœotum*. E quibus *Æolus* insulas occupavit. quæ ab eo dictæ sunt *Æoliæ*, *Bœotus* ad avum *Æolum* rediit, & in *Æolide* regnavit, *Arnen*que condidit, ac *Bœotiis* de suo nomen indidit. A. 3184. Per. Jul. ad 3701.

Xuthus verò, (nam de *Dori* stirpe nihil est memorabile scriptis proditum) *Hellenis* liberorum natu minimus, pulsus à fratribus in *Atticam* concessit: ubi ducta uxore *Erechthei* Regis *Atheniensium* filia, *Achæum* & *Jonem* filios habuit. *Achæus* cæde præter voluntatem facta, in *Peloponnesum* abiit, (ut auctor est *Conon* apud *Photium*) & in ea regione, quæ ab eo dicta est *Achaia*, (*Ægialea* ante vocabatur) *Tetrapolim* condidit. Inde *Atheniensium* & *Ægialensium* auxilio, in *Thessaliam* profectus, paternam possessionem recepit. *Ionum stirps.*

Ion Athenis constitit, & si *Cononi* creditur, *Erechtheo* mortuo, ibidem regnum obtinuit, ab eoque *Attici* populi *Iones* appellati sunt. Sed hoc solus iste Scriptor asseverat, neque in *Atticorum* Regum catalogo ponitur *Ion*. Quin *Pausanias* in *Achaicis*, *Erechtheo* mortuo scribit inter hujus filios de successione exorta lite, *Xuthum Ionis* patrem & *Achæi* arbitrum ab illis esse captum. Qui cùm *Cecropi*, tanquam seniori, regnum adjudicasset, ab hujus fratribus solum vertere coactus, (1) in *Ægialum*, quæ tum erat *Achaia*, sese recipiens, ibi diem obiit. De *Ione* quoque refert idem *Pausanias*, cum in *Achaia* (quo ex *Attica* fugisse debuit) adversus *Selinuntem* Regem bellum molientem, pactione nuptiarum conciliatum fuisse, accepta in matrimonium *Helice* *Iones Attici dicti.*

Seli-

(1) *In Ægialum quæ tum erat Achaia]* dicendum erat *in Achaiam quæ tum erat Ægialus*, ut ex §. *præd.* & *Pausania* initio Achaicorum observavit *Aut præf.* hujusce operis Edit. Lugd. Batav. A. 1710

A. 3184. Per. Jul. ad 3701. *Selinuntis* unica filia; atque & socero successisse, & *Jonas* ab eodem appellatos esse, qui prius *Ægialenses* vocati. Posteà cum *Athenienses* inter & *Eleusinios* bellum esset ortum, *Jonem* ab illis electum ducem ex *Achaia* venisse, & in *Attica* vitam finiisse. Hæc in *Achaicis Atticisque Pausanias*.

De Græcorũ variis linguis. Operæ pretium nunc est animadvertere, quæ ab illis auctoribus stirpis populorum per *Græciam* linguarumque facta sint divortia. Nam populi fuere potissimùm tres, *Æoles*, *Dores*, & *Jones*, quibus adjungi possent *Attici*, qui se indigenas & αὐτόχθονας esse gloriari solebant, nisi cum *Jonibus* in unum coaluissent. *Strabo* quidem ex quatuor *Græciæ* linguis, *Æolica*, *Dorica*, *Jonica*, & *Attica*, duas esse primigenias & sinceras ait: reliquas ex corruptela & aliarum permistione factas. Strabo lib. 8. Init. Priores sunt *Dorica*, & *Attica*. Quæ autem *Æolica* & *Jonica* deinceps appellatæ sunt, ex diversorum generum commercio ab sui cujusque proprietate desciverunt. Nam priores ob id incorruptæ manserunt, quòd ambæ illarum regiones, *Doris*, & *Attica*, propter asperitatem & sterilitatem minus exterorum migrationibus & coloniis opportunæ, eosdem perpetuò incolas habuerunt.

Addit scriptor idem, populos omnes, qui extra Isthmum erant in *Græcia*, exceptis *Atheniensibus*, *Megarensibus*, & *Doriensibus Parnassi* accolis, *Æolenses* ad ætatem suam usque nominatos esse. Sed & olim intra Isthmum *Æolenses* habitasse. Quibus cum *Iones* ex *Attica* profecti & *Dorienses* è *Doride*, postmodum immisti sunt. Hos enim *Heraclidæ* secum in *Peloponnesum* reduxerunt. Sed cur reductos ab *Heraclidis* in *Peloponnesum Dorienses* asserat *Strabo*, non satis video. Neque enim, perinde ut *Iones*, aut *Æoles*, priùs ibi sedem habuerant, quod equidem legerim. At idem Auctor *lib.* 9. scribit *Doriensium* Regem *Æpalium* ab *Hercule* restitutum in regnum, in ejus rei gratiam *Hyllum Herculis* filium adoptasse

ac succesſorem reliquiſse; indidemque profectos *Heraclidas* poſtea *Peloponneſum* occupaſse. Cæterùm *Iones* (ait (*a*) *Strabo*) ab *Achæis* *Æolenſis* generis ex *Ægialo* ſive *Achaja* facilè pulſi ſunt. Unde ſola in *Peloponneſo* remanſerunt genera duo, *Doricum*, & *Æolicum*. A. 3184. Per. Jul. ad 3701. a Strabo lib. 8.

Arcades porrò & *Elei*, qui in priſtinis ſedibus hæſere, illi quod propter montana regionis ac prærupta loca haud facilè adiri poſsent, hi propter religionem, quòd *Olympio Jovi* erant ſacri, *Æolicè* locuti ſunt. Alii miſtam uſurparunt ex *Attica* & *Dorica*: Hæc *Strabo* initio octavi libri. Qui locus nonnihil apud Auctorem impeditus & corruptus legitur.

Horum omnium exactè computare tempora nullius eſt humani ingenii. Sic autem rudi Minerva delineare licet. *Xuthus* è *Theſſalia* pulſus in *Atticam* ad *Erechtheum* Regem ſe contulit. *Erechtheus* autem regnare cæpit anno ante *Chriſtianam* æram 1400. ferè *Deucalionis* diluvium circa annum ante *Chriſtum* 1529. ponitur. Ergo *Hellenes Greci* nominati, & in varios illos populos diſtributi ſunt decimo quinto ac decimo quarto ſæculo ante *Chriſtum* ſub id tempus, quo *Iſraelitæ* *Palæſtinæ* poſſeſſione adita, ſub Judicibus eſſe cœperunt. Hoc velut cardine poſito, ſingulorum *Hellenis* poſterorum tempora, partim ex aliis certioribus hiſtoriis, quibus alligata ſunt, partim ex conjectura prudenter æſtimabimus; quod non eſt hoc loco neceſſe facere.

CAPUT VIII.

Mycenæorum *Regum*, *qui* Argivis *ſucceſſerunt*, *tempora*, *ac de* Inachidarum *deque* Perſei *ſtirpe quædam ad vetuſtatis notitiam ſcitu digna*.

ANTIQUISSIMAM Regum familiam, quæ *Argis* imperavit, in *Acriſio* terminat *Euſebius*, indeque translatum ait à *Perſeo* *Mycenas* regnum 2. Par. l. 2 c. 8.

A. 3184. Per. Jul. ad 3701.

gnum; quam ille urbem condiderat. Sed *Argis* intera non minùs regnatum est. Nam post *Acrisium Megapenthes Prœti* filius, *Talaus*, & *Adrastus* in ea urbe principatum tenuerunt. Ac *Megapenthi Talaus* successit; quo mortuo, *Adrastus* ejus filius, *Argis* relictis, *Sycionem* migravit, ibique cùm annos aliquot regnasset, *Argos* repetiit: ubi & *Tydeum* ac *Polynicen* profugos excepit. Sanè quo tempore *Mycenis* regnabat *Agamemnon*, *Diomedes Tydei* filius *Argis* dominabatur, ut *Eustathius* observat *ad Iliad*. 1. & ad huncversum:

Vid 9 de Doct. Temp. c. 16. & 18.

Ἠ' μετέρῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐν Ἄργει τηλόθι πάτρης.

Ut ad *Mycenæos* transitùm faciamus, explicandum hic erit *Persei* stemma, quo cum pleræque res *Græcorum* illius ætatis implicantur. Sed altius origine repetita, etiam *Agenoridarum* sive *Cadmidarum* stirpem recensebimus, *Apollodorum* maximè secuti. *Inachus* filiam *Ionem* habuit. Ea in *Ægyptum* profecta ex *Jove Epaphum* genuit *Ægypti* Regem: cujus ex filia *Lybia* & *Neptuno* gemini nati sunt, *Belus* & *Agenor*. Ita quidem *Apollodorus*; sed nos (1) (a) *Pausania* libentiùs assentimur, qui *Ionem* hanc non *Inachi* filiam, sed *Jasi* multis posteriorem annis facit: quod & *Danai* ætas exigit. Præter hos duos. *Neptunus* ex *Libya* (b) *Busirim* quoque genuisse proditur. Qui haud procul *Nilo* degens, latrociniis hospitumque cædibus infamis est habitus, sub id tempus, ut apparet, quo ex *Ægypto* recessere *Judæi*. Redeo ad *Epaphi* filios, è quibus *Agenor* in *Phœnicem* abiit. (2) *Belus* in *Ægypto* regnavit, ac liberos suscepit duos, *Ægyptum* & *Danaum*. Priorem *Belus* ad *Arabiam* obtinendam, posteriorem

Apollodorus l. 2.

Belidarum stirps.

a Pausf. Cor p. 58.

b Eusebius Apol. l. 2.

(1) *Pausania libentiùs assentimur*) reverà inter Inachum & Danaum multò majus temporis spatium intercessisse quàm supponit *Apollodorus*, liquet ex *dictis sup. cap.* 4.

(2) *Belus in Ægypto regnavit*) Vid. *sup. cap.* 2. *Not. ult.* Cæterum non tam ex Ægypto quàm ex Phœnicia venisse antiquos illos Græcorum heroes fusè probavit *Bochart Can lib.* 1. Ad Ægyptios vero potius quam Phœnices originem suam referre maluerunt Græci plurimi quod nobilior iis videretur hæc origo & Ægyptus majoris esset nominis quàm Palæstina.

riorem in *Libyam* misit. Postea cùm *Ægyptus* mares 50. totidem *Danaus* filias procreasset, hic oraculo monitus sibi ab uno è fratris filiis impendere necem, 50. remorum actuaria navi fugit in *Græciam*: ubi mortuo *Sthenelo*, ejusque successore *Gelanore* pulso consensu populi delatum est *Danao* regnum. Id anno ante *Christum* 1475. accidit, triennio post obitum *Josue*. Ab eo ferunt *Argivos* appellari *Danaos*. Post *Ægypti* filii cùm *Argos* venissent, à *Danaidibus* sponsis suis interfecti sunt, uno excepto *Lynceo*, qui *Danao* successit. *Lyncei* exordium capit annus ante *Christum* 1425. Quare paulò ante hunc cædes illa facta sit oportet. *Lynceum Abas* filius excepit. Huic gemina soboles contigit, *Prœtus*, & *Acrisius*: quorum ille prior *Argis* regnasse perhibetur ab *Eusebio*. Sed (a) *Pausanias Corinthiacis* ambos ait paternum regnum ita partitos esse, ut *Acrisius Argos*, *Prœtus Tyrinthem*, *Midiam* & *Hæreum* obtineret. (b) *Appollodorus* ambos illos fratres, post patris *Abantis* obitum, de regno contendisse memorat; ac victorem *Acrisium Argis* hæsisse; *Prœtum* in *Lyciam* ad *Jobaten* fugisse; cujus filiam *Sthenobœam*, aut, ut *Homero* placet, *Antiam* duxit. Inde soceri auxilio fretum, in *Peloponnesum* rediisse, ac *Tyrinthem* occupasse. Huic vero adversatur *Eusebius*, qui *Prœtum* in *Argivorum* Regum serie collocat ante *Acrisium*. Quare interjecti illius anni 17. in *Abantem* aut *Acrisium* refundendi sunt. Hic ille *Prœtus* est, ad quem *Bellerophon Glauci* filius sextus à *Deucalione* confugit ob patratam cædem: & ab *Sthenobœa* sollicitatus ad stuprum, cum ei morem gerere noluisset, in crimen adductus, (c) ad *Jobaten* missus est in *Ciliciam*, ubi cum *Chimæra* conflixisse fingitur. Quæ res commodè cadit in annum ante *Christum* 1360. *Aode* judiciarium munus apud *Hebræos* exercente.

A. M. 84. Per. Jul. ad 3702.

Danaus à quo Danai.

a P. 58. vide 9. de Doct. Tem. c. 18.

b Apollod. 2.

c Apollod. 2.

Acrisio, ut opinor, regnante, nascitur ex ejus filia *Danae Perseus*: quod anno ejus secun- *Perseus.*

A. 1184. Per. Jul. ad 3701. do, ante *Christum* 1343. consentaneè ponitur: Idem periculis perfunctus istis, quæ ex fabulis sunt notissima, circa annum ætatis, ut est conjectura, quintum & vicesimum, cum copiis profectus in Orientem, ea gessit apud *Cepheum*, quæ Poetarum celebrata sunt versibus: atque *Andromedam* conjugem habuit. Ea est ερωτικὰ *Persei*; quam ex antiquis Chronologis *Clemens Alexandrinus* annis ante *Trojanam* cladem quatuor & triginta posuit, (3) errore manifesto; quem paucis antè paginis altera ab eodem instituta temporum putatio refellit. Enimverò cùm *Acrisius* à *Perseo* nepote per imprudentiam occisus esse dicatur, obierit autem (*a*) *Acrisius* exactis in regno annis 31. circa annum ante *Christum* 1312. vel 1311. eodem quoque *Perseus* in *Græcia* fuerit oportet unà cum *Andromeda* conjuge, atque adeo quinque circiter aut sex annis anteà illam ipsam liberarit. Etenim *Acrisio* regnante probabilius est, quàm privato, natum esse *Perseum*, neque tricesimum ætatis annum excessisse, cùm *Acrisium* occidit. *b*) Quo interfecto, *Argis* habitare non sustinens, cum *Megapenthe Præti* filio patruele suo permutavit imperium; ac *Tyrinthe*, quam obtigisse *Præto* suprà docuimus, regnum constituit; quod in urbem à se conditam *Mycenas* posteà transtulit. *Megapenthes* verò cùm *Argis* aliquot regnasset annis, locum *Talao* dedit, ut superiùs attigimus.

Clementis error Strom. 1.

a Euseb. Chron.

b Pausan. Corinth. p. 58.

Persei filii.

Perseus itaque circiter anno ante *Christum* 1312. regnare est orsus, primùm apud *Tyrinthem*, deinde *Mycenis*. Qui præter *Persen* apud *Cepheum* socerum relictum, à quo *Persæ* nominati, filios ex *Andromeda Mycenis* genuit, sex, *Alcæum*, *Sthenelum*, *Helam*, *Mestorem*, *Electryonem*, & filiam *Gorgophonem*, quam *Perieri*, *Æoli* filio, *Hellenis* nepoti, nupsisse paulò ante significavi.

Alcæo

(3) *Errore manifesto*) Incidit quippe clades Trojana in annum Per. Jul. 3530. ante Ær. Christ. 1184. *inf. c.* 11. quod tempus isto longè est posterius.

A. 1184. Per. Jul. ad 3701.

Alcęo & *Hipponome Menæcei* filia natus eſt *Amphitruo* & *Anaxo* filia. Ex *Meſtore* & *Lyſidice* filia *Pelopis Hipothoe* genita eſt. Cujus ex *Neptuno* filius exſtitit *Taphius*, qui *Taphum* coluit urbem *Cephallenię*, populumque *Teleboas* vocavit. *Taphii* filius *Pterelas* fuit, quem *Neptunus* immortalitate donavit.

Electryo ex *Alcæi* filia *Anaxone Alcmenam* ſuſcepit, unà cum maribus 9. & ſpurium ex *Midea Licymnium*. *Sthenelus* ex *Nicippe Pelopis* filia *Euryſtheum* genuit; cui in ſervitutem eſt addictus *Hercules*.

Inter initium regni *Perſei* & *Stheneli*, anni ſunt 58. Nam *Sthenelus* circa annum mundi 2730. iniit. Quo toto intervallo non videtur ſuperſtes fuiſſe *Perſeus*, ſi *Apollodoro* credimus. Hic enim *Mycenis* cum *Taphio* regnaſſe *Electryonem* ait. *Pauſanias* autem in *Corinthiacis*, *Mideę*. Potuit idem & *Mycenis* & *Mideę* regnare. Nam *Midea* & *Tyrus Mycenis* contributæ ſunt. Proinde in *Mycenęorum* Regum ſerie numerandi videntur (4) *Electryo* & *Taphius Perſei* filii, atque ante *Sthenelum* locandi: niſi eodem tempore plures ſimul regnaſſe velimus, quod tunc erat uſitatum, cùm & oppidorum domini Reges appellarentur. Sanè *Taphius* cum *Electryone* pariter ſceptrum tenuit. Cujus filii paterni regni portionem ab *Electryone* repoſcentes, orto iurgio, hujus liberos interficiunt: quos ut ulciſceretur *Electryo*, *Alcmenam* filiam *Amphitruoni* paciſcitur, ea lege, ut non eam ante contingeret, quàm ab expeditione rediiſſet, quam contra *Teleboas* parabat. Sed cùm *Electryonem* imprudens occidiſſet *Amphitruo*, pulſus à *Sthenelo* cum *Alcmena Thebas* ad *Creontem* profugit: à quo expiatus, contra *Teleboas* rem ex ſententia geſſit. Per idem

 tempus

(4) *Electryo & Taphius Perſei filii*) fuit quidem Electryo Perſei filius, ſed Taphius illius pronepos ut paulò ante referebat ipſe auctor noſter. Obſervatus fuit hic error in *Præfat.* hujuſce operis edit. Lugd. Batav.

A. 3184. Per. Jul. ad 3701. *Herculis ortus.* *Eusebius notatur.*

tempus genitum *Herculem* ferunt; quod circà annum ante *Christum* 1289. incidit. Quæ cùm ita sint, apparet *Mycenaeorum* Regum catalogum haud satis ex fide ab *Eusebio* esse redditum. Nam *Perseo* mortuo *Electryo* ante *Sthenelum* regnavit. Neque *Perseus* annos 58. *Mycenis* præfuit, ut ex illius & *Pausaniæ* descriptione olim statuimus.

Pelopidæ.

Persei posteritate in *Euristheo* deficiente, *Mycenis* regnarunt *Pelopidæ* à *Pelope* filio *Tantali Phrygiæ* Regis oriundi, à quo *Peloponnensus* nomen est sortita. Ex quo conjectari possit aliquis, toti illum *Peloponneso* dominatum fuisse. Sed non est ita: nam in *Pisæa* regnavit; & fortitudine ac solertia plerosque peninsulæ illius incolas adjunxit sibi, ut testatur (*a*) *Diodorus*. Hic è *Phrygia* trajecit in *Græciam*; & *Hippodamiam Oenomai* filiam fraudis potiùs, quàm celeritatis in cursus certamine præmium abstulit; quod sub annum ante *Christum* 1324. incidit, extremo Judicis *Aodis* tempore. (*b*) Hujus filii *Atreus* & *Thyestes* parricidalibus inter se odiis & incestis stupris clarum sibi nomen apud posteros fecere. *Thyestes* uxorem fratris *Aeropem* polluit. *Atreus* vicissim epulandos illi filios suos dedit. Post *Thyestes* (5) *Pelopis* filiæ imprudens vitium obtulit, unde natus est *Ægysthus*, qui *Atrei* filium *Agamemnonem* occidit. Hunc tamen *Apollodorus Plisthene Atrei* filio satum, ut & *Menelaum* asserit; idque auctore *Hesiodo* confirmat *Eustathius* ad primum *Iliados*, in hæc verba:

a Diod. l. 4. p. 192.

b Hyg. F. 81. & seq.

Agamemnon.

Ἀτρείδης τε ἄναξ ἀνδρῶν.

Igitur *Mycenaeorum* regnum à *Perseidis* ad *Pelopidas* translatum, eo tempore desitum est, quo *Heraclidæ Peloponneso* potiti sunt. De quo post agetur. Nam *Pelopidæ* cum *Persei* stirpe affinitate juncti

(5) *Pelopis filiæ*] lege *Pelopejæ filiæ* imprudens &c. ex Thyeste enim & Pelopeja Thyestis filia natus est Ægysthus. Observatus etiam fuerat hic error, in *Præfat.* hujusce operis Edit. Lugd. Batav.

juncti sunt: siquidem ex *Nicippe Pelopis* filia *Sthenelus Eurysthebum* suscepit, ut antea dictum est. A. 3184. Per. Jul. ad 3701.

CAPUT IX.

De alia duplici Inachidarum *stirpe*, Agenoridarum, *&* Pelasgorum, *deque* Cadmi *progenie*.

HACTENUS *Belidarum*, sive *Danaidarum*, è quibus *Perseidæ* fuerunt, genus descripsimus. Nunc *Inachidarum* stirps altera, quæ ab *Agenore* propagata est, perstringenda paucis videtur. Est enim ad res antiquioris *Græciæ* cognoscendas non inutilis hic labor.

Agenor ex *Telephassa* filiam *Europam*, mares autem tres, *Phœnicem*, *Cadmum*, & *Cilicem* genuit, ut *Apollodorus libro* 3. prodidit. Sed idem in *Phœnicia*, quæ est *Asiæ* regio, liberos istos ab *Agenore* susceptos indicat in 2. *libro*, in 3. verò, cùm in *Europam* venisset: cui & consentaneè subjecit, *Phœnicem* ad quærendam sororem cum *Cadmo* fratre missum, ea non inventa, in *Phœniciam* abiisse: quasi inde eum pater non miserit. Igitur cùm *Europam* rapuisset *Iupiter*, *Agenor* tres ad illam inquirendam filios destinat, quibus cum profecta est *Telephassa* mater. Exindè *Phœnix Pheniciam* occupat; *Cilix Ciliciam*. *Cadmus*, *Telephassa* matre vita functa, venit in *Græciam*, ac *Thebas* condidit, urbem patriæ, ut appareret, cognominem. Nam (1) *Ægyptiis Thebis* oriundus *Agenor* videtur. Scribit apud *Photium* (*a*) *Conon Europam Phenicis* fuisse filiam, (quod & *Apollodorus* refert) *Cadmum* verò, qui apud *Phenicas* auctoritatis erat maximæ, ab eorum Rege missum in *Europam*, novas ut ibi sedes constitueret, simulasse quærendæ sororis se gratia profectum,

[Margin: *Agenor*. — Vide Par. 2. lib. 2. c. 9. — *Cadmus*. — a Conon lib. 32. & 37.]

(1) *Ægyptiis Thebis oriundus Agenor videtur*] Non Ægyptius sed Phœnix statuendus est Agenor ut ex *Apollodoro sup. cit.* liquet. Thebarum autem nomen à voce Phœnicia quæ *lutum* significat, quod urbs esset καθυδρος & πηλὸν ἔχοι πολὺν deducit *Bochart. Can. lib.* 1. c. 16.

A 3184. Per. Jul. ad 3901. ac demum *Thebas* in *Bœotia* condidisse, de *Ægyptiarum* nomine sumpto vocabulo; quòd *Phœnices*, qui tum *Asiæ* partem maximam obtinebant, sedem imperii *Thebis* in *Ægypto* collocarant. Ex eo manasse fabulam, *Cadmum* ad *Europam* sororem quærendam navigasse, qui ad occupandum in *Europa* domicilium venisset. Hæc *Conon.* (a) Scholiastes *Pindari* scribit, *Agenorem* in *Phœnicia* regnasse. Utcumque res habet, potest adventus in *Græciam Cadmi*, conditusque *Thebarum* imputari primis Judicum *Hebræorum* temporibus.

a Nemeo. 10.

Cadmi Posteritas *Cadmi* ex *Harmonia* filiæ recensentur, *Autonoe*, *Ino*, *Semele*, *Agave*: filius *Polidorus*. *Autonoe* *Aristæo* nupsit, *Ino* *Athamanti*, *Agave* *Echioni*. *Semele* *Bacchum* peperit. Cujus ortus competit in annum circiter ante *Christum* 1354. *Aode Hebræorum* Judice. *Eusebius* verò confert in annum *Abraami* 628. qui est ante *Christum* 1389. Sed nondum erat nata *Semele*. Ita *Phryxi* cum *Helle* sorore fuga per idem tempus accidere potuit: (b) quos ambos *Nephele* *Athamanti* peperit. Hic verò cùm *Inonem* deinde sibi connubio junxisset, hujus artibus *Phryxus* & *Helle* neci à patre destinati in *Colchos* fugere coguntur: quo in itinere *Helle* in mare decidens huic de suo nomen reliquit: *Phryxus* quo intenderat pervenit, ac thesauros, quos secum exportarat, *Æetæ* Regi *Colchorum* reliquit. Aurei velleris arietem hunc fuisse, eoque pervectum in *Colchidem Phryxum*, ac prædivitem hanc pellem ibi asservatam esse carminum licentia Poetæ finxerunt. *Polydorus*, *Thebis* regnavit; & ex *Nicteide* *Nyctei* filia *Labdacum* genuit. Qui post *Pentheum* moriens *Lajum* filium anniculum reliquit. Ideo *Lycus* *Nyctei* frater (ambo isti ex *Eubœa* venerant) regnum occupat. *Nycteo* filia erat *Antiopa*, quæ de *Jove* gravida, patris iram metuens, *Sicyonem* fugit ad *Epopeum*, eique nubit. *Nycteus* moriens *Lyco* fratri mandat, ut *Epopeum* ulciscatur. Quem cùm, capta *Sicyone*, occidisset, & *Antiopam* abduceret; ea in itinere

Bacchi ætas.

b Apoll. 1. Hyg. fab. 3.

nere geminos enixa est, *Zethum* & *Amphionem*, apud *Eleutheras Bœotiæ*: ubi à bubulco sublati educatique sunt. Interim *Antiopa* male ab *Lyco* ejusque conjuge *Dirce* habita, clam evadens, à filiis jam adultis agnita est: qui occiso *Lyco*, ac *Dirce* ad tauri indomiti caudam alligata necataque, *Thebis* potiuntur. *Lajus* ab iis pulsus in *Peloponnesum* abiit, & *Zethus Theben*; *Amphion Nioben* duxit *Tantali* filiam. Quibus omnibus exstinctis, *Lajus* in regnum restitutus est, & *Jocastam* conjugem adsciscit *Menœcei* filiam, è qua natus est *Oedipus*, cujus incestas cum matre nuptias, ac filiorum cædes mutuas Poetæ omnes ac theatra omnia personant. De *Thebarum* expugnatione paulò post. Reliquorum tempora, constituto anno adventus in *Græciam*, prudenter æstimanda sunt. Hæc *Apollodorus lib.* 3.

A 3184. Per Jul. ad 3701.

Postremò ex *Europa* & *Asterio Cretensium* Rege, ut scribit (a) *Eusebius*; ut *Apollodorus*, ex *Jove*; *Minos*, *Radamanthus*, & *Sarpedon* orti sunt. *Minoes* porrò duos fuisse auctor est (b) *Diodorus*, alterum *Europæ* filium, (2) alterum nepotem.

a Euseb. Chron.

b Diod. 4. p. 183.

Tertium ab *Inacho*, Poetarum & Historicorum prædicant litteræ *Pelasgicum* genus. Nam *Pelasgus Jove* & *Niobe*, *Phoronei* filia, *Inachi* nepte, natus dicitur. (c) *Pelasgi Lycaon* filius 50. liberos habuit, qui omnes *Nyctimo* excepto, interfecti feruntur. (d) Habuit & *Callistonem* filiam *Lycaon*, è qua natus est *Arcas*. Hujus filii *Elatus* & *Aphidas*. Hic *Aleum* & *Stenobœam* genuit *Præti* conjugem. *Aleo* nati sunt *Cepheus*, & *Lycurgus*, & *Auge* amborum soror; quæ ex *Teutrante Telephum Mysiæ* Regem peperit: *Lycurgi* filii memorantur, *Ancæus*, *Epochus*, *Amphidamas*, & *Idæus*. *Amphidamantis Melanion*, qui *Atalantam Jasi* seu *Schœnei* filiam duxit, *Parthenopæi*,

Inachidarum stirps tertia.

c Dion. Halic. l. 1. Apollod 2 & 3.

d Hæc Apollod lib. 3.

(2) *Alterum nepotem*) imo pronepotem; fuit enim Minos posterior nepos prioris, qui filius fuerat Europæ ut observatum fuit in *Præfat.* hujus oper. Edit. Lugd. B.tav.

A. 3184. Per. Jul. ad 3701.

unius è 7. qui ad *Thebas* occubuerunt, ducibus ; matrem.

Strabo lib 5. p. 153. Dion. Halic. l. 1. p. 14.

Ergo *Pelasgi Arcades* fuisse videntur; qui *Peloponneso* pulsi, in *Hæmoniam*, quæ *Thessalia* est dicta postea, migrarunt, ducibus *Achæo*, *Phthio*, & *Pelasgo*. Unde sexta ætate à *Curetibus* & *Lelegibus*, qui deinde *Ætoli* ac *Locri* nominati sunt, ejecti, pars in *Cretam* abierunt, pars *Cycladas* insulas; alii *Hestiotidem* ad *Olympi* & *Ossæ* radices; alii *Bœotiam*, *Phocidem*, & *Eubœam*; *Asiam* & *Hellesponti* oram ac *Lesbum* tenuerunt alii. Complures in *Saturniam*, quæ est *Italia*, transmiserunt, seque *Aboriginibus* adjunxerunt. Hæc *Dionysius*; quibus & *Strabo* consentit.

CAPUT X.

De Hercule, Jasone, Argonautarum *expeditione*, Minoe, Theseo, Oedipo, *ejusque filiis ac* Thebano *bello*.

Vide Par. 2. l. 2. c. 9.

HOc temporis spatio, quod *Hebræorum* exitum ab *Ægypto* deinceps est secutum, insignia illa carminibus Poetarum nomina & fabulosi *Græciæ* Heroes exstiterunt, quorum alii majorum in Deorum gentem ascripti sunt: alii inter minores ac semideos habiti. Horum plerosque sparsim, ut se occasio dabat, attigimus. Nunc illustriores quosdam referemus, (1) ac primum omnium *Herculem*, quod nomen non uni tributum esse constat. (a) Tres à *Diodoro* commemorantur, quorum unus omnium antiquissimus fuit *Ægyptius*; qui cum armis terrarum orbem peragravit. Secundus *Cretensis*, qui ex *Idæis Dactylis* fuit, ac ludos *Olympicos* instituit. Postremus paulò ante *Trojanum* bellum natus ex *Alcme-*

a Diod. fine l. 3. *Hercules plures.*

(1) *Ac primum omnium Herculem*) Plerorumque illorum Heroum nomina è lingua Phœnicia ducenda esse abunde ab eruditis probatum est. *Herculis* porrò nomen non *mercatorem* ut vulgò creditur, sed *virum fortem præstantem* Heroem significare, ex Arabica lingua verosimillimè probari potest.

Alcmena, qui *Euristhei* imperio paruit. Hos tamen in unum conflari vulgo idem *Diodorus* asserit. (*a*) *Cicero* sex enumerat; quorum ultimus idem ille est *Alcmena* genitus, de quo nos hic agimus. *Alcmena* pater fuit *Electryo*, *Persei* & *Andromedæ* filius; mater, ut *Apollodorus* censet, *Anaxo* *Alcæi* filia. Ut autem *b*) *Diodorus* ait, *Eurymeda* vel *Eurydice* *Pelopis*. Illa cùm *Amphitruoni* nupsisset patrueli suo, (hic enim *Alcæo* natus est *Electryonis* fratre, *Persei* filio) *Herculem de Jove* peperit; cujus ætas circa *Gedeonis* præfecturam convenit. Nam *Euristheus* anno Periodi *Julianæ* 3468. *Gedeonis* nono regnare cœpit, ante *Christum* 1246. Natus apud *Tirynthem* *Hercules*, *Thebas* cum *Amphitruone* translatus est. (*c*) Quam urbem, ut primùm adolevit, ab *Ergini* *Minyarum* Regis dominatu in libertatem asseruit, & *Orchomenum* *Bœotiæ* oppidum, quæ regni illius sedes erat, evertit. Ob id *Creon* *Thebarum* Rex filiam ei *Megaram* conjugem dedit. Inde *Erysthæo* in servitutem deditus varia obiit certamina. [*d*] Cum *Jasone* quoque inter *Argonautas* navigavit in *Colchos*, & (*e*) cum *Amazonibus*, earumque Regina *Hippolyta* ad *Temisciram* urbem acie congressus, eas devicit. (*f*) *Trojam* inde rediens expugnasse, ac cæso *Laomedonte*, *Priamo* regnum dedisse, fertur. Idem in *Hispaniam* *Italiam*que penetravit annis ante ultimam *Trojæ* vastitatem circiter 55. ut mox explicabitur. (*g*) *Olympicis* verò celebratis in *Græcia* ludis, in desperatum morbum incidens, vivus se ardentem injecit in rogum. Quorum omnium certum tempus ex *Argonautarum* expeditione potest conjici. De qua ideo paucis hic dici convenit.

A. 3174. Per. Jul. ad 3701.

a Cic. 3. de Nat. Deor.

b Lib. 4. p. 151.

Herculis postremi gesta.

c Diod. 4. p. 151.

d Diod. 4. p. 181. Hyg. Fab. 14. & 89. Apoll. 1.

e Diod. 4. p. 156. Apoll. 2.

f Diod. 4. p 165. Hyg. 89.

g Diod. 4. p. 170. Euseb. Chron.

(*h*) *Critheus* *Æoli* filius, *Hellenis* nepos, *Deucalionis* pronepos, ex *Tyrone* *Salmonei* filia *Æsonem* genuit *Jasonis* patrem, & ex eadem à *Neptuno* vitiata *Pelias* est ortus. Hic, mortuo *Critheo* *Thessaliæ* regnum invasit, fratre pulso *Æsone*: cujus filium viribus & ætate florentem *Jasonem* veritus,

h Apol. 1. *Argonautarum expeditio.*

A. 3184. Per. Jul. ad 3701. veritus, eum in *Colchos* ad aureum vellus reportandum navigare jussit; hoc est, ad repetendos thesauros, quos *Phryxus* fugiens apud illos deposuerat. Ejus expeditionis fama vulgata per *Græciam*, quæ tum viris fortibus abundabat, complures ex iis in societatem gloriosi laboris excivit: quorum variè prodita sunt nomina. (*a*) Primarii fuisse perhibentur, *Hercules Alcmena* filius, *Orpheus Oeagro* & *Calliopa* genitus, musicæ ac poeticæ artibus illustris, *Castor*, & *Pollux*, *Peleus Achillis* pater, *Telamon*, *Theseus*, *Pirithous*, & cæteri. Hi duce *Jasone*, majore, quàm visa erat hactenus, fabricata nave, quæ (1) *Argo* ab celeritate dicta est, ad *Troadem* appulerunt: ubi *Hesionem Laomedontis* filiam, ceto interfecto, cui erat exposita, liberavit *Hercules*, eamque sibi ex pacto concessam cum equis pernicibus apud patrem reliquit, dum ab expeditione rediens cuncta reciperet. *Jason* ut in *Colchidem* venit, conciliata sibi *Medea* Regis *Æetiæ* filia, voti compos est factus, eamque connubio sibi junctam cum aureo vellere pervexit in *Thessaliam*. *Hercules* ab *Laomedonte* præmium ex pacto repetens, ac perjurio ejus illusus, *Trojam* expugnat, *Laomedontem* interficit, filium ejus *Priamum* Regem constituit. Quadragesimo id anno gestum esse priusquam *Græci Trojam* funditùs everterent, *Iliados* parvæ testis est scriptor. Quare *Argonautarum* navigatio, si vera ista sunt, in annum cadet, qui ante *Christianam* epocham numeratur 1226. Paulò hæc aliter à *Darete Phrygio* narrantur: *Argonautas* à *Laomedonte Trojanis* litoribus exclusos, mox ut reversi sunt in *Græciam*, comparata classe, duce *Hercule* in *Troadem* profectos, oppidum *Ilion* cepisse, ac *Laomedontem* cum filiis omnibus occidisse, uno excepto, qui tum fortè aberat, *Priamo*; *Telamoni Hesionem* in virtutis cessisse præmium. Quam cùm *Priamus* per legatos

(*a*) Vide Hyg. Fab. 14. Apol. 1. Apollon. Rhod. Val. Flac. Orph. &c.

Diod. 4. Hyg. &c.

Vide Par. 2. l. 2. c. 9.

(1) *Argo ab celeritate dicta*) potiùs à *longitudine* voce deducta è lingua Phœnicia; cùm Græci rotundis scaphis antea uterentur.

tos incassum reposceret, *Alexandrum* filium suum cum classe misit in *Graciam*: à quo abdu-cta *Menelai* uxor *Helena* belli ingentis occasionem attulit. Hæc *Dares Phrygius*. A. ?1?6. Per. Iul. ad 3701.

(a) *Argonautæ*, postquam in patriam rediere, solemne ludicrum magno apparatu in honorem Jovis instituerunt facere ejusque curationem *Herculi* permiserunt; qui in *Elide Peloponnesi* provincia ad *Alpheum* amnem ludos instauravit *Olympicos*: tametsi auctorem illorum *Atreum* facit (b) *Vellejus*, per eosque generis omnis certaminum victorem fuisse dicit *Herculem*. Sed fieri potest, ut non semel, & ab ambobus, brevi interjecto spatio, celebrati sint. Mors *Herculis* haud longe ante tentatam ab illius posteris *Peloponnesum*, & *Euristhei* necem accidit, quæ sub annum cadit ante cladem *Trojanam* vicesimum, ut postea demonstrabitur. a Diod. 4. p. 178. b Vellei. 1.

Interim *Jason Corinthi* degens apud *Creontem* Regem, *Glaucen* ejus filiam *Medea* repudiata, conjugem duxit: (c) cùm jam annos cum illa vixisset decem. (3) Quam injuriam barbara mulier in *Creontis* familiam & genitos ex *Jasone* filios suos ulta, *Thebas* ad *Herculem* confugit, ac post longos errores in patriam longo intevallo rediit. *Jason* magna ob perfidiam invidia collecta, rerum omnium inops sibi vitam eripuit. Unus ex *Jasonis* ac *Medeæ* liberis necem evasit (d) *Thessalus* qui *Jolcum* postea *Jasonis* patriam petens, paterno sibi jure debitum adiit regnum, ab eoque *Thessalia* nomen accepit: quamvis id alteri cuidam nominis ejusdem (e) *Vellejus* assignat. Diod. p. 179 Apoll. 1. c Diod. ibid. d Diod. p. 180. e Vellei 1.

(f) Sub idem tempus *Minos* in *Creta* regnabat, *Minois* alterius nepos, quem *Jovis* filium ex *Europa* fuisse memorant. Hujus filium *Androgeon* *Ægeus Thesei* pater in *Attica* per sicarios occiderat. Ob eam causam *Athenienfibus Minos* intulit bellum. f Diod. 4. p. 183. Plut. Thes. Apoll. 3. Hyg. 41. Minos.

(3) *Quam injuriam barbara mulier*) præter poetas & inter alios *Euripid.* in Medea vid. *Ælian. var hist lib. 5, c 21 & Bochart Geogr. sacr.* *phal. lib. 4 c. 31.* ubi à crimine ? ??????? us excusatur Medea.

A. 3184. Per. Jul. ad 3701. bellum. Tum eodem tempore fame ac ficcitate per *Atticam Græciam*que reliquam divinitùs immissa, principes civitatum *Delphos* deliberatum miserunt, quodnam iis malis remedium caperent. (*a*) His consulentibus oraculum editum est ut *Æacum Jovis & Æginæ* filium pro communi *Græcia* deprecatorem adhiberent. *Æacus*, votis ritè susceptis, omnium præter quam *Atheniensium*, agris fertilitatem reddidit. His verò rursus adeuntibus *Pythia* respondit, non priùs mali finem eos habituros, quam de nece *Androgei* ex *Minois* arbitrio satisfacerent. Hujus itaque decreto, septimo quoque anno septenos mares ac totidem puellas in *Cretam* mittere jubentur. (*b*) Eo cùm *Theseus* sive sponte sua, sive ex sorte venisset *Ægei* filius, *Ariadna*, quæ ejus amore capta erat, opera *Minotauro* superato, quem *Minois* ducem fuisse referunt vocabulo *Taurum*, periculo se, *Athenas* servitute in perpetuum liberas fecit. Id paulò ante mortem *Ægei* & initium regni *Thesei* incidit. Nam cùm navem è *Creta Thesei* nigris velis *Atticum* in portum tendere, non albis, ut inter eos convenerat, *Ægeus* à litore prospiceret, sese in mare præcipitasse dicitur. (*c*) *Theseus* porrò, sive annis ante *Trojanum* excidium septem & quadraginta, sive paulò pluribus regnare cœpit. (*d*) Postea *Minos Dædalum* ingeniosissimum artificem, qui è *Creta* in *Siciliam* ad *Cocalum* Regem aufugerat, armis repetens, ab eodem *Cocalo* in balneo suffocatus est.

Theseus. *Theseus* æmulatione *Herculis* rebus maximis confectis, tota *Græcia* celebre nomen est adeptus. (*e*) Inter alia porrò, *Amazonum* copias, quæ ex *Ponto* classe in *Atticam* pervenerant, collatis signis cecidit *Boedromione* mense, qui ob illius victoriæ memoriam id deinceps nomen accepit. *Herculis* deinde posteros ab *Euristheo* Rege armis appetitos, egregia fidei commendatione, *Atheniensium* suorum præsidio tutatus est. (*f*) Postremò cum decennem *Helenam* (*g*) quinque & vi-

a Diod.

b Hyg. Fab. 41. & 42.

c Clem. Alex. 1. Strom.

d Diod. 4. p. 194. Hyg. 43.

Vid. Par. 2. l. 2. c. 9.

e Plut. Thes. Diod. 4. p. 163.

f Diod. 4. p. 185.

g Vetus Chron. apud Clem. Alex. l. 1.

viginti ante *Trojanam* cladem annis rapuisset, (*a*) magnumque ab *Tyndaridis* bellum in se provocasset, *Menesthei* factione pulsus *Athenis* in *Scyrum* insulam concessit, ibique ex mœrore obiit, non sine ingratæ patriæ detestatione: (*b*) quam per pagos divisam sub regni sui primordium, unum in corpus civitatis contraxerat.

A. 3184. Pet. Jul. ad 3701.

a Plut.

b Arund. Marm. Plut.

(*c*) Triste ante hoc tempus *Thebis* editum est spectaculum. *Oedipus Laio* patre per imprudentiam occiso; *Jocastæ* matris nuptias in præmium interfectæ à se *Sphingis* adierat. Quo ex conjugio nati sunt *Etheocles*, & *Polynices*. Re comperta, *Oedipus* effossis sibi oculis voluntarias pænas luit. Ejus filii inter se ita pacti sunt ut alternis annis regnarent, *Etheocles* anno suo perfunctus *Polynici* fratri cedere noluit. Qui *Argos* ad *Adrastum* se recipiens gener illius est factus. Hinc, (*d*) *Theseo* adhuc superstite, motum est adversus *Thebanos* vehemens bellum, *Polynice* contra fratrem *Etheoclem Adrasti* & aliorum Principum arma concitante. Qui omnes septem numero fuisse narrantur; *Adrastus*, qui *Argis* regnabat, *Tydeus Oenei Calydonii* filius, *Capaneus*, *Hippomedon*, *Parthenopæus Atalantæ Schenœi* filia genitus, *Amphiaraus*, qui *Adrasti* sororem *Eriphylen* habebat in matrimonio, & *Polynices*. Hi præter *Adrastum*, eo bello universi perierunt, cum ingenti militum strage, quorum omnium cadavera sepeliri *Creon* vetuit, *Jocastæ* matris ejusdem & conjugis *Oedipi* frater. (*e*) Sed *Athenienses* duce *Theseo* pro communi immunitate *Thebanis* indixere bellum, eorumque capta urbe, parentandi propinquis copiam fecere.

c Diod. 4. p. 185. Hyg. 67. & seq. Apoll. 3.

d Apoll. 3. Diod. 4. p. 185. Hyg. 68. & seq

Septem ad Thebas ducum nomina.

e Appollod. 3.

Accidit *Thebanum* hoc bellum, si veteri apud (*f*) *Clementem* Chronologo creditur, annis ante *Trojam* dirutam septem & triginta. (*g*) Post annos decem, Principum illorum, qui ad *Thebas* occubuerant, liberi, quos *epigonos* vocant, duce electo *Amphiarai* filio *Alcmeone*, bellum contra *Thebanos* capessunt, iisque acie victis, urbem diripiunt;

f Clem. Alex. 1. Strom.

g Diod. 4. p. 187. Hyg.

A. 3184. Per Jul. ad 3901. ripiunt; (*a*) *Tiresiam* abducunt, qui in itinere mortuus est: filiam ejus *Manto Delphos* ablegant, quæ inde in *Asiam* est profecta. (*b*) *Diodorus* eam *Daphnen* nominat, quam apud *Delphos* hæsisse, & ut præclara erat indole, singulari elegantia oracula scriptitasse refert, ex quibus *Homerum* ait haud pauca sumpsisse. (*c*) *Thebani* urbe sua pulsi, *Dorienses* vicissim oppidis suis eiiciunt, ac plerique *Thebas* postea reversi sunt.

a Pauf. Achai. p. 208. *b* Diod. 4. p. 187. *c* Diod. 4. p. 187.

CAPUT XI.

De Trojanorum *regno, ac* Trojæ *excidio*, Æneæ *in* Italiam *profectione*, Jovis *&* Saturni *ætate*.

Par. 2. l. 2. c. 10. ANNO, postquam ex *Ægypto* profecti sunt *Israelitæ*, ferè quinquagesimo, paulò ante mortem *Josue*, (*d*) *Trojanum* regnum in *Asia* fundatum est, auctore *Dardano*, quanquam primus in *Troade* regnasse *Teucer* dicitur, *Scamandri* & *Idææ* Nymphæ filius, à quo *Teucrorum* populis illis inditum est nomen. *Jovis* porrò & *Electræ Atlantidis* filii extitere duo, *Dardanus* & *Jasion*, sive *Jasius*, qui ambo primùm in *Italia* regnarunt, (*e*) ac *Tusciæ* urbe *Corito*. Etsi (*f*) aliis placet non ex *Italia*, sed *Arcadia* duci illorum originem. Igitur patriis ambo relictis sedibus, in *Samothraciam* venerunt.

Unde postea *Dardanus* in *Troadem* transmittens, ab Rege *Teucro* humaniter exceptus est, ejusque filiam *Bateam* in matrimonium accepit. (*g*) Sunt qui ab *Dardano* fratrem interfectum esse velint *Jasium*. (*h*) *Apollodorus* ob tentatam *Cererem* fulmine ictum esse prodidit. Nec (*i*) desunt qui *Dardanum* priùs in *Troade* regnasse, quàm *Teucrum* existiment, atque hunc è *Creta* venisse. (*K*) *Teucro* mortuo, *Dardanus* cognominem sibi urbem condidit ad montem *Idam*, prope mare, populosque de se *Dardanos* nominavit. Huius filius *Erichthonius* ex *Astyoche Simoentis* filia *Troem* susce-

d Apoll. 3. Diod. 4. p. 191. *e* Virg. 3. Æn. & Serv. *f* Varroni, & Græcis apud Serv. ibid. *g* Serv ad 3. Æn. Auct. Troic. *h* Apollod. 3. *i* Serv. ad 3 Æn. Auct. l. de prog. Aug. *K* Apoll. Diod.

ſuſcepit (*a*) à quo, regioni *Trojæ* nomen impoſi- A. 1174. Per. Jul.
tum. (*b*) *Troi* è *Callirhoe Scamandri* filia nati ſunt ad 3701.
Ilus, *Aſſaracus*, *Ganymedes*, & filia *Cleopatra*. *a* Apoll.
Ganymedem Tantalus rapuit (*c*) *Paphlagoniæ* Rex, *b* Ibid.
annis ante *Trojanum* excidium circiter 192. ut ex *c* Diod. 4. p 191.
antiquo Chronologo (*d*) *Clemens Alexandrinus* *d* Clem. Alex. 1
aſſerit. Paulò infra hoc tempus hiſtoriam iſtam Strom.
ſummovet *Euſebii Chronicon*; quod & *Phrygia*,
quæ tum *Mæonia*, dicebatur, Regem appellat
Tantalum. (*e*) Hanc injuriam *Ilus* armis proſecu- *e* Diod.
tus *Tantalum* exuit regno. *Aſſaraco* natus eſt *Capys*, cujus *Anchiſes* filius, *Æneæ* pater. *Ilus* in
campeſtri *Troadis* regione *Ilium* condidit, ac *Laomedontem genuit*; cujus filii *Tithonus* & [1] *Podarces*, filia *Heſione*. *Tithonus* in Orientem & *Æthiopas* uſque profectus, *Memnonem* ibi filium ſuſcepit. *Podarces*, occiſo, ut ſupra meminimus, *Laomedonte*, regnum accepit ab *Hercule*, quod (*f*) *f* Auct. Troic.
annis quadraginta tenuiſſe ſcribitur. Complures
hic liberos habuit; è quibus *Alexander*, qui &
Paris eſt dictus, navibus in *Peloponneſum* ac *Spartam* delatus, *Menelai* hoſpitis uxorem *Helenam*
rapuit. (2) Ob quam grave bellum adverſus *Trojanos Græci* (*g*) toto decennio geſſerunt, magno *Trojanum bellum.*
gentis utriuſque damno, & occiſis amborum fortiſſimis ducibus. Sed *Græcis*, quorum erat cauſſa *g* Dictys Cretens.
juſtior, ad extremum ceſſit victoria, (3) prodi- Dares
tione *Antenoris* & *Æneæ* urbe capta atque dire- Phryg.
pta. Clades iſta certiſſimè incidit in eum annum, Hyg.
qui eſt Periodi *Julianæ* 3530. ante *Chriſtum* 1184.
ſub *Jaire Hebræorum* Judice. Victores domum redeuntes nihilo commodior fortuna, quàm victos
excepit. Plerique tempeſtate jactati, aut oppreſſi. *Agamemnon* in ipſo conjugis ac Deorum Penatium complexu, ab *Ægyſtho* adultero *Thieſtæ* filio confoſſus eſt (*b*) Sed hujus necem ultus eſt po- *b* Vellei. 1. Hyg. Fab. 119.
ſtea

[1] *Podarces*] Qui *Priamus* ſæpius vocatur.

(2) *Ob quam grave bellum*) Belli illius Trojani veritatem pluribus probat *Thucydides* in initio Hiſtoriæ ſuæ.

(3) *Proditione Antenoris & Æneæ*] illi non proditores ſed Principes pacifici & Patriæ ſimulque juſtitiæ verè amantes aliis Hiſtoricis dicuntur. Vid. *Dict. Cretenſ.*

A. 3184. Per. Jul ad 3701. ſtea filius ejus *Oreſtes*, qui cum *Electra* ſorore conſiliorum omnium participe, *Ægyſthum* & *Clytamneſtram* matrem ſuſtulit; Diis, ut ferunt, parricidium approbantibus diuturnitate imperii pariter, & felicitate. Nam regnavit annos 70. vixit 90. & *Hermionem* habuit uxorem *Menelai* & *Helenæ* filiam, occiſo apud *Delphos* *Pyrrho* *Achillis* filio, qui ejus pactæ ſibi nuptias invaſerat, (*a*) annis viginti poſt everſum *Ilium*.

a Euſeb.

Melioribus auſpiciis ex illo incendio patriæ longinquas in oras evolarunt *Trojani* duo, *Antenor* & *Æneas*. Quorum (*b*) ille per *Adriaticum* mare ad *Venetorum* appulſus litora, urbem ibi Patavium poſuit: (*c*) alter claſſe navium duarum & viginti pervenit in *Latium*, cui *Latinus* tum præerat *Fauni* filius, ſive ut quibuſdam videtur, *Herculis* (*d*) Ante quem quatuor omnino fuiſſe Reges accepimus, (*e*) *Janum*, *Saturnum*, *Picum*, & *Faunum*. *Jano* regnante *Saturnus* à *Jove* filio pulſus ad *Italiam* appulit; ibique exceptus hoſpitio, haud procul *Janiculo* arcem condidit, quam de ſuo nomine *Saturniam* vocavit. Quatuor iis Regibus annos 150. tribuit *Euſebii Chronicon*. Ex quo videtur initium *Jani* in annum convenire, qui ante *Chriſtum* fuit 1330. (*f*) indidemque conſtat quanta ſit vetuſtas gentilium Deorum. Nam cùm *Jano*, ut dixi, regnante *Saturnus* vixerit, poſt annum ante *Chriſtum* 1330. non multò ante naſci *Jupiter* potuit; adeòque ſub *Aod* *Iſraelitarum* Judice, ante tria circiter ab hac ætate noſtra annorum millia: circa quod tempus ætas aurea fuit, Poetarum commendata fabulis. *Picum Saturno* genitum fuiſſe (g) *Virgilius* & (*h*) *Ovidius* affirmant. *Fauno* verò regnante (*i*) annis ante *Trojæ* excidium ſexaginta, *Evander* ex *Arcadia* navigavit in *Italiam* & *Pallantium* extruxit, ubi *Roma* eſt poſtea condita. Ante hunc *Pelaſgi* è *Theſſalia* in *Epirum* & *Dodonam* primò, tum inde in eamdem *Italiam* profecti; cum *Aboriginibus*, qui ex *Arcadia* eò pridem appu-

Æneas in Italiã proficiſcitur

b Dictys l. 5. Virg. 1. Æn

c Dares.

Halic. 1. Liv. 1.

d Euſeb. Chron. l. de Orig. Rom.

e Hallc. Vide Par. 2 lib. 2. c. 10.

f Vide Lact. fine lib. 1.

Jovis ætas, & Saturni.

g Æn. 7.

h 14. Met.

i Dion. Halic. 1. Victor. de Orig.

appulerant, sese conjunxerunt: à quibus ejecti *Siculi* sub annum vel 60. ut *Philisto* placuit, vel 90. hoc est γενεὰς tres, ut *Hellanicus* scripserat, in *Trinacriam*, sive *Sicaniam* trajecerunt, quæ ab illis *Siciliæ* vocabulum traxit. Quinque post *Evandrum* annis, ante *Trojanam* cladem quinque & quinquaginta, *Hercules* cum *Græcorum* manu ad eamdem appulsus oram ab *Evandro* comiter exceptus est.

A. 3785. Per. Jul. ad 3704.

Herculis adventus in Italiam.

(a) Demùm *Latino* Rege, & anno ejus 35. *Æneas* anno à calamitate *Trojæ* tertio, in *Laurentem* adductus agrum, pacem cum *Latino* affinitatemque junxit, filia ejus in matrimonium acceepta *Lavinia*, à qua conditum à se oppidum appellavit *Lavinium*. *Turnus* deinde *Rutulorum* Rex *Latinum* simul & *Æneam* bello petiit, iratus utrique, quòd priùs pactam sibi *Laviniam* ille advenæ, quàm indigenæ, dare maluisset. Victi acie *Rutuli*; *Turnus* & *Latinus* occisi quarto anno post *Trojam* erutam. Ita solus *Æneas* rerum triennio potitus est: cui in prælio, quod *Rutuli* ac *Mezentius Tyrrhenorum* Rex cum eo gesserunt interempto successit *Ascanius*. Is hostibus fusis, paceque cum *Mezentio* facta, tricesimo post conditum *Lavinium* anno, *Albam* longam extruxit. Qua in urbe 14. post *Ascanium* Reges imperarunt ad *Romulum* usque, *Romæ*que primordium.

a Dion. Halic. 1. Liv. 1. Aliter Conon apud Phot. cod. 186. l. 46.

Turnus.

Æneæ mors.

CAPUT XII.

De Herculis *posterorum expeditionibus in* Peloponnesum: Melantho & Codro Athenarum *Regibus: tum de* Archontibus: *de* Æolica & Jonica *migratione: aliisque nonnullis.*

HERCULI (b) *Alcmenæ* & *Amphitruonis* filio utrumque genus è *Peloponneso* ac *Mycenarum* Regibus fuit. Ambo enim illius parentes *Persei* nepotes & patrueles invicem erant. *Alcæi* quippe *Perseo* nati filius *Amphitruo*. *Electryonis* eodem

b Ex Apoll. 2. Diod. l. 4. p. 181. & seq. Paul. Corinth. p. 69 & alibi passim. Euseb. de Præp. p. 124.

A. 3174. Per. Jul. ad 3701. eodem geniti *Perseo* filia fuit *Alcmena*. *Amphitruo*, (1) fratre eodemque socero per imprudentiam occiso, ab *Sthenelo* patruo *Mycenis* exturbatus *Thebas* petiit. *Hercule* mortuo, *Mycenarum* Rex *Eurystheus Stheneli* filius stirpem illius omnem conatus est exstinguere; veritus ne, si adolevisset, *Mycenarum* ad se transferret imperium. Igitur *Ceyci* Regi, apud quem *Trachine* morabantur, denuntiat, ut suspectum sibi genus, nisi mallet dedere, suis finibus expelleret: hoc ni faciat, bellum exspectare jubet. Hoc mandato territi *Heraclidæ*, cùm nemo eos *Eurysthei* metu recipere auderet, ad *Athenienses* eorumque Regem

a In Heracl. *Theseum*, non, ut (a) *Euripides* ait, *Demophoontem*, se conferunt. *Eurystheus* magnum in illos exercitum ducit. Fit deinde prælium, in quo ducibus *Iolao Iphicli* fratris *Herculis* filio, & *Hyllo*, quem ex *Dejanira* idem *Hercules* genuerat, ac *Theseo*, victus *Eurystheus* ab *Hyllo* perimitur, unaque

b Apolod. 2. proles ejus omnis occubuit. (b) Victores *Heraclidæ Peloponnesum* occupant, ac brevi amissa omnia recuperant. Sed ingruente peste, quòd ante constitutum tempus reditum accelerassent, ab Oraculo moniti sponte discedunt. Post hæc *Hyllus*, consulto iterum *Apolline*, responsum accipit, uti fructum tertium exspectet. Id eò valebat, ut in tertiam hominum ætatem differre juberetur: at ille tertium annum significari putans, post id tempus novam expeditionem comparat, perque Isthmum copias immittit, ancipiti altero falsus ora-

c Euseb. 5. de Præp. culo, (c) quod *per humentes angustias* ducentibus victoriam pollicebatur: qua ambage mare ipsum intelligebat *Pythia*, quo ad easdem illas *Peloponnesi* fauces contenditur. Ingruentibus *Heraclidis*

d Thucyd. 1. *Atreus Eurysthei* avunculus (d) ejusque successor se cum armis opposuit. Commissa pugna, cadit *Aristomachus* unus *Heraclidarum*: ac demùm *Hyllus* hostium quemlibet ad ineundum secum singula-

(1) *fratre eodemque socero*] Lege *patruo eodemque socero*, ut ex ipsa loci serie apparet & observatum fuerat *in Præfat.* hujus operis Edit. Lugd. Batav.

gulare certamen provocat, cum ea lege, ut utrius partis victor esset, ea *Peloponnesum* obtineret; *Heraclidæ* porrò, si vicisset hostis, non ante certam diem, (quinquagesimum annum *Diodorus*, (a) alii centesimum finiunt) illius aditum repeterent. Conditione accepta, pugnat *Echemus Tegeatarum* Rex, & *Hyllum* interficit. *Heraclidæ* in *Atticam* revertuntur. (b) Prima hæc irruptio annis viginti *Trojanum* excidium antecessit.

Exinde post annos à priore centum, ab *Trojana* clade (c) octoginta, rursus *Heraclidæ Peloponnesum* aggrediuntur. Horum principes erant *Aristomachi* filii tres, *Temenus*, sive *Temenes*, *Cresphontes*, & *Aristodemus*. Qui dum classem moliuntur ad *Naupactum Aristodemus*, sive (d) ictu fulminis, sive *Pyladæ* (e) & *Electræ* filiorum *Tisameni* propinquorum, dolo periit: in cujus locum ambo ejus filii, *Procles* & *Eurysthenes*, suffecti. Illi ducem expeditionis trioculum adhibere jussi ab Oraculo, in luscum (f) quemdam incidunt mulo insidentem; cui nomen *Oxylus*, genus ex Ætolia. Huic pacti *Elidem* se daturos, ejus ductu hortatuque classem instruunt, ac *Peloponnesum* invadunt. Eam regionem per id tempus incolebant ferè populi duo, *Achæi* & *Jones*, ab ambobus *Xuthi* filiis ita dicti. *Achæi Argos* & *Lacedæmonem* habitabant sub *Pelopidarum*, hoc est, posterorum *Agamemnonis*, regno, *Tisameni* & *Penthili*, quorum pater *Orestes* fuerat. *Jones Achajam* tenebant. (g) *Heraclidæ* pulsis *Achæis* trifariam sortes distribuunt. Ex quibus *Temeni Argos* obtigit, *Cresphonti Messenia*, *Aristodemi* filiis *Laconia* (h) Nec verò regiones istas priùs armis, quam jure ad se pertinere dicebant. Quippe *Argos* antè *Persei*, quam *Pelopis*, tenuisse posteros: *Laconicam* verò, interfecto, qui eam occuparat, *Hippocoonte*, *Tyndareo* commisisse *Herculem*, similiter & *Messeniam Nestori*, quam, occiso ejus patre *Neleo* ac fratribus omnibus, armis acquisierat.

(i) *Oxylus Elidem*, ut convenerat, accepit: cujus

A. 3184. Per. Iul. ad 3702.

a Thucyd. Schol. l. 1.

b Schol. Thucyd. ad lib. 1.

c Thuc. 1. Vellei. 1. Tatian. Erato st. apud Clem. Alex. 1. Strom.

d Apollod. 2. Pausan. Init. Lacon.

f Apollod. 2. Pausan. Eliac.

g Pausan. Messen. 113. Apol.

h Pausan. Cor. p. 60.

i Pausan. Eliac. 1 p. 150. Strabo lib. 8.

A. 3184. Per Jul. ad 3701.

jus è progenie *Iphitus* fuit, qui agones instauravit *Olympicos*. Soli *Arcades* pristinis in sedibus hæsere, quòd in asperis ac præruptis locis degerent. *Elidenses Ætolos* advenas in partem agri receperunt. (*a*) *Phliasios* invasit *Rhegnidas Phalci* filius, *Temeni* nepos, *Hippaso* depulso: qui inde *Samum* contendit, & filium habuit *Euphronem*, qui *Mnesarchum* procreavit, è quo natus est *Pythagoras*.

a Pauf. Cor. p. 56.

Heraclidarum hæc incursio magnis per omnem *Græciam* populorum motibus ac migrationibus originem præbuit: cùm, ut quisque à valentiore sedibus suis ejectus fuerat, in alterum imbecilliorem incumberet: non secùs ac ventis turbato mari fit, ut è longinquo concitati fluctus proximum quemque propellant. (*b*) *Achai* iis, quas dixi, provinciis coacti cedere, contra *Jonas* in *Achajam* erumpunt: iisque debellatis & in fugam actis, in illorum immigravere locum, Rege amisso *Tisameno*, qui in conflictu cecidit. (*c*) *Jones* in *Atticam* fugere, ubi eos *Melanthus* excepit, qui cum aliis *Neleidis* ac *Nestoris* posteris, eodem non multò ante pervenerat.

b Pauf. Eliac 1. & in Achai. p. 206.

c Pauf. in Achai.

Hunc *Andropompi* filium (*d*) *Pausanias* fuisse dicit, *Bori* nepotem: cujus pater *Penthilus*, avus *Periclymenus* fuit *Nestoris* filius, & ab *Heraclidis* expulsum *Athenas* migrasse; cui & (*e*) *Conon* assentitur. Fortè tum *Athenienses* cum *Bæotis* super *Oenoe* bellum gerebant, idque singulari Regum prælio dirimi placebat. Ab eo cùm *Thymœtes Atheniensium* Rex abhorreret, *Melanthus*, oblata spe regni, periculum adiit, & *Xantho Bæotorum* interempto Rege, *Athenarum* imperio mutavit exilium. Mox idem pulsos ab *Achæis Jonas* peregrinus ipse suscepit. Hinc apparet, post *Heraclidarum* reditum in *Peloponnesum Melanthum* in *Attica* regnare cæpisse, contrà quàm *Eusebius* in *Chronico* existimasse videtur. (*f*) Paternam æmulatus gloriam *Melanthi* filius *Codrus*, majorem etiam virtutem promeruit. Bello quippe, quod inter *Dorienses*

d Cor. p. 60.

e Conon. l. 39. ap Phot. cod. 186. Suid. in voce Μελανθος.

Melanthus.

f Vellei. l. 1. c. 2. Pauf. Achai. p. 231.

Codrus.

rienses novos *Peloponnesi* incolas & *Athenienses* erat, cùm respondisset *Pythia*; quorum dux in acie cecidisset, eos fore superiores pastorali sumpto habitu, hostium agmen ingreditur. Ibi temerè jurgium ciens, ab gregario quodam milite, quem sauciarat, interficitur. Agnito Regis cadavere *Dorienses* sine pugna recedunt. Quo in facto utrum magis mirere nescias, vitæ, an regni contemptum; quod utrumque mortales carissimis omnibus anteferre solent. Ea pugna congruit in annum ante *Christianam* æram 1071. qui est Periodi Julianæ 3643. A. 3183. Per. Iul. ad 3701.

Codri morte Regum *Athenis* exstincta successio est, administratioque Reipublicæ Magistratibus permissa, quos Ἄρχοντας vocabant: iique initio fuere perpetui. Et primus horum *Medon* fuit, (*b*) *Codri* filius, pede altero debilis. Quem cùm ideò frater eius *Neleus* principem se negaret *Athenis* passurum fieri, re ad arbitrium *Apollinis* delata, secundum *Medontem* ille pronunciavit. *Archontes.* *a* Pauf. Achai. p. 206.

Ut de *Græcorum* migrationibus & coloniis quod institueram absolvam, post *Heraclidarum* reditum insignes ab Auctoribus commemoratæ sunt duæ: altera *Æolica*, duce (*c*) *Penthilo Orestis* filio, qui statim atque *Laconica* cessit, in *Thraciam* primò cum suis penetravit. Tum, eo vita functo, in *Asiam* trajecere, ejusque partem illam, quæ *Æolis* deinceps appellata fuit. Nam *Achæi*, qui *Laconicam* incolebant, *Æolenses* erant. Altera longè celeberrima migratio, quam *Ionicam* nominant, annis post *Trojæ* cladem centum & triginta, vel, ut aliis visum est, decem ampliùs evenit. (*a*) *Iones Athenas* profecti, ut supra demonstravimus, post *Codri* obitum. *Neleo* & *Androclo* filiis eiusdem ducibus, transmearunt in *Asiam*, & oram ejus, quæ ab illis vocata est *Ionia*, oppidis frequentarunt. *Æolica migratio.* *b* Strab. lib. 13. *Ionica migratio.* *c* Pauf. Achai. p. 206. Strabo 13. Vel. lei. 1 Ælian 8 Var. c. 5. *d* Herod. lib. 4.

(*b*) Medio inter ambas tempore, novam è *Laconica Minyarum* coloniam *Theras* duxit *Autesionis* filius, *Polynicis Oedipi* filii abnepos, cujus

D 3 soror

A. 1184. Per. Jul. 3701.

soror *Argia Aristodemo* nupta *Proclem* & *Euristhenem* peperit. Erant *Minya Argonautarum* è *Lemniadibus* posteri, qui à *Pelasgis Lemno* pulsi *Lacedæmonem* supplices accesserant; ubi comiter accepti, ac civitate donati, cùm insolescere cæpissent ac jus etiam vendicare sibi regni, in vincula conjiciuntur. Inde cum uxoribus permutato habitu in *Taygetum* evadunt. Sed cùm ad supplicium *Lacedæmonii* eos expeterent, *Theras* condonari sibi illos postulat, ut ad novas capiendas sedes secum educeret. His impetratis itineris sociis, in *Callisten* insulam, quæ inter *Cretam* & *Lybiam* sita est, colonos intulit, ac de suo nomine *Theram* appellari constituit. Id una ante *Ionicam* profectionem ætate incidisse (*a*) *Pausanias* refert, quod 30. annis æstimari solet.

a Pausan. Achai. p. 106. Strab. 13.

Post *Ionum* ex *Attica* demigrationem, *Cumam Pricotidem*, vel *Priconidem*, sive *Æolicam*, in *Asia* colere cœperunt *Æoles*, qui eodem, quo *Penthili* socii, tempore profecti è *Laconia*, circa *Locridem* ejusque montem *Phricium* hæserunt. Unde in *Asiam* transportati, *Cumam* illic ab eo, quem incoluerant, monte nominarunt, (*b*) annis post frequentatam civibus *Lesbon* viginti. (*c*) Hanc verò sub *Ionum* adventum in *Asiam* novis auctam esse coloniis constat.

b Herod. in vita Hom. c Ælian. l. 8. Var. c. 5.

(*d*) *Æoles* duodevicesimo, postquam ad *Cumam* appulerant, anno *Smyrnam* condiderunt. Hoc est post *Trojanum* bellum 168. quo tempore clarissimum ingenii lumen *Homerus* in lucem exiit annis ante *Christum* circiter mille, *Judais Salomone* regnante: etsi de ejus ætate non planè inter Auctores convenit. Huic tempore & ingenio famaque suppar *Hesiodus* vixit: quem nonnulli vetustiorem, quidam verò recentiorem faciunt. (*e*) Sed æqualem fuisse, ex Arcturi ortu, quem Poeta iste describit, eruditi artis illius colligunt.

d Herod. in vita Hom. Vellejus Cyril. 7. con Jul. Vide Eus. 12. de Præp. Homerus

e Longom. 2. apparet. p. 83

Cuma fuit altera, (*f*) oppidum *Eubœa* insulæ; (*g*) ex qua, & *Chalcide*, *Hippocle Cumæo* ac *Megasthene*

f Steph. g Strabo 5. Velle. 1. Euseb. Chron.

ſthene Chalcidenſi ducibus, coloni profecti, *Cumas* in *Italia* condiderunt. Quorum curſum ante eas volitans columba rexiſſe fertur, ſive etiam ſtrepitus æris, qualis per nocturna *Cereris* ſacra fieri conſueverat. Ajunt ſic illos inter ſe pactos eſſe, ut amborum populorum alterius eſſet colonia: alter ſuum illi nomen imponeret. Itaque ab *Cumæis* dicta, propria *Chalcidenſium* fuit. Quam *Euboicam* idcirco *Virgilius* appellat. Hanc demigrationem omnium, quæ in *Siciliam Italiam*que factæ ſunt, vetuſtiſſimam eſſe confirmat *Strabo*, proindeque *Troicis* rebus antiquiorem. At multò citeriorem *Vellejus* & *Euſebius* exiſtimant.

A. 3175. Per. Jul. ad 3703.

CAPUT XIII.

De Lacedæmoniorum *&* Corinthiorum *regnis*, *ac de* Cypſelo, *&* Periandro.

DORIENSES cum *Heraclidis*, occupata *Peloponneſo*, regna ibi præcipua fundarunt duo, *Lacedæmonium*, & *Corinthiacum*. *Lacedæmonem*, pulſis *Achæis* & *Oreſtidis*, obtinuerunt *Ariſtodemi* filii *Procles* & *Euryſthenes*, quos geminos fuiſſe, anno autem *Procli* vitam breviorem, eumque fratri rerum geſtarum gloria præſtitiſſe, (*a*) *Cicero* prodidit. A quibus Regum in illa urbe familiæ duæ propagatæ ſunt, *Euryſthenidarum*, quæ præſtantior eſt habita, & *Proclidarum*, cui ſecundæ principatus tributæ. Hæc eadem *Eurypontidarum* eſt dicta, ab *Euryponte Procli*s nepote. Regum ex priori ſtirpe ſeries notata diligentiùs eſt: obſcurior altera remanſit, ſine annorum, quot regnavit quiſque, numero. Initium regni illius proximè ab *Heraclidarum* in *Peloponneſum* reditu contigit, ſub annum ante *Chriſtum* 1102. deſiit in *Ageſipolide* & *Lycurgo*, (*b*) qui poſt *Cleomenis* obitum, circa annum primum Olympiadis 140. utcumque regnarunt.

(*c*) Sub idem tempus, quo *Heraclidæ Lacedæmone*

Part 1. l. 2. c. 10.

a Lib. 2. de Div.

b Polib. 4. p. 271. & 374.

c Vide l. 9. de Doct. Temp. c. 31.

A. 3184. *mone* regnare cœperunt, *Corinthi* quoque regnum
Per. Iul. ad 3701. constituerunt, quod hactenus *Æolidæ*, vel *Sisyphidæ* tenuerant, ut refert (a) *Pausanias*. Quæ
a Cor. p. 47. ex progenie postremi *Doridas* & *Hyantidas*, *ab Aleta Hippotæ* filio, *Phylantis* nepote, pronepote *Antiochi*, *Herculis* abnepote, exuti regno, in eadem urbe privati constiterunt, ac deinceps *Aletæ* posteri rerum potiti sunt. Quorum ultimus *Telestes* à *Pausania* recensetur. Post quem annui *Prytanes* substituti, initio ab *Automene* facto, quem Regem facit *Eusebius*. Solet tamen *Corinthiorum* Regum nova familia à *Bacchide* duci, quam *Bacchiadarum* vocant. Ultimus *Heraclidarum* Rex *Telestes* apud *Eusebium* desiit triennio ante primam Olympiadem: ad quem computantur anni 324. ab *Aletę* primordio, qui est annus proximus ab *Heraclidarum* adventu.

Post *Automenem* optimates ex eodem *Bacchiadarum* sanguine civitatem gubernarunt uno ex suo grege Magistratu annuo creato, quem Πρύτανιν vocabant, usque ad *Cypselum*, qui à *Melane Antasi* filio originem trahebat. Erat *Melas Gonensa* oppido supra *Sicyonem* oriundus. Qui cum *Aleta* & *Heraclidis Corinthum* expugnavit, ab iisque
b Herod. l. 5. c. 92. postea in civitatem adscitus est. (b) *Cypselus* an-
Aristot. 5 Pol. c. 12. nis 30. tyrannidem tenuit. *Periander* verò *Cypseli* filius annis 44. Itaque ab initio regni *Heraclidarum* ad *Periandri* obitum anni sunt elapsi 518.

RATIO-

RATIONARII TEMPORUM PARTIS PRIMÆ, LIBER SECUNDUS.

Annos continens 484. à quarto *Salomonis*, qui est Periodi *Julianæ* 3702. ad mortem *Cyri*, Periodi *Julianæ* 4185.

CAPUT I.

Regum Judæ à Salomone *ad* Josaphatum, *&* Israelitarum *Regum à* Jeroboamo *ad* Baasam, *gestæ res, ac tempora.*

NNO ab rerum conditu 2972. ante *Christum* 1012. *Salomon* parta divinitùs sapientia, & incredibili copiarum apparatu, quas ad hoc olim pater illius congesserat, instructus templum *Hierosolymis* aggreditur, opus longè magnificentissimum: quod *Judaicæ* Religionis deinceps sacrarium foret. Id anno absolutum est octavo. A. 1701. Per. Jul. ad 4185. 3. Reg. 6. Salomon.

(*a*) Post templum, regias sibi & uxori suæ *Pharaonis* filiæ, tùm alias ædes *Salomon* annis tredecim molitus est. Tametsi potest fieri, ut eodem tempore Templum Domini, & palatia ista construxerit, adeoque non anno regni ipsius 24. sed 16. ad exitum ædificatio omnis adducta sit. a 3. Reg. 7. 1.

Interim opibus ac sapientia mortalibus longè omnibus antecellens, cùm & Regum populorumque donis & obsequiis honestaretur, & longius dilatatis regni finibus, pace otioque frueretur; ad extremum secundarum rerum magnitudinem non tulit. Quippe vergente jam ætate, uxorum

A. 2902. Per. Jul. ad 4185. uxorum & concubinarum, quas utrasque ad mille contraxerat, illecebris captus, ad vetitas nefariasque superstitiones abducitur: nec utrum ante mortem resipuerit, hactenus constat. Ex quo (1) anceps de illius salute conjectura posteris est relicta.

Roboam. a 3. Reg. 12. Regnum paterno vitio pessundatum evertit *Roboam*. [a] Hic enim rogatus à populo, ut in se paulò mitius, quàm à patre factum erat, exerceret imperium, seniorum rejecto consilio, qui justis illius querelis dandum aliquid putabant, de æqualium suorum sententia superbè asperèque respondit. Quæ res sic illorum efferavit animos, ut decem omninò tribus à *Davidis* familia divulsæ, novum sibi Regem statuerent (2) *Jeroboamum Nabati* filium, *Efraimitam*, solis duabus, *Juda*, ac *Beniamini Roboamo* reliquis factis. Ex eo scissum est in regna duo *Judaicum* nomen: quorum alterum *Juda*, alterum *Israelis* appellatum est: hoc verò posterius etiam *Ephraimiticum* ab ejus conditore *Jeroboamo*, & *Samaria* vocari solitum, postquam in id oppidum transportata regni sedes est, quæ hactenus in urbem *Sichem*, (b) quam in monte *Ephraim Jeroboamus* b 1. Reg. 12. 25. extruxit collocata fuerat; nam alterius regni *Hierosolymis* arx fuit. *Davidis* posteri in *Juda* tribu regnum tenuerunt unus & viginti: *Israelita* decem & octo. Priores post obitum *Salomonis* annos imperarunt circiter 387. posteriores ferè 254.

Ut ad ambos illos Reges revertar, neutri vera in Deum pietas constitit. Jeroboam. Citiùs tamen *Israelita* defecit. (a) Qui ut Rex factus est, ve- c 3 Reg. 12. & seq. ritus ne, si *Hierosolymam* ad stata solemnia commearent sui, paulatim eos divortii illius tædium

cape-

(1) *Anceps de illius salute conjectura*) Resipuisse Salomonem & salutem obtinuisse tum ex Ecclesiastis libro tum ex elogiis illi passim in scripturis concessis plusquam verosimiliter colligitur. Regnavit annos 40

(2) *Jeroboamum*] Impositus is fuerat à Salomone tributis exigendis, & dirigendis operibus duarum tribuum Ephraim & Manasse. *Lib. 3. Reg. cap. 11. v. 28.* Regnavit *Jeroboam A.* 12.

caperet, ultrà facrorum causa proficisci illò vetuit; & ut haberent apud se quod venerari possent, aureas vitulorum effigies erexit, præsertim in *Bethele*, *ac Dane:* quibus & sacrificulos & profanas religiones verarum æmulas instituit. Quem aureo vituli simulacro thus adolentem Propheta vehementiùs increpavit. Eum verò Rex, indignè id ferens, comprehendi mox jubet: sed cùm ejus manus, qua ut caperetur innuerat, exaruisset, hoc prodigio territus, & ad preces conversus pœnæ illius gratiam obtinuit. Propheta eò, unde venerat, rediens ab altero Propheta domum invitatus est; ibique, contrà quàm à Deo mandatum sibi fuerat, curato corpore, mox ut digressus est, à leone interficitur, asino, quo is vehebatur, incolumi relicto. A. 1xt. Per. Ju. ad 4135.

(*a*) Eadem Deorum superstitione contactus *Roboamus*, suos & ipse traxit in perniciem. Ergo aras & fana posuere passim, ac lucos in collibus profanis dicavere numinibus. Hinc iratus Deus *Sesacum*, quem (3) (*b*) *Sesostrim Josephus* existimat, *Ægypti* Regem in eos immisit, qui (*c*) anno 5. *Roboami Hierosolymam* veniens, thesauris ac donariis omnibus direptis inde discessit. a 3. Reg. c. 14 & 2. Paral. 12. b Lib. 8. c. 4. c 3. Reg. c. 14. 25.

(*d*) Sub *Abiamo* Rege *Roboami* filio ingentem cladem *Jeroboamus* accepit. Octingenta millia hic in aciem eduxerat. Contra quem cum quadringentis millibus progressus *Abiam* ac prope circumventus, implorata patrii Numinis ope insignem victoriam adeptus est, cæsis hostium quingentis millibus; quod pro angustiis utriusque regni vix fidem habeat, si alio quàm Deo teste referatur. Nec is tamen tanto beneficio ab imitan- *Abiam.* d 2. Par. 13.

(3) *Sesostrim Josephus existimat*] Sesonchim *Usserius ad A. P. J.* 3716. Vid. etiam *Perizon Ægyptiar. Orig. Investigat. c.* 8. 9. ubi non id sensisse Josephum quod hic illi tribuitur multis probat. Simulque ab *Usserio* dissentiens existimat *Sesacum*, de quo hic fit mentio esse *Smendem* regem primum *Dyn.* 21. *Manethonis*. Sesostrim porrò tempore Judicum & servitutis Israelitarum sub Jabino vixisse credit *Perizonius*, eumque esse qui *Ramesses* vel *Rhamses Manethoni* dicitur inter ultimos reges *Dynastiæ* 18. vel primos 19 *Ægypt. Orig. Investig. c.* 12. 14 & 16. Fatendum est non facilè hæc determinari posse, & recentiores Chronologos facilius præcedentium systemata evertere quàm propriam stabilire.

A. 3702. Per. Jul. ad 4185. imitanda patris impietate, absterreri potuit. (*a*) *Asa* initia laudatissima fuerunt: Nam

Asa. aras, & idola, ac paternæ superstitionis vestigia sustulit, excelsis tantummodo relictis. Erant hæc altaria veri quidem Dei cultui, sed passim, & alibi quàm in urbe primaria contra interdictum *Moysis* erecta. (*b*) Eo regnante, *Zara* Rex *Æthiopum* cum decies centenis millibus militum ac trecentis curribus irrumpens, piis Regis precibus obsecundante Deo internecione deletus est. (*c*) Postea (4) *Baasa* adversus *Asam Ramam* munientc, *Benadab Syriæ* Rex donis ingentibus contra *Israelitas* evocatus cœptum coegit omittere, quod (*d*) anno 36. factum Scriptura memorat; nempe ab eo tempore quo ambo regna divulsa sunt Sed cùm ab *Hanani* Propheta objurgatus esset ideò, quod spem suam à Deo ad humana præsidia transtulisset, ægrè id ferens monitorem abduci jussit in nervum: neque deinceps in officio stetit. Itaque pedum doloribus triennio conflictatus, divina ope contempta, in unam Medicorum intentus artem periit anno regni 41. (*e*) Ejus funus ambitiosa pompa & odorum unguentorumque barbarico luxu celebratum est.

a 3. Reg. 15 & 2. Par. 14.

b 2. Par. 16.

c 3. Reg. 15. & 2. Par. 16.

d 2. Par. 16. 1.

e 2. Par. 16. 14.

Josaphatus. Sextus à *Davide Josaphatus* pietate pariter & opibus illustris fuit. Primam in exordio regni constituendæ religionis curam habuit. (*f*) Sublatis enim superstitionis impiæ monimentis, anno regni tertio, principes suos cum *Levitis* ad erudiendum populum circum oppida dimisit, anno Periodi *Julianæ* 3802. qui erat Sabbaticus, eoque ad illud institutum aptior. Ea re tantum nominis sui terrorem finitimis gentibus objecit, ut ei certatim tributa penderent. (*g*) Habuit autem ad regni præsidium, quod incredibile sit, virorum fortium undecies centena sexagena millia.

f 2. Par. 17.

g 2. Par. 17.

CA-

(4) *Baasa*] Inter Jerobоamum & Baasam in serie regum Israel occurrit Nadab Jeroboami filius, qui regnasse videtur A. I.

CAPUT II.

A. 3902. Per. Iul. ad 4185.

De aliis **Judæ** ***&*** **Israelis** ***Regibus ad*** **Ezechiam** ***usque.***

AT in *Israelitide*, (*a*) mortuo *Baasa*, ejus- Part. 2. l. 2. c. 11.
que filio *Ela*, qui ambo quatuor & viginti a 3 Reg.
annos, nec eos integros, regnarunt, *Zamri*, 16. 15.
à quo occisus *Ela*, diebus tantummodo septem b 3. Reg.
rerum potitus est. (*b*) Exinde populus *Israeliti-* 16. 21.
cus in duas factiones abiit. Nam altera pars
Thebni filio *Gineth* paruit, altera (1) *Amri* secu-
ta est, (*c*) à quo *Zamri Thersæ* cùm esset obsessus, c Ibid.
desperata salute se cum regia succenderat. Ac vers. 18.
videtur civilis ista dissensio ad annos quatuor,
perducta, hoc est ad *Asæ* 31. quo *Amri* regnum
(*d*) auspicatus est: quod sic interpretamur, ut d 3. Reg.
ab eo tempore solus imperarit, competitore sub- 16. 23.
lato. (*e*) Hic ille est *Amri*, qui cùm sex annis e Ibid.
Thersæ regni sedem habuisset, montem *Someron* vers. 24.
emit à *Semere*, ibique *Samariam* condidit: quo
& domicilium regni transtulit, sub annum an- *Samaria condita.*
te *Christum* 923.

Huic anno regni duodecimo perfuncto succes- *Achab.*
sit (*f*) *Achab* ejus filius, patre deterior: (*g*) qui f 3 Reg. 16 29.
Jezabelem Ithobali Tyriorum Regis filiam infau- g 3. Reg.
stis auspiciis duxit, perditam ac turbulentam 16 31.
fœminam. Hujus Regis implicatus est affinita-
te *Josaphatus*. (*h*) Quippe *Joramo* filio suo *Acha-* h 2 Par. 21. 6.
bi & *Jezabelis* filiam conjugem dedit. Per id tem-
pus, & anno circiter *Achabi* 13. ut in *Sederbolam*
asserunt *Hebræi*, hoc est sub annum Periodi *Ju-*
lianæ 3809. ante *Christum* 905. prodire cœpit *Eli-* *Elias.*
as Thisbites; cujus parentes & ætatis initia Scri-
ptura tacuit. (*i*) Hic trium annorum sexque i 3. Reg.
mensium siccitatem indixit. Inde ad torrentem 17. & 18.
Carith aliquandiu moratus, annonam suppedi-
tante cervo, ad *Sarephtanam* viduam perrexit;

cujus

(1) *Amri*] Heb. Homri.

A. 3101. Per. Jul. ad 4185. cujus filium postea mortuum vitæ restituit. Idem, velut arbiter mundi, ad condictum diem pluviam ac terræ fœcunditatem reddidit; cùm, provocatis, ad fidem veri Numinis miraculo sanciendam, Sacerdotibus *Baalis*, frustràque satagentibus, ipse cœlitus evocata flamma perlitasset, ac Sacerdotes istos numero 850. jugulasset. Ob id quæsitus ad necem, & impiæ *Jezabelis* minas fugiens, Dei fruitur alloquio, (*a*) ejusque monitu Prophetam ac successorem sibi *Eliseum* designat.

a 3. Reg. 19. 17.

b 3. Reg. 20.

(*b*) *Benadad* Rex *Syriæ* contra *Achabum* valido exercitu bellum iteratò commovens, frustrante conatus illius omnes *Elia*, post fœdissimam cladem, in qua (*c*) *Syrorum* centum & viginti septem millia occisa sunt, pacem supplex petiit.

c Ibid. vers. 29.

d 3. Reg. 22. & 2. Par. 18.

(*d*) Sed *Israelitarum* Rex contra tot Dei beneficia obfirmatus ad perfidiam, pœnas ad extremum dedit cùm aliorum scelerum, tùm per calumniam (*e*) interfecti *Nabothis*; & in prælio, quod contra *Syros* commiserat, tertio quàm pacem cum iis fecerat anno, sagitta confossus mortem oppetiit. *Josaphat* vero, qui conjunctis copiis in periculi societatem venerat, Dei auxilio admirabiliter est ereptus (*f*) Post hæc, *Moabitarum* & *Ammonitarum* innumerabiles copiæ, contra, *Josaphatum* positis castris, solis ipsius precibus occidione deletæ sunt. Ex quo tantum prædæ fuit, ut exportari triduo non posset.

e 3. Reg. 21.

f 2. Par. 20.

Ochozias. *Achabo* mortuo regnum *Israelitarum* (2) *Ochozias* tenuit ejus filius, anno ante *Christum* 897. Quo insuper anno *Elias* igneo curru raptus in cœlum, pallium ex alto projecit *Eliseo*, eumque Prophetici muneris sibi hæredem substituit. Id anno *Josaphati* 17. accidisse confirmat *Hebræorum Chronicon*, quod *Seder bolam* nuncupant. Sed & [g] liber *Regum* quartus indicat, non diu post *Ochoziæ Israelitæ* mortem superstitem in terris *Eli-*

Eliseus.

g 4. Reg. 8. & 2.

am

(2) *Ochozias*] Heb Achazia ut & alter Rex Judæ, de quo infra. Regnaverat porrò Achab, A. 21. 1. vel 3. *Reg.* c. 16. v. 29.

am fuisse. Quippe eodem anno moritur *Ochozias*, qui æger ad consulendum de sospitate sua *Beelzebubum* certos homines ablegarat, quibus occurrens *Elias*, graviter incusato Principi nuntiari jussit ipsum ex eo morbo decessurum. (*a*) Mox satellites ad se comprehendendum à Rege missos devocato cœlitùs igne consumpsit.

A. 1701. Per Jul. ad 4185.

a 4. Reg. 1.

(3) Post *Ochoziam* frater ejus *Israelitis* præfuit *Joram* (*b*) anno 18. *Josaphati*, paternæ impietatis hæres; etsi commodior aliquanto fuit. Huic cum *Josaphato* & *Idumæo* Rege contra *Moabitas* exercitum ducenti, & in siticulosa regione potus inopia periclitanti, subvenit *Elisæus* in *Josaphati* gratiam, ac præter aquam, de hoste quoque victoriam dedit. Quo in bello *Moabitarum* Rex in eam desperationem venit, ut obsidione vallatus, ac frustrà conatus erumpere, (*c*) hæredem regni filium suum parricidali religione mactaverit. Secundum hæc miraculis ac futurarum rerum prædictionibus majorem in modum *Elisæus* inclaruit, quæ (*d*) in 4. *Regum* capitibus aliquot explicantur.

Joram.

b 4. Reg. 3. 1.

c ibid. vers. 27.

d 4. Reg. 4. & seq.

Per idem tempus *Jorami* duo utrique regno dominati sunt, alter *Josaphati*, alter *Achabi* filius. *Josaphat* enim annos quinque & viginti exegit in regno. Post cujus obitum *Joramus* fratres suos interfecit, ac, pari infelicitate & perfidia transactis reliquis quatuor annis, (*e*) locum dedit *Ochoziæ* filio ex (4) *Athalia Achabi* filia, *Amri* nepte. Qui vix anno integro perfunctus, cum *Joramo Israelita* ab *Jebu* necatus est. Hunc enim ad *Achabi* stirpem funditùs abolendam Dominus evexit ad *Israeliticum* regnum, quod ut est adeptus, strenuè quidem Deo istam navavit operam; nam *Jezabelem* è fenestra præcipitari jussit; cujus cadaver cùm ad sepulturam quærere-tur

Jorami duo.

e 4 Reg. 1?. & 2. Par. 21.

Ochozias Jehu res gesta.

(3) *Post Orbozlam*] duos annos regnasse dicitur Ochozias (Achazia) 1. vel 3 *Reg.* c. 22. v 52. qui anni non perfecti sed cœpti intelligi debent vel partem alterius cum patre regnasse dicendus est. Conf. loc. in citat. cum 2. vel 4. *Reg.* c. 3. v. 1.

(4) *Athalia Achabi filia*] ac proinde nepte Homri cujus filia dicitur 2. *Paralip.* c. 12. v 2. ratione loquendi Hebræis familiari.

A. 3702. Per. Jul. ad 4185. tur, nihil ejus præter calvariam ac pedes manusque summas est repertum, cætera canes devoraverant, sed & *Achabi* septuaginta filios eodem momento trucidandos curavit: *Baalis* quoque sacrificulos omnes per speciem solemnis sacri in unum coactos jugulari præcepit, simulacrum succendit, ædem demolitus est: sed, quod reliquum erat, patrii numinis cultum haud restituit; atque in vitulorum quos *Jeroboamus* posuerat, veneratione perstitit.

Athalia. 4. Reg. 11. At *Hierosolymis* (a) *Athalia Jorami Judæ* Regis uxor, mortuo (5) *Ochozia*, quidquid superat stirpis regiæ sustulit, ac tyrannidem invasit. Unus *Ochoziæ* filius *Joas* ab amita *Josaba Jojadæ* summi Pontificis uxore neci est ereptus. Quem post annos sex, *Athalia* necata, *Jojadas* paternum in solium restituit.

Joas. b 4. Reg. 12. & 2. Par. 24. (b) *Joas* Rex *Judæ*, quoad vixit *Joiadas*, inter optimos Reges censeri potuit. Eo mortuo anno ætatis 130. aulicorum adulationibus corruptus *Joas*, patria religione spreta, ad lucos & idola respexit. Addidit & nefariæ superstitioni indignissimam (c) necem *Zachariæ* Prophetæ filii *Joiadæ* illius, cui vitam regnumque debebat; c 2. Par. 24. 15. Ibid. 20. quòd is divino impellente Spiritu eorum impietatem argueret. Nec diù tanti sceleris ultionem distulit Deus. Anno vertente, *Syriæ* Rex *Hazael* cum exiguis copiis *Judæ* regnum populatus, principes occidit omnes, & ab *Hierosolymis*, quibus jam imminebat, vix ingentibus donis, in quæ thesauri omnes effusi sunt, averti potuit. *Joas* ipse paulò post miserrima confectus ægritudine, a suis in lectulo confossus interiit anno regni 40. nec in sepulchra Regum illatus est.

4. Reg. 13. & seq. *Joachaz* *Rex Israelis* Apud *Israelitas* mortuo *Jehu*, filius ejus *Joachaz*, tum *Joachazi* filius *Joas*, annis ambo sedecim regnant. Inde *Jeroboam Joasi* filius annis 41. illaudati omnes, & idolis dediti. Porrò *Joas Judæ* Rex successorem habuit *Amasiam* filium, annis

(5) *Mortuo Ochozia J. is per A. 1. tantum regnavit.*

annis undetriginta. *Amasiam* (6) *Azarias*, qui & *Ozias* excepit, ac præfuit annis 52. A. 3732. Per Jul. ad 4185.

Undecimus à *Davide* regnavit *Amasias Joasi* filius, (*a*) cujus, perinde ut patris, initia laude digna, dissimiles exitus fuerunt. Bellum adversus *Idumeos* totis regni viribus adortus, trecenta suorum armavit millia; præter quos ex *Israelitico* regno centum millia conduxit. Quæ subinde unius ad Prophetæ vocem talium auxilio prohibentis uti, neglectis quos in illos fecerat sumptibus, domum dimisit. Ea regis obedientia delectatus Deus vincere hostem dedit. Sed ea victoria, uti secundæ ferè res solent, victoris in perniciem vertit. Deorum enim simulacra plurima ex manubiis parta cultu ac sacris prosecutus est: neque absterrentem ab eo scelere Prophetam auscultare voluit. Ideò destitutus à Deo, primum ab *Joaso Israelitarum* Rege, quem stolidè provocarat, victus atque captus est: *Hierosolymorum* mœnia diruta: gaza omnis tam sacra, quàm regia, direpta. *Amasias* demùm post annos à *Joasi* morte quindecim conspiratione suorum oppressus est. *Amasias.* *a* 4. Reg. 14. & 2. Par. 25.

(*a*) Regnante *Joaso*, ejusque, si quid *Hebræis* creditur, anno decimo, qui est Periodi *Julianæ* 3884. moritur *Eliseus*. Quem hac ratione perdiu Propheticum id munus obiisse necesse est, sub *Israelitarum* Regibus sex. Moriens *Joaso* Regi triplicem de *Syro* victoriam promisit; quam & paulò post est adeptus. In ejus verò sepulchrum abjectum cadaver hominis, mox ut ossa sancti viri contigit, ad vitam excitatur. 4. Reg. 13. *Eliseus moritur.*

Duodecimus ab *Davide* regnavit *Azarias*, sive *Ozias*, Princeps satis bonus: ideoque divino tectus præsidio regnum feliciter administravit. (*b*) Verùm oblitus postremò sui, dum quæ Sacerdotum erant partes per superbiam usurpat, elephantiacus repente factus, ab omni, etiam *Ozias.* e 2 Par. 26. 16.

E civili,

(6) *Azarias qui & Ozias*) Conf. 2. vel 4. Reg. 15. v. 1. 2. & 2. *Paralip*. c. 26. v. 1.

A. 1702. Per. Jul. ad 4125. civili, functione depellitur, translata in *Joatham* filium procuratione regni.

Apud *Israelitas Jeroboamus* eodem tempore sceptrum gerebat, quo *Azarias* cœpit. Hic enim
a 4. Reg. 15. 1. anno (*a*) illius 27. iniisse fertur.

Prophetæ. Jonas. Sub hoc & *Ozia* Regibus complures Prophetæ floruerunt, præsertim in *Israelitico* regno, quod, ut altero depravatius erat, ita frequentioribus
b 4. Reg. 14. 25. remediis opus habuit. (*b*) Regnante ergo *Jeroboamo Jonas* exstitit, qui de *Syris* victoriam ei prædixit. Sub *Ozia* porrò celebres fuerunt *Osee*, *Joel*, *Amos*, *Abdias*. *Isaias* quoque eodem Rege vaticinatus est.

Joatham. Achaz. c 4 Reg. 15. d 4 Reg. 16. & 2. Par 28. (*c*) Tertius decimus à *Davide* in regno *Judæ Joathamus* exstitit, pietate patris *Oziæ* non dissimilis. (*d*) Sed ejus filius *Achaz* Regum pessimus fuit, & ab religione patria sic abhorruit, ut *Baalem* coleret, eique statuas & aras poneret, filios ritu nefario igne lustraret. Ob id maximis eum vicini Reges affecere cladibus, *Israelita*, *Syrus*, &, quem adversus hunc magnis incitarat præmiis, *Assyrius*; necnon *Idumæi*, ac *Palæstini*. Eas ut calamitates expiaret, stolido consilio *Damascenos* sibi Deos placare sacris instituit, & occluso templo, passim aras profanis numinibus excitavit

Osee. *Achazo Judæ* tribum regente, *Israelitis* præerat *Osee*, prioribus *Israelitarum* regibus paulò tolerabilior: neque tamen inanium Deorum cultum abjecit, aut ad veri religionem animum transtulit.

Ezechias e 4 Reg. 18. & 2. Par. 29. At, qui *Achazo* patri successit, *Juda* Rex (*e*) *Ezechias* post *Davidem* Principibus longè omnibus antecelluit. Hic enim Deorum statuas omnes ac fana disjecit, lucos excidit, excelsa sustulit, ac denique *Mosaicæ* legi obtemperavit penitus.
f ibid. vers. 10. Hujus (*f*) anno sexto, *Osee* nono, Periodi *Julianæ* 3993. *Salmanasar* Rex *Assyriorum*, capta *Samaria*, *Israelitas* omnes transportavit (7) in *Assyriam*, atque ita regnum *Israeliticum* desiit,

(7) *In Assyriam*] Et in Mediæ civitates 2. *Reg.* 17. v. 6. & 18. 10. scil.

desiit, quod annos ferè tenuit 254.

A. 3702. Per Jul. ad 4185. a 4. Reg. 18. 13 & c. 19.

(*a*) Anno quartodecimo *Ezechiæ*, Periodi *Julianæ* 4000. *Sennacheribus Salmanasaris* filius, Rex *Assyriorum*, in *Judæam* irrumpens oppida plurima cepit, aut evertit. *Rapsacem* deinde ad obsidendam *Hierosolymam* cum copiis mittit. Quo reverso, dum ad invadendam urbem *Sennacheribus* accingitur, una nocte centum octoginta quinque *Assyriorum* millia ab Angelo interfecta sunt.

Eodem anno, post cladem *Assyriorum*, *Ezechias* in lethalem morbum incidit, à quo per *Isaiam* Prophetam divinitùs est sanatus, & in annos quindecim illius vita producta. (*b*) Præposterè faciunt, qui morbum *Ezechiæ* ante stragem *Assyriorum* collocant.

b Vide 9. de Doct. Temp cap. 56.

Inter *Israelitas*, qui à *Salmanasare* deportati sunt, (*c*) fuit *Tobias* vir sanctissimus, cujus historia peculiari Scripturæ libro traditur.

Tobias. c Vide 10. de Doct. Temp. cap. .

Sextus decimus à *Davide* regnat *Manasses* annum agens duodecimum, (*d*) qui à paternis moribus ita degeneravit, ut nescias uter utram in partem illustrior exstiterit; ille pietate in Deum, ac virtutum cæterarum officiis; iste contemptu patriæ religionis, crudelitate, libidine, quibus in sacra pariter & humana grassatus est. Ideo octavo circiter, ut conjectamur, anno regni sui à principibus exercitus *Assyriorum* Regis captus, & compedibus vinctus in *Babylonem* perducitur: ubi mali edoctus, ac toto pectore conversus ad Dominum, ab eo restitutus est in integrum. Moxque idolis & omnibus superstitionis impiæ monimentis abrasis, numinis patrii cultum repræsentare studuit. (*e*) Nobis, ut & aliis plerisque, probabile esse videtur, (8) à *Merodacho Babyloniæ* tum regulo, & *Assyrio-*

Manasses. d 4. Reg. c. 21. & 2. Paral. 33.

e Vide 12. de Doct. Temp. c. 26.

E 2 *rum*

sell. per [illegible]. quæ ante Dejocem apud Medos obtinuit Assyrii quasdam illorum civitates occupaverant *Tok.* 1. Cæterum ut hæc intelligantur legendum est hujus libri c 4. cum notis.

(8) *A Merodacho Babyloniæ tùm regulo*) Imò post illius mortem Babyloniis tunc iterum ab Assyriis sub jugum missis 2. *Paral* 33 12. V *Usser.* ad A. P. J. 4037. ab Esarhaddonis ergo ducibus abductus fuit Manasses.

A. 3700. Per. Iul. ad 4185.

rum Regi subjecto, captum esse *Manassem*. Nam utriusque tempora congruunt, ut postea videbimus. Ac per idem tempus (*a*) (9) *Juditha* & *Holophernis* historiam evenisse: siquidem *Assyriæ* Rex *Nabuchodonosor*, unus ex *Assarbaddonis* posteris, *Medos* & *Babylonios* aliosque populos ac dynastas obnoxios habebat: ita tamen ut per sese res illi suas interim agerent, ac privatim & ipsi regnum exercerent. (*b*) Quare sub annum ante *Christum* 688. *Judithæ* facinus accidisse credimus.

Judith. *a* Judith.

b Vid. 11. de Doct. Temp. c. 26.

(*c*) Post *Amonem Manassis* filium, qui priorem parentis sui vitam imitatus, sceleratissimè regnavit ad biennium usque, (*d*) *Josias* octennis puer ad imperium est evectus. Qui sanctitate & religione jam tum à teneris excelluit: &, abolita omni penitùs simulacrorum ac gentilium sacrorum memoria, Deum sincerè & ex animo veneratus est. Anno 18. regni sui ex collatitia pecunia templum instauravit. Ibi reperto legis volumine, ac coram Rege lecto, præ terrore denuntiatæ desertoribus pœnæ, vestimenta ille sua discidit. Eodem anno Pascha celeberrimo apparatu *Hierosolymis* indixit. Tandem verò dum *Neco*, sive *Necbao*, *Ægypti* Rege adversus *Assyrios* tendenti inconsultè sese cum copiis objicit, in prælio cæsus est anno regni sui 31.

c 4. Reg. 21. & 2. Paral. 33. *d* 4. Reg. 22. & seq. & 2. Par. 14. & seq.

Vide Animadvers. ad Epiph. pag. 18. & lib. 9. De Doct. Temp. c. 61.

CAPUT III.

De Josiæ *posteris, maximè* Sedecia, *& clade* Hierosolymitana, *ac de 70. annorum servitute.*

JOSIÆ liberi (*e*) recensentur quatuor, *Johanam*, *Joakim*, *Sedecias*, & *Selum*. Ex quibus post patrem regnasse *Sellum* scribit (*f*) *Hieremias*. Idem igitur est cum *Joachazo*, qui *Josiæ* successit (*g*), mensibusque sex regnavit, & à *Necbao*

e 1. Par. 3. 15. *f* Cap. 22. 11. *g* 4. Reg. 23. 30.

(*a*) *Juditha & Holophernis historiam*) Regnante scil. in Juda Manasse & Assyriis Babyloniisque simul imperante Saosduchino Esarhaddonis successore A. P. I. 4058. A. C. 656.

Nechao Ægypti Rege de solio dejectus & in *Ægyptum* abreptus est; qui Regem illius loco constituit *Eliacim*, sive *Joakim*, illius fratrem *Jobanam* porrò superstite adhuc *Josia* decessisse videtur. Itaque sublato *Joachazo*, qui populari factione, uti suspicio est majoribus natu fratribus antepositus erat, regnavit *Joakim* anno Periodi *Juliana* 4104. cujus (*a*) anno tertio ineunte *Nabuchodonosorus* à patre *Nabopollasaro* missus venit in *Syriam*, & (*b*) victo *Nechao Ægypti* Rege, (1) *Joakimum* (*c*) anno ejus ineunte quarto sibi subjecit. (*d*) Qui cùm post annos tres rebellasset, ab ejusdem *Nabuchodonosori* exercitu captus est, proque eo regnare jussus *Joachim*, qui & *Jechonias*, ejus filius. Sed post menses tres, *Nabucodonosoro* rursùs ad obsidendam *Hierosolymam* veniente, (*e*) *Jechonias* sponte se illi dedit, atque in *Babyloniam* cum matre ac proceribus aliisque compluribus est abductus. Hic octodecim annos natus Rex esse factus dicitur in libro 4. *Reg.* in secundò verò *Paralipomenon*, octennis; quod sic interpretari licet, ut a patre in regni consortium sit assumptus anno circiter regni sui secundo, ac decem cum illo imperarit annos.

A. 3302. Per. Jul. ad 4185.

Joakim. *a* Dan. 1.

b 4. Reg. 24. 7. *c* Hier. 25. 1. *d* 4. Reg. 24. 1.

e 4. Reg. 24. 36. & 2. Par. 6. Jechonias.

(*f*) Postremus in locum *Jechoniæ* à *Nabuchodonosoro* creatus est *Juda* Rex *Mathanias*, qui & *Sedecias*, *Josiæ* filius, desertor & ipse religionis ac fidei, tam Deo debitæ, quàm ei, à quo Rex erat factus, *Babylonio* præstitæ. Nam ab eo, anno regni sui nono, descivit, eumdemque provocavit in sese. Cœpta est igitur obsideri *Hierusalem* (*g*) anno Sabbatico ineunte, mundi porrò 3393. ut (*h*) ex *Hierem'a* colligitur, ac tertio anno capta, templumque incendio concrematum. *Sedecias* è fuga retractus, & oculis, quibus jugulari ante se priùs liberos suos viderat orbatus, in vinculis *Babylonem* perducitur

f 4. Reg. 25. Hier. 52.

g Per. Jul. 4124. ante Christum 591. *h* cap. 34. *Hierosolyma capta.*

E 3 Expu-

(1) *JoaKimum anno ejus ineunte 4. sibi subjecit*) Inde numerandos esse annos 70 captivitatis Babylonicæ scil. ab A. P. J. 4108. ad 4178 seu ab A. A. C. 606. ad 536. consentiunt accurati Chronologi.

A. 1702. Per. Jul. ad 4185. Expugnata urbs est (2) anno ante *Christum* 589. mense quarto, ac die quinta, (*a*) ut scribit *Hieremias*: (*b*) at idem alibi nonam diem præfinit. Nimirum quinta die pars aliqua urbis occupata est; nona vero penitus est perrupta. Quæ dies congruit *Junii* 16. (*c*) Sequenti mense, qui fuit *Ab*, die 10. quæ incurrit in *Julii* 20. cum templo urbs incenditur.

a Hier. 39. 7. Sedecias. *b* Cap. 52. 6. *c* Cap. 52. 13.

Sedecia Rege insignes exstitere Prophetæ, *Hieremias*, & *Ezechiel*. *Daniel* verò tum adolescebat in *Babylonia*, quo cum reliquis anno quarto *Joakimi* transportatus est: *Ezechiel* verò cum *Jechonia*, post annos octo, (*d*) *Hieremias*, qui annis pluribus, ac præsertim obsidionis tempore, crudeliter à suis vexatus fuerat, capta urbe, *Nabucodonosoris* mandato, à *Nabuzardane* honorificè est habitus, facta ubi vellet habitandi copia. Cùm à patriæ ruinis digredi noluisset, *Godoliæ*, quem populi reliquiis *Chaldæus* præfecerat, commendatus: illo paulò post ab *Ismaele* occiso, in *Ægyptum* ab suis popularibus cum *Barucho* invitus abripitur. Ibi dum *Judæorum* sceleribus obsistit, multa perpessus, (*e*) demùm ab illis interficitur.

d 4. Reg. 25. Hier. 42.

e Epiph. de Vitis Prophet.

CAPUT IV.

De Tyriis *Regibus*, Carthaginis *conditu*, Lycurgo *Legislatore*, *ac* Medorum & Macedonum *initiis*.

Part. 2. l. 2. c. 13.

PER idem tempus, quo ambobus *Hebræorum* regnis suæ gentis principes præerant, ac longo post extinctum utrumque spatio, regnatum est apud *Tyrum Sidoniorum* coloniam; quam annis ducentis & quadraginta ante fundatum ab *Salomone* templum fuisse conditam, ex *Tyriorum* anna-

(2) *anno ante Christum* 589. 7588. habet *Usserius*, cujus accuratiores sunt calculi.

annalibus (*a*) *Josephus* affirmat. Cadit id tempus in *Gedeonis* præfecturam, & annum ante *Christum* 1247. ante *Trojanum* excidium ferè septuagesimum. Sed priorum *Tyri* Regum memoriam vetustas obliteravit: nec ullius antiquior est, quàm *Abibali*, & filii ejus *Hirami*, qui *Davidis* & *Salomonis* ætate vixit; & cum ambobus fœdere amicitiaque junctus, huic etiam ad templum ædificandum materiam atque artifices prolixè suppeditavit.

A. 2772. Per. Jul. ad 4185. *a* Jos. 8. Ant. c 2. ann. Per. Julianæ 3467. ante Christum 1247. *Hiramus Rex Tyri.*

Octavus ab *Hiramo* regnasse proditur *Ithobalus Astartæ* Sacerdos. (*b*) cujus filiam *Jezabelem* in matrimonium accepit impius *Achab Israelitarum* Rex. Undecimus porrò ab eodem *Hiramo* censetur *Pygmalion*; qui sororis *Elisæ* sive *Didonis* conjugem *Sichæum*, opibus ejus inhians, vita privavit. At *Dido*, gaza omni clam in naves imposita, nec paucis fugæ comparatis sociis, navigavit in *Africam*; (*c*) ubi ab *Hiarba Maurusiorum* regulo agrum mercata oppidum condidit: quod *Byrsam* primùm, (arcis id nomen fuit) exinde (1) *Carthaginem* vocarunt. Ea profectio *Pygmalionis* anno septimo (*d*) ab *Josepho* tribuitur ex archivis *Phœnicum*. *Carthago* verò fundata dicitur anno post Templum inchoatum 144. qui est annus post *Trojanam* calamitatem 316. ante *Christum* 868. Minimè itaque consentanea est *Virgilii* ratio, qui æqualem *Æneæ Didonem* statuit, quam trecentis ferè annis postea vixisse constat inter Annales. Quamvis enim *Carthaginis* conditum ante expugnatum *Ilium* quidam ex Antiquis adscripserint, non ii tamen auctorem illius fuisse *Didonem* arbitrati sunt *Pygmalionis* sororem

Ithobaal. *b* 3. Reg. 16. 31. *Pygmalion.* *Dido, & Carthaginis conditus.* *c* Solin. c. 30. *d* Jos. cont. Appion. pag. 1043. edit. Græco-Latin. *Virgilius notatur.*

Eadem tempestate, qua in *Africa* novum à *Tyriis* positum est oppidum, (*e*) *Lacedæmoniorum* in *Græcia* Rempublicam saluberrimis fundavit legibus *Lycurgus Eunomi* filius: ex *Proclidarum*

e Plut. Lyc. ast. lib. 1. *Lycurgus.*

E 4 sive

(1) *Carthaginem vocarunt*] de Carthaginis conditu & nominibus Vid *Bochart. Can. lib.* 1. c. 24. & *lib.* 2 c 5. & Nostrum *Part* 2. *lib.* 2. c. 13.

A. 3702. Per. Jul. ad 4185 Vid. Par. 2. lib. 2. c. 14.

sive *Euripondit arum* stirpe; cujus fratre mortuo *Polydesto* Rege, cùm ejus uxor filii nece, quem in utero gerebat, pacisci cum illo nuptias vellet, prudenter elusa fœminæ cupiditate, recentem à partu adhuc infantem in throno collocatum regio destinavit Principem; ac regno se abdicans, pro tutore deinceps procuravit Rempublicam. *Charilao* (nomen id fuit pueri) jam adulto, ut affectati principatus purgaret invidiam, peregrè profectus, variorum ex usu populorum confectam legum ac civilis disciplinæ formam reportavit in patriam. Imprimis agrum *Spartanum* inter omnes ex æquo partitus est: auri & argenti usum, tamquam litium ac scelerum omnium causam, funditùs sustulit, nummis è ferro gravibus inductis. Ac ne cuiquam parandarum opum luxus occasionem daret, cùm epulari publicè jussit omnes, tum frugali ac duro victu consuescere. Hæc aliaque civibus suis instituta mandanti gravis orta seditio penè interitum attulit: quam dum fuga declinare studet, *Alcander* converso capite fortè respectanti suffodit oculum. Hoc spectaculo repentè flexis ad misericordiam animis, auctor illi facinoris ad supplicium deditur: quem ille in domum acceptum lenitate & obsequio ita sibi devinxit, nemo ut deinceps amicior fuerit. Ad eum modum publicè receptis legibus, ut iis æternitatem daret, *Delphos* se ad oraculum proficisci velle denunciat: ac sacramento cives omnes adigit, nihil eos de legibus suis mutaturos antequam revertisset. Sic in *Cretam* abiens, ibi ad obitum usque permansit. Vitam sponte inedia finiisse (a) *Tertullianus* refert, ægrè ferentem leges à se latas *Lacedæmonios* mutasse. Quin & ossa sua moriens in mare projici jussit, ne iis *Spartam* relatis, solutos se sacramenti religione *Lacedæmonii* crederent. Harum rerum tempus, ob Scriptorum dissensionem, certò constitui non potest.

a Apolog.

Nam

Nam (2) *Licurgum* (*a*) alii sub primam Olympiadem floruisse volunt: alii annis centum, eoque amplius antecessisse. A. 3702. Per. Jul. ad 4185. *a* Pauſ. El. 1. p. 150.

(3) (*b*) Integro ante primam Olympiadem sæculo vetus *Assyriorum* desiit regnum: *Sardanapalo* postremo Rege ob luxum & socordiam à præfecto *Medorum Arbace* contempto, & post fusum illius exercitum mori compulso. Mos erat *Assyriorum* Principum ex antiquo traditus, ut se videndos nemini præberent, quòd inter scortorum greges pudendam viris, nedum dignam Regibus, vitam ducerent. Contra hunc morem admissus *Arbaces*, cum *Sadarnapalum* muliebri habitu inter pellices pensa trahentem adspexisset, rei indignitate commotus ab eo defecit. Postque aliquot eventu vario gesta prælia, postremò victum ad regni vitæque desperationem impulit. Igitur in regiæ se penetrale recipiens, coacervatis in lignorum struem thesauris omnibus, sese superinjecit, vivumque concremavit, ut hoc solo facinore utcumque virum imitaretur. Sic *Medorum* in *Asia* conditum est imperium octavum circiter annum *Israelitis* regnante *Jehu*, *Joasi* verò *Ochoziæ Judæ* Regis filii tertio, Per. *Jul.* 3838 ante *Christum* 876. Primus in *Medorum* *b* Ctesias apud Diod. 1. p. 83. & Athen. l. 12. Just. l. 1. Euſ. Chron. *Medorum initium.* Par. 2. l. 2. c. 14.

(2) *Lycurgum alii sub primam Olimpiadem floruisse &c.*] Rectè observatum fuerat in præfat. hujus oper. Editi Lugd. Batav. nullam inter illos authores esse dissensionem, scil. vixit Lycurgus sub primam Olimpiadem Iphiteam h. e. ipsius Iphiti tempore, simulque annis centum antecessit primam Olympiadem h. e. eam quæ 1. numeratur in Olympiadum epocha, sic enim numerari cœptum est non Iphiti tempore qui ludos Olympicos instauravit, sed centum annis post à ludis illis quibus stadio victor fuit *Coræbus* Eleus, ut ex *Polybio* & *Africano* liquet.

(3) *Integro ante primam Olympiadem seculo*] In rebus Assyriacis enarrandis à Ctesia & Diodoro deceptus fuit auctor noster, ad *Usserium* & *Marshamum* recurrendum ut restituatur hæc historiæ pars, sicque fermè res intelligenda. Regnante in Juda Jothamo A. P. J. 3967 A. C. 747. ab Arbace post triennalem Ninives obsidionem, combusta regia, in qua se Sardanapalus incluserat, eversa est ingens illa Assyriorum Monarchia, quæ per annos 520. universam ferè Asiam sub se habuerat. Ex illius ruinis tria nova surrexerunt imperia 1. fuit Medorum qui sine Rege per annos 37. vixerunt, de quâ ἀναρχίᾳ dictum est sup. c. 2. Not. 7. 2. Assyriorum quod veteris nomen non potentiam tenuit, hujus instaurator fuit scripturæ Tiglothpileser dictus etiam Ninus junior hoc ipso Ann. P. J. 3967. 3. denique Babylonicum à Nabonassaro conditum qui in Scriptura vocatus creditur Baladan. Vid. sup. laud. *Usser* ad hæc tempora.

A. 2702. Per. Jul. ad 4185. *dorum* ferie imperavit *Arbaces*: (4) postremus *Astyages*, avus *Cyri*. Novem in totum Reges exstitere, qui annis 317. rerum potiti sunt.

(5) At *Herodotus* de *Medis* paulò diversa prodidit. Nam *Assyrios* narrat annis 520 *Asiam* obtinuisse: ab iis defecisse posteà *Medos*: qui cùm perdiu sine legibus & imperio vixissent, ad ultimum Regem sibi præfecisse *Dejocen*; cujus in jure dicundo prudentiam experti fuerant: ab hoc conditum esse *Ecbatanorum* oppidum.

Par. 2. I. b. c. 14.

Macedonum regnum. Annis post *Medorum* initium duobus & sexaginta, regnante *Amasia* in *Juda* forte, (6) *Israelitis* verò *Jeroboamo*, (a) *Macedonum* imperium fundatum est à *Carano Argivo Phidonis* fratre, ejus (b) qui mensuras & pondera primus invenisse dicitur. Horum genus ab *Hercule* deductum; à quo *Caranus* undecimus à *Dexippo*, à *Vellejo* sextus decimus putatur: qui contracta ex omni *Peloponneso* valida manu in *Macedoniam* venit, ibique regnum auspicatus est. Hinc se *Macedonia* Reges, nec non (c) *Alexandrini* ab *Lagida Ptolemæo Macedone* oriundi, *Heraclidas* ferebant. Initium *Carani* ex *Eusebii Chronico* competit in annum *Abraami* 1204. Periodi *Julianæ* 3901. qui est octavus & tricesimus ante primam *Olympiadem*. Postremus *Macedonum* Rex *Perseus*, *Philippi* filius captus est à *Romanis* anno urbis conditæ 586. cùm jam Reges imperassent numero 40. annis 647. Ac principio, angustis clausi finibus, assidua, sed obscura, cum *Illyriis* & *Thracibus* bella gesserunt. (d) Per quæ id, *Europo* vel *Aeropa* Rege, sanè memoria dignum accidit. *Philippus*, *Argæi* filius, ordine Regum sextus, circa annum Periodi *Julianæ*, 4116. tertium *Olympiadis* 45. moriens, *Europum* penè adhuc infantem reliquit hæredem. Cujus ætate contempta, *Illyrii* bellum *Macedonibus* inferunt. Ii

a Dexippus in Excerpt. Euseb. Gr. p. 49.
b Euseb. Chron. Sch. Pind. Olymp. 13.
c Theoc. Idyl. 17.
d Just. 7.

primo

(4) *Postremus Astyages avus Cyri.*] Vid. inf. Cap. 9. & Not.
(5) *At Herodotus de Medis paulò diversa prodidit*] Vid. sup. lib. c. 2. & Not. 7. 8. 9.
(6) *Israelitis verò Jeroboamo*] scil. Jeroboamo II.

primo prælio victi, mox certamine repetito Regem suum in cunis productum ante aciem collocant: atque ex ejus adspectu tantum ardorem animo conceperunt, ut magna strage fusis hostibus, nobilem de iis victoriam referrent. Cæteri ad *Philippum & Alexandrum* usque Magnum nulla re ferè celebres exstiterunt. A. 3702. Per. Jul. ad 4185.

CAPUT V.

De Olympicis *agonibus*.

CELEBERRIMUM in *Græcia* certamen institutum est *Olympicum* anno post *Trojam* deletam 408. ante *Romam* conditam tertio & vicesimo, cùm *Judæis* regnaret *Ozia* annum jam quartum & tricesimum. (1) Hujus instaurandi princeps fuit *Iphitus Praxonidæ* filius, *Eleus*, qui genus suum ad *Herculem* referebat. *Hercules* porrò complures exstitere. Ex his qui inter *Idæos Dactylos* censetur, ludos primus istos edidit: quos ab aliis subinde repetitos *Pelops Tantali* filius, necnon *Atreus*, ac deinde *Alcmenæ* filius celebravit *Hercules*. Ab *Iphito* demùm, & eo, quo dixi, tempore stati esse cœperunt, ut quinto quoque ineunte anno redirent, ex quo πενταετηρικοὶ, id est *quinquennales* agones appellati sunt. Quippe quatuor confectis annis in orbem recurrebant. Hoc verò quadriennium eo genere constabat anni, quo *Græcia* vetus utebatur: quod lunare fuisse, sed minus exactum, (*a*) alio loco demonstravimus. *Africanus* apud *Georgium* Monachum referebat, *Lunam* ab *Ægyptiis Olympiadem* esse dictam, quòd singulis mensibus *Zodiaci* dodecatemorion peragrat; qui circulus à veteribus Ὄλυμπος nominatur; unde *Olym-* Par. 2. l. 3. c. 2.

a Lib. 1. de Doct. Temp. & 4. Var. Diss. 4. Uran.

(1) *Huius Instaurandi princeps fuit Iphitus*] id quidem verum est, sed non ab Iphiti tempore, ut in toto hoc capite supponere videtur Auctor, incipit Olympiadum Epocha. Agon in quo stadio vicit Corœbus Eleus centum annis Agone Iphitico posterior fuit. V. c. *præced. Not.* 2.

A 1702. Per. Jul. ad 4185.

Olympiadas putabat esse dictas. Sed id minimè est verum: nam *Olympiadum* nomen antiquius videtur apud *Græcos* fuisse, quàm *Zodiaci* partitio in duodecim segmenta, (*a*) ut alibi disserimus. Itaque ab loco illis inditum est vocabulum. *Pisatis* in *Peloponneso* regio à primaria urbe, *Pisa*, quæ *Olympia*, auctore *Stephano*, dicta est, nomen invenit. (*b*) Urbem hanc vicini *Elidenses* evertere, cùm se ex eorum potestate, cui subjuncti erant, *Pisatæ* conati essent eripere. (*c*) Ad eamdem vetustissimum *Jovis* fanum erat, trecentis ab *Elide* stadiis distans, prope *Alpheum* fluvium. Nec longè inde oleastris consitum nemus, è quibus victorum coronæ texebantur; tum curriculum, sive stadium, in quo ludrica spectacula præbebantur.

a Lib. 2. Var Diss. ad Uran. cap. 1.

b Pausan. Eliac. 1. p. 200.

c Strabo 8.

Templum scribit *Pausanias* opere *Dorico* factum ab ima area ad summum fastigium octo & sexaginta pedes habuisse, latum nonaginta quinque, longum verò 330. cujus architectus *Libo* fuit. Hujus tectum pro tegulis, *Pentelico* stratum marmore. (*d*) Ara in eo *Jovis* erat *Olympii*, cujus crepido pedum in circuitu 125. altitudo 22. fuit. Crepidinem appellabant πρόθυσιν, in qua victimæ mactabantur: earum verò femora in ara summa cremabantur. Itaque *Pausanias* è cineribus factam hanc aram fuisse narrat. Sed & gradus cùm ad πρόθυσιν usque lapidei essent, inde ad aram cinerei fuerunt. (*e*) Memorabile ibidem exstitit *Jovis Olympii* simulacrum: quod à *Phidia* elaboratum, *Pananus* Pictor coloribus pinxit.

d Pausan.

e Strabo 8.

(*f*) Jam ludis ipsis *Elei* præfuere, ac *Pisatas*, qui jus illud usurpare conabantur, funditùs deleverunt. (*g*) Iidem *Jovis* & ludorum religione tuti vacationem ab armis habebant, ac ruri fermè degebant. Sed ea contempta quiete, cùm se postea bellis immiscuissent, in magnas calamitates inciderunt.

f Pauf. Eliac. A. p. 200.

g Polyb. 4. p. 337.

(*h*) Igitur ex ea gente certaminum arbitri (quos *agonothetas*, sive *Hellanodicas* vocabant) primùm

h Pauf. Eliac. A. p. 156.

mum exſtitere duo; tum novem; poſtea decem ac duodecim; inde octo; ac decem denique ſunt facti. (*a*) Coram his athletæ producti, ad *Jovis Fidii* ſtatuam, quem Ὅρκιον nominabant, ad jusjurandum adigebantur, omnes ſe diſciplinæ numeros decem ante diem certaminis menſibus expleſſe. (*b*) Præcipuum & antiquiſſimum genus certaminis curſus fuit, quod *ſtadium* appellabant, reliqua deinceps addidere. (*c*) Quinque omninò ludis inſtaurandis attributi ſunt dies ab Luna undecima ad quintam decimam. Plenilunio quippe agonem obibant, ut ait *Pindarus*. (*d*) Ac paulò ante ludicrum, denunciatis per civitates induciis, ſi quæ bellum invicem gererent, ab armis abſtinere jubebantur.

A. 1702. Per. Jul. ad 4185.

a Pauſ. Eliac A. p. 173.

b Pauſ. Eliac A. p. 200.

c Pindar. & ejus Schol. ad Olymp. 3. Tzet. ad Lycoph.

d Thuc. l. 5. p. 380. edit. Vech.

(*e*) Jam cùm nudi prorsùs athletæ certarent, ab iis ſpectaculis muliebrem ſexum lex, & pudor arcebat. In quo muſcas iis (*f*) *Ælianus* antepoſuit, quæ ſponte avolantes nuſquam per id tempus apparebant. Victorum oleaginea corona præmium fuit. Tum ad aras ſex, quas ſingulas par Deorum obtinebat, ſacra faciebant. Prima omnium *Olympias* ſtadionicam habuit *Corœbum Elidenſem*: quem arte coquum fuiſſe prodit (*g*) *Athenæus*. Ea porrò *Olympias* iniit anno Periodi *Julianæ* 3938. mundi 3208. qui eſt ante natalem *Chriſti* 776. actique ſunt ludi à *Julii* 19. die, ad 23. Quippe legitimum tempus illorum fuit æſtivum, ſub ipſum ſolſtitium.

e Dion. Halic. l. 7. ſub fin.

f Lib. 5. de Anim. c. 17.

g Lib. 9.

CAPUT VI.

De poſteriore ac redivivo Aſſyriorum *imperio, ejuſque Principibus, deque* Juditha, *&* Holopherne, *ac de* Sargon, *&* Thartan; *tum de* Babylonici *regni primordio.*

FIt in ſacris Libris *Aſſyriorum* Regum non infrequens mentio, etiam poſt illud tempus, quo *Sardanapalo* mortuo, prius illud imperium

Vide l. 10. de Doct. Temp. c. 25.

A. 3702. Per Iul. ad 4185. à *Belo* vel *Nino* cœptum, occidiſſe conſtat. Id enim anno illo contigiſſe inter omnes convenit, quo *Medorum* imperii jacta ſunt fundamenta. Quod quidem centum annis ante primam *Olympiadem*, hoc eſt trecentis ac ſeptemdecim ante *Cyri* primordium eveniſſe, (1) ſuprà *cap.* 4. demonſtravimus. Atqui longè poſt illud tempus alii recenſentur *Aſſyriorum* Principes, qui & *Ninive* ſedem regni ſui collocarunt. Sic (2) *Azaria* regnante, ſub ejus nonum & triceſimum an-
a Lib. 4. num, *Phul* Rex *Aſſyriorum Iſraelitas* vexaſſe (a)
Reg. c. dicitur Qui annus ante *Chriſtum* numeratur 771.
15. 19. & eſt centeſimus ſextus ab nece *Sardanapali* excidioque *Ninives*.

Ne te longiùs morer: exiſtimo poſt antiquum illud *Aſſyriorum* exſtinctum vel in *Medos* transla-
Per. Jul. tum imperium, (3) paulatim exoleſcentibus *Me-*
3941. *dis*, & propter ignaviam ac mollitiem eorum labefactatis viribus, nonnullos defeciſſe; primùm *Aſſyrios*, deinde *Babylonios*. Nam quòd *Medi* ab *Arbace* ad *Dejocem* non eumdem fortunæ curſum tenuerint, ex eo veriſimile fit, quòd *Herodotus* interjecto illo ſpatio *Medos* ait liberos ac ſine Rege vixiſſe. Quocirca *Ninive* ſubverſa, & prioribus ſublatis *Aſſyriis*, novi poſtea Reges exſtiterunt, qui urbem illam inſtaurarunt, latèque dominati ſunt, donec à *Babyloniis* Regibus bello ſuperati fuerunt. Horum nomina, & quibus in *Judæa* regnantibus exſtiterint, qui quidem in Scriptura memorantur, adſcribam:

(1) *Suprà cap. 4. demonſtravimus*) Vid. ibi notas. Et in genere de rebus iſtis adi *Uſſerium & Marshamum locis citat.* longiores enim requirerentur ad omnia hic emendanda obſervationes, quàm ut in notis reponi poſſint.

(2) *Azaria regnante & Phul.*) Phulem ante Sardanapalum reponendum pluſquam veroſimile reddit *Uſſer* ad A. P. J. 3941.

(3) *Paulatim exoleſcentibus Medis*) Vel potius ſtatim poſt everſam Aſſyriorum Monarchiam, antequam conſtitutum fuiſſet Regnum Medorum. Vid. *ſup. cap.* 4 *not.* 3.

Later-

A. 17... Per. Jul. ad 4185.

Laterculum Regum *Assyriorum*.

	Reges *Assyrii*.	Regnantibus in *Judæa*.		Anni Jul. Per. in quos incidit eorum mentio.
1	*Phul*	*Ozia*	4. *Reg*. 15. 19.	3943
2	*Teglath Phalasar*.	*Joathan* & *Phacee*	Ibid. ver. 29.	3955
3	*Salmanasar*	*Ezechia*	4. *Reg* 17. 3.	3993
4	*Sennacherib* ejus F.	*Ezechia*	Ibid. 18. 13. & *Tob*. 1. 18.	4000
5	*Assarhaddon Sennacheribi* F.	*Ezechia*	4. *Reg*. 19. 37.	4001
6	*Nabuchodonosor* diversus à *Babylonio*.	*Manasse*.	*Judith*. 1. 5.	4025

Hi sunt *Assyriorum* Reges, quorum Scriptura meminit: (4) quos initiò *Babylonia* potitos esse liquet (*a*) ex Sacra Regum historia: ubi *Salmanasar* è *Babylone* aliisque regionibus colonos in *Samariam* misisse dicitur. Sed & *Medis* imperasse ex eodem (*b*) libro colligitur.

(*c*) *Salmanasar Israeliticum* regnum invasit, & *Israelitas*, quo nomine decem ferè tribus continebantur in *Mediam*, & *Babyloniam*, ac reliquas Orientis provincias relegavit; pro iis colonos in illorum vacuas sedes variis ex gentibus infudit: quibus cùm infesti leones essent, *Assyriorum*

a Reg 4. c 17. 24. *b* c 18 2. Vid. Isai. 21. 11. ex Hebræorum interpretatione. *c* 4. Reg. c. 17. & seq.

(4) *Quos initio Babylonia potitos esse liquet*) Scilicet perpetuis inter novos illos Reges bellis modò huic modo illi cedebat Babylonia, sicque, licet Reges Babylonii Nabonasari posteri vigerent, potentior Salmanasar Babylone aliquamdiu potiri & inde colonos Samariam mittere potuit. *Usserius* porrò hanc novam fuisse coloniam non Salmanasaris sed Esarhaddonis tempore missam judicat, ex loco Esdræ c. 4. v. 2. 10. ad A. P. J. 4037.

A. 1702. Per. Jul. ad 4185. *Samaritani ex variis gentibus collecti.* *rum* Rex unum è captivis *Judæorum* Sacerdotibus ad eos mittit: à quo *Hebræorum* numinis religiones edocti; has ipsas cum profanis superstitionibus suæ quisque patriæ complexi sunt. Hinc *Samaritanorum* fœda colluvio, & in longum propagata tempus, ortum accepit.

a 4. Reg. 18 & seq. (*a*) Post *Israeliticam* vastitatem, quæ sub annum *Ezechiæ* sextum incidit, non ultra regnare *Salmanasar* annum *Ezechiæ* 14. potuit. Siquidem *Sennacheribus* circa annum istum illi successit. Quo anno in *Judæam* duxit exercitum; ac pluribus expugnatis oppidis, dum *Hierosolymam* aggreditur, & per legatos *Ezechiæ* Regi & *Israelitarum* Deo contumeliosis vocibus insultat, una nocte deletis ab Angelo 185000 trepidus domum rediit: ubi filiorum parricidio inter sacra, & in
b Tobiæ 1 ipso Dei sui conspectu miserrimè periit, (*b*) cùm priùs *Judæorum* exsulum nece, quos in regnum suum deportatos habebat, acceptam in illorum patria cladem esset ultus.

Vide l. 12. de Doct. Temp. c. 26. c Judith. 1. (5) *Nabuchodonosor* verò, quem postremum in serie numeramus, is ille est, qui in historia (*c*) *Judith*, contra *Arphaxadum Medorum* Regem, à quo *Ecbatana* condita erant, inito prælio vicisse dicitur, anno regni sui duodecimo. Non alius est *Arphaxad*, quàm *Dejoces Herodoti* atque *Ctesiæ*, qui *Medorum* primus ab *Herodoto* Rex ponitur. Nam tempora mirificè congruunt. Hinc
Juditha tempus. *Judithbam* ad *Manassis* tempora pertinere cum plerisque credimus. Regnare porrò cœpit *Manasses* anno Periodi *Julianæ* 4016. *Dejoces* autem 4018. (6) *Babylone* interim reguli quidam ab *Nabonassaro* deinceps regnum statuerant: quod initio modicum, & *Assyriorum* dominatui subjectum fuit:

(5) *Nabuchodonosor verò*) Is est qui in *Canon Ptolem.* Saosduchinus nuncupatur Esarhaddonis successor; imperavit & Assyriis & Babyloniis. Vid. *inf Not.* 8.

(6) *Babylone interim*) Vid. *sup. c.* 4. *Not.* 3. & de Nabonassaro Merodaco aliisque Babyloniæ Regibus consule *Canon. Ptolem.* in loco porrò 2. *Paral* 33. 11 qui hic ad marginem citatur nulla fit *Merodaci* mentio, respexit auctor ad 2. *Paral. c.* 32. v. 38 qui locus infrà citatur.

fuit: unde (a) *Merodach*, qui per illud tempus *Babylonem* tenebat, unus è *Nabuchodonosori* Principibus appellatur, à quo captus est, & in *Babyloniam* perductus *Manasses*. Quo absente *Nabuchodonosorus Holophernem* misit in *Judæam*; qui ab *Juditha* laudatissima fœmina prudenter illusus & occisus est.

a A. 3772. Per. Jul. ad 4185. a2 Paral. 31. 11.

Præter hos *Assyriorum* Reges meminit (b) *Isaias Sargon* Regis *Assyriorum*, qui *Thartan* misit; quem cum *Sennacheribo* plerique confundunt, (c) quod hic *Thartan* misisse fertur. Non desunt tamen, qui diversum utrumque faciunt. Quibus si auscultemus, inter *Salmanasarum* & *Sennacheribum* inculcandus erit; & hujus aut pater, aut certè frater fuisse putandus. Etsi probabilius est eundem esse cum *Sennacheribo*. Siquidem (d) mortuo *Salmanasare* regnasse pro illo dicitur *Sennacherib* filius ejus. Itaque nullus ambos inter collocandus videtur.

b Is. 20. 1. c 4. Reg. 18. 17. d Tob. 1. 18.

Cæterùm quæ de regni *Babylonici* primordio paulò ante obiter injecimus, *Ptolemai* ac veterum Astronomorum testimonio nituntur, qui ab initio *Nabonassari Babyloniæ* Regis tempora sua computant. Quod initium annis (e) 747. *Christi* æram antecedit. Hinc vetus *Chaldæorum* regnum cœpisse videtur. Est in sacris libris prima Regum *Babyloniorum* mentio, sub *Ezechia* regno, circa annum ejus 14. (f) quo *Merodach* filius *Baladan* Rex *Babyloniorum* legatos misisse fertur ad *Ezechiam ut interrogarent de portento, quod acciderat super terram*; tum quod illum ægrotasse didicerat. Annus 14. *Ezechiæ* ex his, quæ superiùs exposita sunt, incurrit in (g) annum ante *Christum* 714. qui est à *Nabonassari* primordio tricesimus quartus.

e Per. Jul. 3967. f 4. Reg. 20 & 1s. Isai. 39. 1. g Per. Jul. 4000.

(h) Vetus est Canon *Babyloniorum Regum*, quo *Ptolemæus* aliique Mathematici sunt usi, qui à *Nabonassaro* ad *Alexandri* M. obitum perducitur. In eo porrò *Mardokempadus*, qui *Merodach* in sacris libris nominatur, regnare cœpit anno ab

h In fine partis hujus.

A. 3702. Per. Iu. 4183. *Nabonassaro* 27. & fortassis *Baladam* illius pater is est, quem *Conon Ilulaum* vocat.

Quocirca probabilis est conjectura. (7) post *Assyrios*, aliquanto spatio defecisse ab *Medis Babylonios*, ac privatum sibi statuisse regnum duce *Nabonassaro*. Quod regnum initio tenue, & *Assyriis* obnoxium (8) ab *Nabopolassaro* ejusque filio *Nabucbodonosoro* amplificatum est, ut & *Medos* ipsos *Assyrios*que sibi subjiceret. De qua re postea. Sed obscurissima sunt illius imperii primordia; de quibus nihil præter conjecturam ferè reliquum habet historia.

CAPUT VII.

De Romulo *ac* Romæ *conditu, deque gestis illius, & sex insequentium Regum.*

Part. 2. lib. 3. *a* Dionys. Hal. l. 1. & 2. Liv. 1. Plut. Romul. Victor. de Orig. Romæ.

DUODECIMUS ab *Ænea Latinis* regnavit *Amulius*, (*a*) *Numitore* fratre circumvento, ad quem propter ætatem jus regni pertinebat. *Numitoris* unica erat filia *Silvia*, quam *Amulius*, ne qua posteritatis spes esset, Vestalem fecit. At illa incertum à quo compressa, geminos est enixa, *Romulum*, ac *Remum*, qui jussu Regis expositi, & à *Faustulo* pastore clam educati, postquam adoleverunt, occiso *Amulio*, avum restituerunt in regnum, & anno ipsius secundo *Romam* condiderunt: (1) qui *b* Plutar. (*b*) ex *Varronis* calculo incidit in annum tertium Olympiadis sextæ.

(*a*) *Dio-*

(7) *Post Assyrios &c.*) Vide *sup. cap.* 4. *Not.* 3.

(8) *Ab Nabopolassaro &c.*] Res sic intelligi potest Esarheddon Senacheribbi filius & Successor Babylonios sub Assyriorum jugum iterum misit. Indeque illius successores indifferenter Assyriorum, & Babyloniæ Reges dicuntur usque ad Nabopolassarum, qui cum Babylonius esset Assyrii Regis legatus, & ab eo exercitui præfectus ab eo defecit, junctisque cum Medo (Astyage) viribus, Assyrium Saracum seu Chinaladanum de solio deturbavit, & Ninivem expugnavit A. P. J. 4088 ex quo Assyriis vicissim imperarunt Babylonii. Hæc ferè *Usserius* ad A. P. J. 4088.

(1) *Qui ex Varronis calculo*] de Tempore, quo condita est Roma de variis calculis Varronis & Fastorum Capitolinorum. Vid. *loc. ad marg. paulò suprà cit. Part.* 2. *lib.* 3. *c.* 2.

(a) *Dionysius* auctor est natum esse *Romulum* anno 2. exeunte Olympiadis secundæ, (b) qui est ante *Christum* 770. & octavo decimo post, idest ante (c) *Christum* 753. Urbem auspicatò condidisse. Hic igitur, anno ætatis 18. primus ab convenarum manu Rex salutatus est, cùm jam fratrem novi æmulum regni sustulisset. Mox ordinato rerum statu, ac diviso in partes populo, (d) *Sabinorum* puellas per ludorum occasionem rapuit anno regni quarto; ex quo vehemens ac diuturnum cum *Sabinis* bellum gesserunt. Victi *Caninenses*, *Antemnates*, *Crustumini*, ac demum *Sabinis Tatio* duce prementibus, interventu raptarum, inter ambos convenit, uti *Roma* communiter habitarent, ac duo simul imperarent, *Romulus*, & *Tatius*. Hoc verò post sex annos interfecto, solus regnavit utrisque *Romulus*, & 38. annos explevit, finitimis interim civitatibus bello superatis; *Fidenatibus* imprimis, ac *Vejentibus*. (e) Demùm ad *Capreæ* paludem dum concionem haberet, repentè caliginosa tempestate suborta, nusquam comparuit, à Patribus ut est multorum opinio, discerptus, quibus propter impotentiam invisus esse cœperat. Mors illius contigit anno 1. exeunte Olymp. 16. (f) ante *Christum* 715. *Ezechiæ* circiter 13. quo anno *Maii* 26. sub occasum Sol defecit.

A. 3718. Per. Jul. ad 4185. a Lib. 2. p. 119. ed. Vech. b Per Jul. 3944. c Per. Jul. 3961 Romulus d Halic. 2. p. 100. Liv. Flor. Plut. e Dion. Livius Plut. Flor. Vide 10. de Doct. Temp. c. 21. f Per Jul. 3999.

Primus ille civitatem in curias triginta distribuit, populum in tribus tres. Tenues clientelæ potentiorum addixit; quos & Patricios nominavit. Tres de hoste victo triumphos in urbem invexit; 1. de *Caninensibus*, & *Antemnatibus*: quando &, *Acrone* Rege eorum sua manu cæso, prima *Jovi Feretrio* spolia reportavit: 2. de *Camerinis*, 3. de *Fidenatibus* & *Vejentibus*.

Post interregnum unius anni Rex à *Romanis* optatus est *Numa Pompilius* genere *Sabinus*, & *Curibus* oriundus, (g) anno tertio Olympiad. decimæ sextæ, ante *Christianam* æram 714. qui ad pa-

Numa g Dion. l. 2. p. 120. Liv. l. Plut. Num.

A 3702. Per Jul. ad 4185. pacis studia conversus, *Romana* sacra constituit. Annum decem hactenus mensibus constantem duobus auxit. *Jani* templo clauso perpetuum suis otium fecit. Regnavit annos 43.

a Dion. 3. init. & ceteri. Tertius *Romæ* regnavit *Tullus Hostilius*, (a) qui anno 2. Olymp. 27. cœpit, ante *Christum* 671. vir pacis insolens, & ad bella factus. Hic, *Albanis* victis, urbem eorum excidit; cùm opes ejus omnes ipsumque populum *Romam* transtulisset; ac *Metium Fuffetium Albanorum* Dictatorem perfidiæ convictum inter duos currus religatum actis equis in diversa distraxisset. Ter ille triumphavit de *Albanis*, *Fidenatibus*, *Sabinis*. Regnavit annos 32. ac de cœlo tactus, cum uxore familiaque periit.

Ancus. Quartus regnavit *Ancus Martius*, (1) *Numæ Pompilii* nepos anno ante *Christum* 639. secundo Olymp. 35. à quo *Latini* superati, ac plerique in Urbem recepti, qui in *Aventino* collocati sunt. *Janiculum* ab eodem munitum, & sublicio ponte junctus *Tiberis*, *Ostia* condita. Regnavit annos quatuor & viginti.

Tarquinius Priscus. Quintus *Romæ* Rex *Tarquinius Priscus* cœpit anno secundo Olymp. 41 ante *Christum* 615. Hic *Demarati Corinthii*, ex *Bacchiadarum* stirpe, profugi filius, & *Lucumo* priùs dictus, *Romam* migravit, & à *Tarquiniis Etrusco* oppido, ubi cum patre hactenus habitarat, *Lucius Tarquinius* appellatus est. Adeptus imperium Senatum ampliavit: Tusciæ populos 1.. subegit: ab iisque insignia summæ potestatis accepit fasces, trabeam, curules, prætextam, & id genus alia. Opera præterea in Urbe magnifica condidit: velut cloacas, quibus in *Tiberim* aqua derivabatur. (b) *Capitolini Jovis* ædem inchoavit. Occisus est ab *Anci* filiis, cum regnasset annos 38.

b Dion. 4. &c.

Servius Tullius. Hujus gener sextus ordine regnavit *Servius Tullius* anno 4. Olympiadis 50. ante *Christum* 5-7. Hic

(1) *Numæ Pompilii nepos* 7 Senec. Ep. 108. Anci originem non certò notam fuisse afferit. *Anci pater nullus Numæ nepos dicitur.*

Hic (3) *Ocrisia Corniculana* captiva matre natus, ac *Tarquinio* Regi virtute commendatus, regii stemmatis proceribus antepositus est. Multa in Republica præclarè ab eo sunt ordinata. Primus (*a*) censum instituit, ac quinto quoque vertente anno fieri decrevit. Ex censu populum in classes & centurias distribuit. Urbem ipsam amplificavit. Regno demum summa cum laude per annos 44. administrato, generi sui *Tarquinii* ac filiæ exsecrando parricidio vita illi est erepta.

A. 3702. Pet. Jul. ad 4185.

a Vide 2 de Doct Temp c. 76.

Anno (*b*) ut refert *Dionysius*, quarto Olympiadis 61. ante *Christum* 533 septimus, ac postremus regnavit *Tarquinius* cognomento *Superbus*, quem *Prisci* filium plerique *Romanorum* veterum, & eos secutus *Livius*, asseverarunt; nepotem fuisse persuadet *Dionysius*. Hic regnum scelere partum non meliùs, quàm quæsierat, administravit. Cædibus ac direptionibus in Senatores ac Nobiles grassatus est. *Latinorum* sociorum commune fanum in *Albano* constituit, *Latinasque* ferias condidit. Templum *Capitolini Jovis*, ab avo cœptum, de manubiis exædificavit. Tandem ob stuprum *Lucretiæ* nobilissimæ fœminæ ab (4) *Arunte* filio ejus illatum, absens, dum *Ardeam* obsideret, consensu populi summa illi abrogata dignitas est, cumque eo regium nomen è civitate sublatum anno Urbis exeunte 244.

b Dion. 4. p. 212. Liv. 1. &c. *Tarquinius Superbus*.

C A P U T VIII.

De bello Messeniaco, *ac Rege eorum* Aristomene, *deque* Tyrtæo *Poeta*.

MESSENIA (*c*) *Laconicæ* finitima regio est, quam (1) posteri *Herculis* occuparunt. Hujus incolæ, gravi ac diuturno cum *Lacedæmoniis*

c Pausan. Messen. Jul. 3. Excerpta Diod. a Vales. edita, p. 226.

(3) *Ocrisia Corniculana captiva matre natus,*) Senec. loc. cit. *de Servii matre dubitatur*; additque, *Duos Romanos Reges esse, quorum alter patrem non habet, alter matrem*.

(4) *Ab Arunte filio*) Sic quidem *Florus lib. 1 c. 10* sed *Livius, Dionysius*, aliique non ab *Arunte*, sed à *Sexto Tarquinio* vim Lucretiæ illatam fuisse asserunt. Observatum id fuerat in Pref hujus operis edit. Lug. Batav.

(1) *Posteri Herculis occuparunt.*) Vid. *sup. lib* 1. c. 12.

A. 3702. Per. Iul. ad 4185. *moniis* bello fortiter gesto, tandem victi ac solum vertere coacti sunt. Causa belli fuisse videtur *Lacedamoniorum* cupiditas & ambitio, ex quibus invidia in vicinos ac simultas oritur. Occasionem dedit sive *Lacanis* oblatum à *Messeniis* stuprum per sacrorum speciem, ac *Telecto Lacedęmoniorum* Regi ab iisdem illata nex; sive mutuæ privatorum injuriæ; quas dum civitates animosius persequuntur, bellum utrinque vehemens exarsit. Initium oppugnandi fecere *Lacedamonii*, qui nequicquam provocantibus ad æquas conditiones *Messeniis*, gravissimo jurejurando priùs obstricti, non ante se ab armis cessaturos, quàm

Bellum Messeniacum. *Messeniam* obtinerent, eorum oppidum in clivo positum occuparunt *Amphiam*. (a) Id accidit anno secundo nonæ Olympiadis, hoc est Periodi *Julianæ* 3971. *Euphae Messeniis* regnante. Quarto post anno, qui fuit Periodi *Julianæ* 3975. atrox prælium est factum; tum nova *Lacedamoniorum* irruptio: ac denique *Messenii*, cæteris oppidis relictis, *Ithomen* muniunt. Mortuo *Euphae*, *Aristodemus* Rex à *Messeniis* eligitur, is qui filiam ex oraculo jugularat. Id evenit anno circiter *Julianæ* Periodi 3984 tertio Olymp. 12. Ab hoc Rege magnam cladem acceperunt *Lacedamonii*. (b) Quibus adeò placuit, ad prolem sufficiendam, uxores suas prostituere, unde nati quos *Parthenios* vocarunt, de quibus postea. Ea res circa tertium annum Olympiadis 13. accidit, *Aristodemi* quintum. Demùm *Aristodemus* desperata patriæ salute, quod *Ithomen* arctissima obsidione premerent *Spartani*, semetipsum ad filiæ sepulcrum jugulat, postquam annos sex & majorem septimi partem imperavit. Anno verò primo Olymp. 14. exeunte, Periodi *Julianæ* 3091. vicesimo quàm initum erat *Messeniacum* bellum, *Ithome* à *Messeniis* deserta, & à *Lacedamoniis* eversa est. Ita bello priori finis imponitur. Ex hoc *Messeniorum* naufragio quidam, *Alcidamida* duce, *Rhegium* commigrarunt, quod est *Italię* oppidum.

a Pausan. Messen. p. 116.

b Iust. 3. *Parthenii.*

Post

Post annos inde 38 hoc est Olympiadis 23. anno 4. Periodi *Julianæ* 4029. Archonte *Athenis Tlesia*, ut ait *Pausanias Aristomenis* hortatu viri heroica fortitudine præditi, *Messenii* bellum contra *Lacedæmonios* instaurant; quo bello *Lacedæmonii*, ex oraculo, ducem ab *Atheniensibus* petunt. Hi *Tyrtæum* Poetam ludimagistrum ad illos destinant. Quo imperatore victi primùm; postea dolo potiùs quàm virtute superiores facti sunt. *Messenii* in *Iram* montem se recipiunt anno belli tertio: ubi undecim annos hostibus restiterunt. (*a*) Multa per id tempus incredibilia & stupenda *Aristomenes* edidit. Tandem anno *Olymp.* 27. primo, expugnata est *Ira*, ante *Christum* 671. ac bellum desiit, quod ex *Pausaniæ* narratione colligitur annos tenuisse 14. (*b*) *Justinus* tamen bellum secundum post annos à priore octoginta ab *Messeniis* instauratum refert, cùm toto hoc spatio servilem in modum à *Lacedæmoniis* essent habiti. *Messenii*, excisa patria, vere appetente, in *Siciliam* navigant, ibique *Zanclen* occupant, quam *Messanam* nominant.

A. 3796. Per. Jul. ad 4185.

Tyrtæus.

a Pausan. Messen. 118. & seq.

b Vide Valesf. ad Exc. Diod. p. 38.

CAPUT IX.

De Cyaxare Medorum *Rege*, *&* Scytharum *irruptione*, *ac* Babyloniorum *Regibus*, *præsertim* Nabuchodonosoro, *ejusque posteris*.

HERODOTUS (*c*) in primo libro, *Medorum* imperium regnante *Phraorte Cyaxaris* patre auctum & amplificatum esse scribit, ab eoque *Persas* & *Asiaticos* bello domitos ac subactos. Qui cùm *Assyrios* oppugnaret, ac (1) *Ninum* obsideret, ibi cum maxima exercitus parte periit. *Cyaxares Phraortis* filius, ut patrem ulcisceretur, contra *Assyrios* bellum & ipse suscepit. Quibus victis, in ipsa *Nini* obsidione, subita irruptione *Scytharum* opprimitur. Qui

c Herod. l. c. 102. Pat. l. 1. c. 4.

Scytharum irruptio.

(1) *Ninum obsideret*] quæ sæpius Ninive dicitur.

A. 3702. Per. Jul. ad 4185 *Cymmerios* insequentes *Madya* duce, *Asiam ac Mediam* inundaverant. Iidem *Asia* octo & viginti annis dominati sunt, continuas ex ea prædas agentes, ac prohibente nullo impunè grassantes; donec post annos 28. *Ciaxares* convivio illos excepit, ac poculis largioribus invitatos & temulentos ad unum occidit omnes, pristinumque recuperavit imperium.

Ad eumdem postea *Cyaxarem Scythici* nominis alii cùm supplices venissent, eos ille benignè habuit: quibus & *Medorum* pueros *Scythico* sermone, ac sagittandi peritia, qua illi præ cæteris pollebant, instituendos tradidit.

Interim *Scythæ* quotidie venatum euntes, ferinæ semper aliquid offerebant Regi. Quod cùm aliquando prædæ inopia desiissent facere male ab illo sunt accepti. Quam injuriam barbarica crudelitate sunt ulti. Unum enim de discipulis suis mactatum, ac ferinæ in modum paratum, ad Regem deferunt; & subinde supplices ad *Alyattem Lydiæ* Regem sese recipiunt. *Cyaxares*, comperto flagitio, profugos ad supplicium dedi sibi postulat, ac bellum, nisi impetraret, *Lydis* minatur. Quinquennali igitur bello per eventus varios & ancipites tracto, sexto demùm anno fit inter ipsos prælium, à quo repentina Solis obscuratione territi destiterunt. Tandem *Syennesis Cilicis & Labyniti Babylonii* opera conciliati sunt invicem, paxque nuptiali fœdere sancita. Nam *Arienne Alyatis* filia *Astyagi Cyaxaris* filio nupsit. (2) *Labynitus* iste idem esse videtur, qui in sacris Libris *Nabuchodonosorus* dicitur, *Nabopolassari* filius, qui tum *Babylone* regnabat, ac jam *Medorum* excusso dominatu, *Babylonio-*

(2) *Labynitus iste idem esse videtur, qui in - - Nabopolassari filius*] ad hæc tempora non pertinet Labynitus, sed idem est cum Nabonido, ultimo Babyloniorum Rege, cui successit, vel potius quem de Solio dejecit, Saxares Danieli Darius Medus dictus, *Usser* ad A. P. J. 4150. & 4176. id expresse docet *Berosus* apud Jos. quem tamen in erroribus secutus est auctor noster.

byloniorum res in majus extulerat, de quibus deinceps facienda mentio est.

A. 3702. Per. Iul. ad 4165.

Post *Nabonassarum*, quem, *Babylonici* fundatorem imperii jure suspicamur, plures, sed obscuri, ad *Nabopolassarum* usque numerantur in Mathematico Canone, cujus suprà meminimus. *Nabopolassarus Babylonium* regnum, quod modicum acceperat, armis propagavit. Quippe (a) *Berosus Chaldaicorum* Scriptor Annalium & *Alexandri* M. temporum æqualis prodidit, *Nabopolassarum Nabuchodonosori* patrem *Ægypto*, *Cœlesyriæ*, ac *Phœniciæ* dominantem, illis præfecisse Satrapam: qui cùm defecisset, *Nabopolossarus* ingravescente jam ætate filium suum *Nabuchodonosorum* adversus illum cum exercitu misit; qui perduellibus victis, recuperatoque imperio, cùm inter hæc fato functus esset *Nabopolassarus*, raptim *Babylonem* advolavit, copiis omnibus una cum præda cuidam amicorum relictis, ut ea deportaret in *Babyloniam*. Regnavit *Nabopolassarus* annos unum & viginti, ac cœpit anno Periodi *Julianæ* 4089. *Josiæ* Regis 17. Porrò expeditio illa prior *Nabuchodonosori*, *Joakimi Josiæ* Regis filii anno tertio quartove ineunte, contigit Periodi *Julianæ* 4107. à quo *Nabuchodonosori* Regis initium auspicati sunt *Judæi* quamvis biennio post hunc annum superstes fuit *Nabopolassarus*. *Nabuchodonosorus* porro patre multò clarior longè bella maxima gessit, ac gentes plurimas vincendo peragravit; quod non solùm Literæ sacræ testantur, sed etiam *Megasthenes*, in quarto rerum *Indicarum* (b) apud *Josephum* de hoc Rege scripsit, fortitudine multum ab eo esse superatum *Herculem* Nam & præcipuam illum *Africæ* civitatem, & majorem *Hispaniæ* partem armis subjugasse. Addit *Philostratus* in *Phœnicum* & *Indorum* historiis, *Tyrum* ab eodem annis tredecim oppugnatam: quam anno circiter regni sui aggressus videtur decimo sexto, Periodi *Julianæ*

a Apud. Joseph l. 9. Ant. c. 11. & 1. con. Ap p. 925. edit. Frob. Euseb. de Præp p. p 267

Nabopolassarus.

Nabuchodonosorus.

b 10. Ant. c. 11.

4122.

A. 1701. Per Jul. ad 4185.

4122. anno antequam obsideret *Hierosolymam*, *Sedecia* regnante. Tantis elatus successibus *Nabuchodonosorus* primùm coli se pro Deo voluit; (*a*) ingentique sibi, ut (*b*) quibusdam placet, ex auro erecta statua, numinis ritu adorari eam jussit: quam impietatem liberè detrectantes *Hebræos* tres, *Ananiam*, *Azariam*, *Misaelem*, vivos in ardentem fornacem mandavit abjici. Sed cùm extinctis, qui circum erant, satellitibus, tribus illis flamma pepercisset, & inter eos quartus quidem ignota, sed augustiori, quàm est humana, specie conspectus esset, ira in stuporem religionemque versa, Rex juvenibus istis & eorum socio *Danieli* omnem deinceps honorem tribuit; tum quem sibi usurparat impiè cultum ac venerationem, *Hebræorum* in Deum pio edicto transtulit (*c*) Verùm relapsis in superbiam moribus, postquam neque divinis ostentis, neque *Danielis* hortatu revocari se ad officium passus est, in amentiam incurrit: ex qua pecudis ritu ac pabulo victitans, septem totos annos sub dio transegit; donec recepta mente, ac sceleris exorata venia, in pristinum est restitutus. Moritur deinde anno, post parentis obitum, regni tertio & quadragesimo, (*d*) ante *Christum* 563. quo secundus iniit *Olympiadis* 45.

a Dan. 3. b Hieron.

Tres pueri in fornacem injecti.

c Dan. 4.

d Per. Jul. 4151.

(*e*) *Evilmerodachus* hunc filius excepit: qui statim ut regnum adiit, *Joachinum* sive *Jechoniam*, *Joackimi* filium, qui se *Nabuchodonosoro* dediderat, è carcere liberatum habuit in pretio, & in contubernium accepit. (*f*) Hujus sororem habebat in matrimonio *Neriglossoorus*, ex eaque *Laborossarchodum* susceperat. Itaque occiso *Evilmerodacho* post expletum regni biennium, quasi tutorio nomine, pro filio *Laborossarchodo* (3) quem nos *Balthassarum* esse credimus, imperium

e 4. Reg. 25. 17. Jerem. 52. 31. *Evilmerodachus*

f Beros. apud Joseph. 1. con. Ap. p. 226 edit. Frob. Euseb. 10. de Præp. p. 267

Baltasar.

(3) *Quem nos Baltassarum esse credimus*] Non Laborossarchodus sed Nabonidus Danieli Baltasarus vel Belsatsar nominatur, rationes ab Auctore nostro *Part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 6. allatæ tales non sunt ut *Usserii* argumentis ex *Beroso* & *Can. Ptolem.* serie Chronologica deductis præponderent. Vid. *Usser. loc. cit. in Not. præced.*

rium gessit annis quatuor; qui quidem *Laboroffarchodo* nonnunquam imputari solent. (a) Hic verò, patre mortuo, cùm ad luxum & perpotationem sacrilegium adderet, ac sacra vasa, quæ ex *Hierosolymitano* templo avus ipsius transportarat, profanos ad usus conviviorum inferri jussisset, vidit ad parietem moventes sese manus humanæ digitos, ac tria verba pingentes; quæ cùm interpretari nemo, præter *Danielem*, potuisset, is summum inde honorem est adeptus. Rex verò eadem nocte conspiratione suorum, quos ob pravam indolem alienos à se fecerat, interfectus est, novem post parentis obitum mensibus exactis. A. 3702. Per. Jul. ad 4175. a Dan. 5.

Tum de consensu procerum (4) *Nabonido* cuidam origine *Medo*, & conjurationis socio defertur imperium. Quod cùm ille septemdecim administrasset annis, bello appetitus à *Cyro Persarum* Rege, & intra *Borsippenam* inclusus arcem, deditione facta in *Carmaniam* translatus est. *Nabonidus.*

CAPUT X.

De postremis Ægypti *Regibus ex* Herodoto, Sethone, *duodecim Principibus*, Psammeticho, Necao, Amaside, *& cæteris.*

ÆGYPTIORUM origines ac Dynastiæ, quas ex *Africano* & *Eusebio Georgius* Monachus Part. 2. l. 3. c. 7.

(4) *Nabonido cuidam origine Medo*] Beroso dicitur Nabonidus τὶς τῶν ἐκ Βαβυλῶνος quod eum ex Babylonica stirpe (Regia scil.) potius quam Medica fuisse probat. Is reverà Nebucadnesaris ex filio Evilmerodaco nepos fuit. Vid *loc. citat. Not.* 2. præterea Berosi locum apud *Joseph. Antiq.* lib 10. & adv. *Appion. lib* 1. hæc ultima loca malè intelligit *Petavius* huj. op. *Part* 2. *lib* 3 *cap.* 6. cùm ex illis colligit Nabonidum non fuisse de stirpe Nebucadnesaris cum contrarium potiùs ex iis colligatur Hinc porrò patet non in Carmaniam translatum, ut malè hic habet auctor noster ex Beroso, sed in palatio occisum fuisse Nabonidum. Vid *Dan* 5 v. 30. Cæterum inter Medorum Reges omittitur à *Petavio* ultimus, Cyaxares scil Astyagis filius, qui Babyloniæ imperium Cyri sororis filii virtute partum obtinuit, idque per duos circiter annos occupavit, estque Darius Medus, de quo *Dan.* 5. 6 & 9 in eos errores incidit auctor noster, quod nimium *Justini* narrationibus crediderit, quæ ex *Xenophonte* emendari debent.

A 3702. Per. Jul. ad 4185. nachus collegit, multis fabulis adsperſæ ſunt: Quare, iis omiſſis, paucos ex *Herodoto* Reges adducemus in medium, qui ad hanc noſtram & ſacram illuſtrandam hiſtoriam neceſſarii videntur. (*a*) Ergo ille, commemoratis aliquot Regibus, regnaſſe ſcribit *Vulcani* Sacerdotem *Setbon*; qui cùm militari genere contemptim uteretur, in ejus offenſionem incidit. Itaque cùm *Sennacheribus Arabum Aſſyriorumque* Rex magnis viribus oppugnaſſet *Ægyptum*, ab ſuo exercitu deſtitutus *Setbon* numinis imploravit fidem; à quo murium agreſtium vis immiſſa noctu hoſtium pharetras, & arcuum nervos, ac ſcutorum habenas arroſit. Ita poſtero die hoſtes armis exuti fugam fecere. Non dubium eſt, quin *Sennacheribus* ille Rex *Aſſyriorum*, idem fuerit, qui *Ezechia* regnante *Judæam* populatus eſt. Nam utrobique tempora congruunt.

a Herod. 2. c 241. & ſeq.
Setbon.

Duodecim reguli.

Poſt *Setbonem* duodecim ſibi Reges *Ægyptii* præfecerunt, totidem in partes regione diviſa. Horum unus *Pſammeticbus* fuit; qui à collegis pulſus, & in paluſtria loca relegatus, *Jonum* & *Carum* auxilio ſuperatis undecim reliquis, univerſam occupavit *Ægyptum*; & cum *Græcis* amicitiam fecit; primuſque agrum illis in *Ægypto* ad incolendum dedit. Initium illius cadit in annum ante *Chriſtum* 670. Olympiadis 26. tertium: ab eoque annos 54. regnavit, ex quibus undetriginta in *Azoti Palæſtinæ* oppidi obſidione conſumpſit.

Necos 2.

Poſt hunc *Necos* ejus filius præfuit. Quem *Syros* ad *Magdolum* acie viciſſe auctor eſt *Herodotus*. (*b*) Hic eſt *Necaos Ægypti* Rex, a quo *Joſias* interfectus eſt in *Mageddo*, circa annum ante *Chriſtum* 611. quo ſextum jam annum regnabat *Necos*: qui annis exactis in regno ſedecim, *Pſammim* ſucceſſorem habuit: hic *Apriem*, qui (*c*) *Hieremiæ* eſt *Ephree*.

b 4 Reg. 23. 20. & 2. Par. 35. 20.
c Jerem. 44. 30.
Apries.

Ab eo propter *Cyrenaicam* expeditionem haudquaquam è ſententia geſtam defecerunt *Ægyptii*.

ptii. Ad quos placandos missum ait *Herodotus Amasim* præfectum; qui conciliatis sibi rebellibus, regnum invasit ipse; & *Apriem* in custodia detentum, postulantibus deinde *Ægyptiis*, neci dedidit. Cœpit *Apries* ex *Herodoti* ratiociniis, anno Periodi *Julianæ* 4120. & annis 25. regnavit. Ita *Amasis* anno Periodi *Julianæ* 4145. iniit. Quem primùm, superstite adhuc *Necao*, Præpositum *Ægypto* fuisse à *Nabuchodonosoro* crediderim, & post occisum *Apriem*, *Babyloniorum* excusso dominatu, suis auspiciis regnare cœpisse. Quippe *Nabopolassarus*, ut supra demonstravi, jamdudum *Ægyptum* subegerat. (1) Qua, ut apparet, propriis permissa Regibus, iisque vectigalibus factis, curatorem addidit, qui illam in officio contineret, quod & filius deinceps ejus *Nabuchodonosorus* instituit. A. 3702. Per. Jul ad 4185.

Amasim refert (*a*) *Herodotus*, quòd plebejo esset genere, ab suis initiò esse contemptum: hos verò consilio & solertia potiùs, quàm vi ac minis ad cultum sui in hunc modum adduxisse. Pelvim auream, in qua pedes cum convivis lavare solitus erat, comminuit, ac simulacrum ex ea numinis fecit, idque in propatulo dedicavit. Quod cùm ab *Ægyptiis* magno haberi in honore didicisset, vocata concione dixit, statuam illam, quam adeo venerabantur, ex ea pelvi fabricatam esse, quam ad sordidos usus adhibere consuesset. Sibi verò perinde ut illi contigisse; qui cum plebejus ante fuisset, nunc se illorum esse principem. Æquum itaque videri, sibi ut deinceps ab omnibus honos haberetur. Qua Oratione statim quod volebat effecit. *a* Herod. l. 2. c. 172. *a Amasis*

(*a*) Ferunt

(1) *Qua - - propriis permissa Regibus* Imò à Babyloniis statim post exstinctam Monarchiam Assyriacam defecisse Ægyptios & perpetua cum illis bella gessisse, apparet inter alia ex *Jerem. cap.* 34 37 &c. Amasis autem non à Babylonio Ægypto præfectus, sed Saites quidam fuit Apriæ subditus *Herodot lib.* 2. *c* 172 & ab eo missus ad pacandam seditionem, quæ in Ægypto orta fuerat ob infaustum successum expeditionis in Cyrenæos susceptæ *Herod. lib.* 2. *cap.* 161. 162. & *Diod. Sic. lib* 1.

A. 3702. Per. Jul. ad 4485. a Herod. l. 2. c. 177.

(a) Ferunt & ab eodem latam hanc esse legem, ut quotannis apud provinciarum præsides profiterentur, singuli undenam victum sibi compararent: qui aut hoc non faceret, aut vivendi Rationem non probaret, morte plecteretur. Quam legem imitatus postea *Solon Athenienſibus* tulisse dicitur. *Amasis* sex circiter mensibus decessit ante quàm *Cambyses* in *Ægyptum* irrueret; de quo paulò post dicetur.

CAPUT XI.

De Astyage Medorum *Rege ultimo, & occasu* Medici *regni, atque initio* Persici, Crœso, *ac* Cyro, *& hujus gestis rebus, monarchia, & obitu, ac* Judæorum *reditu à* Babylonica *servitute*.

b Herod. 1. Ctes. Just. 1. Vid. par. 2. l. 3. c. 8.

MEDIS (1) ultimùs regnavit *Astyages*, ut b) *Herodotus*, & *Ctesias*, ex iisque cæteri deinceps Historici prodiderunt. Hic, cùm virili careret sobole, quam habebat unicam filiam *Mandanem*, *Cambisi* cuidam *Persæ* collocavit, homini quieto, neque novarum rerum cupido; quòd ex somnio didicerat, se ab nepote imperio esse privandum. Eadem de causâ prægnantem ad se filiam evocat, & ex ea natum infantem occidendum *Harpago* tradit; quem unum familiarissimum habebat, & arcanorum omnium participem. At ille clam exponendum pastori regio dedit, à quo educatus, ubi ad ætatem pervenit, somniorum implevit fidem. Nam cùm ab *Astyage* agnitus esset, & in gratiam receptus, demum hortante *Harpago* (cujus filium *Astyages*, ob servatum nepotem suum, interfecerat, epulandumque patri præbuerat) ab avo defecit *Astyages* quid in *Harpagum* admisisset oblitus, summam ei belli permisit; qui exercitum om-

Cyri incunabula.

(1) *Ultimus regnavit Astyages*) Vid. *sup. cap. 9. Not. ult.* & *Xenoph. Cyripad.* unde tota hæc de Cambyse viro ignobili & Astyagis somnio fabula solidè refutari potest.

omnem statim *Cyro* prodidit. Pöst hæc *Astyages*, novis undique contractis copiis, cum *Cyro* confligit. Quo in prælio victus libertatem cum imperio perdidit, in quo (*a*) quinque & triginta annos expleverat. Sic à *Medis* ad *Persas* post annos 317. dominatus transiit ineunte Olympiade 55. ut Antiquorum omnium consensus habet, (*b*) qui est annus ante *Christum* 559.

A. 3702. Per Jul. ad 4155.

a Herod. 1. c. 150.

b Per Jul. 4155

Astyage superato primùm, cum *Crœso Lydisque* certamen fuit. *Crœsus* enim affinitate junctus *Astyagi*, ut (*c*) supra retuli, simul incrementa *Cyri*, ac *Persarum* haud æquo ferens animo, bellum iis intulit. In quo victus ipse cum omni regno maritimisque *Græciæ* coloniis in *Cyri* potestatem venit. Scribit (*d*) *Diodorus Eurybatum Ephesium*, cum magna vi pecuniæ missum ab *Crœso* ut in *Peloponneso* reliquaque *Græcia* militem conscriberet, ad *Cyrum* transfugisse. Inde nomen *Eurybati* probro apud *Græcos* habitum, ut cujus insignem perfidiam & improbitatem notare vellent, cum vocarent *Eurybatum*. *Lydorum* illa clades Olympiade circiter 59. ineunte, (*e*) ante *Christum* 544. evenisse videtur.

Crœsus.

c Cap. 9.

d In Excerpt. à Vales. editis p. 241.

e Anno Per Jul. 4170

Crœsus ab victore *Cyro* damnatus incendio; cum *Solonis* identidem nomen appellaret, sciscitanti *Cyro* quid is tandem hominis esset, *Atheniensem* fuisse sapientem respondit, qui se olim admonuisset: *Mortalem ante obitum neminem dici beatum oportere:* quæ vox quàm esset vera nunc se demum intelligere. Hoc audito, *Cyrus* non solùm homini pepercit, sed etiam in pretio deinceps habuit. Inde subacta *Lydia*, *Asiam* expugnavit, cui *Mazarem* præfecit, à quo *Lydi*, cùm iterum rebellassent, consilio *Crœsi*, armis atque equis ademptis, cauponias, & ludicras artes, ac lenocinia exercere sunt jussi; de quibus *ludorum*, & *ludiorum* vocabula ipsa fluxisse creduntur. Post hunc, *Harpagi* eam-

A. 3702. Per. Jul. ad 4185. camdem curavit provinciam; (*a*) & *Joniam* aliasque propinquas regiones ditionis *Persicæ* fecit, orsus à *Phocæa* civitate; cujus incolæ barbaricæ metu servitutis, rebus omnibus suis in naves impositis, ac dira sibi, si umquam redirent, imprecati, ad *Corsicam*, & *Italiam*, oramque *Gallicam* appulere, (*b*) & in hac nobile condiderunt oppidum, quod *Massiliam* dixerunt. Quod circa Olymp. 60. evenit. Quanquam alii haud paulò ante id tempus iisdem ab *Phocæis* constructam ferunt *Massiliam*; in eaque fuisse sententia summum virum *Aristotelem* testis est (*c*) *Harpocratio*; & *Eusebius* ad 45. Olympiadem conditum illius adnotat. Interim *Cyrus* in *Babyloniam* transportato exercitu, in qua tum *Nabonidus* regnabat, (2) quem *Darium Medum* appellatum esse superiùs ostendimus, patre *Medo Babylonis* inquilino genitum,) caput gentis *Babylonem* post longam obsidionem cepit, circiter anno 22. quàm *Medorum* opes everterat, (*d*) ante *Christum* 538 quo tertius iniit annus Olympiadis 60. *Darium* verò *Medum* in *Carmaniam* transtulit. Ab hoc anno captæ *Babylonis* novum imperii primordium *Cyrus* accepit; indidemque illius anni in sacris Literis putari solent.

a Herod. 1.

b Hocr. in Archid. Justin. 43.

c Harpoc. in αττα-λια

Vide Scal. ad Euseb. 1417.

d Per. Jul. 4176.

Cyri mors.

Tot elatus victoriis *Cyrus Massagetis* intulit bellum; quod initio prosperum, in fine *Cyro* ipsi *Persisque* calamitosum accidit. Quippe *Tomyris* Regina, cujus filium *Cyrus*, cum fugam simulasset, vino atque epulis illectum magna cum *Scytharum* strage ceciderat, eumdem insidiis exceptum cum toto exercitu profligavit. Cujus caput præsectum *Tomyris* in utrem humano plenum cruore injecisse dicitur, exclamasseque, *Satia te sanguine, cujus insatiabilis semper fuisti*. Hæc ferè *Herodotus*, ac *Justinus*. Paulò aliter *Ctesias*, qui imprimis *Astyagem* negat ullo jure propinquitatis cum *Cyro* fuisse junctum: affinem verò postea factum, cum ejus filiam *Amyntam Cyrus* uxo-

Tomyris.

2) *Quem Darium Medum* &c. vid sup. c 9 Not. 2. 3 4.

rem duxisset. Exinde *Bactrios* refert sponte se *Cyro* subjecisse. Tum *Sacas* ab eo victos, eorumque captum Regem *Amorgem*; postea *Lydos*, & *Cræsum*, ad ultimum contra *Derbicas* præliantem, accepto vulnere, triduo posteà decessisse, diviso in duos filios imperio, quorum major natu *Cambyses* patri successit, junior verò *Tanaxarces Bactrianorum*, *Coramniorum*, *Parthorum*, & *Charmanorum* principatum adeptus est. Obiit *Cyrus* anno regni tricesimo, quarto Olympiadis 62. (*a*) ante *Christum* 529.

A. 3702. Per Jul. ad 4185.

(*b*) Hic anno primo *Babilonici* imperij qui ab exordio *Persici* secundus ac vicesimus fuit, edicto *Judæis* redeundi in patriam, & urbis ac templi pariter instaurandi potestatem fecit. Nam de urbe nominatim (*c*) *Josephus* docet. Itaque *Zorobabele Salathielis* filio duce, nec non *Josue* filio *Josedec* summo Sacerdote, *Judæi* numero (*d*) 42360. profecti sunt. Qui primùm omnium altari structo, septimo ineunte mense, juge sacrificium offerunt. (*e*) Anno verò secundo quàm advenerant, secundo mense, qui in *Aprilem* cecidit, templi fundamenta jacta sunt. Sed adversariorum calumniis disturbatum opus est, & impeditum superstite *Cyro*, deincepsque, donec *Darii Hystaspis* filii anno secundo repetitum est.

a Per. Jul. 4185.
b Par. 2. l. 2. c. 36. 62 Par. c. ult. & 1. Esd. c. 1.
c Lib 11. Antiq c. 1. Vide Esd. l. c. 4. 11. & 12. de Doct Temp. c. 31
d 1 Esd. 1. 64. 1. Esd. 4.
e 1. Esd. 3.

CAPUT XII.

De his, quæ toto hoc intervallo, quod est à Templi conditu ad Cyri *mortem, sparsim historiis prodita leguntur, ac de viris eruditione præstantibus ætatis illius.*

(*f*) SUB primum *Messeniacum* bellum, inclytis quibusdam civitatibus datum est initium; imprimis *Syracusis*, quarum conditor *Archias Corinthius*, (1) è stirpe *Bacchiadarum*.

f Diodor in Excerpt. Vales. p. 229

(1) *E stirpe Bacchiadarum*.] Vid. sup. Part. 1. lib. 1. cap. 13.

A. 3705. Per. Jul. ad 4115.

Qui (*a*) quatuor expugnatis oppidis, *Acbradine*, *Neapoli*, *Epipolis*, *Tycbe*, unam ex omnibus urbem instituit. Ad quam & *Ortygia*, quæ hactenus insula fuerat, accessit. Utrumque & *Ortygia* & *Syracusarum* nomen vel locis illis dederunt, vel ab iis acceperunt filiæ totidem *Arcbiæ*, quas illic genitas *Ortygiam* & *Syracusam* vocavit. Postea ab *Telepbo* quodam, qui illi in amoribus fuerat, per dolum occisus, pœnas veteris in patria commissi sceleris dedit, propter quod *Græcia* coactus est excedere. Id autem hoc modo se habuit.

a Schol. Pind. in 2. Pyth.

(*b*) *Melissus* erat *Corintbi*, *Abrone* natus eo, qui *Pbidonis Argivorum* Regis *Corintbiorum* imminentis libertati consilia clam illis aperuerat: ob idque civitate ab iis donatus, eò cum universa domo commigrarat. Hujus filium *Actæonem*, eleganti corporis specie, sed majore pudicitia præditum, cùm donis ac variis illecebris frustrà sollicitasset *Arcbias*, vi palam tentavit abripere. Nam magna servorum & amicorum manu facta, in *Melissi* ædes irrupit; indeque prehensum *Actæonem* cœpit abducere. Sed patre ac domesticis resistentibus, utrimque distractus puer, inter illorum manus exstinctus est. (*c*) & cognominis ac fabulosi illius necem haud absimili repræsentavit exitu, perinde ab suis, ut ille, discerptus. *Melissus* frustrà legum ac Magistratuum implorata fide cùm indignationem magis ac dolorem omnium, quàm quod jus erat, exprimeret, per *Istbmiorum* ludicrum ac frequentem illic *Græciæ* mercatum, in *Neptuni* templum adscendit, quod erat in arduo loco positum. Ibi postquam multa contra *Bacchiadas*, deque *Abronis* patris sui meritis in *Corintbios* perorasset, ad ultimum ultores sibi precatus Deos, ex alto se præcipitem jecit. Paulò post orta siccitate ac peste, *Corintbii* interrogandi *Apollinis* caussa *Delpbos Arcbiam* miserunt. Huic consulenti oraculum respondit, ita desiturum hoc malum, si de *Actæonis* morte

b Plut. in Amat. Narrat. Diod. in Excerpt. Valesf. p. 259. Maxim. Tyr. Differt. 8. Apoll. Schol. Schol. ad Lib. 4.

c Diod. & Schol. Apoll.

morte *Corinthii* pœnas sumpsissent. Quo audito *Archias Corinthum* non ausus regredi, in *Siciliam* navigavit. *Bacchiadæ* omnes *Corintho* ejecti solum vertere. *Syracusarum* conditum *Eusebius* à *Pontaco* editus assignat anno quarto nonæ Olympiadis, qui est ante *Christum* 741. Editio *Scaligeri* in quartum annum refert undecimæ. A. 1970 Per. Jul. ad 4185.

Naxum quoque (*a*) anno ante *Syracusas* conditam scribit *Thucydides*, (*b*) auctore *Thucle Chalcidensi* ex *Eubœa* insula: qui & (*c*) quinto post *Syracusas Catanam*, pulsis inde *Siculis*, frequentavit.

a Thuc. lib. 6.
b Thuc. lib 5. Steph.
c Thuc. 5.

Ex eadem *Bacchiadarum* progenie *Chersicrates*, *Corintho* & ipse profugus in *Corcyram* insulam colonos duxit, ut (*d*) *Timæus* prodidit. Sed annis post excidium *Trojæ* sexcentis id factum addidit: quod minimè convenit. Fuisset enim annus primus Olympiadis nonæ & quadragesimæ, qui longè abest ab *Siracusarum* conditu, pulsisque *Corintho Bacchiadis*. *Eusebius* ad Olympiadem octavam decimam *Corcyræ* conditum adscribit.

d Apu. schol. 1. App. ll. lib 4.

Bello (*e*) *Messenio Lacedæmonii* ingenti Prælio ab *Aristodemo* superati, ad prolem sufficiendam, florenti ætate milites domum allegant, iisque relictarum ibi fœminarum copiam faciunt. Unde orti, quos *Parthenios* nominarunt. Qui tricesimo post anno, ut ait *Justinus*, ad sedes novas quærendas ablegati, duce *Phalanto* in *Italiam* navigantes *Tarentum* condiderunt. Clades *Lacedæmoniorum* incidisse videtur anno ante *Christum* 726. Olympiadis 13. anno tertio. Ideò *Partheniorum* migratio confertur ex *Justino* in annum ante *Christum* 696. qui est primus Olymp. 21. Quare sub hoc tempus *Tarentum* à *Lacedæmoniis* est conditum. (*f*) Haud multo postea *Calchedon* à *Megarensibus* extructa est, nempe anno quarto Olimpiad. 22. Triennio post, *Cyzicus* in *Asia*, & *Locri* in *Italia* positi sunt.

e Pausan. Phoc. p. 326. Just. 3. Lact l. 1 c 20.
Parthenii.
f Eused. Pont.

A. 3702. Per Jul. ad 4185.

a Thuc. 1. Strab. 7. Euſ. Pont.

Cyrene condita.

b Lib. 19 c. 3.

c Theophr. l. 6 de cauſ. c. 3.

Olympiade 39. anno ante *Chriſtum* 624. (a) *Epidamnus* à *Corcyræis* eſt condita. Nec multò poſt *Cyrenem Battus* ſtatuit in *Libya*. Quod Olymp. 45. anno poſt *Trojam* captam 586. accidiſſe *Solinus* aſſerit. Hic erit ſecundus circiter annus Olympiadis illius. (b) *Plinius* verò annum urbis aſſignat 143. qui eſt ſecundus Olympiadis 43. ante *Chriſtum* 611. quod & (c) *Theophraſto* conſentaneum eſt, qui trecentis circiter annis ante *Simonidem* Archontem conſtructam eſſe *Cyrenem* adſtruit: qui eſt annus ſecundus Olymp. 117. ante *Chriſtum* 311. Idem porrò *Theophraſtus Silphium* ſeptem annis ante *Cyrenem* conditam exortum eſſe ſcribit, imbre piceo ſubito madefacta tellure, circa *Heſperydum* hortos, *Sirtymque* majorem.

d Clem. Alex. 1. Strabo. Euſ.

e Ælian. 8. Var. 10.

f Plut. Solon. Par. 2. l. 3. c. 9.

Athenis (d) ſub Olympiadem 39. *Draco* leges edidit quas (e) *Θεσμοὺς* vocarunt, (f) ſanguine potiùs, ut ajebat *Demades*, quàm atramento ſcriptas. Tanta quippe earum aſperitas fuit, ut parvis juxta magniſque delictis capitalis irrogata pœna ſit, ac qui otii damnatus eſſet, non minùs, quàm qui parricidium feciſſet, morte lueret. Eas leges, præterquam quæ de ſicariis erant poſtea *Solon* abrogavit.

g Thuc. 1. Plut. Sol.

Cylonis facinus.

(g) In eadem urbe, circa Olmyp. 35. memorabile fuit *Cylonis* facinus unius ex Principibus. Qui ab oraculo monitus arcem ac dominatum occupare, celeberrimo *Jovis* feſto die, per *Olympicum* id ludicrum aggreditur, ignarus aliud in patria *Jovis* eſſe feſtum, quod *Diaſia* vocabant. Itaque conatui non reſpondit exitus Obſidione vallatus à popularibus ſuis evaſit ipſe cum fratre ſuo. Reliqui fame ac ſiti coacti, ad aram, quæ erat in arce, ſupplices aſſederunt. Qui fide data hinc abducti, nihilominus interfecti ſunt. Hujus cædis auctores & eorum poſteri pro ſacrilegis & piacularibus habiti fuerunt, ac poſtea ex urbe proſcripti.

Ut iſtorum de occupando patriæ dominatu

consilia fortuna destituit, ita complures illa ipsa ætate, quasi ex compacto idem aggressi, quod volebant adepti sunt. Memorabiles ex eo Tyrannorum numero fuere (*a*) *Periander Corinthius*, *Cypseli* filius; (*b*) qui annos quatuor & quadraginta dominatum exercuit, cœpitque Olympiade octava & tricesima, ante *Christum* 628. ac decessit anno quarto Olympiadis 48. hoc est, uno ante *Olympiadem* 49. ut *Sosicrates* apud *Diogenem* refert, ante *Christum* 585. (*c*) Hic *Lysidem*, quam *Melissam* ipse nominavit, uxorem suam, *Proclis Epidauriorum* Tyranni filiam interfecit, quod ægrè ferens *Lycophron* ejus, filius, ab illo primùm abdicatus, deinde relegatus in *Corcyram*, cùm postea ad capessendam tyrannidem revocaretur à patre, ab *Corcyrensibus* occisus est. Ob id Principum illius insulæ liberos trecentos ad *Alyattem Lydiæ* Regem castrandos misit *Periander*; quos in *Samum* delatos eripuere *Samii*, & in patriam remisere. (*d*) Coluit hunc *Arion Methymnæus* fidicen, quem etiam ex *Italia* redeuntem, & à nautis in mare coactum se projicere, ac delphino revectum excepit. (*e*) Fuit & *Thrasybulus Mileti* Tyrannus *Periandro* junctus amicitia.

Non multò post *Periandri* obitum, (*f*) hoc est *Olympiade* circiter tertia & quinquagesima, *Phalaris Agrigenti* in *Sicilia* tyrannidem arripuit. (*g*) Nam cùm publicanus esset, ac templo *Apollinis* in arce summa ædificando præesset, publicis acceptis pecuniis mercenarios magno numero conduxit, & complures captivos emit: tum questus furto sibi materiam ex arce surripi, muniendæ arcis potestatem accepit: itaque ex improviso tyrannidem cepit, (*h*) quam per summam deinceps immanitatem annis sedecim exercuit.

Æqualis hujus fuit *Pisistratus* (*i*) qui *Athenas* bis occupavit; primùm circa *Olympiadem* 55. & initium *Cyri* (*k*) Sed brevi post *Megaclis* præpo-

A. 3702. Per Jul. ad 4125.

a Herod. l. 1. & 3. Diod *Periander*.

b Aristot. 5. Polit. c. 12.

c Herod. 3. Diod.

d Herod. lib. 1.

e Herod. ibid. *Thrasybulus*.

f Euseb. *Phalaris*.

g Polyænus l. 5. c. 1.

h Euseb. *Pisistratus*.

i Arist. 5. Pol. c. 12.

k Herod. 1. c. 59 & seq.

A. 1701. Per. Jul. ad 4185. tentis civis factione pulsus, cum eum sibi nuptiarum pactione reconciliasset, ab eodem per subornatam *Minervæ* specie fœminam in arcem introductus est. Unde *Megaclis* conspiratione rursus ejectus, undecimo demum anno restitutus est, sub id tempus, quo *Crœsus* contra *Cyrum* bellum agitans, *Græcorum* circumspectabat auxilia. Obiit successore *Hippia* relicto filio circa annum primum Olympiadis 62. cùm septemdecim haud ampliùs annis tyrannidis potitus esset.

a Herod. 6. *Clisthenes* b Herod. ibid. Porrò *Megacles* iste *Alcmeonem* filium habuit, (a) qui ab *Crœso* locupletatus est, & cognominem patri Filium genuit *Megaclem*, *Clisthenis Sicyoniorum* Principis generum. (b) Hic enim *Agaristam* filiam volens *Græciæ* totius præstantissimo in matrimonium dare, certam diem edixit, c Herod. Ib. Diod. in excer. pt. Vales. p. 230. ad quam proci omnes *Sicyonem* venirent, quorum è numero *Megaclem Alcmæonis* filium eligit. (c) Affuisse tum inter alios *Smindyrides Sybarita* dicitur, opibus & luxu per id tempus celebris. Atque hoc secunda post *Solonem* & *Crœsum* ætate incidisse testis est *Herodotus*.

Archilochus. d Tatian. Cyr. 1. con Jul. *Stesichorus*. *Alcman*. e Euseb. *Alcæus*. Extiterunt illa tempestate ingenii ac sapientiæ laude inclyti; ex Poetis quidem, *Archilochus* (d) Olymp. 23. *Stesicorus*, qui nascitur Olymp. 37. & moritur Olymp. 57. ait *Suidas*.

Alcman Lyricus Poeta floruit (e) circa Olympiadem 42.

Sappho. Eodem tempore vixit & *Alcæus*, qui cum *Pittaco* aliisque potentioribus graves inimicitias exercuit. *Eusebius* in *Chron. Alcæum* & *Sapphonem* adscribit Olympiadi 44. vel 45.

Theognis. f Plato 1. de Leg. Theod. 3 con Gen. *Theognis* Olympiade floruit 58 *Eusebio* teste. Quem *Megarensem* è *Sicilia* fuisse perhibent (f) nonnulli. Alii *Megaris*, Isthmo *Corinthiaco* vicina urbe oriundum asserunt.

Hipponax. g Lib 36. c. 5. *Hipponax* mordacium scriptor Iamborum extitit Olympiade 60. ut ait (g) *Plinius*.

In Philosophia porrò claruerunt imprimis illi sc-

septem, qui id vocabulum proprium sibi fecerunt. Hos in *Protagora Plato*, ex eoque (a) *Pausanias* in *Phocicis* ita recensent.

Primus fuit *Thales Milesius*, natus (b) Olympiad. 35. anno 1. Archonte *Damasia*: obiit Olympiade 58 postquam in expeditione contra *Cyrum* *Crœso* adfuit. Quare non 70. vel 90. ut *Diogenes* dicit, sed 96. vixit annos, siquidem 24. solidas Olympiadas confecit.

Secundus *Pittacus Mitylenæus*, qui (c) floruit Olympiade 42. & mortuus est anno tertio Olymp. 52. Archonte *Aristomene*.

Tertius *Bias Priennensis*, (d) qui eadem ætate vixit, sub *Alyatte Crœso*que *Lidiæ* Regibus.

Cujus æterna celebrandum laude facinus (e) à *Diodoro* proditur in *Excerptis* nuper editis. Cùm enim *Messeniæ* nobiles virgines à prædonibus captæ essent, eas ille suapte pecunia redemptas domi aluit, & filiarum habuit loco. Quas cùm deinde propinqui aliquantò post repeterent, nullo neque redemptionis, neque alimentorum accepto pretio illis reddidit. Hujus singularis beneficii memores puellæ, ubi domum reverterunt, cùm sub id tempus *Messenii* piscatores æneum tripodem extraxissent, cui inscriptum hoc erat, *Sapientissimo*, apud suos effecerunt, ut ille *Bianti*, tanquam omnium dignissimo mitteretur.

Quartus *Solon*, qui (f) anno tertio Olympiadis 45. Prætor *Athenis* fuit, *Tarquinio Prisco Romæ* regnante: quo & leges *Athenienfibus* dedit, & eorum Rempublicam ordinavit. Mortuus est annos natus (g) 80. eodem, ut apparet, anno, quo *Cyrus* in *Perside* imperare cœpit, (h) paulò post occupatum *Athenis* à *Pisistrato* dominatum.

Quintus *Cleobulus Lindius*, æqualis *Solonis*.

Sextus *Myson Chenensis* ex *Laconicæ* oppido, vel *Oetæo* potiùs, quas *Chenas vocat*.

Septimus *Chilo Lacedæmonius*, quem Olympiade 52. senem ait fuisse *Diogenes*.

Pro *Myfone* plerique *Periandrum Corinthiorum* Ty-

A. Serr. Pet. Ju. ad 313. Septem sapientes

a Paul. Phoc. p. 342.

b Diog. Laert. Cyr. Ie con Jul.

c Diog. Laert.

d Diog.

e In Excerpt Valei. 237.

f Diog. Plut.

g Diog.

h Ælian. 8. Var. c. 16.

f 3902. Pet. Jul. ad 4185. Tyrannum numerant, ait *Pausanias:* alii *Anacharsin Scytam*, qui eadem tempestate vivebat.

Æsopus quoque fabularum scriptor sæculo illo floruit. Quem Olympiade 54. necatum à *Delphis* refert *Eusebius*.

Epimenides Cretensis inter illorum temporum sapientes adscribitur. Qui (*a*) Olympiade 46. *Athenas* veniens, urbem *Cylonii* piaculi contagione purgavit. (*b*) Creditus est annos 57. in spelunca dormiisse, vixisse 154. vel 157. vel 298. *Diogenes* præterea scribit ipsum ad expiationem *Athenarum* aras complures excitasse nulli certo Deo dicatas, ad quod *Actorum* 13. *Paulus* respexisse videtur.

a Diog.
b Id.

(2) (*c*) *Anaximander Milesius* anno secundo Olymp. 58. annum agebat 64. pauloque post obiit.

Anaximenes & ipse *Milesius* natus Olympiade 63. & mortuus circa *Sardium ἅλωσιν*, ut ait *Diogenes:* sed falsò. (*d*) *Sardes* enim captæ sunt à Cyro anno 1. Olympiadis 59.

(*e*) *Xenophanes* claruit Olymp. 60. qua eadem *Pherecydes Syrus* Philosophus exstitit.

Sunt qui *Periandrum*, ut dixi, *Corinthi*, & *Pisistratum Athenarum* Tyrannos inter ævi illius sapientes annumerent.

c Diog.
d Vide l. 13. de Doct. Temp.
e Diod. Pet. 2. l. 5. c. 9.

(2) *Anaximander Milesius*) Hic primus Zodiaci obliquitatem observasse dicitur. Illi etiam vel saltem illius discipulo, & successori Anaximeni gnomonis & horologii inventionem plurimi tribuunt. Vid. *Usser.* ad A. P. J. 4021. & 4167.

RATIO-

RATIONARII TEMPORUM PARTIS PRIMÆ,

LIBER TERTIUS.

Tempora continens ab anno Periodi *Julianæ* 4186. ad 4430. ſive ab initio *Cambyſis* ad *Ptolemai Philadelphi* primordia.

CAPUT I.

De iis quæ ſub Cambyſe *ac* Dario *memoria digna contigerunt, præſertim de* Marathonico *conflictu.*

CAmbyſes anno 4. Olymp. 62. ante *Chriſtum* 529. ut oſtenſum eſt, regnare orſus in *Perſide*, quinto anno, ut in *Chronico* ſcribit *Euſebius*, invadit *Ægyptum*. A. 4180. Per. Jul. ad 4410. Par 2. l. 3 c. 10.
Cauſam belli hujus ridiculam refert (a) *Herodotus*; *Cambyſem Amaſidis* filiam ad conjugem expetiiſſe: pro ea verò *Apriæ* filiam *Nitetim* ab *Amaſide* miſſam, quòd ſciret non uxoris legitimæ loco habendam eſſe, ſed pellicis. Id ubi *Cambyſes* reſcivit, in *Ægyptum* arma vertiſſe. Sed cùm *Apries* ante annos 44. obierit, quàm *Cambyſes Ægyptum* peteret, non eſt veriſimile, *Apriæ* genitam pro puella *Cambyſæ* nuptiis deſtinari potuiſſe. Quare probabilius eſt, quod & nonnullos aſſerere ſcribit *Herodotus*, affinitatem illam non à *Cambyſe*, ſed à *Cyro* exambitam fuiſſe.

(a) l. 3. init.

Cambyſis geſta.

Quod & *Polyenus* ſecutus eſt. Scribit enim *Cyro Amaſidis* filiam ad conjugium poſtulanti, miſſam ejus loco ab *Amaſide Nitetim Apriæ* filiam; quæ, diſſimulata re, ubi plures è *Cyro* liberos ſuſcepit,

A. 4186. Per. Jul. ed 4430. suscepit, inque his *Cambysem*, *Cyro* fraudem confessa, eum perpulit, ut, quoniam *Amasis* objerat, (1) in filium ejus *Psammethicum* vindicaret. Sed in apparatu mortuo *Cyro*, *Cambyses* hortatu matris *Ægypti* regnum in *Apriæ* posteros transtulit.

a Herod. Ibid. (*a*) Antequam in *Ægyptum Cambyses* proficisceretur *Amasis* obierat, eique *Psammenitus* filius successerat; qui à *Cambyse* captus, aliquamdiu vixit in *Perside*. *Cambyses* in ea expeditione *Polycratis Samiorum* Tyranni classe est adjutus. *Ægypto* subacta, multa ibi crudeliter & impiè fecit. Contra *Æthiopas* exercitum ducens, ob commeatus inopiam incæpto destitit. Cùm autem ad *Ammonii Jovis* oraculum incendendum 50. millia circiter misisset, ea tempestate & arenarum ingestis molibus obruta sunt.

Cræsus à nece liberatus. *Cræsum* porro amicè quæ officii erant admonentem duci ad necem imperavit. Sed *Persæ* clam eum subduxerunt. Quo cognito *Cambyses* de illius salute gavisus, conservatores ejus capitali affecit supplicio.

b Herod. ibid. (*b*) Demum anno octavo ineunte regni sui, ante *Christum* 522. *Cambyses* in amentiam incidit, ac fratrem suum *Smerdin* mandavit interfici, quòd eum per somnium in solio suo considentem vidisset. *Prexaspes* id mandatum exsecutus est. Ita quidem *Herodotus*. *Ctesias* verò nomen illius *Tanyoxarem* fuisse scribit, pauloque rem aliter exponit. Haud multò pòst *Cambyses* lignum incidens, femoris musculum oblæsit, atque undecimo post die mortuus est.

c Herod. ibid. (*c*) Ægrotante *Cambyse*, *Polycrates* in *Samo* anno 11. tyrannidis suæ ab *Orœte Sardium* præfecto per fraudem evocatus interficitur, ejusque cadaver in cruce suspenditur.

Magus invadit imperium. Per idem tempus, ante *Cambysis* obitum, *Magus* quidam *Smerdi* simillimus, ejus sibi perso-

nam

(1) *In filium ejus Psameticum*) Lege Psammenitum, ut ex §. seq. apparet, & *Herod. lib.* 3. *c.* 14. is porrò ille est, qui *Ctesiæ Amyrtæus* dicitur.

nam imposuit; ac defuncto *Cambyse*, regnum mensibus septem tenuit.

A. 4156. Per. Jul. ad 4430.

(a) Quo à septem principibus occiso unus ex horum numero *Darius*, *Oebaris* stratoris sui opera, & equi hinnitu, regnum est adeptus, annum agens 28. Siquidem *Herodotus* in calce *libri* 1. ait anno ultimo *Cyri Darium* annorum fuisse circiter 20. Is *Orœtem* paulò post interfecit. *Intaphernem* unum de sex adjutoribus suis, quòd ab admissionali & janitore ad Regem adire prohibitus, utrique nares aurésque præcidisset, morte damnavit. Tributa certum ad modum redegit. Horum summa ex *Asia* & *Ægypto* talentûm *Euboicorum* fuit 14560. quæ ad æs nostrum redacta scutatorum nostrorum efficiunt 10374000. (Editio Francof. 9487626.)

a Herod. 3. Valer. Max. 7. cap. 6. Just. 1.

Darius. De Dario Par. 2. l. 1. capite 10.

Sylosonti Polycratis fratri, à quo privatus adhuc veste donatus in *Ægypto* fuerat, patriæ suæ *Sami* insulæ principatum dedit. Quo ferè tempore *Babylon* defecit, quam 20. mensibus obsessam, per *Zopyrum* egregiæ fidei principem obtinuit. Quod sub annum tertium Olympiadis 67. incidit.

(b) Duplex ab eo insignis expeditio facta. Prior contra *Scythas*; contra *Græcos* altera. In priori, ponte *Bosphorum* injunxit, tum alterum in *Danubio* fecit; cui servando *Jonicarum* urbium principes adhibuit: à quibus deliberatum est, ecquid ponte rescisso, ad quod *Scythæ* eos adhortabantur, *Darium* & *Persarum* robur iisdem internecione delendum traderent. Sed vicit *Histiæi Milesii* sententia, qui ne id fieret ea ratione persuasit, quòd *Darii* regno ipsorum salus niteretur ac dominatio. Itaque *Darius* magna exercitus amissa parte, ægrè in *Asiam* rediit *Megabazo* cum 70. M. in *Europa* relicto ut eam armis subigeret. Contigit hæc in *Scythas* expeditio ineunte 68. Olympiade, ante *Christianam* æram 508.

b Herod. 4. Justin. Corn. Nep. in Milt.

Darii Scythica expeditio

(c) *Megabazus Thraciam & Macedoniam Darii* subjecit imperio. Quo tempore *Alexander*, *Amyntha Macedonum* Regis filius, *Persarum* prin-

c Herod. 5.

Histiæus Milesius

cipes

A. 4186. Per Jul. ad 4410. cipes quosdam petulantiùs in convivio domi suæ lascivientes occidit. *Darius* in *Persidem* rediens *Histiaum Mileti* Tyrannum secum per honoris speciem abducit invitum. Qui *Aristagoram* generum & consobrinum suum civitati suo loco præposuit. Quem postea, ut ab Rege deficeret, & in belli societatem *Jonas* secum traheret, clam est hortatus. Quippe patriæ desiderio & aulæ *Persica* tædio id consilii ceperat, ut, prætextu domestici illius incendii restinguendi, commeatum impetraret à *Dario*. Interim *Aristagoras*, *Milesiis* restituta libertate, ac Tyrannis, quoad potuit, ubique sublatis, ad *Græcorum* auxilia respexit. Itaque *Lacedamoniis* frustrà tentatis, *Athenas* venit: à quibus classe viginti navium adjutus palam defecit à *Persis*. Mox eorumdem auxilio captæ sunt *Sardes*, & incensæ. Id evenit Olympiade 69. *Persa Jonas* persecuti fundunt fugantque. Qui ab *Atheniensibus* destituti, nihilo secius contra *Persas* utcumque bellum sustinent. *Bizantium* & alias urbes capiunt. *Darius*, audito ab *Atheniensibus* inflammatas esse *Sardes*, ulciscendi cupidus, quotidie se de bello *Atheniensibus* inferendo jubet admoneri.

a Herod. 6. (a) *Aristagora* deinde in acie cæso, missus ab *Dario Histiaus* frustrà contra Regem cum *Jonibus* nititur: qui navali prælio superati; *Miletus* sexto ab *Aristagora* defectione anno expugnata, & incendio consumpta; *Histiaus* ab *Arpago Persarum* duce captus in pugna, & ad *Artaphernem Darii* fratrem perductus, in crucem agitur.

Darius Mardonium generum adversus *Græcos* cum exercitu mittit; qui Tyrannis ex urbibus *Jonia* sublatis, pro iis popularia imperia constituit. *Thraciam* inde, *Macedoniam*, ac finitimas regiones sibi subjicit. Ad montem *Athon* gravi tempestate jactatus viginti amisit hominum millia. Post hæc, legatos *Darius* misit in

sit in

fit in *Graciam*, qui (2) aquam & ignem exigerent, quibus *Ægyneta* paruerunt. A. 4186. Per. Jul. ad 4430.

Demum anno tertio Olymp. 72. Periodi *Julianæ* 4224. ad *Marathona* pugnatum est. Pat 2. l. 3. c. 18.

(a) Causam hujus belli *Dario* præbuit partim propagandi in *Europam* & *Graciam* imperii, partim ulciscendorum *Atheniensium* cupiditas, qui auxilium contra se tulerant *Jonibus*, & *Sardes* incenderant. Non hoc solum posterius expeditioni prætexuit suæ, sed illud insuper, ut *Hippiam Pisistrati* filium *Athenis* ejectum, ac supplicem sibi factum, in tyrannidem restitueret. a Herod. 6. Corn. Nepot. Milt. Pausan. Att. p. 31. Just. 2. c. 9.

His commotus *Darius* classem mittit in *Græciam* sexcentarum triremium, ut ait (b) *Herodotus*; ut autem *Cornelius nepos* in *Miltiade* refert, quingentarum; quibus ducenta peditum millia, decem equitum imposuit, si eidem creditur. At *Lysias in Epitaphio* quingenta millia numerat. Ea classis, ducibus *Dati* & *Artapherne Artaphernis* fratris *Darii* filio, primùm ad *Eubœam* appulsa, *Eretriam* cepit. Inde in *Atticam* venit, & suas copias in campum *Marathonem* exposuit. *Athenienses* decem contra illos Prætores creant, qui exercitui præessent: inter quos erat *Miltiades*; cujus auspiciis perexigua manu (non enim plures decem millibus habebant, è quibus *Atheniensium* novem millia, *Plataensium* mille fuerunt) fusi sunt barbari. Centum millia peditum cum equitum millibus decem in aciem produxisse *Datim* asserit *Cornelius Nepos*. Cæsa in eo prælio *Persarum* 6400. *Athenienses* 192. die *Boedromionis* 16. ut ait (c) *Plutarchus*, hoc est, *Septembris* 29. Celebrantur inter alios *Callimachus Atheniensium* Polemarchus, & *Cynægirus*, b Lib. 6. p. 331. edit. Græc. c Plut. in Cam.

(2) *Aquam & ignem*] Lege terram & aquam, ut ex *Herod. lib.* 6. c. 48 & 49. observatum fuit in *Præfat. huj oper. Edit. Lugd. Batav.* erat autem traditio terræ & aquæ formula acceptæ dominationis. Aqua autem & igni interdicere, Romanis erat in exilium mittere.

A. 4185. Per. Jul ad 4430.

nagirus, (3) qui hostilis navis aplustria manu prehendens ea abscissa cecidit.

Post hanc cladem *Darius* majorem contra *Græcos* apparatum instruit (*a*) triennio toto. Quarto verò anno defecit *Ægyptus*. Dum igitur ad ulciscendos utrosque se comparat, orta liberos inter dissensione, qui à Patre Regem eligi de more postulabant, tandem ab eo *Xerxes* designatus est, ac majori natu *Artabazani* antepositus, quod & *Cyri* filia *Atossa* genitus, & in principatu susceptus esset. Sequenti demum anno ab *Ægypti* defectione (4) moritur *Darius*. Hæc *Herodotus*. Ex quibus id efficitur, *Marathoniam* pugnam anno *Darii* secundo & tricesimo contigisse, hoc est, quinto ante illius obitum.

a Herod. 7. init.

CAPUT II.

De Pisistratidarum *historia*, *&* Hipparchi *nece*, *tum de* Miltiadis *dominatu*, *&* Cornelii Nepotis *errore gravissimo*.

Anno ante *Marathonium* prælium vicesimo, ut auctor est (*b*) *Thucidides*, *Pisistratidarum* dominatus *Athenis* extinctus est *Alcmanidarum* opera, & auxilio *Lacedæmoniorum*. Pulsus est enim *Hippias Pisistrati* filius, cùm annos 18. post patris obitum præfuisset. Cujus frater *Hipparchus* fuit, vir moderatus & eruditus, ut testis est (*c*) *Plato*. Tametsi *Diodorus Hipparchum* & *Hippium* violentos & impotentes fuisse dicit, tertium verò *Pisistrati* filium *Thessalum* civilem ac benè moratum, qui ejurata tyrannide civibus percharus fuit: cui rursus contradicit (*d*) *Heraclides*, qui *Thessalum* juniorem & audacia præcipitem ait fuisse; quem conjurati volentes occidere pro eo *Hipparchum* interemerunt longè com-

b Lib. 6. Herod. c. & 6. Vide Par 2. l. 3. c. 19.

c Dial. de lucri cupid. In Excerpt. Val. p. 250.

d Lib. de Polit.

(3) *Qui hostilis navis aplustria manu prehendens*) scilicet cùm terra victi Persæ in naves confugerent. *Herod. lib. 6. c.* 114.

(4) *Moritur Darius*) Hic Darius Hystaspis filius vulgò creditur *Assuerus* libri *Esthera*, *Usser. ad A. P. J.* 4194. *cap.* 11.

commodiorem fratribus duobus. Hic *Harmodii* & *Aristogitonis* conspiratione cæsus est *Panathenæorum* tempore. (1) Qui ambo à satellitibus occisi; plerique alii torti, & supplicio affecti.. Inter quos *Leanę* meretricis constantia celebratur. A. 3174. Per. Jul. ad 4430.

(*a*) Post *Hippias Athenis* dominatus est annos tres; & quarto pulsus, ad *Darium* confugit, anno vicesimo ante *Marathoniam* pugnam, ut ait *Thucidides*. Quo circa *Hipparchi* nex contigit anno 4. Olymp. 66. quo anno *Pannathenæa* pentaeterica sacra *Athenis* indici solita indidem colligitur. Fuit autem hic annus ante *Christum* 513. *Hippias* verò anno tertio Olmp. 67. est ejectus, Periodi *Julianæ* 4204. Statuæ deinde publicè *Harmodio* & *Aristogitoni* positæ sunt, ut scribit (*b*) *Plinius*; qui eodem anno id actum esse dicit, quo pulsi sunt Reges. Pulsi sunt autem tertio anno exeunte Olympiadis ejusdem, hoc est, periodi *Julianæ* 4205. *a* Pauf. Att. *b* Lib. 34. c. 4.

(*c*) Per idem tempus, quo *Darius* per legatos (2) aquam & ignem à Græcis civitatibus petebat, cùm *Æginetæ* mandata fecissent, & ad eorum causam cognoscendam *Lacedæmone Cleomenes* Rex eò venisset, à collega suo *Demarato* in crimen adductus, huic ipsi regnum abrogari fecit, subornata *Pythia*, quæ legitimum *Aristonis* filium negaret esse *Demaratum*. Huic substitutus est *Leotichides*, à quo ille ludibrio perstrictus ad *Persas* profugit. *c* Herod. lib. 6.

(*d*) Memorabilis eadem tempestate fuit *Athenis Miltiades Cimonis* filius, qui in *Cherroneso Thraciæ* dominatum obtinuit. Hujus enim patruus *Miltiades Cypseli* filius, eadem qua *Cimon* matre genitus, à *Doloneis Thracibus*, qui *Cherronesum* incolebant, ad principatum, ex oraculo, *Athenis* expetitus, *Cræso* regnante, quo cum & amici- *d* Herod. 6. c. 34. *Miltiadis historia.*

(1) *Qui ambo à Satellitibus occisi &c.*] alter tantùm illorum occisus est à satellitibus, alter dein captus tortus & supplicio affectus est, ut ex *Thucyd. lib. 5. c. 57. & seqq.* observatum fuerat in *Præfat. huj. oper. Edit. Lugd. Batav.*

(2) *Aquam & ignem*] Terram & aquam. Vid. *cap. præced. Not. 2.*

A 4186. Per. Jul. ad 4430. amicitiam coluit, regionem illam tenuit. Is moriens *Cimonis* fratris filium *Stesagoram* successorem relinquit. Quo ab sicario interfecto *Pisistratidæ* ait *Herodotus*, *Miltiadem Cimonis*, quem ipsimet è medio sustulerant, filium eò submittunt, qui rerum ibi potitus est. Tertio verò postquam venerat, anno *Scythæ*, quos *Darius* expeditione in eos facta provocarat, in *Thraciam* irrumpunt. Quos *Miltiades* fugiens *Cherronesum* reliquit, eodemque postmodum à *Thracibus* est restitutus. Hæc *Herodotus*. Quæ ut vera sint, necesse est post Hipparchi necem ab *Hippia* solo missum esse *Miltiadem*, siquidem tertio anno post *Scythæ* impressionem fecerunt.

Cornelii Nepotis gravis error de Miltiade. In quo *Cornelii Nepotis* animadversione dignus est error, qui priorem *Miltiadem* cum posteriore confudit, & utriusque gesta adscripsit uni. Rectè autem (a) *Ælianus* in *Variis Miltiades* tres distinguit, itidem ut nos fecimus.

(b) *Cimonis* filius *Miltiades*, cùm totum illud mare *Persica* classis obtineret, *Athenas* elapsus est. Ac posteà contra *Darii* exercitum Imperator, in campo *Marathonio* secundissimo & gloriosissimo exitu certavit. Quam victoriam adeptus, ad ejus persequendas reliquias cum classe mittitur: ac dum per insulas bella circumfert, *Paron* aggressus; indeque qua terrore falso ingruentis *Persarum* exercitus, qua oblæsi corporis ægritudine depulsus, iniquis civium suorum sententiis grandi ære mulctatus est; & quia solvendo non erat, in vincula conjectus, ubi diem obiit supremum. Hæc proximo anno ab *Marathonia* victoria videntur accidisse.

a Lib. 12. Var. c. 35.
b Herod. Corn. Nepot. Juil. 2. Cimonis gesta.

CAPUT III.

De quibusdam viris doctis, qui circa illud tempus exstiterunt.

HOc temporis spatio, quod ab anno tertio Olympiadis 60 ac *Cyri* primordio *Babylonico*,

nico, ad obitum *Darii* & *Xerxis* initium fluxit, memorantur insignes in omni doctrinæ genere viri. Poetæ quidem, (1) *Simonides Ceus*, Lyricus, quem *Eusebius* adscribit Olympiadi 61. unà cum *Phocylide*. A. 4150. Per Jul. ad 4190. *Simonides*. *Phocilides*.

Tum *Anacreon*, qui *Polycrati Sami* Tyranno percharus fuit, ut refert (*a*) *Herodotus*. At *Polycrates* Olympiade 64. ab *Orœte* necatus est. *Anacreon*. *a* Lib. 3. c. 121.

Floruit & (*b*) *Æschylus Athenis Cynegyri* illius frater, qui in pugna *Marathonia* fortissimè pugnavit, quo cum & *Æschylus* in acie stetit, ut scribit Vitæ illius Auctor. At in *Sophoclis* Vita refert alius, hunc Archonte *Philippo*, natum esse, anno secundo Olympiadis 71. & 17. annis *Æschilo* fuisse juniorem. Ita natus fuerit *Æschilus* anno primo Olympiadis 67. Periodi *Julianæ* 4202. & *Marathonii* conflictus tempore annum agebat circiter 22. aut 23. ac mortuus erit anno Periodi *Julianæ* 4267. Olympiadis 83. anno secundo. Nam vixit annos 65. Verùm cùm *Hieronis Siciliæ* Regis tempore & apud illum mortuus esse perhibeatur, & *Hiero* anno Periodi *Julianæ* 4247. obierit, non consonat ratio. Itaque longè ante Olympiadem 67. natus fuerit. *b* Schol. Æsch. *Æschylus*.

Inter Philosophos recensetur *Xenophanes* Physicus idemque Poetica laude celebratus, quem *Diogenes* & *Eusebius* circa Olympiadem ponunt 60. *Xenophanes*.

Sed nihil *Pythagora* nobilius ætas illa peperit, qui ortus insula *Samo*, post diuturnam peregrinationem, reversus in patriam, *Polycrate* adhuc in ea dominante, *Crotonam* in *Italia* petiit, ibique discipulos complures habuit, ut refert *Diogenes*. Alii *Sylosontem Policratis* fratrem & successorem ajunt non potuisse ferre. Floruit is Olympiade 60. si *Diogeni* credimus: *Jamblichus* circa Olympiadem 62. in *Italiam* abiisse scribit, qua sanè *Polycrates* dominari cœpit. Mortuum verò Olympiade 70. ejusque quarto anno refert *Pythagoras*. Jambl. in vita Pyth. Diog. Diod. in Excerpt. Vales. p. 241.

(1) *Simonides Ceus*] Chius in plurimis Ciceronis operum editionibus dicitur. *Simonides Cœus* poeta, quem primum ferunt artem memoriæ protulisse de Orat. §. 141.

P 4186 Eusebius, cùm vixisset annos vel 80. vel 90. ut
Per. Jul. auctor est *Diogenes*. Cum *Phalaride* Tyranno &
ad 4030. *Abaride* versatum esse prodit *Jamblichus* idem, qui de ejus vita & dogmatibus scripsit. Fuit autem *Abaris Hyperboreus Apollinis* Sacerdos; qui *Pythagoram* pro *Apolline* veneratus, mirificam illi sagittam obtulit, qua fretus flumina transmittebat, urbes pestilentia liberabat, & alia plea in Apol. c. 46. raque stupenda faciebat. Hæc *Jamblichus*. (*a*) *Tertullianus* verò *Pythagoram* apud *Thurios* tyrannidem affectasse scribit.

Pythagoræ præceptis *Crotoniatæ* Rempublicam suam instituerunt: ac non moribus solùm, sed Diod. 12. etiam virtute bellica adeo profecerunt, ut centum eorum millia duce *Milone* cum trecentis *Sybaritarum* millibus (2) ad *Sagram* fluvium conflixerint, & cæsis hostibus, urbem ipsam funditùs everterint.

Heraclitus. *Heraclitus Ephesius* circa Olympiadem 69. floruit, auctore *Diogene*. Nec non *Zeno Eleates*. b Tert. ad Mart. c. 4. (*b*) Hunc bubulo se stercore oblitum exussisse refert *Tertullianus*.

CAPUT IV.

De ejectis Roma *Regibus, ac bellis deinceps à* Romanis *susceptis*.

c Lib. 2. in fine. REgnatum est *Romæ*, ait (*c*) *Livius*, ab condita urbe ad liberatam, annos 244. Itaque d Dion l. 4. Plut. in Popl. (*d*) anno ineunte 245. pulsis Regibus, Consules primi creati sunt. Quare cùm urbs condita sit, ex *Varronis* opinione, anno tertio Olympiadis 6. e Per. Jul. 3961. qui incurrit in annum (*e*) ante *Christum* 753. Regifugium ac primus Consulatus convenit in annum quartum Olympiadis 67. ante *Christum* 509. Quod sic intelligi volumus, quasi idem in anno veteri *Romano* situs mensium fuerit, qui hodie-

(2) *Ad Sagram fluvium*) Delendæ sunt hæ voces errore huc illapsæ, ut ex *Diodoro* ad marginem citato observatum fuit in *Præfat. huj. oper. Edit. Lugd. Batav.*

hodieque in *Juliano* cernitur. *Palilia* 6. Cal. *Maii* celebrata sunt: unde Urbis anni computari solent. *Olympiadici* verò ab solstitio numerantur. Itaque initium annorum urbis in finem *Olympiadicorum* congruit. At *Romani* menses per illa tempora non eodem loco consistebant: quem tum verò tenerent, nulla potest divinatio consequi. Ideo communi nos & hodierno situ sæpiùs utemur. A 4184. Per iul. ad 4430.

Tarquinio propter oblatum ab ejus filio *Lucretiæ* stuprum abrogatum est regnum 6. Cal. *Mart.* quo die Regifugium notatur in Calendario *Romano*. Vide in. de Doct. Temp. c. 21.

Pro Regibus Consules duo comitiis centuriatis à Præfecto urbis ex commentariis *Servii Tullii* creati sunt, *L. Junius Brutus* & *L. Tarquinius Collatinus*: quorum hic *Tarquiniorum* propinquus erat, à *Demarato* oriundus ejusque pronepos. Qui, post detectam conspirationem, in qua filii *Bruti* & ipsius *Tarquinii* sororum filii deprehensi fuerant, cùm se mollius gereret, annitente *Bruto*, redactus in ordinem exsulare coactus est, eique *P. Valerius Poplicola* suffectus. Post *Tarquinio* Rege bellum inferente, in ipso conflictu *Brutus* occubuit, eiusque loco primùm *Lucretius* Consul est factus; deinde *M. Horatius*: ac deinceps quotannis institutum, nova ut Consulum paria Reipublicæ præessent. Consules creati.

(*a*) Anno tertio à parta *Romæ* libertate *Porsenna Clusinorum* Regulus ad reducendos *Tarquinios* bellum *Romanis* intulit. Quo bello *M. Horatii Coclitis* virtus enituit: qui ingruentes per pontem hostes sustinuit unus, ac reciso ponte transnatavit. Tum *Mucii Scævola* qui Regem aggressus, & conatu suo frustratus, ardentem in focum injecta manu illum adeò terruit, ultrò ut pacem à *Romanis* expeteret. Nec minùs puellarum fortitudo conspecta est, imprimisque *Clælia*, quæ obses data Regi, elusa custodia, trans flumen ad suos equitavit. a Liv. 2. Dion. 5. Plut. in Popl. Horatius Cocles. Scævola. Clælia.

(*b*) Submotis *Etruscis* vehemens ab *Latinis* bel- b Liv. 2. Dion. 6.

A 4186. Per. Jul ad 4430 lum increbuit, quos *Octavius Mamilius Tarquinii* gener, *Latinus* ipse, concitabat, contra quos Dictator anno urbis 258. factus *Postumius*, ad *Regillum* lacum insigni prælio victis societatem reddidit. Nec primus hic Dictator fuit. Ante hunc urbis anno 250. creatus erat *T. Lartius* Consul cùm plebs ære alieno pressa nomen adversus *Latinos* dare detrectaret.

Primus Dictator.

a Liv. 2. Plut. Cor. (*a*) Contra *Volscos* bellum postea susceptum: qui *Latinis* superiore bello, quæ mitterent, auxilia paraverant. Quod bellum ex intervallo sæpè repetitum ad annos plures propagatum est. Cœpit autem anno urbis 259. (*b*) Memorabilis eo bello *C. Marcii Coriolani* fortuna fuit, qui anno urbis 263. damnatus absens, in *Volscos* abiit; iisque auctor fuit instaurandi belli, cui gerendo dux cum *Tullio Accio* delectus, cùm fusis sæpè *Romanis*, jam mœnibus ipsis immineret, maternis precibus infractus, cœpto destitit; quod anno urbis conditæ 266. evenit. Extincto *Coriolano*, *Volsci*, nihilominus bellum perseverarunt facere, qui cum *Æquis* & *Hernicis* insigniter à *Spurio Cassio* ter Consule victi. Sed ea gloria in auctoris sui perniciem cessit. Hic enim primus *Romæ*, post ejectos *Tarquinios*, regnum ausus affectare, in ipso conatu est oppressus, ac de Rupe *Tarpeja* præcipitatus anno U. C. 269.

Bellum Volscorum.

b Dion l. 8. Liv. Plut. *Coriolanus.*

c Dion. 8 Liv 1. (*c*) Hic princeps agrariam *Romæ* legem tulit anno eo, qui illum, quo necatus est, antecessit.

Agraria lex prima.

At anno conditæ *Romæ* 261. cùm ob creditorum impotentiam ac fœnebre malum plebs trans *Anienem* in montem sacrum secessisset à Patriciis, *Menenii Agrippæ* consilio & Oratione reconciliata est, impetrato priùs Magistratu, quem ad sui tutelam violentiæ Patrum objiceret. Ii Tribuni appellati sunt.

Tribuni creati.

CAPUT

A. 4186. Per. Jul. ad 4430.

CAPUT V.

De expeditione Xerxis *in* Græciam, Græcorum *navali ad* Salaminam *victoria*, *& clade* Persarum.

ANno post *Marathoniam* pugnam decimo *Salaminia* contigit, ut auctor est *Thucydides*. (a) *Xerxes* enim, qui anno 4. Olympiadis 73. & ante *Christum* 485. post parentis obitum imperare cœpit, *Pisistratidarum* & *Alevadarum* hortatu, tum horribilibus spectris incitatus ad hoc bellum anno imperii sui quinto, Periodi *Julianæ* 4233. sive Olympiadis 74. anno quarto, in *Asiam* profectus est, & hyeme *Sardibus* exacta, sequente vere trajecit in *Græciam*. *Herodotus* scribit in illius exercitu capitum fuisse ampliùs quinquagies & bis centena octoginta tria millia, (b) *Plutarchus* quinquagies: (c) *Theodoretus* tricies centena millia, *Cornelius Nepos* peditum septingenta millia, equitum quadringenta. Classis porrò navium fuit, ut idem refert, 1200. *Lacedæmonii*, duce *Leonida*, cum trecentis *Spartanis* & *Græcorum* cæterorum millibus quatuor, in *Thessaliæ* faucibus, quas *Thermopylas* vocant, ingruentem illius exercitum aliquandiu represserunt. Dilapsis deinde *Græcis* aliis, soli *Lacedæmonii* à *Persis* circumventi perierunt. *Athenienses* ab oraculo moniti, ut se muris ligneis tutarentur, auctore *Themistocle*, relicta patria se suaque omnia in naves imposuerunt, quas ducentas numero paratas habebant, ut ait *Cornelius Nepos*. Quibus additæ *Græcorum* reliquorum centenæ trecentarum navium classem implebant. (d) At *Herodotus Atticas* naves 127. haud plures, memorat: in totum verò 271. *Xerxes Atticam* ingressus, *Athenas* incendit. Tum navalis ad *Salaminam* pugna fit; in qua victi sunt *Persæ*, *Boedromionis* die 20. qui in *Septembris* 23. incidit. Fugit *Xerxes*, & ad *Hellespontum* perve-

V. Par. 2. l. 3. c. 11.
a Herod. 7. & 8.
Plut. in Them. & Arist. Just. 2. Corn. Nep. in Them. Diod. 11.
b in Paral.
c Orat. 10. con. Græc.
d Herod. 8. init.

A. 3705. Per. Jul. ad 4125.

a Schol. Pind. in 2. Pyth.

Qui (*a*) quatuor expugnatis oppidis, *Achradine*, *Neapoli*, *Epipolis*, *Tyche*, unam ex omnibus urbem instituit. Ad quam & *Ortygia*, quæ hactenus insula fuerat, accessit. Utrumque & *Ortygiæ* & *Syracusarum* nomen vel locis illis dederunt, vel ab iis acceperunt filiæ totidem *Archiæ*, quas illic genitas *Ortygiam* & *Syracusam* vocavit. Postea ab *Telepho* quodam, qui illi in amoribus fuerat, per dolum occisus, pœnas veteris in patria commissi sceleris dedit, propter quod *Græcia* coactus est excedere. Id autem hoc modo se habuit.

b Plut. in Amat. Narrat. Liod in Excerpt. Valef. p. 329. Maxim. Tyr. Differt. 8. Apoll. Schol. Schol. ad lib. 4.

c Diod. & Schol. Apoll.

(*b*) *Melissus* erat *Corinthi*, *Abrone* natus eo, qui *Phidonis Argivorum* Regis *Corinthiorum* imminentis libertati consilia clam illis aperuerat: ob idque civitate ab iis donatus, eò cum universa domo commigrarat. Hujus filium *Actæonem*, eleganti corporis specie, sed majore pudicitia præditum, cùm donis ac variis illecebris frustrà sollicitasset *Archias*, vi palam tentavit abripere. Nam magna servorum & amicorum manu facta, in *Melissi* ędes irrupit; indeque prehensum *Actæonem* cœpit abducere. Sed patre ac domesticis resistentibus, utrimque distractus puer, inter illorum manus exstinctus est. (*c*) & cognominis ac fabulosi illius necem haud absimili repræsentavit exitu, perinde ab suis, ut ille, discerptus. *Melissus* frustrà legum ac Magistratuum implorata fide cùm indignationem magis ac dolorem omnium, quàm quod jus erat, exprimeret, per *Isthmiorum* ludicrum ac frequentem illic *Græciæ* mercatum, in *Neptuni* templum adscendit, quod erat in arduo loco positum. Ibi postquam multa contra *Bacchiadas*, deque *Abronis* patris sui meritis in *Corinthios* perorasset, ad ultimum ultores sibi precatus Deos, ex alto se præcipitem jecit. Paulò post orta siccitate ac peste, *Corinthii* interrogandi *Apollinis* caussa *Delphos Archiam* miserunt. Huic consulenti oraculum respondit, ita desiturum hoc malum, si de *Actæonis*, morte

morte *Corinthii* pœnas sumpsissent. Quo audito *Archias Corinthum* non ausus regredi, in *Siciliam* navigavit. *Bacchiadæ* omnes *Corintho* ejecti solum vertere. *Syracusarum* conditum *Eusebius* à *Pontaco* editus assignat anno quarto nonæ Olympiadis, qui est ante *Christum* 741. Editio *Scaligeri* in quartum annum refert undecimæ.

A. 17021 Per. Jul. ad 4183.

Naxum quoque (*a*) anno ante *Syracusas* conditam scribit *Thucydides*, (*b*) auctore *Thucle Chalcidensi* ex *Eubœa* insula: qui & (*c*) quinto post *Syracusas Catanam*, pulsis inde *Siculis*, frequentavit.

a Thuc. lib. 6.
b Thuc. lib 5. Steph.
c Thuc. 5.

Ex eadem *Bacchiadarum* progenie *Chersicrates*, *Corintho* & ipse profugus in *Corcyram* insulam colonos duxit, ut (*d*) *Timæus* prodidit. Sed annis post excidium *Trojæ* sexcentis id factum addidit: quod minimè convenit. Fuisset enim annus primus Olympiadis nonæ & quadragesimæ, qui longè abest ab *Siracusarum* conditu, pulsisque *Corintho Bacchiadis*. *Eusebius* ad Olympiadem octavam decimam *Corcyræ* conditum adscribit.

d Apu. schol. 1. Appoll. lib 4.

Bello (*e*) *Messenio Lacedæmonii* ingenti Prælio ab *Aristodemo* superati, ad prolem sufficiendam, florenti ætate milites domum allegant, iisque relictarum ibi fœminarum copiam faciunt. Undeorti, quos *Parthenios* nominarunt. Qui tricesimo post anno, ut ait *Justinus*, ad sedes novas quærendas ablegati, duce *Phalanto* in *Italiam* navigantes *Tarentum* condiderunt. Clades *Lacedæmoniorum* incidisse videtur anno ante *Christum* 726. Olympiadis 13. anno tertio. Ideò *Partheniorum* migratio confertur ex *Justino* in annum ante *Christum* 696. qui est primus Olymp. 21. Quare sub hoc tempus *Tarentum* à *Lacedæmoniis* est conditum. (*f*) Haud multo postea *Calchedon* à *Megarensibus* extructa est, nempe anno quarto Olimpiad. 22. Triennio post, *Cyzicus* in *Asia*, & *Locri* in *Italia* positi sunt.

e Pausan. Phoc. p. 326. Just. 3. Lact l. 1 c 20.

Parthenii.

f Eused. Pont.

A. 3702. Per Jul. ad 4185.

a Thuc. 1. Strab. 7. Euf. Pont.

Cyrene condita.

b Lib. 19 c. 3.

c Theophr. l. 6 de cauf. c. 3.

Olympiade 39. anno ante *Christum* 624. (*a*) *Epidamnus* à *Corcyræis* est condita. Nec multò post *Cyrenem Battus* statuit in *Libya*. Quod Olymp. 45. anno post *Trojam* captam 586. accidisse *Solinus* asserit. Hic erit secundus circiter annus Olympiadis illius. (*b*) *Plinius* verò annum urbis assignat 143. qui est secundus Olympiadis 43. ante *Christum* 611. quod & (*c*) *Theophrasto* consentaneum est, qui trecentis circiter annis ante *Simonidem* Archontem constructam esse *Cyrenem* adstruit: qui est annus secundus Olymp. 117. ante *Christum* 311. Idem porrò *Theophrastus Silphium* septem annis ante *Cyrenem* conditam exortum esse scribit, imbre piceo subito madefacta tellure, circa *Hesperydum* hortos, *Sirtymque* majorem.

d Clem. Alex. 1. Strabo. Euf.

e Ælian. 8. Var. 10.

f Plut. Solon. Par. 2. l. 3. c. 9.

Athenis (*d*) sub Olympiadem 39. *Draco* leges edidit quas (*e*) Θεσμοὺς vocarunt, (*f*) sanguine potiùs, ut ajebat *Demades*, quàm atramento scriptas. Tanta quippe earum asperitas fuit, ut parvis juxta magnisque delictis capitalis irrogata pœna sit, ac qui otii damnatus esset, non minùs, quàm qui parricidium fecisset, morte lueret. Eas leges, præterquam quæ de sicariis erant postea *Solon* abrogavit.

g Thuc. 1. Plut. Sol.

Cylonis facinus.

(*g*) In eadem urbe, circa Olmyp. 35. memorabile fuit *Cylonis* facinus unius ex Principibus. Qui ab oraculo monitus arcem ac dominatum occupare, celeberrimo *Jovis* festo die, per *Olympicum* id ludicrum aggreditur, ignarus aliud in patria *Jovis* esse festum, quod *Diasia* vocabant. Itaque conatui non respondit exitus Obsidione vallatus à popularibus suis evasit ipse cum fratre suo. Reliqui fame ac siti coacti, ad aram, quæ erat in arce, supplices assederunt. Qui fide data hinc abducti, nihilominus interfecti sunt. Hujus cædis auctores & eorum posteri pro sacrilegis & piacularibus habiti fuerunt, ac postea ex urbe proscripti.

Ut istorum de occupando patriæ dominatu censi-

consilia fortuna destituit, ita complures illa ipsa aetate, quasi ex compacto idem aggressi, quod volebant adepti sunt. Memorabiles ex eo Tyrannorum numero fuere (a) *Periander Corinthius*, *Cypseli* filius; (b) qui annos quatuor & quadraginta dominatum exercuit, cœpitque Olympiade octava & tricesima, ante *Christum* 628. ac decessit anno quarto Olympiadis 48. hoc est, uno ante *Olympiadem* 49. ut *Sosicrates* apud *Diogenem* refert, ante *Christum* 585. (c) Hic *Lysidem*, quam *Melissam* ipse nominavit, uxorem suam, *Proclis Epidauriorum* Tyranni filiam interfecit, quod ægrè ferens *Lycophron* ejus, filius, ab illo primùm abdicatus, deinde relegatus in *Corcyram*, cùm postea ad capessendam tyrannidem revocaretur à patre, ab *Corcyrensibus* occisus est. Ob id Principum illius insulæ liberos trecentos ad *Alyattem Lydiæ* Regem castrandos misit *Periander*; quos in *Samum* delatos eripuere *Samii*, & in patriam remisere. (d) Coluit hunc *Arion Methymnæus* fidicen, quem etiam ex *Italia* redeuntem, & à nautis in mare coactum se projicere, ac delphino revectum excepit. (e) Fuit & *Thrasybulus Mileti* Tyrannus *Periandro* junctus amicitia.

A 1701. Per Jul. ad 4125.

a Herod. l. 1. & 3. Diod. Periander. b Aristot. 5. Polit c. 12. c Herod. 3. Diod. d Herod. lib. 1. e Herod. ibid. Thrasybulus.

Non multò post *Periandri* obitum, (f) hoc est *Olympiade* circiter tertia & quinquagesima, *Phalaris Agrigenti* in *Sicilia* tyrannidem arripuit. (g) Nam cùm publicanus esset, ac templo *Apollinis* in arce summa ædificando præesset, publicis acceptis pecuniis mercenarios magno numero conduxit, & complures captivos emit: tum questus furto sibi materiam ex arce surripi, muniendæ arcis potestatem accepit: itaque ex improviso tyrannidem cepit, (h) quam per summam deinceps immanitatem annis sedecim exercuit.

f Euseb. Phalaris. g Polyænus l. 5. c. 1. h Euseb. Pisistratus.

Æqualis hujus fuit *Pisistratus* (i) qui *Athenas* bis occupavit; primùm circa *Olympiadem* 55. & initium *Cyri* (k) Sed brevi post *Megaclis* præpo-

i Arist. 5. Pol. c. 12. k Herod. 1. c. 59 & seq.

A. 1703 Per. Jul. ad 4185.

tentis civis factione pulsus, cum eum sibi nuptiarum pactione reconciliasset, ab eodem per subornatam *Minervæ* specie fœminam in arcem introductus est. Unde *Megaclis* conspiratione rursus ejectus, undecimo demum anno restitutus est, sub id tempus, quo *Crœsus* contra *Cyrum* bellum agitans, *Græcorum* circumspectabat auxilia. Obiit successore *Hippia* relicto filio circa annum primum Olympiadis 62. cùm septemdecim haud amplius annis tyrannidis potitus esset.

a Herod. *Clisthenes* b Herod. ibid

Porrò *Megacles* iste *Alcmęonem* filium habuit, (a) qui ab *Crœso* locupletatus est, & cognominem patri Filium genuit *Megaclem*, *Clisthenis Sicyoniorum* Principis generum. (b) Hic enim *Agaristam* filiam volens *Græciæ* totius præstantissimo in matrimonium dare, certam diem edixit, ad quam proci omnes *Sicyonem* venirent, quorum è numero *Megaclem Alcmæonis* filium eligit. (c) Affuisse tum inter alios *Smindyrides Sybaritæ* dicitur, opibus & luxu per id tempus celebris. Atque hoc secunda post *Solonem* & *Crœsum* ætate incidisse testis est *Herodotus*.

c Herod. ib. Diod. in excer. pt. Valef. p. 230.

Archilochus. d Tatian. Cyr. 1. con Jul. *Stesichorus.* *Alcman.* e Euseb. *Alcæus.* *Sappho.* *Theognis.* f Plato 1. de Leg: Theod. 9. con Gen. *Hipponax.* g Lib 36. c. 5.

Extiterunt illa tempestate ingenii ac sapientiæ laude inclyti; ex Poetis quidem, *Archilochus* (d) Olymp. 23. *Stesicorus*, qui nascitur Olymp. 37. & moritur Olymp. 57. ait *Suidas*.

Alcman Lyricus Poeta floruit (e) circa Olympiadem 42.

Eodem tempore vixit & *Alcæus*, qui cum *Pittaco* aliisque potentioribus graves inimicitias exercuit. *Eusebius* in *Chron.* *Alcæum* & *Sapphonem* adscribit Olympiadi 44. vel 45.

Theognis Olympiade floruit 58 *Eusebio* teste. Quem *Megarensem* è *Sicilia* fuisse perhibent (f) nonnulli. Alii *Megaris*, Isthmo *Corinthiaco* vicina urbe oriundum asserunt.

Hipponax mordacium scriptor Iamborum extitit Olympiade 60. ut ait (g) *Plinius*.

In Philosophia porrò claruerunt imprimis illi se-

septem, qui id vocabulum proprium sibi fecerunt. Hos in *Protagora Plato*, ex eoque (a) *Pausanias* in *Phocicis* ita recensent.

Primus fuit *Thales Milesius*, natus (b) Olympiad. 35. anno 1. Archonte *Damasia*: obiit Olympiade 58 postquam in expeditione contra *Cyrum* *Craeso* adfuit. Quare non 70. vel 90. ut *Diogenes* dicit, sed 96. vixit annos, siquidem 24. solidas Olympiadas confecit.

Secundus *Pittacus Mitylenaus*, qui (c) floruit Olympiade 42. & mortuus est anno tertio Olymp. 52. Archonte *Aristomene*.

Tertius *Bias Priennensis*, (d) qui eadem ætate vixit, sub *Alyatte Cræso*que *Lidiæ* Regibus.

Cujus æterna celebrandum laude facinus (e) à *Diodoro* proditur in *Excerptis* nuper editis. Cùm enim *Messeniæ* nobiles virgines à prædonibus captæ essent, eas ille suaptè pecunia redemptas domi aluit, & filiarum habuit loco. Quas cùm deindè propinqui aliquantò post repeterent, nullo neque redemptionis, neque alimentorum accepto pretio illis reddidit. Hujus singularis beneficii memores puellæ, ubi domum reverterunt, cùm sub id tempus *Messenii* piscatores æneum tripodem extraxissent, cui inscriptum hoc erat, *Sapientissimo*, apud suos effecerunt, ut ille *Bianti*, tanquam omnium dignissimo mitteretur.

Quartus *Solon*, qui (f) anno tertio Olympiadis 45. Prætor *Athenis* fuit, *Tarquinio Prisco Romæ* regnante: quo & leges *Athenienfibus* dedit, & eorum Rempublicam ordinavit. Mortuus est annos natus (g) 80. eodem, ut apparet, anno, quo *Cyrus* in *Perside* imperare cœpit, (h) paulò post occupatum *Athenis* à *Pisistrato* dominatum.

Quintus *Cleobulus Lindius*, æqualis *Solonis*.

Sextus *Myson Chenensis* ex *Laconicæ* oppido, vel *Oetæo* potiùs, quas *Chenas* vocat.

Septimus *Chilo Lacedæmonius*, quem Olympiade 52. senem ait fuisse *Diogenes*.

Pro *Mysone* plerique *Periandrum Corinthiorum*

a p. 272. Pet. Ju. ad p. 138. Septem sapientes. a Paul. Phoc. p. 340.

b Diog. Laert. Cyr. Iacon Jul.

c Diog. Laert.

d Diog.

e In Excerpt Valef. 237.

f Diog. Plut.

g Diog.

h Ælian. 8. Var. c. 16.

f 3902. Pet. Jul. ad 4185. Tyrannum numerant, ait *Pausanias:* alii *Anacharsin Scytam*, qui eadem tempestate vivebat.

Æsopus quoque fabularum scriptor sæculo illo floruit. Quem Olympiade 54. necatum à *Delphis* refert *Eusebius*.

Epimenides Cretensis inter illorum temporum sapientes adscribitur. Qui (*a*) Olympiade 46. *Athenas* veniens, urbem *Cylonii* piaculi contagione purgavit. (*b*) Creditus est annos 57. in spelunca dormiisse, vixisse 154. vel 157. vel 298. *Diogenes* præterea scribit ipsum ad expiationem *Athenarum* aras complures excitasse nulli certo Deo dicatas, ad quod *Actorum* 13. *Paulus* respexisse videtur.

a Diog. b Id.

(1)(*c*) *Anaximander Milesius* anno secundo Olymp. 58. annum agebat 64. pauloque post obiit.

c Diog.

Anaximenes & ipse *Milesius* natus Olympiade 63. & mortuus circa *Sardium* ἅλωσιν, ut ait *Diogenes:* sed falsò. (*d*) *Sardes* enim captæ sunt à Cyro anno 1. Olympiadis 59.

d Vide l. 13. de Doct. Temp.

(*e*) *Xenophanes* claruit Olymp. 60. qua eadem *Pherecydes Syrus* Philosophus exstitit.

e Diod. Pet. 2. l. 5. c. 9.

Sunt qui *Periandrum*, ut dixi, *Corinthi*, & *Pisistratum Athenarum* Tyrannos inter ævi illius sapientes annumerent.

(1) *Anaximander Milesius*) Hic primus Zodiaci obliquitatem observasse dicitur. Illi etiam vel saltem illius discipulo, & successori Anaximeni gnomonis & horologii inventionem plurimi tribuunt. Vid. *Usser.* ad A. P. J. 4021. & 4167.

RATIO-

RATIONARII TEMPORUM PARTIS PRIMÆ,

LIBER TERTIUS.

Tempora continens ab anno Periodi *Julianæ* 4186. ad 4430. ſive ab initio *Cambyſis* ad *Ptolemæi Philadelphi* primordia.

CAPUT I.

De iis quæ ſub Cambyſe *ac* Dario *memoria digna contigerunt, præſertim de* Marathonico *conflictu.*

CAmbyſes anno 4. Olymp. 62. ante *Chriſtum* 529. ut oſtenſum eſt, regnare orſus in *Perſide*, quinto anno, ut in *Chronico* ſcribit *Euſebius*, invadit *Ægyptum*. A. 4186. Per. Jul. ad 4410. Par 2. l. 3 c. 10. Cauſam belli hujus ridiculam refert (a) *Herodotus*; *Cambyſem Amaſidis* filiam ad conjugem expetiiſſe: pro ea verò *Apriæ* filiam *Nitetim* ab *Amaſide* miſſam, quòd ſciret non uxoris legitimæ loco habendam eſſe, ſed pellicis. Id ubi *Cambyſes* reſcivit, in *Ægyptum* arma vertiſſe. Sed cùm *Apries* ante annos 44. obierit, quàm *Cambyſes Æyptum* peteret, non eſt veriſimile, *Apriæ* genitam pro puella *Cambyſæ* nuptiis deſtinari potuiſſe. Quare probabilius eſt, quod & nonnullos aſſerere ſcribit *Herodotus*, affinitatem illam non à *Cambyſe*, ſed à *Cyro* exambitam fuiſſe.

a lib. 3. init.

Cambyſis geſta.

Quod & *Polyenus* ſecutus eſt. Scribit enim *Cyro Amaſidis* filiam ad conjugium poſtulanti, miſſam ejus loco ab *Amaſide Nitetim Apriæ* filiam; quæ, diſſimulata re, ubi plures è *Cyro* liberos

ſuſcepit,

A. 4186. Per. Jul. 4430. suscepit, inque his *Cambysem*, *Cyro* fraudem confessa, eum perpulit, ut, quoniam *Amasis* objerat, (1) in filium ejus *Psammethicum* vindicaret. Sed in apparatu mortuo *Cyro*, *Cambyses* hortatu matris *Ægypti* regnum in *Apriæ* posteros transtulit.

a Herod. ibid. (*a*) Antequam in *Ægyptum Cambyses* proficisceretur *Amasis* obierat, eique *Psammenitus* filius successerat; qui à *Cambyse* captus, aliquamdiu vixit in *Perside*. *Cambyses* in ea expeditione *Polycratis Samiorum* Tyranni classe est adjutus. *Ægypto* subacta, multa ibi crudeliter & impiè fecit. Contra *Æthiopas* exercitum ducens, ob commeatus inopiam incæpto destitit. Cùm autem ad *Ammonii Jovis* oraculum incendendum 50. millia circiter misisset, ea tempestate & arenarum ingestis molibus obruta sunt.

Crœsus à nece liberatus. *Crœsum* porro amicè quæ officii erant admonentem duci ad necem imperavit. Sed *Persæ* clam eum subduxerunt. Quo cognito *Cambyses* de illius salute gavisus, conservatores ejus capitali affecit supplicio.

b Herod. ibid. (*b*) Demum annó octavo ineunte regni sui, ante *Christum* 522. *Cambyses* in amentiam incidit, ac fratrem suum *Smerdin* mandavit interfici, quòd eum per somnium in solio suo confidentem vidisset. *Prexaspes* id mandatum exsecutus est. Ita quidem *Herodotus*. *Ctesias* verò nomen illius *Tanyoxarem* fuisse scribit, pauloque rem aliter exponit. Haud multò pòst *Cambyses* lignum incidens, femoris musculum oblæsit, atque undecimo post die mortuus est.

c Herod. ibid. (*c*) Ægrotante *Cambyse*, *Polycrates* in *Samo* anno 11. tyrannidis suæ ab *Orœte Sardium* præfecto per fraudem evocatus interficitur, ejusque cadaver in cruce suspenditur.

Magus invadit imperium. Per idem tempus, ante *Cambysis* obitum, *Magus* quidam *Smerdi* simillimus, ejus sibi personam

(1) *In filium ejus Psameticum*) Lege Psammenitum, ut ex §. seq. apparet, & *Herod. lib. 3. c. 14.* is porrò ille est, qui *Ctesiæ Amyrtæus* dicitur.

nam imposuit; ac defuncto *Cambyse*, regnum mensibus septem tenuit.

A. 4186. Per. Jul. ad 4430.

(a) Quo à septem principibus occiso unus ex horum numero *Darius*, *Oebaris* stratoris sui opera, & equi hinnitu, regnum est adeptus, annum agens 28. Siquidem *Herodotus* in calce *libri* 1. ait anno ultimo *Cyri Darium* annorum fuisse circiter 20. Is *Orœtem* paulò post interfecit. *Intaphernem* unum de sex adjutoribus suis, quòd ab admissionali & janitore ad Regem adire prohibitus, utrique nares aureſque præcidisset, morte damnavit. Tributa certum ad modum redegit. Horum summa ex *Asia* & *Ægypto* talentûm *Euboicorum* fuit 14560. quæ ad æs nostrum redacta scutatorum nostrorum efficiunt 10374000. (Editio Francof. 9487626.)

a Herod. 3. Valer. Max. 7. cap. 6. Just. 1.

Darius.

De Dario Par. 2. l. 3. capit. 10.

Sylosonti Polycratis fratri, à quo privatus adhuc veste donatus in *Ægypto* fuerat, patriæ suæ *Sami* insulæ principatum dedit. Quo ferè tempore *Babylon* defecit, quam 20. mensibus obsessam, per *Zopyrum* egregiæ fidei principem obtinuit. Quod sub annum tertium Olympiadis 67. incidit.

(b) Duplex ab eo insignis expeditio facta. Prior contra *Scythas*; contra *Græcos* altera. In priori, ponte *Bosphorum* injunxit, tum alterum in *Danubio* fecit; cui servando *Jonicarum* urbium principes adhibuit: à quibus deliberatum est, ecquid ponte resciso, ad quod *Scythæ* eos adhortabantur, *Darium* & *Persarum* robur iisdem internecione delendum traderent. Sed vicit *Histiæi Milesii* sententia, qui ne id fieret ea ratione persuasit, quòd *Darii* regno ipsorum salus niteretur ac dominatio. Itaque *Darius* magna exercitus amissa parte, ægrè in *Asiam* rediit *Megabazo* cum 70. M. in *Europa* relicto ut eam armis subigeret. Contigit hæc in *Scythas* expeditio ineunte 68. Olympiade, ante *Christianam* æram 508.

b Herod. 4. Justin. Corn. Nep. in Milt.

Darii Scythica expeditio

(c) *Megabazus Thraciam & Macedoniam Darii* subjecit imperio. Quo tempore *Alexander*, *Amyntha Macedonum* Regis filius, *Persarum* prin-

c Herod.

Histiæus Milesius

cipes

A. 4186. Per Jul. ad 4410. cipes quosdam petulantiùs in convivio domi suæ lascivientes occidit. *Darius* in *Persidem* rediens *Histiæum Mileti* Tyrannum secum per honoris speciem abducit invitum. Qui *Aristagoram* generum & consobrinum suum civitati suo loco præposuit. Quem postea, ut ab Rege deficeret, & in belli societatem *Jonas* secum traheret, clam est hortatus. Quippe patriæ desiderio & aulæ *Persicæ* tædio id consilii ceperat, ut, prætextu domestici illius incendii restinguendi, commeatum impetraret à *Dario*. Interim *Aristagoras*, *Milesiis* restituta libertate, ac Tyrannis, quoad potuit, ubique sublatis, ad *Græcorum* auxilia respexit. Itaque *Lacedæmoniis* frustrà tentatis, *Athenas* venit: à quibus classe viginti navium adjutus palam defecit à *Persis*. Mox eorumdem auxilio captæ sunt *Sardes*, & incensæ. Id evenit Olympiade 69. *Persæ Jonas* persecuti fundunt fugantque. Qui ab *Atheniensibus* destituti, nihilo secius contra *Persas* utcumque bellum sustinent. *Bizantium* & alias urbes capiunt. *Darius*, audito ab *Atheniensibus* inflammatas esse *Sardes*, ulciscendi cupidus, quotidie se de bello *Atheniensibus* inferendo jubet admoneri.

a Herod. 6. (a) *Aristagora* deinde in acie cæso, missus ab *Dario Histiæus* frustrà contra Regem cum *Jonibus* nititur: qui navali prælio superati; *Miletus* sexto ab *Aristagoræ* defectione anno expugnata, & incendio consumpta; *Histiæus* ab *Arpago Persarum* duce captus in pugna, & ad *Artaphernem Darii* fratrem perductus, in crucem agitur.

Darius Mardonium generum adversus *Græcos* cum exercitu mittit; qui Tyrannis ex urbibus *Joniæ* sublatis, pro iis popularia imperia constituit. *Thraciam* inde, *Macedoniam*, ac finitimas regiones sibi subjicit. Ad montem *Athon* gravi tempestate jactatus viginti amisit hominum millia. Post hæc, legatos *Darius* misit in

fit in *Græciam*, qui (2) aquam & ignem exigerent, quibus *Ægyneta* paruerunt. A. 4186. Per. Jul. ad 4410.

Demum anno tertio Olymp. 72. Periodi *Julianæ* 4224. ad *Marathona* pugnatum est. Par 2. l. 3. c. 11.

(*a*) Causam hujus belli *Dario* præbuit partim propagandi in *Europam* & *Græciam* imperii, partim ulciscendorum *Atheniensium* cupiditas, qui auxilium contra se tulerant *Jonibus*, & *Sardes* incenderant. Non hoc solum posterius expeditioni prætexuit suæ, sed illud insuper, ut *Hippiam Pisistrati* filium *Athenis* ejectum, ac supplicem sibi factum, in tyrannidem restitueret. *a* Herod. 6. Corn. Nepot. Milt. Pausan. Att. p. 31. Just. 2. c. 9.

His commotus *Darius* classem mittit in *Græciam* sexcentarum triremium, ut ait (*b*) *Herodotus*; ut autem *Cornelius nepos* in *Miltiade* refert, quingentarum; quibus ducenta peditum millia, decem equitum imposuit, si eidem creditur. At *Lysias in Epitaphio* quingenta millia numerat. Ea classis, ducibus *Dati* & *Artapherne Artaphernis* fratris *Darii* filio, primùm ad *Eubœam* appulsa, *Eretriam* cepit. Inde in *Atticam* venit, & suas copias in campum *Marathonem* exposuit. *Athenienses* decem contra illos Prætores creant, qui exercitui præessent: inter quos erat *Miltiades*; cujus auspiciis perexigua manu (non enim plures decem millibus habebant, è quibus *Atheniensium* novem millia, *Plataensium* mille fuerunt) fusi sunt barbari. Centum millia peditum cum equitum millibus decem in aciem produxisse *Datim* asserit *Cornelius Nepos*. Cæsa in eo prælio *Persarum* 6400. *Athenienses* 192. die *Boedromionis* 16. ut ait (*c*) *Plutarchus*, hoc est, *Septembris* 29. Celebrantur inter alios *Callimachus Atheniensium* Polemarchus, & *Cynægirus*, *b* Lib. 6. p. 331. edit. Græc. *c* Plut. in Cam.

(2) *Aquam & ignem*] Lege terram & aquam, ut ex *Herod. lib.* 6. c. 48 & 49. observatum fuit in *Præfat. huj. oper. Edit. Lugd. Batav.* erat autem traditio terræ & aquæ formula acceptæ dominationis. Aqua autem & igni interdicere, Romanis erat in exilium mittere.

A. 4285. Per. Jul ad 4410. *nægirus*, (3) qui hostilis navis aplustria manu prehendens ea abscissa cecidit.

Post hanc cladem *Darius* majorem contra *Græcos* apparatum instruit (*a*) triennio toto. Quarto verò anno defecit *Ægyptus*. Dum igitur ad ulciscendos utrosque se comparat, orta liberos inter dissenssione, qui à Patre Regem eligi de more postulabant, tandem ab eo *Xerxes* designatus est, ac majori natu *Artabazani* antepositus, quod & *Cyri* filia *Atossa* genitus, & in principatu susceptus esset. Sequenti demum anno ab *Ægypti* defectione (4) moritur *Darius*. Hæc *Herodotus*. Ex quibus id efficitur, *Marathoniam* pugnam anno *Darii* secundo & tricesimo contigisse, hoc est, quinto ante illius obitum.

a Herod. 7. init.

CAPUT II.

De Pisistratidarum *historia*, *&* Hipparchi *nece*, *tum de* Miltiadis *dominatu*, *&* Cornelii Nepotis *errore gravissimo*.

Anno ante *Marathonium* prælium vicesimo, ut auctor est (*b*) *Thucidides*, *Pisistratidarum* dominatus *Athenis* extinctus est *Alcmanidarum* opera, & auxilio *Lacedæmoniorum*. Pulsus est enim *Hippias Pisistrati* filius, cùm annos 18. post patris obitum præfuisset. Cujus frater *Hipparchus* fuit, vir moderatus & eruditus, ut testis est (*c*) *Plato*. Tametsi *Diodorus Hipparchum* & *Hippium* violentos & impotentes fuisse dicit, tertium verò *Pisistrati* filium *Thessalum* civilem ac benè moratum, qui ejurata tyrannide civibus percharus fuit: cui rursus contradicit (*d*) *Heraclides*, qui *Thessalum* juniorem & audacia præcipitem ait fuisse; quem conjurati volentes occidere pro eo *Hipparchum* interemerunt longè com-

b Lib. 6. Herod c. & 6 Vide Par 2. l. 3. c. 19.

c Dial. de lucri cupid. In Excerpt. Val. p. 250.

d Lib. de Polit.

(3) *Qui hostilis navis aplustria manu prehendens*) scilicet cùm terra victi Persæ in naves confugerent. *Herod. lib.* 6. c. 114.

(4) *Moritur Darius*) Hic Darius Hystaspis filius vulgò creditur *Assuerus* libri *Esthera*, *Usser.* ad A. P. J. 4194. *cap.* 11.

commodiorem fratribus duobus. Hic *Harmodii* & *Aristogitonis* conspiratione cæsus est *Panathenæorum* tempore. (1) Qui ambo à satellitibus occisi; plerique alii torti, & supplicio affecti. Inter quos *Leænæ* meretricis constantia celebratur. A. [illegible] Per. Jul. ad 4430.

(*a*) Post *Hippias Athenis* dominatus est annos tres; & quarto pulsus, ad *Darium* confugit, anno vicesimo ante *Marathoniam* pugnam, ut ait *Thucidides*. Quo circa *Hipparchi* nex contigit anno 4. Olymp. 66. quo anno *Pannathenæa* pentaeterica sacra *Athenis* indici solita indidem colligitur. Fuit autem hic annus ante *Christum* 513. *Hippias* verò anno tertio Olmp. 67. est ejectus, Periodi *Julianæ* 4204. Statuæ deindè publicè *Harmodio* & *Aristogitoni* positæ sunt, ut scribit (*b*) *Plinius*; qui eodem anno id actum esse dicit, quo pulsi sunt Reges. Pulsi sunt autem tertio anno exeunte Olympiadis ejusdem, hoc est, periodi *Julianæ* 4205.

a Pauf. Att.

b Lib. 34 c. 4.

(*c*) Per idem tempus, quo *Darius* per legatos (2) aquam & ignem à Græcis civitatibus petebat, cùm *Æginetæ* mandata fecissent, & ad eorum causam cognoscendam *Lacedæmone Cleomenes* Rex eò venisset, à collega suo *Demarato* in crimen adductus, huic ipsi regnum abrogari fecit, subornata *Pythia*, quæ legitimum *Aristonis* filium negaret esse *Demaratum*. Huic substitutus est *Leotichides*, à quo ille ludibrio perstrictus ad *Persas* profugit.

c Herod. lib. 6.

(*d*) Memorabilis eadem tempestate fuit *Athenis Miltiades Cimonis* filius, qui in *Cherroneso Thraciæ* dominatum obtinuit. Hujus enim patruus *Miltiades Cypseli* filius, eadem qua *Cimon* matre genitus, à *Doloneis Thracibus*, qui *Cherronesum* incolebant, ad principatum, ex oraculo, *Athenis* expetitus, *Cræso* regnante, quo cum & amici-

d Herod. 6. c. 34.

Miltiadis historia.

(1) *Qui ambo à Satellitibus occisi &c.*] alter tantùm illorum occisus est à satellitibus, alter dein captus tortus & supplicio affectus est, ut ex *Thucyd. lib. 5. c. 57. & seqq.* observatum fuerat in *Præfat. huj. oper. Edit. Lugd. Batav.*

(2) *Aquam & ignem*] Terram & aquam. Vid. *cap. præced. Not.* 2.

A. 4186. Per. Jul. ad 4430.

amicitiam coluit, regionem illam tenuit. Is moriens *Cimonis* fratris filium *Stesagoram* successorem relinquit. Quo ab sicario interfecto *Pisistratidæ* ait *Herodotus*, *Miltiadem Cimonis*, quem ipsimet è medio sustulerant, filium eò submittunt, qui rerum ibi potitus est. Tertio verò postquam venerat, anno *Scythæ*, quos *Darius* expeditione in eos facta provocarat, in *Thraciam* irrumpunt. Quos *Miltiades* fugiens *Cherronesum* reliquit, eodemque postmodum à *Thracibus* est restitutus. Hæc *Herodotus*. Quæ ut vera sint, necesse est post Hipparchi necem ab *Hippia* solo missum esse *Miltiadem*, siquidem tertio anno post *Scythæ* impressionem fecerunt.

Cornelii Nepotis gravis error de Miltiade.

a Lib. 12. Var. c. 15.

b Herod. Corn. Nepot. Juli. 2. *Cimonis gesta.*

In quo *Cornelii Nepotis* animadversione dignus est error, qui priorem *Miltiadem* cum posteriore confudit, & utriusque gesta adscripsit uni. Rectè autem (a) *Ælianus* in *Variis Miltiades* tres distinguit, itidem ut nos fecimus.

(b) *Cimonis* filius *Miltiades*, cùm totum illud mare *Persica* classis obtineret, *Athenas* elapsus est. Ac posteà contra *Darii* exercitum Imperator, in campo *Marathonio* secundissimo & gloriosissimo exitu certavit. Quam victoriam adeptus, ad ejus persequendas reliquias cum classe mittitur: ac dum per insulas bella circumfert, *Paron* aggressus; indeque qua terrore falso ingruentis *Persarum* exercitus, qua oblæsi corporis ægritudine depulsus, iniquis civium suorum sententiis grandi ære mulctatus est; & quia solvendo non erat, in vincula conjectus, ubi diem obiit supremum. Hæc proximo anno ab *Marathonia* victoria videntur accidisse.

CAPUT III.

De quibusdam viris doctis, qui circa illud tempus exstiterunt.

HOc temporis spatio, quod ab anno tertio Olympiadis 60 ac *Cyri* primordio *Babylonico*,

nico, ad obitum *Darii* & *Xerxis* initium fluxit, memorantur insignes in omni doctrinæ genere viri. Poetæ quidem, (1) *Simonides Ceus*, Lyricus, quem *Eusebius* adscribit Olympiadi 61. unà cum *Phocylide*.

A. 4156. Per Jul. ad 4410. *Simonides.* *Phocilides.*

Tum *Anacreon*, qui *Polycrati Sami* Tyranno percharus fuit, ut refert (*a*) *Herodotus*. At *Polycrates* Olympiade 64. ab *Oræte* necatus est.

Anacreon. a Lib. 3. c 121.

Floruit & (*b*) *Æschylus Athenis Cynegyri* illius frater, qui in pugna *Marathonia* fortissimè pugnavit, quo cum & *Æschylus* in acie stetit, ut scribit Vitæ illius Auctor. At in *Sophoclis* Vita refert alius, hunc Archonte *Philippo*, natum esse, anno secundo Olympiadis 71. & 17. annis *Æschilo* fuisse juniorem. Ita natus fuerit *Æschilus* anno primo Olympiadis 67. Periodi *Julianæ* 4202. & *Marathonii* conflictus tempore annum agebat circiter 22. aut 23. ac mortuus erit anno Periodi *Julianæ* 4267. Olympiadis 83. anno secundo. Nam vixit annos 65. Verùm cùm *Hieronis Siciliæ* Regis tempore & apud illum mortuus esse perhibeatur, & *Hiero* anno Periodi *Julianæ* 4247. obierit, non consonat ratio. Itaque longè ante Olympiadem 67. natus fuerit.

b Schol. Æsch. *Æschylus*

Inter Philosophos recensetur *Xenophanes* Physicus idemque Poetica laude celebratus, quem *Diogenes* & *Eusebius* circa Olympiadem ponunt 60.

Xenophanes.

Sed nihil *Pythagora* nobilius ætas illa peperit, qui ortus insula *Samo*, post diuturnam peregrinationem, reversus in patriam, *Polycrate* adhuc in ea dominante, *Crotonam* in *Italia* petiit, ibique discipulos complures habuit, ut refert *Diogenes*. Alii *Sylosontem Policratis* fratrem & successorem ajunt non potuisse ferre. Floruit is Olympiade 60. si *Diogeni* credimus: *Jamblichus* circa Olympiadem 62. in *Italiam* abiisse scribit, qua sanè *Polycrates* dominari cœpit. Mortuum verò Olympiade 70. ejusque quarto anno refert

Pythagoras. Jambl. In vita Pyth Diog. Diod in Excerpt. Vales. p. 241.

(1) *Simonides Ceus*] Chius in plurimis Ciceronis operum editionibus dicitur. *Simonides Ceius* poeta, quem primum ferunt artem memoriæ protulisse de Orat. §. 141.

P. 4186 b ii. Jul. id 4430. *Eusebius*, cùm vixisset annos vel 80. vel 90. ii auctor est *Diogenes*. Cum *Phalaride* Tyranno & *Abaride* versatum esse prodit *Jamblichus* idem, qui de ejus vita & dogmatibus scripsit. Fuit autem *Abaris Hyperboreus Apollinis* Sacerdos; qui *Pythagoram* pro *Apolline* veneratus, mirificam illi sagittam obtulit, qua fretus flumina transmittebat, urbes pestilentia liberabat, & alia pleraque stupenda faciebat. Hæc *Jamblichus*. a in Apol. c. 46. (a) *Tertullianus* verò *Pythagoram* apud *Thurios* tyrannidem affectasse scribit.

Pythagoræ præceptis *Crotoniatæ* Rempublicam suam instituerunt: ac non moribus solùm, sed Diod. l. 12. etiam virtute bellica adeo profecerunt, ut centum eorum millia duce *Milone* cum trecentis *Sybaritarum* millibus (2) ad *Sagram* fluvium conflixerint, & cæsis hostibus, urbem ipsam funditùs everterint.

Heraclitus. *Heraclitus Ephesius* circa Olympiadem 69. floruit, auctore *Diogene*. Nec non *Zeno Eleates*. b Tert. ad Mart. c. 4. (b) Hunc bubulo se stercore oblitum exussisse refert *Tertullianus*.

CAPUT IV.

De ejectis Roma *Regibus, ac bellis deinceps à* Romanis *susceptis*.

c Lib. 1. in fine. REgnatum est *Romæ*, ait (c) *Livius*, ab condita urbe ad liberatam, annos 244. Itaque d Dion l. 4. Plut. in Popl. (d) anno ineunte 245. pulsis Regibus, Consules primi creati sunt. Quare cùm urbs condita sit, ex *Varronis* opinione, anno tertio Olympiadis 6. e Per. Jul. 3961. qui incurrit in annum (e) ante *Christum* 753 Regifugium ac primus Consulatus convenit in annum quartum Olympiadis 67. ante *Christum* 509. Quod sic intelligi volumus, quasi idem in anno veteri *Romano* situs mensium fuerit, qui hodie-

(2) *Ad Sagram fluvium*) Delendæ sunt hæ voces errore huc illapsæ, ut ex *Diodoro* ad marginem citato observatum fuit in *Præfat. huj. oper.* *Edit. Lugd. Batav.*

hodieque in *Juliano* cernitur. *Palilia* 6. Cal. *Maii* A 4186.
celebrata sunt: unde Urbis anni computari so- Per Iul.
lent. *Olympiadici* verò ab solstitio numerantur. ad 4430.
Itaque initium annorum urbis in finem *Olympia-*
dicorum congruit. At *Romani* menses per illa
tempora non eodem loco consistebant: quem
tum verò tenerent, nulla potest divinatio conse-
qui. Ideo communi nos & hodierno situ sæpiùs
utemur.

Tarquinio propter oblatum ab ejus filio *Lucretię* Vide in
stuprum abrogatum est regnum 6. Cal. *Mart.* quo de Doct.
die Regifugium notatur in Calendario *Romano*. Temp. c. 21.

Pro Regibus Consules duo comitiis centuria- Consules
tis à Præfecto urbis ex commentariis *Servii Tullii* creati.
creati sunt, *L. Junius Brutus* & *L. Tarquinius Col-*
latinus: quorum hic *Tarquiniorum* propinquus
erat, à *Demarato* oriundus ejusque pronepos.
Qui, post detectam conspirationem, in qua fi-
lii *Bruti* & ipsius *Tarquinii* sororum filii depre-
hensi fuerant, cùm se mollius gereret, anniten-
te *Bruto*, redactus in ordinem exsulare coactus
est, eique *P. Valerius Poplicola* suffectus. Post
Tarquinio Rege bellum inferente, in ipso confli-
ctu *Brutus* occubuit, eiusque loco primùm *Lucre-*
tius Consul est factus; deinde *M. Horatius*: ac
deinceps quotannis institutum, nova ut Consu-
lum paria Reipublicæ præessent.

(*a*) Anno tertio à parta *Romę* libertate *Porsen-* a Liv. 2.
na Clusinorum Regulus ad reducendos *Tarquinios* Dion. 5. Plut. in
bellum *Romanis* intulit. Quo bello *M. Horatii Co-* Popl.
clitis virtus enituit: qui ingruentes per pontem *Horatius Cocles.*
hostes sustinuit unus, ac reciso ponte transnata-
vit. Tum *Muc. Scævola* qui Regem aggressus, *Scævola*
& conatu suo frustratus, ardentem in focum
injecta manu illum adeò terruit, ultrò ut pacem
à *Romanis* expeteret. Nec minùs puellarum for-
titudo conspecta est, imprimisque *Clælia*, quæ *Clælia*
obses data Regi, elusa custodia, trans flumen
ad suos equitavit.

(*b*) Submotis *Etruscis* vehemens ab *Latinis* bel- b Liv. 2. Dion. 6.

A 4186. Per. Jul ad 4430

lum increbuit, quos *Octavius Mamilius Tarquinii* gener, *Latinus* ipse, concitabat, contra quos Dictator anno urbis 258. factus *Postumius*, ad *Regillum* lacum insigni prælio victis societatem reddidit. Nec primus hic Dictator fuit. Ante hunc urbis anno 250. creatus erat *T. Lartius* Consul cùm plebs ære alieno pressa nomen adversus *Latinos* dare detrectaret.

Primus Dictator.

a Liv. 2. Plut. Cor.

Bellum Volscorum.

b Dion l. 8. Liv. Plut.

Coriolanus.

(a) Contra *Volscos* bellum postea susceptum: qui *Latinis* superiore bello, quæ mitterent, auxilia paraverant. Quod bellum ex intervallo sæpè repetitum ad annos plures propagatum est. Cœpit autem anno urbis 259. (b) Memorabilis eo bello *C. Marcii Coriolani* fortuna fuit, qui anno urbis 263. damnatus absens, in *Volscos* abiit; iisque auctor fuit instaurandi belli, cui gerendo dux cum *Tullio Accio* delectus, cùm fusis sæpè *Romanis*, jam mœnibus ipsis immineret, maternis precibus infractus, cœpto destitit; quod anno urbis conditæ 266. evenit. Extincto *Coriolano*, *Volsci*, nihilominus bellum perseverarunt facere, qui cum *Æquis* & *Hernicis* insigniter à *Spurio Cassio* ter Consule victi. Sed ea gloria in auctoris sui perniciem cessit. Hic enim primus *Romæ*, post ejectos *Tarquinios*, regnum ausus affectare, in ipso conatu est oppressus, ac de Rupe *Tarpeia* præcipitatus anno U. C. 269.

c Dion. 8. Liv. 2.

Agraria lex prima.

(c) Hic princeps agrariam *Romæ* legem tulit anno eo, qui illum, quo necatus est, antecessit.

At anno conditæ *Romæ* 261. cùm ob creditorum impotentiam ac fœnebre malum plebs trans *Anienem* in montem sacrum secessisset à Patriciis, *Menenii Agrippæ* consilio & Oratione reconciliata est, impetrato priùs Magistratu, quem ad sui tutelam violentiæ Patrum objiceret. Ii Tribuni appellati sunt.

Tribuni creati.

CAPUT

A. 4186. Per. Jul. ad 4430.

CAPUT V.

***De expeditione* Xerxis *in* Græciam, Græcorum *navali ad* Salaminam *victoria, & clade* Persarum.**

ANno post *Marathoniam* pugnam decimo *Salaminia* contigit, ut auctor est *Thucydides*. (*a*) *Xerxes* enim, qui anno 4. Olympiadis 73. & ante *Christum* 485. post parentis obitum imperare cœpit, *Pisistratidarum* & *Alevadarum* hortatu, tum horribilibus spectris incitatus ad hoc bellum anno imperii sui quinto, Periodi *Julianæ* 4233. sive Olympiadis 74. anno quarto, in *Asiam* profectus est, & hyeme *Sardibus* exacta, sequente vere trajecit in *Græciam*. *Herodotus* scribit in illius exercitu capitum fuisse ampliùs quinquagies & bis centena octoginta tria millia, (*b*) *Plutarchus* quinquagies: (*c*) *Theodoretus* tricies centena millia, *Cornelius Nepos* peditum septingenta millia, equitum quadringenta. Classis porrò navium fuit, ut idem refert, 1200. *Lacedæmonii*, duce *Leonida*, cum trecentis *Spartanis* & *Græcorum* cæterorum millibus quatuor, in *Thessaliæ* faucibus, quas *Thermopylas* vocant, ingruentem illius exercitum aliquandiu represserunt. Dilapsis deinde *Græcis* aliis, soli *Lacedæmonii* à *Persis* circumventi perierunt. *Athenienses* ab oraculo moniti, ut se muris ligneis tutarentur, auctore *Themistocle*, relicta patria se suaque omnia in naves imposuerunt, quas ducentas numero paratas habebant, ut ait *Cornelius Nepos*. Quibus additæ *Græcorum* reliquorum centenæ trecentarum navium classem implebant. (*d*) At *Herodotus Atticas* naves 127. haud plures, memorat: in totum verò 271. *Xerxes Atticam* ingressus, *Athenas* incendit. Tum navalis ad *Salaminam* pugna fit; in qua victi sunt *Persæ*, *Boedromionis* die 20. qui in *Septembris* 23. incidit. Fugit *Xerxes*, & ad *Hellespontum*

V. Par. 2. l. 3. c. 11.
a Herod. 7. & 8. Plut. in Them. & Arist. Just. 2. Corn. Nep. in Them. Diod. 11.
b in Paral.
c Orat. 10. con. Græc.
d Herod. 8. init.

A. 4186 Per. Iul. ad 4430. pervenit die post pugnam 45. relicto in *Gracia Mardonio* cum 300000. peditum. Hoc navale prælium contigit ineunte anno primo Olympiadis 75. ante *Christum* 480. Anno insequente, *Mardonius* à *Gracis*, duce *Pausania Lacademonio & Aristide*, vincitur ad *Plataas*, & occiditur, *Boedromionis* tertio, *Septembris* 25. (a) Qua eadem die *Graci* ad *Mycalem* navali prælio *Persas* superarunt.

a Herod. lib. 9. Diod. 11. Plut. Arist.

Per idem tempus, quo cum *Persis* maritimo prælio certavere *Greci*, *Carthaginenses*, quos ad invadendam *Siciliam Xerses* incitarat, terra victi sunt ad *Himeram* à *Gelone*, ut scribit (b) *Diodorus*.

b Lib. 11.

CAPUT VI.

De rebus memoria dignis, quæ post Persicum *bellum in* Græcia *contigerunt, ac civilibus* Græcorum *bellis*.

PErsici turbinis metu perfuncta *Grecia* ab externis bellis ad domestica paulatim arma sua convertit, nobilissimis civitatibus de principatu certantibus, *Athenis & Lacedamone*, ad eas cæteræ partitis sese studiis applicarunt.

(c) Prima, constitutis rebus, *Athenienses* cura tenuit instaurandorum mœnium, quæ *Persæ* diruerant, quod *Themistoclis* industria perfectum est, nequicquam *Lacedemoniis* obstantibus, ne extra *Peloponnesum* paulò aliqua munitior urbs esset, qua barbari occupata velut arce uterentur ad opprimendam *Graciam*: etsi non tam boni publici amore, quam invidia & metu, ne se altiùs æmula civitas efferret, id illos prohibere constabat. Quin ejusdem consilio (d) *Themistoclis*, *Athenienses* in *Piraeo* portum fecere, cùm *Phalerico* hactenus uterentur. (e) Posteà *Graci* ad depellenda barbarorum præsidia *Pausaniam* cum classe miserunt in *Cyprum & Hellespontum*. (f) Qui, capto *Byzantio*, moras ibi faciens, occulta cum *Persis* consilia de prodendis *Grecis* iniit, quibus patefactis,

c Diod. 11. Corn. Nepot. Themist. Plut. Them.

d Thuc. l. 1 p. 62. Corn. Nep.

e Diod. 11. Corn. Nep. in Pausan.

f Thuc. 1. Diod. 11. Corn. Nepot. Plut. Parall.

factis, domum revocatus, ac denique damnatus periit. *Athenienses* interim *Græcos* populos, *Pausaniæ* superbia ab *Lacedæmoniis* alienatos, per *Aristidem* adjunxere sibi; quibus commune quoddam ærarium in insula *Delo* constituere placuit, in quod singuli quotannis conferrent aliquid, quod sibi postea *Athenienses* usurparunt. A. 4186. Per. Jul. ad 4470.

Inde *Lacedæmoniis* post necem *Pausaniæ Themistoclem* proditionis accusantibus, fugit ille, & ad *Persas* abiit. Quod anno secundo Olympiadis 77. ante *Christum* 471. *Diodorus* refert; qui nonus post cladem *Salaminiam* fuit. Itaque superstite adhuc *Xerxe* venit ad eum *Themistocles*, (*a*) ut alio loco docuimus. *Themistoclis fuga.* *a Par. 2 l. 3. c. 1.*

(*b*) Sequente anno, *Cimon Miltiadis* filius cum classe navium 250. invectus, ad *Cyprum* arbarorum 340. naves prælio superavit; eodemque die militibus suis *Persicis* vestibus indutis & in captas naves impositis, terrestres *Persarum* copias ex improviso adortus, ad *Eurymedontem* fluvium cecidit. *b Diod. 11. Plut. in Cim. Corn. Nepot.*

At in *Peloponneso*, vehementi terræ motu concussa *Lacedæmone*, cùm *Helotes* & *Messenii* defecissent, primùm acciti sunt à *Lacedæmoniis Athenienses* ut opem ferrent. Sed interim dum in itinere sunt, hostes ab *Archidamo* compressi, & suspecta jam *Atheniensium* auxilia dimissa sunt. Quæ res illorum alienavit animos, & simultatis initium dedit. Id anno 4. Olympiadis 77. *Diodorus* adscribit.

Ineunte Olympiade 78. *Mycenas* ab *Argivis*, quòd iis se subjicere nollent, eversas esse *Diodorus* idem asserit. (*c*) *Pausanias* verò ex æmulatione gloriæ implacabile in eos odium *Argivos* cepisse prodit; quòd *Persico* bello, domi quiescentibus *Argivis*, *Mycenæi* 80. milites contra *Persas* ad *Thermopylas* subsidio misissent. Anno verò sequenti mortuum tradit *Hieronem Syracusis* regnantem, cùm annis 11. imperasset, ac *Thrasybulum* fratrem successorem habuisse; qui *Syracusanorum* consensione depulsus in *Locros* abiit. (*d*) Ita *c Paus. Cor. 59.* *Hiero.* *d Diod. 11.*

A. 4186. Per. Jul. ad 4430. *Syracusani* deinceps ad *Dionysium* usque annis 60. in summa tranquillitate vixerunt. Quod anno 3. Olympiadis 78. *Diodorus* assignat.

a Diod. 11 Jul. 5. (*a*) In *Perside* vero *Xerxes* anno 4. Olympiadis ejusdem occisus est ab *Artabano*: nec non *Darius* illius filius ab *Artaxerxe* fratre, apud quem parricidii, quod ipse commiserat, illum accusarat *Artabanus*, qui *Artaxerxi* meritas

Artaxerxes. poenas dedit. Sic *Artaxerxes* ὁ μακρόχειρ (*b*) eo-

b Just. 2. Lib. 3. c. 10. dem anno regnare est orsus. Hic anno imperii tertio, Olympiadis 79. secundo, *Ægyptum*, quæ cum *Inaro Libya* Rege defecerat, per *Achamenem* patruum oppugnat. At *Inarus Atheniensium* copiis adjutus *Persis* restitit. Qui & navali prælio victi ab *Atheniensibus* anno tertio Olympiadis ejusdem, sequente verò *Memphim* confugientes ab iisdem illic obsidentur.

c Thucid. 1. Demùm Olympiade 81. (*c*) *Athenienses* ab *Ægyptiis* destituti, à *Megabazo* æquis dimissi conditionibus discesserunt. *Inarus* in crucem actus est: *Ægyptus* recuperata.

Interim *Lacedamonios* inter & *Athenienses* velitationes aliquot & atrocissimorum, quæ deinceps consecuta sunt, bellorum orta sunt initia. Nam *Athenienses*, quos opinione comitatis ac justitiæ sibi conciliarant socios, conversis in superbiam moribus offenderunt. Illi ad *Lacedemo-*

d Diod. 11. *nios* sese receperunt, velut (*d*) *Thasii*, *Æginetæ* Olympiade 79. Quinetiam mutuæ hinc inde in agros impressiones factæ. *Athenienses* duce *Leocrate*, *Corinthiis* & *Epidauriis* victis, in *Peloponnesum* grassati sunt anno 2. Olympiadis 80. Item Olympiade 81. duce *Tolmide Laconicam* populati

e Thuc. 1. p. 72. sunt, & *Æginetas* sibi subjecerunt. (*e*) Pòst *Cimonis* operà quinquennales induciæ factæ, bellique contra *Persas* conversus est impetus. *Cimon* cum classe profectus in *Cyprum*, terra marique barbaros vicit, & ad pacem faciendam adegit *Artaxerxem*, qua nulla *Græcis* ad hanc diem gloriæ, *Persis* ignominiæ plus attulerat. Iis enim

enim conditionibus est accepta, ne ad mare propiùs intervallo quantum equi cursus est accederent; intra *Cyaneas* autem & *Chelidonias* longa navi vel rostrata non inveherentur: & ut *Asia* urbes liberas relinqueret. (*a*) Ea pax anno 4. Olympiadis 82. tribuitur à *Diodoro*. Eodem anno *Cimon* in *Cypro Citium* obsidens ex morbo decessit. A. 4184. Per. Jul. ad 4430. *a* Diod. 12. Thuc. 1. Plut. & Corn. Nep. in Cimone.

(*b*) Subindè *Græcorum* inter se recrudescentibus odiis, repetitum est bellum. Quod tricennalium induciarum pactione utcunque sopitum est anno 3. Olympiadis 83. Interim *Samii* ab *Atheniensibus* deficientes ad *Lacedæmonios*, à *Pericle* perdomiti sunt anno 4. Olympiadis 84. & *Corinthii* contra *Corcyræos* & eorum socios *Athenienses* bellum movent. Ac sub annum 2. Olympiadis 86. navali certamine superantur. Ergo annö 14. quàm factæ erant induciæ, ab *Atheniensibus* eas esse violatas *Lacedæmonii* & eorum socii pronunciant. Ita bellum de integro conflatum est, quod *Peloponnesiacum* appellant. *b* Thuc. 1. Diod. 12.

CAPUT VII.

Romanorum *res gestæ ab A. U. C.* 271. *ad* 323. *&* *initium belli* Peloponnesiaci.

ROmæ (*c*) *Vejens* bellum initum est Urbis anno 271. quod cum privatis opibus gerendum *Fabiorum* sibi geris una depoposcisset, & ad *Cremeram* fluvium castra muniisset, circumventi hostium insidiis eodem die periere trecenti sex, anno Urbis 277. quarto anno post pugnam *Salaminiam*, ait *Gellius*. Sed anno sequenti cum *Vejentibus* debellatum est ab *Servilio* Cos. *c* Liv. 2. Dion 9. Gellius. 17. c. 20.

(*d*) Cum *Volscis* quoque bellum perseveravit: qui victi sæpiùs, præsertim à *T. Quinctio Capitolino*. Is anno Urbis 286. *Antium* gentis caput expugnavit. Anno verò 296. adversus *Æquos* Di- *d* Liv. 1. 3. Dion. 10.

ctato-

A. 4186. Per. Jul. ad 4410 ctator factus, & (1)ab aratro vocatus, *Minucium* Coſ. ab illis circumſeſſum eripuit, hoſteſque ſub jugum miſit.

a Dion. 10. & 11. Liv. 3. (*a*) Anno poſt U. C. trecenteſimo tertio, ante *Chriſtum* 451. ut auctor eſt *Dionyſius*, mutata *Romæ* eſt Reipublicæ forma. Nam pro Coſſ. duobus creati ſunt Decemviri cum ſumma poteſtate; De emviri. qui ex legibus, quas hinc inde legati è *Græcia* ſuperiore anno *Romam* attulerant, populo *Romano* jura conſcriberent. Sed cùm iidem poteſtate ſua ad tyrannidem abuterentur, & eorum unus *Appius Claudius Virginiam* per vim ſibi ad ſtuprum vindicare vellet, eamque ſuapte manu pater occidiſſet, fit alterà plebis ſeceſſio: ad quam ſedandam, redacti ſunt in ordinem Decemviri ac Tribuni plebis, & Conſules reſtituti. Quod b Cic. 2. de nn anno Urbis trecenteſimo quinto, (*b*) ſexageſimo poſt partam libertatem incidit, ante *Chriſtum* 449. Ita tertium annum attigere Decemviri.

c Liv. 4. Val. l. 5 c. 3. (*c*) Anno U.C. trecenteſimo decimo quinto *Sp. Melius* per occaſionem prævalidæ famis in plebem frumento diviſo aditum ſibi parans ad regnum, juſſu *Quinctii* Dictatoris à *C. Servilio Abala* Magiſtro Equitum occiſus eſt. Sequenti verò *Fidenates* ad *Lartem Tolumnium Vejentium* Regem deficiunt, & legatos populi *Romani* trucidant. His in foro ſtatuæ poſitæ. *Vejentes* anno, qui proximè ſecutus eſt, U.C. 317 à *Mamerco Æmilio* Dictatore victi: *Tolumnius* à *Corn. Coſſo* eſt occiſus; qui & opima ſpolia ſecundus à *Romulo Feretrio Jovi* conſecravit. Etſi *Sigonius* id in illius Conſulatu factum putet anno 326.

d Liv. 4. Cenſores (*d*) Cenſores *Romæ* conſtituti anno 311. iidemque quinquennales facti. Sed anno 320. à *Mamerco Æmilio* Dictatore ad ſeſquiannum contracti.

Anno verò 323. contra *Æquos*, & *Volſcos* Di-

(1) *ab aratro vocatus*, &c.] Duos diverſos Quinctios in unum male confundit auctor; primus T. Quinctius Capitolinus dictus, Volſcos devicit, & Antium expugnavit: alter ab illo diverſus fuit L. Quinctius Cincinnatus Dictator factus adverſus Equos & ab aratro vocatus, qui Minucium Coſ. liberavit, obſervatum hoc fuerat in *Præfat. huj. oper. Edit. Lugd. Batav.*

Dictator *A. Postumius* prosperè rem gessit; sed A. 418. Per. Jul.
eam victoriam filii sui sanguine cruentavit, ad 4420.
quem, quòd contra jussum suum pugnasset,
securi percussit.

CAPUT VIII.

De viris excellenti Doctrina præditis, qui inter tempus expeditionis Persarum *in* Græciam *&* Peloponnesiacum *bellum floruerunt.*

EMinentes ingenio fuere hoc intervallo Phi-
losophi, *Anaxagoras*, qui eo anno, quo *Anaxagoras.*
Xerxes trajecit in *Græciam*, annum agebat vi-
cesimum, quo & philosophari cœpit, ut re-
fert *Diogenes*. Natus itaque est Olympiade
70. ut scripsit *Appollodorus*; mortuus Olympiade
88. Malè apud *Diogenem* ἑβδομηκοστῇ pro ὀγδοηκοστῇ.
Hujus discipulus *Pericles* fuit. *Socrates.*

(*a*) Natus est & Philosophiæ parens *Socrates* a Diog. Laert.
anno quarto Olympiadis 77 *Thargelionis* 6. die.
Hic est annus Periodi *Julianæ* 4246. ante *Christum* 468. vixit annos 70. mortuus est anno primo Olympiadis 95.

Democritus nascitur anno tertio Olympiadis *Democritus.*
77. anno ante *Socratem*, ut ait *Thrasilus* apud
Diogenem; & vixit annos 109. Itaque moritur
anno 4. Olympiadis 105. Quod autem librum,
qui inscribebatur μικρὸς διάκοσμος, se scripsisse te-
status est anno 730. ab excidio *Trojæ*, qui annus
ex calculo nostro cadit in annum Periodi *Julianæ*
4260. fuit tunc annos natus 15. Sed fieri potest,
ut ἅλωσιν *Trojanam* annis aliquot anteverterit.

Hunc se oculis privasse propterea, (*b*) testis b Apol. 46.
est *Tertullianus*, quod mulieres sine cupidita-
te intueri non posset.

(*c*) *Empedocles* & *Protagoras* circa Olympiadem *Empedocles.*
84. floruerunt, quando & *Melissus*, (1) nec c Diog. Laert. Euseb.
longè post *Parmenides*; qui 90. Olympiade insi-
gni-

(1) *Nec longè post Parmenides*) Immò contra & Melissus & Empedocles inter Parmenidis discipulos memorantur, ipseque Olymp. 84. floruisse *Laertio* dicitur, observatum id fuit in *Præf. huj. oper. edit. Lugd. Batav.*

A. 4186. Per. Jul. ad 4410. gnis est habitus. Item *Georgias*, *Hippias*, *Prodicus*, *Hippocrates* Medicus; quos ad Olympiadem 86. adscribit *Eusebius*. Claruit & Astronomus (2) *Meto*, qui anno ante bellum *Peloponnesiacum* solstitium observavit.

Hippocrates. *Meto.*

Pindarus. a Pind. Vita.

Poetæ vero celebres habiti sunt, *Pindarus*, (*a*) qui anno, quo *Xerxes* transitum fecit in *Græciam*, annos natus erat 40. Olympiade 65. in lucem editus. Item *Bacchylides*, quem *Eusebius* ponit Olympiade 82. Vigebant tum & Tragici insignes, *Æschylus*, de quo ante dictum est; *Sophocles*, qui 17. annis junior *Æschylo*, natus est anno 2. Olympiadis 71. ante *Christum* 495. & obiit annos natus 90. anno tertio Olympiadis 93. Periodi *Julianæ* 4308. ut scribit (*b*) *Diodorus*, qui & *Apollodorum* in *Chronicis* referre scribit, *Euripidem* eodem anno esse defunctum. Qui quidem natus est, ut ait *Thomas Magister* in illius Vita, anno ipso primo Olympiadis 75. quo *Xerxes* irrupit in *Græciam*, vixitque annos 75.

Æschylus. *Sophocles.* b Diod. 13. *Euripides.*

Comici quoque *Cratinus*, *Plato*, *Aristarchus*, Olympiade 81. consignantur ab *Eusebio*.

CAPUT IX.

***De Bello* Peloponnesiaco, *ac cæteris quæ per illud in* Græcia *contigerunt*.**

c Thuc. 2 Diod. 12. Plut. Peric. Vide Par. 2. l. 3. c. 11. *Periclis mors.*

BEllum (*c*) in *Græcia* longè atrocissimum maximèque diuturnum *Athenienses* inter & *Peloponnesios* erupit anno primo exeunte Olympiadis 87. *Pythodoro* Archonte, verno tempore, ante *Christum* 431. Occasionem dedit *Pericles*, qui septem millibus talentum expensis, ne rationes cogeretur reddere, permiscere maluit omnia.

Hujus belli multiplex fortuna fuit, ac summa rerum

(2) *Meto*] Is etiam Enneadecaeteridem seu Cyclum Lunarem novemdecim annorum instituit, de quo consuli potest *auctor noster part.* 2. *lib.* 1. *c.* 2.

rerum varietas. *Pericles* pòst biennium & sex mensès, quàm bellum cœperat, (1) pestilentia moritur, quæ sævissima grassari cœpit anno secundo. (*a*) *Lesbii*, & præcipuè *Mitylenæi*, ab *Atheniensibus* defecerunt anno quarto belli; sed insequente, a *Pachete* duce recepti, ægrèque ab internecione servati sunt. Anno ejus belli decimo, cùm ad *Toronam Cleo* dux *Atheniensium*, & *Brasidas Lacedæmoniorum* in acie cecidissent, utrinque quinquaginta annorum induciæ factæ sunt; at eæ post annos octo dissolutæ.

A. 4186. Per Jul. ad 4410.

a Thuc. 3. Diod. 12.

(*b*) Anno verò belli 16. Olympiade 91. induciarum tempore, *Siciliam* aggressi sunt *Athenienses*, ut *Ægestanis* & *Leontinis* contra *Syracusanos* opem ferrent. Duces ad eam expeditionem missi sunt *Alcibiades*, *Nicias*, *Lamachus*. Sed *Alcibiades* absens sacrilegii postulatus, & domum revocatus aufugit *Lacedæmonem* & ad auxilia *Syracusanis* importanda *Lacedæmonios* hortatus est. Itaque misso *Gylippo* duce, *Athenienses*, quibus hactenus res ex voto fluxerant, terra marique victi omnes in potestatem venerunt hostium; à quibus occisi sunt *Demosthenes* dux fortissimus, & *Nicias*. Id anno belli 19. contigit, ante *Christum* 413.

b Thuc. 8. Diod. 12.

Sicula clades Atheniensium.

Ex eo tempore *Atheniensium* inclinare fortuna cœpit, quam tamen labantem utcumque revocavit (*c*) *Alcibiades*, cum in patriam restitutus esset, populari imperio sublato, ac penes quadringentos constituta Republica, quæ deinde quinque millibus permissa.

c Thuc. l. 2. Diod. 13.

(*d*) *Postremo* ab *Araco* & *Lysandro* ducibus victis ad Ægos potamon *Atheniensibus*, urbeque ipsa in deditionem accepta, finis bello est impositus, anno vicesimo octavo ineunte, *Aprilis* circiter 18. hoc est *Munychionis* 16. Tenuit, itaque bellum

d Corn. Nep. & Plut. in Lysan. Diod 13.

(1) *Pestilentia moritur &c.*] Genus morbi *historicè* descripsit (qui & eo morbo laboravit, & alios laborantes vidit) *Thucydides Lib* 2. *Medicè* (qui ei curando tum præsens operam præstitit) *Hippocrates Lib* 3. *Epidem Sect* 3 *Poeticè* verò (qui longo post tempore vixit) depinxit *Lucretius lib* 6.

A. 4186. Per. Jul. ad 4310. *Athenæ captæ.* a Xenop. 2. Hellen. p. 270 Græc.

bellum annos solidos 27. ad usque *Athenarum* ἅλωσιν (a) At *Xenophon* bellum extendit ad autumnum usque sequentem, quo Solem defecisse refert; quod anno ante *Christum* 404. Olympiadis 94. anno primo, *Septembris* 3. accidit. Siquidem Olympiade nova ineunte id evenisse narrat, adeòque proxima ab illa, quam disertè 93. numeraverat initio *libri* 1.

b Thuc. l. 3. p. 28. c Diod. 13.

Cæterùm *Artaxerxis Longimani* anno 34. bellum inchoatum est. Nam ejus belli anno 7. mortuus est, ut ait (b) *Thucydides*, cùm regnasset annos 40. Desiit autem anno *Artaxerxis Memoriosi* primo desinente, vel ineunte secundo, ut (c) ex *Diodoro* constat.

d Lib. 7. init. e Diod. 13. Xeno. 2 Ἑλλην.

Per idem belli tempus, ejus, ut auctor est *Diodorus*, anno 22. profligatis in *Sicilia Athenienſium* opibus, *Ægestani*, qui illos ad auxilium exciverant ad *Carthaginenses* confugiunt; qui *Hannibalem Amilcaris* filium eo cum copiis mittunt. Is *Selinuntem* diripit, *Himeram* evertit. Contra quem *Hermocrates Syracusanus* exsul strenuè dimicat, sed idem anno primo Olympiadis 93. clam *Syracusas* irrepens, in foro cum suis occiditur: quos inter *Dionysius* erat is, qui postea tyrannidem occupavit anno belli *Peloponnesiaci* ultimo. Siquidem (d) *Dionysius Halicarnass.* scribit, Archonte *Calia*, anno tertio Olympiadis 93. (cœpit is anno Periodi *Julianæ* 4309.) (e) *Dionysium Syracusis* tyrannidem obtinuisse. (2) quod eodem astu, ac *Pisistratus Athenis* olim, perfecit.

CAPUT X.

De iis, quæ post Peloponnesiacum *bellum memoratu digna gesta sunt, usque ad* Philippi Macedonis *tempora.*

f Xenop. lib. 2. Ἑλλην. Diod. 13. & 14.

POst (f) *Athenas* à *Lysandro* captas cùm 30. viris rerum illic summa permissa foret, ii cru-

(2) *Quod eodem astu, ac Pisistratus*] V. sup. lib. 2. c. 12.

crudeliter in cives grassantes, à *Thrasybulo* sunt ejecti, ac libertas *Athenis* restituta anno 4. Olympiadis 94. quarto ab eadem urbe capta. (1) Quo ipso *Cyrus* junior, *Darii* filius, *Artaxerxis Mnemonis* frater, & à patre *Asiæ* præfectus cum *Græcorum* & imprimis *Lacedæmoniorum* fretus auxilio contra fratrem arma sumpsisset, in prælio cæsus est. *Græci* auxiliares ad quinque millia ex decem redacti, duce inter alios (a) *Xenophonte* per *Armeniam*, & *Paphlagoniam*, & infestos Regis exercitus in *Græciam* admirabiliter evasere anno primo Olympiadis 95.

A. 4396. Per. Iul. ad 4430.

a Xeno. in libris Ἀναβάσεως Chion ad Matridem.

Interim ab *Artaxerxe Pharnabazus* & *Tissaphernes Asiæ* præpositi *Lacedæmonii* (2) ad *Pharnabazum* contra *Tissaphernem* adjungunt sese, & ab eodem *Conon Atheniensis* classi præficitur.

Agesilaus quoque in *Asiam* profectus ibi multa fortiter gerit. [b] Sed pace cum *Persis*, occiso ab Rege *Tissapherne*, facta, cùm *Bœoti*, *Athenienses*, *Corinthii*, & *Argivi* contra *Lacedæmonios* conspirassent, revocatus in patriam adversus *Bœotos* ancipiti exitu pugnavit. Hoc anno 2. Olympiadis 96. refert *Diodorus*.

b Diod 14. Xenop. 4. Ἑλλην. Plut. in Agesil Corn. in Agesil.

Exinde *Lacedæmoniorum* vires in deterius versæ. Quin & ad *Gnidum* navali certamine vincuntur à *Persis Conone* duce. Quo tempore Sol defecit, ut *Xenophon* & *Plutarchus* in *Agesilao* meminerunt. Id autem contigit anno Periodi *Julianæ* 4320. *Augusti* 14.

Clarissimi per id tempus imperatores fuere: *Athenis* quidem *Iphicrates*, *Chabrias*, *Thrasybulus*, *Timotheus*; apud *Thebanos Pelopidas*, & Epaminon-

Athenienses Illustres duces.

(1) *Quo ipso Cyrus Iunior*] obscura hæc videntur, quia Auctor noster Seriem Regum Persarum non accuratè retulit scil. inter Artaxerxem Longimanum & Mnemonem occurrunt Xerxes II. Secundianus vel Sogdianus & Darius Nothus, qui tres reges 20 annos occupant, per hos 20. annos, gestum est bellum Peloponnesiacum & Artaxerxis Mnemonis anno 1. desiit. Anno regis illius 3. in illum exercitum duxit Cyrus frater, de quo hic Auctor noster.

(2) *Ad Pharnabazum contra Tissaphernem adjungunt sese*] De variis Peloponnesiorum cum Regiis Legatis fœderibus & quomodo Tissaphernes illis suspectus in apertum tandem cum illis odium venerit. Vid. *Thucyd. lib.* 8

A 4386. Per. Jul. ad 4430. *minondas*, vir non solùm Philosophiæ doctrinæque laude, sed etiam militaris rei gloria, & integritate vitæ perillustris, qui *Thebanos* suos ad capessendum *Græciæ* principatum erexit. Nam *Lacedæmonios*, pristinum recuperare decus perfidia magis, quàm virtute nixos, secundis aliquot præliis fregit. *Thebidas* dux ab illis contra *Corinthios* missus *Cadmæam Thebarum* arcem fraudulenter (*a*) occupavit, in eaque urbe Tyrannos constituit anno tertio Olympiadis 99. ut putat *Diodorus*. Sed *Pelopidæ* consilio & arte libertatem cum arce recuperarunt post annos quatuor. Hinc adversus *Lacedæmonios* junctis in unum viribus civitates *Græciæ* conspirant, ducibus *Athieniensibus*. Sed *Artaxerxes* in *Ægyptum*, quæ defecerat, bellum movens, ne exereitus sui in *Græcia* detinerentur, edixit omnibus, ut ab armis abstinerent, ac pristinam libertatem, sublatis omnibus præsidiis, reciperent: se eos qui detrectarent, pro hostibus habiturum. Huic pacis conciliatori cupidè *Græci* omnes obtemperarunt, præter *Thebanos*, quos ab ea pace *Epaminondas* deterruit. Sed non diturna fuit illa *Græcorum* concordia. Statim enim recrudescente bello acrius inter se dimicarunt. *Thebani* contra *Athenienses* arma sumpserunt, ac *Plateas* vetere inducti odio subverterunt. Post adversus *Lacedæmonios* conversus est impetus. Qui ad *Leuctra Bœotiæ* longè plures à paucioribus *Thebanis*, *Epaminonda* duce superati *Cleombroto* etiam occiso [*b*] Ea clades anno secundo Olympiadis 102. contigit, *Diodoro* teste,

a Xenop. Hell. 5. Diod. 15. Plut. Pelop. Just. 6. Cor. Nep. in Pelop

Leuctrica pugna.

b Xen. Hell. 6. Corn. Nep. in Epam. Vide l. 10. de Doct Temp. c 31.

Deinceps contemptui esse cœpere *Lacedæmonii*, qui & rursùm ab *Arcadibus* vincuntur. *Thebani* porrò *Epaminondam* secuti in *Laconicam* irrumpunt, ac *Spartam* obsident. *Lacedæmonii* opem ab *Athieniensibus* postulant. Sed utrisque frustrà repugnantibus; iterum *Lacedæmoniorum* agrum populatus est *Epaminondas*. Demùm, anno tertio Olympiadis 103. à *Persarum*

rum

rum Rege reconciliati sunt *Thebanis Lacedæmonii*. Illi contra *Alexandrum Pheræum* Tyrannum arma convertunt: adversus quem pugnans *Pelopidas*, & victor occiditur. (3) Rursus *Thebani* à *Mantineensibus*, qui ab reliquis *Arcadibus* diffidebant, ad auxilium vocati, *Epaminonda* imperatore bellum gerunt. (*a*) Is ad *Mantineam* cum *Lacedæmoniis* & *Arcadibus* postremo prælio conflixit; in quo victor ex vulnere paulò post occubuit anno 2. Olympiadis 105.

A. 4186. Per. Jul. ad 4430.

a Diod. 15. Xen. 7. Corn. Nep. in Epam.

Epaminonda mors

Anno sequente mortuus est (*b*) *Agesilaus* annum agens 84. regni 41. in *Cyrenaica*, cùm ex *Ægypto*, in quam *Tachoni* Regi, qui à *Persis* defecerat, opem allaturus venerat, rediret in patriam.

b Diod. 15. Plut. Agel. Corn. Nep. in Ages. Xenoph. in Encom. Ages.

(*c*) At in *Sicilia Dionysius* interim assiduè bellabat. Nec minùs cum suis quàm cum externis, hoc est *Carthaginensibus*, illi negotium fuit. *Syracusanos* rebellantes compressit sæpius, *Lacedæmoniorum* etiam opibus adjutus. Contra *Carthaginenses* verò perpetuò certavit. Qui & *Imilcone* duce *Syracusas* obsidentes, cum ex sacris profanisque prædas agerent, pestilentia pariter & hostili classe à *Syracusanis* & *Dionysio* terra marique sunt oppressi, anno, ut ait *Diodorus*, primo Olympiadis 96. Sed iidem rursus ex integro *Siciliam* adorti sunt. Tum pace cum *Dionysio* juncta, cùm idem bellum postea facere vellet, in ipso apparatu (*d*) obiit ex crapula, postquam *Lenæis* ludis victorem se renunciatum *Athenis* audisset. (*e*) Regnavit annis 38. cum 25. natus tyrannidem occupasset mortuus est ineunte Olympiade 103, anno ante *Christum* 368. ac successorem habuit cognominem filium (*f*) Contra quem *Dio Hipparini* filius, cujus sororem *Aristomachen* superior *Dionysius* habuit in matrimonio,

Dionysius pater tyrannus.

c Diod. 15.

d Diod. 15.

e Cic. Tusc. 5.

f Diod. lb. Cor. Nep. & Plut. in Dione.

(3) *Rursus Thebani à Mantineensibus, qui ab reliquis Arcadibus diffidebant, in auxilium vocati*] Imò contrà, ab Arcadibus præcipuè vero *Tegeatis* vocati sunt Thebani adversus Mantineenses, qui Lacedæmoniorum & Atheniensium opem imploraverant. Observat, id fuit. in *Præfat. hujus oper. Edit. Lug. Batav.* Vid. *Xenoph. Hellen.* lib 7.

A. 4186. Per. Jul. ad 4430. monio, duabus onerariis instructus è *Græcia* proficiscitur, & per absentiam Tyranni *Syracusas* occupat. Qui cùm arcem præsidio teneret, nec ullas ab *Syracusanis* conditiones impetrare posset, in *Italiam* navigavit. Interim *Dio* à *Zacynthiis* mercenariis iugulatur (*a*) anno 3. Olympiadis 106. *Dionysius Syracusas* decimo, postquam ejectus erat, anno recuperavit, secundo Olympiadis 108. Postremò *Timoleon Corinthius* à *Syracusanis* expetitus *Dionysium* exuit regno, & *Corinthum* mittit, ubi privatus in ludo puerili consenuit. Factum illud est anno 2. Olympiade 109. ante *Christum* 343.

Dionysius junior. *Dio* a Diod. 16. Plut. Corn. Nep. in Dione.

(*b*) Secundùm hæc *Timoleon*, tyrannidis sublatis reliquiis, *Carthaginenses* memorabili pugna superavit, *Thargelionis* 7. quæ in *Maii* diem 26. incidit, exeunte quarto Olympiadis 110. atque ita pacata *Sicilia*, quod reliquum vitæ habuit, ibidem placidissimè transegit.

Timoleon. b Plut. Corn. Nepot. in Timol. Diod. 16.

CAPUT XI.

De bello sociali Græcorum, *& sacro, ac* Philippi Macedonis *rebus gestis.*

c Diod. 16.

SOciale (*c*) porrò bellum in *Græcia* concitatur anno tertio Olympiadis 105. in quo adversus *Athenienses Byzantii*, *Rhodii*, *Coi*, *Chii*, cum *Mausolo Cariæ* Principe conspirarunt. *Chabrias* eodem anno cæsus in acie dux *Atheniensium*. Sed idem bellum anno quarto terminatum est.

d Diod. 16. Pausan. Phoc. p. 318. Just. 3. Oros. 3. c. 12. *Bellum Phocense.*

(*d*) Eodem tempore bellum alterum in *Græcia* conflatum est, quod *sacrum* nominarunt. *Amphictyones* (Judices hi sunt è communi *Græcia* delecti) *Lacedæmoniis* & *Phocensibus* multam dixerant: illis, quòd *Cadmæam Thebarum* arcem occupassent; his, quòd agri sacri non nihil tenerent. *Philomelus Phocensibus* suis auctor est, ut *Delphicum* templum diripiant. Eo sacrilegio contacta civitas aliquanto tempore contra *Locros* ac

The-

Thebanos secundo *Marte* pugnavit, ad extremum ultima gentis clade tantum scelus expiatum est. Qua in re memoria dignum est, quod apud *Eusebium* (*a*) *Philo* scriptis prodidit. Cùm lex esset, ut sacræ pecuniæ expilatores præcipitio, vel suffocatione in aquis, vel incendio perirent, duces tres *Phocensium* sacrilegii participes tribus his pœnarum formis esse consumptos. Primus *Philomelus* à *Thebanis* victus sese præcipitavit, anno, ut scribit *Diodorus*, tertio Olympiadis 106. Post illum, *Onomarchus* à militibus suis in mare demersus ibidem præfocatus est anno 4. ejusdem Olympiadis. Tertius *Phayllus* anno sequente in templo, quod apud *Abas* fuit, vivus concrematus est, quanquam *Diodorus* aliique tabe periisse referunt. Confectum est hoc bellum à *Philippo Macedoniæ* Rege, cujus ad auxilium *Thebani* confugerant. Quippe *Phocenses* à *Lacedæmoniis* & *Athenienfibus* adjuvabantur. Ergo *Phocensium* urbes omnes solo æquatæ, præter *Abas*, quæ sacrilegii participes non fuerant. Cœptum est hoc bellum, ut ait *Diodorus*, anno 2. Olympiadis 106. à conditu *Romæ* 399. finitum est anno decimo quàm initum erat, exeunte secundo Olympiadis 108. Periodi *Julianæ* 4368. quamvis (*b*) *Pausanias* Prætore *Athenis Agatocle*, & anno 4 Olympiadis 105. inchoatum esse velit, & ineunte 108. Olympiade desiisse, Archonte *Theophilo*, biennio ante *Diodorum*. Sed *Diodori* verior est sententia. Siquidem (*c*) *Demostenes Orat. de ementita legat.* testatur eodem anno, quo *Phocensium* urbes eversæ sunt à *Philippo Pythicos* ludos esse celebratos, ad quos propter luctum *Athenienses* θεωρὺς & θεσμοθέτας *sacros* videlicet *legatos*, non miserunt. Atqui (*d*) *Pythia* exeunte anno secundo tetraeteridos Olympicæ peragebantur.

A. 4186. Per. Jul. ad 4430.

a Philo de Provid. apud Euseb. 7. de Pr. pa. Evang. pag. 231

b Pap. Phoc. 318.

c Demost. περὶ παραπ.

d Vide l. 1. de Doct. Temp. c. 33.

Hæc victoria *Philippo* gratiam & auctoritatem apud *Græcos*, ac postremò dominatum peperit. Hic *Amynta* genitus, *Thebis* obses apud *Epaminondam* aliquandiu vixit, ejusque disci-

A. 4186. Per. iul. ad 4433. a Diod. 16 Just. 8. *Philippus Macedo.*

plina tantum profecit, quantum res ab eo gestæ postea declararunt. (*a*) Mortuis fratribus tribus, eorumque novissimo *Perdicca*, anno secundo Olympiadis 105. regnum tenuit. Eo anno victis ad *Methonem Atheniensibus*, pacem deinde cum *Amphipoli* reddidit, ut eo liberius finitimos subjugare sibi posset. Ergo *Paones* & *Illyricos* vincit. Indè *Amphipolim* capit. Superatis Regibus tribus, *Thraciæ*, *Paonum* & *Illyriorum*, *Olynthios*, deinde præpotentem in *Thracia* civitatem suis artibus, hoc est dolo ac muneribus, in potestatem redegit, ineunte 108. Olympiade. Quo eodem, *Phocensibus* deletis, sacro bello, cui adjutor & dux à *Thebanis* adscitus erat, finem imposuit.

b Plut. Pyr.

(*b*) Anno tertio Olympiadis 109. mortuo *Arymba* Rege *Molossorum*, *Alexandrum* uxoris suæ *Olympiadis* fratrem, excluso *Æacida Arymbæ* filio, *Pyrrhi* patre, regem facit.

Byzantium oppugnans, *Atheniensium* aliorumque *Græcorum* consensu territus, ab incœpto destitit, pacemque cum *Atheniensibus* facit Olympiade 110. qua anno tertio dissoluta, cum iisdem *Atheniensibus* & *Bœotis* ad *Charoneam* conflixit, ac victoria moderatè usus, hortatu *Demadis* pacem cum *Atheniensibus* societatemque renovavit. (*c*) Post *Cheronensem* victoriam insigne hoc moderati animi specimen dedit quòd se quotidie conditionis admoneri suæ jussit, adhibito puero, qui ei antequam prodiret ter illud acclamaret, *Philippe, homo es*. Denique dux contra *Persas Græci* nominis electus, cùm se ad bellum compararet, in ipsa celebritate ludorum, quos *Ægis* in *Macedonia* peragebat, à *Pausania* stipatore corporis sui, incertum an *Olympiadis* conjugis, & *Alexandri* filii consilio, ex improviso (*d*) confoditur, ineunte Olympiade 91. ante *Christum* 336. Regnavit annos 24.

c Ælian. lib. 8. Var. c. 15.

d Diod. 16. Just. 8. & 9.

C A-

A. 4176. Per. Jul. ad 4450.

CAPUT XII.

Romanorum *res ab initio* Peloponnesiaci *belli ad obitum* Philippi, *id est ab A. U.* 373. *ad* 418.

ROmæ ab initio *Peloponnesiaci* belli ad mortem *Philippi*, varia bella confecta sunt. (*a*) Nam præter *Æquos* & *Volscos*, etiam cum *Vejentibus* negotium fuit. Quorum urbs obsessa est, eaque obsidio annos decem tenuit. Ac tùm primùm sub pellibus hyems agi cœpta. Initium obsidendi factum est anno U. C. 349. Capta urbs est anno 358. à *Camillo* Dictatore. Idem *Faliscos*, non tam armis, quam justitiæ opinione, ad imperium adjecit anno urbis 360.

a Liv 4. & 5. Flor l. 1. c. 12. Eutrop. 1.

(1) (*b*) Sed à *Gallis* victrix ipsa *Roma* propemodum est deleta. Qui cùm anno 363. *Clusium* obsedissent, ac *Romani* legatos ad ipsos misissent *Fabios* tres, iique contra jus gentium prima in acie pugnare conspecti essent, omisso *Clusio*, ad urbem advolarunt.

b Liv. 5. Flor 1. c. 15. Plut. Cam. Eutrop. 1. Vide Part. 2. lib. 3 c. 11.

Primo impetu fusi fugatique ad *Alliam Romani*, qui obviam iverant. Urbs deinde capta & incensa; Capitolium, quò se flos civitatis receperat, obsessum; & si absque *Manlio* fuisset, clam invadentibus barbaris captum foret. Sed clangore anseris excitatus *Manlius*, ac deinde reliqui, subeuntes per acclive *Gallos* egere præcipites. Interim *Camillus*, qui *Ardeæ* exsulabat, revocatus, absensque Dictator est factus. Is collectis copiis *Romam* adveniens, inde *Gallos* ejecit, & ad octavum lapidem delevit penitùs.

Capta Urbs à Gallis.

Post hæc *Romanos*, relictis *Romæ* ruinis, *Vejos* migrare cupientes, ægrè *Camillus* Dictator compescuit, & ad instaurandam patriam adduxit. *M.* verò *Manlius*, ob servati Capitolii decus,

M. Manlius.

(1) *Sed à Gallis &c.*] 200. annis anteà regnante scil. Tarquinio Prisco jam Galli in Italiam duce Belloveso penetraverant, sed brevi recedere coacti fuerant, *Liv lib* 5.

A. 4186. Per. Jul. ad 4410. decus, à quo & *Capitolini* cognomen acceperat, elatus arrogantia, dum per ambitionem ac popularem gratiam viam sibi affectat ad regnum, (a) ex illo ipso, quod erat tutatus, *Tarpejo* saxo dejicitur anno U. C. 370.

a Liv. 6. Plut. Cam.

b Liv. 6. Flor. 1. c. 26.

(b) Magna deinde patricios inter & plebejos altercatio fuit. Nam *C. Licinius Stolo*, & *L. Sextius*, Tribuni plebis legem anno U. C. 377. promulgarunt de plebejo altero creando Consule. Huic patribus acerrimè resistentibus, nullum curulem Magistratum passi sunt fieri Tribuni. (c) Ita *Roma* quinque annorum ἀναρχία fuit. Ac demùm pervicit plebs anno 387. & anno sequenti primus è plebe Consul factus est *L. Sextius*.

c Liv. 7. Primus è plebe Consul. d Liv. 7. Oros. 3. c. 5.

(d) Anno U. C. 392. cùm ingens medio in foro terræ hiatus extitisset, ac responsum foret, id illi dicandum esse, quo plurimùm Pop. Rom. posset; quid illud esset dubitantibus omnibus, *M. Curtius*, juvenis bello egregius, armatus, & equo insidens in voraginem sese demisit, ratus nullum magis *Romanum* bonum quàm arma virtutemque esse.

M. Curtius.

Cum *Tiburtibus*, *Tarquiniensibus*, & *Faliscis* bellum deinde fuit; præsertim anno U. C. 398. quo, ad terrorem Sacerdotibus cum facibus & anguibus præmissis, *Falisci & Tarquinienses* acerrimè certantes, à *Fabio* Cos. victi sunt Utrisque induciæ in annos 40 concessæ anno 403.

Cum *Gallis* quoque non semel res fuit. His in acie stantibus, *M Valerius* Trib. militum annos natus tres & viginti *Gallum* quemdam *Romanos* ad certamen provocantem corvi auxilio superavit anno U. C. 405. unde *Corvini* cognomen & anno sequente Consulatum meruit.

(e) Sed nullum gravius ac diuturnius, quàm *Samniticum* bellum, accidit, quod anno Urbis 411. *Campanorum* rogatu suscepere *Romani* Illi enim à *Samnitibus* victi, *Romanis* deditionem fecerunt. Quare pro dedititiis sumpsere bellum, quod (f) ad annos 70. vel uno ampliùs, extensum est;

Samniticum bellum. e Liv. 1. Flor. 1. c. 16. Eutrop. 2. f Liv. 1.

est; etsi domiti sæpiùs identidem in fœdus resti- A. 4186. Per. Jul. ad 4430.
tuti sint. Velut anno 413. quo (*a*) *Latini* novi hostes successere. Sed ii sequente anno à duobus victi Coss *Torquato*, & *Decio*, quorum alter filium, quod injussu suo pugnarat, securi percussit; alter se pro exercitu devovit: deditionem & ipsi faciunt. Mox rebellantes iterum, anno 416. penitùs subacti sunt.

a Liv. 8. Flor l. 1. cap. 14. Oros. 3. cap. 9.

CAPUT XIII.

Qui ingenii gloria præstiterunt circa idem tempus.

IN (*b*) *Græcia* claruerunt ingenii commendatione ex Philosophis primùm *Plato*, qui natus Olympiade 88. ejusque anno primo, *Thargelionis* septima, Archonte *Aminia*, qui *Epaminon* aliàs dicitur, quod anno mundi 3556. incidit. [Hoc enim anno *Aminiæ* magistratus desiit, paulò ante initium Olympiadis] Mortuus est anno primo Olympiadis 108. Archonte *Theophilo*, Urbis conditæ 406. ante *Christum* 348. annum agens 81. Hinc anno ætatis vicesimo *Socratem* audire cœpit. Quare non ampliùs quàm octo annos auditor illius esse potuit. Mortuus est enim *Socrates* anno primo Olympiadis 95. cum *Plato* octavum & vicesimum annum ætatis ageret.

Plato.

b Diog. in Plato. ex Apol.

(*c*) *Platonis* scholam excepit sororis ejus filius *Speusippus*; qui anno secundo Olympiadis 110. moritur, Archonte *Lysimaco*. Ita octo circiter annos scholæ præfuit. Hunc in adulterio deprehensum obiisse auctor est (*d*) *Tertullianus*. *Speusippo Xenocrates* successit annis 25.

c Diog.

d In Apol. c. 46.

(*e*) *Aristoteles* sectæ *Peripateticæ* conditor natus est anno, ut putat *Apollodorus* apud *Diogenem*, primò Olympiadis 99. ante *Christum* 384. *Platone* junior annis circiter tribus & quadraginta. Cui anno ætatis 17. operam dare cœpit, audiitque annos viginti; ac mortuus est anno ætatis

Aristoteles.

e Diog. Laert.

A. 4186. Per. Jul. ad 4430. tatis 63. Olympiadis 114. anno tertio, quo & obiit *Demosthenes*.

Eudoxus. (*a*) *Eudoxus Cnidius* floruit Olympiade 103. ut ait *Diogenes*: qui & Astronomiæ princeps ætate est habitus illa.

a Vide l. 2. de Doct. Temp. cap. 6.

Xenophon. (*b*) *Xenophon Platonicorum* columen, eodem tempore non solùm Philosophiæ, sed etiam militaris scientiæ gloria celebris exstitit. Hic anno 4. Olympiadis 94. *Xenæteto* Archonte, anno ante obitum *Socratis*, contra *Artaxerxem* cum *Cyro* ejus fratre profectus, finito bello, *Græcos* auxiliares incolumes reduxit in *Græciam*. Moritur *Corinthi* anno primo Olympiadis 105. *Callidemide* Archonte, quo & *Philippus Macedoniæ* regnare cœpit: qui est mundi 3625.

b Diog.

(*c*) Historici quoque præstantes hoc sæculum illustrarunt: quorum princeps *Thucydides*. De quo memorabilis est *Gellii* locus ex *Pamphyla* libro 11. Hellanicus *in initio belli* Peloponnesiaci *fuisse quinque & sexaginta annos natus videtur:* Herodotus *tres & quinquaginta*: Thucydides *quadraginta*.

c Gellius lib. 15. c. 23.

Philistus Syracusanus, *Dionysii* utriusque Tyranni familiaris, obiit Olympiade 106. cùm pro minore *Dionisio* contra *Syracusanos* navali prælio certaret, ut ex *Diodoro* supra retulimus.

Vixit & *Theopompus Isocratis* discipulus, & *Ephorus Cumæus* ex *Æolide*. *Ctesias* quoque *Cnidius* Medicus, qui *Artaxerxis Mnemonis* & *Cyri* junioris tempore floruit. *Isocrates* verò, eloquentiæ magister, natus Olympiade 86. Archonte *Lysimacho*, quinque annis ante bellum *Peloponnesiacum*, mundi 3548. uti *Dionysius* & *Plutarchus* in ejus Vita referunt; obiit eo anno, quo ad *Charoneam* victi sunt *Athenienses*, Archonte *Charonida*, sive *Charonda*, mundi 3646. undecentesimo ætatis anno. Inter Poetas nobiles fuerunt *Aristophanes* Comicus circa tempus belli *Peloponnesiaci*; *Eupolis*, *Cratinus*, itidem Comici; *Philoxenus Cytherejus*, *Timotheus*,

Te-

Telestes Dithyrambici, ut refert *Diodorus lib* 14. Sed & *Dionysius* Tyrannus major Tragœdias scripsit. (1) A. 4186. Per. Jul. ad 4430.

(1) Magnus hic in Auctoris nostri Rationario occurit hiatus. seriem, nimirum, *Historia Judaica* à Cyri primo edicto, de quo *sup. lib.* 5. c. XI. sub fin. ad Alexandrum Magnum omninò omisit; Ea igitur ex libris Sacris *Esdra*, *Esthera*, *Nehemia*, *Zacharia*, *Aggai* & *Malachia*, præterea ex Historia gentis illius à *Josepho* conscripta peti debet. Nobis præcipuos eventus populum hunc spectantes breviter hic suppleviſſe sat erit.

Post edictum Cyri clam primùm Rege illo superstite, deinde verò apertiùs sub Cambyse illius filio, qui Esdræ Assuerus dicitur, Judæis nocere conati sunt Samaritani. Cum eorum litteræ Cambysis successori (Mago scil. qui *Esdra* 4. 7. 16. Artacshasta dicitur) traditæ fuissent, hic Hierosolymam ædificari vetuit A. A. C. 521. & Samaritanis illius authoritate fultis in Judæos identidem irruentibus, Templi & urbis restaurationis opus turbatum tandemque planè intermissum est usque ad annum 2. regni Darii filii Hystaspis, hoc est, circiter per 3. annos *Esdra*. 4.

Post triste illud intervallum, Judæi hortantibus prophetis Zacharia & Aggæo intermissum opus repetierunt edicto Cyri nitentes quod perpetuum & immutabile esse debebat. Cumque à Tatnajo Præfecto regionis cis flumen ejusque sociis turbarentur novum Darii Rescriptum obtinuerunt, quo non tantum in opere pergendi libertas illis concessa est; sed præterea Tatnajus & socii jussi sunt, Judæos omni ope juvare etiam collatis ex tributo regio expensis. *Esdr.* VI. A. A. C. 519.

Circa idem tempus, & sub hoc Rege reponi debet historia *Esthera* ejus nominis libro contenta.

Anno 6. Darii hujus perfectum à Judæis & dedicatum fuit Templum A. C. 515.

Ex eo tempore usque ad Darii mortem, per totum Xerxis illius filii regnum, & primos Artaxerxis Longimani annos nulla in Judæorum sorte occurrit mutatio alicujus momenti, de bello Græcis inferendo tantum cogitabant Persæ. Sed Artaxerxis Longimani anno 7. Esdras sacerdos ad Rempublicam Judaicam constituendam & Ecclesiam reformandam Hierosolymam missus est, novo instructus edicto; quo plenissima huic populo concedebatur libertas, *Esdr.* c. 7. & 8 Cum advenisset varia circa Religionem constituit, imprimis verò alienigenarum uxorum missionem severissimè jussit *Esdr* c. 10. A. A. C. 467.

Cùm verò iterum à Sanballato Horonita Moabitidis, & Tobia Ammonitidis Toparchis urgerentur Judæi; Nehemias, Artaxerxi à poculis, anno ejus regni 20. præfecturam Judææ & ædificandæ Hierosolymæ ampliorem, quàm hucusque data fuerat, potestatem accepit, qua quomodo usus fuerit in illius libro habetur. Inde porrò 70. Danielis septimanarum initium duci debere existimant recentiores ferè omnes Chronologi: fuit is annus ante Ær. Vulg. 454. Vide *Usser.* ad hunc annum & *Dissert. Gallic. D. Le Blanc* de 70. Danielis Hebdomadibus.

Nehemiæ cura, fremente licet Sanballato aliisque vicinis hostibus, urbis mœnia perfecta & dedicata sunt, variaque officia tum sacra tum politica accuratiùs ordinata.

Præfuit deinde Nehemias populo per 12. annos usque ad Artaxerxis annum 32. quo iter ad Regem suscepit, eo absente, cùm variæ corruptelæ in Rempubl. & Ecclesiam Judaicam irrepsissent, ipse post annum reversus, omnia severissimè correxit.

Illius tempore vixisse creditur & prophetasse Malachias. Postea deficientibus Prophetis illis successisse *Viros Synagoga magna* tradunt Judæi,

A.4186. Per. Jul. ad 4430. dei; his tamen temporibus sub Præside seu Satrapa Persa Rempublicam administrabat Senatus. Vid. *Joseph. Antiquit. lib.* 11. c. 7.

Ad Expeditionem Ægyptiacam proficiscens, Mnemonis successor Ochus secum plurimos Judæos in Ægyptum adduxit A. A C. 349 ex Ægypto rediens multos etiam è Judæis captivos Babylonem abduxit, plures etiam in Hyrcaniam ad mare Caspium deportavit. Hæc ex Georgio Syncello habet *Usser.* ad A. A. C. 350.

Anno denique ante Christ. 336 Darius Codomanus Sanballetem genere Cutheum, unde Samaritis origo est in Samariam Satrapam misit, qui ad Judæorum gentem sibi devinciendam Nicaso filiam suam Manassæ Judæo fratri Jaddi summi sacerdotis nuptã dedit. Verum cum ob hanc alienigenam ductam sacerdotio pulsus fuisset Manasses, ad socerum confugit, qui illi pollicitus est se Novum Templum Hierosolymitano simile in monte *Garizim* ædificaturum, cujus Pontifex esset Manasses; Templum illud Alexandri Magni auctoritate reverà a Sanballete vel Sanaballate ædificatum est A. A. C. 332. & Manasses ejus Pontifex constitutus, qui Judæos quàm plurimos præcipuè alienigenarum conjugiis implicitos ad se traxit, inde odium illud ortum duxit, quod Christi tempore Judæos inter & Samaritas adeò vigebat. Vid. *Joseph. Antiquit. lib.* 11. *c. ult.*

CAPUT XIV.

De Alexandro Magno *ejusque tempore, ac rebus ab eo gestis, morte* Darii, *& occasu* Persici *Imperii*, Alexandri *obitu*.

a Diod. Plut. in Alexan. Arrian. Curt. Vide l. 10. de Doct. Temp c. 31. & Pasal. pag. 856.

(a) ALexander *Philippi* filius, ob rerum gestarum excellentiam *Magni* cognomen assecutus, nascitur Olympiade 106. anno Urbis 398. mundi 3628. ante *Christianam* æram 356. quod *Diodorus*, *Plutarchus*, aliique confirmant. *Plutarchus* verò sextum etiam diem *Hecatombaonis* adscribit. Quo tempore *Philippo* refert, capta *Potidæa*, (1) tres optatissimos nuntios advenisse; victoriæ de *Illyriis* à *Parmenione* partæ; & alterius *Olympicæ*; tum nati filii. Quæ omnia potuerunt eodem mense *Loo*, vel *Hecatombæone*, contingere, non tamen eodem die nuntiata sunt. Siquidem agones *Olympici* celebrabantur plenilunio mensis illius, qui *Hecatombæoni* respondebat. Nisi fortè mensis primus *Elidensium* anno illo *Hecatombæonem Atticum*,

Alexander Magnus.

(1) *Tres optatissimos nuntios advenisse*) de hac Plutarchi narratione Vid *Usser.* An. V. T. ad A. P J 4350.

rum, vel *Loum* antevenerit. *Rupertus libro* 9. *de Victoria Verbi Dei capite* 11. nescio quo ex auctore prodidit, *Nectanebum* quemdam maleficum, præstigiis suis in *Ammonis* ac cornuti *Jovis* speciem conversum cum *Olympiade* rem habuisse, ex eaque *Alexandrum* genuisse. A. 4186. Per. Jul. ad 4430.

Constat eadem nocte, qua in lucem editus est *Alexander*, *Dianæ* templum *Ephesi* deflagrasse: de quo *Timæi* dictum exstat; *minimè id esse mirandum, quod* Diana, *cùm in partu* Olympiadis *adesse voluisset, absuisset domo*. Quod ut acutè concinnèque repertum laudat (*a*) *Cicero*. *Plutarchus* ut ineptum ac frigidum jure contemnit.

a lib. de Nat. Deor.

Alexander (*b*) anno ætatis 15. in disciplinam traditus est *Aristoteli*. Anno porrò vicesimo, Urbis 418. ante *Christum* 348. occiso patre *Philippo*, regnare cœpit, (*c*) *Pythodoro Athenis* Archonte, qui & *Pythodemus* appellatus est.

b Diog. Laert. in Arist.

c Arianus initio l. 1.

Eodem, quo *Alexander*, anno (2) *Darius Codomanus* postremus *Persarum* regnum auspicatus est. Contra quem communibus *Græciæ* suffragiis, præter *Lacedæmonios*, imperator *Alexander* eligitur. Sed, ut erant mobilia *Græcorum* ingenia, dum in *Thracia* bellum gerit (*d*) *Alexander*, ab eo deficiunt. Eò cùm opinione celeriùs ille cum

d Diod. 17. Arian. 1. Plutarch. Justi. 11.

(2) *Darius Codomanus*) omisit iterum Auctor noster in serie Regum Persidis duos Reges, quorum nomina saltem & regni tempus & duratio notari debuissent. Ii sunt Artaxerxes Ochus dictus & Arses. Artaxerxes Ochus, Mnemonis filius, patris morte per decem menses celatà apertè illi successit, Rexque agnitus est A. A. C. 360. regnavit annos 23. juxta accuratiores Chronologos pacem cum Græcis fovit, & totus incubuit expeditioni adversus Ægyptum, cujus rege Nectanebo devicto, universam Ægyptum occupavit & crudelissimè tractavit, Deum Apim irrisit, cumque eum, Ægyptii ob inertem animum Asinum appellassent, ille Apim vi abstractum immolavit asino carnesque ejus à coquis dissecari & ad cœnam præparari voluit. *Ælian Var. histor. lib.* 4. *cap* 8. *Suid. in* Ὦχος *Usser ad A. A. C.* 350. Tandem ægrotantem Ochum, Bagoas, Eunuchus, medici Ægyptii ope veneno sustulit. Arsemque Ochi filium natu minimum aliis omnibus filiis interfectis in solio constituit. A. A. C. 338.

Post biennium Arsem Regem idem Bagoas ab eo sibi metuens, liberosque ejus omnes è vita sustulit, & Darium, qui Codomanus dictus est, ex amicis unum Arsanis, qui Ochi frater fuerat, filium in regno collocavit. V. *Curt. lib.* 6. *cap.* 4. & *Arian. lib.* 2.

A. 4186. Per Jul. ad 4430. cum exercitu venisset, ab *Athenienſibus* cæteriſque placatus, contra *Thebanos*, qui pertinaciùs in ſententia manebant, arma tranſtulit, & urbem illorum vi expugnatam funditùs diruit *Boedromionis* die 15. qui in *Octobris* quartum diem incurriſſe videtur, ſecundo anno Olympiadis 111. (*a*) Cæſa *Thebanorum* ad 90000. in ſervitutem abducta 30000. liberi omnes ſub corona vænierunt, *Philippi* exceptis hoſpitibus, qui puer in ea urbe obſes fuerat, nec non *Pindari* poſteris, cujus domum ſolam intactam reliquit *Alexander*.

a Ælian. 13. Var. c. 2.

Hinc, *Helleſponto* trajecto, in *Aſiam* venit anno mundi 3650. regni ſui, ut ait (*b*) *Zoſimus*, tertio. Habuit autem in exercitu peditum 30000. equitum 4500. Tam exiguis copiis, ſed fortiſſimorum ac veteranorum militum, *Perſarum* evertit imperium. Primus ad *Granicum* amnem *Phrygiæ* conflictus factus eſt, quo *Perſæ* ſuperati: Victoriæ præmium fuit *Aſia* pene omnis, *Græcorum* frequentata coloniis; *Memnone* interim *Græco Darii* duce præſtantiſſimo inſulas populante.

b Zoſ. 1.

(*c*) Secunda ad *Iſſum Ciliciæ* pugna fuit, antè quam *Alexander* periculoſum in morbum incidit: Sed *Philippi* Medici ope citò convaluit. Victi denuò *Perſæ*, quorum in acie peditum quadringenta, equitum centena millia fuerunt. Caſtra *Darii*, cum ejus matre, uxore, ac liberis, in poteſtatem *Alexandri* venerunt, qui ſumma humanitate & abſtinentia in captivos uſus eſt. Id evenit anno ante *Chriſtum* 333. mundi 3151. Sequente verò, qui Olympiadi 112. initium dedit, *Alexander* in *Phœniciam* venit. (*d*) Qua univerſa præter *Tyrum*, potitus, cùm ad hanc urbem caduceatores miſiſſet, qui ad pacem hortarentur, eos *Tyrii* contra jus gentium interfectos in mare projecerunt. Hac ille exacerbatus injuria, urbem obſedit; & jactis in altum molibus, omnique

c Curtius. 3.

d Diod. Curt. 4. Arrianus Plut. Juſt. *Tyrus capta*.

nique

hique machinarum genere aggressus, cùm illi, qua veniæ desperatione, qua spe ab *Carthaginensium* legatis, qui tum fortè aderant, auxilii facta, pertinaciùs resisterent, vi tandem expugnavit mense septimo. Tum exceptis, qui ad templa confugerant, trucidari omnes ac domos incendi jubet. Quindecim tamen millia ab *Sidoniis*, qui *Alexandro* militabant, occultata, & *Sidona* pervecta sunt. Armatorum in urbe cæsa millia sex: duo, quæ cædi superfuerant, crucibus affixa per totum litus pependerunt. Capta est urbs, ait, (*a*) *Arrianus*, *Aniceto* *Athenis* magistratum obtinente, (qui *Niceratus* à *Diodoro* dicitur) anno ante *Christum* 332. mense *Hecatombæone*, qui circa solstitium incidit. Huic urbi datum ab *Hephæstione* Regem *Balonymum* scribit *Diodorus*, regia oriundum stirpe, sed propter inopiam suburbanum hortum colentem. Verùm ante captam *Tyrum*, non hujus urbis, sed *Sidonis*, *Abdolominum* Regem esse factum (*b*) *Curtius* refert. *Gazam* exinde vi *Alexander* expugnat.

A. 4186. Per. Iul. ad 4430.

a Lib. 2.

b Curt. l. 4.

Per idem tempus (*c*) *Hierosolymam* veniens à *Jaddua* Pontifice est exceptus; & in templo sacrificavit, ac *Judæis* quàm plurima largitus est, professus se *Dii* in *Macedonia* eadem, qua summus Pontifex sibi in occursum venerat, specie Deum vidisse, qui ad *Persicam* expeditionem hortans victoriam polliceretur.

c Joseph. lib. 11. c. 8.

(*d*) Post *Ægyptum* ingressus, *Ammonis Jovis* oraculum adiit, & inde revertens *Alexandriam* condidit. (*e*) Demum ultimo prælio ad *Arbella* cum *Dario* debellavit anno secundo Olympiadis 112. ante *Christum* 331. Urbis conditæ 423. *Darium* porrò in exercitu decies centena militum habuisse millia idem refert *Plutarchus*, qui cum *Arriano* conditum *Alexandriæ* ante profectionem ad *Ammonis* sacrarium collocat. *Curtius* verò, *Diodorus*, & *Justinus* posteriorem faciunt.

d Diod. l. 17. Curt. 4. Plutarc. Alex Just. 11.

e Par. 2. l. 3. c 12. & 10. de Doct. Temp c. 31. Plin. 2. c. 70.

Quo-

A. 4186. Per. Jul. ad 4430. *Clades ultima Darii, & Persici imperii.*

Quocirca annus idem ab orbe condito 3653. ante *Christianam* æram 331. *Alexandrinæ* urbis initium, cladem *Persarum* ad *Arbella* sive *Gaugamela*, tum *Persici* finem imperii, & *Macedonici* sive *Græci* in Oriente primordium attulit, qui & sextus putatur *Alexandri* ab *Philippi* patris obitu.

Darius ægrè dilapsus è pugna, persequentem *Alexandrum* equorum celeritate frustratus est; ac dum novis coactis copiis bellum rursus aggreditur, à *Besso Bactrianorum* præfecto indignè perimitur anno altero post *Arbellitam* cladem. Interim *Alexander Susiana* potitus, & *Perside*, caput gentis *Persepolim* diripit: regia quoque *Persarum* inibi succensa.

Nec minùs in *Græcia* secundo *Marte* contra *Lacedæmonios* pugnavit *Antipater* præfectus *Alexandri*, quo in certamine Rex *Agis* occubuit.

At in Oriente victoriis magis quàm passibus omnia peragrans *Alexander*, *Hyrcaniam*, *Paropamisadas Caucasi* incolas, *Indos*, victo priùs & capto illorum Rege *Poro*, subjugavit, tum varias latè nationes & provincias. *Bessum* anno primo Olympiadis 113. deditum sibi justo supplicio punivit. Tot igitur prosperarum rerum successibus elatus, ad postremum fortunæ magnitudinem non cepit. Ac primùm humanæ sortis oblitus Deo se genitum haberi voluit; tum adulatione, luxu, & crapula in crudelitatem conversis moribus, complures amicos optimèque de patre ac de se meritos occidit. In his *Parmenionem* ducem fortissimum, ac *Philotam* ejus filium in suspicionem temerè vocatos: *Clitum* in convivio per vinolentiam suaptè manu confodit. Biennio ferè antequam vitâ excederet, *Hephæstionem* amisit amicorum summum, cujus obitum fracto ac muliebri animo tulit; cujus corpus *Babylonem* deportari, ibique magnificentissimè sepeliri jussit; quin etiam pro Deo haberi voluit. Auctor *Lucianus* in libro *de calumnia*.

(*a*) Tan-

(*a*) Tandem anno regni sui decimo tertiò, hoc est duodecim integris annis ac mensibus septem exactis, *Babylone* ex morbo, quem ebrietate contraxerat, seu veneno, ut creditum est, obiit, (*b*) ætatis annum iniens tricesimum tertium.

A. 4176. Per Jul. ad 4410.
a Diod. l. 18. Arrian. 7. Plut. in Alex. Just. 12. Curt. 10.
b Part. 2. L. 3. c. 12.

CAPUT XV.

Quæ in Oriente ac Græcia *memoria digna gesta sunt post mortem* Alexandri *ad* Pyrrhum *usque*.

ALexandro mortuo, quod is successorem designare noluisset, totidem pene Reges emersere, quot erant præfecti ac duces. (*c*) Summa tamen initiò penes *Perdiccam* potentiæ fuit, cui moriens *Alexander* annulum tradiderat. Alternantibus deinde sententiis, *Aridæus* ex *Philinna Thessala Philippi* scorto genitus, Rex nomine ac specie tenus factus est, eique *Philippi* nomen attributum, ac *Perdiccas* curator appositus; (1) tùm Satrapiæ præfecturæque omnes in principes distributæ,

c Diod. l. 18. Dexippus apud. Phot. Cod. 81. Curt l. 10. Arrian. de rebus post. Alex. oblitum gestis apud Phot. Cod 82.

Successores Alexandri.

(1) *Tùm Satrapiæ præfecturæque omnes in principes distributæ*.] Observare debuisset Auctor, Alexandro duos superstites fuisse filios, Herculem ex Barsine concubina, & Alexandrum è Roxane conjuge natum, aliquot mensibus post Alexandri M obitum, *Curt lib.* 10. *c.* 10. Prioris quidem, ut è concubina nati in patris successione, non magna habita est ratio, sed cum ne nimiam autoritatem aliquando ad se traheret, Cassander obsedit in urbe Pydna, ubi ab avia Olympiade, & matre Barsine educabatur A. A. C. 316. postque urbem deditione acceptam primùm eodem anno Olympiadem, cui tamen salutem promiserat, è medio sustulit, deinde A. A. C. 309. Herculem cum matre Barsine per Polysperchontem, quocum fœdus inierat, Cassander occidi curavit. *Diodor. Olymp.* 117. *A.* 4. *&* *Justin. lib.* 15. *c.* 2.

Alexandrum verò Roxanes filium, quod attinet illius statim ac natus est, maxima ratio est habita, isque Rex cum Aridæo dictus in Perdiccæ tutela aliquandiu vixit. Illum cum Aridæo *Philippo* dicto in exercitu habuit Perdiccas, in Ægyptum adversus Ptolemæum proficiscens anno à morte Alexandri secundo A. C. 321 *Pausan in Attic.* 5. *Justin lib* 13 *cap.* 6. Anno A. C. 319. Polysperchon *Regum tutor* dictus Epistolam *Regum* (*Aridæi* scil. *&* *Alexandri*) nomine ad Eumenen scribit, *Plutarch.* *&* *Æmil. Prob. in Eumene*. Posteà anno A. C 316. idem Polysperchon occisa Olympiade Alexandrum cum matre Roxane in arcem Amphipolitanam custodiendos misit, *Diod. Olymp* 116. *à* 2. & *Justin. lib.* 14.

Anno A. C. 311. Pax inter præcipuos duces Alexandri M.

A. 4386. Per. Jul. ad 4430.

butæ. *Ptolemæo Lagi* filio *Ægyptus*; *Laomedonti Mitylenæo Syria*, *Philotæ Cilicia*; *Pithoni Media*; *Eumeni Paphlagonia*, & *Cappadocia*, cùm finitimis provinciis; *Antigono Pamphylia*, *Lycia*, & *Phrygia* major; *Cassandro Caria*; *Meleagro Lydia*; *Leonnato Phrygia* minor; *Lysimacho Thracia*; *Antipatro Macedonia*; *Asiæ* superioris provinciæ iis, qui tùm præerant, permissæ; *Seleucus* sociorum equitibus præfectus. *Craterus* ab *Alexandro* missus jam erat in *Ciliciam* cum 10000. emeritorum. Cui quidem unà cum *Antipatro Græcia* concessa.

Lamiacum bellum.

a Auct. cit. & Plut. in Demost.

Interim *Græci*, nuntiato *Alexandri* obitu, ubique tumultuati sunt; imprimis *Athenienses*, qui *Leosthene* duce *Græcos* ad libertatem vocarunt; *Antipatrum* victum *Lamiæ*, quod *Thessaliæ* oppidum est, obsederunt. Unde *Lamiaco* bello nomen impositum est, quod anno proximo ab *Alexandri* obitu cœptum. (*a*) Sed insequente, cùm se ad *Antipatrum Craterus* adjunxisset, victi sunt ad *Cranonem Athenienses*, *Metagitnione* mense, qui in *Augustum* incidit; ac *Boedromione*, hoc est, *Septembri*, *Macedonum* præsidium in *Munychiam* acceperunt.

b Diod. De ip. Corn. Nep. Plut. in Eumen.

(*b*) At in Oriente *Perdiccas* in sese transferre omnia cupiens, opprimendorum ducum initium à *Ptolemæo* instituit facere. Contra quem validum ducens exercitum, in ipso *Nili* transitu conspiratione suorum, quibus ob superbiam invisus erat, occiditur anno ante *Christum* 322. *Eumenes* verò, qui *Perdiccæ* favebat, paulò ante cum *Cratero* & *Neoptolemo* facto prælio, utrumque vicit,

composita est in hanc sententiam, ut certis regionibus quisque imperaret, donec Alexander Roxanes filius ad maturam ætatem pervenisset. Verùm paulò post sub finem anni seil. Cassander eum cum matre Roxane per Glauciam custodiæ illorum præfectum occidi curavit, eorumque occultari cadavera, *Diodor. ad Olymp.* 117. n. 3. vixit igitur hic Alexander Magni filius duodecim circiter annos à fine anni A. C. 323. ad finem 311. illo autem superstite nullum, è ducibus Alexandri M. regium nomen sumpsisse asserit, *Justin. lib.* 15. c. 2. *Tanta in illis verecundia fuit, ut cùm opes regias haberent, regiorum tamen nominibus æquo animo caruerint, quoad Alexandro justus hæres fuit.*

vicit, ambobus cæsis, hoc etiam manu sua pe- A. 4186. Per. Jul.
rempto. Itaque tam iste, quàm *Alcetas Perdic-* ad 4410.
cæ frater hostes judicati; reliqua ex *Ptolemæi* &
Antipatri voluntate composita, penes quos &
Antigonum principatus tunc erat. *Antigonus*
contra *Eumenem* & *Alcetam* profectus, utrum- *Eumenes*
que in *Pisidia* superavit. *Antipater*, *Polysper-*
chonte Regis *Aridæi* & *Eurydices* ejus conjugis
tutore facto, *Cassandro* verò filio chiliarcho,
moritur. Qua sorte non contentus iste ad
Ptolemæi societatem transiit. *Polysperchon O-*
lympiadem Alexandri matrem, quæ *Antipatri*
metu in *Epirum* fugerat, in *Macedoniam* re-
vocat. Ea postquam restituta est, *Philippum*
Aridæum, ejusque conjugem *Eurydicem*, ac
plerosque principes *Cassandri* amicos interficit.
Id anno ante *Christum* 318. accidisse (*a*) *Dio-* a Diod.
dorus indicat: qui sex annis ac mensibus qua- 19.
tuor *Aridæum* regnasse perhibet.

Cassander cum *Polysperchonte* in *Græcia*, *Eu-*
menes Polysperchontis & *Olympiadis* fautor in
Asia cum *Antigono* eodem tempore bella ges-
serunt. *Athenæ* in *Cassandri* potestatem veni-
unt: quibus, populari sublato dominatu, cu-
rator adhibitus est *Demetrius Phalereus Theo-* *Deme-*
phrasti discipulus, vir facundia & Philosophiæ *trius.* *Phalereus*
studio ætate illa longè præstantissimus. Ea mu-
tatio Reipublicæ incidit (*b*) *Archippo* Præto- b Diod.
re, anno tertio Olympiadis 115. cùm paulò 19.
ante *Phocionem* capitis damnatum, & à *Polys-* *Phocion.*
perchonte comprehensum, *Athenas*que missum,
(*c*) cives sui cicutæ haustu necassent. *Cassander* c Plut. in
anno 1. Olympiadis 116. *Macedonia* potitus O- Phoc. Corn.
lympiadem occidit, *Thessalonicem Alexandri* Nep.
Magni sororem conjugem ducit.

(*d*) In *Asia* verò *Eumenes*, fatigato perdiu *An-* d Corn.
tigono, tandem veteranorum militum *Argyra-* Nep. & Plut. in
spidum perfidia proditus, ab eoque sublatus est, Eumen.
anno decimo ab *Alexandri M.* obitu. Ex eò tem- Diod 19.
pore opibus ac potentia auctus *Antigonus*, contra

A 4186. Per. Jul. ad 4430. *Caſſandrum* & *Ptolemæum* bellum inſtauravit unà cum *Demetrio* filio, qui *Poliorcetæ* cognomen adeptus eſt, utroque profitente ſe *Græciæ* civitates, quarum libertatem *Caſſander* oppreſſerat, recuperare velle. (a) Harum pleraſque per *Demetrium* filium legibus ſuis reſtituit. Imprimis *Athenas* quintodecimo anno poſtquam *Lamiaco* bello in ſervitutem venerant, detracto præſidio, priſtinæ libertati reddidit anno ante *Chriſtum* 307. quo eodem anno tam illi duo, quàm cæteri ſucceſſores *Alexandri*, regium ſibi nomen & inſignia ſumpſere. Sub hæc, anno poſt *Alexandri* mortem quarto & viceſimo, ante *Chriſtum* 301. ultimo Olympiadis 119. cùm *Antigonus* & *Demetrius* nimiam ob potentiam formidoloſi reliquis eſſent, *Lyſimachus*, *Caſſander*, & *Seleucus* conjunctis copiis, in quibus peditum erant 74000. equitum dena & quingenti, currus 120. adverſus ambos illos, quibus peditum erant 70000. equitum decem, cum elephantis 75. pugnam fecerunt ad *Ipſum Phrygiæ* oppidum. Victus *Antigonus* in acie cecidit. *Demetrius* in *Græciam* fugiens ab *Athenienſibus* excluſus eſt. (b) Verùm paulò poſt viribus & copiis refectus *Athenienſes* oppugnat, urbemque annua obſidione vallatam obtinet, pulſo *Lachare*, qui pro Tyranno ſe in illa geſſerat, anno 1. Olympiadis 121. Summa tum in victos, & extrema omnia uti meritos, ſic pati formidantes, Regis humanitas exſtitit. Leni verborum caſtigatione contentus, priſtina illis, præter libertatem, reſtituit omnia; &, impoſito præſidio, contra *Lacedæmonios* tetendit, quibus cum Rege *Archidamo* ſuperatis, dum ſe ad *Spartam* obſidendam accingeret, nova eum ſpes in *Macedoniam* avertit. (c) Mortuus ibi paulò antè *Caſſander*, (tertio videlicet Olympiadis 120.) filios e *Theſſalonica* tres reliquerat. Quorum maximus *Philippus* uno anno regnavit. Reliqui duo, *Antipater*, & *Alexander*, de imperio certabant. *Antipater*, *Lyſimachi*

a Diod. Plut.

Alexandri ſucceſſores Reges ſalutati.

b Plut. in Demetr.

c Juſt. 16.

Caſſander moritur.

machi Regis *Thraciæ* gener, matrem, quòd in *Alexandrum* videretur propensior, vitam etiam per ubera materna deprecantem, occidit. *Alexander* itaque *Pyrrhum* in auxilium vocat; qui partem *Macedoniæ* in auctoramentum accepit. Et verò *Demetrius* adveniens, quem eodem quoque tempore *Alexander* acciverat, *Pyrrho* & *Antipatro* pulsis, *Alexandro* interfecto, *Macedonia* potitus est anno tertio Olympiadis 121.

A. 4186. Per. Iul. ad 4410.

(*a*) Sed cùm ad *Asiam* recuperandam ingentem appararet exercitum duodecentenorum millium peditum equitum 12000. cum classe quingentarum navium, *Seleucus*, *Lysimachus*, *Ptolemæus*, & *Pyrrhus* communibus eum consiliis oppugnant. Ejectus *Macedonia*, ac civitatum reliquarum defectione territus, *Seleuco* se tradere cogitur. Qui *Stratonicen* ejus filiam in matrimonio habitam, *Antiocho* filio, quòd eam ad usque vitæ periculum perditè adamasset, sponte cesserat. Apud hunc inter luxum ac delicias vitam inglorius anno post tertio finiit, annô itidem tertio 123. Olympiadis.

a Plut. in Pyr & Dem.

Demetrii exitus.

(*b*) Nec multò postea victores primi tres extincti sunt. *Ptolemæus Lagi* filius, translato in *Philadelphum* filium regno, moritur anno primo Olympiadis 124. *Lysimachus* anno tertio *Olympiadis* ejusdem, ante *Christum* 282. in *Asiam* contra *Seleucum* trajecit, ibique pugnans occubuit annos natus 74. *Seleucus* verò annum agens 77. & *Alexandri* commilitonum ultimus, post menses admodum septem, *Ptolemæi Ceranni Philadelphi* fratris insidiis oppressus, regnum *Macedoniæ*, quod *Lysimacho* eripuerat, cum vita pariter amittit.

b Iust. 17 Paul. Phoc. 335 Dexip apud Euf. in Collec. Gr. p. 18.

Mortuo *Demetrio*, ejus posteri in *Macedonia* regnarunt usque ad *Persen Philippi* filium, de quo postea dicetur.

Regna Græcorum quatuor.

Atque hæc sunt præcipua regna, quæ post *Alexandri* obitum ex ejus cineribus enata sunt; quæ numero quatuor à *Daniele* (*c*) Propheta obscuris

c Dan. 7. 6.

A. 4186. Per. Jul. ad 4430. significationibus adumbrata sunt. Horum principes fuere *Ptolemaeus Lagi* filius in *Ægypto*; *Seleucus Babylone*, & in *Syria*. *Cassander* in *Macedonia*, & *Graecia*; *Antigonus* in *Asia*. Qui omnes, ut & *Lysimachus* in *Thracia*, regium sibi nomen & insignia sumpserunt anno, ut scribit (*a*) *Diodorus*, Olympiadis 118. secundo, ante *Christum* 307. quorum æmulatione Tyrannus *Agatocles*, qui tum forte in *Africa* cum *Pœnis* bellum gerebat, regium & ipse decus assumpsit. Porrò *Antigono* victo ad regna tria rerum summa pervenit, *Ægyptiacum*, *Syriacum*, *Macedonicum*; quibus & *Pergamenum* successit; cujus *Lysimacho* Rege jacta sunt primordia.

a Diod. 20.

Ptolemaei Reges Ægypti. *Ptolemaeorum Alexandriae* & in *Ægypto* regnum, nomenque, pervasit ad posteros ab ejus conditore *Lagi* filio *Ptolemaeo*, sive, ut *Pausanias* in *Atticis* refert, *Philippi* patris *Alexandri Magni*. Qui tametsi anno demum post obitum *Alexandri* octavo decimo titulum Regis usurpaverit, ejus tamen initium regni ab illo ipso sumitur, quo mortuus est Alexander. Hinc ergo *Ptolemai* regnare orsi sunt in *Ægypto*. Nam quadraginta illi tribuuntur anni ab *Eusebio*, & cæteris, qui ab anno mundi 3660. quo *Alexander* excessit, ad 3699. usque perveniunt. Hoc enim anno *Ptolemaeum* filium cognomento *Philadelphum*, ex *Berenice* genitum, vivus adhuc sibi Regem substituit.

CAPUT XVI.

De Agathocle, Pyrrho, *&* Gallorum *in* Græciam *expeditionibus variis*.

Agathocles. PEr idem tempus (*b*) *Agathocles* in *Sicilia* regnavit, obscuro loco natus, *Carcini Rheginensis* adscriptitii civis filius, à quo figlinam edoctus, tyrannidem *Syracusis* occupat anno quarto Olympiadis 115. mundi 3667. quam ad annos circiter octo & viginti admirabili fortunæ varietate per-

b Diod. l. 19.

te pertulit. (*a*) Domitis non semel *Siculis*, cum *Carthaginensibus* conflixit; à quibus ingenti ad *Himeram* fluvium victus prælio, tertio anno Olympiadis 117. nec opinato transvectis in *Africam* copiis, acceptam ibi victoribus cladem reposuit. *Curtius* hanc *Syracusanorum* expeditionem in *Africam* & obsidionem *Carthaginis* in idem tempus conjicit, quo ab *Alexandro Tyrus* obsidebatur, in quo duobus & viginti annis aberrat. Annus, quo in *Africam* trajecit *Agathocles*, insigni Solis defectione notatus est ab *Diodoro* & *Justino* quæ *Augusti* 15. hora octava matutina *Syracusis* accidit anno Periodi *Julianæ* 4404. ante *Christum* 310. *Carthaginenses* propè ad desperationem adducti *Saturno* liberos suos immolant, & *Amilcarem* ducem è *Sicilia* revocant. At is *Syracusas* obsidens ab obsessis ipsis captus interficitur. (*b*) Demum *Agathocles* anno 4. Olympiadis 122. ante *Christum* 289 cùm in *Bruttios* transfretasset, veneno sublatus est ab *Archagatho* nepote. (*c*) *Diodorus* in *Excerptis* nuperè editis *Agatharchum* nominat.

A. 4188. Per Jul. ad 4410. a Diod. l. 20. Just. 20. & seq.

b Diod. 20. & in Ecl. l. 21. Just. 23. c Excerp. Vale s. p. 250.

(*d*) Non minùs stupenda fortunæ varietas in *Pyrrho*, sed major, ut in legitimo principe, virtus enituit. Qui *Æacida* patre (*Arybæ* filio, Rege *Molossorum*) natus, ac regno pulsus, sub *Demetrio Poliorceta*, cui soror ejus *Deidamia* nupserat, prima tyrocinia rei militaris habuit. Nam in illa celebri pugna, qua ad *Ipsum* victus est cum *Antigono* patre *Demetrius*, in hujus castris militabat adhuc adolescens. Postea, *Ptolemæi Lagidæ* & uxoris ejus *Berenices* affinitate & opibus adjutus, regnum recuperavit. Cujus initium *Velleius* (*e*) attribuit anno illi, quo Consules erant Q. *Fabius* quintùm, & P. *Decius Mus*; qui est Urbis 459. mundi 3689. Quo eodem anno ab *Alexandro Cassandri* filio vocatus in *Macedoniam*, partem ejus sibi vendicavit. Unde pulsus à *Demetrio Poliorceta*, aliquot annis, partim per sese, partim junctis cum *Lysimacho*, *Ptolemæo*,

d Plut. in Pyrrho. Diodori Eclogæ, Just. l. 16 & seq.

Pyrrhus.

e Velleius l. 1.

A. 4186. Per. Jul. ad 4410.

mao, & *Seleuco* viribus, bellum gessit, cujus præmium occupata septem haud ampliùs mensibus *Macedonia* fuit. Mox à *Tarentinis* excitus in *Italiam*, contra *Romanos* iteratò bellavit. Nec minùs *Siciliam* interim aggressus, ac deinde tam hac, quàm *Italia*, coactus excedere, in regnum revertit. Hinc *Macedonia* rursum potitus est, ejecto *Antigono Demetrii* filio. Postremò à *Cleonymo Spartano Arei* filio evocatus in *Peloponnesum* adversus *Antigonum*, apud *Argos* oppetiit primo Olympiadis 127. ante *Christum* 272. regni, ut apparet, tertio & vicesimo; siquidem anno Urbis 459. ante *Christum* 295. regnare cœpit. Triste illa nocte, qua *Argos* est ingressus, auspicium ei noctua fecit, summæ ipsius hastæ insidens, ut scribit (*a*) *Ælianus*.

a Lib. 10. Hist An. cap. 37. *Gallorum irruptio in Thraciam & Graciam* b Paul. Ph. c. p. 15 Just. lib. 34. Dexippus in Coll. Scal.

(*b*) *Gallorum* quoque in *Thraciam* & *Graciam* expeditio in idem intervallum incidit. Ea triplex à *Pausania* describitur. Primò *Cambaule* duce in *Thraciam* usque penetrarunt; cujus populatione contenti domum redierunt. Secundò divisis trifariam copiis, alii *Thraciam* duce *Cerethrio*, *Pannoniam* alii, *Brenno* & *Acichorio* ducentibus, adierunt. Reliquos in *Macedoniam* & *Illyricum* egit *Bolgius*. Huic resistere ausi *Macedones* ingentem cladem accipiunt, occiso *Ptolemao Ceranno*. Desperatas *Macedonia* res unius principis virtus *Sosthenis* erexit, qui barbaros exsultantes victoria repressit, ac *Macedonia* finibus expulit; eoque meritò regnum est consecutus. (*c*) Scribit *Polybius* Reges quatuor, *Ptolemaum Lagidam*, *Lysimachum*, *Seleucum*, & *Ptolemaum Ceraunum*, intra 124. Olympiadem exstinctos esse. Quare *Ceranni* cædes rectè anno quarto excunte Olympiadis istius imputabitur, mundi, 3704.

c Polyb. 2. p. 128. & 155.

Sequens annus tertiam *Gallorum* irruptionem attulit in *Greciam*, imperatoribus *Brenno* & *Acichorio*. Quorum exercitus constabat peditum millibus 152. equitum viginti millibus & quadringentis,

tis, quorum ſingulis equites erant adjuncti famuli duo, qui mortuis heris ſuccederent. Quod *σύνταγμα* vocabant *τριμαρκισίαν*. Nam *μάρκαν Galli* nominabant equum, ait (*a*) *Pauſanias*. Sic equitum millia unum & ſexaginta, & ducenti amplius, fuerunt. Victi primùm ad *Thermopylas*; tùm ad *Parnaſſum*, quò potiundi *Delphici* templi ac ſpoliandi gratia perruperant. *Brennus* ipſe multis acceptis vulneribus largiùs hauſto mero vitam ſponte finiit. Ea *Gallorum* calamitas notatur à *Pauſania* Archonte *Anaxicrate*, hyemis tempore, hoc eſt, anno ſecundo Olympiadis 125. ante *Chriſtum* 279.

A. 4186. Per. Jul. ad. 4430.

a Pauſ. Phoc. p. 335.

Inſequente rurſus anno, *Democle Athenis* Prætore, in *Aſiam* infudere ſe *Galli*, ut idem *Pauſanias* refert. (*b*) *Polybius* verò ſcribit eodem anno *Gallorum* reliquias *Comontorio* duce in *Thraciam* invaſiſſe, ac tributum à *Byzantinis* exegiſſe.

b Polyb. l. 4.

CAPUT XVII.

Res ab Romanis, *ab anno U. C.* 419. *ad* 472. *geſtæ*.

Dum in Oriente atque *Græcia* ab *Alexandro M.* ejuſque ſucceſſoribus bellis ac tumultibus omnia miſcentur, non minores *Italia* procellas armorum tulit; quibus ſe *Romana* virtus ad orbis terrarum dominatum exercuit.

(*c*) Diuturnum præ cæteris maximèque formidoloſum *Samniticum* bellum fuit, de quo (*d*) ſuprà memini, quod hoc intervallo acerrimè geſtum eſt; nonnulla interim clade *Romanorum* & ignominia: ſed majore, &, quod caput eſt, ultima *Samnitium*: qui poſtremò domiti anno Urbis conditæ 482. finem belli fecerunt, anno, ut jam diximus, uno & ſeptuageſimo; nempe ab anno Urbis 411. ad 481. (*e*) Quo ſpatio *Caudinæ* furcæ *Romanorum* dedecore nobiles factæ ſunt anno Urbis conditæ 433. quarto poſt *Alexandri M.* obitum, quando deditionem hoſtibus fecit *Romanus* exercitus, & ſub jugum miſſus eſt cum

c Liv. & Eutrop.

Samniticum bellum

d cap. 12.

e Liv. 2. Florus c. 16.

Caudinæ furcæ.

A. 4186. Per. Jul. 10 4430. utroque Consule. Sed eam infamiam sequente anno majori *Samnitium* clade, ac pari ignominia, rependit *Papyrius*, imperator illa ætate fortissimus. Præter quem & complures alii percensentur ab *Livio*, (*a*) qui *Alexandro*, si in *Italiam*, ut erat fama, venisset, pares esse potuerunt.

a Liv. 9.

b Liv. 9. Just. 12. Oros. 3. c. 11.

(*b*) *Alexander* alius *Epiri* Rex, avunculus *Magni*, ab *Tarentinis* accitus in *Italiam*, cùm adversus *Samnites*, *Bruttios*, ac *Lucanos* sæpè fortiter pugnasset, pace cum *Romanis* facta anno U. C. 422. ab *Lucanis* tandem occisus est ad *Acheruntem* fluvium, anno U. C. 428. tertio Olympiadis 113. superstite *Alexandro M.*

c Polyb. 2. p. 100. Lib. 7.

Bella cum Gallis inita.

(*c*) Cum *Gallis* quoque repetitum identidem in *Italia* certamen. Quorum varias irruptiones ex *Polybio* ac *Romanis* Annalibus hic breviter attingam. Tricesimo anno, postquam *Roma* potiti sunt, haud procul *Collina* porta, magna utrinque edita cæde, vix aversi sunt, Dictatore tumultus istius causa creato *Servilio Abala*, anno Urbis conditæ 394. Duodecimo post anno, qui fuit Urbis 405. rursus à *Camillo* cæsi, quo tempore *Valerius Corvinus Gallum* provocantem auxilio corvi superavit. Post annos tredecim pacem cum *Romanis* ac fœdus faciunt, in quo annos triginta perseverarunt. Itaque sub annum Urbis conditæ 450. *Cisalpini Galli* cum *Transalpinis* & *Etruscis Romanorum* agros populati sunt. Indè cum ingenti præda reversi domum *Cisalpini*, de hac ipsa inter se digladiati sunt. Anno postea quarto cum *Samnitibus Etruscis*que conjuncti, commisso prælio legionem *Romanam* ceciderunt, cui præerat *L. Scipio* Proprætor. Quo tempore flagrante altera pugna, & sinistro jam inclinante cornu, *P. Decius* Cos. caput devovit, ac victoriam morte sua peperit, anno U. C. 459.

Corvinus

Decius.

d Polyb. p. 107. & 05. Eutrop. [illegible] Liv. 13.

(*d*) Decem post hæc elapsis annis, iterum *Galli Senones* à *Lucanis*, *Bruttiis*, *Samnitibus*, & *Etruscis* exciti *Aretium* obsederunt; ac *L. Cæcilio* Prætore victo, *Romanorum* millia tredecim occiderunt.

derunt. Quam cladem Consul *Dolabella* mox ultus est *Gallisque* profligatis, *Sena* eorum urbe capta, coloniam, eò deduxit. *Boii Senonum* calamitate commoti, & cum *Etruscis* conspirantes, ad *Vadimonis* lacum pugnam faciunt: in qua cæsi plerique omnes *Etrusci*, *Bojorum* pauci admodum evaserunt. Id accidit anno Urbis 471. Sequente verò, *Boii* rursus à *Romanis* funditùs deleti pacem ac fœdus impetrarunt, tertio anno antequam *Pyrrhus* in *Italiam* veniret. A. 4184. Per. Jul. ad 4430.

(a) *Palæpolitani* præterea, ubi nunc *Neapolis* est, ausi *Romanis* inferre bellum, tertio anno, qui fuit U. C. 428 à *Publilio* Procos. domiti sunt. a Liv. 8.

Sic *Etruscorum* duodecim populi in excidium *Romani* nominis incitati anno U. C. 442. (b) à Consule *Fabio* anno 444. ingenti prælio devicti sunt, in quo cæsa aut capta hostium millia ad sexaginta. b Liv. 9. Flor. l. c. 17. Oros. 3. c. 21.

CAPUT XVIII.

De viris doctrina præstantibus.

c Diog. in Arist.

Athenis post (c) *Aristotelis* obitum, qui tertio Olympiadis 114. anno mortuus est, *Peripateticam* Scholam rexit *Theophrastus Eresius*; cùm biennio antè *Diogenes Cynicus* excessisset è vita (d) eodem scilicet quo & *Alexander M.* natus annos ferè nonaginta. *Theophrastus.* d Idem in Diog. Cyn.

(e) *Xenocrates Platonicæ* sectæ magister, cùm ei quinque & viginti præfuisset annis, nimirum ab secundo 110. Olympiadis, & Archonte *Lysimacho*, moritur anno tertio Olympiadis 116. (f) Floruerunt & *Polemo Xenocratis* auditor; *Crates Polemonis*; & illius *Crantor Solensis*, *Crantoris* item *Arcesilaus*, mediæ auctor Academiæ, ex *Pitana Æolidis* opppido: qui Olimpiade 120. celebris est habitus. e Diog. in Xenocrat. *Xenocrates.* f Idem. *Epicurus.* Diog. in Epic.

Epicurus anno tertio Olympiadis 109. editus in lucem, obiit anno secundo Olympiadis 127. (1)

natus

A. 4186. Per. Jul. ad 4430. — *Zeno Stoicus.*

(1) natus annos 92. *Zeno Stoicæ* conditor sectæ, *Cratetis* antè discipulus, idem sæculum ornavit; quem Olympiade 129. obiisse perhibet *Eusebius*. *Demetrius* item *Phalereus Theophrasti* discipulus, non minus administrandæ Reipublicæ, quàm Philosophiæ & Eloquentiæ facultate nobilis, *Athenis* præfuit annos decem, ut ait *Diogenes Laertius*.

a Diog. 18. Plut. in Phoc.

(a) Cœpit autem anno tertio Olympiadis 115. quo *Cassander Athenis* potitus est. At anno secundo Olympiadis 118. *Demetrio Poliorceta Athenas* obtinente, fugit in *Ægyptum* ad *Ptolemæum Lagi* filium.

b Diog. In Demetr.

(b) Quo mortuo, ab ejus filio *Ptolemæo Philadelpho* relegatus, ac dolore contabescens, aspidis morsu periit anno circiter primo Olympiadis 124.

c Ptolem. 7. c. 1.

(c) Astronomiæ scientia clarus *Timocharis* fuit circa Olympiadem 121.

Demosthenes. — *d Plutar. Demoll.*

Sed nominis celebritate vicit cæteros *Demosthenes*; (d) qui anno tertio ab *Alexandri* obitu, eodem quo *Aristoteles*, fato concessit in *Galauria* insula, quò se metu *Macedonum* receperat.

Menander.

Menander Comicus Poeta Archonte *Philippo* mortuus perhibetur, ut est in veteri inscriptione, cùm natus esset tertio Olympiadis 109. Archonte *Sosigene*. Ita ut quinquagenarius obierit.

e Diod. in Excerpt. Vales. p. 258. — *f Idem.*

(e) Historiam scripsit *Tymæus Siculus Tauromenita Agathoclis* tempore, à quo *Sicilia* pulsus, stilo sese vindicavit, quo in illum intemperantiore usus dicitur. (f) At è contrario *Callias Syracusanus*, quòd magnis ab eodem Tyranno beneficiis affectus esset, in historia sua turpiter ei assentatus est.

g Tatian. apud Eus. de Præp. 280. — *h Josep. 1. Ant. cap. 3. Theoph. ad Autol. 3.*

At *Alexandro M.* regnante (g) *Berosus Ægyptius*; sub ejus verò successoribus *Ptolemæis Lagida* & *Philadelpho*, (h) *Manethon Diospolitanus* Historici memorantur.

RATIO-

(1) *Natus annos 92.*] Imò 71. tantùm, tot. enim ab anno 3. Olymp. 109. ad 2. Olym. 127. numerantur.

RATIONARII TEMPORUM PARTIS PRIMÆ, LIBER QUARTUS.

Rerum historiam continens ab A. Per. Jul. 4431. ad 4713.

CAPUT I.

Romanorum *res ab anno U. C.* 472. *ad* 536. *ac potissimum de bello* Epirotico, Punico *primo*, *&* Gallico.

Atiscentibus, oppressa jam libertate, *Græcorum* animis ac viribus, efferre se *Romana* res cœpit. Itaque major deinceps in *Italia* & *Africa*; quàm in Oriente, seges historiæ nascitur. Ideò *Romana* bella primo loco memorabimus.

A. 4431. Per. Jul. ad 4713

(*a*) *Tarentini Græca* levitate majus, quàm pro viribus suis, bellum contra se provocarant, *Romanorum* classe direpta, & eorum legatis, qui de injuria questum venerant, temerè pulsatis anno Urbis conditæ 472. Ob id *Tarentinis* indicto bello, *L. Æmilius Barbula Tarentinos*, *Samnites*, & *Salentinos* acie devicit. Ea clade permoti *Pyrrhum* ad auxilium evocant. Qui anno Urbis 474. in *Italiam* trajecto exercitu, cum *Romanis* bellum gerit, quod sex annos tenuit. Primo congressu *Romani*, *Lævino* duce non tam viribus quàm elephantorum inusitata victi specie, cesserunt. Captivos reposcente *C. Fabricio*, sine pretio *Pyrrhus* remisit omnes. Mox

a Epit. Liv. 13. Plut, in Pyr. Europ. 2. Flor. l. 1. c. 18. Orof. l. 4. c. 4. Just. 24. Diod. in Eclog.

Bellum cum Pyrrho.

A 4471 Per Jul. ad 4713. Mox per *Cineam* legatum frustra pace tentata; (hanc enim *Appius Cæcus* fieri prohibuit) bis ancipiti *Marte* cum *Romanis* congressus est. Tum à *Syracusanis* contra *Pœnos* accitus in *Siciliam*, ibi rebus ex voto minimè fluentibus in *Italiam* revertit anno Urbis 479. ac victus, & castris exutus, *Tarentoque* pulsus in *Epirum* rediit, cùm sex annos in *Italico* ac *Siculo* bello potuisset.

a Epit. Liv. 14. Orosf. 4. c. 3. b Eutr. 2.

(a) *Pyrrho* fugato, *Tarentini* cum *Samnitibus Bruttiis*, & *Carthaginensibus*, qui isti bello contra fœdus intervenerant, acie victi (1) in *Romanam* venere ditionem, ac pacem & libertatem acceperunt anno U. C. 482. cùm eo qui antecessit, (b) à *Ptolemæo Philadelpho* societas cum *Romanis* esset inita.

c Flor. 1. c. 19. Eutr. 2. d Polyb. 1. Epit. Liv.

(c) Secutum est *Picens* bellum, ac *Salentinum*, & omnium denique gravissimum ac longissimum (d) *Punicum*: quod primùm anno U. C. 490. cœptum est, undecimo postquam *Pyrrhus* in *Epirum* rediit.

e Polyb. 1. p. 12. & seq Epit Liv. Flor. 2. cap. 2. Eutr. 2. Appian. Orosf 1. 4 c. 7 f Polyb. 1. p. 8. Pausan. Eliac. 2. p. 189. *Bellum Punicum.*

(e) Primi ergo *Punici* belli causa fuit utriusque civitatis ambitio, ac mutuò suspecta & formidolosa potentia. Occasionem dedere *Mamertini*, & *Hiero Syracusarum* Rex, ac *Carthaginensium* socius. (f) Hic anno Olympiadis 126. secundo, à *Syracusanis* primùm factus imperator; Rex deinde salutatus quarto Olympiadis 127. *Mamertinos* qui *Messanam* occuparant, armis aggreditur. Hi *Romanorum* implorant opem: qui in insulam trajectis copiis cum *Hierone Pœnisque* bellandi fecerunt initium. Ejus belli anceps diu fortuna fuit, *Pœnis* mari, *Romanis* terra vincentibus. Qui anno demum belli quarto, U. C. 493. rem nauticam attigerunt. Sed ea identidem omissa, repetitaque, ad extremum superiores fuerunt. Memorandus eo bello cum primis venit *Attilius Regulus*, qui ma-

Attilius Regulus.

ritimo

(1) *In Romanam venere ditionem*] Tarentini scilicet cum Samnitibus & Bruttiis non vero Carthaginenses ut innuere videtur phrasis Auctoris.

ritimo ac terrestri prælio fractis *Carthaginensium* viribus, cum pacem petentibus nisi iniquis conditionibus dare nollet, *à Xantippo Lacedæmonio* duce victus, & in acie captus est cum millibus 15. occisis 30. mille, anno Urbis duodequingentesimo. Post à *Carthaginensibus Romam* missus, ut de permutandis captivis cum Senatu ageret id ne fieret intercessit; & *Carthaginem* ad certissimam carnificinam sponte rediit. Primus navalem victoriam *Romanorum* adeptus est *C. Duilius*, belli anno quinto: posteriorem *C. Lutatius* anno 23. & ultimo, qua ad *Ægatem* insulam cum *Pœnis* debellavit; quibus pax his legibus concessa est, ut insulis omnibus cederent, quæ *Italiam* inter & *Africam* interjacent, ac bis mille, & ducenta in annos 20. talenta penderent. Id actum est anno U. C. 513. ante *Christum* 241.

A. 4431. Per. Jul. ad 4713.

(*a*) Perfuncto externo bello *Carthaginenses* majus domi periculum excepit. Nam mercenarii milites, quo genere plurimùm usi sunt *Pœni* stipendia sua & Militiæ præmia postulabant: quod exhausto ærario præstari non poterat. Ideo grassantibus, per *Africam*, & latè omnia vastantibus, ægrè obsisti potuit. (*b*) Tandem post annos tres & menses quatuor bello isti finem imposuerunt.

a Polyb. 1. p. 65. Applan. in Pun. Diod in Excerp. p. 275.

b Polyb. 1. p. 88.

(*c*) Anno Urbis 519. quod *Romæ* perrarò accidit, templum *Jani* clausum est, bellis ubique pacatis. Sed subinde novis coortis motibus apertum est. *Ligures*, *Sardi*, *Corsi* subacti. Cum *Illyriis* deinde ac *Teuta* Regina anno Urbis 524. initum bellum, tertio post anno confectum est. Ac tum primùm legati victoriæ nuntii per *Græciam* missi. (*d*) *Corintii Romanos* in societatem *Isthmiorum* acceperunt.

c Eutr. 3. Plut. in Numa. Orof. 4. c. 11.

d Polyb. 2. p. 101.

(*e*) *Gallorum* præterea formidolosa fuit irruptio. *Insubres* & *Boii* ob ereptum *Senonibus Gallis* & agraria lege divisum (*f*) à *Flaminio* Trib. *Pl.* agrum *Picenum*, (quæ lex anno urbis conditæ

e Polyb. 2. p. 104. Flor. 2. c. 2. Orof. 4. c. 13.

f Cic. 2. Acad Quæst.

A 4431. Per. Jul. ad 4713

522. lata eſt) accitis *Tranſalpinis Gallis Gaſatis*; ita mercenarios vocabant. *Romanos* oppugnarunt. Contra quos peditum, quod vix credibile ſit, (*a*) millia ſeptingenta, equitum ſeptuaginta conſcripſere *Romani*. Victi ſæpius *Galli*, ac trans *Padum* anno primùm Urbis conditæ 530. copiæ ductæ: *Inſubreſque* domiti: (*b*) ac *Gaſatarum* Rex *Virdumarus* à *C. Marcello* Conſule trucidatus opima de ſe ſpolia dedit. (*c*) Ad hoc bellum *Siciliæ* Rex *Hiero*, qui ſub initium *Punici* belli victorum in partes amicitiamque tranſierat frumenti vim maximam miſit, cujus pretium confecto bello recepit.

a Polyb. 2. p. 113. Eutr. 2.

b Eutr. 2.

c Diod. Ecl. 25.

CAPUT II.

Bellum Punicum *ſecundum*.

PUnicum inde bellum alterum ſecutum eſt (*d*) anno à prioris fine quarto & viceſimo; quod ſpatio quidem minus temporis fuit, ſed adeo cladium atrocitate terribilius, ait *Florus*, ut ſi quis conferat damna utriuſque populi, ſimilior victo ſit populus, qui vicit. Belli cauſa eadem, quæ ſuperioris, dominandi cupiditas, & in *Pœnis* impatientia ſervitutis; quòd annum jam, ut dixi, quartum & viceſimum *Romanorum* victi armis ceſſerant. Præcipuam huic incendio facem ſubjecit *Hannibal Hamilcaris* filius, ejus qui bello priore *Carthaginenſium* imperator pacis leges mœrens acceperat; quique compoſitis in *Africa* rebus, anno Urbis ut ex *Polybio* (*e*) colligitur, 517. miſſus in *Hiſpaniam*, *Hannibalem* novem annos natum ſecum duxerat, cùm eum priùs ad aram adductum jurare juſſiſſet, nunquam ſe in amicitia cum *Romanis* fore. *Hamilcare* poſt annos circiter novem occiſo, ſuffectus eſt *Haſdrubal* illius gener, qui *Hannibalem* accivit, eumque poſt octo annos interfectus ſucceſſorem habuit, Urbis 534. cum ætatis circiter

d Polyb. 2. Liv. 1. Dec. 3. Flor. 2. cap. 6. Plut. in Fab. & Marc. Appian. Oroſ. 4. c. 14.

e Polyb. init. l. 3. Liv. l. 21. Corn. Nep. in Hannib. Plut. de Vir. ill.

circiter septimum ac vicesimum inchoasset: qua A. 4417. Per. Jul.
ratione natus videtur anno urbis conditæ 507. ad 4713.
ante *Christum* 247. Igitur statim atque Imperator
est factus, totam intra flumen *Iberum Hispaniam*
sibi subjicit. (*a*) Hinc *Saguntum Romanorum* so- *a* Liv 21. Polyb. 3.
ciam magnis adortus viribus, post septem men-
ses capit. *Saguntini* omnes, frustra exspectato
Romanorum auxilio, partim hostili gladio,
partim suapte manu ceciderunt. Ita bellum
conflatum *Punicum* secundum: quod initium
anno Urbis conditæ 536. (*b*) *P. Cornelio Scipione*, *b* Liv. 30.
T. Sempronio Longo Coss. decimo septimo exitum
habuit, Coss. *M. Servilio Gemino*, *T. Claudio Nerone*, U. C. anno 552.

(*c*) Habebat *Hannibal* in exercitu peditum, ut *c* Polyb. 3 p 129.
scribit *Polybius*, milia 90. equitum duodecim; Liv. 21.
varie de numero prodit *Livius*. (1) Primo impetu
uterque Consulum victus, *P. Cornelius* ad *Ticinum*, *Sempronius* ad *Trebiam*. Sequente anno
U. C. 537. major ad *Thrasumenum* lacum clades
accepta; cùm interim *Q. Fabius Maximus* Prodictator à populo factus cunctando rem utcumque sustentavit. (*d*) Sed omnium atrocissima pla- *d* Polyb 3. p. 264
ga *Cannensis* anno U. C. 538. alterius temeritate Liv 22.
Consulis *Terentii Varronis* accidit. In ea pu- Appian. Flor &
gna cæsa *Romanorum* 40. millia. Neque tamen alii cit.
infractis ob eam calamitatem animis, *Cannensi*
prælio captos redimere noluerunt. Tum *Syracusas*, quæ urbs post *Hieronis* obitum, qui anno
U. C. 539. contigit, ab societate defecerat,
Marcellus (*e*) Consul obsedit anno Urbis 540. *e* Polyb. 8. p. 515.
Quam ab vehementi illius oppugnatione unius & seq.
hominis industria tutata est. *Archimedes* is fuit, Liv. 3.
qui cœli siderumque contemplator ea ætate præ- Dec. 4.
stans, sed machinarum operumque bellicorum Plut. in Marc.
inventis multò clarior, *Romanorum* apparatus
omnes perlevi negotio ludificatus est. Itaque vix
anno

(1) *Primo impetu uterque Consulum victus*] Clariùs indicare debuisset Auctor clades illas in Italia acceptas fuisse, postquàm Hispania profectus Annibal Gallias peragrasset, Alpesque summo labore transisset. Vid *loca Polyb. & Liv. ad margin. cit.*

A. 4411. Per. Iul. ad 4713.

a Liv. Dec. 3. lib. 5.

Archimedes.

anno demùm tertio, Urbis 542. capi *Siracusæ* potuerunt. (a) Quo tempore proditum est *Archimedem*, intento in ea ſtudia, quibus deditus erat, animo, ac nihil eorum ſentiente, quæ per hunc tumultum gerebantur, ab ignoto milite, fruſtraque ſciſcitato quis eſſet, interfectum: ejus ex morte magnum dolorem cepiſſe *Marcellum*, qui ut vitam illi conſervarent, irrumpentibus in urbem militibus edixerat: ac ſepulturæ curam habuiſſe.

b Polyb. in Excerpt. Valeſ. p. 10. & l. 1 Hiſt. p. 16.

Hæc *Syracuſarum* calamitas finem (b) attulit regii in *Sicilia* dominatus, quem is, cujus paulò ante meminimus, inſtauraret *Hiero*, ac legitimum ex tyrannico & acceptum etiam vulgo fecerat comite ac clementia, cum nihil ex tanta dignitate præcipuum ſibi præter curam ac liberalitatem aſſumeret. Regnavit autem annos quatuor & quinquaginta exorſus ab anno Urbis conditæ 485. ſexto ante bellum primum *Punicum*: quo ineunte victus ab *Appio* Conſule, ab *Carthaginenſium* ſocietate, ad *Romanos* deſcivit,

c Liv. l. 4. Dec. 3.

d Polyb. in Excerpt. Val. p. 13. Liv. l. 4. Dec. 3 Pauſan. El. 2. Juſtin. 28.

& in eorum amicitia (c) prope quinquaginta perſeveravit annos. (d) Iiſdem moribus filium habuit *Gelonem*, qui ante patrem obiit quinquageſimo ætatis anno; & *Hieronimum* ex *Nereide Pyrrbi Epirotarum* Regis filia ſuſceptum reliquit aviti hæredem regni; quod anno Urbis 539. adiit, *Hierone* mortuo, annum agens quintum decimum. Sed ut peſſima erat indole; effuſus in omne flagitii ac crudelitatis genus, conjuratione ſuorum eodem anno perimitur.

e Liv. 3. Dec. 4.

(e) Interim *Philippum Macedoniæ* Regem, pacta cum *Hannibale* ſocietate, imminentem *Italiæ Lævinus* Prætor compreſſit, & in *Macedoniam* ſe ſuam incenſa ultrò claſſe coegit recipere anno Urbis conditæ 542. At in *Hiſpania P. & Cn. Scipiones* fratres, qui *Haſdrubali* tranſitum in *Italiam* ad *Hannibalem* fratrem hactenus interclſerant, multaque ibi fortiter geſſerant, dele-

deleto exercitu ambo ceciderunt. (*a*) *L. Martius* eques *Romanus*, in trepidatione dux militari suffragio creatus, labantem rem sustinuit: cujus ductu una nocte ac die bina hostium expugnata sunt castra, & ad triginta septem millia hostium interfecta: quod anno illo Urbis 542. contigit. Eodemque *Tarentum*, præter arcem captum ab *Hannibale*: & *Capua*, ab *Romanis* obsessa: (*b*) à qua ut eos averteret, *Romam* contendit *Hannibal*. Sed coorta subitò tempestas hunc ab ejus mœnibus conspectuque repulit. *Capua* deinde *Romanis* tradita; cujus principes veneno sibi vitam eripuerunt: Senatores securi percussi; urbs in Præfecturam redacta.

A. 4481. Per Jul. ad 4711.
a Lib. 3. Dec. 5.
b Liv. 3. Dec. 6.

(*c*) *P. Scipionis* ejus, quem in *Hispania* cæsum esse meminimus, filius erat *P. Scipio*: qui post *Hispaniensem* illam cladem territis omnibus, quatuor & viginti natus annos imperium in *Hispaniam* petere se professus est; eoque pro Consule est missus anno Urbis 543. (*d*) Ibi rebus gestis maximis, & *Hasdrubale Gisconis* filio ac *Magone* superatis, anno quinto quàm venerat, *Carthaginenses* tota ejecit *Hispania*. Indè in *Africam* profectus amicitiam junxit cum *Sypbace Masylorum*, deinde cum *Masanissa Masæsulorum* Regibus. Gesta hæc sunt anno Urbis 548. tertio ab *Marcelli* clade Consulis, (*e*) qui anno 546. secundis cum *Hannibale* prœliis aliquot factis, ejusdem circumventus insidiis opprimitur. (*f*) Sequente verò, à duobus Consulibus *Claudio Nerone* & *Livio Salinatore Hasdrubal Hannibalis* frater, qui cum novo exercitu in *Italiam* pervenerat, antequam se cum fratre conjungeret, cum suis copiis deletus est. Erat tum in *Apulia Hannibal*; cui se *Nero* Consul opposuerat. *Livius* in *Cisalpina Gallia* castra contra *Hasdrubalem* habebat. Interceptis *Hasdrubalis* literis, *Nero* clam, inscio *Hannibale*, sex dierum spatio totam emensus *Italiam*, ad collegæ castra cum copiarum parte venit, ac victis, uti memoratum

c Liv. ibi. Val. 3. c. 7 Plut. de Vir. illust.
d Liv. 3. Dec. 16. Polyb 11. p. 628.
e Liv 3. Dec. 7. Plut. in Marcell.
f Liv. Ibid Polyb Inst. l. 11.

 est,

A. 4471. Per. Jul. ad 4713. est, hostibus, antè ad stativa sua rediit, quàm eum discessisse *Hannibal* sentiret. Cæsa feruntur eo prælio quinquaginta sex hostium millia, capta quinque millia & quadringenti. Caput *Hasdrubalis* ante stationes *Pœnorum* ab *Nerone* projectum triste acceptæ cladis indicium *Hannibali* fuit.

a Liv. 28. Appian. (*a*) At *P. Scipio*, ut ab *Italia* revocaret *Hannibalem*, transportare bellum in *Africam* statuit, quod anno demum Urbis 549. quo Consulatum ipse gessit, aggressus est. Sed initiò, cùm id temerarium consilium haberetur; nihil neque pecuniæ, neque militum publicè suppeditatum est. Ita nemine nisi voluntario milite conscripto, & accepta mutuò corrogataque pecunia, primùm ad *Siciliam* Consul, inde in *Africam* anno Urbis

b Liv. Plut. de Vir. Ill. Herodian. lib. 1. 550. belli quinto decimo, cum classe Proconsul appulit. (*b*) Quo anno *Pessinunte* in *Phrygia* simulacrum *Idææ* matris *Romam* ex oraculo devectum, à *P. Scipione Nasica Cn.* filio, quem adolescentem Senatus virum optimum iudicarat, exceptum est.

Scipioni dux ab *Carthaginensibus* objectus est *Hasdrubal Gisconis* filius, qui *Masanissæ* filiam *Sophonisbam* desponderat. Sed eam, absente patre ac sponso, *Carthaginensium* populus *Syphaci*, qui amore puellæ captus agros eorum vastabat, publicè collocavit, ut eum ab *Romanorum* amicitia ad suam transferret. Qua commotus injuriæ *Masanissa* totum se *Romanis* addixit, magnumque deinceps ad *Pœnos* debellandos momentum attulit.

Scipioni Uticam oppugnanti anno eodem Urbis 550. *Syphax* & *Hasdrubal* cum centum armatorum supervenere millibus. Quorum castra eadem die deleta sunt, millibus occisis quadraginta, captis sex, amboque rursus redintegratis copiis altero prælio superati. *Syphax* à *Lælio* & *Masanissa* Rege vivus est captus.

Ejus uxorem *Sophonisbam* cum *Masanissa* duxisset,

xisset, increpitus ab *Scipione* venenum ad eam misit, quo sibi mortem illa conscivit. (*a*) *Hannibal* à *Carthaginensibus* revocatus, *Italia* relicta, decimo sexto belli anno, Urbis 551. rediit in *Africam*; (*b*) sociis, qui sequi nollent, quà occisis, quà in servitutem redactis; ac tentata frustra per colloquium pace, congressus acie ab *Scipione* vincitur. Post eum *Vermina Syphacis* filius, qui auxilio *Pœnis* venerat. *Scipio* pacis leges *Carthaginensibus* dixit, auctore Senatu populoque *Romano*. (2) *Hannibal* ad *Antiochum* perfugit.

A. 4471. Per. Jul. ad 4713. *a* Liv. l. Dec. 10. App. &c. Polyb 15. *b* Ibid. in Excerpt Valef. p. 290.

(*c*) Finitum est bellum anno septimo decimo, Urbis 552. Coss. *M. Servilio Gemino*, *T. Claudio Nerone*: ac sequente pax *Cartaginensibus* ab Senatu data, & triumphans in urbem invectus est *Scipio*. (*d*) in eoque triumpho ductus *Syphax*, paulò post *Tibure* in custodia mortuus est. [*e*] At *Livius* ante triumphum obiisse narrat, (*f*) ac publico elatum funere. Ubi & *Polybium* id quod dixi, sentire asserit. *Hunc regem* (ait) *in triumpho ductum* Polybius *haudquaquam spernendus auctor tradit*. Quæ Historici præstantissimi commemoratio nimis angusta ac jejuna mihi videtur.

c Liv. l. Polyb. 15. *d* Polyb. 16. p. 711 *e* fine l. 10. Dec. 3. *f* Valer. Max l. 5. c. 1.

CAPUT III.

De Achæorum *initiis*, Pyrrhi *rebus gestis & obitu*, *ac* Pergami *Regum &* Parthorum *origine*.

IN *Græcia* porrò & Oriente ad historiam hæc præcipua contigerunt. *Achæorum* Respublica paulatim in *Peloponneso* coaluit; (g) cujus fundamenta jacta sunt Olympiade 124. sub *Pyrrhi* transitum in *Italiam*; quando *Dymæi*, *Patrenses*, *Tritæenses*, & *Pharæenses* concordiam injerunt; ad quos se reliqui deinceps applicarunt.

g Polib. 2. p. 124.

L 2 Hi

(2) *Hannibal ad Antiochum perfugit.*] Non statim post pacem ut innuere videtur Auctor, sed aliquot post illam annis, ut ex *Corn. Nep. & Liv. lib.* 30. & 33. observatum fuit in *præfat. huj. oper. Edit. Lugd. Batav.*

A. 4431. Per. Jul. ad 4313.

Hi principio Scribam unum, & Prætores duos in orbem constituerunt. Post annos quinque & viginti unicum Prætorem placuit eligere. Is circa *Plejadis* exortum creari solitus, (*a*) ut auctor est *Polybius*; ac primus singularium Prætorum *Marcus Carynensis* ab eodem proditur, cujus anno quarto *Aratus Sicyonius* vicesimum agens annum, rebus gestis cœpit inclarescere. Quocirca anno ultimo *Olympiadis* istius orta est illa Respublica, anno ante *Christum* 281. Urbis 473. Siquidem anno sequente *Pyrrhus* in *Italiam* transfretavit. *Lacedæmonii* domestica vexati seditione propè sub *Pyrrhi* venere dominatum. *Cleomenes*, annis in regno sexaginta & decem exactis mensibus, obiit, *Diodoro* teste, Prætore *Athenis Demetrio Phalereo*. Is est quartus Olympiadis 117. (*b*) Hic filios genuit duos, *Acrotatum*, qui superstite patre mortuus filium reliquit *Areum*, & juniorem *Cleonymum*. Nata de successione controversia, Senatus *Areum* anteposuit *Cleonymo*, Hunc verò, ne quid contra Rempublicam consilii caperet, honoribus ac præfecturis delinire conati sunt. Nam inter alia *Tarentinis* contra *Lucanos* & *Romanos* missus auxilio, *Lucanos* vicit. *Tarentum*, quod defecerat, expugnavit, anno Urbis conditæ 451. Olympiadis 119. secundo, ut auctor est (*c*) *Diodorus*. Post urbe *Salentinorum* capta, ab *Romanis*, duce *Æmilio* Consule, anno 452. fugatus cum classe sua, ad *Patavina* litora prædabundus pervenit. Ubi pessime accepta classis, vix quinta parte incolumis domum rediit, ut scribit *Livius* (*d*), qui hunc Regem *Lacedæmoniorum* haud rectè nominat. Verùm ille post annos plures cùm repulsæ memor, tum nova provocatus injuria, quod *Acrotatus Arei* filius *Chelidonidem* conjugem suam corrupisset, *Pyrrhum* excivit in *Laconicam*, (*e*) anno eodem, quo ex *Italia* reversus *Macedoniam* occupavit, *Antigono* pulso: qui est Urbis conditæ 481. Sequente igitur anno *Pyrrhus* in *Laconicam* impressione facta, pænè urbem

a Polyb. lnit. 5. p. 350.

b Diod. 20. Pauf. in Lacon. p. 87. Plut. in Ag. & Cleom. Vide l. 10. de Doct. Temp. c. 5.

c Diod. 26.

d Liv. 10.

e Plut. in Pyrrho Just. 25.

Pyrrhi mors.

urbem defensoribus vacuam cepit. Sed oppidanorum virtute pulsus contendit *Argos*: quam, urbem ingressus, contràque *Antigonum* pugnans illisa capiti tegula ab muliere peremptus est, ineunte Olympiade 127. Is est annus ante *Christum* 272. ad quem ab eo anno, quo *Cleonymus* à regno est rejectus, qui fuit ante *Christum* 309 intercedunt anni circiter septem & triginta. A. 4437. Per. Iul. ad 4713.

(*a*) Per idem tempus, quo *Achaorum* civitates in unum corpus redigi sunt cœptæ, *Pergami Phrygiæ* maioris oppido ad *Caycum* amnem novi regni fundamenta jacta sunt. Circa Olympiadem 124. ultimo anno *Ptolemæi Lagidæ*, *Philaterus* spado ærario præfectus ab *Lysimacho*, *Agathoclis* ejus filii necem ægrè ferens, quem pater ab *Arsinoe* conjuge falsis criminibus accusatum veneno sustulerat, ab illo defecit, ac novi apud *Pergamum* imperii princeps exstitit. (1) Hic fratres habuit duos, *Eumenem* & *Attalum*; qui & in regnum successerunt. Primus autem regium nomen usurpavit *Attalus*, ut ait *Strabo*. Postremus fuit *Attalus* prioris *Attali* nepos, qui moriens populum *Romanum* hæredem instituit anno U. C. 621. Ita annis circiter 152. *Pergami* regnarunt. *a* Strabo. l. 13. Pausan. Att. p. 7. *Pergam regnum.*

Parthorum in Oriente regnum, *Romani* quondam æmulum futurum, *Arsace* conditore, cœpit eodem tempore quo *Punicum* bellum primum in Occidente flagrabat. Sed in incerto est propter Antiquorum de illius origine dissidium. *Parthorum initium.*

(*b*) *Justinus* quidem primam defectionem *Parthorum* primo *Punico* bello accidisse memorat, *L. Manlio Vulsone*, *Attilio Regulo* Coss. regnante *Seleuco*; cujus cum *Antiocho* fratre discordia impu- *b* Lib. 41.

L 3 nita-

(1) *His fratres habuit duos &c.*] Malè hic confundit Auctor Philæteri fratres cum ejus Successoribus: fratres, & vixere & mortui sunt in privata fortuna. At successit Philætero *Eumenes* Eumenis Philæteri fratris filius. Dein *Attalus* ejus Patruelis, ex alio Philæteri fratre Attalo itidem dicto, natus. Vid. *Strab. lib.* 13 p. 624 & *Pausan. in Attic. c.* 8. *desumpta est hæc nota ex Præfat. hujus Edit. Lugd. Batav.*

A. [illegible] Per. Jul. ad [illegible]

nitatem illis defectionis dedit. Consules isti annum occupant Urbis conditæ 504. ante *Christum* 250. quo regnabat in *Syria Antiochus* Θεὸς *Seleucidarum* tertius, *Seleuci Callinici* pater. *Seleuco* geniti sunt *Seleucus Ceraunus*, qui post patrem *Callinicum* anno regni vicesimo mortuum, tribus annis imperavit; & *Antiochus Magnus*, qui *Cerauno* fratri successit. *Justinus*, qui ab *Seleuco Antiochi Soteris* pronepote defecisse *Parthos* ait non *Callinicum*, sed ejus filium *Ceraunum* intellexit, cujus frater *Antiochus* fuit. (2) In quo mirificè fallitur. *Seleucus Ceraunus* regnum iniit anno secundo Olympiadis 138. primo sequentis obiit. Triennio quippe regnavit. Initium itaque illius convenit in annum Urbis 527. qui est quintus decimus à pace *Pœnis* data, & à Consulatu *Vulsonis* & *Attilii* quartus & vicesimus. *Eusebius* porrò sub *Antiocho* Θεῷ ad Olympiadem 133. adscribit, biennio post memoratos à *Justino* Consules.

Error Justini.

a Strabo 11. Appian. in fine Syr.

(a) At *Strabo* regnante *Callinico* fuisse scribit *Arsacem* quod satis cum *Eusebio* congruit. *Appianus* eo tempore defecisse *Persas* ait, quo *Antiocho Deo* mortuo *Laodice Berenicen* alteram illius conjugem occidit: cujus necem frater ejus *Ptolemeus Evergetes* ulcisci cupiens, in *Syriam* ac *Babylonem* usque profectus est. Hæc gesta sunt anno ipso primo *Seleuci Callinici*, paulò post *Antiochi Dei* mortem. Quamobrem sub *Callinico Parthorum* exordia posita credimus, eoque primitùs imperante circa annum ante *Christum* 246. Siquidem (b) *Arrianus* apud *Photium* auctor est *Arsacem* cum *Teridate* fratre *Phereclem* ab *Antiocho Deo* regioni suæ præfectum ob tentatam ab eo pudicitiam alterutrius occi-

b Arrian. in Parthic. Phot. cod. 58.

(2) *In quo mirificè fallitur.*] De hac epocha regni Parthorum & Justini computo Vide. *Usser* ad A. A.C. 250. scil. sub Antiocho Θεῷ cœpit defectio, sed cùm regnante illius successore Callinico, Arsaces ingentem victoriam reportaverit, ipsumque Seleucum ceperit; Parthi victoriæ illius diem solennem velut initium libertatis observaverunt; sicque non mirum, si exinde imperii illius initium ducant. *Just. in lib* 41. c. 4. & *Appianus in Syriacis p.* 130.

occidisse. Unde vel superstite adhuc *Antiocho* eo, vel paulò post ejus obitum verisimile est id evenisse.

A. æræ. Per. Jul. ad 471. Vide par. 2. lib. 4. cap. 7.

Ab *Arsace* deinceps *Parthorum* principes nomen acceperunt, velut ab *Cæsare Augustoque Romani* Imperatores *Augusti* ac *Cæsares* appellati sunt. Horum imperium ad annos circiter 472. perstitit; ab anno ante *Christum* 246. ad 220. post *Christum*, & quintum usque *Alexandri Mammeæ* filii; (*a*) quo *Artaxerxes* genere *Persa Artabano Parthorum* Rege occiso rerum summam in *Persas* transtulit.

a Herodian. 6.

(*b*) *Theodotus* quoque *Bactrianorum* præfectus eodem, quo *Arsaces*, tempore novi factus est regni conditor. Quod ipsum minimè diuturnum fuit, atque in *Parthorum* ditionem concessit.

b Just. 41.

CAPUT IV.

Quænam in Grecia *perque Orientem gesta sunt ab anno ante* Christum 252. *ad* 219. *& initium belli secundi* Punici.

Achæorum (*c*) in *Peloponneso* Respublica *Arati Sicyonii* virtute magnis auctibus excrevit. Hic ætatis anno vicesimo (qui & *Punici* belli prioris undecimus, & ab *Achæorum* fundata Republica unde tricesimus putatur, (*d*) hoc est quartus Præfecturæ *Marci Carynensis*) *Græcas* urbes quæ ab Tyrannis pleræque per id tempus obtinebantur, ab eorum, nec non *Macedonum* jugo extricare est aggressus. Cujus rei à patria fecit initium, quam expulso *Nicocle* Tyranno, libertate donatam ad *Achæorum* concilium adjunxit anno ante *Christum* 253. Urbis conditæ 501. Cùm autem exsules ampliùs quingenti *Sicyonem* reversi bona sua repeterent, *Aratus* in *Ægyptum* profectus, à *Ptolemæo Philadelpho* 150 talenta, quibus illis satisfaceret, expressit. Octa-

c Polyb. 2. p. 132. Plut. in Arato. Pausan. Cor. 51. Aratus.
d Polyb. 2. p. 130.

A 4431. Per. Jul. ad 4313. a Plut. in Arato. b Polyb. Plut. Pausan.

vo post anno Prætor primùm factus est, & (*a*) anno interjecto iterum eumdem magistratum cepit per quem (*b*) dejecto ex arce *Macedonum* præsidio, cui *Persens Stoicus* præerat *Corinthum* liberavit. Quod exemplum in oppidis plerisque valuit, quæ eamdem societatem secuta sunt. Id verò anno ante *Romanorum* ultimam de *Pœnis* victoriam contigit, ut refert *Polibius*, *Punici* belli prioris secundo & vicesimo, Urbis 511.

c Plut. Ag. & Cleom.

(*c*) Sub idem tempus *Lacedæmone* tumultus extitit, *Agide* ac *Leonida* regnantibus quorum ille ex *Eurytionidarum*, sive *Eurypontidarum* erat familia, sextus à magno illo *Agesilao*, qui in *Asia* contra barbaros præclaras res olim gesserat. *Leonidas* ex *Agidarum* sive *Eurysthenidarum* stirpe oriundus fuit, quæ dignatione anteibat alteri, patre natus *Cleonymo*; quem *Cleomenis* superioris filium, *Acrotati* fratris *Areo* filio posthabitum, *Pyrrhum* in *Laconicam* adduxisse suprà (*d*) significavi. *Agis* nondum vicesimo ætatis anno colapsam *Licurgi* disciplinam instaurare cupiens, ab novis tabulis & agrorum divisione id aggressus est facere. Cui cùm civitatis principes, & inter eos *Leonidas* Rex alter, intercederent, nihilominus in incœpto perstitit, adiutorem nactus consiliorum *Lysandrum* Ephorum; à quo *Leonidas* judicio postulatus, abrogato regno & in *Cleombrotum* ejus generum, translato, supplex in *Chalciœca* templo consedit. Postea, novis succedentibus Ephoris, ac *Lysandrum* aliosque fautores *Agidis* ad causam dicendam citantibus, Reges ambo magno cum amicorum stipatu in forum veniunt; Ephoros in ordinem redigunt: pro his cùm alios suarum partium substituunt, tum *Agesilaum*, latissimè arantem hominem, sed ære obrutum alieno. Qui propterea auctor *Agidi* fuit ut ante legem agrariam novas ad deliniendam plebem tabulas proponeret. Ejus cùm *Agis* consi-

d cap. 3. Agidis historia.

consilio paruisset, ubi ventum est ad agrorum partitionem, miris artibus ludificari ac tergiversari *Agesilaus* instituit. Quae res ab *Agide* civium alienavit animos. Igitur conspiratione inimicorum illius revocatur ab exsilio *Leonidas*, ac regno restituitur. *Agis* & *Cleombrotus* supplices ad delubrum *Minervæ Chalciœcæ* confugiunt. *Cleombrotus* per *Chelonidem* uxorem, *Leonidæ* filiam, vita impetrata solum vertit; eoque virum, nequicquam patre retinente, *Chelonis* est secuta. *Agis* ab Ephoris comprehensus, capitisque damnatus, laqueo vitam finiit: eodemque supplicio mater ejus *Agesistrata* & *Archidamia* avia sunt exstinctæ. (*a*) *Archidamus* frater fuga necem evasit. Quem ab *Leonida* paulò post revocatum, & in regni collegium assumptum, eo mortuo, *Cleomenis* metu fugisse denuò, ab eoque demùm occisum (*b*) *Polybius* demonstrat. *Agiatis* uxor *Leonidæ* filio *Cleomeni* adhuc puero coacta nubere; quem prioris exemplo viri ad eadem persequenda cœpta suapte concitatum sponte vehementiùs accendit. *Agidis* ista calamitas sub *Punici* prioris belli exitum incidit, & occupatam ab *Arato Corinthi* arcem. A. 4131. Per Jul. ad 4713. *a* Plut. *b* Lib 5. p 383.

Leonidæ aliquantò post vita perfuncto *Cleomenes* regnavit, sub annum, uti suspicamur, ante *Christum* 235. Urbis conditæ 519. ingentis animi, sed fervidi ac ferocis, adolescens, & imprimis bello strenuus; qui *Achæos* viribus & imperio florentes, ac tota *Peloponneso Arato* duce volitantes, haud semel acie profligavit; cùm ab eorum fœdere, quod publicè hactenus coluerant, ad *Ætolorum*, quibus cum bellum iis erat, societatem *Lacedæmonii* transissent. *Cleomenis gesta.*

(*c*) Etenim *Achæi*, quod perpetuò concupiverant, multò id magis per hoc tempus auctore perseverabant *Arato*, uti ex omnibus *Peloponnesi* civitatibus Rempublicam unam facerent. Quod metuentes *Macedonum* Reges, in illarum plerisque Tyrannos aut ipsi collocaverant, aut jam *c* Polyb. 2. & Plut in Arato.

per

A. 4431. Per. Jul. ad 4713. *Arati res gestæ.*

per sese constitutos suo præsidio firmabant. In his quà vi dejiciendis, quà sponte in commune fœdus adducendis sedulam operam præstitit *Aratus* ad idque perficiendum multùm industria consilioque valuit. Itaque superstite adhuc *Antigono Gonata Demetrii Poliorcetæ* filio, præter alia oppida, *Sycionem* & *Corinthum*, ejecto illinc Tyranno, hinc *Macedonum* præsidio, ad suorum fœdus adjunxit. Tum verò *Gonata* mortuo anno tertio Olympiadis 134. Urbis conditæ 512. ac *Demetrio* filio, qui decem exactis annis obiit anno Urbis 522. ante *Christum* 232. in liberandam *Græciam* studium omne suum contulit. Quo tempore *Atticam* primùm jugo *Macedonum* exsolvit; *Diogene*, qui illi præerat, ad eam prodendam magnis præmiis illecto; dehinc *Argivos*, *Hermionenses*, *Phliasios*, aliosque, sponte se dedentibus proditionis metu Tyrannis, & ad commune *Achivorum* applicantibus. Quorum tam secundis rebus *Ætoli*, & Rex *Lacedæmoniorum Cleomenes*, moras objecere; illi invidia & calliditate, aperta iste vi & armis; quibus *Aratum* & alios *Achæorum* imperatores haud semel, ut jam diximus, vicit ac fugavit. Quod bellum suis ut auspiciis, non ad aliorum nutum, administraret, fecit quod jamdudum cogitabat, ut sublatis Ephoris, jus & imperium sibi omne vindicaret; veteremque disciplinam domi repræsentavit, anno regni decimo, Urbis *Romæ* 528. aut sequenti. Exinde domestico metu solutus ac liber in *Achaicum* bellum totus incubuit. Huic sustentando cùm *Achæi* impares se viderent, fatiscente ac languente jam *Arato*, magnisque à *Cleomene* cladibus acceptis, auctore eodem illo, ad *Macedonum* auxilia respexerunt. *Macedoniæ* tum regnabat *Antigonus* cognomento Δώσων hoc est *profuturus*, quod nomen ex eo sortitus est, quia se daturum quod petebatur identidem ajebat. Hic pro *Philippo Demetrii* filio regnum curabat ex anno ante *Christum* 232. Urbis 522. ineunte Olympiade 137.

137. nempe paulò antequam *Romani* in *Illyricum* A. 4411. Per. Jul. ad 4713.
trajicerent, (*a*) ut ait *Polybius*. Igitur *Antigoni*
societatem *Aratus* cum *Achæis* suis expetit, cùm *a* Lib. 2. p. 131.
hactenus *Ptolemæi* amicitia usi essent, quod novum
fœdus magno auctoramento pacti sunt arcis
Corinthiæ, quà *Macedoni* cesserunt, & eumdem mox
Græci ducem nominis terra marique renuntiarunt.
(*b*) Venere in communionem illius fœderis *Macedones*, *Achæi*, *Epirotæ*, *Phocenses*, *Bœoti*, *b* Polyb. p. 279.
Arcades, *Thessali*. *Cleomenes* irrumpenti cum ingentibus
copiis *Antigono* cùm ad *Isthmum* occurrisset,
Argivorum defectione territus ad defendendam
patriam retrò pedem retulit. Ita *Macedones*
prohibente nemine *Peloponnesum* adiere anno
mundi 3761. Urbis 531. quo secundus iniit Olympiadis
139. ac sequente multis oppidis potiti
sunt, haud interim cessante *Cleomene*, qui *Megalopolim*
ex improviso cepit evertitque funditùs;
quòd societatem inire secum cives patria licèt
profugi renuissent, ita suadente *Philopœmene*, (*c*) *c* Plut. in Philop.
qui tum triginta erat annorum. Postremò anno
Urbis 533. ante *Christum* 221. quo quartus incæpit
Olympiadis ejusdem, (*d*) commisso prælio ad *Selasiam*
Laconicæ oppidum, ab *Antigono* victus est *d* Polyb. 5. Plut. in Ag. & Cleom.
Cleomenes, cùm hic viginti, ille triginta millia
in aciem eduxisset. Elapsus è pugna *Cleomenes* ad
Ptolemæum Evergetem transfretavit, in *Ægyptum*
vacuam propugnatoribus *Antigono* relinquens
Lacedæmonem; quam ille adiens, libertatem ei
ac pristina omnia jura restituit. Postridie certior
factus incursari ab finitimis barbaris *Macedoniæ*
fines, eò quàm celerrimè contendit. In transitu
Nemeis ludis interfuit, per quos magnis
Græcorum acclamationibus atque omni genere
honoris est acceptus. Ut autem *Macedoniam*
attigit, profligatis *Illyriis*, aliisque barbaris,
confecto jampridem tabe corpusculo decessit,
& *Philippo* reliquit imperium, qui adversus
Romanos postea bellavit. Anno id urbis evenisse
533. mundi 3763. quod quartus numeratus est

annus

A. 4431. Per. Jul. ad 4713.

annus Olympiadis 139. suadet *Nemei* ludicri mentio, quod sub finem anni tertii *Olympici*, ac prope solstitium committi solebat, (*a*) ut aliàs ostendimus.

a Not. ad Jul. p. 323. & seq. Polyb. 2. p. 155.

Cleomenes à *Ptolemæo Evergete* perhonorificè & amanter exceptus, eo post paulò mortuo, in suspicionem venit apud *Evergetis* successorem *Philopatorem*, qui illum redire properantem in *Græciam*, de *Sosibii* consilio, cujus auctoritate regnum administrabatur, custodia sepsit; è qua tandem erumpens cum paucis, ac districtis gladiis tota urbe discursans, *Alexandrinos*que nequicquam ad libertatem vocans, sibi ipsi manus attulit (*b*) tertio quàm *Ægyptum* adierat anno (*c*) regni confecto decimo sexto. Quippe statim post *Cleomenis* necem *Cœlen-Syriam* ab *Theodoto* proditam esse *Antiocho*, testis est (*d*) *Polybius*, Quod anno conditæ Urbis 535. secundo Olympiadis 140. contigit. Ad hunc modum affirmatur *Cleomenis* initium, quod secundo anno Olympiadis 136. Urbis 519. adscripsimus. Nam ab eo ad Urbis 535. pleni sedecim intercurrunt.

b Polyb. 4. p. 304. c Plut. in Agide & Cleom. d Lib. 9. p. 385.

CAPUT V.

De bellis Antiochi M. *&* Ptolemæi Philopatoris *pugna ad* Raphiam, Achæi *rebus gestis*.

IN *Syria* principum luxus & crudelitas calamitosos habuit exitus. *Antiochus Seleuci Nicanoris* nepos, ab eoque tertius, uxorem habebat *Laodicen Ptolemæi Philadelphi* filiam, ut narrat (*e*) *Appianus*; ex eaque liberos duos *Seleucum Callinicum*, & *Antiochum Hieracem*. Cùmque Reges ambo maxima inter se bella gessissent, in eas tandem convenere pacis conditiones, uti *Berenice* altera *Philadelphi* filia *Antiocho* nuberet, *Laodice* aut repudiata, aut concubinæ loco habita. Mortuo deinde *Philadelpho*, anno Urbis 507. ante *Christum* 247. *Antiochus* amore vi-

e App. in fine Syr. Hieron. ad c. 11. Dan.

ctus

ctus *Laodicen* revocavit, quæ viri levitatem A. 4437. Per Jul. ad 4713.
verita, veneno ei vitam eripuit. Tum, *Berenice* ejusque filio adhuc infante cæsis, *Seleucum* filium ad regnum evehit. Hæc *Berenice* amita fuit illius, quam à *Ptolemæo Philopatore* cæsam indicat (*a*) *Polybius*. a Lib. 5. p. 382.

(*b*) *Ptolemæus Evergetes*, qui *Philadelpho* successerat, in *Syriam* invectus, sororis necem cæde alterius est ultus. b Hieron. Polyb 5. p. 403. Nec eo victoriæ fructu contentus magnam incursavit *Asiæ* partem; ac domestico tumultu revocatus, *Syriam* quam fuisse *Cœlen* arbitror, per suos obtinuit. (*c*) *Ciliciam* c Hier.
verò *Antiocho Hieraci* permisit. Moritur anno regni 26. mundi 3763. quo tertius desiit Olympiadis 139. Ea verò Olympiade decessisse auctor est (*d*) *Polybius*, qui & morbo ait exstinctum; (*e*) d Lib. 5. p. 30.
Justinus verò filii parricidio sublatum asserit, cui e Lib. 30.
propterea per ludibrium *Philopatoris* cognomen impositum esse scribit.

Igitur anno illo, quem posui, *Ptolemæus Philopator* in *Ægypto* sceptrum tenere cœpit (*f*) qui f Polyb. 5. p. 380. Just. 30.
statim *Magam* fratrem interfecit, & *Berenicem*, ut narrat *Polybius*; (*g*) ac se totum ludis, comessationibus, luxuriæque tradidit. g Polyb. 5. p. 370. Plut. in Agide & Cleomene Just. 30. Quod eò licentiùs faciebat, quòd sibi domi forisque in longum tempus securitatem partam arbitrabatur. Nam & occiso fratre aliisque propinquis terrorem suis objecerat; & *Antigono Macedoniæ*, ac *Seleuco Syriæ* Regibus exstinctis, in eorum locum pænè adhuc pueri venerant *Antiochus* & *Philippus*, ab quibus nihil tum sibi metuebat.

(*h*) Commodum enim mortuo *Seleuco Callinico*, qui viginti regnavit annis, ejusque successore filio *Seleuco*, h App. Syr. post infelicem cum *Ptolemæo Evergete* pugnam, amicorum insidiis exstincto, *Anthiocus Seleuci* frater, *Callinici* filius, *Babylone* accitus est ad regnum capessendum propemodum puer, ineunte Olympiade 139. conditæ Urbis 530. Antiochi M. exordium. qui ob res gestas, & recuperatam imperii partem haud modicam, *Magni* cognomen meruit.

A. 4431. Per. Jul. ad 4713. ruit. Nam hujus exordium tumultuosum & exercitum fuit, præfectis provinciarum per contemptum ætatis ab eo deficientibus. (*a*) Primus *Molo Mediæ* rector, & *Alexander Persidis* illius frater, jugum excutiunt; ad quod consilium *Hermiæ Caris* hominis nequissimi, qui apud Regem poterat omnia, metus illos potissimùm impulit. Hi paucis annis, hoc est non integris tribus, quantùm ex *Polybio* conjicimus, vexato *Antiocho*, & ejus victo occisoque duce *Xenæta*, multis expugnatis urbibus ab ipso tandem Rege superati, voluntaria morte meritas pœnas anteverterunt, eodemque anno *Hermias* in Regis caput nefaria molitus, eo jubente per insidias opprimitur, qui fuit annus Urbis *Romæ* 533. idem prorsus qua & *Cleomenem Spartæ* Regem ab *Antigono* superatum esse capite superiori retulimus.

a Polyb. l. 5. p. 386.

Achæus regnum usurpat. (*b*) Occiso, ut dictum est, *Seleuco Cerauno*, *Achæus* ejus propinquus, vindicata ipsius nece, & quidquid citra *Taurum* erat armis recuperavit, &, *Antiocho* spreto, (1) regnum sibi sumpsit. (*c*) Quo tempore *Molone* debellato contra *Artabazanem* Satrapam ducebat *Antiochus*, ipso, quem memoravimus, anno Urbis 533. quarto Olympiadis 139. (*d*) ac post annos duos ab nece junioris *Seleuci* fratris *Antiochi*. Sed antequam in *Achæum* moveret *Antiochus*, priùs *Cœlen Syriam* decrevit aggredi: (*e*) quam provinciam ex antiquo *Ægypti* Reges obtinebant, ejusque possessionem pluris etiam atque *Ægyptum* ipsam facere consueverant, quòd adversus *Syriæ* regnum peropportunus illius situs esset. Igitur anno mundi 3765. Urbis 535. tertio ante *Rhaphiensem* pugnam quod (*f*) *Polybius* indicat, (*g*) in *Cœlen Syriam* duxit *Antiochus*, ac priùs *Seleuciam* expugnavit. Secundum quæ *Theodotus Ætolus* genere, *Cœlæ Syriæ* à *Ptolemæo* præfectus, partim

hujus

b Polyb. l. 4. p. 271. & 314.

c Polyb. 4. p. 99.

d Polyb. 4. p. 115.

e Polyb. 5. p. 380. C. & 428. A. Just. 30.

f Lib. 5. p. 100. D. & 125. C.

g Polyb. 5. p. 402. & 405.

(1) *Regnum sibi sumpsit.*] Non statim Achæum regis nomen sumpsisse, sed aliquot annis post observatum fuit in *Præfat. huj. Edit Lugdun. Batav.*

hujus contemptu, partim quòd ejus erga se pro- A. 4411. Per. Iul
cerum suspectam haberet, voluntatem, ad *Antiochum* defecit, eique provinciam illam prodidit. ad 4213.
Ptolemaus, (a) magno apparatu belli clam in- a Polyb.
structo, contra *Antiochum* pergit: (b) quem col- 5. p. 407.
latis signis ad *Rhaphiam* oppidum *Phœnicia* supe- & 7. & seq.
ravit. (c) Fuisse produntur in exercitu *Ptolemai* b Polyb. 5. p. 422.
millia peditum septuaginta, equitum quinque c Polyb. 5. p. 421.
cum elephantis tribus & septuaginta. *Antiochus* C.
peditum numerabat sexaginta duo, equitum sex
millia, elephantes duos supra centum. (d) Læ- d Polyb.
vum *Ptolemai* cornu ab dextro *Antiochi*, hujus 5. p. 426. & seq.
sinistrum ab illius dextro fusum est: pugnam
utrinque phalanges restituere, in qua *Antiocheni* postremò campo cesserunt. Horum desiderata
ad decem ferè millia cum equitibus trecentis; è
Ptolemaicis peditum mille quingenti, equites
septingenti. Hic ille conflictus est, cujus liber
tertius *Machabaorum* apocryphus initio meminit
qui insuper *Theodoti Syria* proditoris audax fa-
ctum refert, cùm in *Ptolemai* tentorium ante
pugnam cum duobus irrumpens, eo fortè non
reperto, alium pro illo trucidavit: (e) quod & e Lib. 5.
Polybius memoriæ prodidit. Addit *Machabaorum* p. 425.
tertius, *Arsinoen Philopatoris* sororem illi pu-
gnæ interfuisse, ac fortiter ex adverso repugnantibus *Antiochenis*, suos ad prælium acuisse, cùm
per ordines passis crinibus lacrymabunda discur-
reret, ac singulis binas auri minas polliceretur:
eo factum, ut superiores acie fuerint *Ægyptii*.
Eodem anno pugnatum ad *Rhaphiam* esse auctor
est (f) *Polybius*, quo *Romani* ad *Thrasumenum* f. Lib. 5.
in *Etruria* victi sunt ab *Hannibale*, Olympiadis p. 422. F.
centesimæ quadragesimæque tertio: (g) idem- g P. 431.
que verno id tempore contigisse significat, quo C. & 432.
& ad *Thrasumenum* certavere *Romani*. Quin
eamdem pugnam Lunæ defectio antecessit, (h) h Lib. 5.
ut scribit *Polybius*; quæ autumno superiore in- p. 420.
cidit anni urbis 536. ante *Christum* 218. Calendis
Septembris.

(a) Tan-

A. 4431. Per. Jul. ad 4713. a Polyb l. 4. & Just. 30.

(a) Tanta præter spem ac meritum adepta victoria uti *Philopator* nescîit: qui si ad fortunam animum & industriam adjunxisset, spoliare *Antiochum* regno poterat. Nunc quæ amiserat recuperare contentus, petenti pacem *Antiocho* dedit: tum in *Syria* & *Phænicia* menses tres moratus est;

b 3. Mac. 1.

Ptolemæus Philopator in adytum ingredi prohibetur.

(b) quo tempore cùm ad eum gratulatum *Judæi* misissent, *Hierosolymam* adiit, ibique celebratis ritè sacrificiis, in ipsum templi penetrale sanctius tentavit ingredi. Quod dum illis frustrà renitentibus aggredi cupit, occulta vi abjectus in terram, dissoluto corpore, interceptaque voce, ab stipatoribus suis metu & horrore perfusis abducitur; atque è vestigio furens inde minitansque decessit. Reversus *Alexandriam*, quidquid *Judaici* per *Ægyptum* nominis fuit, decuriari, & compedibus vinctum *Alexandriam* abripi, atque in Circum includi jubet: tum eodem elephanthos induci, ut eorum pedibus obterendos in conspectu populi totius objiceret. Ad hoc spectaculum cum certam sæpè condixisset diem, ea quoties venit, omni ejus, quod decreverat, divinitus illi erepta memoria est, nec umquam destinata potuit exsequi. Ergò in misericordiam & amorem deinde gentis repente mutato illius odio, dimisit omnes; ac deinceps multò, quàm quisquam antea Regum liberaliùs & honestiùs habuit; quin etiam permisit, ut in patriæ desertores religionis sui generis animadverterent.

c Just. 30. Hieron.

(c) Perfunctus his curis *Philopator* confestim pristinos ad mores rediit; ac regiæ majestatis & pudoris omnis oblitus, dies & noctes in stupris flagitiisque comsumpsit. Nam *Eurydice* occisa sorore, eademque conjuge, *Agathocleæ* meretricis blanditiis irretitur; eique se totum, adjuncto fratre illius *Agathocle* & *Oenanthe* matre, permittit; quorum ex arbitrio maxima minimaque omnia tractabantur.

d Polyb. l. 4. p. 415 & seq.

(d) At in *Asia*, quæ cis *Taurum* est, *Achæus* interim, dum de *Cœle Syria* cum *Ptolemæo* conten-

dit

dit *Antiochus*, regnum suum firmare & quam latissimè proferre studebat, continua finitimis Regibus ac civitatibus inferens bella (a) Cui *Pergami* Rex *Attalus* haud segniter resistebat, conductis è *Thracia* usque auxiliaribus *Gallis Tectosagis*; quibus deinde militiam detrectantibus, &, quod super *Megistum Mysiæ* amnem positis castris Luna defecisset, in religionem trahentibus, missionem dedit, anno tertio Olympiadis 140. Urbis 536. nam eo anno Luna Calendis *Septembris* obscurata est. Eosdem postea *Gallos* effusè omnia populantes (b) *Prusias Bithyniæ* Rex haud procul *Hellesponto* ad unum concidit anno Urbis 538.

A. 4518. Per. Jul. ad 4721.

a Polyb. p. 420.

b Polyb. fine l. 5. p. 447.

(c) *Antiochus*, compositis cum *Ptolemæo* rebus, amissaque *Cœle Syria*, belli molem in *Achæum* vertit. Quem & *Sardibus* obsessum *Cretensium* duorum proditione in potestatem redegit, ac vita per summos cruciatus exuit circa annum urbis 539.

c Polyb. l. 5. p. 444. & l. 7. p. 566. & l. 8. p. 522.

(d) Per idem tempus, quo victus ad *Raphiam Antiochus* in *Achæum* parabat bellum, *Rhodiorum* urbs ingenti terræ motu concussa est, quo mœnium ac navalium magna parte disjecta, ingens quoque colossus corruit. Quam jacturam Regum ac civitatum profusa in illos liberalitas post paulò sarcivit. Colossus annos complures in solo jacuit, (e) donec eum *Saracenorum* Rex *Mauvia*, capta *Rhodo*, Mercatori cuidam vendidit sub annum *Christi* 653. Hunc 70. cubitorum altitudinis fuisse, & post quinquagesimum sextum annum, quam à *Charete Lysippi* discipulo factus est, terræ motu prostratum scribit (f) *Plinius*; paucos pollicem ejus amplexos; majores fuisse digitos quàm plerasque statuas; duodecim annis effectum talentis 300. Hanc ruinam *Eusebius* confert in annum secundum Olympiadis 139. in septimum ab eo, uti dixi, *Polybius*.

d Polyb. l. 4. p. 418

e Cedren.

Colossus Rhodius.

f Lib. 34. c. 6.

A. 4433. Per. Jul. ad 4713.

CAPUT VI.

De sociali contra Ætolos *bello*, Philippo *Rege* Macedoniæ *duce facto*, *deque* Philippi *ejusdem rebus gestis*.

ANtigonus, qui ab liberalibus promissis Δώσων cognominatus est, ab *Achaïs* contra *Cleomenem* vocatus in auxilium, eo victo (*a*) pacem tota *Græcia* constituerat, cujus inter alias conditiones ea fuit, ut ne *Ætoli* cum exercitu *Achajam* intrarent. Huic paulò pòst vita functo *Philippus* successit pænè puer; (*b*) nondum enim septimum decimum annum excesserat, (*c*) egregiæ indolis, & ad virtutes magnasque res capessendas factæ specimen ætate illa præferens; quam & oris dignitas, ac totius corporis species quædam regia commendabat. Sed subinde improborum usu, (*d*) præsertim *Tarentini Heraclidæ*, & flagitiorum licentia tot illa naturæ bona spesque de se hominum evertit. (*e*) *Ætoli* hujus ætate spreta, cùm jampridem eos quietis publicæ pigeret, quòd alioqui rapto vivere ac prædas undecumque agere consuessent, turbandæ pacis initium fecerunt à *Messenia* populatione, quæ in eorum societate tunc erat. Præerant *Ætolis* (*f*) *Dorimachus* & *Scopas*; quibus cùm *Aratus* & *Achæi* frustrà denuntiassent, ut à *Peloponnesiorum* finibus arma sua & injurias abstinerent, res ad bellum deducitur exeunte Olympiade 139. qui fuit annus ante *Christum* 220. Urbis conditæ 534. (*g*) Primum inter illos prælium ad *Caphyas* oppidum *Arcadiæ* gestum est, in quo *Achæi* superati sunt. *Ætoli* ex eo fiducia majore sumpta *Peloponneso* tota grassati sunt. Contra quos evocatus *Philippus*, de communi Sociorum sententia, quorum in numerum *Messenii* recepti sunt, bellum iis indicit, quod *Sociale* vocatum est; (*h*) ex anno primo cœptum Olym-

a Polyb. 4. p. 272. & 276.

b Polyb. ib. p. 274. & 294

c Polyb. l. 4. p. 339.

d Diod. In Excerpt. Val. p. 293.

e Polyb. 4. p. 272. & p. 285. B.

f De hoc vide Diod. Excerpt. Val. p. 278.

g Polyb. 4. p. 281. & 283

Bellum Sociale.

h Polyb. 4 p. 295. D & 398.

Olympiadis 140. ante *Christum* 220. U. C. 534. cùm *Aratus* Prætor esset *Achæorum*. Eodem anno primo (*a*) Olympiadis 140. sed ante *Christum* 219. vere jam adulto, hoc est, sub Vergiliarum ortum, quo tempore *Achæorum* Prætores magistratum inibant, *Arato* juniore *Arati* filio in patris locum subrogato, oppugnare *Ætolos* aggressus est *Philippus*, dum eodem tempore *Hannibal* ad obsidionem *Saguntinorum* sese comparat, *Romani* contra *Demetrium Pharium Illyriorum* Principem, *Æmilio* Consule imperatore bellum movent: qui subinde victus ad *Philippum* se recepit. Tum *Lycurgus* Rex *Lacedæmonis* statim post obitum *Cleomenis* creatus facto cum *Ætolis* fœdere *Achæos* infestat. *Rhodii*, adjuncto *Prusia Bithiniæ* Rege, contra *Byzantios* certant; quòd *Gallis* tributa coacti persolvere, portoria quædam negotiatoribus imponerent. *Sinopenses* adversus *Mitridatem Ponti* Regem imminentem civitati suæ *Rhodiorum* se præsidio defendunt. Tot illa bellorum initia anno eodem primo Olympiadis 140. contigisse (*b*) *Polybius* observat; eorumque causam eò rejicit, quòd tunc orbis ferè totius cogniti regna & imperia novi Principes adirent.

A. 4331. Per. Jul. ad 4713.

a Polyb. 4. p. 305.

Magni motus ubique Olymp. 140 ineunte.

b Lib. 2. fine & 4. p. 271.

Bellum sociale *Philippus* ad annum tertium administravit, (*c*) *Arato* usus plurimùm, quem cùm procerum suorum calumniis permotus à se nonnihil alienasset, mox ut, quantus vir esset, re ipsa cognovit, majore habuit in pretio. (*d*) Sed eumdem denique rursus in invidiam adductum veneno interficiendum curavit circa annum Urbis 541. quartum Olympiadis 141. (*e*) paulò post naves ab *Romanis* incensas *Philippi*, ac (*f*) circa *Syracusarum* obsidionem à *Marcello* cæptam Urbis anno 542. Quare sexagesimo secundo ineunte anno ætatis *Aratus* obiit; qui quintus fuit ab socialis fine belli. (*g*) Hoc enim anno Urbis 537. tertio desinente Olympiadis 140. finitum est, pace cum *Ætolis* facta, cùm audita clade *Romanorum*

c Polyb. l. 4. p. 318. & seq. Plut. Arat.

d Polyb. 8. p. 519. Plut.

e Plut. in Arato

f Polyb. 8. p. 519.

Arati mors.

g Polyb. l. 4. p. 217 & l. 4. p. 442.

norum ad *Thrasumenum* lacum *Philippus* in *Italiam* navigare cuperet, ac cum *Pœnis* in partem venire victoriæ. (a) Classe igitur *Illyricum* versus invectus, *Romanorum* metu subitò repressus ab incæpto destitit. Post anno Urbis 539. cum (b) *Hannibale* fœdus iniit. Ex quo in apertum cum *Romanis* bellum erupit anno U. C. 540. quo *Illyrici* ora tentata, (c) à *M. Valerio Lævino* perterrefactus, subductis aut incensis navibus, terra *Macedoniam* petiit. *Lævinus* cum *Ætolis* societatem contra *Philippum* facit (d) Urbis anno 542. Cum his & *Attalo* Rege *Romani Macedonas* oppugnant, eorumque socios, quorum primarii erant *Achæi*. (e) Horum princeps *Philopœmen* ætate illa insignis exstitit: à quo *Lacedæmoniorum* Tyrannus *Machanidas* ad *Mantinæam* oppressus est, circa annum Urbis 548. (f) quem *Nabis* longè isto crudelior excepit. Cùm autem neglectæ ab *Romanis* in *Græcia* res forent, quòd domestico cum *Pœnis* bello essent occupati, tandem *Epirotis* intervenientibus, pax inter ipsos & *Philippum* amborumque socios convenit anno Urbis 549.

A. 4431. Per. Jul. ad 4713.

a Polyb. lib p.446.

b Id. lib. 7. Liv. l. 21.

c Liv. l. 24.

d Liv. 26.

e Polyb. l. 11. p. 619. Liv. Dec. 4. l. 4. & 5.

f Polyb. l. 13. p. 674. & Diod. in Excerpt. Val. p 285.

(g) Pacatis in *Europa* rebus, ad *Ægyptum* occupandam *Philippus* intendit animum. Commodum e vivis excesserat *Ptolemæus Philopator* ante *Christum* 204. Urbis 550. relicto quadrimo filio *Ptolemæo Epiphane*. Itaque cum *Antiocho Philippus* de invadendo illius regno consilium iniit. Sed *Alexandrini Agathocle* tutore ejusque sorore *Agathoclea* sublatis, legatos misere *Romam*, qui tutelam iis permitterent. *Antiochus* interim *Cœlen Syriam* & *Phœnicen* recuperat. Ac tùm *Onias* Sacerdos cum *Judæis* plurimis in *Ægyptum* profugit; ubi, sub *Philometore*, *Heliopoli* postea templum exstruxit.

g Polyb. l. 15. Hier. in c. 11. Dan. Just. l. 30.

CAPUT

A. 4411. Per. Jul. ad 4713.

CAPUT VII.

De praestantibus ingenio viris, qui ab Olympiade 125. ad 145. sive ab anno Urbis conditae 474. ad 554. exstiterunt.

CHrysippus Stoicus *Cleantis* discipulus hoc tempore celebris fuit. Eum mortuum esse scribit *Diogenes* Olympiade 143. natum annos 73. Ita sub initium Olympiadis 125. in lucem prodiit. *Strato Lampsacenus Peripatetica* scholae post *Theophrastum* praefuit annis 18. *Diogene* teste. Quare cùm docere orsus sit Olympiade 123. sub finem obiit Olympiadis 127. ut idem (a) *Diogenes* indicat. *Lyco Stratonem* excepit, (b) & annis 40. scholam duxit, vixit autem annos 74. *Lacydes Cyrenaeus* novae auctor Academiae docere coepit (c) anno quarto Olympiadis 144. ac 26. annis ludum tenuit.

Chrysippus. *Strato.*

a Laert. in Lycone
b Diog. Laert.
c Diog.

Eratosthenes varia vir eruditione praeditus, ac *Beta* cognominatus, quòd in unoquoque genere scientiae secundas teneret, natus est Olympiade 126. & annos natus 80. inedia vitam finit, ait *Suidas*.

Eratosthenes.

(d) Inter Poetas celebratus est in *Graecia Callimachus Cyrenaus Ptolemaeo Philadelpho* regnante.

d Suidas.
Callimachus.

(e) Tum *Aratus*, qui sub *Antigono Gonata* floruit.

Aratus.
e Arat. vita.

Romae verò *Livius* Poeta anno U. C. 514. primùm fabulam docuit. *Naevius* Olympiade 144. decessit, ut in *Eusebii Chronico* ponit *Hieronymus*.

Livius Poeta. *Naevius.*

Sequenti verò Olympiade *Plautus* obiit Urbis anno 554. auctore eodem.

Plautus.

Q. Ennius natus anno U. C. 515. saeculum idem nobilitavit.

Ennius.

A 4411. Per. Iul. ad 4713.

CAPUT VIII.

Romanorum *res gesta contra* Philippum Macedonum *Regem*, Antiochum Syriæ, *&* Perseum Macedonum *itidem Reges*.

a Livius l. 31. Flor. l. c. 7. Plut. in Flamin. Just. 30. Eutr. 4.

BEllo (*a*) secundo *Punico* confectò, *Macedonicum* successit cum *Philippo* Rege, quod decem fermè annis ante cœptum (ait *Livius*) triennio prius depositum erat. Nimirum ante annos ferè tredecim, Urbis 540. à *Lævino* Prætore vexari *Philippus* cœperat. Anno verò U. C. 549. in concordiam redierunt. Pace *Carthaginensibus* data, bellum de integro cum *Macedone* sumptum, quod anno Urbis 554. indictum est. Ad id *Romanos* perpulere cum veteres injuriæ *Philippi*, tum recens sociorum infestatio, præsertim *Atheniensium*, qui ab Rege pervastati, ad *Romanos* confugerant.

Macedonicum I. *bellum*.

b Polyb. l. 16 p. 715. Plut in Flaminio.

(*b*) Initium belli gerendi ab oppugnatione fecit *Abydenorum Philippus*; quos in eam desperationem conjecit, ut *Saguntinorum* exemplo universi in mortem ruerent. Tandem quarto anno, postquam instauratum fuerat, Urbis 557. à *T. Quinctio Flaminio* finitum est, victo ad *Cynoscephalas* in *Thessalia Philippo*. (*c*) Cæsa refert *Polybius*, ex eoque *Plutarchus*, *Macedonum* octo millia, capta quinque. Pretium victoriæ libertas *Greciæ* fuit, quam per solemne (*d*) *Isthmiorum* ludicrum præconis voce pronuntiatam tantus cum applausu clamor excepit, ut suprà stadium volantes corvi in terram deciderint. *Florus* id per *Nemea* factum asseverat ludis quinquennalibus: errore non levi. Nam nec quinquennalis agon *Nemeorum* fuit, & *Isthmiis* hoc evenisse *Polybius* & *Plutarchus* asserunt. (*e*) *Nemeis* porro solis *Argivis* pronuntiata libertas est.

c Polyb. l. 17. p. 761.

d Polyb. Eccl. 9. Plut. in Flam.

Flori error.

e Liv. l. 34

f Liv. 33.

(*f*) *Titi* frater *Lucius* eodem tempore fractos *Acarnanas* in deditionem accepit.

(*a*) Exinde

(a) Exinde *Nabidi Lacedæmoniorum* Tyranno bellum movit *T. Quinctius*; sed *Argivis* liberatis pacem eidem dedit. Ita *Græcis* ex urbibus *Sparta* sola in servitute relicta; quam anno U. C. 562. *Philopœmen*, *Nabide* ab *Ætolis* occiso, ad *Achæorum* societatem adjunxit.

A. 4431. Per. Jul. ad 4713. a Liv 35. Polyb. Ecl. 22. Plut. in Philop.

Paucis post *Macedonicum* annis bellum cum *Antiocho* Rege gestum est. (b) Qui recuperata *Syria*, ac *Ptolemæi Epiphanis* duce *Scopa* devicto, *Romanis* jam formidolosus esse cœperat. Contra quos illum præcipuè incitavit *Hannibal* (c) qui eosdem metuens hostes, ad eum confugerat anno Urbis conditæ 559. *Ætolorum* quoque legati qui à *Romana* societate alienati jam erant, haud parvum momentum attulere. (d) His impulsus *Antiochus*, composita cum *Ptolemæo* pace, cui *Cleopatram* filiam in matrimonium dedit, ac dotis nomine *Cœlen Syriam* & *Judæam* concessit, *Romanis* intulit bellum, quod anno Urbis conditæ 562. susceptum, triennium omninò tenuit. Siquidem anno Urbis 564. *L. Cornelius Scipio* Consul cum *P. Cornelio Africano* fratre legato profectus in *Asiam*, hujus potissimum consilio superavit *Antiochum*. Ad quinquaginta millia peditum cæsa uno prælio (e) *Livius* refert, equitum quatuor millia. *Antiocho* data pax cum aliis conditionibus, tum illa, uti regionibus omnibus, quæ erant cis *Taurum* montem, cederet.

Antiochicum bellum. b Polib. l. 16. c Liv. l. 33. fine Corn. Nep. in Hann. d Liv. 34. & seq. Flor. 2. c. 8. Appian. Syr. Just. 31. Eutr. 4. Oros. 3. c. 20. e Livius l. 37.

(f) Victo *Antiocho*, mox *Ætoli* perdomiti sunt à *Fulvio* Consule anno Urbis conditæ 565. eodemque *Gallogræci* à *Cn. Manlio* altero Consule subacti.

f Livius l. 38. Flor. 2. c. 9.

Olympiade 194. tres eximii Imperatores obierunt, *P. Scipio*, *Hannibal*, & *Philopœmen*. *Publius* à *Petilliis* (g) *Tribunis* dicta die de capta ab *Antiocho* ob dandam pacem pecunia, *Liternum* in *Campaniam* secessit. *Lucius* frater ejus peculatus damnatus est. (h) At *Publius* anno illo *Juliano* mortuus est, qui Urbis 570. cœpit,

P. Scipionis, Hannibalis, & Philopœmenis, mors. g Livius ibid. h Livius sub fin. l. 39.

A. 4431. Per. Jul. ad 4713. pit, quo Coss. fuere *P. Claudius*, *L. Porcius*, ante *M. Catonis* Censuram, quam iisdem Coss. gessit. *Hannibal* anno, vel biennio post, (*a*) nam variant Scriptores, apud *Prusiam Bithyniæ* Regem à *Romanorum* legatis quæsitus ad necem, veneno vitam finiit. (*b*) Anno Urbis 571. *Philopæmen Achæorum* dux à *Messeniis* captus & interfectus est, cùm quidem *Lacedæmonios* ab *Achæorum* societate desciscentes muris legibusque nudatos suis jugum pati coegisset.

a Livius ib. Corn. Nep. in Hannib.

b Livius ib. Plut.

(*c*) Hujus necem *Lycortas Achæorum* Prætor ultus est, ac *Messenios Lacedæmonios*que in concilium *Achæorum* restituit. Nam utrique, sed hi præsertim; ægrè obtemperabant, *Romanorum* freti potentia, qui *Achæorum* societatem coalescere inviti patiebantur.

c Polyb. Excerpt. Legat. 52. & 53.

Interim *Philippus* à *Romanis* repressus magis superiori certamine, quàm victus, in apparatum novi belli totus incubuit. (*d*) Qui cum filios haberet duos, *Perseum* natu majorem, ac *Demetrium*, & hunc *Romanis*, apud quos obses aliquot annos vixerat, longè gratissimum, orta inter ambos simultate, *Demetrium* & *Romanorum* amicitia & fratris calumniis suspectum morte affecit, Olympiade incunte 150. Urbis conditæ anno 574.

d Livius l. 40. Polyb. Ecl. 30.

(*e*) Sequente igitur anno, qui 150. Olympiadis secundus putatur, mundi 3805. U. C. 575. *Macedonum* postremus Rex iniit *Perseus*, à *Carano*, qui primus inibi regnavit, undequadragesimus. Hic, paterni in *Romanos* hæres odii atque consilii, bellum in eos gessit. Quod quarto anno tam illius, quàm totius *Macedonici* imperii clade ac servitute, finitum est anno primo Olympiadis 153. Urbis conditæ 586. (*f*) *Romanorum* imperator eo prælio fuit Consul *Æmilius Paulus*; quo *Macedonum* cæsa sunt in acie ad viginti millia, capta undecim. *Romanorum* non plus centum cecidere. Insignis ea victoria regnique *Macedonici* occasus fuit lunari defectione, quæ

e Livius l. 45.

Perseus ultimus Rex Macedonum

f Livius l. 41. Vellejus 1. Plut. in Æmilio. Just. l. 33. Flor 2. c. 12. Eutr. l. 4.

quæ pridie ejus diei, quo certatum est, accidit ea nocte, quæ inter 4. & 5. *Romani Septembris* intercessit, quæ in *Juliano* Calendario inter *Junii* 21. & 22. media fuit. Ea non alterum in annum congruere, potest, quam qui (*a*) ante *Christianam* æram 168. fuit, mundi 3816. Hoc igitur ipso *Macedonum* imperium à *Romanis* exstinctum est, undecimo *Persei* Regis anno. Nam totidem ei *Livius* assignat. Uno minus *Eusebius* quem & anteà secuti sumus. Nunc *Livium* anteponimus.

A. 4419. Per. Jul. ad 4713.

a Per. Jul. 4646.

(*b*) Belli *Macedonici* ac victoriæ *Romanis* accessio fuit *Illyriorum* Rex *Gentius*; qui à *Perseo* er fraudem inductus in periculi societatem, *L. Anicio* Prætori *Illyrici* triumphi materiam dedit. Quem eodem anno deportavit, quo de *Perseo* ac *Macedonibus Æmilius*; utroque Rege victoris sui antecedente currum, anno Urbis 587. *Macedonia* & *Illyricum* in provinciæ cessere formam.

b Ibidem

CAPUT IX.

De Judaicis *rebus & calamitatibus, quas sub* Antiocho Epiphane *passi sunt, ac de* Epiphanis *expeditionibus in* Ægyptum, *& de Templo* Hierosolymitano *ab eo Rege polluto*.

DUm *Europa*, & *Asia Romanis* armis quatitur, *Judæam* quoque externi pariter ac domestici turbines infestam habuerunt. (*c*) *Antiochus Magnus* apud *Elymæos* in *Susiana*, cùm *Beli Jovis* templum deprædari vellet à barbaris occisus est, ut refert *Strabo*, anno secundo Olympiadis 148. (1) *Græcorum* 126. Successit illi *Seleucus Philopator* ejus filius; quo regnante Pontificatum tenebat *Onias* ejus nominis tertius, vir sanctus, (*d*) qui *Heliodorum* unum è *Seleuci* purpura-

c Strabo l. 16. Just. l. 32. Vide 10 l. de Doct. Temp. c. 43.

d Heliodorus flagellatus. 2 Mac. c. 3.

(1) *Græcorum* 126. *]* de anno *Græcorum*, de quo hîc primùm mentio, Vid, *Part.* 2. *lib.* 3. *c.* 13.

A. 4418. Per. Jul. ad 4713.

puratis ad ærarium templi diripiendum *Hierosolymam* missum, & ab Angelis flagellatum, ac seminecem liberavit precibus suis.

a App. in Syr.
b 1. Mac. 1. 11.
c Vide l. 2. c. 13. par 2. Excerpt. Diod. Valef. p. 306.

(*a*) *Seleuco* annis regni duodecim perfuncto, & *Heliodori* insidiis interfecto, ut scribit *Appianus*, suffectus est *Antiochus Epiphanes* (*b*) anno *Græcorum* 137. qui est annus primus Olympiadis 151. Urbis *Romæ* 578. ante *Christum* 176 ut (*c*) ex annorum *Græcorum* certa ratione colligitur.

d Lib 1. Mac. c. 4.

Ab illo Rege sacra omnia profanaque *Hierosolymis* ac per totam *Judæam* pessundata proculcataque sunt. Primus in sacerdotium gentis illius grassatus est furor. Erat Pontifex tum *Onias*, ut jam dixi, vir laudatissimus. (*d*) Hujus Pontificatum ab *Antiocho* sub ipsum regni, ut apparet, initium, grandi pecunia mercatus est *Jason* illius frater, homo perditus ac nefarius, qui gentiles ritus *Hierosolymam* invexit. *Onias Antiochiam* secessit.

Per idem tempus *Ptolemæus Philometor*, (2) *Ptolemæi Philopatoris* & *Cleopatræ Antiochi* sororis filius, *Alexandriæ* regnabat. Cujus exordium incidit in annum ante *Christum* 181. U. C. 573. quartum Olympiadis 150.

e Hier. in Dan. 11. Luc. 42.
Antiochi bellum cum Philometor.
2. Mac. 421.

(*e*) Erat huic frater *Ptolemæus Evergetes*, soror *Cleopatra*, ætate omnes infirma. Ob id per tutores *Eulæum* spadonem nutricium, & *Lenæum*, res administrabantur. Qui *Cœlen Syriam*, quam *Antiochus* à patre recuperatam obtinebat, ausi reposcere, illum in se concitarunt, *Ægypto* alias imminentem, cujus regni procurationem tutorio sibi jure, propinquitatis nomine vendicabat. Nam & *Apollonium* ducem ejus rei gratia misit in *Ægyptum*, & à regni primatibus ut (*f*) ait Scriptura, voto suo frustratus est. Tum verò *Hierosolymam* adiens, ab *Jasone* summo cum honore est exceptus: indeque classis exædificandæ causa in *Phœnicen* abiit. Quod anno

(2) *Ptolemæi Philopatoris - - - filius*] Ptolemæi Epiphanis filius fuit Philometor Philopatoris nepos, ut observ. fuit in *præfat. huj. ed. Edit. Lugd. Batav.*

no *Græcorum* 139. eveniſſe videtur, Urbis 580. A. 4498. Per. Jul.
Dum igitur magno utrimque apparatu bellum ad 4715.
Reges ambo moliuntur, (a) legatos miſere a Polyb. in Legat.
Romam, per quos ſeſe invicem accuſabant. 71. & 72.
(b) Nec ſegniter interim *Antiochus*, cunctantibus *Ægyptiis*, in *Ægyptum* tetendit. Ibi *Pelusium* inter & montem *Caſium* pugna committitur, (c) qua *Ægyptii* ſuperati; & occidione deleri poterant, niſi *Antiochus* ipſe inter ſuorum ordines adequitans, parcere cædi juſſit, ac vivos tantùm capere; qua humanitate plusquàm armis profecit; nam ſtatim *Pelusio* ac tota deinceps *Ægypto* potitus eſt.

b Hieron. in Dan.

c Diod. in Excerpt. Valeſ. p. 310.

[d] *Philometor*, clade hac accepta, contemptus à ſuis, & ab minore fratre *Evergete* pulſus *Alexandria*, ab *Antiocho* eſt exceptus: qui per honeſtam ſpeciem illius reducendi in regnum *Alexandrinis* intulit bellum; a quibus *Evergetes*, qui & *Phyſcon* dictus eſt, renuntiatus Rex erat. (e) Excerpta *Græca Georgii Monachi*, quæ *Euſebio Scaliger* inſcribit. *Ptolemæum Philometorem* ajunt ſolum regnaſſe annos undecim; dehinc ab *Antiocho* victum, regnoque pulſum. Verùm (f) *Livius*, cui potiùs accredimus, non ab *Antiocho* ejectum, ſed à fratre minore, *Philometorem* refert; *Antiochum* verò, quod jam dixi, per ſpeciem reducendi majoris, bellum cum minore fratre feciſſe, & ad *Pelusium* navali prælio victorem *Alexandriam* obſediſſe. Ideo *Ptolemæum* & *Cleopatram* legatos ad Senatum miſiſſe. Quo commoti Patres, extemplo *C. Popilium* cum duobus aliis *Alexandriam* ad conciliandos inter ſe Reges ire juſſerunt. (g) *Antiochus* ergo fruſtra tentatis mœnibus *Alexandriæ*, relicto *Memphi Philometore*, & *Ægypto* cætera ei tradita, validum *Pelusii* præſidium reliquit; indeque abiit in *Syriam*, & *Hieroſolymam* venit. Ibi templum diripuit, cædem fecit, ingentemque luctum *Judæis* attulit. Hoc anno *Græcorum* 143. incidiſſe

d Liv. 44.

e Euſeb. Chron. priore p. 54.

f Liv. 44.

g Liv. 45

A. 4131. Per. Jul. ad 4713. a Mach. l. 1. c. 1. 21.

disse (a) Scriptura testatur his verbis: *Et Convertit* Antiochus, *post quam percussit* Ægyptum *in centesimo & quadragesimo tertio anno, & adscendit ad* Israel. Qui *Græcorum* annus incurrit in Urbis conditæ quingentesimum octogesimum quartum, Olympiadis centesimæ quinquagesimæ secundæ tertium, & (b) Consules habuit *A. Hostilium Mancinum*, & *A. Attilium Serranum*. Sequens verò annus Urbis 585. Coss. notatur *Q. Marcio Philippo* II. & *Cn. Servilio Capione*, qui *Græcorum* annus erat 144 ut manifestus sit eorum error, qui pugnam illam *Antiochi* cum *Ægyptiis Casium* inter & *Pelusium Philippo* II. & *Capioni* Coss. adscribant, contra Scripturæ fidem. Porrò initium belli hujus, quòd ob *Cœle-Syriam* commotum est ab *Ægyptiis*, capit annus Urbis 582. *C. Popilio* & *P. Ælio* Coss. ut (c) *Livius* indicat, qui sequenti anno, Coss. *P. Licinio Crasso* & *C. Cassio*; jam impulsum hoc fuisse bellum demonstrat.

b Fasti Capit.

c Lib. 42.

d 2 Mac. 4. 23.

Pontifices Judæorum impii.

(d) Paulò antequam *Ægyptum* peteret *Antiochus*, hoc est, post triennium ab incæpto Pontificatu, adeoque anno *Græcorum* 142. *Jason* Pontifex *Menelaum* ad *Antiochum* misit cum pecuniis. At is trecentorum ampliùs, quàm *Jason* pendebat, talentorum pactione summum ab Rege sacerdotium mercatus est. Sed cùm fidem non exsolveret, à sacerdotio remotus est, successore seu vicario potiùs dato ei fratre *Lysimacho*. Nam *Græca Menelaum* reliquisse sacerdotii successorem fratrem *Lysimachum* ferunt; (e) *Latina* verò amotum à sacerdotio *Menelaum*. Nec invito ipso id esse factum insequens historia demonstrat. Nam subinde *Antiochiam* veniens, *Oniam* sanctissimum ac legitimum Pontificem, qui se apud *Daphnem* asylo concluserat, per fraudem extractum, *Andronici* opera necavit. Cujus morti *Antiochus* illacrymans *Andronicum* capitis damnavit. *Menelaus* deinde *Hierosolymam* rediens *Lysimachum* ad sacrum ærarium expilandum impulit.

e ibid. vers. 29.

Onias sanctus occiditur.

Sed

Sed in ipso scelere oppressus *Lysimachus*; *Menelaus* apud Regem postulatus, gratia & corruptela superior fuit, occisis accusatoribus.

A. 4431. Per. Jul. ad 4713.

De duobus istis fratribus haud vana quæstio est, fuerint ne ex *Aaronis* stirpe, penes quam solam sacerdotii jus esset, an ex aliena tribu, maximè *Beniaminica*, quòd *Menelaum Simonis* fratrem (*a*) Scriptura nominat; *Simonem* porrò de tribu *Beniamin* eadem fuisse (*b*) testis est. *Josephus* ambos *Jasonis* & *Oniæ* fratres, & sacerdotalis originis facit; quod & nos amplectimur. Fratris autem vocabulum ad affinitatem aliquam potest referri.

a 2. Mac. 4. 23.
b 2. Mac. 4. Joseph. l. 11. c. 8. Vide 10 de Doct Temp c. 50

(*c*) Interim *Philometor Antiochi* veritus insidias, cum fratre & sorore pacem confirmat. Qua illorum concordia offensus *Antiochus* bellum adversus ambos comparat anno *Græcorum* 144. *Ptolemæi* legatos *Romam* impetrandi auxilii gratia mittunt. Profecti *Roma* tres mense *Martio*, ut ex (*d*) *Livio* colligas, (qui tum in *Decembrem* circiter nostrum cadebat; quod Lunæ illa defectio demonstrat, quæ ante *Macedonicum* prælium accidit *Septembri* mense, qui tum *Junium* occupabat, ut *cap.* 8. meminimus) nonnisi post *Romanorum* victoriam de *Perseo* Rege *Alexandriam* pervenerunt: hoc est, post æstatem anni ante *Christum* 168. Urbis 586. *Græcorum* 145. Ibi verò incumbentem in obsidionem urbis *Antiochum*, & navali ad *Cyprum* parta victoria tumidum sola auctoritate represserunt (*e*) Nam *Popilius* unus legatorum, dextram porrigenti tabellam Senatus consultum continentem vicissim tradidit: quo perlecto, cùm se consideraturum adhibitis amicis quid sibi faciendum esset, *Antiochus* dixisset, eum legatus virga, quam tenebat, circumscripsit, ac priusquam circulo hoc excederet, responsum dare jussit, quod Senatui referret. Qua libertate territus Rex, in Senatus se potestate respondit fore. Sic legati unius voce & auctoritate

c Liv. 45.
d Lib. 45.
e Polyb. Ecl. 92. Liv. 45. Valer. Max l. 6. c. 4. Just l. 35. Vell. 1.

Popilius legatus Antiochum deterret.

A 4411. Per. Jul. ad 4713.

tate terrestres & maritimæ *Antiochi* copiæ ab *Ægypto* depulsæ sunt.

a 2. Mac. 5. — b 1. Mac 1. — *Templi profanatio.* 1 Mac. 1. 20. & 57. Jose lib. 12. cap. 1 — c 2. Mac. c. 6. & 7.

Hac spe alienæ ditionis occupandæ falsus *Antiochus*, ac furore amens, *Hierosolymam* venit, audito præsertim *Jasonem*, (*a*) falso de morte sua rumore sparso, contra *Menelaum* arma movisse, atque urbem cepisse. Ob id *Judais* iratus, (*b*) promiscua cæde atque incendio vastatis *Hierosolymis*, templum polluit; ac idolis & abominandis sacris omnia replevit post duos annos ab adventu priore, die quintadecima *Casleu*, qui in *Novembrem* incidit Ad hæc cives plerosque ad ejurandam patriam religionem diris suppliciis compulit. Reversus *Antiochiam*, *Eleazarum*, (*c*) ac septem fratres cum eorum matre, quòd contra divinum interdictum suilla vesci renuerent, excarnificatos neci tradidit.

CAPUT X.

De Judæorum *rebus à templi profanatione ad* Simonis *mortem; ubi de* Juda Machabæo, & Syriæ *Regibus*.

d 1. Mac. 2. Vide l. 10. de Doct. Temp. 50. — *Judas Machabæus*

ANtiocho in *Judaici* nominis & sacrorum perniciem impiè grassante, (*d*) *Mathathias* de stirpe *Joarib* sacerdos, occiso regio satellite, qui ad profanos ritus populum adigebat, ex *Modin* oppido profugit; & collecta *Judæorum* manu, Regis minas contempsit. Moriens anno *Græcorum* 146. Urbis conditæ 587. filios quos habebat quinque fortissimos viros ad tuendam libertatem animavit. (1) Horum principes erant *Judas* (2) cognomento *Machabæus*, *Jonathas*, &

Simon

(1) *Horum principes &c.*) Reliqui duo fratres, quorum nomina hic non referuntur, fuerunt *Johanan*, & *Eleazar*. Vid. 1. Mac. 2 v. 2. ubi hoc ordine recensentur *Johanan*, *Simon*, *Judas*, *Eleazar*, & *Ionathan*.

(2) *Cognomento Machabæus*) Hujus nominis Machabæi origo ex eo vulgò dicitur, quod in vexillo habuerit Judas quatuor has litteras

Hebrai-

Simon, qui, sigillatim populo præfuerunt. (*a*) Primus *Judas Macbabæus* secundis aliquot præliis factis cum *Antiochi* ducibus, eo in *Persidem* profecto, templum repurgavit, ac divinum cultum restituit, qui annis tribus intermissus erat. Id accidit anno *Græcorum* 148. *Casleu* 25. qui in *Novembrem* incurrit.

A. 4471. Per. Jul. ad 4711.
a 1. Mac. 3. & 4.

(*b*) Interim *Antiochus*, dum in *Dianæ* templo, quod in *Elymaide* erat expilando paterni sacrilegii imitatur exemplum concursu oppidanorum ejectus in *Babylonem* abiit. Sed in itinere, audita *Judæorum* defectione, mœrore amens & iracundia, gravem in morbum incidit, horrendisque viscerum doloribus ac vermibus consumpto corpore, frustrà sceleris veniam à Deo postulans, miserandam mortem obiit (*c*) anno *Græcorum* 149. Urbis conditæ 590. cùm regnasset annos solidos undecim.

b 1 Mac. 6. & l. 3. c 9.
Mors Antiochi.
c Ibid. vers 16.

Successit ei filius *Antiochus Eupator*, curante *Lysia*, qui ad opem suis ferendam, qui in arce obsidebantur à *Juda Hierosolimam* adduxit exercitum & eam oppugnavit anno currente Sabbatico, (*d*) *Græcorum* 150. ante *Christum* 163. Denique pace cum *Judæis* constituta intra urbem admissus, contra fidem muris eversis, *Antiochiam* profectus est: cum jam ad Pontificatum consensu populi *Judas* esset evectus. (*e*) Quippe triennio ipsum in eo magistratu fuisse *Josephus* & *Eusebius* referunt. Hac ratione anno circiter *Græcorum* 149. quo *Antiochus* obiit, ex duce populi summus est factus Sacerdos.

Antiochus Eupator.
d 1. Mac 6. vers. 20. & 51
Vide Pal. 2. l. 1. c. 11.
e Joseph. L. 12 c 17.
Demetrius Soter.

(*f*) Biennio post, *Græcorum* 151. *Demetrius Soter Seleuci*, qui frater fuit *Epiphanis Antiochi*,

f 1. Mac. c 7.
Polyb Ecl 114.

Hebraicas מכבי, quæ initiales sunt quatuor istarum vocum מי כמוך באלים יהוה, *quis sicut tu inter fortes Domine* qatuor enim illæ litteræ in unam vocem conjunctæ efferri possunt *Machbai*, unde addita terminatione Latina fit Machabæus, idque nomen non tantùm Judæ, sed illius etiam successoribus datum fuit. Alio nomine porrò iidem vocantur Asmonæi à voce Hebraica vel Chaldaica חשמנים quę *Principes* significat.

A. 4431. Per. Iul. ad 4713.

chi, filius olim obses à patre pro *Antiocho Romanis* datus, cùm ab iis, *Epiphane* mortuo, dimitti se frustrà postulasset, clam ex urbe profugit in *Syriam*, & *Antiocho Eupatore* ac *Lisia* jussu ejus occisis, regnare cepit annos natus tres & viginti, ut scribit (*a*) *Polybius* & *Appianus*. Ad hunc (*b*) *Alcimus* è sacerdotali stirpe veniens, homo perditus, sacerdotium obtinuit. Sed *Judas* ei acerrimè restitit; (*c*) qui & fuso Regis exercitu, ejus ducem occidit *Nicanorem* anno *Græcorum* 151. exeunte, mensis *Adar* die 13. qui incidit in annum ante *Christum* 161. (*d*) Sub hæc missis *Romam* legatis fœdus cum *Romanis* ac societatem iniit. Demùm anno *Græcorum* 152. cùm *Demetrius Bacchidem* & *Alcimum* cum 20000. peditum & 2000. equitum contra *Judæos* misisset, (*e*) *Judas* à suis desertus octingentisque non ampliùs stipatus, prælium ausus est committere: quod cùm tota die sustinuisset, gloriosam mortem oppetiit, vir pietate ac fortitudine bellica nemini secundus. (*f*) Successit ei *Jonathas* frater, qui octodecim annis circiter præfuit. *Alcimus* verò dum templi opera demolitur, inflicto divinitùs morbo periit, anno *Græcorum* 153.

a Polyb. Ecl. 107. Appian. Syr.
b Lib. 1. Mach. 7.
c 1. Mac. c. 7. vers. 40 & 2. Mac 14.
d 1. Mac. 8.
e ... Mac. 9. ... uda ... morte.
f Lib. 10 ... Temp. c. 50.

Demetrius porrò, ut *Romanos* sibi conciliaret, *Leptinem*, & *Isocratem* Grammaticum, quorum ille *Cn. Octavium* legatum ad *Antiochum Eupatorem Roma* profectum occiderat anno *Græcorum* 150. iste factum probaverat, vinctos misit anno *Græcorum* 152. ut ex *Appiano* & (*g*) *Polybio* colligitur. *Ariarathen Cappadociæ* Regem mille talentum pactione ab *Holopherne* fratre illius adductus regno expulit; quo *Romam* profecto, (*h*) Senatus decrevit, ut ambo fratres simul regnarent. Porrò tribus in se concitatis Regibus, *Ptolemæo Ægypti*, *Attalo Asiæ*, & quem nominavi, *Ariarathe Cappadociæ*, ab iisdem (3) subor-

g Polyb. Ecl. 122. & seq.
h Polyb. Ecl. 125. App. Syr.

nato

(3) *Subornato Prompalo quodam sortis extremæ &c.*) Rectè observatum est in *præfat. huj. op. edit. Lugd. Batav.* nomen hoc *Prompali* ex prava lectione loci *Justini lib.* 35. c. 1. huc illatum fuis-

ñato *Trompalo* quodam fortis extremæ juvene, qui se *Antiocho* genitum ferret, regno detruditur. (*a*) Nam ille *Alexandrum* se nominans cognomento *Balam*, anno *Græcorum* 160 contra *Demetrium* arma commovit: eique post biennium regnum ac vitam eripuit, conciliato sibi *Jonatha Judæorum* Pontifice. Mox *Cleopatram Ptolemæi Philometoris* filiam duxit, natam exitio *Syriæ* ac *Seleucidarum* fœminam. Ita præter spem ac meritum ad summam evectus potentiam, dum vitam in regia luxu & inertia perditam degit, (*b*) *Demetrius Nicator, Demetrii Soteris* filius è *Creta* veniens illum aggreditur anno *Græcorum* 165. *Ptolemæus* quoque *Philometor* in *Syriam* navigans, & à genero magnificè exceptus, insigni perfidia regnum illi abstulit cum *Cleopatra* filia, quam *Demetrio* collocavit. Inde cum *Alexandro* acie congressus eum fugere compulit in *Arabiam*; (4) *ubi* (*c*) capite truncato, veteris & ipse in *Demetrium Soterem* injuriæ pœnas luit, anno *Græcorum* 167. Urbis *Romæ* 608. Triduo post obiit *Philometor* ex vulnere, relicto successore fratre *Evergeta Physcone*, quo cum simultatem habuerat. (*d*) Etenim cùm ambo *Alexandriæ* vixissent annis sex, à 12. *Philometoris* ad 17. postea diviso regno, *Philometoris* anno 18. *Græcorum* 150. *Evergetæ Libya* & *Cyrenaica* obtigit. Qua ille minimè contentus, *Romæ* apud Senatum querelas suas exposuit: qui *Cyprum* illi decrevit dari ut auctor est *Polybius*, & *Eusebius* in Chron. Mortuo *Philometore* accitus *Cyrenis* (*e*) *Evergetes Alexandriæ* regnavit, vultu deformis, & sagina ventris belluæ similior, quàm homini: qui ipso die nuptiarum, quas

A. 4471. Per. Jul. ad 4711.

a 1. Mac. c. 10. Justin. 35 Joseph.

Jonathas Pontifex.

b 1. Mac. 10. 67. & c. 11

Demetrius Nicator.

Ptolemæi Reges.

c Ib vers. 19 Epit. Liv. 52

d Excerpta Eus. 61. p. 54 Polyb. Ecl. 113 117.

e Just. 38

se. Legebant in eo veteres quædam Editiones *subornant Propolam quendam*, aliæ *subornant pro Palam quendam*, sed vitium senserunt & emendarunt eruditi *Gronov.* Observ. 4. 1. & *Rupertus* observ ad Hist. univ c. 16. citati *Grævio* not. in hunc *Justini* locum, qui ideò in editione sua legit *subornant Balam quendam*. *Idem* ex Strabone, Josepho & Eusebio probat id reverà fuisse juvenis illius nomen, qui exinde *Alexander Bala* dictus est.

(4) *Ubi capite truncato*] Alexander à Zabdiale Arabe capite truncatus est. 1. *Mac.* 11. v. 17.

A. 4431. Per. Jul. ad 4713.

cum forore ac fratris olim conjuge *Cleopatra* junxerat, parvulum utriusque filium in ipso complexu matris peremit. Nec minori crudelitate deinceps regnum tenuit: adeò ut exacerbatis civibus in *Cyprum* fugere sit coactus cum uxoris ejusdemque sororis ex *Philometore* filia, quam, repudiata matre, priùs stupratam conjugio sibi sociarat. Ibi audito statuas suas ab *Alexandrinis* esse disjectas, filium, quem ex *Cleopatra* susceperat, membratim dissectum ad eam misit in cista.

a 1 Mac. 1. Joseph. l. 13. c. 9.

(*a*) *Demetrius* interim ab *Antiochensibus* seditione vexatus præsidio *Judæorum* militum eos compescuit. Sed cùm omnibus invisus esset, *Diodotus*, cognomento *Triphon*, qui *Alexandri Balæ* satelles fuerat, *Antiochum* ejus filium, qui apud *Emalchuelem*, sive *Malchum*, Regem *Arabum*, educabatur, Regem constituit, ac *Jonatham* sibi demereri studuit anno *Græcorum* 168. quo & societatem cum *Romanis* & *Spartanis* *Jonathas* instauravit. Insequente anno (*b*) *Tryphon* tyrannidem affectans, ne qua per *Jonatham* mora suis consiliis esset, exceptum illum insidiis occidit. Cujus loco *Simon* ejus frater populi dux & Pontifex factus est; qui cum *Demetrio* inito fœdere, immunitatem ab eo nactus est, (*c*) anno *Græcorum* 170. Urbis 611. quo ex tempore *Simonis* Pontificatus anni putari cœpti sunt. Idem & *Gazam* expugnavit, & *Hierosolymitanam* arcem; quam & muniit, & deinceps habitavit.

Tryphon. b 1. Mac. c. 12.

Simon Pont.

c 1. Mac. 13. 41. Vid. l. 10 de Doct. Temp. c. 53.

Demetrius, ut adversus *Tryphonem* auxilia compararet, in *Mediam* profectus est, ut ait Scriptura. (*d*) *Justinus* verò ad *Parthos* oppugnandos illò venisse testatur; à quibus captus & benignè est habitus; adeò ut *Rhodogunen* filiam Rex *Phraates* illi in matrimonium daret.

d Just. l. 36 & 38. App. Syr.

Demetrius captus à Parthis.

Capto *Demetrio* *Tryphon* *Antiochum* pupillum interfecit, ac diadema sumpsit, quod ad ter-

tium circiter annum tenuit, auctore *Josepho*, licèt *Appianus* uno regnasse dicat. (*a*) Unde conjectura est, quòd in 1. *Mach. cap.* 14. *Demetrii* expeditio post *Antiochi Alexandri* filii necem exponitur, in eo non temporis sed narrationis ordinem observasse Scriptorem.

A. 4418. Per Jul. ad 4713.
a Joseph. l. 13. c. 13.

Dum hæc aguntur; (*b*) *Antiochus Sidetes Demetrii Soteris* filius, *Nicatoris* frater in *Syriam* venit, atque à *Cleopatra* uxore fratris accitus eam duxit, ac *Tryphonem* occidit anno *Græcorum* 174. (*c*) *Simoni* postea per *Cendebaum* ducem bellum intulit, qui à *Joanne Simonis* filio superatus est.

b Just. 36. Joseph. ib.
c 1. Mac. 16.
Simon Pont. occisus.

Prosperas *Judæorum* res *Ptolemæi* (*Simonis* gener is fuit) perfidia conturbavit; qui convivio exceptum socerum cum duobus filiis interfecit. *Joannes* verò cognomento *Hircanus* evasit, ejusdem *Simonis* filius; qui annis deinde 31. *Judæis* præfuit. (*d*) Ea clades incidit in finem anni *Græcorum* 177. mense undecimo *Schebat*: qui annus Sabbaticus fuit, inchoatus anno mundi 3848. Urbis 618. ab autumno, (*e*) uti *Seleucidæ* putare consueverant. *Judæi* verò ab mense *Nisan*, à quo *Schebat* undecimus numeratur. Et hactenus sacra Historia progreditur.

d 1. Mac. 16. 16. Joseph. l. 13. c. 15. Euseb. 8 de Præp.
e Vide 2. Par. lib. 3. c. 13.

Antiochus Sidetes anno quarto regni sui (ait (*f*) *Josephus*) *Hircani* primo, *Hierosolymam* arctissima obsidione vallavit, anno scilicet *Græcorum* 178. ante *Christum* 135. ac per festum Scenopegiæ septem dierum concessis induciis, *Hircanum* adeo permovit, ut æquis conditionibus ab eo pacem impetraverit.

f Joseph. l. 13. c. 16.

 CAPUT

A. 4431. Per. Jul. ad 4713.

CAPUT XI.

Romanorum *res gestæ*, *bellaque variæ*, Achaicum, Punicum 3. Macedonicum 3. Numantinum, *Servile*.

(1) MAcedonibus post *Antiochum Magnum* altero bello domitis, eorumque regno in formam provinciæ redacto, servire deinceps *Romanis* neminem puduit. Horum igitur obsequio certatim sese populi ac Reges addixerunt, ab iisque pacis inter se ac belli arbitria sumpserunt. [a] Ex Regibus duo præ cæteris illorum gratiam allicere conati sunt, *Eumenes Asiæ*, & *Prusias Bithyniæ*, qui (b) *Venator* cognominatus est; quorum ille occulti in *Perseum* favoris suspectus, purgandi sui gratia *Attalum* fratrem *Romam* misit, Senatui, quòd nutante fratre mansisset in fide, gratissimum. Qui ne regnum sibi privatim peteret, à *Statio* Medico deterritus est, quem eo consilio comitem illi dederat *Eumenes*. Id anno Urbis factum esse *Livius* ostendit 587.

a Polyb. Ech. 93. Liv. l. 45. Epit. b App. Mith.

c Polyb. Ecl. 97. Livius 45. App. in Mith.

(c) *Prusias*, qui cum *Perseo* affinitate junctus neutras partes foverat, cum *Nicomede* filio *Romam* profectus, servilem in modum Patribus adulatus est, adeo ut sospitatores Deos salutando illos appellaret, seque eorum libertum nominaret. Idem *Nicomedem* filium discedens *Romæ* alendum reliquit anno Urbis eodem.

Eumene verò *Pergami* Rege mortuo circa annum Urbis 596. (regnavit enim annos solidos 40.) cum (2) filium imbecilla adhuc ætate reliquisset *Eume-*

(1) *Macedonibus post Antiochum &c.*] Apparet ex *Liv. lib.* 45 ante Antiochum devictos fuisse Macedonas captumque Perseum, neque hinc Macedoniam in provinciæ formam redegisse Romanos; sed potius liberam esse & propriis Magistratibus uti jussisse. Optimè observatum fuit in *Præfat. hui. op. Edit. Lugd. Batav.* fefellisse Auctorem nostrum Epitomen Livianam, quæ diversa habet ab iis quæ in textu occurrunt.

(2) *Filium - - reliquisset Eumenem*] Rectè observatum est in *præfat. hui. op. Edit. Lugd. Batav.* filium Eumenis non *Eumenem* sed *Attalum* vocatum fuisse, quemadmodum illius patruus & tutor atque Attalus *Eumenis* filius ultimus fuit regum Pergami. *Vid. inf.* c. 14. § 12.

Eumenem, pro eo tutor regnum procuravit *Attalus* illius frater annos 21. (*a*) quo cum anno sequente *Prusias* bellum gessit: quod anno Urbis conditæ 601. *Romanorum* jussu pacatum est.

A. 4431. Per. Jul. ad 4711. *a* Polyb. Eccl. 128. 135. & 136. App. Mith. Epit. Liv. 50. *b* Livius 44. Polyb. Ecl. 80. & 99.

Liberorum populorum *Rhodii* iram, maximè *Romanorum*, veriti, & verò commeriti fuerant: (*b*) nam & *Perseo* studuerant, & superbè pacem illis non tam suadere, quàm imperare ausi, minas etiam adjecerant, eos se pro hostibus habituros, per quos, ne pax fieret, stetisset. Itaque, victo *Perseo*, parum abfuit quin contra eos bellum decerneretur. Quòd cum infimis precibus avertissent, *Lycia* & *Caria* iis adempta.

Achaicum bellum

At non simplici rerum suarum damno, sed civitatum exitio populi duo *Romanorum* expiarunt odia, *Achai*, & *Carthaginenses*. Priores, multis in unum Reipublicæ corpus partim allectis, partim vi coactis urbibus, *Græciæ* totius erant potentissimi. Iidem invitos *Lacedæmonios*, mœnibus ac pristinis ademptis legibus, in eamdem societatem compulerant, ut jam suprà meminimus. Quorum querela permotus Senatus, cùm haud semel *Achæorum* conatibus intercessisset, ac ne nimiæ forent eorum opes, distrahere studeret, singulasque urbes juris proprii facere, (*c*) tandem Urbis conditæ anno 606. mundi 3836. legatos misit in *Græciam*; qui non solùm *Lacedæmonem*, sed etiam *Corinthum*, *Argos*, *Heracleam*, & *Orchomenios Arcadas* ab suo corpore juberent divellere. Hæc illis edicentibus, *Critolao* potissimùm instigante, tanta repentè orta seditio est, ut peregrinos omnes, maximè *Lacedæmonios*, trucidarent; ac ne legatis quidem ipsis pepercissent, nisi fuga eorum antevertissent impetum. Quibus de causis bellum iis denuntiatum anno Urbis 607. ac primùm à Prætore *Metello* duobus præliis ad *Thermopylas* & in *Phocide* superati; quorum altero dux erat *Critolaus*, altero *Diæus*; demùm eodem anno, qui fuit Urbis 608. à

c Polyb. Ecl. 141. Pausan. Ach. Just. 34. Oros. l. 5. c. 3. Flor. l. 2. c. 16. Vellej. 1. Epit. Livii 52.

A 4611. Per. Jul. ad 4713. *Corinthus eversa.*

L. Mummio Consule omnis *Achaja* in deditionem accepta, *Corinthus* ipsa caput gentis incensa est. Tum de legatorum decem sententia, sublato *Graciæ* concilio, ac tributi forma descripta, constitutum est, ut quotannis Prætor juris dicundi causa mitteretur. (*a*) Quo ex tempore *Græcia* omnis *Achaja* nomen accepit, ut testis est *Pausanias*.

a Vide Plin. l. 8 Ep. ult. & Notas nostras ad Ep. 35. Jul.

Flagrante *Corintho*, ex auro, argento, atque ære liquefactis invicemque confusis, genus illud æris pretiosissimi casus invenit, quod *Corinthium* dixere, mirè apud Antiquos laudatum. [*b*] Clades urbis nobilissimæ, *Plinio* id disertè testificante, contigit anno tertio Olympiadis 158. Urbis 608. ante *Christum* 146.

Æs Corinthium.

b Plin. l. 33. c. 2.

(*c*) Idem etiam annus tertio in *Africa Punico* bello cum occasu *Carthaginis* exitum dedit. Huic bello ex *Masanissa* Rege quæsitus color quem *Pœni* fines suos invadentem armis propulsaverant; causaque ad *Romanos* delata, eorum judicio agro insuper ac pecunia multati fuerant. Sed *Carthaginem* funditùs delere quacumque specie *Romani* decreverant; instante præsertim *Marco Catone Censorio*, qui hoc in Senatu sententiis suis omnibus solebat adjicere. Igitur anno Urbis 605. à duobus Coss. *Manilio* & *Censorino* oppugnari cœpti sunt *Carthaginenses*, cùm frustra idem, quod *Uticenses* fecerant, *Romanis* sese dedidissent. Jussi extemplò, urbe sua diruta, decem ab mari passuum millibus sedes ponere, in rabiem desperationemque versi, suprà vires restiterunt; donec anno quarto, eodem, ut dixi, quo *Corinthus* excisa est, à *P. Cornelio Scipione* Proconsule, qui *Paulo Æmilio* genitus à *Scipionis Africani* filio adoptatus erat, capta & incensa *Carthago* est penitusque subversa. Sub initium belli *Masanissa* Rex *Numidarum* per annos sexaginta ferè (verba sunt (*d*) *Eutropii*) amicus populi *Romani*, anno vitæ suæ 97. mortuus est, 44. filiis relictis. Cujus rogatu *Scipio* missus à *Manilio* Con-

c Flor. l. 2. c. 15. Epit. Livii 52. App. Libyc. Eutr. 4. Oros. 4. c. 23.

Bellum Punicum 3. & Carthago excisa.

d Eutr. 4.

Consule extremum morientis spiritum excepit, ac regnum in ejus filios divisit.

(*a*) Per idem tempus in *Hispania Lusitani* fœda clade *Romanos* afficiunt, *Viriatho* duce; qui ex venatore latro, ex latrone subitò dux atque imperator, *Romanorum* exercitus non semel cecidit. Memorabilis inter cæteras clades illa fuit, qua anno U.C. 608. *Vetilium* Prætorem, fusis ejus copiis, captum trucidavit, ut scribit *Appianus*. *Orosius* de anno testatur; sed evasisse fugientem *Vetilium* refert. Nec solus ille à *Viriatho* victus est; sed alii præterea, de quibus (*b*) Annales meminerunt. Contra quem primum *C. Lælius* (*c*) Prætor anno 609. egregiè pugnavit. Post *Q. Fabius Maximus Æmilianus* Proconsul, restituta militari disciplina, eumdem devicit. Tum *Q. Fabius Maximus Servilianus* Consul, alterius frater, fusum fugatumque in *Lusitaniam* compulit anno 612. Sequente verò cùm à *Viriatho* circumventus opprimi posset, pacem præoptanti æqui conditionibus dedit. Sed, ea neglecta, *Q. Servilius Capio* anno 614. repentè *Viriathum* adortus, corruptis ejus legatis dolo illum interemit, majore populi *Romani* dedecore, quàm operæ pretio.

Nam atrocius multò coortum est in *Celtiberia* bellum. (*d*) Quippe *Segidenses* socios suos, è *Romanorum* manibus elapsos, *Numantini* cùm recepissent, à *Metello* Procos. jussi supplices dedere, arma ipsi deponere, utrumque detrectarunt. Exinde, numero licèt opibusque tanto impares, annos aliquot *Romanis* fortiter repugnarunt. (*e*) Cæsus ab iis anno Urbis 616. *M. Popilii* Procos. exercitus: necnon sequente, triginta *Romanorum* millia duce *Mantino* Consule fusa sunt à *Numantinorum* millibus quatuor. Quam ignominiam turpior consecuta pax est. Eam verò Senatus ratam habere noluit. Itaque anno Urbis conditæ 618. *Mancinus Numantinis* deditus est ea lege, quam suasit ipse. Sed cum *Numantini* non

A. sæva. Per. jul. ad 4712.

a Vellei. init. 2. Flor. l. 2. c. 17. Appian. Iber. Oros. l. 5. c. 4. Epit. Livii 52.

Bellum Viriathicum.

b Vide Sigon. Fast.

c Cic. in Læl.

Numantinum bellum

d App. Iber. Epit. 55. & seq. Flor 2. c. 18.

e Epit. 55. Front. l. 3. App. Eutr. 4. Plin. de Vir. ill.

A. 44. I. Per. Jul. ad 4713. *a* Epit. 59. App. &c.

acceperunt. (*a*) Tandem duce *Scipione*, qui *Carthaginem* exciderat, victi ac fugati sunt *Numantini*, & intra urbem suam obsessi extrema desperatione mori coacti sunt. Ita nullo superstite, (nam sibi omnes necem conscivere) solo æquata

Numantia eversa. *b* Eutr. 4. *c* Flor. l. 2. c. 18.

Numantia est nono anno postquam ab *Romanis* defecerat; qui idem decimus quartus (*b*) ab *Eutropio* numeratur ab eversa *Carthagine*, Urbis verò conditæ 621. Sic est (*c*) *Florus* interpretandus, qui *Numantiam* ait sine muro, sine turribus, modicè edito in tumulo apud flumen *Durium* sitam, quatuor millibus *Celtiberorum* 40. millium exercitum per annos 14. solam sustinuisse: quod de sola *Numantia* intelligi non potest, sed ita ut *Viriathi* cum *Romanis* bellum una comprehendatur.

d Flor. l. 2. c. 14. Eutr. 4. Epit. 49.

Nondum *Achæi Carthaginensesque Romanis* Imperatoribus cesserant, cùm (*d*) *Macedonia* tertiò ab illis domita est, quam *Andriscus* quidam infimæ sortis homo pro *Philippo Persei* filio se gerens occupaverat anno Urbis 605. Qui anno 606. à *Q. Cæcilio Metello* Prætore devictus

Macedonicum bellum 3.

est, occisis ex ejus copiis vinginti quinque millibus. Inde *Metello Macedonici* cognomen inditum.

Servile bellum. *e* Oros. l. 6. c. 6. *f* Flor. l. 3. c. 19. Ep. 59. Val. Max. l. 2.

Dum in *Hispania Celtiberico* & *Numantino* bello *Romani* distinentur, servis in *Sicilia* tumultus exortus est anno, (*e*) ut putat *Orosius*, Urbis 619. nempe *Ser. Fulvio Flacco* & *Calpurnio Pisone* Coss. (*f*) *Syrus* quidam nomine *Eunus* fanatico furore simulato, dum *Syriæ* Deæ ceremonias jactat, ad libertatem & arma servos, quasi numinum imperio concitavit, ut ait *Florus*. Hic magnis collectis copiis, ad usque septuaginta millia, ac *Romanis* Prætoribus victis quatuor, anno denique quarto, Urbis 622. à *P. Rupilio* Consule profligatus est.

CAPUT

A. 4431. Per Jul. ad 47.3.

CAPUT XII.

Qui ingenii laude celebres habiti ab Olympiade 145. ad 162. sive ab anno Urbis 554. ad 622.

CÆcilius Comicus *Insuber Gallus*, & *Ennii* contubernalis, clarus habitus est Olympiade 150. Urbis 574. ut *Hieronymus* scribit in *Chronico*. *Cæcilius.*

Ennius annos septuaginta natus obiit *Coss. Capione* & *Philippo* iterum, Urbis 585. auctore *Cicerone* libro *de Senectute*.

Decem post annis, hoc est, Urbis 595. fato functum esse *Terentium* Comicum, ejus Vita testatur. *Terentius.*

Celebrati sunt & *Pacuvius* & *Accius*; quorum ille ab *Hieronymo* floruisse dicitur circa annum Urbis 600. hic 614.

Ex Philosophis tres imprimis ætatem illam exornarunt, *Diogenes Stoicus*, *Carneades Academicus*, & *Critolaus Peripateticus*. Qui legati *Romam Athenis* missi sunt, uti multam remitti civitati peterent quingentorum talentum, quam fecerat, propter (*a*) *Oropi* vastationem, *Sycioniis* damnantibus, quibus illius causæ judicium à Senatu permissum fuerat. Legationis istius tempus mira Auctorum dissensione traditur. *Gellius lib.* 17. sub bellum *Punicum* alterum illos advenisse refert; ac posteriorem eorum adventu facit *Ennium*, quod ego falsum arbitror; siquidem obiit *Ennius* anno, ut dictum est, Urbis Romæ 585. At *Cicero Academ.* 2. legationem istam assignat *P. Scipioni* & *M. Marcello* Coss. qui est annus 599. Verùm *Pausanias* in *Achaicis* sub annum Urbis (*b*) 603. illos advenisse significat. Nam *Menalcida* præfecturam *Achaorum* gerente, paulò post illam legationem, *Oropum* ab *Athenienfibus* direptam esse scribit; ac non longè postea *Metellum* contra *Andriscum* exercitum duxisse.

Diogenes Critolaus Carneades.

a Pausan. Achai p. 215. Cicero 2. Acad Gell. l. 7 c. 14. & l. 17. c. ult.

b Eodem anno Casaub. id evenisse putat in Synopsi ad Polyb.

Eodem

A. 4431. Per. Jul. ad 4713. *Hipparchus.*

Eodem intervallo Aſtronomiæ princeps extitit *Hipparchus*, cujus obſervatio prima æquinoctii autumnalis congruit anno mundi 3822. Urbis 592. ut (*a*) auctor eſt *Ptolemaus*. Verni autem æquinoctii ultima cadit in annum mundi 3856. Urbis 626. Quocirca lunares eclipſes, quas ex *Hipparcho Ptolemaus* refert in fine quarti, quarum prima incurrit in annum mundi 3783. Urbis 553. non videntur *Hipparchi* ipſius oculis notatæ, ſed ab aliis acceptæ. Nam intervallum ab hac eclipſi ad ultimum æquinoctium ab *Hipparcho* deprehenſum, annorum eſt 74

a Ptol. 2. Vide l. 4. de Doct. Temp. c. 16.

Vixit & *Attalus* eadem ætate non ignobilis Grammaticus, nec Aſtronomiæ rudis, (*b*) qui *Aratum* commentariis illuſtravit.

b Hippar. l. 1. ad Arati Phæn.

CAPUT XIII.

Seleucidarum, & Ægyptiorum *Regum bella*, *nec non* Judæorum, *ab anno mundi* 3854. *qui fuit Urbis* 624. *ad mundi* 3865. *Urbis* 665.

Antiochus *Sidetes* anno regni ſui nono & ultimo (totidem enim regnavit, ut teſtis eſt *Euſebius* in *Chron.*) contra *Parthos* exercitum duxit, per ſpeciem recuperandi fratris *Demetrii*, ut indicat (*c*) *Appianus*. *Juſtinus* verò longè cauſam aliam refert. Profectus eſt unà cum *Judæorum auxiliis Joannes Hircanus*. *Phraates Parthorum* Rex *Demetrium* in *Syriam* ad occupandum regnum cum *Parthico* præſidio mittit; & *Antiochum* interim ex improviſo aggreditur, qui deſertus à ſuis occiditur, ait *Juſtinus*. *Appianus* ſua manu interemptum aſſerit. Plerique verò *Antiochum* illum eſſe ſentiunt, cujus mentio fit in (*d*) epiſtola *Judæorum Hieroſolymitanorum* ad *Ægyptios*, ubi occiſus dicitur *Antiochus* in templo *Nanea*, cùm ejus pecunias diripere vellet. Fieri poteſt, ut amiſſa victoria

c Appian. Syr. Juſt.

d Lib. 2. Machab.

ria cum reliquiis exercitus sui in illam prædam involare cupiens, & inclusus, sibi necem intulerit. Contigit hoc, ut ex illius initio ac regni spatio colligitur, anno *Græcorum* 183. mundi 3854. circa hyemem, ut *Justinus* ostendit. A. 4411. Per. Jul. ad 4713.

(a) *Hircanus* paulò ante dimissus, ut apparet, ab *Antiocho*, ejus audita nece, oppida quædam expugnat, inque his *Garizim Samaritanorum*, ubi templum eorum conditum ante annos ducentos *Alexandri* tempore subvertit. *Hircanus Pontifex* a Joseph. l. 13. c. 17

Demetrius secundò regno *Syriæ* potitus, quatuor id annis tenuit: donec invisus omnibus, & ab *Alexandro Zebina* victus, quem *Ptolemæus* Regem *Syris* postulantibus miserat, ab uxore *Cleopatra* interfectus est, indignè ferente, quòd *Rhodogunem* duxisset, ut auctor est (b) *Appianus*. *Justinus*, cum *Tyrum* peteret navi egredientem præfecti jussu interfectum asserit. Quod anno mundi 3859. accidit. b App. Syr. Just. 39. Vide l. 10. de Doct. Tem. c. 45.

Demetrio ex *Cleopatra* filii nati sunt duo, *Seleucus* & *Antiochus Grypus*. *Antiocho Sidetæ* ex eadem *Antiochus Cyzicenus*. *Seleucus*, quòd injussu matris diadema sumpsisset, ab ea sagitta confossus est, ait (c) *Appianus*. *Grypus Ptolemæi* filiam, *Gryphinam*, *Tryphænam* alii vocant, duxit; *Alexandrum* occidit; matrem venenum sibi propinantem bibere ipsam coegit anno regni quarto. Siquidem duodecim regnavit annis, ut in *Chronico* scribit *Eusebius*. *Justinus* verò post matris necem octo ipsum annis pacificè imperasse narrat; & videlicet alios 17. adjecit, quibus cum fratre perpetuis certavit odiis, ut (d) *Josephus* indicat, qui 29. annis illum regnasse scribit. c App. Syr. Just. 39. d Joseph. l. 13 c. 21

Ptolemæus porrò *Grypi* socer *Evergetes* fuit, cujus scelera vitamque perditam antea perstrinximus; atque is (e) reconciliata sibi, quod valdè mirum sit, sorore *Cleopatra*, quo tempore contra *Alexandrum Zebinam Antiocho Grypo* favebat, moriens sub annum mundi 3857. Urbis e Just. 39.

conditæ

A. 4431. Per. Jul ad 4713. a Vide l. 10. de Doct. Temp. c. 46. *Ptolemaus Rex Cyrenarum.* b Just. 39. Epit. 70. Jul. Obs.

conditæ 657. (*a*) ut *Ægyptiorum* Regum ſeries oſtendit, regnum *Cleopatra* conjugi reliquit, ſororis & olim conjugis *Cleopatra* filiæ, & ei ex liberis quem illa legiſſet. Erant ii duo, *Ptolemaus Lathurus*, & *Ptolemaus Alexander*, ac præter hos tertius ex pellice natus *Ptolemaus Appio*, cui præter *Cyrenarum* regnum teſtamento conceſſit, auctore (*b*) *Juſtino*. Qui ſub annum U. C. 657. vita excedens Populum *Romanum* fecit hæredem.

Pronior in minorem filium *Alexandrum* erat *Cleopatra*; ſed à populo majorem eligere coacta *Lathurum*, priuſquam ei regnum daret, cariſſimam ei conjugem ac ſororem *Cleopatram* ademit, pro qua minorem *Seleucen* ducere juſſit. *Cleopatra Antiocho Cyziceno* nupſit, quæ *Antiochia* à *Grypo* capta, juſſu ſororis ſuæ *Gryphina Grypi* uxoris occiditur in templo. Nec multò poſt *Cyzicenus Gryphina* viciſſim interfecta conjugi parentavit. *Cleopatra* nex anno *Grypi* tertio decimo videtur eveniſſe, Urbis 642. poſt octo nimirum illos pacificos, quos ex *Juſtino* ſupra memoravi; *Gryphina* verò, inſequenti annò.

c Juſt. 39. Euſeb. Chron. P. uſ. Attic. p. 9.

(*c*) In *Ægypto Ptolemaum Lathurum*, cùm annos regnaſſet 17. *Cleopatra* mater expulit, proque eo *Alexandrum* Regem conſtituit anno Urbis 654. Olympiade ineunte 170. ut ex *Chronico Euſebii* & *Ægyptiorum* Regum ſerie colligitur. Pulſus iſte *Cyprum* obtinuit, & cum *Alexandro Judaorum* Rege bellavit. Sed cum *Cleopatra* implacabili odio perſecuta, *Judaa* fugavit, ac tandem ab *Alexandro* filio necata eſt, anno Urbis 664. Ideo ab *Alexandrinis* hic ejectus, poſtquam annos regnavit decem, & ipſe Urbis anno 665. à *Charea* navarcho trucidatur. Tum verò revocatus *Lathurus* octo deinceps exegit annos. Hic eſt ille *Ptolemaus* octavus à *Lagi* filio quem *Pauſanias Philometorem* appellat, per ludibrium ita dictum aſſerens, quòd mater ipſum pluſquam novercalibus odiis exagitarit, quæ res Annalium

Scri-

Scriptoribus quibusdam imposuit, qui *Pausaniæ* narrationem istam ad sextum *Ptolemæum Philometorem* falsò transtulerunt.

A. 4431. Per. Jul. ad 4713.

(*a*) *Judæorum* interea res sub *Hyrcano* primùm Pontifice floruerunt, cùm *Seleucidarum* potentia parricidialibus odiis ac mutuis cædibus consumpta paulatim exolesceret. *Hyrcanus* itaque longè latèque ditionis suæ fines protulit. *Idumeos* imprimis bello subactos *Judaicos* ritus cum Circumcisione coegit accipere, teste (*b*) *Josepho*; neque tamen diademate aut regio nomine est usus; (*c*) quod primus ejus filius *Aristobulus* instituit; qui annis uno & triginta Pontificatu functo patri successit, homo exsecrandus & impius. Nam & matrem & *Antigonum* minimum fratrem sustulit: reliquos tres in vinculis habuit, anno Urbis 651. Ejus uxor *Salome*, sive *Saalina Alexandrum* unum ex tribus viri fratribus regni ac conjugii sui compotem fecit. Qui fratrum alterum rebus incumbentem novis occidit; alterum privata vita otioque contentum retinuit. Invisus idem *Judæis* & eorum odiis ac factionibus exagitatus; quos vicissim crudeliter est ultus. Nam non minùs illorum quinquaginta millia sex annis interfecit. (*d*) Crebra super hæc bella cum *Ptolemeo Lathuro*, & *Demetrio Eucero*, aliisque gessit, ac per summam fortunæ vicissitudinem amplificatum nihilominus imperium ad annos septem ac viginti perduxit, ut scribit *Josephus*.

a Joseph. l. 13. c. 17. *Hyrcanus*

b Joseph. 13. c. 19.

c Joseph. ib.

Primus Judæorū Rex post Machabæorum tempora.

d Josep l. 1. de Exc. c. 3 & 4.

CAPUT XIV.

Romanæ *res ab anno Urbis conditæ* 621. *ad* 662. *imprimis* Gracchorum *seditiones*: Marii *cum* Cymbris *&* Teutonibus *bella*. *Nec non* Jugurthinum.

UT *Romanas* res, quæ in illud tempus incidunt, attingam, *Attalus Eumenis* filius,

At-

A. 4418. Per. Jul. ad 4713.

Attalo patruo, qui post *Eumenis* obitum regnum pro tutore curaverat, vita functo, quinque regnavit annis; ac moriens sub annum U. C. 621.

a Strabo l. 13. Vell l. 2. Flor. l. 2. c. 20. Eutr. 4. Orof. 5. c. 10.

(*a*) ut ex *Strabone* colligitur, Populum *Romanum* instituit hæredem. Quod ægrè ferens *Aristonicus Eumenis* ex pellice filius invadit *Asiam*, & *Crassi* Prætoris exercitum delet. Post à Consule *Perperna* profligatus est anno 624. cujus belli reliquias *M. Aquilius* Consul sequente anno confecit. Qui annus *Scipionis Africani* ac *Numantini* morte funestus exstitit; qui non sine veneni ab uxore dati suspicione in lecto mortuus est repertus, ut scribit *Vellejus*. Asia *facta* Romanorum

b Just. fine l. 36.

ait (*b*) *Justinus*, *cum opibus suis vitia quoque Romam transmisit*.

Gracchorum seditio.

c L. Livii Ep. 58. Vellei. 2. Flor. l. 3. c. 13. App. 1. Civil. Plut. in Grac.

Quo *Attalus* anno populum *Romanum* fecit hæredem, *Roma* atrox est orta seditio. (*c*) Nam *Tib. Gracchus* Trib. Pl. lege lata agraria, ne quis ampliùs quingenta possideret agri jugera, cùm intercedenti collegæ *Octavio* magistratum abrogasset, ac præterea *Attali* Regis pecuniam in populum dividi vellet, nec non Tribunatum in sequentem ambiret annum, commotis ea re Patribus, *P. Corn. Nasica* auctore in Capitolio, quò se receperat, interfectus est.

d Idem Flor. 3. c. 15.

Post *Tiberii* mortem (*d*) *Cajus* ejus frater eamdem sectam prosequens ab *Opimio* Consule anno U. C. 633. est oppressus, cum eoque *Fulvius Flaccus* Consularis. Mox *Opimius* sævissimam quæstionem exercuit, in qua tria millia hominum occisa sunt, ut refert (*e*) *Augustinus*.

e Aug. 3. Civ. c. 24

Allobrogicum bellum.

f Epit. 6. Flor. 3. c. 2. Eutr. 4.

In *Galliis* cum *Transalpinis* populis primùm dimicavere *Romani* anno U. C. 629. (*f*) Initium à *Salyis* & *Allobrogibus* est factum, quos *Fulvius Flaccus*, idem, qui post annos, ut dixi quatuor cum *C. Graccho* interemptus est, bello perdomuit. Anno verò 633. *Allobrogicum* bellum confecit *Fabius* Cos. qui *Bituitum Arvernorum* Regem acie vicit, cæsis ad *Isaram* ex ejus exercitu 120. millibus. Rex ipse *Romam* veniens ad satisfacien-

dum

dum Senatui, *Alba* in custodiam datus est. Tum & *Narbonensis Gallia* provincia facta; ac *Narbonem* deducta colonia est anno, ut docet (*a*) *Vellejus* U.C. 636.

A. 4422. Per. Jul. ad 4713. *Narbo colonia* *a* Vellei. 1.

Continuum ferè deinceps cum *Gallis* certamen habuere *Romani*, à quibus multas maximasque clades acceperunt. (1) *Cimbri Teutonesque* præ cæteris terrori fuerunt. qui interclusa *Gallia*, & *Hispania*, cum *Italiam* petissent, nec ab Senatu agrum impetrassent, *M. Silanum* Consulem fuderunt, anno, ut ex (*b*) *Asconio* liquet, Urbis 645. Sequente itidem anno Consul alter *Scaurus* à *Cimbris* vincitur, auctore (*c*) *Tacito*: à *Tigurinis Helvetiis* (*d*) *L. Cassius* Cos. anno 647. in *Allobrogum* finibus. Quod ex *Cæsare* constat. Sed memorabilior cæteris *Q. Cæpionis* calamitas fuit, ejus qui Consul, *Tolosa* direpta in *Tectosagis*, 110. millia auri pondo quinquies decies centena millia abstulit, ut scribit *Justinus*. Quod anno U.C. 648 factum est. (*e*) Insequente verò Proconsul cum *C. Manilio* Cos. internecione *Romani* exercitus sacrilegium luit. Cæsa constat eo certamine fuisse *Romanorum* & sociorum millia 80. calonum lixarumque sexaginta., *Cæpioni Romæ* imperium abrogatum est.

b Ascon. in Corn. *c* Tac. de Mor. Germ. *d* Cæs. 1. Comm. Ep. t. Liv. 75. Flor. 3 c. 3. Just. 32 *e* Epit. 63 Oros. l. 5. c. 19.

(*f*) Demùm à *Mario* IV. Consule *Teutoni* & *Ambrones* penè omnes, trucidati, interfectis millibus ducentis, captis septuaginta millibus, Urbis anno 652. Idem Consul anno 653. cum *Catulo* Procos. *Cimbros* per *Noricum* irrumpentes cecidit, interemptis millibus 120. captis 60. millibus.

f Plut. Mar. Epit. 68. Oro. l. 5. c. 16 Flor. loco cit. Eutr. 5. *Marii vi Horio de Cimbris.*

(*g*) Tot victoriis partam *Jugurthino* bello gloriam cumulavit *Marius*. Etenim anno Urbis 643. ut ex *Salustio* colligitur, bellum cum *Jugurtha* Rege *Numidiæ* sumptum est; quòd *Hiempsalem* & *Adherbalem*, *Micipsæ* filios, *Masanissæ* nepo-

g Salust. de bello Jugurth. Plut. in Mar. & Sylla. Epit. 62. Eutr. 4. Oros. 5. c. 15. *Jugurthinum bellum.*

(1) *Cimbri Teutonesque præ cæteris &c.*] Cave ne credas, ut ex serie phraseos auctoris nostri innui videtur, è *Gallis* fuisse hos populos *Cimbros & Teutones*, qui contrà ex aliis Europæ regionibus, maximè septentrionalibus, scilicet, in Gallias & Italiam irrumpebant.

A. 4411. Per. Jul. ad 4713. nepotes, ac patrueles suos regno ac vita spoliarat. Sed cùm auro potiùs quàm armis *Romanos* aliquot expugnasset annis, à *Metello* primùm Cos. antiquæ severitatis imperatore fractus; postremò à *Mario* Consule anno U. C. 647. ac sequenti anno Proconsule, debellatus, proditione *Bocchi Mauritaniæ* Regis ad quem confugerat, in victoris potestatem venit; cujus cohonestato triumpho, in carcere necatus est.

Prosperum foris *Romani* cursum imperii crebræ deinceps ac fœdissimæ domi tempestates interpellarunt: quarum ab Tribunis nata sunt initia. (*a*) *Saturninus* agraria lege lata, ut quem agrum *C. Marius* pulsis è *Gallia Cimbris* peperisset, populo divideretur, *Metellum Numidicum* resistentem sibi multavit exilio, ac tandem à *C. Mario* sextum Consule, anno ab *Roma* conditu 654. peremptus est. *Metellus* sequenti anno ab exilio revocatus.

a Epit. 69. App. 1. Civ. Plut. in Mario. Oros. 5. c. 17.

(*b*) Post hunc *Livius Drusus* Trib. Plebis, sed Patribus favens, cùm Senatui pristinum recuperare splendorem, ad eosque judicia transferre vellet, quæ *C. Gracchus* cum Equitibus communicarat, leges easdem agrarias tulit, ac spem sociis fecit civitatis obtinendæ. Quod cùm præstare non posset, in omnium incurrit odium, & clam gladio confossus est anno Urbis 663.

b Epit. Liv. 71. Flor. 3. c. 17. App. 1. Civ. Oros. l. 5. c. 18.

CAPUT XV.

Seleucidarum in Syria *postrema res, & eorum occasus: tum* Ptolemæorum *in* Ægypto.

SEleucidarum in Oriente regnum luxu Regum & discordia paulatim concidit. *Antiochus Grypus* insidiis *Heracleonis* occiditur anno ætatis 45. regni 29. ait (*c*) *Josephus*, qui regno ejus imputat illud omne tempus, quo aliis regnantibus superstes fuit, quòd interim aliqua in *Syriæ* parte dominaretur. Nam duodecim solos

c Joseph. 13. c. 12.

los annos regno illius *Eusebii Chronicon* assignat. Ille igitur circa annum Urbis 658. moritur, relictis liberis (*a*) quatuor, *Seleuco*, *Antiocho*, *Philippo*, *Demetrio Eucaro*, ut est auctor *Josephus*. Successit patri *Seleucus*, qui *Antiochum Cyzicenum* patruum occidit anno 659. ipse (*b*) anno sequente ab *Antiocho Pio Cyziceni* filio pulsus, apud *Mopsuestiam* civili seditione vivus exustus est.

A. 4131. Per. Jul. ad 4713.

a Lib. 10. de Doct. Temp.

b Joseph. & App. Syr.

Antiochus Pius Selenen, quæ prius patri *Cyziceno* & patruo *Grypo* nupserat, uxorem duxit, ex eaque *Antiochum* suscepit, cognomento *Asiaticum*. Idem *Antiochum Grypi* filium exercitu ac vita privavit. At *Ptolemæus Lathurus Demetrium Eucarum* provexit ad regnum. Sic eodem tempore plures in *Syria* Reges extiterunt, donec *Syri* tot civilium bellorum ac parricidiorum tædio *Tigranem Armeniæ* Regem illa tempestate præpotentem advocarunt; qui annos, ut scribit (*c*) *Justinus*, 18. ut autem *Appianus* 14. *Syriam* tranquillè tenuit. (*d*) Eo victo *Lucullus* anno U. C. 686. *Antiochum Asiaticum* Regem Syriæ salutavit. Quare detractis annis 18. ab 686. colligitur annus Urbis 669. quo *Tigranes* regnare cœpit in *Syria*. Adeoque *Antiochus Eusebes* novem circiter imperavit annis.

Tigranes

c Just. 40.

d Appian

Pompejus anno Urbis 688. *Tigrane* in deditionem accepto, *Antiocho Asiatico Syriam* ademit. Regnatum igitur est in *Syria* ab initio *Seleuci* primi ad *Tigranis* exordium annis 228. ad ultimum *Asiatici*, annis 247.

In *Ægypto Ptolemæus Lathurus* obiit anno U. C. 673. quo *L. Sulla* (*e*) *Alexandrum*, *Alexandri Lathuri* fratris filium Regem fecit *Ægypti*. Sed eo post dies 19. ab *Alexandrinis* occiso, ejusdem nominis alter, illiusque germanus regnum obtinuit, quod (*f*) alio in opere demonstramus. Atque hic sub annum 689. à suis pulsus *Tyrum* secessit, ubi & moriens Pop. *Romanum* hæredem esse jussit. Itaque annis 16 vel 17. regnavit.

e Cic. de leg. Agr. 1. & 2. Trogus Pomp. 39. App. l. 1. Civil.

f Lib. 10. de Doct. Temp. c. 46.

A. 4418. Per. Jul. ad 4713. *Ptolemaeus Auletes.* a Strabo 17. Clem. Alex. 1. Strom. Euseb. Chron. Epiph. de mens. Chron. Alex.

Post (a) hunc *Ptolemaus*, *Auletus* dictus ab tibiarum studio, secutus est, *Ptolemaeorum* alienus stemmate; qui & generis sui, & testamenti *Alexandri* sibi conscius Populi *Romani* societatem & amicitiam infinita pecunia mercatus est: ob quam tributis immanibus *Ægyptios* onerans, eorum consensu pellitur anno regni sui octavo, Urbis 697. Itaque cæpit anno circiter 690. Eo absente *Alexandrini* sceptrum ejus filiæ natu majori deferunt, eamque nubere cogunt *Cybiosactæ* cuidam è *Syria* homini fœdo & obscuro, quem Regina paucis post diebus interfecit. Inde *Archelao Comanorum* in *Ponto* sacerdoti nupsit. *Auletes* biennio postea U. C. 699 à *Gabinio* jussu *Pompeii* restitutus, filiam cum ejus conjuge sustulit, quæ omnia (b) *Strabo* memoriæ prodidit.

b Lib. 17. c Lib. 8. Epist. fam. Ep. 9.

Videtur hic anno U. C. 703. fato esse functus, quod indicat (c) *Cælius* ad *Ciceronem* scribens. Itaque annos 12 regnavit.

d Vide 10. de Doct. Temp. c. 45. e App. 2. Civ. Dio. 42. f Hirt. de bello Alex.

(d) Hujus filius *Ptolemaus* cognomento Διὸς νέος id est *Bacchus*, cum sorore primùm *Cleopatra*, mox ea anno, ut videtur, Urbis 706. pulsa, solus regnum tenuit. (e) Quo enim tempore *Cæsar* in *Ægyptum* venit, *Ptolemaus*, ejecta sorore, ut eam regni arceret aditu, cum copiis aderat; quem ex *Dione* constat annum fuisse 706. (f) Sequente porrò contra *Cæsarem* pugnans cecidit, ac sorori *Cleopatræ* reliquit imperium.

CAPUT XVI.

De bello Sociali, Mithridatico, Syllæ & Marii, Sertoriano, Servili, *conjuratione* Catilinaria.

g App. 1. Civ. Ep. 71. Flor. 3. c. 18 Plut. in Syl. Eutr. 5. Oros. 5. c. 18.

Romani (g) eodem penè tempore duo difficillima ac formidolosissima bella gesserunt; quorum alterum in *Italia*, alterum extra *Italiam* contigit. Illud *Sociale*, vel *Marsicum* appellatum est, quod à *Marsis* primùm concitatum fuerit.

rit.

rit. Etenim *Latini* omnes, ac plerique *Italiæ* populi, indignè ferentes se laborum ac periculorum participes, ab communione imperii & honoris excludi, frustrà per *Drusum* sperata civitate, quod jure non poterant, armis consequi studuerunt, ac primùm per *Latinas* ferias Coss. ambos *Philippum* & *Cæsarem* anno U. C. 663. interficere conati sunt: re detecta palam defecerunt. *Q. Servilium* Proconf. *Fonteium* legatum, ac *Romanos* omnes *Asculi* peremerunt. Post hæc vario eventu cum illis dimicatum est. Præcipuum adversus eos victoriæ decus *Cn. Pompeius Strabo Magni* pater meruit; primùm legatus *P. Rutilii* Cos. anno Urbis 664. quo, eruptione facta ex oppido *Firmo*, obsidentes *Latinos* repulit, & *Asculum* fugavit; deinde Consul anno 665. quo *Asculum* cepit, *Vestinos*, & *Pelignos* ad deditionem redegit, deque iis triumphavit. *Lucius* quoque *Sylla Lucii Cæsaris* Cos. legatus anno 664. multis maximisque præliis egregia cum laude confectis, Consulatum adeptus est anno 666. eoque belli Socialis reliquias est persecutus. Scribit (*a*) *Appianus*, isto bello primùm libertinos ad sacramentum vocatos fuisse.

A. 4411. Per. Jul. ad 4718.

a App. l. Civ. Macrob. l. Sat. c. 1.

(*b*) Bellum alterum contra *Mithridatem* in *Asia* susceptum est: qui à *Persarum* Regibus originem traxit, & sextus decimus à *Dario Hystaspis* filio numeratur, (sic enim apud (*c*) *Appianum* legi necesse est, ἑκκαιδέκατος ὢν ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, non ut vulgò ὄγδοος) octavus ab illo *Mithridate*, qui paulò post obitum *Alexandri* à *Macedonibus* defecit; etsi (*d*) sextum *Appianus* antea putaverat. Ortum inde bellum est, quòd *Mithridates Ariarathe Cappadociæ* Rege sororis suæ marito per insidias occiso, tum ejus cognomine filio, regnum illius occuparat, ac postea iniqua possessione pulsus, (*e*) *Ariobarzanem* Regem à Senatu *Cappadocibus* datum expulerat: quem quidem *L. Sylla* Proprætor restituit anno U. C. 660.

b Vell. 2 Appian. Mithr Ep. 76. & seq. Flor. 3. c. 5. Eutr. 5. Oros. 5. 3. c. 19. *Mithridaticum bellum*. c App. in. Mithr. p. 149. Græcol. d p 175. e Epit 74. Vide Sigon.

A 4431. Per. Jul. ad 4711. a Ep. 74. App. Mithr. Plut. in Syl. & Pomp. Flor. 3. c. 5. Eutr. 5. Oros. 6. c. 2.

(*a*) Poſt hæc iterum *Ariobarzanes Cappadocia*, *Nicomedes Bithynia* opera *Mithridatis* expulſi, ex Senatuſconſulto, regna ſua recuperarunt. Quod ægrè ferens *Mithridates*, & à *Nicomede* ac *Romanis* inſuper armis laceſſitus, *Cappadociam* & *Bithyniam* invadit; *Romanos* exercitus profligat; *Italos* omnes (1) ad condictum diem per totam *Aſiam* interficit; *Macedoniam*, *Thraciam*, *Græciam*, & *Athenas* in ditionem ſuam redigit. Contra hunc *Sylla* Conſul profectus anno U. C. 668. *Athenas* capit. *Mithridatis* ducibus victis, ipſum ad pacis conditiones adigit, uti *Aſia*, *Bithynia*, & *Cappadocia* cederet.

b Vell. 2. App. 1. civ. Plut. in Syl. & Mar. Flor. 3. c. 21. Eutr. 5. *Sulpitii Trib. Pl. factiones. Mariana proſcriptio.*

(*b*) Inſtabat enim civile bellum, quod etiam proficiſcenti *Sylla* Conſuli moras injecerat. Quippe ante hoc tempus, anno U. C. 666. *Marius*, licèt ſenio confectus, *Mithridatici* belli gerendi cupiditate flagrans, per (2) *C. Sulpicium* Trib. Pleb. eam *Sylla* provinciam eripuerat, & in ſe transtulerat. Qua re *Sylla* commotus Urbem occupat, occiſoque *Sulpicio*, *Marium* fugat. Eo vero abſente, *Cinna* Conſul anno 667. Rempublicam perturbans, ab *Octavio* collega pulſus Urbe, adjunctis ſibi *Mario*, *Carbone* & *Sertorio*, quadrifariam partitis copiis patriam oppugnat. Ea capta, multi cives interfecti. *Marius* anno ſequente morbo eſt exſtinctus.

Sylla.

Pace cum *Mithridate* facta, *Sylla* in *Italiam* reverſus anno 671. civile bellum, *Carbone*, *Norbano*, juniore *Mario*, aliiſque profligatis biennio confecit: ac Dictator anno 672. renuntiatus eſt plurimoſque viciſſim *Marianarum* partium proſcriptione ſuſtulit.

Sertorian. *c* Vell. 2. Plut. in Sert. Ept. 96. Oroſ. 5. c. 23.

(*c*) *Q. Sertorius* anno 671. deſperatis partibus, in

(1) *ad condictum diem per totam Aſiam interficit.*) Quot cives Romani tunc interfecti fuerint, quamve bellum illud Romanis grave viſum fuerit, diſci poteſt ex *Orat. Ciceronis pro Lege Manilia*.

(2) *C. Sulpicium*) Lege *Publium* Sulpicium, hoc enim fuit tribuni illius nomen, ut ex *Appiano* & *Livii* Epitome obſervatum fuit in *præfat. huj. op. Edit. Lugd. Batav.*

in ulteriorem *Hispaniam* recessit; ubi bellum annos aliquot pari virtute, atque industria sustinuit.

A. 4431. Per. Jul. ad 4713.

(*a*) *Sylla* Dictatura cùm se abdicasset anno 675. sequenti obiit pediculari morbo, annos natus 60. Post cujus mortem *Lepidus* Consul de actis illius rescindendis perniciosa consilia molitus, à collega *Catulo* fugatur, anno U. C. 676. Eo verò, qui secutus est, anno ad Urbem cum exercitu veniens, ab eodem *Catulo*, & *Cn. Pompejo* victus, in *Sardiniam* fugit, ubi ex morbo interiit. Idem *Pompejus* in *Hispaniam adversus Sertorium* missus, ut *Metello* succurreret, nihil admodum promovit. Verùm perfidia suorum oppresso illo provinciam facilè recepit anno U. C. 681.

a Plut. Syl. App. 1. Civil. Vell. 2. Flo. 3. c. 22. Oros. 5.

Lepidi civil bellum.

Mithridaticum bellum confectum.

Interim *Mithridaticum* bellum vivo adhuc *Sylla* recrudescit, quod à *L. Murena* anno U. C. 672. gestum est, ut (*b*) *Epitome Liviana* docet. Post *Syllæ* mortem, cùm Rex fœdus etiam cum *Sertorio* pepigisset; ac *Bithyniam*, quam *Nicomedes* moriens anno 679. Populo *Romano* reliquerat, armis occupasset, *L. Lucullus* anno 680. Consul eo profectus, secundissimis præliis terra marique factis, *Mithridatem* in *Pontum* primò, indèque mox in *Armeniam* ad *Tigranem* fugere compulit anno Urbis conditæ 683. Ita *Ponto* subacto, ambos Reges cum ducentis peditum millibus, equitum sexaginta, congressos acie devicit anno 685. quod & (*c*) *Phlegon* testatur, quarto Olympiadis 177. id assignans. Sub hæc capta *Tigranocerta Armeniæ* caput, tum *Nisibis*, urbes maximæ. Sed à militibus suis postremò destitutus *Lucullus* tot laborum victoriarumque fructum *Cn. Pompejo* cedere coactus est anno 688. *Pompejus*, lege à *Cn. Manilio* Trib. Pl. lata anno, quem dixi, cum utroque rege bellum suscepit. *Tigranem* ad deditionem adactum sola contentum *Armenia* esse jussit. *Iberos*, & *Albanos*, dum *Mithridatem* persequitur, *Romano* adjecit imperio Urbis anno 689.

b Vell. 2. Epit. 71. Plut. Luc. App. 1. Civil. Dio 35. Eutr. 6.

c Apud. Phot. Cod 97.

Lex Manilia.

A. 4411. Per. Jul. ad 4713.

Mithridates denique anno 691. undique pulsus, desperatis domi rebus, fugam in *Gallias* meditans, *Pharnacis* filii & exercitus defectione perterrefactus sibi ipse vitam eripuit. Quæ ratio temporum ex (*a*) veteribus Historicis Fastisque constat.

a Dio. 36 Plut. in Pomp. App Mithr.

b Flor. 3. c. 5. App. Init. Mithr. Eut. 6 Oros. 6.

Ita *Mithridaticum* bellum eo anno, quo Consul fuit *Cicero*, Urbis 691. terminatum est; quod annos 40. durasse (*b*) *Florus* asserit, duos amplius *Appianus* initio *Mithridatici*, in fine verò 40. totidem *Eutropius*. *Orosius* verò nonisi 30. tribuit ab anno 662. ad 691. quo Consul fuit *Cicero*. Verùm anno, ut supra memoravi, 660. *Sylla* contra *Mithridatem* Proprætor *Ariobarzanem* restituit. inde ad Consulatum *Ciceronis* anni sunt pleni 32. *Appianus Mithridaticum* motum ab Olympiade 1 3. repetit, quæ cœpit anno U. C. 666. quo in apertum bellum res est deducta, & in *Græciam Sylla* navigavit. Hac ratione sex & viginti anni, non 40. imputandi erunt. Vixit, ut idem scribit *Appianus*, annos 68. vel 69. regnavit 57. *Eutropius* 40. regnasse putat.

c Vell. 2. Epit. 96. Plut. in Crass Fl 3 c. 20 Eutr. 6. Oros. 5. c 24. Spartaci bellum. d Plut. in Pomp. Ep. 99. Piraticum bellum.

(*c*) Flagrante *Mithridatico* bello *Servile* conflatum est. Anno Urbis 681. *Spartacus Oenomaus* & *Crixus* gladiatores, effracto *Capuæ* ludo *Lentuli*, ac perditorum haud exigua collecta manu, *Romanos* non semel fuderunt exercitus, ac tandem à *Crasso* Prætore & *Pompejo* profligati sunt anno 683.

(*d*) Piratas quoque, qui à *Mithridate* sollicitati maria omnia & oras infestabant, *Pompejus* anno 687. brevissimo tempore perdomuit, extraordinarium nactus imperium lege *Gabinia*.

e Sall. in bel. Cat. Cic. Orat. Catil. Dio. 3 . Joseph 14. c. 8 Plut in C c. Ep. 102. Flor. 4. c. 1.

(*e*) Dum foris à *Pompejo Romanorum* amplificatur imperium, pænè ipsum caput imperii nefariorum civium conjuratione deletum est; qui *Catilina* duce, *Lentulo* Prætore, *Cethego*, aliisque Senatoribus adjunctis, de *Ciceronis* Consulis nece, deque inflammanda ac diripienda Urbe conspi-

ſpirarant. Sed horum conatus vigilantia Con- *A Aeyp. Per. Julio*
ſulis cluſit. Ejectus mœnibus *Catilina* ad pa- *ad 4703.*
ratum exercitum profugit: de *Lentulo* cæteriſ-
que conjuratorum principibus ſupplicium ſum-
ptum, ipſo exeunte Conſulatu *Ciceronis*, an-
no 691. Sequente, à *Petrejo Antonii* Procoſ.
legato victus *Catilina* in pugna cecidit. *Catilina*

CAPUT XVII.

Quæ in Judæa *contigerunt ſub* Hircano *&* Ariſtobulo, *atque libertate amiſſa in* Romanorum *poteſtatem redacti ſunt.*

JUdeorum Reſpublica ambitione principum, Vide 10.
ac civilibus diſcordiis, in extremam eſt ad- de Doct.
ducta perniciem. Primus, uti dictum eſt, in Temp.
ea gente regnum ex (1) *Haſamonæis* uſurparat c. 54.
Ariſtobulus Joannis Hircani Pontificis filius, *Si-*
monis Machabæi nepos. Qui uno cum regnaſſet
anno, regni hæredem & ſacerdotii habuit (*a*) a Joſeph.
Alexandrum Jannæum fratrem anno Urbis con- 13. Ant.
ditæ 650. Olympiadis 169. primo. Qui ex *Salo-* tiq. c.24. He-
me, ſive *Alexandra*, aut *Saalina*, *Ariſtobuli* an- geſ. 1.
tea conjuge filios ſuſcepit duos, *Hircanum* pa- *Hircanus*
cis & otii, quàm belli ac regni cupidiorem, & *& Ariſtobulus.*
Ariſtobulum feroci hominem ingenio, & domi-
nationis avido. Atque anno U. C. 676. mortuus
regni annum 27. attigit, ut *Joſepho* auctore con-
ſtat. (*b*) *Salome* poſt viri obitum annis novem re- b Joſeph.
gnum adminiſtravit, & *Hircano* Pontificatum ibid. 13.
permiſit, ac 73. vixit annos. *Ariſtobulus* anno c. 23.
ineunte nono ab *Alexandri* morte, à matre de-
ficiens occupare per vim urbes aggreditur. Ea
defuncta anno tertio (ait (*c*) *Joſephus*) Olympia- c Joſeph.
dis 177. Coſſ. *Hortenſio*, & *Metello Cretico* (eſt hic l. 14. c. 1.
annus Urbis *Varronianus* 685. quo deſiit tertius
Olympiadis & quartus initt) bellum *Hircano*
Pontifici movit *Ariſtobulus*. Sed mox pace com-

O 4 poſita,

(1) *Haſamonæis*) Vid. ſup. cap. 10. not. 2.

A. 4431. Per. Jul. ad 4713.

posita, *Hircano* sacerdotium cessit; regnum *Aristobulo*. Paulò post *Hircanum* ab ea concordia divellit (a) *Antipater Idumæus*, homo pecuniosus, & novarum rerum appetens; cujus hortatu clam ad *Aretam* Regem *Arabum* confugit *Hircanus*, donec à *Pompejo* captis *Hierosolymis* Olympiade 179. Coss. *Cicerone* & *Antonio*, qui est Urbis annus 691 *Hircanus* Pontificatum recepit. Ex eo verò tempore *Hierosolyma* tributum *Romanis* cœpit pendere; ac plerisque urbibus, quæ *Judæis* hactenus contributæ fuerant, proprio Præsidi permissis, gens ipsa intra veteres terminos redacta. (b) Hæc *Josephus*.

Judæorū servitus.

a Joseph. c. 2. Heges. l. c. 14.

b Joseph. l. 14 c. 8.

Quæ rerum mutatio velut cardo quidam *Judaicæ*, quæ deinceps nascitur, historiæ, præ oculis est habenda. Igitur *Hircanus* ab anno U. C. 676. quo mortuus est pater ejus *Alexander*, usque ad annum 688. Pontificatum gessit, annis duodecim. Hoc enim anno ad *Arabum* Regem profugisse videtur; quandoquidem (c) *Josephus* ait *Aristobulum* post *Hircanum* annis tribus totidemque mensibus gessisse Pontificatum, donec à *Pompejo Hierosolyma* caperentur. Quæ anno U. C. 691. mense tertio capta eodem (d) auctore produntur.

c Joseph. l. 10. c. 8.

d Joseph l. 14 c. 8.

Pompejus Aristobulum cum *Alexandro* filio, & *Antigono*, ac filiabus totidem, *Romam* abduxit. *Alexander* clam dilapsus contra *Hircanum* in *Judæa* tumultuari non destitit, donec eum expelleret, (e) quem *Gabinius* anno U. C. 698. restituit; qui & juridicos conventus quinque in *Judæa* constituit. (f) Idem *Gabinius Aristobulum* è vinculis elapsum, & in *Judæa* turbantem, *Romam* remisit. Qui à *Julio Cæsare* anno U. C. 705. solutus carcere, veneno sublatus est. *Alexander* verò *Pompeii* jussu à *Scipione* securi percussus. Demùm (g) *Antigonus Asinio* ac *Domitio* Coss. qui est annus Urbis conditæ 714. *Parthorum* auxilio patruum *Hircanum* auribus mutilatum abducendum iisdem barbaris dedit. Hanc *Parthorum* irruptionem

e Joseph. l. 14. c 10

f Joseph. ibid. c 11.

g Joseph. ibid c. 19

nem *Dio* confert in annum, quem dixi; ut pro- A. 4411. Per. Jul. ad 4711.
pterea recte *Josephus* post capta à *Pompejo Jerosoly-*
ma 24. annos imputet *Hircano* Pontifici. At anno
717. opera *Sosii Herodes* expugnata urbe *Antigo-*
num oppressit; de qua re paulò post. Ex iis liquet *Pompeii*
incredibiliter à *Pompejo Romanum* esse amplifica- *laus.*
tum imperium, infinitis additis populis; (*a*) adeò a Plin. 7. c. 26.
ut in concione gloriatus sit, *se Asiam* (minorem
intellige) *ultimam provinciarum accepisse eamdem-*
que mediam patriæ reddidisse.

CAPUT XVIII.

De Civili bello Pompeii *ac* Cæsaris.

JAm toto ferè terrarum orbe domito ad eum statum *Romani* imperii fortuna pervenerat, ut nec ulterius efferre sese, nec in eo, quem tenebat, gradu posset consistere. Ergo huic evertendæ cùm par externa nulla vis esset, suis se demum opibus ipsa consumpsit. Quam ei calamitatem principum ambitio, ex eaque conflata discordia civilis attulit.

(*b*) *C. Cæsar* ex Urbana Prætura *Lusitaniam* nactus provinciam Urbis anno 693. ac rebus ibidem præclarè gestis, triumphum meruerat. Sed hujus certam spem Consulatus honori pòsthabuit. Quem dum enixè anno Urbis 694. peteret, eodem tempore *Pompejus*, actis suis, quæ ab Senatu rata fieri vellet, obstrepente *Lucullo*, aliisque primoribus, se cum *Cæsare Crassoque* conjunxit. Ita *Cæsar* Consulatum est adeptus anno 695. quo & *Pompeii* acta per Senatum approbavit, & agrum *Campanum* in cives plerosque divisit, & publicanos ex equestri ordine remissionem petentes, tertia mercedum parte relevavit. *Julia* filia *Pompejo* collocata, *Calpurniam Pisonis* ipse duxit. His artibus & infinita largitione cum sibi ordinum omnium gratiam parasset, *Galliam* provinciam obtinuit, quam ab anno Urbis 696., administrare cœpit,

b Plutar. in Cæsare. Dio. 37. App. 2. Civ. Vellej. 2. Suet. Cæs. Flor. 4. c. 2. Ep. 109. Eutrop. 6. Oros. c. 15. & seq.

Cæsaris gesta.

ac

A. 4431. Per. Jul. ad 4713: ac novem annis rexit, ut auctor est (*a*) *Suetonius*. Quo intervallo *Galliam* omnem, quæ à saltu *Pyrenæo*, *Alpibusque*, *Rheno*, *Rhodanoque* fluminibus continetur, in provinciæ formam redegit, eique in annos singulos (1) stipendii nomen imposuit. Primus etiam *Romanorum Germanos trans Rhenanos* ponte super *Rhenum* imposito lacessivit. *Britannos* quoque adiit, quò nullus antea penetrarat. Inter hæc anno Urbis conditæ 698. cum *Pompejo Crassoque* ita pactus est, ut sibi provincia *Gallia* prorogaretur, *Pompejus Hispaniam*, *Crassus Syriam* sortiretur, *Parthicumque* bellum, ad (*b*) quod iste profectus anno 699 tertio inde miserrimè cum majori exercitus parte periit. Post eam cladem irruentes in *Syriam Parthos Cassius* egregiè propulsavit.

(*c*) Mortuo *Crasso*, cùm neque parem *Pompejus*, neque superiorem ferre *Cæsar* ampliùs posset, civile bellum est exortum. *Pompejanis* id agentibus, ut expleto tempore, provincia *Cæsar* exercituque cederet, *Cæsarianis* porrò vicissim idem ut *Pompejus* faceret annitentibus; anno denique 705. *C. Claudio Marcello* & *L. Cornelio Lentulo* Coss. (*d*) Senatus decrevit, ut ante certam diem *Cæsar* exercitum dimitteret. Trib. Pl. *Antonius* & *Cassius* nequicquam intercedentes fugere coguntur ad *Cæsarem*; qui cum copiis ad Urbem properans, ita *Pompejum* aliosque perteruit, ut sine mora Urbe ac deinde tota *Italia* relicta in *Græciam* navigarint. *Cæsar* in *Hispaniam* profectus *Afranium Petrejumque* superavit, & eorum exercitus in deditionem accepit. In reditu *Massiliam* expugnavit, ac Dictaturam primam iniit, (*e*) quam quidem quater, ac postremò perpetuam obtinuit.

Anno 706. in *Pharsalicis* campis victus à *Cæsare*

a Suet in Jul. c. 25 Vide Casaubonum.

b Plut. in Crass. Dio Ap. Parth.

c Sueton. in Jul. Plut. in Pomp. & Cæs. Flor 4. c 2. Dio 40. & seq Appi 2 Civil. Eutr. l. 6. Oros. 6.

d Cæs. l. Civ. *Bellum civile Cæsaris & Pompeii*.

e Lib. 10. de Doct. Temp. c. 58.

(1) *Stipendii nomen imposuit.*] Hæc obscura sunt. Legendum est, ut patet ex Suetonii loco ad marginem citato: *Eique H. S. quadringenties in singulos annos stipendii nomine imposuit.*

sare Pompejus in *Ægyptum* abiit, ibique (2) *Ptolemai* jussu trucidatur, ætatis anno 59. Eodem cùm *Cæsar* anno sequente venisset, *Alexandria* periculosissimo prælio confecto, *Ægypti* regnum *Cleopatræ* ejusque fratri permisit. Insequenti anno *Scipionem* & *Catonem* in *Africa* cum *Juba* Rege devicit. *Cato* apud *Uticam* voluntariam sibi necem attulit. (*a*) Qui hunc consecutus est annus, Urbis conditæ 708. pulcherrimæ rei dedit initium, Fastorum annique castigationi, quam hoc anno *Cæsar* auspicatus est, unde *Juliani* anni profecti sunt. Quorum exordium ex Calendis *Januariis* anni Urbis 709. duci consuevit. Quo etiam anno 709. *Pompeii* liberos maximo difficillimoque bello cùm vicisset, sequente, qui Urbis conditæ 710. *Julianæ* editionis secundus numeratur, *Bruti* & *Cassii*, aliorumque conspiratione in Senatu ipso confossus est anno ætatis quinquagesimo sexto, ut ait *Plutarchus*. Quare natus est anno Urbis conditæ 654. *C. Mario* VI. & *Flacco* Coss.

A 4431. Per. Jul. ad 4713.

a Videz. Par l. 3. c. 14.

Civile bellum *Cæsaris* ac *Pompeii* cùm portenta alia significarunt, (*b*) tum horrenda Solis defectio, quæ anno mundi 3933. incidit, qui illum annum *Julianum* proximè præcessit, quo civile bellum inchoatum est. Contigit autem *Martii* hodierni septima die, dodrante post meridiem, de quo prodigio intelligendi sunt, *Dio*, *Lucanus*, & *Petronius*.

b Lib. 10. de Doct. Temp c. 18. *Solis defectio.*

Præter hos armorum motus, quibus totus orbis terrarum concussus est, minores alii *Romæ* interim coorti sunt. (*c*) *Clodius Pulcher* à patriciis translatus ad plebejos, & factus Tribunus Plebis, *Ciceronem*, quòd indicta causa nobiles cives *Catilinæ* socios morte damnasset, multavit exsilio anno U. C. 696. quam ille calamitatem mollius, quàm pro reliqua vitæ dignitate, pertulit. Sed anno sequente *Pompaii* & *Lentuli* Consulis

c Dio. 39 Ap. 2. Civ. Plut. in Cicer. *Clodius Ciceronem ejecit.*

(2) *Ptolemai Jussu* Jllius scilicet, qui Διόνυσος seu *Bacchus* dictus fuit. Vid. sup. *cap.* 15 *sub fin.*

A. 4119 Per. Jul. ad 4713. sulis opera revocatus, ac summo honore est exceptus. Idem *Clodius Cyprum* adjudicavit Populo *Romano*, ad quam possidendam misso *Catone*, *Ptolemaus* ejus insulæ Rex, pecuniis in mare projectis, voluntaria morte ignominiam antevertit anno U. C. 698. (*a*) *Romam* reverso *Catoni* Præturam Senatus citra comitia decrevit. Quo is honore uti noluit, magis illam legitimis populi suffragiis impetrare cupiens: sed cum spes fefellit. Nam *Pompeii* & *Crassi* factione eo, quem petebat, magistratu excidit, eique *Vatinius* antelatus est. Exinde Tribunatum Plebis agente *Trebonio*, *Crassus Syriam*, *Pompejus Hispaniam* in annos quinque obtinent, *Cæsari Gallia* in triennium prorogata. *Crassus* in Consulatu profectus est in Orientem anno Urbis 699.

a Plut. in Caton. & Crasso. Dio. 39.

(*b*) Fervente porrò in comitiis ambitu, ac fœdè miscentibus omnia candidatis, cùm diu interregnum *Romæ* fuisset, *Cn. Pompeius* novo more, nec hactenus audito, Consul sine collega creatus est anno 702. quo in magistratu cùm de aliis criminibus severissimè quæstionem instituit, tum de nece *Clodii*, quem *Milo* anno eodem interfecit, ideoque in exsilium abiit.

b Plut. in Pomp. Dio. 40. Vell. l. 2.

CAPUT XIX.

De viris eruditione præstantibus, quos ætas illa peperit, ab anno circiter Urbis 622. ad 710.

MAgna præ cæteris commendatione sapientiæ (*c*) *Carneades* in *Græcia* floruit, patria *Cyrenæus*, Academicorum antesignanus; de cujus obitu mirum est tam incerta, immò falsa, prodidisse veteres Chronologos. Nam apud *Diogenem Apollodorus* in *Chronicis* obiisse illum asserebat anno 4. Olympiadis 162. in quem cadit annus Urbis 626. (*d*) quo tempore defecisse Lunam proditum est memoriæ. Verùm longè post id tempus

c Vide Miscell. Exercit. nostras ad Julianum c. 8.

d Diog. Carn. Hesych.

tempus decessisse potest ex *Cicerone* colligi; apud quem in primo *de Oratore* dicit *Antonius* se, cùm in *Asiam* pro Consule proficisceretur, *Athenis* convenisse *Carneadem* Academicum, qui patrio sectæ more omnibus adversabatur in disputando. Annus iste Proconsulatus *Antonii* fuit ab Urbis conditu 652. *Mario* 4. & *Catulo* Coss. Ergo adhuc superstes erat tempore illo *Carneades*. (*a*) Quem ad 90. annos ætatem propagasse legimus.

A. 4431. Per. Jul. ad 4713.

Carneadis obitus.

a Cic. 4. Acad. Valer Max. 8. c. 7.

(*b*) *Metrodorus* quoque *Scepsius* Philosophus, & Orator insignis, ac memoria, ut & *Carneades* præstante præditus, *Mithridatis* & *Tigranis* Regum ætate vixit, apud quos in amicitia fuit.

b Strabo 13. Cic. 2. de Orat.

(*c*) *Geminus* item Mathematicus circa annum Urbis 677. exstitit, ut ex *Gemino* ipso demonstravimus.

Geminus.

c Lib. 2. de Doct. Temp. c. 6. & in Notis ad Gem. p. 411.

Sed *Romæ*, & in *Italia*, velut translata cum imperio literarum gloria, multo plures eo sæculo doctrina præstiterunt. Oratores quidem etiam vetere *Græcia* nihilo inferiores multi; ut *M. Antonius*, ut *L. Crassus*, ut alii plerique, quos (*d*) *Cicero* percenset, interque cæteros *Hortensius*. Verùm unus *Græcorum* ac *Latinorum* omnium splendorem obscuravit eloquentiæ laude *Cicero*; ad quam etiam Philosophiæ decus adjunxit. Hic anno natus Urbis 648. tertio Nonas *Januarias*, ut ait (*e*) *Gellius*, (quo novem post mensibus ortus est *Pompejum*, (*f*) quem pridie Calendas *Octobres* natum testis est *Plinius*) amplissimis in Republ gestis honoribus, cujus, oppresso *Catilina*, parens ac conditor appellari meruit; anno ætatis obiit sexagesimo quarto, Triumvirali proscriptione, Urbis conditæ 711.

d Lib. de Clar. Orat.

Cicero.

e Gell. l. 15. c. 8.

f Plin. l. 37. c. 2. Vell l. 2. Plut. in Cic.

Ut de *Cesare* taceam qui inter doctissimos ac disertissimos annumerari potuit nisi imperii ac triumphi lauream, quàm ingenii, ferre maluisset, eruditionis primas sæculo isto est adeptus *M. Terentius Varro*. Fuit & alius ejusdem nominis Poeta *P. Terentius Varro* vico *Atace* in *Narbonensi* natus *g*) anno Urbis conditæ 672.

Cæsar.

Varrones duo.

g Hier. Chron.

Ce-

A. 4411. Per Iul. ad 4713. a Valer. Max 8. c. 7. *Sallustius. Diodorus. Didymus.* b Suid. *Lucilius.*

Celebratus est & *L. Cælius Antipater* historiæ scriptor sub annum Urbis conditæ 630. (*a*) *Græcorum* scilicet ætate. Item *C. Crispus Salustius*. E *Græcis Diodorus Siculus*, ut ex libro I. ejus apparet. Vixit & *Didymus* Grammaticus *Alexandrinus* cognomento (*b*) *Chalcenterus*. Poetæ verò in fama fuerunt *Turpilius* Comicus, & *Lucilius* Satyricus, quos *Hieronymus* ait obiisse sub annum Urbis conditæ 651. Nec non *T. Quintius Atta* Togatarum scriptor mortuus anno Urbis conditæ 676. ut idem perhibet. *Lucretius* præterea, (*c*) qui sub annum U. C. 700. sibi necem conscivit annos natus 44. *Catullum Hieronymus* asserit natum Urbis anno 668. (*d*) Decimo septimo post anno Urbis 684. natus est Poetarum princeps *Virgilius* Eidibus *Octobris*.

c Hier. Chron. *Catullus.* d Phleg. apud Phot. Cod. 97 Don. in Vita Virg. *Vitruvius.*

Vitruvius quoque sub *Julio Cæsare* Architecturæ scientia clarus exstitit; quod ex ejus scriptis apparet.

CAPUT XX.

Quæ ab Cæsaris *obitu ad* Actiacam *victoriam* Romanis *rebus acciderunt*.

e Plin. l. 2. c. 30. Virg. 1. Georg. f Lib. 10. de Doct. Temp. c. 61. g Plut. in Anton. Dio. 44. & seq. Ap. 2. & seq. Epist. 27 & seq. Vell. Cic. Phil. 2.

OBiit *Cæsar*, ut supra memoravi, anno Urbis conditæ 710. *Juliano* 2. Eidibus *Martiis*: qui quidem annus inusitato pallore Solis teter fuit ac luridus, ut scribit (*e*) *Plinius*, & *Virgilius*. Non ulla tamen Solis defectio anno isto contigit, ut (*f*) suo loco docuimus. (*g*) Occiso *Cæsare*, *Antonius* Consul seditiosa concione populum ita commovit, ut illius corpus publicè concremaret, & civium ædibus ferrum ac faces intentaret. Post sedatis tumultibus Dictaturam abrogat; *Cæsaris* testamento corrupto, per vim ac tyrannidem multa molitur. *Octavius Cæsar Acciæ* sororis *Julii* filia genitus & testamento *Julii Cæsaris* adoptatus, cùm ab *Antonio* despiceretur, veteranorum

cogit

cogit exercitum, seque tyrannidi illius opponit. *Antonius* provinciam *Galliam* à populo per vim impetrat. Cujus ei aditum, occupata *Mutina*, *Decimus Brutus* intercludit. Ideo ab *Antonio* ibidem obsidetur.

A. 4431. Per Jul. ad 4713.

(*a*) Consulibus *Hirtio* atque *Pansa*, Urbis anno 711. *Cicerone* classicum canente, adversus *Antonium* hostem judicatum bellum suscipitur, & utrique Consuli *Octavius* adjungitur, cum Proconsulari potestate, (*b*) vicesimum circiter agens ætatis annum. Fit ad *Mutinam* vehemens & cruentum prælium, (*c*) in quo Prætoriani *Cæsaris* milites ad unum omnes occubuere. Sed victus est *Antonius*, & solutus obsidione *Brutus*: Consules tamen ambo trucidati.

a Plut. in Ant. & Bruto, ac Cic. Dio. 47. & seq. App. 3. Civil. Epit. 117. Fl. 4. c. 5. *b* Vell. 2. *c* App. 3. Civ.

(*d*) Quæ dum in *Italia* geruntur, anno ipso conditæ *Romæ* 711. *Dolabella* ubi in *Asiam* pervenit, *Trebonium Smyrnæ* comprehensum, verberibus ac tormentis per biduum quæstione priùs habita, capite multavit. (*e*) *Cassius* in *Siria* magnis confectis copiis ad legiones duodecim, obsessum *Laodiceæ Dolabellam* vicissim adegit ad necem.

d Dio. 47. App. 3. Civ. Cic. Phil. 11. *e* App. 4. Civ.

(*f*) In *Macedonia Brutus Cajum Antonium Marci* fratrem insidias sibi struentem interemit, ac firmum & ipse comparavit exercitum. (*g*) Exinde Senatus *Octavium*, ne altiùs adscenderet, in ordinem cogere paulatim instituit: quod ille metuens cum *Antonio* ac *Lepido* conspirat. Ita Triumviri Reipublicæ constituendæ *Novembris* 27. facti sunt. Qui (1) trifariam *Romano* distributo imperio, cives quamplurimos proscripserunt; in his *M. Tullium Siceronem*, qui in *Græciam* mo. litus fugam dum paululum subsistit, à *Popilio* centurione, quem in causa capitis defenderat, capite abscisso moritur *Decembris* 7. ætatis quarto & sexagesimo. (*h*) In illa proscriptione multa & in

f App. &c. *g* Plut. in Cic. App. Dio Vell. &c. *Triumviri*. *Ciceronis exitus*. *h* Vide App. 4. Civ.

(1) *Trifariam Romano distributo imperio*) Observatum fuit in *præfat. hui. op. Edit. Lugd. Batav.* non ante proscriptionem, sed demum post eam imò post victos Brutum & Cassium inter Triumviros divisum fuisse *Imperium*: fuerat tantùm inter eos anteà divisio quarundam *Provinciarum*.

A. 4411. Per. Jul. ad 4713. & in utramque partem memorabilia exempla sunt edita, ac *summam in proscriptos, uxorum fidem extitisse, libertorum mediam, servorum aliquam, filiorum nullam*, scribit (*a*) *Vellejus*. *Epitome Livii* Senatorum 130. nomina fuisse refert.

a Lib. 2.

b Dio. Strab. 4. Hier. Chron. [*b*] Idem annus Urbis conditæ 711. nobilissimo in *Gallis* oppido *Lugduno* dedit initium, auctore *Munatio Planco* Procos. ad confluentes *Araris* & *Rhodani*.

Bruti & Cassii bellum. Sequente verò anno cum *M. Bruto*, & conjuratorum principibus, *Octavius* & *Antonius* acie decertarunt (2) in *Thessalia* ad urbem *Philippos* eventu vario. (*c*) Siquidem utrinque dextra cornua vicerunt, & utrinque castra direpta sunt. Sed *Cassius*, qui in eo cornu erat quod pulsum est, ratus totum esse fusum exercitum, mortem ultrò sibi conscivit, *Brutus* altero prælio victus vitam & ipse manu sua finiit, annum agens septimum & tricesimum, ait *Vellejus* Percussorum porrò *Cæsaris* nullus triennnio ampliùs superstes fuit; & omnes violenta morte sublati sunt, ut ait *Suetonius*: quidam eodem pugione, quo *Cæsarem* confoderant, se ipsos interfecerunt.

c Ep 123. Dio. 47. Plut. in Brut. App. 4. Civ. Flor. 4. c. 6.

d Dio. 48 Ep. 117. & seq. Flor. 4. (*d*) Post victoriam *Antonius* in *Asiam*, *Octavius Cesar* in *Italiam* profectus est. Hic adversus *L. Antonium* Triumviri fratrem, & hujus conjugem *Fulviam* virilis animi fæminam bellum habuit *Cæsar*; ac pulsum Urbe *Lucium*, & hostem judicatum, inclusumque *Perusia*, ad deditionem compulit. (*e*) Interim *Parthi* ab *Labieno Pompejanarum* partium exciti in *Syriam* irrumpunt anno Urbis conditæ 714. quos sequente *Ventidius* maxima clade affectos, (3) occiso Rege eorum, expulit, *Syriamque* recuperavit.

e App. Parth. Flor. 1 c. 9.

(*b*)

(2) *In Thessalia ad urbem Philippos*] Philippi urbs *Macedoniæ* non *Thessaliæ*, ut ac curatioribus Geographis observatum, malè à Scriptoribus quibusdam Romanis *Philippi* cùm *Pharsalia* confunduntur, cum diversissima sint loca.

(3) *Occiso Rege eorum*,] Imò potiùs Regis filio, nunquam enim *Rex* fuit *Pacorus*, qui à Ventidio occisus est, ut ex *Appiano & Floro* observatum fuit *in præfat. huj. op. Edit. Lugd. Batav.*

(*a*) *Sext. Pompeius Cn.* filius classi imperans mare latrociniis infestum habebat: quo cum pace prius facta, moxque rescissa, *Cæsar* navali prælio congressus, victum egit in fugam anno Urbis conditæ 718. Eodem *Lepidum*, qui ex *Africa* in *Siciliam* trajecerat, exutum imperio, privatum permisit vivere. (*b*) *Sextus* verò *Pompejus* ad *Antonium* sese recipiens, jussu ejus interfectus est annos natus 40. cùm idem paulo ante adversus *Parthos* suscepta expeditione magnam cladem accepisset *Antonius*

A. 4438. Per. Jul. ad 47.3. App. 5. Civ. Dio. 49. Epit. 128. & seq. Flor. 4. c. 8.

b App. in fine Civ. Flor. 4. c. 10.

(*c*) Ad extremum *Antonius*, cùm se totum *Cleopatræ* dedidisset, repudiata *Octavia* sorore *Cæsaris*, ei bellum indixit, ac tandem classe victus est ad *Actium Epiri* promontorium. *Cæsar* 400. amplius naves, *Antonius* 200. circiter habebat, sed ingenti mole, ut castellorum urbiumque per mare ambulantium præberent speciem. Anceps alioqui certamen *Cleopatræ* consternatio in *Antonii* vertit exitium: qui fugientem prosecutus in *Ægyptum*, & *Alexandriæ* circumsessus ab *Octavio*, se ipsum interemit. Quem mox consecuta *Cleopatra*, ne ad victoris arbitrium viveret, admota sibi aspide periit.

c Ep. 132. & 133. Dio. 50. Plut. in Ant. Flor. 4. c. 11. *Actiacum certamen.*

CAPUT XXI.

De Romanis *rebus ab* Actiaca *victoria ad ortum* Christi. *Tum de eruditis viris, qui* Augusto *rerum potiente vixerunt.*

MOrtuis *Antonio* & *Cleopatra*, *Ægyptus* in provinciæ redacta formam, anno 294. quàm in ea *Lagidæ* dominati sunt. (*d*) *Cæsar* anno Urbis conditæ 725. tres egit triumphos, *Dalmaticum*, *Actiacum*, & *Egyptiacum* eodem mense (*e*) *Sextili*. Secundum quos de imperio deponendo serio, an simulatè, *cum Agrippa* & *Mæcenate* deliberavit. Illo suadente, hoc verò deterrente, cùm hujus sequi consilium statuisset,

d Dio. 51.

e Macrob. Satur. 1. c. 12.

A. 4431. Per. Jul. ad 4713. a Dio. 52. & 53. Sueton.

ad Senatum nihilominus de imperio abdicando retulit; (a) atque hac arte perfecit, ut sibi à Senatu populoque firmaretur anno Urbis conditæ 726.

b Dio. Ibid. *Cornelius Gallus.*

(b) *Cornelius Gallus* eques *Romanus Ægypto* præfectus, ob insolentiam damnatus exsilio se ipsum occidit anno 728. Cum *Cantabris* & *Asturibus Augustus* annis aliquot per duces suos bellum gessit; ab anno 729. ad 735. quo ab *Agrippa* perdomiti sunt; (c) qui quidem reversus oblatum sibi triumphum detrectavit. *Phraates Parthorum* Rex anno 734. *Romana* signa *Crasso* erepta restituit.

c Dio. 54.

Mecenas & Agrippa d Dio. 55.

(d) Duos autem præ cæteris amicos coluit *Mecenatem*, & *M. Vipsanium Agrippam*. Ille equestri gradu contentus obiit anno *Juliano* 38. literarum ac literatorum omnium singulare præsidium. *Agrippam Augustus* generum fecit, data in matrimonium *Julia* filia, quam è *Scribonia* susceperat, è qua nati *C.* & *L. Cæsares*, *Agrippa* posthumus, *Agrippina* nupta *Germanico Drusi* filio *Liviæ* nepoti, & *Julia*, quam *L. Æmilius* duxit. (e) *Liviam* porrò prægnantem à priore marito *Tiberio Nerone* abduxit *Augustus*; ex qua prolem nullam habuit, cum ea ex *Nerone Tiberium*, qui postea imperavit, & *Drusum* peperisset, qui in *Germania* periit (f) anno *Juliano* 37. mortuo jam (g) *Agrippa* anno *Juliano* 34. Porrò *C. Cæsar. Agrippa* & *Julia* natus est anno *Juliano* 26. *Lucius* verò anno 29.

e Dio. Sueton.

f Dio. 53.

g Dio. 54.

Tiberius Tribunitia potestate præditus. h Sueton. Vell. 2. Dio. 55. *Viri doctrina præstantes.*

(h) *Tiberius* anno *Juliano* 40. Tribunitiam potestatem in quinquennium adeptus, mandata sibi *Armenia* in insulam *Rhodum* secessit anno sequenti; ubi privignorum veritus offensionem septem consedit annis. Præcipua secedendi caussa fuit *Julia* uxoris odium, quæ per omnia flagitiorum genera ætatem trahebat; quam anno *Juliano* 44. hujus infamiæ compertam relegavit *Augustus*.

Hujus Imperatoris ætas magnorum ingenio-

rum

rum fœcunda fuit. Inter *Gratos* historiam insigniter attigere *Dionysius Halicarnassensis*, qui se *Augusto* imperante vixisse prodit, & *Nicolaus Damascenus*, qui *Augusto* pariter atque *Herodi* carus in paucis fuit. Ex *Latinis Cornelius Nepos*, (1) *Attici* gener (*a*) *Salustius*, qui quadriennio ante *Actiacum* prælium obiit. *M. Portius Latro* oratoria facultate celebris tædio quartanæ duplicis sibi vim attulit (*b*) *Augusti* anno 40. (*c*) in *Asia Hybreas* Orator sub *Antonio* & *Cleopatra* floruit. (*d*) *Romæ Hyginus* Grammaticus cognomento *Polyhistor*. Poetæ quoque totius ævi clarissimi magno numero vixere: (*e*) *Virgilius*, *Sentio Saturnino* & *Lucretio Cinna* Coss. anno mundi 3965. ante *Christum* 19. *Brundusii* moritur annum agens 52. (*f*) Natus est enim anno U. C. 684. *Pompejo* & *Crasso* Coss. ante *Christum* septuagesimo, mundi 3914. (*g*) *Horatius Censorino* & *Gallo* Coss. obiit vertente anno ætatis 57. Siquidem natus est *Cotta* & *Torquato* Coss. anno U. C. 689 sexto Idus *Decembris* mortuus est *Censorino* & *Gallo* Coss. Urbis 746. 5. Calendas *Decembris* eodem quo & *Mæcenas* anno, duodecimo verò quam *Virgilius* excesserat. *Tibullus* etiam ac *Propertius* elegorum scriptores, & æqualis eorum *Ovidius*, qui natus *Hirtio* & *Pansa* Coss. eo scilicet anno, *Quo cecidit fato Consul uterque pari*, ut ipse cecinit, (*h*) vitam in exsilio apud *Tomos* finiit anno *Christi* 17. Urbis 770. ætatis 60.

A. 4481. Per. Jul. ad 4713.

a Hier. in Chron.

b Hie. in Chron.

c Ibid.

d Ibid.

e Hier. in Chron.

f Donat. in Vita Virg.

g Vita Horatii.

h Ibid.

CAPUT XXII.

Herodis *historia*.

AD investigandum *Christi* Salvatoris ortum, necessaria prorsus est *Herodis* historia; cujus initium, annosque, quibus regnavit, hoc capite complectemur.

Vide l. 10 Doct. Temp c. 61. & l. 11. c. 1 & seq.

P 2 Fuit

(1) *Attici gener*] Observatum fuit in *præfat. huj. op. Edit Lugd Batav.* antiquis Scriptoribus Cornel. Nepotem Attici generum non dici.

A. 44'1. Per. Jul. ad 4713.

Fuit hic *Antipatri Idumæi* filius, genere proinde (1) *Idumæus* & ipse, non *Ascalonita*, quod (*a*) *Africanus* apud *Eusebium* ex quorumdam relatione prodidit. Nos *Josepho* magis credimus; qui (*b*) hunc *Idumæum* facit. Quod ut verisimilius est, sic illud minimè redarguendum, quod antiqui ferè Patres *Herodem* alienigenam fuisse dicunt. Nam *Idumæi* alienigenæ censentur, hoc est, alieno orti genere, non utique ab *Jacobo*; quamvis eandem cum *Jacobæis* religionem secuti *Judæi* professione, non stirpe fuerint. At de satu & natura, non de fide ac religione agitur, cùm de nativo & alienigena quæritur, ut in illa de *Herode* controversia. *Antipater* in illa fratrum dissensione, de qua (*c*) antea diximus, ad *Hircanum* adhæsit; ac (*d*) *Judææ* procurator à *Julio Cæsare* constitutus est, qui mox *Herodem* filium *Galilææ* præfecit natum annos circiter 25. non 15. ut hallucinatur (*e*) *Josephus*. Post à *Sext. Cæsare Cœli-Syriæ* præpositus est *Herodes* anno U. C. 707. Hoc enim anno *Sext. Cæsar* legionibus *Syriæ* præficitur auctore (*f*) *Hirtio*. Post *Philippensem* pugnam (*g*) Tetrarchiam cum *Phasaelo* fratre ab *Antonio* meruit anno *Juliano* 5. Exinde *Parthis* ab *Antigono Aristobuli* filio mille talentorum pactione in *Judæam* excitis, *Herodes* ad *Antonium* profugit: per quem *Judææ* Rex à Senatu præter spem factus est (*h*) *Calvino* & *Pollione* Coss. anno *Juliano* sexto incunte Olympiade 185. Nam eo consilio *Romam* advenerat uti regnum conjugis suæ fratri *Alexandro Aristobuli* nepoti peteret. Reversus in *Judæam* cum *Antigono Aristobuli* filio biennio ampliùs certavit. Demum *Sosio Antonii* duce opem ferente, *Hierosolymam*, qua se *Antigonus* clauserat, obsedit, ac cepit mense tertio, in die jejunii. *Dio* (*i*) Sabbatum fuisse scribit. *Josephus* annum Sabbaticum Coss. *Agrippa* & *Gallo*. Hic annus necessariò

a Euseb. 1. Hist. c. 7.
b Joseph. 14. c. 2. Vide l. 11. de Doct. Temp. c. 5.
c c. 17.
d Joseph. l. 14. c. 15.
e Lib 14. c 17.
f Hirt. de Bell. Alex.
g Joseph. 14. c. 23.
h Joseph. l. 14. c. 26.
i Dio 49. Joseph 14 c. ult.

(1) *Idumæus & ipse*) De Genere & Historia Herodis *Vid. Basnage Hist. des Juifs liv.* 2.

ſariò mundi numeratur, à nobis 3947. *Julianus* 9. Urbis 717. Itaque caſtigandus *Dio*, qui *Claudio* & *Norbano* Coſſ. aſſignat, hoc eſt, anno *Juliano* 8. (*a*) Sed eum Sabbatici anni character falſitatis arguit. *Antigonus* ad palum alligatus, ac virgis cæſus, & ſubinde ſecuri percuſſus eſt, ut *Dio* ac *Joſephus* referunt.

A. 4115. Per Jul. ad 4713.

a Vide Par. 3 L. 1. c. 7.

Sic *Haſamonæorum* principatus deſiit poſt annum, ait *Joſephus*, 126. quod eſt veriſſimum. *Judas* enim primus ex illa ſtirpe Pontifex creatus eſt anno mundi 3820. Urbis 590. à quo centeſimus viceſimus ſextus eſt Urbis annus 717.

Duplex initium Herodis.

Hinc apparet duplex initium regni *Herodis* extitiſſe: alterum ab anno *Juliano* 6. alterum à 9. Priore Rex ab Senatu renuntiatus eſt, poſteriore ſolus, ac ſublato competitore, regnavit. (*b*) *Joſephus* porrò à priore initio ſcribit *Herodem* regno potitum eſſe per annos 37. à poſteriore 34. idemque (*c*) ſex circiter in locis aliquot illius annos commemorans, à poſteriore deducit.

Mariamnem duxit *Herodes* anno tertio, quàm Rex à *Romanis* declaratus fuerat, hoc eſt, illo ipſo, quo capta ſunt *Jeroſolyma*, (*d*) *Joſepho* teſte. Cujus (*e*) fratrem *Ariſtobulum* Pontificem fecit anno ætatis 18. eumdemque mox in piſcina præfocavit, quod eum videret populo eſſe gratiſſimum. Idem bello contra *Cæſarem* ſecutus *Antonii* partes, eo victo, occiſo priùs *Hircano Mariamnes* avo, *Rhodum* (*f*) ad *Cæſarem* adiit, à quo benignè eſt habitus; eique regnum ex illius auctoritate ac novo Senatus decreto confirmatum eſt. Ubi (*g*) *Hieroſolymam* rediit, *Mariamnem* conjugem, tum ejus matrem *Alexandram*, interficit.

b Joſeph. 17. c. 10.

c Lib. 15. c. 7. 12. 13. 15. l. 16. c. 9. l. 17. c. 10. Vide 11. de Doct. Temp. c. 1

d l. 14. c. 27.

e Joſeph. 15. c. 3.

f Ib. c. 10.

g Ib. c. 11.

(*h*) Anno regni ſui 18. qui eſt *Julianus* 28. templum *Hieroſolymis*, vel à fundamentis inſtaurare cœpit, ut ſcribit *Joſephus*, vel reſarcire inſtituit.

h Ib. c. 14

(*i*) Poſtremò majori in dies efferatus rabie, filios,

i Ib. 16. c. ult.

A. 4411. lios, quos ex *Mariamne* genuerat, præclaræ
Per Jul. ad 4713. indolis adolescentes, *Alexandrum* & *Aristobulum*, falsis ab *Antipatro* fratre criminibus circumventos, occidit paucis ante obitum annis; qui incidit in annum *Julianum* 42. si *Josepho* & *Dioni* creditur. Quorum ille ab anno *Juliano* 9., quo *Antigonus* interemptus est regnasse
Dio. 55. scribit *Herodem* annis 34. (*a*) *Dio* verò anno *Juliano* 51. *Lepido* & *Arruntio* Coss. *Herodem Palæstinum* ait à fratribus accusatum trans *Alpes* ab *Augusto* esse relegatum, ejusque Tetrarchiam provinciæ contributam. Hic non alius esse potest, quàm *Archelaus*, qui *Herode mortuo*, *Judææ* Tetrarchiam impetravit ab *Augusto*, & anno decimo ab eodem ejectus est. Deductis annis novem solidis de 51. reliquus
b Joseph. l. 18. c. 15. l. 17. c. 8. & 15. est annus *Julianus* 42. quo *Herodes* obiit. (*b*) Cujus etiam exitum lunaris defectio præcessit, teste *Josepho*, quæ eodem anno deprehenditur Martii 13. hora ferè tertia ab nocte media.

DIONYSII

DIONYSII
PETAVII,
E SOCIETATE JESU,
RATIONARII
TEMPORUM
PARTIS PRIMÆ
TOMUS POSTERIOR.

Tempora complectens Christi ortum deinceps secuta.

P 4

RATIONARII TEMPORUM PARTIS PRIMÆ

LIBER QUINTUS.

Annos continens à *Christi* 1. ad 304.

CAPUT I.

De Augusti Cæsaris *obitu*, *ac* Tiberii Neronis *Imperio*, *& morte*. *Tum de* Christi *ortu*, *ac nece*, & *iis*, *quæ primis illis temporibus* Christianis *accidere*.

ANno *Christi* 14. *Nolæ* in *Campania* mortuus est *Augustus*, decimò quarto Calendas *Septembris*, (*a*) anno ætatis 76. cùm annos primo adito Magistratu vixisset 56. ab *Antonii* nece, tres & quadraginta solidos; Princeps longè præstantissimus, ac *Romanæ* Reipublicæ necessarius; quam nimia felicitate laborantem, nec fortunæ capacem suæ, sed in præceps incumbentem sustinuit, ac tum optimis legibus, tum opibus, atque omni rerum copia sic excoluit, urbe ipsa quoque magnificis operibus exornata, ut secundus illius conditor, *Pater*que *patriæ*, & *Augustus* jure diceretur.

A. 1. Christi ad 37.
a Sueton. in Augusto 100. Dio. 56.
Augustus

Cujus magnum per se desiderium auxit *Tiberii*, quem successorem habuit, immanitas, ac turpitudo. Hic *Livia* matre, patre *Nerone* genitus 16. Calend. *Decembris* anno Urbis conditæ 712. *Juliano* 4. (*b*) post bellum *Philippense*, annum ætatis agens 55. illo ipso, quo mortuus

Tiberius
b Suet. in Tib. 5.

A. I. Christi ad 37. mortuus est *Augustus*, imperavit anno; mortalium tristissimus, ac sævitia, rapacitate, libidine, arrogantiaque invisus omnibus, quæ tamen vitia sub principatus initium mira arte dissimulavit, *Germanici* metu, quem ille fratris filium jussu vitrici adoptarat, omni tum virtutum ac rerum gestarum laude florentis; & quòd imperio esset aptior, maximè suspecti. Hunc è *Germania*, ubi maxima bella feliciter confecerat, a Tac. 2. transtulit in Orientem, ac *Parthis* opposuit (*a*) anno Urbis conditæ 769 misso per idem tempus in *Syriam* ordinario Præside *Cn. Pisone*, quo cum *Germanico* graves erant inimicitiæ. Ideo non sine veneni ab illo dati suspicione *Germanicus* ex-

b Tac. 16. Dio 57. Sueton. in Cajo 1. & 2. stinguitur (*b*) anno Urbis conditæ 772. *Tiberii* sexto. Ob id *Romæ* judicio postulatus ab *Agrippina Germanici* coniuge *Piso* (*c*) voluntaria morte damnationem antevertit.

c Tac. 3. Sejanus. d Tac. 4. Diod. 58. (*d*) *Ælius* inde *Sejanus* equestri genere ab *Tiberio* provectus, post multa scelera, summa quæque jam animo destinans, unis *Tiberii* literis contra ipsum datis ad Senatum, ex illo fastigio dejicitur, & carnificis manu cum omni sua stirpe e Sueton. Diod. 58. necatus est (*e*) anno *Tiberii* 18. *Juliano* 76.

f Tac. 5. Diod. 58. g Tac. 4. Sueton. Dio 58. Biennio ante hoc tempus, hoc est, *Tiberii* 16. *Christi* 29 mater *Tiberii Livia* decesserat (*f*) ætatis anno 86. Erat tum in insula *Capreæ Tiberius*, (*g*) quò anno imperii circiter 13. *Christi* 26. secesserat, nunquam deinceps ad Urbem rediturus.

Tiberii mors. Ubi remotis arbitris per omnia se flagitiorum genera volutavit. Inter hæc dedecora non magis omnibus aliis quàm sibi exsecratus ipsi, moritur 17. Cal. *Apr.* Imperii anno 23. *Christi* 37. vitæ agens octavum & septuagesimum.

Vide Lib. 12 de Doct. Temp. Rerum *Augusto* potiente *Jesus Christus* Dei filius è virgine *Maria* nascitur sub Olympiadem 194. ac *Tiberio* imperante, cùm ætatis quartum & tricesimum explesset annum, pro recuperanda humani salute generis, voluntarias crucis supplicio pœnas luit, *Tiberio* V. & *Sejano* Coss. *Martii* 23.

nii 23. Tertio exinde consurgens à mortuis die, quadragesimo quàm revixerat, sub Discipulorum oculis in cœlum revectus est. A. 1. Christi ad 37.

Post *Christi* necem, & illapsum in Discipulos Spiritum sanctum, audacter illis quæ viderant publicèque profitentibus, *Judæi* in eos acerbè sævierunt. (a) *Stephanus* unus è septem, qui ad prosana sacraque ministeria in cœtu *Christianorum* obeunda delecti erant, quòd in *Christi* prædicandam gloriam ardentiùs incumberet, ab æmulis comprehensus, ac saxis est obrutus. *Quæ sub Passionis annum acciderunt.* a Act. 6. & 7.

Ex eo tempore *Christianum* nomen quibuscumque poterant modis abolere conati sunt *Judæorum* principes, sed imprimis in illos *Saulus* (b) exarsit: qui amplissima sibi ab Pontifice facta potestate, cùm ad illos opprimendos *Damascum* tenderet, *Christi* voce adspectuque territus ac prostratus, totum se repentè ad illius cultum applicavit. Id evenit anno à *Christi Stephani*que morte tertio. Quippe anni illi 35. quibus *Paulum Christo* serviisse Veteres affirmant, (c) ut antè docuimus, ab anno *Neronis* 13. *Christi* 67. retrò numerati, in eum desinunt, qui est ab anno Passionis tertius. b Act. 6. *Pauli conversio.* c Par. 2. L. c. 4.

Historia Christi ab anno 4709. Periodi Julianæ ad ann. 4746. ejusdem Periodi.

ANno igitur Periodi Juiianæ 4709. Jose-"
phus & Maria in Bethleem eo temporis"
intervallo profecti sunt quo filium primogeni-"
tum enixura hæc erat. Ille igitur quemadmo-"
dum à traditione acceptum habemus, 25. De-"
cembris in lucem editus, octavo ætatis die Cir-"
cumcisus, ineunte Periodi Julian. 4710 JESUS"
vocatus est, quem haud multò post Deum ve-"
neraturi ab Oriente Magi convenere. Maria"
verò 40. partus die ad templum Jerosolymo-"
rum, tum Filium Domino oblatura, tum pari"
turturum aut columbarum pullis duobus ma-"
ctatis, Lucæ 2.

A. 1. Christi 1 ad 37. „ætatis, facra de more factura, fe contulit : „Jofephus fomnio præmonitus, futurum ut „Herodes puerum interimendi quæreret oppor-„tunitatem (immaniter eo principe in pueros „omnes, bimulos quique nondum ad eam æ-„tatulam pertigerant in Bethleemo, finitimif-„que tractibus defæviente) matris & infantis fa-„luti confulturus in Ægyptum eos deduxit. „Hinc Herodes morbo labefactatus, atque in Jofeph. l. 18. „Archelaum & Philippum germanos fratres, „Antipatri filii natu majoris infandis calumniis „infenfum & exulceratum gerens animum, re-„fciffo priori teftamento, Herodem Antipam „filiorum minimum regni conftituit hæredem, „eo tamen refecto fumma rerum Archelao con-„tigit. Ubi Judas & Matthias, legis peritiffimi, „audivere actum effe de falute regis; juvenes „quos erudiebant, inftigationibus incenderunt, „ut aquilæ in majori templi portu ex auro pro-„minentis effigiem fubverterent. Herodes, quo „jubente fimulachrum fteterat, conjurationis „auctores vivos combuffit, & luna eft ea nocte Jofeph. l. 17. c. 8. & 15. l. 10. c. 15. „paffa deliquium, fed vix perducta ad aliquot „menfes vita infelici, eodem anno menfe No-„vembri, 34. regni ab occifo à fe Antigono, 37. „à conceffa fibi à Romanis purpura, luctuofa „morte diem obiit fupremum.

„Jofephus, mortuo Herode, Angeli monitis „edoctus in Judæam contendit anno 4711. Per. „Jul. fed veritus, ne ab Archelao Judææ impe-„rante, aliquod fibi difcrimen impenderet, di-„vinitus præmonitus in Galilææ tractum, in op-„pido Nazareth vitam traducturus, conceffit. „Antiquioribus bene multis, & recentioribus „non paucis placuit natum fuiffe Chriftum „Corn. Lentulo, & L. Æmilio Paulo Cofs. id eft „anno 4713. Jul. menfe Decembri, verùm ex „Herodis obitus Epocha, ifta fit opinio erroris „manifefta; anno fequenti feu Period. Jul. 4714. „Correctionis inductæ à Julio Cæfare 46. Æræ

„vulga-

vulgaris Christianæ initium affigitur. Anno" A. r.
autem vulgari 6. Judæorum magnates Arche-" Christi
laum sibi infensum tyrannide apud Cæsarem" ad 37.
arcescunt, ille ut à se criminationes depelle-" Joseph.
ret Romam fato infelici profectus, ex ea" l. 2. de
Viennam in Galliis anno sequenti, actus est in" B. Jud.
exilium. Quirinus Archelai tetrarchia in pro-" c. 11.
vinciam Romanam redacta, procurator mis-"
sus in Judæam, regiam vendidit, exegitque"
censum à Judæa & Syria anno 37. ab Actiaca"
pugna, atque Joazaro moto Pontificia dignita-"
te, Ananus Sethi filius (is est Annas Caiphæ"
Socer) in ejus locum ab eo suffectus est; Chri-"
stus ætatis 12. die festo Paschatis, æræ vulga-"
ris 8. anno, sedens in Doctorum consessu ne-"
ctens quæstiones & auribus excipiens solutas à"
parentibus in templo repertus est. Æræ vul-"
garis 14. Nolæ mortuus est Augustus eodem in"
cubiculo, quo pater ejus Octavius obierat. Ti-"
berius novum principatum, ut Tacitus loqui-" Tacitus
tur, adeptus est, & Augustalem potentiam si-" l. 1. An-
ve αὐτοκρατορίαν omni legum auctoritate liberam." nal. c 6.
Caiaphas sive Caiphas Anani seu Annæ gener,"
elapsis aliquot annis quorum intervallo Chri-"
sti gesta altissimo silentio involvuntur, supre-"
mus est Judæorum sacerdos anno æræ vulgaris" Joseph. l.
26. renuntiatus, quo tempore Pontius Pilatus" 18. c. 3.
Judææ præpositus decem annis ei præfuit, cu-" Philo de
jus nomini Philo, dictarum pro pecuniis sen-" Legatio-
tentiarum, rapinarum, injuriarum, cladium," ne ad
tormentorum, cædium frequentissimarum in-" Cajum.
demnatis illatarum sævissimæ crudelitatis,"
sceleribus resperso, ignominiæ notam inurit."
Joannes, Tiberii anno 15. baptismatis aquis"
lustrare & pœnitentiam publicare cœpit. An-"
no sequenti Christus baptizatus fuit. Hoc eo-"
dem anno Christus primum ministerii sui Paf-"
cha celebravit. In annum sequentem alterum"
Domini nostri Pascha conferendum esse duxi-"
mus; tertium sequitur, & quartum denique,"

quod"

A. 1. Christi ad 37. „quod ultimum fuit. Passus est feria sexta, & „dominica sequenti redivivus è tumulo prodiit,

CAPUT II.

De Cajo Caligula, Claudio, *ac* Nerone, *quorum gesta perstringuntur*.

A. 37. *Christi* ad 68.

Par. 2. L. 4. c. 9. Cajus Caligula. CAjus *Cæsar Caligula* dictus à militari calceamento, quo puer in castris uti solebat, patre *Germanico*, matre *Agrippina*, *M. Agrippæ* ac *Juliæ* filia, *Tiberio* successit, eodem quo ille obiit, anno *Christi* 37. (*a*) cui jam animam agenti suapte manu fauces elisisse dicitur. Annum tunc ingressus erat quintum & vicesimum; quippe natus *Antii* pridie Cal. *Sept.* (ait (*b*) *Suetonius*) patre suo & *Capitone* Coss. qui est æræ *Christianæ* duodecimus. Magna, ut primùm imperium attigit, populi lætitia, nec minor spes exstitit similem fore *Germanici* patris augurantium (*c*) cui virtutes omnes animi corporisque contigisse, memoriæ proditum est. Et quidem, ut optima plerumque solent esse pessimorum Principum initia, haud pauca tunc moderati ac civilis animi signa protulit; sed subinde, tanquam hominem exsuisset, feras ipsas immanitate vicit. Grassatus per ordinum omnium cædes, (*d*) *Macronem* quoque Prætorianis præfectum, cujus opera factus erat Imperator, occidit. Consuetudinem stupri etiam cum sororibus fecit. Exhaustis infinitis opibus, ac vix anno vertente toto illo consumpto vicies ac septies millies HS, quod *Tiberius* congesserat (quæ ad coronatorum 72561.500. propemodum attingunt) ad proscriptiones & rapinas convertit animum. Inter alia crudelitatis indicia excepta vox ejus est; *Utinam populus* Romanus *unam cervicem haberet!* (*e*) In exstructionibus operum nihil tam efficere cupie-

a Suet. in Cajo 12.
b Suet. c. 8.
c Suet. ib. 3.
d Dio. 59. Suet. 26.
e Suet. 37.

piebat, quàm quod posse effici negaretur. (*a*) *Bajarum* medium inter vallum & *Puteolanas* moles trium millium & sexcentorum passuum ponte conjunxit anno *Christi* 39. (*b*) Idem pro Deo coli se toto orbe terrarum, ac templa sibi constitui jussit. Ad extremum 9. Cal. *Febr.* à *Charea Cassio* Tribuno cohortis prætoriæ, & aliis conjuratis, interfectus est anno *Christi* 41. cùm imperasset annis 3. mensibus 10. ac diebus 8. ut scribit (*c*) *Suetonius*; vixisset autem annos 29.

A Christi ad 37.
a Suet. 19. Dio. 59.
b Suet. Philo. de legat. Joseph. 19. Ant. c. 1. Suet. 58.
c Cap 59 *Claudius*

(*d*) *Claudius Nero Caii Caligulæ* patruus, *Drusi* filius, post *Caium* præfuit, homo natura minimè malus, sed vecors ac stolidus. Itaque non tam suapte sponte crudelis fuit, quàm alieno ductu & arbitrio, præsertim libertorum & conjugum; quorum potestati se omniaque permisit. (*e*) Uxorem primùm habuit *Messalinam*; cujus stupra & inaudita flagitia ignota nulli solus nescit, donec palam ausa nubere *Silio* equiti, jussu illius cum adultero perimitur, impellente *Narcisso*, qui cum *Palante* altero liberto apud ipsum omnia poterat. Id evenit anno imperii ejus 8. *Christi* 48. *Dione* ac *Tacito* testibus.

d Suet. in Claud. Dio 59. Par. à l. 4. c. 5.
e Tac. l. 11. Suet. Dio. 60.

Alterum stoliditatis indicium, quod, occisa *Messalina*, è qua *Britannicum* filium & *Octaviam* susceperat, *Agrippinam Germanici* fratris filiam duxit, *Neronis* ex *Domitio* matrem, anno imperii nono, *Christi* 49. idque *Pallantis* hortatu, cujus & *Agrippinæ* precibus *Neronem* adoptavit anno imperii 10. præteritoque *Britannico* successorem destinavit. Idem *Roma Judæos* anno *Christi* 49. (*f*) Mathematicos *Italia* pepulit anno 52. Expeditione in *Britanniam* insulam facta intra dies 16. universam domuit, ut ait (*g*) *Dio*, anno imperii tertio. Moritur *Marcello* & *Aviola* Coss. 3. Eid. *Oct.* anno *Christi* 54. cùm ei venenum in boleto datum esset ab *Agrippina*. (*h*) Imperavit annis 13. mensibus 8. diebus 20. vixit annos 64.

f Tac. 12. Sueton.
g Dio 60.
h Suet. Dio

(*i*) Irato *Romanis* Deo, post vitrici mortem *Domitius Nero* cepit imperium annos natus (*k*) se-

i Suet. Dio. 62. *Nero*
k Suet. Nero. 8.

A. 1. Christi ad 37. ſeptemdecim, quod initio ſic geſſit, ut inter optimos principes haberi potuerit; quamdiu ſcilicet
Seneca præceptoris monitis obtemperavit. Poſt
ætatis licentia, & adulatione corruptus monſtri
a Tac. 13. Dio. 62. quàm hominis ſimilior exſtitit. (*a*) *Parthos* capta
Armenia graſſantes per *Corbulonem* repreſſit,
Corbulo dux eximius. ſtrenuum & antiquæ virtutis ac ſeveritatis ducem; qui & *Armeniam* recepit (*b*) anno *Neronis*
b Tac. 14. 7. *Christi* 60. & *Tiridatem Vologeſis Parthorum*
Regis fratrem *Romam* venire compulit, & ab
c Tac. 16. Dio. 63. *Nerone* diadema petere. Quod (*c*) anno *Christi*
66. *Neronis* 13. factum; quo & *Corbulonem* honorificè revocatum mori coegit. *Britannicum* ſtatim,
d Suet. 34. Tac. 1. Dio. 61 ut imperare eſt orſus veneno ſuſtulit. (*d*) *Agrippinam* matrem honore priùs omni ſpoliatam, ac palatio pulſam, ad extremum juſſit
occidi. Quod parricidium ne quid ad illorum
temporum infelicitatem deeſſet, Senatus pro-
e Sueton. Dio. 61. Tac. 14. bavit. Id evenit anno *Christi* 59. *Neronis* 6. (*e*)
Poſt hæc inducta *Poppæa*, quam ab *Othone* abſtraxerat, *Octaviam* relegatam interficit. (*f*)
f Tac. 15. Dio 62. Sueton. Conjuratione in ipſum *Piſonis* aliorumque detecta, *Lucanum* Poetam, *Senecam* Philoſophum,
cum aliis quàmplurimis anno *Christi* 65. morte
multavit; eodemque *Poppæam* gravidam ictu
calcis exanimavit. Adjecit ad hanc immanitatem turpiſſimi dedecoris infamiam, quòd in
ſcenam prodire, & inter hiſtriones aut citharœdos operam dare & *Circenſibus* equos agitare non eſt veritus. Quin etiam, ut ardentis
Trojæ ſpeciem velut per ludicrum exprimeret,
g Tac. 15. Sueton. Dio. 63. incendit Urbem (*g*) anno *Christi* 64. Quibus flagitiis cùm in odium ſuorum contemptumque
veniſſet, deſtitutus ab omnibus, & ad ſupplicium quæſitus, carnificis in ſe partes occupavit anno imperii decimo quarto, æræ *Christi*
h Suet. 68. (*h*) eo die, quo *Octaviam* interemerat.

CA-

A. 37. Christi ad 68.

CAPUT III.

Judaicæ *res*, *&* Christianæ, *sub* Cajo, Claudio, *&* Nerone.

A. *Christi* 37. ad 68.

AGrippa *Aristobuli* filius, senioris nepos *Herodis*, *à Tiberio* vinctus, quod *Cajo Caligulæ* stupens ei precatus esset imperium, mox ut *Tiberius* obiit, à *Cajo* vinculis solutus est, ac *Philippi* & *Lysaniæ* tetrarchiis cum Regis appellatione donatus, (*a*) auctore *Josepho*; ac sequente anno, *Caii* secundo, ut idem refert, ad regnum suum navigavit. Cujus æmulatione soror ejus *Herodias*, quæ *Philippo* viro suo relicto incestas cum ejus fratre *Herode Antipa Galilææ* Tetrarcha nuptias junxerat, hunc ipsum *Romam* ad regium decus obtinendum adire compulit. Sed ibi *Agrippæ* literis offensum sibi *Cajum* reperit, ac (*b*) speratum Regis honorem mutavit exsilio, & *Lugdunum* relegatus est, ejusque Tetrarchia auctus est *Agrippa*; quod anno *Caii* tertio, vel ineunte quarto, contigisse paulò post constabit. Quo tempore *Vitellio Syriæ* Præsidi succ. cessor datus est *Petronius*, cui mandatum à *Cajo*, ut imaginem suam *Hierosolymis* in templo collocaret; sed differente *Petronio* (*c*) mortuus est interim *Cajus*. *Alexandriæ* quoque *Judæi* à *Flacco Avilio* Præfecto indignè habiti (*d*) *Philonem* gentis suæ nobilem ac disertum virum *Romam* ablegarunt ad *Cajum*, à quo illusus & ejectus est. Quin eodem anno *Pilatum* vitæ pertæsum sibi necem attulisse, (*e*) ex *Eusebio* didicimus.

Vide l. 11. de Doct. Temp. c. 10. & seq. *Agrippa Rex.*

a Joseph. 18. Antiq. 8.

b Joseph. ib. c. 15.

c Joseph. c. 11.

d Philo. l. de legat. Joseph. ib. c. 10.

e In Chron. & 2 Hist. 7.

Cajo vivis exempto, qui successit ei *Claudius* anno *Christi* 41. eo ipso (*f*) regnum amplificavit *Agrippæ*, addita *Judæa* & *Samaria*. Sic regnum *Herodis* post ejus mortem in lacinias divisum, ex asse primus *Agrippa* possedit. qui statim *Hierosolymis*

f Joseph. l. 19. c. 4.

A. 37. Christi ad 68. a Act. 9. *rosolymam* adiens *Christianos* instituit persequi, quò sibi *Judaos* conciliaret, ac primùm (*a*) *Jacobum* occidit; deinde *Petrum* in carcerem conjecit, unde ab Angelo est ereptus. Nec diu crudelem ambitiosumque Principem cœlestis ira distulit. Post tres annos, quàm *Palæstinæ* totius Rex erat factus, *Cæsareæ* cùm esset,

b Act. 12. Joseph. 19 c. 17. quæ *Stratonis Turris* dicitur, (*b*) proque tribunali verba faceret, tanquam Deo acclamari sibi passus, subita Numinis ira, scatentium è corpore vermium tabe confectus est. Paulò ab *Luca* diversam narrationem apud *Josephum* mortis illius invenies. Sed de tempore quod diximus, affirmat. Nam quatuor annis regnasse illum imperante *Cajo*, tribus sub *Claudio*, in totum septenis annis asserit. Eo defuncto, *Judæa* deinceps contributa est *Syriæ*, ac proprios Reges habere desiit.

Interea per *Judæam*, & *Syriam*, ac longiùs quoque propagari pietas *Christiana* cœpit,

Christianæ rei incrementa. incumbentibus in eam rem naviter Discipulis, præsertimque *Petro*, ac *Paulo*. Quorum ille peragrata *Syria*, *Antiochiæ* sedem Pontificiam fixisse creditur anno post Passionem *Christi* septimo, æræ communis 37. cui annos sex integros præfuit.

c Euseb. 2. Hist. c. 24. *Romam* inde (*c*) circa *Claudii* secundum migravit annum, ut in *Chronico* scribit *Eusebius*, qui

Petri cathedra Romana. & annis 25. Urbis Episcopum *Petrum* fuisse refert. (1) *Dionysius Alexandrinus* apud *Eusebium* autor est, primum omnium *Petrum Romæ Christi* prædicasse fidem, sive Ecclesiam ibi fundasse. Hujus sedis principium cadit in annum *Claudii* tertium, *Christi* 43. qui est ab ejus profectione proximus, cùm *Paulus* nondum eò pervenisset;

qui

(1) De priorum Romanorum Pontificum ætate nihil certi haberi potest usque ad Victorem. Hæc historiæ Christianæ capita eruditè tractarunt Pearsonius, Papebrochius, Pagius, Tillemonius, nec tamen inter se consentiunt. Eusebius tradit Petrum sedisse Romæ 25 an. quod maximas patitur difficultates. Lactantius verò in libro edito à Balusio tom 2. Miscellan. de mortibus persecutorum asserit Petrum per 25 annos multas provincias peragrasse; postea venisse Romam initio Neroniani imperii, hoc est, anno æræ vulgaris 54. obiit verò ann. 65 undecim igitur tantùm annos Romanam sedem obtinuisse Petrum existimant multi.

qui in *Asia*, & *Græcia*, *Macedonia* que interim procurabat Evangelium; atque anno post Passionem *Christi* 25. *Neronis* 2. vinctus *Romam* adductus est, (*a*) ut testatur *Hieronymus*. Qui est annus *Christi* 56. Itaque diu ante *Paulum Romam Petrus* adiit.

Paulus ab *Nerone* coram auditus & absolutus est. Sed cùm utriusque, ut apparet, Apostoli studio *Roma Cristiana* fides adolesceret, primus eam insectatus est *Nero*. Qui cùm Urbi (ut suprà dictum est) subjecisset ignes anno imperii 11. æræ *Christianæ* 64. falsò sceleris hujus in *Christianos* derivavit invidiam. Ideo comprehensi plerique, & horrendis affecti suppliciis, (*b*) adeo ut nonnulli sebo, adipe, ac pice obliti, facium instar, in usum nocturni luminis arserint. Eodem ferè tempore *Simon magus*, qui (*c*) *Samariæ Christianam* Religionem importante *Philippo* ei nomen dederat, & ad maleficas artes postea redierat, *Romam* advenit, ac præstigiis suis *Romanos* illusit: (*d*) quem *Petrus* à Dæmonibus in aera subvectum, ac volitantem, oratione sua dejecit. Ob id *Neronis* jussu tam ille, quàm *Paulus* capitis damnati sunt 3. Cal. *Jul.* anno *Christi* 67. *Neronis* exeunte 13. (*e*) *Petrus* inversis vestigiis cruci suffixus est. (*f*) *Paulus* eadem die gladio truncatus est.

Reliquorum Apostolorum acta nulla ferè certa ac fide digna historia comprehensa in obscuro latent. De *Matthæo* scribit (*g*) *Irenæus* scriptum ab eo tunc Evangelium, cùm *Petrus Romanam* instituit Ecclesiam. *Jacobum* quoque minorem fratrem Domini, qui primus *Hierosolymorum* Antistes ab Apostolis ordinatus est, (*h*) anno sedis suæ 30. *Neronis* septimo, *Judæi* peremerunt: quod in annum incidit *Christi* 61. *Jacobo* successit *Simon*, *Petro Linus*, qui hactenus Chorepiscopus fuisse putatur.

Utriusque cathedræ tempus auctoritate nititur. Sed *Romanæ* intervallum plures, quàm *Antiochenæ*, testes habet. Hujus enim solus vindex

Q 2 est

A 37. Christi ad 68.
a Hier. Script. Eccl.
Prima persecutio sub Nerone.
b Tac. Annal 15. Suet. 16.
c Act 8.
d Arnob. 2. Cyrill. Cat. 6. Chrysol. Serm. 47. Sulp. l. 2. Chrysost. Hom. 18. in Acta. Ephrem. Serm. de Hæret. p. 50. & alii.
Petri Pauli que mors.
e Ambros. in Ps. 118. Oct. 21. Euseb. 2. de Dem. p. 75. Aug. serm 28. de sanct.
f Hier. de script. Chrysost. Hom. 2. in epist. ad Rom.
g Iren l. 2. c. 1.
Jacobus minor
h Hier de script. Eccl. Euseb Chron
Demonstratur Cathedræ Romanæ tempus.

A. 37. Christi ad 68. Vide 11. de doct. Temp. c. 13.

est *Eusebius* in *Chronico*, qui ad annum ultimum *Tiberii* initium ejus adscribit, à quo septimo deinceps anno *Romam* profectum esse *Petrum* adnotat. Sed prior illa de *Antiochensi* sede lacinia germana non est, cùm nec in veteribus libris appareat, & absurdè *Petrum Antiochiæ* doceat annos 25. mansisse, de *Romana* constantiùs Antiqui loquuntur, cujus finis in *Petri* nece factus est, anno *Christi* 67. *Neronis* labente adhuc 13. & instante 14. sed is decimus quartus computatur ab *Hieronymo*, qui Apostolos ambos eo ipso mortem obiisse scribit, eumdemque numerat post Passionem *Christi* 37. (*a*) Ad hæc *Petrum* ait annis 25. *Romanam* sedem obtinuisse. Unde videri potest circa annum *Christi* 43. illius initium fecisse. *Antiochena* verò ante annos sex, *Christi* 37.

a Hier. de Vir. Illust. & in Chr.

Neque verò *Romanam* tantùm Ecclesiam à *Petro* fundatam esse Veteres produnt; sed etiam *Innocentius* I. in *epistola* prima, *manifestum esse*, ait, *in omnem* Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, *atque* Siciliam, *insulasque interjacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus* Petrus, *aut ejus successores, constituerint sacerdotes. Aut legant*, inquit, *si in his provinciis alius Apostolorum invenitur aut legitur docuisse*.

CAPUT IV.

De Galba, Othone, Vitellio, Vespasiano, Tito, Domitiano, *deque* Hierosolymorum *excidio*.

A. 68. *Christi* ad 96.

PAulo ante *Neronis* obitum, (*b*) *C. Julius Vindex*, qui pro Prætore *Galliam* regebat, palam deficiens, (1) *Sergium Galbam Hispanias* administrantem ad imperium capessendum impulit; quod ille subinde interempto manu sua

b Suet. Nero c. 40. & 41. Xiph. Galba.

Vin.

(1) Lege Servium Sulpicium Galbam, ut observatur *in Præfat. Edit. huj. op. Lug. Bat.*

Vindice, perseveravit facere. [a] Ita sublato *Nerone*, imperavit menses circiter septem, grandi jam natu; ac sequente anno *Christi* 69. ineunte, periit cum eo, quem adoptarat, *Pisone*, cùm jam *M.* (1) *Silvius Otho* Imperator acclamatus esset. Sed huic perbreve imperandi spatium fuit, ac trium circiter mensium.

A. 68. Christi ad 96. a Suet. Galba. Xiphil. Otho.

Interim (b) *Vitellius Germanicarum* legionum, quibus Consularis legatus præerat fiducia, Imperatoris nomen usurpat, & ad *Bebriacum Othonis* levi prælio vincit exercitum: qui civilium pertæsus armorum voluntariam sibi necem conscivit *Aprile* circiter mense, ætatis anno 37.

b Tac. 1. Hist. & 2. Suet. in Othone. & Vitel. Plut. in Othone. Xiphil.

(c) *Vitellius* post *Othonem* imperium octo admodum mensibus gessit, eodem anno *Christi* 69. quod intervallum haud solus implevit. Nam *Flavius Vespasianus*, qui ad comprimendos *Judæos* à *Nerone* missus fuerat, adjuvantibus *Tiberio Alexandro Ægypti* Præfecto & *Muciano Syriæ* Præside, trium cæde Principum quasi fluctuans & incertum suscepit imperium. (d) Primus *Tiberius* Calendis *Juliis* anni *Christi* 69. legiones in illius verba sacramentum adegit; isque primus principatus dies in posterum celebratus, ait *Tacitus*. (e) Decem annos imperium rexit summa æquitate ac clementia. Obtrectantium libertatem, maximeque Philosophorum, patientissimè tulit. *Helvidium* tamen *Priscum Thraseæ* generum, secta *Stoicum*, & Prætorem, nimia ejus insolentia coactus relegavit, ac jussit occidi; tum Philosophos, uno excepto *Musonio*, Urbe submovit anno *Christi* 73. Ingenia doctrinasque magna liberalitate complexus est. Primis enim *Latinis Græcisque* Rhetoribus à fisco annua centena constituit. Sola in eo culpabatur pecuniæ cupiditas: quam tamen excusare solebat ærarii fiscique inopia, asserens quadringenties millies opus esse, ut Respublica stare posset. Ea summa ad nostram pecuniam redacta coronatorum circiter efficiet 107500000.

Vitellius. c Suet. Tac. Xiphil. *Vespasianus*. d Tac. Hist. 2. e Suet. Xiphil.

 Bellum

(1) Lege M. Salvius Otho. Ibid.

A. 684 Christi ad 96. Vide Par. 2 l. 4. c. 5. *Hierosolymitanum excidium*

a Joseph. 2. de Excid. c. 17 & seq.

Bellum eo Imperatore confectum est *Judaicum*, ad quod privatus adhuc ab *Nerone* missus erat, ut suprà docui. Id à seditiosis quibusdam ortum habuit, quorum (*a*) dux *Eleazarus*, *Ananiæ* Pontificis filius; qui per speciem religionis adversus *Romanos* arma moverunt. Dehinc strage suorum, qui à *Cæsariensibus*, *Scythopolitanis*, aliisque passim trucidabantur, efferata gens contra *Romanos* pertinaciùs contendit. *Cestius Gallus*, *Syriæ* legatus, *Hierosolymam* obsidens cum magna copiarum suarum cæde in fugam agitur (*b*) anno *Neronis* 12. *Novembris* mense *Christi* 65. Victores *Hierosolymam* reversi cùm alios belli duces eligunt, tum *Josephum Matthiæ* filium. (*c*) Anno *Christi* 67. *Vespasianus* per *Galilæam* ac *Judæam* arma circumferens, præter oppida pleraque, ducem ipsum belli *Josephum* in potestatem redegit, à quo & illi prædictum est imperium. Postremò caput gentis *Hierosolymam* aggressus, mox interruptam *Neronis* aliorumque cæde Principum obsidionem per *Titum* filium jam *Augustus* instaurat anno imperii secundo, *Christi* 70. per Azymorum dies; ac demum (*d*) *Loi* decimo, sive *Augusti* 5. die; templo succenso, urbs est capta penitus, (*e*) *Gorpiæi* 8. qui *Septembris* 1. respondet, feria 7. ut *Xiphilinus* ex *Dione* prodidit.

b Joseph. l. 2. c. 24.

Josephus Historicus

c Joseph. l. de Excid. 3. c. 14. Suet. Xiph.

d Joseph. 6 de Exc. c. 26.

e Id. lib. 6. 47.

Ea clades *Judaica* genti ac nomini exitium attulit, tantaque vis calamitatis, ac tam multiplex malorum species fuit, ut appareret ob unius Filii Dei indignissimam necem pœnas istas esse persolutas. (*f*) Nam & horrenda fames inclusos mœnibus in eam rabiem impulit, ut humanis vescerentur carnibus, ac natorum etiam corpora matres absumerent: & undecies centena millia, quod fando vix auditum erat, una illa obsidione perierunt. Urbs ipsa denique solo æquata; (*g*) cui & aratrum victor impressit. Anno imperii tertio, *Christi* 71. (*h*) *Vespasianus* cum *Tito* filio de *Judæis* triumphavit, ac tum *Jani* templum

f Joseph. Lib. 7. de Excid. Dio. 66.

g Hieron. in 8. Zach.

h Joseph. 7. c. 24. vel 18.

plum occlusit, & Pacis ædificare cœpit. Eodem anno tumultuantibus *Alexandriæ Judæis*, (*a*) *Lupus* Præfectus templum ipsorum *Onion* dictum ab *Onia* Pontifice, qui illud fundarat, obstruxit. Dehinc Consulatu suo nono, quem cum *Tito* filio gessit, (*b*) decessit ex morbo, dum legationibus operam daret, asserens *Imperatorem stantem mori oportere*. Fuit hic annus *Christi* 79. dies, VIII. Calend. *Julias*, cùm annos vixisset 69. mensem 1. dies 7. imperasset annos decem.

A. 68. Christi ad 96.
a Id c. 10. vel λζ
b Suet. in Vesp. c. 24. Diod. 66.

(*c*) Inter optimos Imperatores jure numeratur, qui *Vespasiano* patri suffectus est, *Titus*; etsi, antequam imperaret, crudelitatis, avaritiæ, ac libidinis suspectus fuerit; sed qualescumque mores suos in principatu sic in melius convertit, ut amor ac deliciæ generis humani vocari meruerit. Præcipua in illo mansuetudinis ac facilitatis laus exstitit. Nulli negare quicquam solitus, ajebat, *Neminem a Principe tristem oportere discedere*. Cùm super cœnam recordatus esset, nihil se cuiquam eo die præstitisse, *Amici*, inquit, *diem perdidi*. Eo imperante anno *Christi* 80. ex *Vesuvio* monte ingens vis flammarum ac mox cineris erupit. (*d*) Hæc verò in *Africam*, *Syriam*, & *Ægyptum* usque pervasit. Oppida periere duo, *Pompeii* & *Herculanum*. Amphitheatrum & thermas suo nomine dedicavit.

c Suet. Xiphil. *Titus*.
d Xiphil. Plin. Jun. l. 6 Ep. 16.

Moritur anno *Christi* 81. Eid *Septembris*, annos duos, ac menses totidem, diesque 20. quàm successerat patri, (*e*) altero & quadragesimo ætatis anno; non sine dati ab fratre *Domitiano* veneni suspicione.

e Suet.
Domitianus.

Incredibile sui desiderium *Titus* moriens Senatui populoque reliquerat. Auxit (*f*) id *Domitianus* frater ejus ac successor, penè omnium, qui hactenus fuerunt, ac deinde vixerunt, Principum teterrimus. Atqui inter initia principatus clementiæ justitiæque nonnullum specimen ediderat. Sed mox indolem prodidit, ac sævitia, rapacitate, luxuria æmulum se *Neronis* ostendit.

f Suet. Xiph.

A 68. Christi ad 96

a Suet. 4. Censor. c. 18.

(*a*) In muneribus ac spectaculis effusus, quinquennale inter alia certamen instituit, *Capitolino Jovi* triplex, musicum, equestre, gymnicum, anno *Christi* 86. Primus se *Dominum* ac *Deum* appellari voluit. Initium imperandi cùm habuisset anno *Christi* 81. conspiratione suorum opprimitur anno 96. decimo quarto Calend. *Octobris*, anno ætatis 45. cùm imperasset annos 15. dies 6.

CAPUT V.

De Christiana *re ab exitu* Neronis *ad ultimum annum* Domitiani, *sive*

A 68. *Christi* ad 96.

Christianæ res illius temporis haud magna in luce versantur, scriptorum magis inopia, quàm quia mandari quod posset literis exstaret nihil. Nam neque parva, neque scitu indigna credibile est Apostolos, ac *Christi* Discipulos, toto orbe gessisse; sed pleraque fabulis & incertis narrationibus adspersa sunt. Tum nos præcipua tantùm capita rerum, non exactam singulorum historiam mandare huic libro decrevimus.

Romani pontifices

Petro ab *Nerone* interfecto, *Romanam* Ecclesiam *Linus* regendam suscepit, ut (*b*) antiqui Scriptores asserunt; quibus suffragatur vetus *Indiculus Romanorum Pontificum Liberii* tempore contextus, quem penes nos habemus. Huic annos 11. menses 2. cum diebus aliquot assignant; ut anno *Christi* 78. decesserit. Cui (1) *Cletus* deinde successit, quem *Anacletum* vocat *Irenæus*; ut & *Græci* complures, ac duodecim annis sedit, mensibusque septem; & martyrium fecit anno *Christi* 91. ac successorem habuit *Clementem*. (*c*) Anno porrò *Domitiani* 13. vel 14. *Christianum* in nomen ardere persecutio cœpit; in qua S. *Joannes* Apostolus in *Patmon* insulam relegatus (*d*) scripsit *Apocalypsin*, (*e*) sub exitum *Domitiani*, cùm antea *Romæ* in

b Iren. l. 3. c. 3. Tert. Carm. cont. Mar. l. 3. Euseb. Chron. Epiph. Hær. 28

c Euseb Chron.

d Hier. de Script. Eccl.

e Iren. l. 5. c. 30.

(1) Cletum ab Anacleto secernendum non esse peteruditè demonstravit Pearsonius in Dissertationibus posthumis, idque non ex Irenæo tantùm, sed ex omnibus Græcis. Hunc porro non Anacletum; sed Anencletum vocari ibidem ostendit Pearsonius.

in fervens demersus oleum illæsus abiisset, (*a*) quod ex *Tertulliano Hieronymus* approbat. Passi sunt & *Flavius Clemens* Consul *Domitiani* consobrinus, & uxor ejus *Flavia Domitilla* eiusdem Imperatoris cognata; quibus ἀθεότητος & *Judaismi* crimen impactum, ut scribit (*b*) *Dio*; *Domitillam* ait *Eusebius*, sive *Hieronymus* in *Chronico*, *Clementis* Consulis ex sorore fuisse neptem, & eamdem virginem *Romanum Martyrologium* nominat.

A. 67. Christi ad 96
a Hier. l. 1. in Jovin.
b Dio. l. 67.

Hæretici porro eodem intervallo complures exstiterunt. Præcipui verò *Simon Magus* à *Petro* Apostolo de sublimi deiectus; *Nicolaus*, à quo *Nicolaitarum* secta profluxit: (*c*) *Hymenæus*, *Philetus*, *Phygellus*, *Alexander*, quorum Apostolus meminit, (*d*) *Ebion* post excidium *Hierosolymitanum* hæresis suæ venena sparsit, ut scribit *Epiphanius*. *Menander* item, ac *Cerinthus*, temporibus iisdem vixere.

Hæretici.
c 2. Tim. 1. & 2. & 4.
d Epiph. Hær. 30.

CAPUT VI.

De viris doctrina laude præstantibus, qui ab ortu Christi *ad* Domitiani *obitum sæculo ferè integro floruerunt.*

Illustravit hanc ætatem *Judæi Philonis* eloquentia pariter ac sapientia, (*e*) qui publica pro *Judæis Alexandrinis* legatione functus est apud *Cajum* Imperatorem. Tum *Musonius Tyrrhenus Vulsiniis* oriundus, secta *Stoicus*, qui *Neronis* tempore vixit, ut ait *Suidas*. *Apollonius Tyaneus Musonii* familiaris. *Demetrius Cynicus* multum ab (*f*) *Seneca* laudatus. Longè verò clarissimus habitus est *Seneca* ipse *Stoicus*, ac *Neronis* præceptor, & ab eodem mori coactus. Sub *Tiberio* floruit (*g*) *Strabo* Philosophus pariter & Geographus scriptor. Sub *Nerone* Poetæ celebres fuere *Lucanus*, *Silius Italicus*, quo *Nero* Consule mortuus est; *Persius* Satyricus. Paulò

Philo Judæus.
e Philo de Legat.
Musonius.
Tyaneus.
Seneca.
f Sen. ep. 63.
g Strabo l. 11.
Poetæ celebres.

A. 98. Christi ad 138. *Eutropius*. Imperavit annos 19. menses 6. dies 15. ait (*a*) *Dio*.

a Dio. 68. *Hadrianus*. b Spartian. Dio. 66. Vict. Eutr. 8. Par. 2. l. 4. c. 6. (*b*) *Ælius Hadrianus Trajani* consobrinus, ejusque popularis, (nam *Italica* ortum accepit) *Plotinæ* favore, quæ uxor *Trajani* fuit, imperare cœpit anno *Christi* 117. vir ingenio varius ac multiplex, & ad virtutes perinde atque vitia factus. Artium in eo studium penè omnium fuit, etiam minutissimarum, quarum peritos, tanquam æmulos, obterere consueverat. Præstanti idem memoria & in obeundis provinciis assiduus ac diligens. Itaque tantum terrarum nemo peragravit. Mortuo *Trajano*, *Parthis Armenia*, *Assyria*, *Mesopotamia* cessit; *Daciam* quoque relicturus, nisi tot *Romanorum* civium, quæ illic erant, millia perdere esset veritus.

Hierosolymam instaurat. c Spart. Dio. 69 Xiphil. Euseb. Chron. Oros. 7. c. 13. (*c*) Sub hoc *Judæi* tumultuantes primùm à *Martio Turbone* compressi sunt anno ejus imperii secundo. Postea *Hierosolymam* instauravit, quam *Æliam Capitolinam* vocavit, eoque coloniam deduxit; atque in eodem loco ubi templum steterat, alterum in honorem *Jovis* constituit. Quæ res *Judæorum* animos ita commovit ut ad arma conversi atrocius, quàm unquam aliàs, bellum excitarint, duce *Barcocheba*, contra quos *Hadrianus* cùm alios belli peritos Imperatores, tum *Julium Severum* è *Britannis* accivit; à quo paulatim *Judæi internecione deleti.* oppressi *Judæi*, & internecione deleti sunt. Cæsa *Judæorum* eo bello quingenta octoginta millia scribit *Dio*, præter inumerabilem multitudinem, quam fames, morbus, aut incendium absumpsit; adeo ut *Palæstina* penè ad solitudinem redacta sit. Ex illo tempore *Hierosolymam* adire *Judæis* sub pœna mortis vetitum fuit; d Greg. Naz. Orat. 12. (*d*) nisi quòd uno quotannis die lugendi gratia adire concessum est. Belli hujus exitus in annum *Christi* 135. incurrit, quo *Hadrianus* imperii vicesimum iniit.

e Spart. Dio. 69. Eutrop. Vict. (*e*) Ad extremum ævo jam ingravescente, morbisque confectus, prole cùm careret, *Cejonium* *Com-*

Commodum Verum adoptavit, quem *Ælium Verum* nominavit, ac *Cæsarem* fecit anno *Christi* 137. at is Cal. *Januariis* anni sequentis exstinctus est, ut scribit *Spartianus*. *Hadrianus* itaque affecta valetudine *Arium Antoninum*, qui postea *Pius* est dictus, adoptavit, ea lege, ut ille sibi duos adoptaret, *Annium Verum Ælii Veri* filium, & *Marcum Aurelium Antoninum*. Demum occiso *Serviano* sororis suæ viro nonagenario, aliisque plurimis, cùm vitæ tædio sibi mortem afferre tentasset, apud *Bajas* periit in conspectu *Antonini Pii*, VI. Eid. *Jul.* anno *Christi* 138. (*a*) cùm vixisset annos 62. menses 5. dies 17. imperasset annos 21. menses 11.

A. 96. Christi ad 138.

a Dio 69. Xiphil. b Spart. Vide 11. de Doct. Temp. c. 21.

CAPUT VIII.

De Antonino Pio, Marco Aurelio, Lucio Vero, Commodo.

A. 138. *Christi* ad 192.

(*b*) ANtoninus *Pius* adoptatus ab *Hadriano Romanæ* rei præfuit anno *Christi* 138. tanta virtute ac bonitate ut exempla omnia superarit. Patris enim potiùs affectu, quàm Principis, Rempublicam tractavit atque orbem terrarum sine bello, quamdiu imperavit sola auctoritate rexit; ideoque cum *Numa* comparatus est. Hunc exteri ac longinqui Reges & populi adeo veriti sunt, ut controversiarum suarum arbitrium ab eo poscerent. In eos, qui contra se conspiraverant, inquiri vetuit. Moritur (*c*) anno ætatis 70. imperii 24. *Victor* annos ætati illius assignat 72. In 161. porrò *Christi* annum mors ejus incidit, Nonasque *Martias*, cùm cepisset anno 138. ex ante diem VI. Eid. *Jul.* Ita viginti duos annos cum octo fere mensibus gessit imperium.

Antoninus Pius. b Capitolinus Victor. Eutr. 8. c Capitol.

Post hunc imperavit *Marcus Aurelius*, *Pii* gener:

M. Aurelius

A. 37. Christi ad 68. *rosolymam* adiens *Christianos* instituit persequi, quò sibi *Judaos* conciliaret, ac primùm (a) *Jacobum* occidit; deinde *Petrum* in carcerem conjecit, unde ab Angelo est ereptus. Nec diu crudelem ambitiosumque Principem cœlestis ira distulit. Post tres annos, quàm *Palaestinæ* totius Rex erat factus, *Cæsareæ* cùm esset, quæ *Stratonis Turris* dicitur, (b) proque tribunali verba faceret, tanquam Deo acclamari sibi passus, subita Numinis ira, scatentium è corpore vermium tabe confectus est. Paulò ab *Luca* diversam narrationem apud *Josephum* mortis illius invenies. Sed de tempore quod diximus, affirmat. Nam quatuor annis regnasse illum imperante *Cajo*, tribus sub *Claudio*, in totum septenis annis asserit. Eo defuncto, *Judæa* deinceps contributa est *Syriæ*, ac proprios Reges habere desiit.

a Act. 9.

b Act. 12. Joseph. 19. c. 17.

Christiana rei incrementa.

Interea per *Judæam*, & *Syriam*, ac longiùs quoque propagari pietas *Christiana* cœpit, incumbentibus in eam rem naviter Discipulis, præsertimque *Petro*, ac *Paulo*. Quorum ille peragrata *Syriæ*, *Antiochiæ* sedem Pontificiam fixisse creditur anno post Passionem *Christi* septimo, æræ communis 37. cui annos sex integros præfuit. *Romam* inde (c) circa *Claudii* secundum migravit annum, ut in *Chronico* scribit *Eusebius*, qui & annis 25. Urbis Episcopum *Petrum* fuisse refert. (1) *Dionysius Alexandrinus* apud *Eusebium* autor est, primum omnium *Petrum Romæ Christi* prædicasse fidem, sive Ecclesiam ibi fundasse. Hujus sedis principium cadit in annum *Claudii* tertium, *Christi* 43. qui est ab ejus profectione proximus, cùm *Paulus* nondum eò pervenisset;

c Euseb. 2. Hist. c. 14.

Petri cathedra Romana.

qui

(1) De priorum Romanorum Pontificum ætate nihil certi haberi potest usque ad Victorem. Hæc historiæ Christianæ capita eruditè tractarunt Pearsonius, Papebrochius, Pagius, Tillemonius, nec tamen inter se consentiunt. Eusebius tradit Petrum sedisse Romæ 25 an. quod maximas patitur difficultates. Lactantius verò in libro edito à Balusio tom 2. Miscellan. de mortibus persecutorum asserit Petrum per 25 annos multas provincias peragrasse; postea venisse Romam initio Neroniani imperii, hoc est, anno æræ vulgaris 54. obiit verò ann. 65 undecim igitur tantùm annos Romanam sedem obtinuisse Petrum existimant multi.

qui in *Asia*, & *Græcia*, *Macedonia* que interim procurabat Evangelium; atque anno post Passionem *Christi* 25. *Neronis* 2. vinctus *Romam* adductus est, (*a*) ut testatur *Hieronymus*. Qui est annus *Christi* 56. Itaque diu ante *Paulum Romam Petrus* adiit.

Paulus ab *Nerone* coram auditus & absolutus est. Sed cùm utriusque, ut apparet, Apostoli studio *Romæ Cristiana* fides adolesceret, primus eam insectatus est *Nero* Qui cùm Urbi (ut suprà dictum est) subjecisset ignes anno imperii 11. æræ *Christianæ* 64. falsò sceleris hujus in *Christianos* derivavit invidiam. Ideo comprehensi plerique, & horrendis affecti suppliciis, (*b*) adeo ut nonnulli sebo, adipe, ac pice obliti, facium instar, in usum nocturni luminis arserint. Eodem ferè tempore *Simon magus*, qui (*c*) *Samariæ Christianam* Religionem importante *Philippo* ei nomen dederat, & ad maleficas artes postea redierat, *Romam* advenit, ac præstigiis suis *Romanos* illusit: (*d*) quem *Petrus* à Dæmonibus in aera subvectum, ac volitantem, oratione sua dejecit. Ob id *Neronis* jussu tam ille, quàm *Paulus* capitis damnati sunt 3. Cal. *Jul.* anno *Christi* 67. *Neronis* exeunte 13. (*e*) *Petrus* inversis vestigiis cruci suffixus est. (*f*) *Paulus* eadem die gladio truncatus est.

Reliquorum Apostolorum acta nulla ferè certa ac fide digna historia comprehensa in obscuro latent. De *Matthæo* scribit (*g*) *Irenæus* scriptum ab eo tunc Evangelium, cùm *Petrus Romanam* instituit Ecclesiam. *Jacobum* quoque minorem fratrem Domini, qui primus *Hierosolymorum* Antistes ab Apostolis ordinatus est, (*h*) anno sedis suæ 30. *Neronis* septimo, *Judæi* peremerunt: quod in annum incidit *Christi* 61. *Jacobo* successit *Simon*, *Petro Linus*, qui hactenus Chorepiscopus fuisse putatur.

Utriusque cathedræ tempus auctoritate nititur. Sed *Romanæ* intervallum plures, quàm *Antiochenæ*, testes habet. Hujus enim solus vindex

A 37. Christi ad 68.

a Hier. Script. Eccl.

Prima persecutio sub Nerone.

b Tac. Annal 15. Suet. 16.

c Act 8.

d Arnob. 2. Cyril. Cat. 6. Chrysol. Serm. 47. Sulp. l. 2. Chrysost. Hom. 18. in Acta. Ephrem. Serm. de Hæret. p. 803. & alii.

Petri Pauli que mors.

e Ambros. in Ps. 118. Oct. 21. Euseb. 2. de Dem. p. 75. Aug. serm 28. de Sanct.

f Hier. de Script. Chrysost. Hom. 2. in epist. ad Rom.

g Iren. l. 3. c. 1.

Jacobus minor

h Hier de Script. Eccl. Euseb Chron

Demonstratur Cathedræ Romanæ tempus.

A. 37. Christi ad 68. Vide II. de doct. Temp. c. 13.

est *Eusebius* in *Chronico*, qui ad annum ultimum *Tiberii* initium ejus adscribit, à quo septimo deinceps anno *Romam* profectum esse *Petrum* adnotat. Sed prior illa de *Antiochensi* sede lacinia germana non est, cùm nec in veteribus libris appareat, & absurdè *Petrum Antiochiæ* doceat annos 25. mansisse, de *Romana* constantiùs Antiqui loquuntur, cujus finis in *Petri* nece factus est, anno *Christi* 67. *Neronis* labente adhuc 13. & instante 14. sed is decimus quartus computatur ab *Hieronymo*, qui Apostolos ambos eo ipso mortem obiisse scribit, eumdemque numerat post Passionem *Christi* 37. (*a*) Ad hæc *Petrum* ait annis 25. *Romanam* sedem obtinuisse. Unde videri potest circa annum *Christi* 43. illius initium fecisse. *Antiochena* verò ante annos sex, *Christi* 37.

a Hier. de Vir. Illust. & in Chr.

Neque verò *Romanam* tantùm Ecclesiam à *Petro* fundatam esse Veteres produnt; sed etiam *Innocentius* I. in *epistola* prima, *manifestum esse*, ait, *in omnem* Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, *atque* Siciliam, *insulasque interjacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus* Petrus, *aut ejus successores, constituerint sacerdotes. Aut legant*, inquit, *si in his provinciis alius Apostolorum invenitur aut legitur docuisse*.

CAPUT IV.

De Galba, Othone, Vitellio, Vespasiano, Tito, Domitiano, *deque* Hierosolymorum *excidio*.

A. 68. *Christi* ad 96.

b Suet. Nero c. 40. & 41. Xiph. Galba.

PAulo ante *Neronis* obitum, (*b*) *C. Julius Vindex*, qui pro Prætore *Galliam* regebat, palam deficiens, (1) *Sergium Galbam Hispanias* administrantem ad imperium capessendum impulit; quod ille subinde interempto manu sua *Vin-*

(1) Lege Servium Sulpicium Galbam, ut observatur *in Præfat. Edit. huj. op. Lug. Bat.*

Vindice, perseveravit facere. [a] Ita sublato *Nerone*, imperavit menses circiter septem, grandi jam natu; ac sequente anno *Christi* 69. ineunte, periit cum eo, quem adoptarat, *Pisone*, cùm jam *M.* (1) *Silvius Otho* Imperator acclamatus esset. Sed huic per breve imperandi spatium fuit, ac trium circiter mensium.

A. 68. Christi ad 96.
a Suet. Galba. Xiphil. Otho.

Interim (b) *Vitellius Germanicarum* legionum, quibus Consularis legatus præerat fiducia, Imperatoris nomen usurpat, & ad *Bebriacum Othonis* levi prælio vincit exercitum: qui civilium pertæsus armorum voluntariam sibi necem conscivit *Aprile* circiter mense, ætatis anno 37.

b Tac. 1. Hist. & 2 Suet. in Othone. & Vitel. Plut. in Othone. Xiphil.

(c) *Vitellius* post *Othonem* imperium octo admodum mensibus gessit, eodem anno *Christi* 69. quod intervallum haud solus implevit. Nam *Flavius Vespasianus*, qui ad comprimendos *Judæos* à *Nerone* missus fuerat, adjuvantibus *Tiberio Alexandro Ægypti* Præfecto & *Muciano Syriæ* Præside, trium cæde Principum quasi fluctuans & incertum suscepit imperium. (d) Primus *Tiberius* Calendis *Juliis* anni *Christi* 69. legiones in illius verba sacramentum adegit; isque primus principatus dies in posterum celebratus, ait *Tacitus*. (e) Decem annos imperium rexit summa æquitate ac clementia. Obtrectantium libertatem, maximeque Philosophorum, patientissimè tulit. *Helvidium* tamen *Priscum Thraseæ* generum, secta *Stoicum*, & Prætorem, nimia ejus insolentia coactus relegavit, ac jussit occidi; tum Philosophos, uno excepto *Musonio*, Urbe submovit anno *Christi* 73. Ingenia doctrinasque magna liberalitate complexus est. Primis enim *Latinis Græcisque* Rhetoribus à fisco annua centena constituit. Sola in eo culpabatur pecuniæ cupiditas: quam tamen excusare solebat ærarii fiscique inopia, asserens quadringenties millies opus esse, ut Respublica stare posset. Ea summa ad nostram pecuniam redacta coronatorum circiter efficiet 107500000.

Vitellius.
c Suet. Tac. Xiphil *Vespasianus.*
d Tac. Hist. 2.
e Suet. Xiphil.

Q 3 Bellum

(1) Lege M. Salvius Otho. Ibid.

A. 68. Christi ad 96. Vide Par. 2 l. 4. c. 5. *Hierosolymitanum excidium*

a Joseph. 2. de Excid. c. 17 & seq.

Bellum eo Imperatore confectum est *Judaicum*, ad quod privatus adhuc ab *Nerone* missus erat, ut suprà docui. Id à seditiosis quibusdam ortum habuit, quorum (*a*) dux *Eleazarus*, *Ananiæ* Pontificis filius; qui per speciem religionis adversus *Romanos* arma moverunt. Dehinc strage suorum, qui à *Cæsariensibus*, *Scythopolitanis*, aliisque passim trucidabantur, efferata gens contra *Romanos* pertinaciùs contendit. *Cestius Gallus*, *Syriæ* legatus, *Hierosolymam* obsidens cum magna copiarum suarum cæde in fugam agitur (*b*) anno *Neronis* 12. *Novembris* mense *Christi* 65. Victores *Hierosolymam* reversi cùm alios belli duces eligunt, tum *Josephum Matthiæ* filium. (*c*) Anno *Christi* 67. *Vespasianus* per *Galilæam* ac *Judæam* arma circumferens, præter oppida pleraque, ducem ipsum belli *Josephum* in potestatem redegit, à quo & illi prædictum est imperium. Postremò caput gentis *Hierosolymam* aggressus, mox interruptam *Neronis* aliorumque cæde Principum obsidionem per *Titum* filium jam *Augustus* instaurat anno imperii secundo, *Christi* 70. per Azymorum dies; ac demum (*d*) *Loi* decimo, sive *Augusti* 5. die; templo succenso, urbs est capta penitus, (*e*) *Gorpiæi* 8. qui *Septembris* 1. respondet, feria 7. ut *Xiphilinus* ex *Dione* prodidit.

b Joseph. l. 2. c. 24.

Josephus Historicus

c Joseph. l. de Exc. 1. c. 14. Suet. Xiph.

d Joseph. 6 de Exc. c. 26.

e Id. lib. 6. 47.

Ea clades *Judaicæ* genti ac nomini exitium attulit, tantaque vis calamitatis, ac tam multiplex malorum species fuit, ut appareret ob unius Filii Dei indignissimam necem pœnas istas esse persolutas. (*f*) Nam & horrenda fames inclusos mœnibus in eam rabiem impulit, ut humanis vescerentur carnibus, ac natorum etiam corpora matres absumerent: &, undecies centena millia, quod fando vix auditum erat, una illa obsidione perierunt. Urbs ipsa denique solo æquata; (*g*) cui & aratrum victor impressit. Anno imperii tertio, *Christi* 71. (*h*) *Vespasianus* cum *Tito* filio de *Judæis* triumphavit, ac tum *Jani* tem-

f Joseph. Lib. 7. de Excid. Dio. 66.

g Hieron. in 8. Zach.

h Joseph. 7. c. 24. vel 18.

plum

plum occlusit, & Pacis ædificare cœpit. Eodem anno tumultuantibus *Alexandriæ Judæis*, (*a*) *Lupus* Præfectus templum ipsorum *Onion* dictum ab *Onia* Pontifice, qui illud fundarat, obstruxit. Dehinc Consulatu suo nono, quem cum *Tito* filio gessit, (*b*) decessit ex morbo, dum legationibus operam daret, asserens *Imperatorem stantem mori oportere*. Fuit hic annus *Christi* 79. dies, VIII. Calend. *Julias*, cùm annos vixisset 69. mensem 1. dies 7. imperasset annos decem.

A. 61. Christi ad 96.

a Id c. 10 vel 12

b Suet. in Vesp. c. 24. Diod. 66.

(*c*) Inter optimos Imperatores jure numeratur, qui *Vespasiano* patri suffectus est, *Titus*; etsi, antequam imperaret, crudelitatis, avaritiæ, ac libidinis suspectus fuerit; sed qualescumque mores suos in principatu sic in melius convertit, ut amor ac deliciæ generis humani vocari meruerit. Præcipua in illo mansuetudinis ac facilitatis laus exstitit. Nulli negare quicquam solitus, ajebat, *Neminem a Principe tristem oportere discedere*. Cùm super cœnam recordatus esset, nihil se cuiquam eo die præstitisse, *Amici*, inquit, *diem perdidi*. Eo imperante anno *Christi* 80. ex *Vesuvio* monte ingens vis flammarum ac mox cineris erupit. (*d*) Hæc verò in *Africam*, *Syriam*, & *Ægyptum* usque pervasit. Oppida periere duo, *Pompeii* & *Herculanum*. Amphitheatrum & thermas suo nomine dedicavit.

c Suet. Xiphil. Titus.

d Xiphil. Plin. Jun l. 6 Ep. 16.

Moritur anno *Christi* 81. Eid *Septembris*, annos duos, ac menses totidem, diesque 20. quàm successerat patri, (*e*) altero & quadragesimo ætatis anno; non sine dati ab fratre *Domitiano* veneni suspicione.

e Suet. Domitianus.

Incredibile sui desiderium *Titus* moriens Senatui populoque reliquerat. Auxit (*f*) id *Domitianus* frater ejus ac successor, pene omnium, qui hactenus fuerunt, ac deinde vixerunt, Principum teterrimus. Atqui inter initia principatus clementiæ justitiæque nonnullum specimen ediderat. Sed mox indolem prodidit, ac sævitia, rapacitate, luxuria æmulum se *Neronis* ostendit.

f Suet. Xiph.

A. 68. Christi ad 96. a Suet. 4. Censor. c. 18.

(a)In muneribus ac ſpectaculis effuſus,quinquennale inter alia certamen inſtituit, *Capitolino Jovi* triplex, muſicum, equeſtre, gymnicum, anno *Chriſti* 86. Primus ſe *Dominum* ac *Deum* appellari voluit. Initium imperandi cùm habuiſſet anno *Chriſti* 81. conſpiratione ſuorum opprimitur anno 96. decimo quarto Calend. *Octobris*, anno ætatis 45. cùm imperaſſet annos 15. dies 6.

CAPUT V.

De Chriſtiana *re ab exitu* Neronis *ad ultimum annum* Domitiani, *ſive*

A 68. *Chriſti* ad 96.

CHriſtianæ res illius temporis haud magna in luce verſantur, ſcriptorum magis inopia, quàm quia mandari quod poſſet literis exſtaret nihil. Nam neque parva, neque ſcitu indigna credibile eſt Apoſtolos, ac *Chriſti* Diſcipulos, toto orbe geſſiſſe; ſed pleraque fabulis & incertis narrationibus adſperſa ſunt. Tum nos præcipua tantùm capita rerum, non exactam ſingulorum hiſtoriam mandare huic libro decrevimus.

Romani pontifices

Petro ab *Nerone* interfecto, *Romanam* Eccleſiam *Linus* regendam ſuſcepit, ut (b) antiqui Scriptores aſſerunt; quibus ſuffragatur vetus *Indiculus Romanorum Pontificum Liberii* tempore contextus, quem penes nos habemus. Huic annos 11. menſes 2. cum diebus aliquot aſſignant; ut anno *Chriſti* 78. deceſſerit. Cui (1) *Cletus* deinde ſucceſſit, quem *Anacletum* vocat *Irenæus*; ut & *Græci* complures, ac duodecim annis ſedit, menſibuſque ſeptem; & martyrium fecit anno *Chriſti* 91. ac ſucceſſorem habuit *Clementem*. (c) Anno porrò *Domitiani* 13. vel 14. *Chriſtianum* in nomen ardere perſecutio cœpit; in qua S. *Joannes* Apoſtolus in *Patmon* inſulam relegatus (d) ſcripſit *Apocalypſin*, (e) ſub exitum *Domitiani*, cùm antea *Romæ*

in

b Iren. l. 3. c. 3. Tert. Carm. cont. Mar. l. 3. Euſeb. Chron. Epiph. Hær. 28

c Euſeb Chron.

d Hier. de Script. Eccl.

e Iren. l. 5 c. 30.

(1) Cletum ab Anacleto ſecernendum non eſſe pereruditè demonſtravit Pearſonius in Diſſertationibus poſt humis, idque non ex Irenæo tantùm, ſed ex omnibus Græcis. Hunc porro non Anacletum; ſed Anencletum vocari ibidem oſtendit Pearſonius.

in fervens demersus oleum illæsus abiisset, (a) quod ex *Tertulliano Hieronymus* approbat. Passi sunt & *Flavius Clemens* Consul *Domitiani* consobrinus, & uxor ejus *Flavia Domitilla* ejusdem Imperatoris cognata; quibus ἀθεότητος & *Judaismi* crimen impactum, ut scribit (b) *Dio*; *Domitillam* ait *Eusebius*, sive *Hieronymus* in *Chronico*, *Clementis* Consulis ex sorore fuisse neptem, & eamdem virginem *Romanum Martyrologium* nominat.

A. 69. Christi ad 96

a Hier. l. 1. in Jovin.

b Dio. l. 67.

Hæretici porro eodem intervallo complures exstiterunt. Præcipui verò *Simon Magus* à *Petro* Apostolo de sublimi dejectus; *Nicolaus*, à quo *Nicolaitarum* secta profluxit: (c) *Hymenaus*, *Philetus*, *Phygellus*, *Alexander*, quorum Apostolus meminit, (d) *Ebion* post excidium *Hierosolymitanum* hæresis suæ venena sparsit, ut scribit *Epiphanius*. *Menander* item, ac *Cerinthus*, temporibus iisdem vixere.

Hæretici.

c 2. Tim. 1. & 2. & 4.

d Epiph. Hær. 30.

CAPUT VI.

De viris doctrinæ laude præstantibus, qui ab ortu Christi *ad* Domitiani *obitum sæculo ferè integro floruerunt.*

Illustravit hanc ætatem *Judæi Philonis* eloquentia pariter ac sapientia, (e) qui publica pro *Judæis Alexandrinis* legatione functus est apud *Cajum* Imperatorem. Tum *Musonius Tyrrhenus Vulsiniis* oriundus, secta *Stoicus*, qui *Neronis* tempore vixit, ut ait *Suidas*. *Apollonius Tyaneus Musonii* familiaris. *Demetrius Cynicus* multum ab (f) *Seneca* laudatus. Longè verò clarissimus habitus est *Seneca* ipse *Stoicus*, ac *Neronis* præceptor, & ab eodem mori coactus. Sub *Tiberio* floruit (g) *Strabo* Philosophus pariter & Geographus scriptor. Sub *Nerone* Poetæ celebres fuere *Lucanus*, *Silius Italicus*, quo *Nero* Consule mortuus est; *Persius* Satyricus. Paulò

Philo Judæus.

e Philo de Legat.

Musonius.

Tyaneus.

Seneca.

f Sen. ep. 63.

g Strabo 13.

Poetæ celebres.

post

A. 68. Christi ad 96. post sub *Domitiano*, *Martialis*, *Valerius Flaccus*, *Statius*, *Juvenalis*. Historici; *Svetonius*, *Tacitus*: inter *Judæos* (*a*) *Josephus*, qui anno *Domitiani* 13. *Christi* circiter 93. *Antiquitates Judaicas* absolvit, ætatis anno 56. ut ipse profitetur. Ita natus erit anno *Christi* 37. *Caii Caligulæ* primo; quod in vita ipse sua testatur. Ejus æqualis & æmulus fuit *Justus Tiberiadensis*, de quo (*b*) *Photius*. *Vespasiano* quoque Principe exstitisse fertur *Q. Curtius* politissimus Historicus. Eruditionis variæ palmam tulere sub *Tiberio*, Grammaticus *Appio Alexandria* oriundus; *Plinius senior*, qui *Titi* anno 2. dum *Vesuvii* montis incendium propiùs, quàm tutum erat, intuetur, (*c*) exstinctus est *Christi* anno 80. *Plinius* item *junior* illius sorore natus sub *Domitiano* ac *Trajano* celebris fuit; eodemque tempore *Quintilianus*. *Asconius Pedianus Ciceronis* interpres longè nobilissimus anno *Vespasiani* 7. ut scribit *Hieronymus* in *Chronico*, natus annos 73. luminibus captus, duodecim postea vixit annos.

a Joseph. in fine l. 20.
b Phot. cod. 33. *Plinius*.
c Plin. Jun. l. 6. ep. 16.
Asconius, Q. Quintilianus.

CAPUT VII.

A. 96. Christi ad 138. *De* Nerva, Trajano, & Hadriano, & *quæ ab iis; vel eorum temporibus gesta*.

A. 96. *Christi* ad 138.

Dio 68. Aur. Victor Fu. tr. Vide Par 2. l. 4. c. 6. Cocceius *Nerva* oppido *Narniensi* genitus, grandi jam ætate post *Domitianum* suscepit imperium anno *Christi* 96. & ad annum integrum menses 4. diesque 11. adjecit, Princeps optimus, sed propter ætatem contemptus. *Domitiani* acta rescidit; & quæ per vim & injustitiam erant adempta, restituit. Ita se demum in imperio vixisse dicebat, ut, quo minus tutò privatus posset vivere, nihil metueret. Sed ei ad compescendum militem auctoritas defuit. Itaque *Domitiani* interfectores, à quibus imperium acceperat,

ceperat, illo repugnante à Prætorianis jugulati sunt. Ideo *Trajanum Germaniam* administrantem in filium adoptavit; cum quo (*a*) tribus vixit mensibus. Obiit 6. Cal. *Febr.* (*b*) cùm vixisset annos 65. menses 10. dies 10. *Eutropius* annos vitæ ejus numerat duos & septuaginta.

A. 96. Christi ad 138.
a Victor.
b Dio.

Anno ergo duodecentesimo *Christi Ulpius Trajanus* cepit imperium apud *Agrippinam Coloniam*, annum agens 42. ex urbe *Tudertina* oriundus, ut scribit (*c*) *Victor*. (*d*) *Eutropius Italica* natum in *Hispania* memorat. Bellicæ vir rei peritus imprimis ac strenuus, prudens item, moderatus, ac mitis; ut *Optimi* cognomen omnium consensu meruerit. Amicis eum culpantibus, ait *Eutropius*, quod nimis circa omnes comis esset, respondit *Talem se Imperatorem esse privatis, quales esse sibi Imperatores privatus optasset*. *Daciam Romanis* provinciis addidit, victo Rege *Decebalo*, qui suapte manu periit anno *Christi* 102. (*e*) In Orientem profectus, *Armenios*, *Iberos*, *Colchos*, *Sarmatas*, *Osrhoenos*, *Arabas*, *Bosphoranos* perdomuit. In *Parthos* invectus *Seleuciam*, *Ctesiphontem*, & *Babyloniam*, aliasque subegit urbes. Sed dum in mare rubrum navigat, omnes illi ferè populi defecerunt; quos statim per sese ac per suos duces recepit. (*f*) Ingens illo imperante terræ motus *Antiochiam* evertit anno *Christi* 115. quo Coss. fuere *Messala* & *Pedo*; quorum hic ruina subitò est oppressus. *Trajanus* per fenestram eductus vix evasit. *Judæi* quoque *Cyrenenses* in *Romanos* & *Græcos* omni crudelitatis genere grassati sunt per *Ægyptum* atque *Cyprum*: quos *Trajanus* per *Martium Turbonem* infinita strage compescuit. Tandem rebellantibus *Parthis*, qui ab *Romano* Imperatore datum sibi Regem expulerant, dum in illos arma molitur, in ægritudinem incidit; ob quam *Selinuntem* in *Cilicia* delatus obiit IV. Eid. *Aug.* anno *Christi* 117. ab eoque *Trajanopolis* urbs ipsa nomen accepit. Vixit, ut scribit *Victor*, annos 64. minus uno habet

Trajanus.
c Dio l. 68. Vict.
d Eutr.).
Trajani aureum dictum.
e Dio. Euseb. Chron.
f Dio.

Eutro-

A. 96. Christi ad 135.

Eutropius. Imperavit annos 19. menses 6. dies 15. ait (*a*) *Dio*.

a Dio. 68.

Hadrianus.

b Spartian. Dio. 66. Vict. Eutr. 8. Par. 2. l. 4. c. 6.

(*b*) *Ælius Hadrianus Trajani* consobrinus, ejusque popularis, (nam *Italica* ortum accepit) *Plotina* favore, quæ uxor *Trajani* fuit, imperare cœpit anno *Christi* 117. vir ingenio varius ac multiplex, & ad virtutes perinde atque vitia factus. Artium in eo studium penè omnium fuit, etiam minutissimarum, quarum peritos, tanquam æmulos, obterere consueverat. Præstanti idem memoria & in obeundis provinciis assiduus ac diligens. Itaque tantum terrarum nemo peragravit. Mortuo *Trajano*, *Parthis Armenia*, *Assyria*, *Mesopotamia* cessit; *Daciam* quoque relicturus, nisi tot *Romanorum* civium, quæ illic erant, millia perdere esset veritus.

Hierosolymam instaurat.

c Spart. Dio. 69 Xiphil. Euseb. Chron. Oros. 7. c. 13.

(*c*) Sub hoc *Judæi* tumultuantes primùm à *Martio Turbone* compressi sunt anno ejus imperii secundo. Postea *Hierosolymam* instauravit, quam *Æliam Capitolinam* vocavit, eoque coloniam deduxit; atque in eodem loco ubi templum steterat, alterum in honorem *Jovis* constituit. Quæ res *Judæorum* animos ita commovit ut ad arma conversi atrocius, quàm unquam aliàs, bellum excitarint, duce *Barcocheba*, contra quos *Hadrianus* cùm alios belli peritos Imperatores, tum *Julium Severum* è *Britannis* accivit; à quo paulatim oppressi *Judæi*, & internecione deleti sunt. Cæsa *Judæorum* eo bello quingenta octoginta millia scribit *Dio*, præter inumerabilem multitudinem, quam fames, morbus, aut incendium absumpsit; adeo ut *Palæstina* penè ad solitudinem redacta sit. Ex illo tempore *Hierosolymam* adire *Judæis* sub pœna mortis vetitum fuit; (*d*) nisi quòd uno quotannis die lugendi gratia adire concessum est. Belli hujus exitus in annum *Christi* 135. incurrit, quo *Hadrianus* imperii vicesimum iniit.

Judæi internecione deleti.

d Greg. Naz. Orat. 12.

e Spart. Dio. 69. Eutrop. Vict.

(*e*) Ad extremum ævo jam ingravescente, morbisque confectus, prole cùm careret, *Cejonium*

Com-

Commodum Verum adoptavit, quem *Ælium Verum* nominavit, ac *Cæsarem* fecit anno *Christi* 137. at is Cal. *Januariis* anni sequentis exstinctus est, ut scribit *Spartianus*. *Hadrianus* itaque affecta valetudine *Arium Antoninum*, qui postea *Pius* est dictus, adoptavit, ea lege, ut ille sibi duos adoptaret, *Annium Verum Ælii Veri* filium, & *Marcum Aurelium Antoninum*. Demum occiso *Serviano* sororis suæ viro nonagenario, aliisque plurimis, cùm vitæ tædio sibi mortem afferre tentasset, apud *Bajas* periit in conspectu *Antonini Pii*, VI. Eid. *Jul.* anno *Christi* 138. (a) cùm vixisset annos 62. menses 5. dies 17. imperasset annos 21. menses 11.

A. 96. Christi ad 138.

a Dio 69. Xiphil. Spart. Vide 11. de Doct. Temp. c. 21.

CAPUT VIII.

De Antonino Pio, Marco Aurelio, Lucio Vero, Commodo.

A. 138. *Christi* ad 192.

(b) ANtoninus *Pius* adoptatus ab *Hadriano Romanæ* rei præfuit anno *Christi* 138. tanta virtute ac bonitate ut exempla omnia superarit. Patris enim potiùs affectu, quàm Principis, Rempublicam tractavit atque orbem terrarum sine bello, quamdiu imperavit sola auctoritate rexit; ideoque cum *Numa* comparatus est. Hunc exteri ac longinqui Reges & populi adeo veriti sunt, ut controversiarum suarum arbitrium ab eo poscerent. In eos, qui contra se conspiraverant, inquiri vetuit. Moritur (c) anno ætatis 70. imperii 24. *Victor* annos ætati illius assignat 72. In 161. porrò *Christi* annum mors ejus incidit, Nonasque *Martias*, cùm cepisset anno 138. ex ante diem VI. Eid. *Jul.* Ita viginti duos annos cum octo fere mensibus gessit imperium.

Antoninus Pius. b Capitolinus Victor. Eutr. 8.

c Capitol.

Post hunc imperavit *Marcus Aurelius*, *Pii* gener:

M. Aurelius

A. 118. Christi ner: hujus enim filiam *Valeriam Faustinam* in
ad 192. matrimonium habuit. Is ab ineunte ætate cùm
cæteris artibus, tum sapientiæ studiis excultus,
hanc ipsam non minùs vita moribusque, quàm
sermone ac professione præ se tulit. Principio
L. Ælium Verum, cui *Lucillam* filiam collocarat,
imperii participem fecit. Ac tum primùm
duo Imperatores *Augusti* nomine Rempublicam
gesserunt. *Tantùmque hujus rei & novitas & dignitas valuit, ut Fasti Consulares nonnulli ab his sumerent ordinem Consulum* ait (a) *Spartianus*. Am-
a Spart. In Vero. Eutr. 8. bo igitur ad 11. annum communiter imperarunt,
ut idem testatur cum *Eutropio*, vitæ institutis in-
Verus; ter se dissimillimi. Nam *Verus* iners, luxuque
b Capitol. perditus, ac parum civili ingenio fuit, quod
fratris reverentia moderabatur. (b) A quo missus
adversus *Parthos*, quadriennio toto per duces
suos rem prosperè gessit. Itaque de *Parthis*
ambo triumpharunt. *Marcomanicum* postea bellum
ab iisdem suscipitur. Sed in ipsa profectione
Verus apoplexia correptus inter *Concordiam* & *Altinum*
periit anno *Christi* 171. si undecimum imperii
annum attigit: vel 169. si nonum haud excessit.
Nam utrumque refert *Eusebii Chronicon*. So-
Marci Aurelii virtus. lus ergo cum *Marcomanis*, quibus *Quadi*, *Vandali*, *Sarmatæ*, *Suevi*, ac barbari se omnes adjunxerant,
M. Aurelius triennio confligit, ait *Eu-*
c Xiphil. Euseb. Chron. & 5. Hist. c. 5. *tropius*, ac periculosissimo bello perdomuit: (c)
in quo siti aliquando laborantem exercitum *Christiana*
legio impetrata de cœlo pluvia recreavit;
quod sub annum *Christi* 174. contigisse *Eusebius* ostendit.
Ad hujus belli sumptus, exhausto ærario,
ne quem exactionibus oneraret, imperatoriam
omnem supellectilem ornatumque distraxit;
& post victoriam, emptoribus, qui reddere
d Volcat. Gallus. comparata vellent, pretia restituit. (d) *Avidius
Cassius* falso mortis illius allato rumore tyrannidem
cepit, ac post tres menses occisus est. *M. Aurelius*,
annis 19. ac mensibus undecim in imperio
transactis, apud *Vindobonam*, sive *Viennam*,
mor-

morbo est exstintus anno *Christi* 180. natus annos 59. ait *Victor*; quippe editus est in lucem avo suo *Vero* & *Augure* Coss. auctore *Capitolino*, qui in annum competunt *Christi* 121. A. 138. Christi ad 192.

(*a*) Optimo patri nequissimus filius suffectus est *Aurelius Commodus Antoninus*, crudelitate, libidine, avaritia, fœdis & Imperatore indignis artibus *Neroni* simillimus. Cum *Germanis* initiò rebus compositis, *Romæ* triumphavit. Idem *Lucillam* sororem, quæ cum aliis plerisque contra se conspirarat, occidit, *Perenni* Præfecto Prætorio quæstionem habente; qui & ipse postea simili in culpa deprehensus capite pœnas luit. Exinde Prætorio præfecti sunt duo. *Perennis* potentiæ successit *Cleander* populo propter sævitiam & avaritiam invisus; qui exorta seditione jussu *Commodi* interemptus est. Denique suorum insidiis, quibus necem destinarat, opprimitur anno imperii exacto duodecimo, superque mensibus 9. ac diebus 14. ait *Xiphilinus*, cùm vixisset annos 31. menses 4. (*b*) Siquidem natus est patre *M. Aurelio* ac *L. Vero* Coss. anno *Christi* 161. mors autem ejus incidit in annum *Christi* 192. pridie Calendas *Januarii*.

Commodus *a* Xiphil. Capitol. Herodian. 1. Vict. Eutrop. *b* Lampr.

CAPUT IX.

Christiana *res, & à quibus vel sanguine, vel stylo, sub illis Principibus defensa; tum qui inter Gentiles doctrina celebres, item Heretici.*

Trajano rerum potiente non statim in *Christianos* nova indicta persecutio est; sed *Domitiani* edicto semel orta Martyres aliquot dedit, e quibus insignis fuit (1) *S. Clemens Romanus* Pon- *S. Clemens.*

(1) S. Clementem Romanam sedem obtinuisse ante eversam Jerusalem, eversumque Templum; id est, ante annum æræ vulgaris 71. concludunt eruditi quidam ex ejus Epistola ad Corinthios in qua loquitur de Templo, de Sacrificiis, de Levitis & Ministris velut si nondum abolita essent Templum & sacrificia. Ultro se Pontificatu abdicavisse existimavit Epiphanius in hæresi Carpocratianorum, eamque abdicationem significari volunt eruditi in Epistola 1 ejusdem Clementis ad Corinthios.

A. 138. Christi ad 192.

Pontifex, (a) qui anno tertio *Trajani* mortuus est, cum sedisset annos 9. mensesque sex. Cui successit *Anacletus*.

(b) In *Bythinia* verò *C. Plinius* Proconsul de *Christianis* habita quæstione, cùm eos falsis criminibus passim accusari deprehendisset, ex *Trajani* rescripto inquirere desiit; sic ut oblatos tantùm obstinatosque puniret.

Porrò anno *Trajani* circiter decimo, tertia ab eodem (c) mota persecutio, est in qua *Simeon Cleophæ* filius annos natus 120 cruci suffigitur; nec non *Ignatius Romam* ex *Asia* perductus in amphitheatro leonibus objicitur anno *Christi* 108. & erat videlicet *Maximus* Martyr, qui, quòd *Dionysius* in *cap.* 5. *de Divinis Nominibus*, *Ignatium* citat, ante *Domitianum* necem ejusdem *Ignatii* collocat. *Onesimus* item *S. Pauli* discipulus *Ephesi* Episcopus pro *Christo* patitur, & *Anacletus* Papa, cùm sedisset annos 9. menses 3. quem *Evaristus* excepit.

a Hier. de script. Eccl.

b Plin. l. 10. Ep. 98. Euseb. 3. Hist. c. 33. & in Chr. ex Tert. Apol.

Persecutio Trajani.

c Euseb. Chron. & 3. Hist. c. 32 & seq.

Trajani persecutionem successor ejus propagavit *Hadrianus*, & in Martyres plurimos sæviit. *Evaristus* Papa sub illo cæsus *Alexandro* sedem reliquit, quam hic anno *Hadriani* 15. martyrio perfunctus *Sixto* transmisit; (d) cum jam *Faustinus* & *Jovita Brixiani* illius jussu necati essent circa annum ejus 4.

Persecutio Hadriani.

d Acta SS. Faust. & Jov.

Imperante *Antonino Pio Justinus Martyr* (e) *Apologeticum* unum edidit; (1) alterum *M. Aurelio L. Vero*; quorum sub initium illustre martyrium obiit.

Justinus Martyr.

e Euseb. l. 4. Hist. c. 16. Hier. de Script.

Romani verò Pontifices pro *Christo* cæsi sunt, *Sixtus* anno secundo *Antonini*, cùm annos sedisset propemodum decem, *Telesphorus* anno ejusdem 14. *Hyginius* anno 18. *Aurelii* vero anno 5. passus est *Pius*. (f) Huic successit *Anicetus*; occisus & ipse anno illius 13. Eo Ecclesiam admini-

f Iren. l. 3. c. 3. Euf. l. 4. Hist. c. 14. & seq. & in Chron.

(1) Hanc primam Apologiam quæ in Vulgatis secundum obtinet locum scriptam fuisse an. æræ vulgaris 140. eruditè probat R. P. Pagi in Critica ad Annales Baronii.

ministrante (2) *Polycarpus Symirnæ* Episcopus *Romam* adiit, ac paulo post circa annum septimum *M. Aurelii*, egregium in *Asia* pro *Christo* certamen obiit. In eadem provincia passus est & *Pionius*. *Soter* post *Anicetum Romæ* cùm sedisset annos 4. agonem implevit, eique subrogatus est *Eleutherus* anno circiter *M. Aurelii* 17. (a) quando in *Galliis* ferali Imperatorum edicto *Christiani* complures occisi sunt, inter quos *Lugdunenses* Martyres excelluerunt; præsertim *Photinus* Episcopus, *Attalus*, *Alexander* Medicus, *Blandina*. *Ac tum primùm* (ait (b) *Severus*) *intra* Gallias *martyria visa*, *seriùs trans* Alpes *Dei religione suscepta*. Id anno evenit *Christi* 177. Passa est *Romæ* quoque sub *Aurelio* (c) *S. Felicitas* cum filiis septem. *Christianam* fidem contra Gentiles & Hæreticos stylo propugnarunt eodem sæculo quàm plurimi. Velut (d) *Agrippa Castor*, qui sub *Hadriano* contra *Basilidem* Hæreticum scripsit. *Quadratus*, & *Aristides Athenienfis*, qui pro *Christiana* Religione apologeticos edidere eodem imperante.

A. Christi ad 192. *Polycarpus*. a Euf. l. 5. Hist. c. 1. & seq. *Lugdunenses Martyres* b Lib. 2. c Martyrol. Rom. d Eufeb. 4. Hist. Hier. de Script. *Scriptores Ecclesiastici*.

Æqualis item fuit illorumm *Papias Joannis* auditor, & *Hegesippus*, qui sub *Aniceto* & *Eleuthero* vixisse *Romæ* scribitur ab *Hieronymo*; hoc est, Imperatoribus *M. Aurelio* & *Commodo*, quando & *Melito Sardensis*, & *Apollinaris Hierapolitanus*, & *Dionysius Corinthius* Episcopi, nec non *Athenagoras Athenienfis* Philosophus, pietatis & doctrinæ famam latè sparsere.

Papias.

Inter Gentiles Philosophos insignis habitus est sub *Trajano Cheronensis Plutarchus*, ac *Dio Prusæus*; sub *Hadriano Phavorinus*, *Euphrates Stoicus*, (e) qui morbi ac senectutis tædio cicutæ haustu vitam finiit *Hadriano* permittente. *Sextus* item, *Agathobulus*, & *Oenomanus*. (f) Sub *Antonino Pio Taurus Berytius Platonicus* vixit; tum *Arrianus Nicomedienfis* Philosophus, & Historici-

e Xiphil. & Euf. Chron. f Capit. Eufeb. Chron.

(2) Polycarpum Romam venisse ann. æræ vulgaris 157. existimat & ostendit Pagi ad Annales Baronii.

A. 118. Christi ad 192. storicus; *Maximus Tyrius*, *Apollonius Chalcidicus Stoicus*; *Basilides Scythopolitanus*; qui omnes *M. Aurelii* præceptores fuere. Quo imperante

Peregrinus. *Peregrinus* Philosophus cognomento *Proteus*, apud *Pisas* per *Olympicum* ludicrum exstructo rogo se ipsum cremavit Olympiade 236. ut scribit *Eusebius* in *Chron.* meminit & *Lucianus* peculiari

a Ptol. l. 7. p. 270. Græc. libro, quem de ejus morte confecit. (a) *Menelaus* Mathematicus *Trajani* anno primo Lunam in spica Virginis notavit anno *Christi* 98. Paulò post sub *Hadriano* & *Antonino Ptolemæus* Astronomiæ princeps exstitit.

b Philost. c Euseb. Chron. e Suid. Eruditi ingenii ac sermonis primas tenuere *Trajano* Imperatore *C. Plinius* junior; (b) *Dio Prusæus*, quem *Trajanus* mirificè coluit; (c) *Polemo Laodicea*, quæ est ad *Lycum*, oriundus, Rhetor, & Sophista, *Aristidis* magister, qui & ipse sub *Hadriano* floruit; *Fronto* insignis Orator;

d Suid. *Philostratus Lemnius*; *Herodes Atticus*, (d) qui imperantibus *Trajano*, *Hadriano*, & *Antonino* celebris fuit. *Hermogenes Tarsensis*, quem *Suidas* prodit, sub *Marco* anno ætatis 18. Rhetoricam magna cum admiratione professum, anno 24. omnium prorsus oblitum, nulla, quod quidem appareret, ægritudine, in extrema inscitia,

e Suid. consenuisse; *Phlegon Hadriani* libertus, (e) qui ad Olympiadem 229. hoc est *Hadriani* obitum, & annum *Christi* 137. opus suum perduxit. Eadem tempestate *Galenus* Medicinæ princeps habitus est.

Historias edidere *Pausanias Herodis* æqualis, *Appianus*, *Justinus*, *Ælianus Prænestinus*, qui *Græcos* ipsos suapte elegantia superavit. *Lucianus* item, & qui illum imitatus est *Apulejus*, circa hæc tempora vixisse creduntur. Jurisconsulti *Trajano* & *Antonino* imperantibus memo-

f Capit. Eus. 4. Hist. rantur *Neratius Priscus*, *Domitius Labeo*, *Salvius Julianus*, *Volusius Matianus*. (f) Grammatici *Aper*, *Pollio*, *Eutychius*, *Proculus Siccensis*, *Aulus Gellius*.

(a) Hære-

A. 138. Christi ad 192.

[a] Hæretici sub *Trajano* & *Hadriano*, *Elxai*, qui se ad *Ossenos* adjunxit, ut ait *Epiphanius*, *Saturninus Antiochenus*, *Basilides Alexandrinus*, *Carpocrates* à quibus nefanda *Gnosticorum* secta profluxit; *Prodicus*, nec non *Marcio Ponticus*, quem circa annum *Christi* 134. hoc est, extrema tempora *Hadriani*, virus sparsisse suum (b) ostendimus. Sub *Antonino* fuerunt *Ophitæ*, *Cainani*, *Sethiani*, *Apelles*, *Valentinus*, qui circa annum *Christi* 153. *Romam* advenit, *Cerdo*, *Tatianus Justini* Martyris discipulus. (c) *Cataphrygum* hæresis auctore *Montano*, & *Priscilla Maximilla*que insanis fœminis, *M. Aurelio* imperante nascitur, ut Annales testantur.

Hæretici.

a Epiph. Hær. 19. & 17. & seq.

b Vide Animad. ad Epiph. p. 83. Iren 1. 3. c. 4. Eus 4. Hist. c 10.

c Eus. Chron. Epiph. Hær 48.

Sunt & Hæreticis annumerandi Bibliorum Interpretes, qui illo sæculo vixere, duo; *Aquila* semi-*Judæus* homo, ac semi-*Christianus*, quem ad tempus *Hadriani* refert (d) *Epiphanius*, & *Symmachus*, qui sub *M. Aurelio* scripsit. Ab his non longè abfuit *Theodotio*, (e) ut olim animadvertimus.

Interpretes Scripturæ Græci.

d Epiph. de Mens. & Pond.

e in Animad ad Epiph p. 399

CAPUT X.

De Commodo, Pertinace, Juliano, Severo; Caracalla, Geta, Macrino, Alagabalo, Alexandro.

A. 193. *Christi* ad 235.

(f) Occiso *Commodo*, anno ineunte *Christi* 193. *P. Helvius Pertinax* ab iisdem, qui *Commodum* oppresserant, Imperator est factus. Qui cùm Rempublicam optimis institutis regere ac militari cupiditati obviam ire vellet, intra octogesimum octavum diem è medio sublatus est. Cujus obitu fluctuantem, & quasi caducam, imperii possessionem licitari ausus est *Didius Julianus*. Sed post menses 2. dies

f Herod. 2. Xiphil. Capitol. Eutr. Victor.

Pertinax.

Julianus.

 quin-

A. 118. Christi ad 192. quinque, quòd integrum donativum repræsentare non posset, ab iisdem destitutus, *Septimii Severi* jussu necatur.

Severus. a Spart. & alii superiores.

(*b*) Hic enim oriundus *Africa*, cùm *Pannonia* præesset, per speciem ulciscendi *Pertinacis* imperium arripuit. Ac primùm Prætorianos ob indignam illius necem à suis circumventos exauctoravit; tum *Pescennium Nigrum Syriæ*, *Clodium Albinum Britanniæ* Præfectos, & imperii competitores, singillatim aggressus est. Primus *Niger* acie superatus, *Antiochia*, quò se receperat, capta, ad *Euphratem* fugiens interemptus est, ut scribit *Herodianus*. *Spartianus* haud procul *Cyzico* interfectum refert. Oppresso *Nigro*, *Byzantium*, quod in ejus fide perstabat, triennali obsidione *Severus* expugnavit, ac muris & libertate spoliatum *Perinthiis* contribui jussit anno circiter imperii quinto.

Byzantium captum.

Rebus in Oriente pacatis, vertit in Occidentem arma contra *Clodium Albinum*, quem hactenus *Cæsaris* oblata dignitate sibi conciliarat. Cum eo ad *Lugdunum* in *Gallia* congressus cæsis utrimque plurimis, ipsoque inter alios *Albino*, solus rerum potitus est; urbs direpta & incensa; caput *Albini Romam* missum, in ejusque fautores & amicos acerbissimè sævitum est.

Albinus. Lugdunum. eversum.

Hinc denuò profectus in Orientem, *Parthos*, *Adiabenos*, *Arabas*que devicit: *Alexandrinis Buleutarum* jus dedit; *Plautiano* interim *Romæ* omnia gubernante, cujus filiam *Plautillam Antonino* filio desponderat. Nuptiæ deinde anno *Severi* circiter decimo celebratæ sunt; (*b*) ac tantum dotis numeratum, quantum Reginis quinquaginta satis esset. Verùm paulò postea anno circiter *Christi* 204. *Plautianus* idem contra Imperatores conspirans, ab *Antonino* genero interimitur, & complures post eum interfecti, qui illi studuerant.

b Spart.

Severus in *Britannias* abiit anno imperii 15.

cum

cum duobus filiis, *Bassiano*, quem *Antoninum* cognominarat, & *Augustum* anno circiter imperii septimo fecerat, ac *Geta Cæsare* adhuc, an *Augusto*. Ibi quatuor circiter annis re prosperè confecta resedit & muro per transversam insulam ducto eam munivit. Ibidem denique majoris filii insidiis haud semel appetitus *Eboraci* moritur prid. Non. *Feb.* anni *Christi* 211. (a) cùm imperasset annos 17. menses 8. dies 3. Moriens septem annorum canonem reliquit; sic ut quotidiana modiorum quinque & septuaginta millia possent expendi; olei verò, quantum *Italiæ* toti per quinquennium sufficeret.

A. 193. Christi ad 215.

a Xiph.

(b) *Antoninus Caracalla*, & *Geta*, duo *Severi* filii, pari jure post parentis obitum ad imperium evecti sunt, anno, ut dictum est, *Christi* 211. quorum ex indolis morumque dissensione perpetua discordia fuit. Miti erat ac civili, ut ferunt, ingenio *Geta*: truculentus alter, & furore præceps. A quo, anno imperii altero, ut è *Xiphilino* constat, *Christi* 212. in ipso sinu matris per colloquii speciem frater est occisus anno ætatis 23. Cæsa postea est amicorum illius ac fautorum ingens multitudo. In his *Papinianus* Jurisconsultus, quòd parricidium illius excusare legibus nollet. Post hæc in Orientem abiit *Antoninus*. *Alexandriæ* verò ingentem civium stragem edidit, quòd in ipsum aliquando dicteria jecissent. *Artabanum Parthorum* Regem fraudulenter invasit, ac regnum ejus populatus est. Annis demum à patris obitu sex, mensibus duobus exactis, ab *Opilio Macrino* Præfecto Prætorio per *Martialem* Centurionem interficitur *Edessam* inter & *Carras* VI. Eid. *Apr.* ut ait *Xiphilinus*, anno *Christi* 217. ætatis illius 29. eodem auctore; *Spartianus* 43. imputat.

b Spart. Herod. 4. Xiphil. Eutr. Vict.

Caracalla & Geta.

Papinianus.

Macrinus.

(c) *Macrino* post annum, mensesque duos, quàm imperium assumpserat, à militibus occiso, unà cum *Diadumeno* filio, imperavit *Aurelius*

c Capitol. am. prid. Herodianus. Xiph. Vict. Eutr.

A. 19. Christi ad 235. *Alagabalus.*

Antoninus Alagabalus Varius, ex *Jovis* vel Solis Sacerdote, *Caracalla* filius vulgò, sed falsò creditus, anno *Christi* 219. Hic mortalium omnium fœdissimus fuit, adeo ut in mulierem, abjecta virilitate, sponte se deformaret, & quidvis corpore suo pateretur. Igitur annis tribus, mensibus novem exactis, consensu militum cum matre *Semiamira*, sive *Julia*, cæsus anno *Christi* 222. unco impactus in cloacam, inde in *Tiberim* tractus est anno ætatis 18. ut narrat *Xiphilinus*, plerique duos annos & menses aliquot assignant imperii, vitæ 16. sed *Xiphilino* magis assentimur; cujus ratio, cùm de *Alexandro* dictum est, (*a*) alibi est reddita.

a Part. 2. l. 4. c. 16. & 7. *Alexander.* b ibid.

(*b*) Anno *Christi* 222. *M. Aurelius Severus Alexander* ad imperium pervenit, cùm jam *Cæsar* esset anno superiore factus: Princeps longè omnium optimus, ac pace belloque præstantissimus. Summam vel in dicendo, vel à Judicibus exigendo jure diligentiam adhibuit, in eosque, qui favore aut corruptela justi fines excederent, severius animadvertit; adulatores, scurras, & aulicorum dedecora procul amovit; magistratus venales esse prohibuit, afferens non posse fieri, quin, quod emisset aliquis, hoc venderet. Itaque provinciarum rectoribus, ne populis oneri essent, instrumentum ex ærario præbebat.

c Lamprid. Zosimus l. 1. *Ulpianus.* d Herod. 6. Agath. l. p. 61. Vide Part. 2. l. 4. c. 7. *Persæ imperium recuperant.*

Idem à *Christo* non abhorruit; cui cùm divinos honores habere ac templum condere per Senatum minimè licuisset, eum in larario coluit. Usus est in administrando jure clarissimorum ejus scientiæ virorum industria, (*c*) *Ulpiani*, *Pomponii*, *Celsi*, *Modestini*, *Pauli*, *Proculi*, *Venuleii*. Ex his *Ulpianus* ad Præfecturam Prætorii provectus, militari seditione interemptus est, ut affirmat *Zosimus*. Sed & bellicam laudem pacis artibus adjecit. (*d*) Eo quintum jam annum imperante, *Artaxerxes Persa* cùm *Parthos* tribus

tribus præliis superasset, interfecto Rege eorum *Artabano*, *Persarum* in Oriente instauravit imperium; ex quo Magi in pretio esse cœperunt, ut scribit *Agathias*. Hunc *Romanos* fines incursantem frustrà literis absterrere conatus *Alexander*, in eum duxit exercitum, vicitque, ut ex Actis Senatus docet *Lampridius*, ac triumphavit 7. Cal. *Octobr.* etsi longè alia *Herodianum* scripsisse idem referat. Hac functus expeditione, novam contra *Germanos* suscepit; in qua conspiratione paucorum militum occiditur (*a*) *Moguntiaci* cum matre, cui se quamdiu vixit, ad invidiam usque morigerum præbuit. Ita *Lampridius*, & *Herodianus*, *Zosimus* à *Maximino*, qui tyrannidem usurparat, cum matre jussum interfici prodit. Id anno *Christi* factum est 235. (*b*) imperavit annos paulò plus 13. vixit novem & viginti cum mensibus 3.

A. 193. Christi ad 138.

a Hier. in Chron. & Eus. Oros. 7. c. 18.

b Lamprid. in Alex. Herod. 6. &c. Zosim. 1.

CAPUT XI.

De Christiana *re per illorum Imperatorum tempora, & illustribus pietate ac doctrina viris.*

EOdem, quo *Commodus* interemptus est, anno *Eleutherus* Papa moriens *Victorem* genere *Afrum* successorem habuit. (*c*) Qui *Theodotum Byzantium* Coriarium de *Christo* pravè sentientem ejecit ab Ecclesia; ortamque de Paschate controversiam cùm *Romæ*, tum aliis in locis, indictis Synodis composuit. (*d*) Quin etiam *Asianos Judaico* more celebrare perseverantes à communione segregare voluit. Sed hunc *Irenæus* ab eo consilio deduxit. (*e*) Gravis eo sedente procella persecutionis in *Christianos* incubuit; quam anno *Severi* decimo *Eusebii Chronicon* assignat, *Christi* 202. Per hanc *Leonides Origenis* pater *Alexandriæ*, (*f*) *Irenæus Lugduni* cum omni ferè populo suo passus est. Cujus persecu-

c Eus. 5. Hist. c. 27. *Quæstio de Paschate.*

d Eus. ibid.

e Eus. 6. Hist. *Persecutio Severi.*

f Martyr. Rom. Jun. 28.

A 197. Christi ad 235. tionis quædam in *Africa* velitatio fuit, (*a*) *Saturnino* primùm, deinde *Scapula* provinciam illam administrante.

a Tertull. in Scap. *Alexandro* Imperatore pacem habuit Ecclesia. Nam & *Christianis* ille favisse dicitur. Verùm cùm eos in consilium adhiberet, qui ut juris peritissimi, ita *Cristianis* iniquissimi erant, nonnullæ Martyrum cædes exstiterunt. (*b*) Quos inter *Cæcilia* claruit, cum *Tiburtio*, & *Valeriano*. *Urbanum* quoque, qui *Zephyrino* subrogatus annum septimum agebat in Pontificatu, gladius abstulit.

b Martyr.

S. Cæcilia.

Eadem tempora qua insigni sanctitate, qua doctrina, fecerunt illustriora (*c*) *Pantænus* è *Stoico Christianus*, qui cùm *Alexandrinæ* scholæ præfuisset, *Indias* Evangelii proferendi causa petiit ac sub *Severo* & *Caracalla* floruit; *Rhodon Asianus Tatiani* discipulus sub *Commodo* ac *Severo*; *Clemens Alexandrinus* auditor *Pantæni*, & *Origenis* magister; *Miltiades*, & *Apollonius*, qui contra *Montanum*, ac *Priscillam*, & *Maximillam* scripsere; *Apollonius* Senator, qui pro *Christiana* Religione apologiam in Senatu recitavit, ejusque decreto capite truncatus est imperante *Commodo*; *Polycrates Ephesiorum* Episcopus, qui *Victori* Pontifici pro quartadecimanis vehementiùs obstitit. In *Africa Tertullianus Severo* & *Caracalla* Principibus; *Romæ Minucius Felix*; *Origenes Alexandriæ*, qui quidem anno *Commodi* sexto, *Christi* 185. circiter in lucem editus, *Severi* decimo anno, decimum septimum ætatis agebat annum, quando (*d*) *Leonides* ejus pater martyrium obiit, ut narrat *Eusebius*. Eminebat & *Julius Africanus*, ad quem *Origenes* de *Susanna* sub *Alexandro* scripsit; *Gregorius Thaumaturgus*: *Heracles Alexandrinus* Episcopus; *Ammonius Christianus* in eadem urbe Philosophiam professus, cujus auditor fuit *Plotinus Lycopolitanus*, teste *Porphyrio* in illius Vita. De his ac cæteris quos omittimus, consulendus est præsertim *S. Hieronymus*.

c Hier. de Script.

Tertullianus.

d Euseb. Hist. c. 3. & in Chron Hier. de Script. Eccl.

Origenes.

CA-

A 235. Christi ad 276.

CAPUT XII.

De Maximino, Gordianis, Philippo, Decio, Gallo, *&* Volusiano, Valeriano, Gallieno, Claudio, Aureliano, Tacito, *Tyrannis* 30. *nec non* Odenato, *&* Zenobia.

A. 235. *Christi* ad 276.

MAximinus *(a) Gotho* patre, *Alana* matre genitus, sive occiso, ut *Herodiano* placet, *Alexandro*, sive post ejus necem nulla sua fraude patratam, Imperator factus est anno *Christi* 235. qui confecto prosperè bello *Germanico*, apud *Sirmium* hyemavit, ac dirè interim *Romæ* per Præfectos suos grassatus est, pluresque maximè nobilium interfecit. Inter hæc *Gordiani* ambo, pater & filius, *Carthagine* imperium usurpant. *Romani*, auctore Senatu, à *Maximino* deficiunt; & legati ubique mittuntur, qui provincias in Senatus potestate continerent. *Romæ* verò viginti viri ad tuendam Rempublicam delecti sunt. *Gordianis* in *Africa* post annum ac dies aliquot à *Maximini* duce *Capeliano* cæsis, *Balbinus* & *Maximus Pupienus* ex viginti viris à Senatu ad imperium provecti sunt anno *Christi* 237. quo *Maximinus*, dum *Aquilejam* obsidet, à militibus interfectus est cum filio adhuc puero, post annos duos ac menses aliquot in summa potestate transactos.

a Lampr. Herodi. 7. Eutr. Victor. *Maximinus.* Vide Par. 2. l. 4. c. 9.

Gordianus.

(*b*) *Balbinus* & *Pupienus* cum *Gordiano* puero, *Gordiani* illius, quem in *Africa* cum filio periisse suprà memoravi, nepote, ut *Capitolinus* ait, ut autem *Eutropius*, filio, annum solidum tenuere rempublicam. (*c*) Postea *Gordianum*, à quo favore superabantur, amoliri cupientes, à militibus trucidati sunt anno *Christi* 238. quo ex tempore *Gordianus* solus imperavit magno omnium favore, natus annos vel 11. vel 13. vel 16. (id enim am-

b Capitol. Herod. 8. Eutr. 9. *Balbinus. Pupienus. Gordianus.*

c Zos. 1.

A 215. Christi ad 176. ambiguè proditum est) optima & ad omnem virtutem facta puer indole; quam *Misitbei* doctissimi ac disertissimi viri, cujus filiam duxerat, prudentia temperabat; quo cum, aperto *Jano* gemino, magnis copiis contra *Persas* tetendit anno imperii quinto; ab iisque *Carras*, *Nisibin*, aliaque oppida recepit, & eosdem in regionem suam compulit. Anno insequente *Philippi Arabis* insidiis sublato *Misitheo*, paulò post *Gordianus* ipse, seditione per corruptos milites ab eodem concitata *Philippo*, perimitur,
a Vict. Eus. Zo. Gen. 1. (a) cùm sexennium regnasset, anno *Christi* 244. Cujus in locum ille ipse parricida successit; qui pace cum *Sapore* constituta *Romam* rediit. Hujus anno quarto labente, quo Consul ipse ter-
Philippus tium, filius ejus *Philippus Cæsar* secundùm fue-
b Vide l. 11. de Doct. Temp. c 15. c Zos. 2. re, (b) *Romæ* ludi sæculares, anno Urbis vertente millesimo, celebrati sunt, *Christi* 248. circa messis tempus, ut ex (c) *Zosimo* colligitur. Quinque demum annis in imperio decursi, sextum auspicatus senior *Veronæ Philippus*, *Romæ* junior à militibus jugulantur, anno *Christi* 249. cùm jam purpuram sumpsisset.

d Victor. Zos Eutr *Decius*. (d) *Decius* ex inferiore ortus *Pannonia*, excellente vir animi virtute ac bellandi usu præditus, ut cum *Victor* prædicat, imperavit eodem teste menses 30. & contra barbaros pugnans, in promiscua turba paludis haustus gurgite periit;
Gallus, & *Volusianus*. sic ut ne cadaver quidem inveniri potuerit. *Galli*, ut scribit *Zosimus*, fraudem cùm Barbaris occultè conspirantis ea clades est accepta. *Decii* filius eodem bello est exstinctus anno 251.

e Victor. Eutr. Zos. l. 1. Oros. 7. c. 21. (e) *Gallus* inde *Hostilius* limitanei in *Mæsia* dux exercitus militari suffragio creatus imperator, ac *Volusiano* filio in consortium assumpto, post biennium ac menses 4 cum eodem à militibus trucidatur apud *Interamnam*, dum adversus *Æmilianum* res novas in *Mæsia* molientem per-
f Eus. 7. Hist. c. 27 Cypr. de mortal. geret. Id anno evenit *Christi* 254. (f) Eo imperante, pestilens morbus, quantus numquam antea,

tea, totum penè vastavit orbem anno *Christi* 252. in quo *Christianorum* etiam adversus persecutores suos charitas enituit.

A. 255. Christi ad 276.

Persæ verò Orientalem limitem armis invadentes *Antiochiam* diripuere, *Scythæ* in *Asiam* transgressi latè omnia populati sunt. Quibus strenuè *Æmilianus* obstitit; &, iis repressis, imperium militaribus suffragiis est adeptus, occiso, uti dictum est, *Gallo*. Tertio (*a*) postea mense *Æmiliano* sublato, rerum potitus est *Valerianus* cum *Gallieno* filio, quo cum annum septimum libavit imperii: ac multis per id tempus Barbarorum incursionibus res *Romana* laccrata est. Auctor est *S. Augustinus Epist.* 80. Barbarorum impressiones *Gallieno* imperante *tales fuisse, ut mundi finem appetere putare possent*. Tyranni quoque complures variis in locis exorti, qui triginta numero percensentur à *Trebellio Pollione*. Cùm igitur adversus *Scythas*, a quibus capta *Chalcedon*, *Nicæa* succensa, *Ephesinæ Dianæ* templum crematum fuerat, *Valerianus* iisset, indeque contra *Saporem* Orientali limiti infestum progressus esset, ab eo captus, & vilis more mancipii habitus est, ut quoties equum conscenderet, incurvato eo pedem cervicibus ejus imponeret. Demum (*b*) illum cute nudari & saliri jussit, ut testatur *Eusebius*. Ea clades in annum *Christi* incidit 260. Secundùm quam *Odenatus* *Palmyrenorum* Decurio, cui *Zenobia* nupserat, (*c*) *Persas Romanis* finibus ingruentes fortiter compressit, ac *Romanam* rem sustinuit, cùm regium sibi nomen assumpsit.

a Trebel. Eutrop. Victor. Zosim. 1. Oros. 7. c. 12.

b Euseb. Orat. Constan. ad Sanc. c. 24. Agat. l. 4. p. 129.

c Trebel.

(*d*) Interim *Gallienus*, luxu nequitiisque perditus, lacerari undique tam à Barbaris, quàm ab Tyrannis, passus est imperium. Ad hunc cùm *Odenatus*, capta *Nisibi & Carris*, vindicata *Mesopotamia*, *Persarum* Rege fugato, cæsisque quamplurimis, vinctos Satrapas misisset, quasi vicisset ipse, triumphare non erubuit. Ea *Odenati* victoria Coss. *Gallieno & Saturnino* ab *Trebellio*, nota-

Gallienus.

d Trebell. Victor. Eutrop. Oros. 7. c. 22.

A 235. Christi ad 296. *Odenatus.* *Zenobia.*

notatur, qui est annus *Christi* 264. Paucis post annis *Odenatus* Imperator à *Gallieno* renunciatus, insidiis consobrini sui unà cum *Herode* filio trucidatus est, cujus uxor *Zenobia*, virilis animi fœmina, suscepit imperium. *Gallienus* à *Martiano* & *Cecropio* ducibus contra *Aureolum* Tyrannum excitus, ad *Mediolanum* occiditur cum fratre *Valeriano*. Imperavit annos cum patre ferè septem, solus octo.

Claudius. a Trebell. Victor. Eutrop. Zosim. l. 1. Oros. 7. c. 20.

(*a*) Anno itaque *Christi* 268. *Claudius* circiter IX. Cal. *April.* ut ex *Trebellio* constat, imperare cœpit, frugi, ac moderatus, & utilis Reipublicæ Princeps; qui, *Aureolo* sublato Tyranno, contra *Gothos* egregie pugnavit. Horum cæsa constat trecenta viginti millia, navium duo millia depressa; quod reliquum Barbarorum fuit, ad *Hæmimontum* fames ac pestis absumpsit, (*b*) *Atticiano*, sive *Antiochiano*, & *Orfito* Coss. qui in annum congruunt *Christi* 270. Paulò post eadem peste contactus moritur *Claudius*, postquam anno 1. mensibus paulò plus 9. imperavit, *Eusebio* & *Cassiodoro* testibus. Verùm cùm anno 270. illum decessisse *Trebellius* confirmet; videtur biennium ferè clausisse; alioquin fine anni 269. mortuus esset.

b Trebell.

Quintillus. *Aurelianus.* c Vopisc. Victor. Eutrop. Zos. Oros. 7. c. 23.

Frater illius *Quintillus* cùm imperium usurpasset, post dies 16. à militibus obtruncatus est, à quibus jam electus erat (*c*) *Aurelianus* obscuro genere editus, sed inter laudatissimos Principes ab Ethnicis numeratus; nisi quòd ad crudelitatem fuit propensior. Ab eo victi sunt *Alemanni*, & *Marcomanni*, à quibus maximam cladem *Romani* priùs acceperant; ob quam *Sybillinos* adeundos libros *Aurelianus* censuit, quod tertio Eid. *Jan.* anno *Christi* 271. contigisse ex *Vopisco* constat. *Romam* post victoriam veniens plurimos interfecit è Senatoribus. Muros Urbis amplificavit. In Orientem profectus *Zenobiam* vicit, & in triumpho duxit cum *Tetrico* Tyranno, quo apud *Catalaunos* in deditionem accepto *Gallias* recuperaverat.

Zenobia capta cum Tetrico.

verat. Utrumque postea vivere passus, hunc *Lucaniæ* Correctorem fecit, illam in Urbe retinuit: à qua *Zenobiam* familiam propagatam esse scribit (*a*) *Hieronymus*. Auctor est *Aurelius Victor* primum illum è *Romanis* Imperatoribus innexuisse diadema capiti suo, ac gemmis & aurata usum esse veste. Idem porcinam carnem largiri in populum instituit. Periit anno imperii vertente quinto, *Christi* ineunte 275. fraude *Mnesthei* Secretariorum Notarii, ad *Canophrurium*, inter *Byzantium* & *Heracleam*. Eo mortuo (*b*) interregnum fuit mensium circiter septem, quod de eligendo Imperatore Senatum inter & milites amica & ad hanc diem rara esset orta contentio, eas mutuò sibi partes utrisque deferentibus. (*c*) Tandem ab Senatu 7. Cal. *Octobres* creatus est *Tacitus*, vir, egregiè moratus, & tractandæ Reipublicæ imprimis idoneus; qui ad Historicum *Tacitum* genus suum referebat. At idem (*d*) ducentesimo post die apud *Tarsum* febri mortuus est; eique *Florianus* ejus frater cùm successisset, ab majori exercitus parte imperator factus est *Probus*. *Florianus* intra dies 60. incisis sponte venis obiit anno *Christi* 276.

A 235. Christi ad 276.

a Hier. in Chron.

b Victor.

c Vopisc. Eutr. Zos. Victor.

Tacitus.

d Victor.

CAPUT XIII.

De Christianis *rebus ac persecutionibus, nec non Hæreticis, tum claris pietate, vel sanctimonia, aut eruditione viris, qui à* Maximino *ad* Aureliani *usque tempus exstiterunt.*

MAximinus (*e*) statim atque imperio potitus est, in *Christianos* sæviit, ac sextam, uti vulgò computant, persecutionem instituit. In ea *Pontianus* Rom. Pontifex martyrium obiit, eique suffectus *Anterus* paulò plus uno mense functus, ineunte *Christi* anno 236. eumdem martyrii titulum obtinuit.

(*f*) Septimam verò persecutionem *Decius* ipse imperii exordio, *Christi* circiter anno 250. commo-

Maximini persecutio.

e Eus. 1. 6. Hist. c. 28. & in Chron. Oros. 7. c. 19.

Decii persecutio.

f Eus. 6. Hist. c. 32. Oros. 6.

A. 235. Christi ad 236. *Origenes idolis sacrificat.* a Epiph. Hær. 64. Vide & Animad. nostras. b Euseb. Hist. 7. c. 1. c Epist. 55. ad Pammach. d Cypr. Ep. 55. Epiph. Hær. 59. *Novatiani schisma.*

movit. In qua *Fabianus* Pont. *Romæ* cæsus est *Januarii* 20. cùm sedisset annos 15. In ea persecutione comprehensus (*a*) *Origenes*, ne infanda pateretur, thus idolis adolere maluit; ac *Tyrum* inde secedens, anno post quinto moritur sub *Valeriano* & *Gallieno*, ætatis undeseptuagesimo, ut ex (*b*) *Eusebio* colligitur. *Tyri* porrò mortem obiisse fidem facit (*c*) *Hieronymus*. Anno *Decii* ultimo, *Christi* 251. cùm *Romana* sedes annum amplius vacasset, *Fabiano* subrogatus est *Cornelius*: contra quem (*d*) *Novatianus* schisma conflavit à paucissimis suæ partis electus; ad quem se *Novatus* Episcopus ex *Africa* veniens adjunxit: quem plerique cum *Novatiano* promiscuè habent.

e Vide Eus. 26. Hist. c. 41.

Sub *Decio* cùm alii complures passi sunt, tum *Agatha* in *Sicilia*, *Alexandriæ Apollonia*, quæ se ardentem in rogum injecit, ut scribit (*e*) *Eusebius*

f Greg. Tur. l. 1. Hist. c. 30. *S. Dionysius Parisiensis Episcopus.*

Eodem imperante *Decio*, ejusque anno 1. vel secundo, *Christi* 250. hoc est, *Decio* & *Grato* Coss. ait (*f*) *Gregorius Turonensis S. Saturninum Tolosæ* Episcopatum iniisse, cum eoque missos esse *Gratianum Turonorum*, *Dionysium Parisiensium* Episcopum: & hunc ibidem cum *Rustico* & *Eleutherio* mortem pro *Christo* subiisse.

Cui suffragatur Auctor *Vitæ S. Audomari* apud *Surium* die IX. *Septembris*. Qui refert, *Fuscianum* & *Victorinum S. Dionysii* socios eodem prædicasse tempore *Christi* fidem, quo *S. Quintinus* apud *Ambianenses* idem factitabat. At illi *Novembris* XI. *Maximiano* Imperatore passi sunt. Non multùm igitur *Maximiani* tempus *Dionysii* antecessit obitus, hoc est, quinquaginta circiter annis.

Eandem *Christiani* populi carnificinam, qui *Decio* successere, prosecuti sunt *Gallus* & *Volusianus*. Itaque *Cornelius* Papa post annos 2. menses totidem *Romæ* passus est; eique *Lucius* est suffectus; qui sub *Valeriano* & *Gallieno* cæsus *Stephano* sedem reliquit.

Per

Per idem tempus clariſſimum *Africana* lumen Eccleſiæ *Cyprianus Carthaginenſis* Epiſcopus floruit, qui *Philippo Aug.* III. & ejus filio *Cæſare* II. Coſſ. hoc eſt, anno *Chriſti* 248. ad Epiſcopatum evectus eſt. (a) Nam ſcribit poſt quatuor, quàm ſedere cœpit, annos, ortum eſſe in *Africa* ſchiſma *Feliciſſimi*, ſub ipſum *Cornelii Romani* Pontificis exordium, quod anno *Chriſti* 251. congruit.

A. 225. Chriſti ad 275. S. Cyprianus.

a Cypr. Epiſt. 55.

(b) *Stephano* ſedente, ſub annum *Chriſti* 256. *Carthagine* Concilium Epiſcoporum à *Cypriano* celebratur; in quo baptiſmus Hæreticorum pro falſo habitus eſt, repetique juſſus; quod ipſum & *Firmilianus Ceſareæ* in *Cappadocia*, *Dionyſius Alexandriæ* decreverunt. Sed iis omnibus Apoſtolica auctoritate reſtitit *Stephanus*. Hanc verò qualemcumque labem poſt paulò cruore ſuo *S. Cyprianus* diluit, *Valeriano* & *Gallieno* Imperatoribus, à quibus inſtaurata perſecutio eſt anno circiter quarto imperii ſui, *Chriſti* 257. hoc eſt, *Valeriano* IV. *Gallieno* III. Coſſ. ut (c) *Acta paſſionis S. Cypriani* teſtantur. Hoc enim anno in exilium pulſus, ſequenti *Chriſti* 258. pro *Chriſto* vitam finiit 18. Cal. *Octobres*. Ita decem ſolidos annos, ac menſes aliquot, in Epiſcopatu tranſegit.

b Cypr. Epiſt. 70. & ſeq. Aug. de Bapt. contr. Don. Vincent. Lirin. *Synodus Carthaginenſis de iterando baptiſmo Hæreticorum.* *Cypriani martyrium.* c Acta Paſſ. S. Cypr. Hier. de Script.

Eadem *Valeriani* perſecutio primùm *Stephanum* Papam, annis 2. menſibus 3. obito Pontificatu; inde ſucceſſorem ejus *Sixtum* poſt annum 1. menſes ferè 2. abſtulit anno *Chriſti* 259. Octavo Eid. *Auguſti*, quartoque poſt die *S. Laurentium*, inde *Hippolytum*, alioſque non paucos.

S. Laurentius.

Sed hujus crudelitatis meritas ſubinde pœnas *Valerianus* exſolvit, captus à *Perſis*, & ad pudenda vel mancipio coactus obſequia, ac demum cute nudatus, ut antea meminimus. (d) *Gallienus*, paterno doctus exemplo, perſequi ultrà *Chriſtianos* vetuit.

d Euſ. 7. Hiſt. c. 13. Oroſ. 7. c. 22.

Externo repreſſo, domeſticus Eccleſiam turbo jactavit. (e) *Paulus Samoſatenus Antiochenus* Epiſco-

e Euſ. 7. Hiſt. c. 8. Epiph. Hær. 65. *Paulus Samoſatenus.*

A. 255. Christi ad 276. Savellius

Episcopus *Sabellium* æmulatus, qui *Ptolemaide* in *Lybia* nefarium adversus sanctissimam Trinitatem dogma paulò ante vulgaverat, Filii & ipse Divinitatem oppugnare cœpit. (*a*) Contra quem prima *Antiochiæ* Synodus est habita sub annum *Christi* 260. cui *Firmilianus Cæsariensis*, *Gregorius Neocæsariensis*, & ejus frater *Athenodorus* interfuerunt. Sed tum subdola tergiversatione Patrum studia *Paulus* elusit. Postea verò altero in Concilio *Antiochiæ* celebrato damnatus, ac sede sua deturbatus est; qua cùm cedere nollet, interpellato, qui tum imperabat, *Aureliano*, vi detrusus est anno *Christi* 270. Tum enim nostris ab rebus haud alieno erat *Aurelianus* animo; qui biennio post, *Christi* 272. nona, ut plerique computant, persecutione grassatus, innumerabiles Martyres fecit; cui finem *Tacitus* imposuit, ut (*b*) *Charitonis Martyris Acta* testantur.

a Euf. 7. Hist. c. 22. 23. & 24.

Aureliani persecutio.

b Surius 28. Sept.

S. Paulus Heremita

Eidem sæculo splendorem attulit *Paulus* Heremitarum signifer; qui, *Decio Christianos* insectante, per occasionem vitandæ necis (*c*) speluncam adiit; in qua solitariam vitam amplexus est, anno ætatis 23. *Christi* 250. qui annus & *Magnum Antonium* in lucem edidit, ut ex *Hieronymo* colligitur. (*d*) *Dionysius* item *Alexandrinus* (*e*) obiit anno *Gallieni* 12. ait *Eusebius*; nec non *Gregorius Thaumaturgus*. E gentilibus *Plotinus* Philosophus sub initium *Aureliani*, hoc est, anno circiter *Christi* 270. moritur, ut ex *Porphyrio* in ejus *Vita* colligitur.

c Hier. in Paulo.

d Idem in Chron.

e Euf. 7. Hist. c. 28.

Suidas illum refert senem sub *Gallieno* admodum vixisse, atque hujus auditorem *Amelium* fuisse, *Amelii Porphyrium*, hujus *Jamblicum*; *Porphyrium* verò *Aureliano* imperante floruisse, & ad *Diocletiani* usque tempora pervenisse. Verùm *Eunapius Porphyrii* condiscipulum, non magistrum, facit *Amelium*, una cum *Origene*, & *Aquilino*; ac *Porphyrii* ætatem ad *Aurelianum* ac *Probum* perducit; qua & *Dexippum* Historicum

vixisse

vixisse memorat. *Longinus* præterea inter sæculi istius eruditissimos censetur; à quo *Porphyrium* institutum, & eo affectum nomine, cùm prius *Malchus* vocaretur, idem auctor est *Eunapius*. sed & *Zenobia* ad *Græcas* literas magistro eodem usa *Longino* est: quem propterea *Aurelianus* jussit occidi, ut scribit *Vopiscus*.

A 275. Christi ad 276. *Longinus*.

CAPUT XIV.

De Probo, Caro, Numeriano, Carino, Diocletiano, Maximiano, Constantio Chloro, *&* Armentario.

A 276. *Christi* ad 304.

TAcito (*a*) ac *Floriano* ejus fatre mortuis, *M Aurelius Probus* militari consensu ad principatum extollitur anno *Christi* 276. è *Pannonia Sirmiensi*, vir omni laude cumulatus: nam & bello præclarus, & incorruptis moribus fuit. Qui simul atque renuntiatus est *Augustus*, in eos milites animadvertit, qui *Aureliano* manus attulerant. Hinc *Gallias* adiens, sexaginta de Barbaris oppida recuperavit, & eorum septingenta millia propemodum occidit. Pacatis *Gallis* recepit *Illyricum*, ac *Getas* populos subegit omnes. In Orientem verò profectus *Persas* bello lacessivit: iisque superatis, & expugnatis aliquot urbibus, dum in *Italiam* rediens per *Illyricum* iter faceret, *Sirmii* à militibus est occisus, quos ob nimiam severitatem infensos habebat anno *Christi* 282 imperii septimo, quem mensibus circiter 4. inchoarat.

a Vopisc. Victor. Eutrop. Idatius in fastis Zos. 1. *Probus*.

Suffectus est *Probo* (*b*) *M. Aurelius Carus*, *Narbonæ* ortus in *Gallia*; qui statim *Carinum* & *Numerianum* filios *Cæsares* creavit, & *Carino* ad tuendas *Gallias* misso, cum *Numeriano* contra *Persas* tendit in Orientem. Ibi subacta *Mesopotamia*, ad *Ctesiphontem* usque progressus, ictu ful-

b Vopisc. Victor. Eutr. 9. Zosim. 1 Orosius 7. c 24. *Carus, Carinus, & Numerianus*.

A. 276. Christi ad 304.

fulminis exanimatus est anno circiter imperii uno vertente, *Christi* 283. *Numerianus* patris obitum ægrè ferens nimio fletu ocularem in morbum incidit; ac dum in lectica vehitur, *Apri* soceri insidiis oppressus est anno *Christi* 284.

a Ibid. *Carinus*

[a] *Carinus*, patris fratrisque dissimilis, ac sceleribus flagitiisque contaminatissimus, vixit. Nam ab eo probrum nullum abfuisse, nullum in eo virtutis ac bonæ mentis vestigium fuisse dicitur. Quamobrem summis æquè ac minimis invisus, aliquantò post patris mortem tempore, non magis cum *Diocletiano*, quàm cum publico in se odio luctatus est, pervenitque ad annum *Christi* 285. hoc est, alterum ab eo, quo *Diocletianus* imperare cœpit. Tum enim apud *Margum Mœsiæ* oppidum à suis proditus, ab exercitu *Diocletiani* victus interemptusque est.

b Victor. Eutrop. 10. Euseb. Chr. Fasti Siculi. Oros. 7. c. 25. *Diocletianus*.

(b) Anno igitur *Christi* 284. *Septembri* circiter mense, *Diocletianus*, qui antè *Diocles* vocabatur, post exstinctum *Numerianum*, oblatam ab exercitu purpuram accepit, natus in *Dalmatia* obscuro genere, (fuisse quippe libertus *Anulini* Senatoris traditur) sed militari fortitudine præstans. Is prima statim concione juravit nulla sua fraude *Numerianum* occidisse, ac subinde interfectorem ejus *Aprum* manu sua peremit: eoque vaticinium illud implevit, quod olim acceperat, tum se Imperatorem fore, cùm aprum sua manu occidisset; ex quo in venatu, quoties in aprum inciderat, eum per sese venabulo conficere solebat. Tum verò postquam *Aprum* interemit, fatalem se denique aprum invenisse jactavit.

Maximianus.

Postea rusticos in *Gallia* tumultuantes, qui se *Bacaudas* nominabant, misso *Maximiano Herculio*, compescuit anno 285. quo *Cæsar* primùm hic est factus. Nam sequenti 286. *Augustum* eumdem creavit ex *Cæsare Diocletianus* Cal. *Aprilis* quod scribit *Idatius*, ut labantem quà Barbarorum quà Tyrannorum grassatione Rempublicam fulciret.

ret. Quippe sub idem tempus & *Carausius* occupatis *Britannis*, & *Achilleus* in *Ægypto* purpuram sumpserant; & ab Oriente *Narses* imminebat *Persarum* Rex; & à *Quinquegentianis Africa* vastabatur: quibus undique sævientibus procellis aliquot annos jactatus est *Romanus* orbis. Ergo (*a*) anno 7. imperii, *Christi* 291. ut omnibus occurreret, duos *Cæsares* creavit *Constantium Chlorum*, qui *Claudii* II. nepos per filiam traditur, ait *Eutropius*, & *Galerium Maximianum* in *Dacia* natum haud procul *Sardica*, qui *Armentarius* cognominatus est, quòd armentorum pastor fuisset. Hos ut affinitate sibi jungerent, *Diocletianus Valeriam* filiam *Armentario*, *Maximianus Herculius Theodoram* privignam *Constantio* collocavit. Inde quadrifàriam partito bello, *Diocletianus* in *Ægyptum*, *Herculius* in *Africam*, *Armentarius* in Orientem, *Constantius* in *Britanniam* profecti sunt. Ab his omnibus longis & laboriosis expeditionibus *Romanus* pacatus est orbis, *Diocletiani* anno imperii 12. labente, *Christi* 296. ut in *Chronico* testatur *Eusebius*, obsessa mensibus octo *Alexandria*, captaque, cum *Ægypto* rediit ad obsequium.

A. 296. Christi ad 304.

a Idat.

Cæsares creati à Diocletiano Constantius & Galerius Maximianus.

Carausius ab *Alecto* socio post annos quàm defecerat septem interemptus est, anno *Christi* 293. *Alectus* verò ab *Asclepiodoto* Præfecto Prætorio post annos tres opprimitur, *Christi* 296. (*b*) Ita *Britannia* decimo anno recuperatæ, ait *Eutropius*. Eodem tempore & *Quinquegentiani* à *Maximiano Herculio* perdomiti, & *Galerius Armentarius* à *Narseo* victus; à *Diocletiano* arroganter exceptus, sequenti (*c*) anno *Christi* 297. acceptam ignominiam ultus est, fusis *Persarum* copiis, ac *Narsei* conjugibus, sororibus, liberisque captis. (*d*) Ideo revertentem honorificè *Diocletianus* in *Mesopotamia* suscepit.

b Eutrop.

c Idat.

d Eutrop & Victor.

(*e*) Demum post magnificum de tot confectis bellis triumphum *Romæ* ab utroque *Augusto* celebratum, ambo deposita purpura eodem die Ca-

e Idem & Zosim. Euseb. 8. Hist c. 13. & in Chron Oros. 7. c. 25.

S 2 len.

A. 276. Christi ad 304. *Diocletianus, & Maximianus purpuram ponunt*

lend. *Aprilis*, ut auctor est *Idatius*, privati facti sunt, *Diocletianus Nicomediæ*, *Mediolani Maximianus*. Sed ille sponte, sive ingravescente jam ætate fatiscens, sive *Christianæ* rei, cui par opprimendæ non erat, tædio fractus, *Salonas* in hortos secessit. *Maximianus* auctoritate magis collegæ, quàm voluntate, idem ut faceret adductus est. Id anno 20. *Diocletiani*, *Christi* 304. contigit, quo Coss. fuere *Diocletianus* IX. *Maximianus* VIII. ut scribit *Idatius*; qui & *Augustos* eadem hora renuntiatos ait esse *Constantium Chlorum* & *Galerium Maximianum Armentarium*; *Cæsares* verò duos alios, *Severum* & *Galerium Maximinum* sorore *Armentarii* genitum, ut ait *Victor*.

Constantius ita cum *Galerio Maximiano Romanorum* orbem partitus est, ut hic *Illyricum*, *Asia*, Oriensque cederet, *Constantio Gallia*, *Italia*, & *Africa*; qui postea *Italiam*, & *Africam* collegæ remisit. Itaque *Maximianus Severum Italiæ*, *Maximinum* Orienti præposuit. *Constantinus* interim *Constantii Chlori* filius obses à patre *Diocletiano* & *Galerio Maximiano* traditus, cùm ab eodem patre reposceretur, variis à *Galerio* periculis objectus, clamque dilapsus, *Gessoriacum* ad patrem profugit. Ita scriptor quidam anonymus, quem manuscriptum penes nos habemus.

CAPUT XV.

De Christianæ *Religionis statu ab anno* Christi 276. *quo* Probus *est exorsus*, *ad* Constantii Chlori *obitum*, *&* *initium* Constantini, *hoc est*, *annum* 305. *vel* 306. *Ubi de persecutione* Diocletiani, Donatistarum *origine*, *&* *plerisque sanctitate ac doctrina inclytis*.

PAucis iis annis, quos hoc capite complectimur, maximi in Ecclesia motus exstiterunt. Ipso *Probi* Imperatoris exordio, hoc est, secundo ejus

ejus anno, *Christi* 277. *Manichæorum* hæresis erupit, ut in *Eusebiano Chronico* legitur. Ubi & ærarum aliquot annis tempus idem notatur, *Antiochenorum*, *Laodicenorum*, (1) &c. Hunc annum *Probo* & *Paulino* Coss. inscriptum a) *Leo* Papa illius præfinit origini. Quo tempore *Archelaus*, *Cascbaræ* in *Mesopotamia* Episcopus, sanctitate & eruditione florens *Manetis* se furori strenuè ac constanter objecit.

(*b*) Sub *Diocletiano* verò gravis, & quanta hactenus non fuerat, in *Christianos* exorta persecutio est, sub extremum illius imperii tempus. Etsi longè cum ante sævire in illos cœpisse ex *Actis S. Sebastiani* colligit *Baronius*: (*c*) quem anno 2. *Diocletiani* passum vult cum *Tiburtio*, *Chromatio*, aliisque.

Sed vehementius illud exarsit incendium anno ipso labente *Diocletiani* 18. sive, ut (*d*) *Eusebius* putat, 19. quem à Paschali mense numerare incipit: Igitur per eos dies, quibus Passionis Dominicæ memoria colitur, Imperatores edicto jusserunt Ecclesias dirui & sacros Libros ad incendium tradi: tum ut *Christiani* honoribus functi gradu suo deciderent, cæteri capite minuerentur. Innumerabiles ergo pro *Christi* fide vario cruciatuum genere consumpti sunt, quorum *Eusebius* nonnullos recenset; ut *Procopium* apud *Cæsaream Palæstinæ*, *Alphæum*, *Zachæum*, &c. passim verò Ecclesiasticis in tabulis illius temporis martyria leguntur; velut *Marci*, & *Marcelliani*; *Cosmæ* & *Damiani* fratrum; *Vincentii* *Agnetis*; *Luciæ*; *Mauricii*, ac legionis *Thebæorum*. *Marcellinus* item Papa anno *Christi* 304. redactis jam in ordinem Imperatoribus, 6. Cal. *Maii* pro *Christo* mortem pertulit. Anno quippe persecutionis altero ambo Imperatores imperio se abdicarunt, ait *Eusebius*.

Porro qui metu pœnisve fracti sacros Libros tradiderunt, *Traditores* in *Africa* vocati sunt,

S 3 quod

A 276. Christi ad 304. *Manichæi*.

a Leo Hom. 2. de Pent. Vide Epiph. Hær. 66. & Animad nostras. Cyr. Cat. 6.

Diocletiani persecutio.

b Vide Par. 2. l. 4. c. 9.

c apud Sur. Jan. 20.

d Euf. in Chron. & Hist. 8. Oros. 7. c. 15.

Martyres varii.

Traditores semen Donatistarum.

(1) Tempus Manetis hæreseos stabiliit Quenellus in Notis ad Opera sancti Leonis.

A 276. Christi ad 304. quod semen *Donatistarum* schismatis postmodum fuit. (*a*) Ac primùm *Cyrtæ* in *Numidia* Concilium ab infamibus plerisque isto crimine celebratum est Episcopis, cui *Secundus Tigisitanus* Primas *Numidiæ* præfuit. In eo vitandi causa schismatis *Traditores* recepti sunt, anno *Christi* 303.

a Optatus l. 1. August 1. contr. Cresc. c. 26.

Neque Martyrum cruore tantùm, sed eruditione quoque nobilitata est Ecclesia. (*b*) Sub *Probo* enim vixit *Anatolius Laodicenus* vir doctissimus. Sub *Caro* & *Diocletiano* *Pierius Alexandrinus* Presbyter; *Pamphilus*, qui sub *Maximino* postea passus; *Lucianus* eadem persecutione cæsus, *Methodius Olympi Lyciæ*, ac deinde *Tyri* Episcopus qui sub *Diocletiano* martyrium obiit; alii sub *Decio* & *Valeriano* putant, ut refert *Hieronymus*. Sed prius placet; quandoquidem & contra *Porphyrium* & contra *Origenem* scripsit; quorum ille ad *Diocletianum* usque pervenit; hic *Decio* supervixit: *Arnobius*, qui sub *Diocletiano Siccæ* Rhetoricam docuit, & *Christianus* postea factus est; ejusque discipulus *Lactantius*. Ex Gentilibus Poetæ sub *Caro* & *Diocletiano* celebrati sunt *Calpurnius Siculus*, & *Nemesianus*. Historici *Lampridius*, *Capitolinus*.

b Eusеb. Chron. Hieron. descript.

Viri docti & pii.

RATIO-

RATIONARII TEMPORUM PARTIS PRIMÆ LIBER SEXTUS.

In quo Anni continentur ab 304. *Christi* ad 491.

CAPUT I.

De Constantio Chloro, *&* *ejus filio* Constantino, Licinio, *&* *horum inter se bellis, deque Indictionum origine.*

A 304. Christi ad 337.

A. 304. *Christi* ad 337.

Diocletiano & *Maximiano* sponte privatum ad genus vitæ redactis, anno *Christi* 304. eodem anno, ac die, hoc est, Cal. *Aprilis* ut auctor est (a) *Idatius*, *Julius Constantius Chlorus*, & *Galerius Maximianus Armentarius* è *Cæsaribus* (b) *Augusti* & Imperatores facti sunt, quorum ille *Galliis* & *Britanniis* contentus fuit; hic *Romanum* reliquum possedit orbem, cui administrando cùm solus intentus esse non posset, curam illius cum duobus partitus est, *Severo*, & *Galerio Maximino* in *Illyrico* natis; hoc verò sororis filio. Quos etiam *Cæsares* creavit (c) eodem, quo *Constantinus Cæsar* est appellatus tempore; hoc est, anno 305. vel 306. *Severo Italia*, Oriens *Maximino* permittitur; *Maximianus* in *Illyrico* resedit.

Par. 2. l. 4. c. 20.

a Idatius in fast.

b Eutrop. l. 10. Victor. Schotti, & in Cæs. Oros. 7. c. 5. Zon.

c Victor. Schotti. Anonymus, scriptus.

Constantius Chlorus, vel uno tantùm anno, vel

vel biennio, ut plerisque placet, *Augusta* dignitate potitus est; (*a*) atque *Eboraci* in *Britannia* diem obiit. Miti ac civili fuit ingenio, planèque liberalis; (*b*) qui neque contra *Christianos* quæstionem haberi passus est, & quos ejus professionis in comitatu suo esse sciret, cæteris antetulit. (*c*) Ad hunc *Bononiæ*, sive *Gessoriaci*, degentem *Constantinus* accurrit, *Galerii Maximiani* insidias veritus; in cujusque complexu paulò post *Eboraci* moritur *Constantius*, anno, ut vulgò ferunt, *Christi* 306 quo sextum Consules erant *Chlorus* & *Armentarius*: (*d*) *Jul.* 25. auctore *Socrate*.

Ex hoc anno *Constantini* procedit initium, etsi tum *Cæsaris* contentus appellatione (*e*) sequenti anno *Augusti* ab *Maximiano* socero nomen accepit. Natus tunc erat annos 32. vel 33 quod ex mortis illius tempore post intelligetur Ortus itaque est anno circiter 273 ex *Helena Bithyna* quam concubinam (*f*) plerique fuisse dicunt: (*g*) *Ambrosius* stabulariam, alii legitimam, sed obscuriore loco natam conjugem. (*h*) *Zonaras* in incerto rem reliquit.

(*i*) At *Romæ*, ubi *Constantini* allatæ sunt imagines, *Maxentius Herculii* filius à Prætorianis militibus subitò Imperator acclamatus est: qui initio, populi demerendi gratia, (*k*) *Christianis* favere visus est, ac persecutioni modum adhibuit; at mox in omni se crudelitatis ac flagitii genere volutavit. (*l*) Contra hunc *Galerius Maximianus Severum Cesarem* misit; qui destitutus à suis *Ravennam* fugit. *Galerius Romam* cum exercitu petēs, frustraque *Maxentium* generum suum per legatos hortatus, ut precibus potiùs quàm armis mereretur imperium, fœdè & ipse desertus à suis in *Illyricum* abiit; (*m*) ubi *Licinium Cæsarem* constituit anno *Christi* 307. (*n*) Quo *Herculius* ad spem evectus imperii resumendi, quo invitus cesserat, è *Lucania Romam* revertit; *Diocletianum*que *Carnunti* in *Pannonia* degentem, (non *Carnuti* in *Celti*-

a Victor. Schotti *Constantius Chlorus*. Eutr. 10. Victor. Schot. Euf. 1 de Vita Const. & in Chron. Oros. 7. c. 25 Zonar. *b* Euf. de Vita Const. Sozom. 1. c. 7. *c* Vict. Anonym. Zonar. *d* Soc. 1. c. 1. *Constantinus*. *e* Paneg. Const. & Max. dictus. *Maxentius*. *f* Hier. Chron. Zosim. l. 2 Oros. 7 c. 25. Chron. Alex. *g* Ambr. de fun. Theod. *h* Zonar. To. 3. *i* Eutr. 10. Victor. Euseb. 8. Hist. c. 14. & de Vita Const. *k* Euf. 8. Hist. c. 14. Optatus l. 1. *l* Vict. Schot. Entrop. 10. Anon. Zosim. 2. *m* Eutr. 10. Vict. Schot *n* Eutr. 10. Vict. Ep. Oros. 7.

ca,

ta, ut malè narrat *Zosimus*) vel, ut *Victor* scribit, *Salonæ*, idem ut faceret litteris hortatus est, quod ille renuit. (*a*) Postea *Severum* perjurio deceptum, & *Ravenna* retractum, captivi habitu in urbem perduxit, & in *Appia* via tricesimo ab Urbe milliario jugulavit, eodem anno 303. ut confirmat *Idatius* : *Herculius Maxentio* filio suo insidias struens *Roma* pellitur, & ad *Constantinum* fugit in *Gallias*; (*b*) cui *Faustam* filiam in matrimonium dedit cum *Augusti* appellatione.

Anno deinde 308. quo *Herculius* X. & *Armentarius* VII Consules ponuntur, (*c*) *Licinio Carnunti* Imperatore creato; Id:b. *Novembris*, ut scribit *Idatius*, (*d*) quatuor ab *Augustis* Respublica regi cœpit, *Constantino* & *Maxentio Augustorum* filiis, *Galerio Maximiano* & *Licinio* novis hominibus. (*e*) *Herculius* anno 310 dum adversus generum suum *Constantinum* nefaria molitur, re per *Faustam* ejus filiam detecta, *Massiliam* fugiens pœnas ibi perfidiæ luit. De tempore fidem facit *Idatius*. (*f*) *Galerius Maximianus* sequente anno fœdo morbo consumptus est (*g*) octavo suo Consulatu; quem *Maxentius* gener (*h*) inter Divos adscripsit.

(*i*) Anno 312. *Constantius* cœlesti crucis ostento contra *Maxentium* animatus, & *Alpes* transgressus, victis ad *Veronam* illius ducibus, eumdem non longè ab Urbe superavit: (*k*) qui per pontem, quem *Tiberi* imposuerat, raptim properàns, ejus ruina oppressus, ac demersus periit. Caput ejus *Romæ* ac per *Africam* circumulatum est; quod *Nazarius* in *Panegyrico* dixit.

Ordinatis in Urbe rebus, (*l*) *Constantinus* in *Germaniam* profectus *Mediolani* sororem *Constantiam Licinio* collocavit anno 313. & eodem *Galerius* (*m*) *Maximinus Christianorum* carnifex contra ambos Imperatores stolidè bello suscepto, in *Illyriis* ab *Licinio* victus in *Asiam* aufugit, & apud *Tarsum Ciliciæ* horrenda morte consumptus est.

A. 304. Chr. usq. ad 337.
a Anon. Zos. 2. Vict. Sch. Oros. ib.
b Paneg. Const. & Max. Eutrop. 10. Zosim 2. Aug. 4
c Hier. Chron. Idat. fast. Vict. Schot.
d Eutr. 10
e Eutr. & cæteri. Maximiani mors.
f Eus. l. 8. Hist. c. 17
g Eus. & Idat. Fast.
h Vetus Inscr. Nummi apud Baron. An. 306.
i Vide Par. 2. l. 4. c. 10. Maxentii clades
k Eus. l. de Vita Const. c. 22. & 9. Hist. c. 9. Zosim. 2. Vict. Schot. Eutrop. 10.
l Zosim. 2. Eutrop. 10.
m Eus. 8. Hist. c. 9 & 10. Zosim. l. 2. Eutr. 10. Vict. Schot. Oros. 7. c. 28.

A 303. Christi ad 337. a iidem Auct.

est. Nec diuturna inter ambos Principes concordia fuit. (*a*) His enim quartum Consulibus, ut *Idatius* refert, anno *Christi* 315. rupto fœdere, ad *Cibalim* primo, quod est *Pannoniæ* opidum, 8. Id. *Octobris*, deinde in campo *Mardiensi* pugna facta est, utrobique fusi fugatique *Liciniani*. Tandem reconciliata pace de integro divisum est imperium. Interim *Salonæ Diocletianus* obiit 3. Non. *Decembris*, ait *Idatius*.

b Anonym Zosim. Euseb. de vita Const. &c.

(*b*) Anno 324. cùm *Licinius* adversus *Constantinum* rursus arma cepisset, causatus illum ultra limites suos in alienam ditionem erupisse, (quamquam *Gothos Thraciam Mœsiam*que populantes necessario propulsarat) prope *Hadrianopolim* maximam cladem accepit, Non. *Julii*, (quod *Idatius* adnotat) cæsis millibus 35. cùm 150. millia peditum haberet, equitum 15. millia. Inde *Byzantium* se proripiens denuo pugna navali vincitur. Ac demum novissimo ad *Chalcedonem* prælio debellatus in victoris potestatem venit; a quo vitam, interposita conjuge sorore *Constantini* pactus, ac *Thessalonicam* relegatus, sequenti (*c*) anno 325. quod novas res moliretur, in eadem urbe peremptus est. Hic finis civilium armorum fuit.

c Idat. *Licinii mors*. *Crispus occiditur*. d Oros. 7. c. 28. e Amm. 14. f Zosim. 2. g Idat. Fast. Hieron. in Chron. *Constantinopolis exstructa*. h Hier. in Chron. Zosim. 2. Socor. 1. c. 16. Vide 11. de Doct. Tem c. 42.

Hostili perfunctum metu *Constantinum* domestici turbines excepere. (*d*) *Crispus Cæsar*, ex priori conjuge *Minervina* ejus filius, egregia juvenis indole, cùm in suspicionem tentati cum noverca stupri venisset, *Pola* in *Istria*, ut scribit (*e*) *Ammianus*, occiditur, *Romæ* (*f*) *Zosimus* id factum asserit. Annum (*g*) verò *Idatius* indicat, qui est *Christi* 326. Nec diu innocentis ultionem distulit Deus; quippe consequens annus *Faustæ*, quæ privignum accusarat, necem attulit; quam falsi compertam *Constantinus* balnei calore jussit occidi.

(*h*) Eo Imperatore *Byzantium* instauratum est, ac penè totius orbis locupletatum spoliis, sic ut *Romam* exæquaret, cum imperii sede conditoris no-

nomen accepit. Eam V. Id. *Majas* anno 330. dedicatam prodit in *Fastis Idatius*. Lege autem lata, & in lapideam columnam incisa, novam *Romam* appellari jussisse *Socrates* refert.

(*a*) *Sarmatis* post hæc subactis, ac per varia *Romani* imperii loca distributis, quarto post anno, qui erat *Christi* 337. ipso Pentecostes die moritur *Constantinus* in suburbano *Nicomediæ*; ubi paulò ante mortem baptizatum esse (*b*) plerique Veterum affirmant; quibus (*c*) Cardinalis *Perronius* nuper adstipulatus est, dum post *Nicænam* Synodum baptizatum ab *Eusebio Nicomediensi Constantinum* asseruit.

(*d*) Indictionum originem vulgò *Constantini* ætate prodiisse putant, ejusque anno 6. *Christi* 312. Sed ego, qui sic sentiunt, divinare eos arbitror, non certum dicere; nam nullum idoneum testem citant. Apud (*e*) *Ambrosium* fit ejus mentio verbis istis: *Indictio enim Septembri mense incipit*. Et in (*f*) *Cod. Theod. Valentiaca Indictio* nominatur. Antiquiorem his Auctorem, qui quidem exploratæ sit fidei, non facilè reperias. Undè porrò *Indictionis* vox manaverit, quæque sit ei subjecta notio, non magis perspicuum est hactenus. Illud inter doctos convenit, *Indictiones* nihil aliud esse, quàm præstationes & tributa, quorum canon, id est, modus, quotannis indicebatur. Sed cur spatio 15. annorum, quot orbis Indictionum colligit, finiri placuerit, & qua de causa, quove tempore primum id usurpari cœperit, cùm multæ multorum conjecturæ sint, nulla satis probabilis adfertur. Est autem Indictionis usus triplex. Nam alia Calendis ab *Septembribus* proficiscitur, eaque *Constantinopolitana* dicitur. Alia ab 8. Cal *Octobris* quæ *Cæsarea* vocatur. Harum utra sit vetustior, nondum mihi constat. Tertia *Pontificia*, seu *Romana*, nominatur, quæ in *Pontificiis* diplomatibus adhibetur, & à Cal *Januariis*, quæ priores duas illas epochas sequuntur, sumit exordium.

CA-

A 1043 Christi ad 337.

a Hier. in Chron. Anonym. Idatius.

b Euseb 4 de Vita. Const. Hier. in Chron. Ambr Orat. in fun. Theod. Socr. Theod. Sozom.

c Perron. In Resp. p. 239.

d Vide Pr. de Do. Temp c. 19. & seq.

e in Epist. d Episc. Æmiliæ.

f Lege 9. Cod. de Indul.

A. 304. Christi ad 337.

CAPUT II.

De rebus Ecclesiasticis, quæ Constantino *Imperatore contigerunt; persecutione* Maximiani; Donatistarum *schismate;* Arianorum *heresi;* & Nicæna *Synodo. Tum de viris pietate ac literarum scientia claris.*

CHristiani nominis vexationem à *Diocletiano* cœptam, post ejus & *Herculii* secessum, propagavere *Galerius Maximianus* & alter *Galerius Maximinus*. *Constantinus* verò, qui *Gallias* obtinebat, non modò *Christianorum* abstinuit sanguine; sed illos etiam habuit in pretio. (*a*) Præ cæteris in Oriente bacchatus est *Maximinus*, qui innumerabiles Martyres occidit. Eximii fuere *Pamphilus Cæsariensis* Presbyter eruditissimus; *Procopius* in eadem urbe passus; *Petrus Alexandrinus* Episcopus, qui *Arium* ob schisma *Meletii* à communione submovit; (*b*) *S. Potamiena Alexandrina*; *Lucianus Nicomediæ*, &c. Quin etiam (*c*) jussu *Maximini* detestandus quidam liber sub *Actorum Pilati* nomine vulgatus est, in quo multa de *Christo* nefaria continebantur. Nec minùs *Romæ* grassabatur *Maxentius*. Modum crudelitati *Constantinus* victor adhibuit; cujus auspiciis & favore dilatata *Christi* Religio longiùs se *Romanis* finibus extendit.

a Euseb. Hist.

Martyres sub Maximino.

b Pallad. Lausiac. c. 1.

c Euseb. 9. Hist. c. 4.

Licinius (*d*) postea hostis ex fautore factus *Christiani* nominis, non paucos & ipse Martyres dedit, quos inter egregia fortitudine memorantur 40. milites, qui in *Cappadocia* frigore enecti sunt; *Basilius Amasea* Episcopus, & alii, donec à *Constantino Licinio* interfecto pax est reddita.

d Euseb. in Vita Const. Chron. Socrat. 1. c. 8 Oros. 7. c. 28.

Dum ferro ac flammis in Ecclesiam tyrannicus exardet furor, domestica quoque illam tempestas exercuit. Nam duo præsertim schismata

sub

ſub *Conſtantini* & *Maxentii* exordium nata feruntur; *Donatiſtarum* in *Africa*; *Meletianum* in *Ægypto*. Prius his de cauſis conflatum eſt.

A. 308. Chriſti ad 337.

(*a*) *Lucilla* fuit *Carthagine Hiſpana* mulier, præpotens & factioſa, quæ à *Cæciliano* Archidiacono reprehenſa ulciſcendi ſui occaſionem captabat. Fortè accidit, ut *Menſurius Carthaginenſis* Epiſcopus à *Maxentio Romam* evocatus ſenioribus quibuſdam Eccleſiæ vaſa commendaret. Quo mortuo *Cæcilianus* in ejus locum ordinatus eſt à *Felice Aptungitano*; qui cùm ab iſtis depoſitum repeteret, hi communionem ejus averſati ſunt, iiſque ſe *Lucilla* conjunxit. Hæc origo fuit *Donaſtitarum*, qui ab *Donato à Caſis* nigris præcipuo ſchiſmatis auctore, à quo *Majorinus* ordinatus eſt, nomen adepti ſunt; etſi ab altero cognomine *Donato*, qui *Majorino* ſuffectus eſt, appellari ſe poſtea maluerunt. (*b*) *Maxentio* ſublato, cùm *Donatiſtæ Conſtantinum* interpellaſſent adverſus *Cæcilianum*, quem à traditore *Felice* ordinatum aſſerebant, Imperator *Melchiadi Romano* Pontifici, & aliis Epiſcopis, quorum tres erant *Gallicani*, cauſam commiſit. A quibus anno 313. damnati ſunt ſchiſmatici cum eorum principe *Donato*. At hi in *Africa* denuò tumultuantes, & ab *Æliano* Procoſ. iterum condemnati, ad Imperatorem provocant. Cujus mandato *Arelate* in Synodo cauſa illorum denuò diſceptata eſt, & ſecundum *Cæcilianum* dicta ſententia anno 314 *Volufiano* & *Aniano* Coſs. Cùmque nihilominus *Conſtantinum* iterum appellaſſent, *Romam* primùm, deinde *Mediolanum* venire juſſi, ibi poſtremò damnati ſunt, addita exilii pœna, quam idem poſtea *Conſtantinus* remiſit.

a Opt. 1. Aug. 5. cont. Parm. & in Brevi. & alibi. Tom. 7. parte 1.

Donatiſtarum hiſtoria.

b Optat. 1. Aug. Ep. 68. 162. 164. & alibi paſſim. Vide Tom. 1. Conc Gall. & Euſ. 10. Hiſt. c. 5.

Alterum ſchiſma *Meletianorum* fuit. (*c*) Auctor ejus *Meletius Lycopolitanus* Epiſcopus, qui à *Petro Alexandrino* Epiſcopo propter varia crimina, tum quòd idolis ſacrificaſſet, exauctoratus ab eo deſcivit. Natum illud eſt eodem quo *Donatiſtæ* tempore.

c Athan. Apol. 2. Socr. 1. Sozom 1. Theod. 1. c. 8.

Ex ea

A. 304. Christi ad 337. *a* Athan. passim. Socr. l. 28. Sozom. l. 25. Theod l. c. 30. Epiph. Hær. 69. *Arius.*

Ex ea factione prodiit (*a*) *Arius Alexandrinus* Presbyter, qui contra Dei filium impiam hæresim effudit; ob quam ab *Alexandro* Episcopo ejectus Ecclesia, patronos sibi quæsivit *Eusebium Nicomediensem*, & alterum *Cæsariensem* Episcopos, cum pluribus aliis. Quod incendium frustrà per literas perque legatum *Hosium* conatus est restinguere *Constantinus*. *Nicæna* denique Synodus habita est anno 325. cui interfuere 318 Episcopi.

b Athan. Apol. 2. *c* Hier. contr. Lucif. *d* Gelas. l. 2 c. 36. *e* Socrat. Trip. 2. c. 15. *f* Theod. l. 15. c. 26

Ab hac *Ariana* damnatur hæresis, & de Paschate celebrando controversia dirimitur. (*b*) *Arius*, nec non octo partium ejus Episcopi, *Nicæna* assensi fidei suscepti sunt, ut scribit (*c*) *Hieronymus*; *Arius* quidem ea lege, ut ne *Alexandriam* rediret, (*d*) cujus quidem cremari libros, (*e*) ejus verò fautores dogmatis *Porphyrianos* dici *Constantinus* edixit. Quòd autem in illa omni actione præcipuas sibi partes vindicarat *Athanasius Alexandri* Episcopi *Alexandrini* Diaconus, omnium in se *Arianorum* convertit odia; (*f*) atque quinto post Concilium mense, mortuo *Alexandro*, in ejus substitutus est locum; neque ut *Arium Alexandriam* redire pateretur, precibus ullis ac minis ab eo impetrari potuit. Ob id *Meletianorum* & *Arianorum* calumniis exagitatus, (*g*) demùm in famoso illo apud *Tyrum* conventiculo falsis criminibus damnatus est anno 335. cumque ad imperatorem *Constantinopolim* venisset, novis inimicorum fraudibus apud illum in suspicionem adductus, *Treverim* relegatur anno 336. *Arius* communionem ab *Alexandro Costantinopolitano* Episcopo per vim extorquere conatus, dum ad Ecclesiam properat infamem vitæ exitum habuit.

g Athan. Apol. 2. Socr. 1. Theod. Sozom. l. 25. Ruff. l. *Athanasii vexatio.* *h* Ruff. l. c. 8. Socr. l. 17. Sozom. l. 1. Ambr. de fun. Theod. Pauli ep. 11. Sever Sulp. l. 1. *i* Eus. 3. de Vita Const.

(*h*) Imperante *Constantino*, *Helena* ipsius mater crucem Domini *Hierosolymis* reperit, (*i*) ac basilicas erexit duas; *Constantinus* unam in ipsa urbe magnificentissimam.

In *Perside Sapores Christianos* vexat, & *Acepsimam*,

cepsimam, (*a*) *Aitbalem*, aliosque plurimos interficit, quem literis ad eum datis mitigare Imperator studuit. (*b*) In *India* porro *Frumentius Tyrius* Philosophus *Christi* propagavit fidem; & eodem ab *Athanasio* factus Episcopus rediit, circa annum 327. quando & *Iberos Christiana* cujusdam captivæ opera Evangelii lux afflavit. Ut autem secundo cursu *Christiana* res procederet, quamplurimis ei legibus pius Imperator consuluit: (*c*) quarum una fuit insignis, ut Episcoporum sententiæ in civilibus etiam causis ratæ essent, lata anno 314. Immunitatem quoque Clericis alia lege concessit. (*d*) Tum Hæreticos conventus habere prohibuit, ædesque illorum dirui, & Catholicis attribui jussit.

A. 301. Christi ad 337.

a Id. & Theopha Cedren.

b Ruf. l. 1. c. 5. socr. 1. c. 15. Theod 1. c. 23 soz. 2. c. 23.

c L. 1. Cod. Theod. de Ep isc

d Euf. 3. de Vita Const. c. 61. sozom 2. c 32.

(*e*) Synodi præterea variis in locis habitæ Ecclesiasticam sanxere disciplinam, præsertim *Ancyrana*, cui *Basilius Amasea* Episcopus subscriptus legitur, is qui ab *Licinio* mori jussus est; & *Gangrensis*, incertum quo anno.

e To. 1. Conc.

Illustres viri.

Nec minùs sanctitatis & doctrinæ ferax illa ætas fuit. Præter eos, quos sparsim attigimus, illustri pietate commendantur eorum plerique qui in Synodo *Nicana* convenerunt; (*f*) uti *Nicolaus Myrensis* Episcopus; *Spiridio Trimithuntis* in *Cypro*; *Eustathius Antiochenus*; *Paphnutius Thebarum*; innumerabiles alii. *Rhaticus* item *Augustodunensis* inter doctos habitus est; qui cum *Melchiade* judex ab *Constantino Donatistis* est datus. *Arnobius* ad hæc ex *Siccensi* Rhetore, ac Gentili, *Christianus* anno 20. *Constantini* factus scribitur ab *Hieronymo* in *Chronico*, quod ego longiùs infra tempus suum ab illo positum arbitror. Nam libros adversus Gentes pignus quoddam seriò susceptæ *Christiana* pietatis obtulisse dicitur: at illos sævientibus adhuc persecutoribus scripsisse, ex iis perspicuè colligitur. Tum in secundo testatur, ab Urbis conditæ primordio annum agi 1050. qui ex *Varonnis* calculo incidit in *Christi* 297. paulò ante *Diocletian.*

f socr. 1. c. 10. & 11.

A. 304. Christi ad 317. *tiani* persecutionem. Omninò sub *Diocletiano* scripsit *Arnobius*. Sed & *Lactantius Crispi Cæsaris* magister ei superstes vixit, vir omnium, ait *Hieronymus*, suo tempore eruditissimus, (*a*) sed adeo pauper, ut plerumque etiam necessariis indiguerit. Poetica *Juvencus* excelluit *Hispanus* Presbyter, & *Publius Optatianus Porphyrius*, qui Panegyricum morosi literarum artificii *Constantino* dicavit. *Nazarius* in *Galliis* & *Patera* Oratores insignes exstiterunt.

a Hier. in Chron.

CAPUT III.

De Constantini M. *filiis, & successoribus, maximè* Constantino, *deque* Gallo Cæsare, Vetranione, *ac* Magnentio *Tyrannis, & de bellis* Persicis.

A 337. *Christi* ad 361.

CONstantinus ex *Fausta Maximiani* filia liberos tres imperii reliquit hæredes, qui & *Romanum* orbem inter se partiti sunt. (*b*) *Constantinus* natu maximus *Gallias*, & quicquid trans *Alpes* erat, sortitus est. *Constans* minimus natu *Romam* & *Italiam*, *Africam*, *Siciliam* insulasque reliquas, *Illyricum*, *Thraciam*, *Macedoniam*, & *Græciam* *Constantius* inter ambos medius à freto *Propontidis* *Asiam*; & Orientem, cum *Ægypto*.

b Victor. Zosim. 2. Ruff. 1. c. 15.

(*c*) Habuerat *Constantinus* horum pater fratres duos, *Constantium Juliani* patrem, & *Dalmatium*; alii *Anabalianum* vocant. Hujus filii erant duo, *Dalmatius*, qui *Cesar* anno 335. factus dicitur in *Fastis Idatii*, ac *Censor* nominatur apud (*d*) *Socratem*: & *Anabalianus*, vel *Annibalianus*, quem Regem Regum, & *Ponticarum* gentium *Constantinus* esse jusserat, ut Anonymus refert. Unde & ab (*e*) *Ammiano* Rex appellatur.

c Socr. l. 2. c. 1. 7o fim 2. Ator. Eutrop. Anon.

d Lib. 1. c. 27.

e Amm. lib. 14.

Quos

Quos omnes statim post *Constantini* obitum militaris oppressit seditio, incitante vel dissimulante *Constantio* Imperatore. Cum his etiam *Optatus Patricius*, novo & ab *Constantino* excogitato titulo, & *Ablavius* Præfectus Prætorio trucidati. Tum *Constantii* fratris *Constantini* filius, *Galli* & *Juliani* frater; quod *Julianus* ipse testatur ad S. P. Q. Ath. scribens. *Gallum* ægritudo, *Julianum* tenera ætas (erat enim quinquennis) vix neci subtraxit. His parricidialibus auspiciis imperium iniere fratres tres, quos inter haud diu concordia tenuit. (*a*) Quarto post mortem patris anno, *Christi* 340. *Constantinus Constanti* fratri bellum movens, in ejusque fines irrumpens, interfectus est prope *Aquilejam*. *Constans* ipse post annos decem, *Christi* videlicet anno 350. ineunte, ut ex (*b*) *Idatio* colligitur, à *Magnentii* duce *Gaisone*, prope *Pyrenæos*, in castro, cui *Helenæ* nomen est, occiditur, annos natus 30. ut in *Chronico* scribit *Hieronymus*. Etsi *Aurelius Victor* 27. tribuat. (*c*) Cujus morte cognita, *Vetranio* Magister militum in *Pannonia* apud *Mursam*, *Nepotianus Eutropia Constantii* sorore natus *Romæ* imperium arripiunt, ille Calend. *Maii*, hic 3. Non *Junii*. (*d*) *Vetranio* octavo post mense, nempe 8. Calend. *Januarii* in ordinem redactus, privatam vitam coluit. *Nepotianus* vicesimo octavo die ab *Magnentii* ducibus oppressus est. (*e*) Cum *Magnentio* periculosiùs certatum est 4. Calend. *Octobris* auctore *Idatio*, ad *Mursam* in *Pannonia*. Victus primo impetu *Constantii* exercitus, postea superior fuit; eoque prelio ingentes *Romani* vires imperii consumptæ sunt. Id anno 351. accidit. (*f*) Post biennium, *Christi* scilicet 353. desperatis rebus, apud *Lugdunum* in *Gallia*, 3. Id. *Augusti*, *Magnentius* sibi mortem attulit. *Decentius* ejus frater apud *Senonas* 15. Cal. *Septembris*.

(*g*) *Gallus Cæsar* à *Constantio* creatus anno 351 & Orienti præpositus, dum summa potestate

A. 308. Christi ad 337. *Constantini filiorum militia, caedes.*

a Eutrop. 10. Anct. 2. c. 5. Zo. sim. Victor. Idat. *Constantinus junior occisus. Tum Constans.*

b Socr. 2. c. 6. Sozom. 4. 1.

c Iidem.

d Idat. Julianus Orat. 1. & 2.

e Victor. Socr. 2. c. 31. Sozom. 4. c. 7. Orosi. 7. c. 27.

f Idat. Socr. l. 4. c. 28. Zosim. Vict. Europ. &c. *Gallus Cæsar.*

g Amm. 14. Idat. Socr. 2. 31. Vict. Eutr. 10. Zosim. 2.

A. 337. Christi ad 361.

a Julian. Orat. 3. &c.
b Amm. 15. Zosim.
? Vide Ep. Jul. ad S. P. Q. A.
Julianus fit Imperator.

per vim ac libidinem abutitur; ab *Constantio* accitus, in *Illyrico* jussu ejusdem morte est affectus. (*a*) *Julianus* ejus frater, interventu *Eusebiæ* uxoris *Constantii* servatus, & *Athenas* studiorum causa missus est. (*b*) Post anno 355. *Cæsaris* dignitate est auctus, data in matrimonium *Helena* sorore Imperatoris & *Gallis* præpositus, quò cùm pervenisset, multa contra *Germanos*, *Francos* & *Alemannos* egregiè gessit. Horum Regem *Chonodomarum* vinctum *Romam* ad *Constantium* misit. Cujus secundis rebus invidens *Constantius* milites ab eo abstrahere, & in Orientem contra *Persas* transportare studuit. (*c*) At illi *Julianum* *Lutetiæ Parisiorum* *Augustum* salutarunt, *Constantio* interim bellum contra *Persas* apparante: quo utcumque terminato, vel dilato, cum adversus *Julianum* ulciscendi cupidus advolaret 3. Nonas *Novembres* prope *Tarsum* obiit *Mopsucrenis*. (*d*) *Victor* anno ætatis 44. mortuum esse *Constantium* ait, imperii 39. *Augustum* fuisse 24. *Eutropius* anno ætatis quinto & quadragesimo, imperii quinto & tricesimo decessisse refert. At *Ammianus* vitæ & imperii supra annos 40. paucos dies attribuit. Sub mortem baptizatus est ab *Euzoio Ariano* Episcopo, ut ait (*e*) *Socrates*. Sane (*f*) *Lucifer Calaritanus* Episcopus illum admonebat, per *Athanasium* sive Coepiscopos ejus, salutarem consequi baptismum.

c Amm. Hier. in Chron. Idat. Zosim. Socr. l. 3. c. 1. &c. supr. cit.
Constantii mors.
d Vict. Epit. de Const. Vide Part. 2. l. 4. c. 11.
e Socr. l. 2. c. 46.
f Lucif. l. 1. pro S. Ath.

Eo imperante ter à *Sapore* *Nisibis* est obsessa, ut scribit *Rufus*. (*g*) Primùm statim post *Constantini* mortem anno 338. duobus ferè mensibus obsidione vallata est, cùm *Antiochiæ* *Constantius* esset; (*h*) ubi & à *S. Spyridione Trimithuntis* Episcopo morbo levatus est. Secundo anno 350. cùm adversus *Magnentium* ab Oriente profectus esset *Constantius*. Eo enim absente *Saporem* iterum aggressum esse testis est (*i*) *Julianus*: atque hæc obsidio quadrimestris fuit, ac *S. Jacobi* Episcopi precibus soluta est, & immisso culicum agmine fugati sunt Barbari. Tertiò, cùm jam *Cæsar* esset

g Hier. in Chron.
h Metaphr. 12. Sept.
i Julian. Orat. 1. Theod. Hist. lib. 2. c. 30. & in Philotheo.

esset *Julianus*, ac *Francos*, *Salios*, *Quadosque* vicisset, ab eoque *Constantius* legiones duas repeteret. Ita anno 360. obsessa videtur *Nisibis*, quando eam urbem *Lucillianus* strenuè defendit, ut auctor est (a) *Zosimus*.

A. 357. Christi ad 361.

a Zosim. 3. Notæ nostræ ad Jul p 131.

CAPUT IV.

De Ecclesiasticis rebus Imperatore Constantio, *variisque Conciliabulis*, Athanasii *persecutionibus; deque viris sanctitatis ingeniique laude præstantibus*.

GRaves imperante *Constantio*, & continui tumultus Ecclesiam infestam habuerunt. Nam *Ariana* perfidia, quæ *Constantini* se metu hactenus represserat, caput erexit: Una tanti causa mali fœmina fuit. *Constantia*, (b) quæ *Licinio* nupserat, moriens Presbyterum quemdam *Constantino* fratri commendarat *Ariana* imbutum hæresi; quem ille magni deinceps fecit, eique moriens testamentum suum commisit: quod ubi *Constantio*, in manus tradidit, non minore apud hunc loco esse cœpit. Quare ut de *Ario* revocando *Constantino* persuaserat, sic apud *Constantinum* perfecit, ut is hæresis illius fautorem se profiteretur acerrimum, ejusque dilatandæ studio cuncta misceret.

b Ruff l. 1 c. 11. Socr. l. 1. c. 16. Sozom. l. 1. c. 34 & l. Theod. 2 c. 1. *Constantius Arianam hæresim propagat*

Omnium deinde *Arianorum* curæ cogitationesque unius in exitium *Athanasii* conversæ sunt, quo præcipuè per id tempus res catholica nitebatur. (c) Hunc verò *Constantinus* Junior è *Galliis* (d) ubi jam annos duos ac menses 4. egerat, *Alexandriam* cum honorificentissimis litteris remisit anno *Christi* 338. Sed *Eusebio Nicomediensi* aliisque turbantibus *Julius* Papa *Romam* ad causam dicendam utrosque citavit. *Eusebianis* tergiversantibus *Athanasius* cum vadimonium obiisset, ac *Roma* annum unum menses que tres moratus esset, anno 341. *Alexandriam* rediit.

c Athan. Apol. 2. Theod. l. 2. c 2. Soc. l 2. c. 3. d Theod. l. 2. c. 1. *Athanasii res gestæ*.

A. 337. Christi ad 361.

(1)(*a*) At eodem anno Conciliabulum *Antiochiæ* ad dedicandam *Constantini* basilicam celebratum est; in quo ejecto *Athanasio*, substitutus est ei *Gregorius Cappadox*, qui ingenti patrata cæde, sedem illam occupavit, clam dilapso *Athanasio* ac *Romam* profecto; quò & *Paulus Constantinopolitanus* & alii Catholici Episcopi ab *Arianis* expulsi tanquam ad asylum sese receperunt. (*b*) Horum in causa *Constantis* & *Constantii* jussu *Sardicæ* generalis est habita Synodus anno 347. à qua *Arianis* se subducentibus, restitutus est *Athanasius*, ac cæteri Episcopi, & damnatis Hæreticis *Nicæna* fides iterum approbata. (*c*) Eodem tempore *Ariani Philippis* in *Thracia* conventiculum celebrant, quod & *Sardicensis* vocabulo nuncuparunt: in quo *Consubstantialis* vocem audiri ultra vetuerunt; (*d*) idque decretum ad *Africanos* miserunt. Tum verò *Constantis* minacibus literis coactus *Constantius Athanasium Alexandriam* redire jussit (*e*) *Paulus* verò *Constantinopolim* regressus, paulò post inde ejectus, ac *Cucusum* perductus, ab *Arianis* strangulatus est. Brevi postea *Athanasius* & ipse pellitur; atque in ejus perniciem *Constantius* totius imperii opibus certans, Episcopos partim vi ac verberibus ad illius damnationem adigit, partim scelus detrectantes carcere aut exilio multat. Relegantur *Eusebius Vercellensis*, *Dionysius Mediolanensis*, *Liberius* Papa; qui biennio posteà recuperandæ amore sedis *Athanasii* condemnationi subscripsit. *Osius* verò *Cordubensis*, cùm initiò constanter obstitisset, plagis ac terroribus infractus eidem est assensus.

a Athan. Apol. & Ep. ad Orth. Socr. l. 2. c. 10. Soz. l. 3. c. 10. Theod. 2. c. 4.

Sardicense Concilium.

b Ibid. & Sulp. 2.

c Socr. 2. c. 20. Sozom. 3. c. 10.

d Extat apud Hilar. in fragm

e Sulpit. 2. Socr. 2. c. 26. Theod. 2. c. 5. Sozom. 4. c. 2.

In causa Athanasii gravis persecutio.

Inter hæc *Athanasius* ad necem anxiè quæsitus, divino tectus præsidio admirabiliter evasit. (*f*) *Ariani* verò novas identidem fidei formulas recudebant;

f Athan. &c. citati. Vide Anim. nostras ad Epiph. Hær. 71.

(1) Concilium Antiochenum anni 341 Hæreticorum esse Conciliabulum existimaverant eruditi, attamen illud vindicavit Emmanuel Scheltratius in Commentario ad sacrum Antiochenum Concilium, ita tamen ut post genuinum Antiochenum Concilium, post dimissos Episcopos Catholicos Ariani Conciliabulum coegerunt, in quo damnatus & sede pulsus est Athanasius, Gregorius vero Athanasio suffectus.

debant; cujusmodi 11. aut 12. intra annos viginti condiderunt.

A. 1619 Christi ad 163.

Nunquam aliàs frequentiores, quàm hoc Imperatore, Synodi Episcoporum fuerunt; quod ab (a) *Ammiano* Ethnico Scriptore egregiè notatum ejus verbis libet exponere; *Christianam religionem absolutam & simplicem anili superstitione confundens, in qua scrutanda perplexiùs, quàm componenda graviùs, excitavit dissidia plurima; quæ progressa fusiùs aluit concertatione verborum; ut catervis antistitum jumentis publicis ultro citroque discurrentibus per Synodos, quas appellant, dum ritum omnem ad suum trahere conatur arbitrium, rei vehicularia succiderit nervos.* (b) Præcipuæ autem ab Hæreticis indictæ memorantur, *Sirmiensis* anno 351. in qua *Photinus Marcelli Ancyrani* discipulus (c) sæpè aliàs postulatus judicio, ac damnatus, postremò redactus est in ordinem, *Basilio* potissimùm *Ancyrano* reum peragente. (d) Item *Ariminensis*, & *Seleuciensis*, eodem habitæ tempore, anno 359. in quibus *Arianorum* improbitate ac fraude, perfidiæ robur est additum.

Hæreses, præter *Arianorum*, emersere *semi-Arianorum*, qui Filium Dei non ejusdem, sed similis cum Patre esse substantiæ profitebantur; *Marcellianorum*, qui (e) *Sabellianum* instaurare dogma, *Photinianorum*, qui *Christum* merum hominem ausi sunt asserere; *Macedonianorum*, sive *Pneumatomachorum*, qui Spiritum S. in creatarum rerum ordinem relegarunt; (f) *Anomæorum* item hæresis, sive *Eunomianorum*, ab *Aetio Syro*, ejusque discipulo *Eunomio*, qui Patris dissimilem esse Filium asserebant. (g) Tum, *Audianorum* & *Aeriorum*; de quibus *Epiphanius*, *Theodoretus*, & alii.

Sanctitate prestantes viri decesserunt *S. Paulus* Eremitarum primicerius, & *Antonius* Monachici instituti propagator eximius. *Hieronymus* in *Chronico* scribit anno 19. *Constantii* decessisse *Magnum Antonium*; quod & [h] *Gregorius Turonensis* secutus est: qui annus editione *Scaligeri* adscribitur

a Ammi. in fine l. 21.

b Hilar. de Syn. Socr. l. 2. c. 29. Sozom. l. 4. c. 6. Vide Anim. ad Epiph. Hær. 71.

c Vide Append. hujus Operis.

d Athan. de Syn. Sever. 2. Socr. 2. c. 29. Sozom. 4. c. 16. Ruff. l. 1. c. 21. Theod. 2. c. 18.

e Epiph. Theod. de Hær. Aug. de Hær. seu ver. 1.

f Epiph. Hær. 76. Soc. l. 2. c. 35.

g Epiph. Hær. 70. & 75.

Paulus Eremitarum princeps, & Antonius

h Lib. 1. Hist. Franc. c. 38.

A. 327. Christi ad 361.

anno 4. Olympiadis 283. in *Pontacena*, anno 1. Olympiadis 284. & *Christi* 359. Verùm annus 19. *Constantii* cœptus est anno *Christi* 355. *Arbetione* & *Lolliano* Coss. Unde mors *Antonii* contigerit anno sequente 356. *Januario* mense. (*a*) Natus erat annos 105. quare ortus illius congruit anno *Christi* 250. *Decio* imperante, ac *Christianos* persequente, ut idem habet *Hieronymi Chronicon*.

a Athan in vita ejus. Hier. in Chron.

Paulus Antonio major natu fuit annis tribus & viginti. Siquidem in *Pauli Vita* refert *Hieronymus* nonagenarium *Antonium* fuisse, quando *Paulus* obiit vitæ anno 113. Hac ratione *Paulus* natus est anno circiter 227. vel 228. mortuus anno 340. vel 341. & in eremo vixit annos 90

At *Hieronymus* in *Paulo* perplexè loquitur, Nam ait *Paulum*, quo tempore ad eum venit *Antonius*, cœlestem vitam in terris jam annos 113. peregisse; tum anno ætatis 15. declinandæ caussâ persecutionis in speluncam se abdidisse; quæ minimè cohærent. Si annos 113. in solitudine degisset post *Decianam* persecutionem, mortuus poneretur anno 363. post *Constantii* & *Antonii* ipsius obitum, vixissetque annos 128. aut certè *Antonius* qui ei supervixit annos 15. excessit anno 378. quod est absurdissimum.

Floruere per idem tempus *S. Jacobus Nisibis* Episcopus, *Eustathius Antiochenus* ob fidem ab *Arianis* pulsus anno 340. *Hilarius Pictaviensis* anno 355. relegatus à *Constantio*, (*b*) *Josephus* Comes è *Judæo Christianus*; *Eusebius Vercellensis*, *Paulinus Trevirensis*. Doctrinæ laude celebrantur *Eusebius Cæsariensis*, qui anno 340. decessit, *Victorinus* Rhetor, *Donatus* Grammaticus *Hieronymi* præceptor.

b Epiph. Hær. 30.

CAPUT

CAPUT V.

De Juliano, *ac rebus ab eo gestis.*

A. 361. *Christi* ad 363.

(*a*) JUlianus *Constantio* patruele mortuo, solus imperavit anno 361. cùm jam (*b*) *Cæsaris* titulum ex ante diem 8. Id. *Nov.* anni 355. obtinuisset à *Constantio*, *Augustus* vero à militibus acclamatus esset anno 360. *Lutetiæ Parisiorum*. Simul ac rerum potitus est, *Constantii* amicos omnes quà nece, quà exilio multavit; (*c*) Idolorum fana reseravit; ejuratisque *Christianæ* fidei sacramentis omnibus, in Pontificem Maximum profanis ritibus consecratus est. Exinde contra *Persas* anno 362 profectus, *Antiochiæ* cùm esset, ab ejus urbis populo derisus, Satyrico se libro ultus est, quem *Misopogonem* inscripsit.

a Julia ad S.P.Q. A. Ath. Amm. 25. Zosim. 3. Socr. 3. Theod. 3. Sozom. 4. Sulp. 2. Oros. 7. c. 30. *b* Idat. Fast. Socr. 2. 34. *c* Amm. 21. & 22. Socr. 3. c. 4.

(*d*) Post hæc, anno 363. tertio Non. *Mart.* contra *Persas* ductis copiis, secundo *Marte* aliquantum progressus, oblatas pacis ab illorum Rege satis honestas conditiones stolidè rejecit. Demum pari imprudentia navigiis, quæ ad subsidium exercitus secundo fluvio comitabantur, exustis, omnique interclusо commeatu, à Barbaris interceptus, & omnium rerum laborans inopia, in medio conflictu, periit, incertum cujus emisso manu jaculo confossus, (*e*) *Junii* 26. anno 362. ætatis 31. imperii post *Constantii* obitum anno uno, & mensibus 7. circiter transactis (*f*) Moriens exceptum cava manu cruorem in cœlum jecisse fertur; cum hac voce: *Vicisti Galilæe*.

d Amm. 24. & 25. Zosim. 3. *e* Socr. 3. c. 21. *f* Theod. 3. c. 25.

(*g*) Blanda sub hoc Imperatore *Christianorum* persecutio fuit, illiciens magis, quàm impellens ad sacrificandum. Occultis enim artibus *Christianam* oppugnavit fidem. Magistratus ac Præfecturas, nisi Gentili, nemini commisit. Pueris in scholis *Christianorum* Gentiles enarrari Scri-

g Hier. in Chron. Ruf. 1. c. 32. & c. supr. cit.

A. 361. Christi ad 363. ptores vetuit. Variarum hæreson antistites suo quemque arbitrio vivere permisit eo animo, ut ne inter se concordes essent. Quidam tamen morte ab illo sunt affecti, ut inter alios *Artemius, Augustalis Ægypti* Præfectus; qui sub aliorum specie criminum perductus *Antiochiam*, cùm ad fidei constantiam libertatem etiam increpandi Imperatoris adjungeret, gladio animadversus (a) est 20. *Septembris*.

a Martyr. Rom.

b Socr. l. 3. c. 7. 8. & Theodo. l. 3. c. 4. & 5. Luciferi sibi mo.

(b) Cùm autem exules *Julianus* edicto revocasset, reversus *Alexandriam Athanasius* Synodum collegit anno 362. In qua statutum est, ut Episcopi lapsi cum pristino gradu reciperentur in Ecclesiam. *Lucifer Calaritanus Antiochiam* paulò post venit, scissam in factiones tres. Nam alii *Eustathiani* erant, à magno illo *Eustathio* dicti, qui *Antiochia* ab *Arianis* ejectus est. Alii *Meletiani*, à *Meletio*, quem *Arianorum* consortio pollutum, quamlibet Catholicum aversabantur isti. Alii denique *Ariani*, quibus præerat *Euzoius*. Eò itaque cùm venisset *Lucifer*, *Paulinum Eustathii* Presbyterum in parte Catholica fecit Episcopum. Ita tres in ea urbe fuerunt Episcopi. Postea *Eusebius Vercellensis* eodem profectus *Luciferi* factum improbavit: qua re offensus ille, qui & permissum alioqui lapsis ad Ecclesiam cum honore pristino reditum molestè ferebat, se à Catholicorum communione divulsit. Hinc *Luciferianorum* schisma initium habuit.

c Ruff. l. 1. c. 34. Socr l. 3. c. 9. Theod. l. 3. So-zom. l. 5. d Opta

(c) *Arianis* autem instantibus, *Julianus Athanasium Alexandria* pelli jubet; qui ad necem quæsitus, astuto consilio persequentium manus elusit. (d) Idem Imperator ab *Donatistis* interpellatus, eos in integrum restituit. [e] Gentiles porrò crudelitatis genere omni grassari *Christianum* in populum vel jussit, vel impunè permisit. (f) *Georgium* inter alios in *Athanasii* locum intrusum cùm *Alexandrini* laniassent, leniter illos objurgare satis habuit. Cujus obitu vacuam sedem reperiit *Athanasius*, quem denuò *Julianus* mandavit ejici.

e Socr. l. 3. &c. f Amm. & Julia. Ep. 10.

Cla-

Claruerunt hoc Imperatore doctrinæ fama, (a) *Proberesius* Sophista *Christianus*; qui ob edictum *Juliani*, quo *Christianos* liberalium artium Doctores esse vetuerat, sponte schola cessit, tametsi *Julianus* nominatim eum excepisset; natus tum annos 85. ut ex *Eunapio* colligitur; *Almerius* & ipse Sophista, *Proberesii* æmulus ut scribit *Suidas*; (b) *Themistius* item Philosophus; *Libanius* Sophista; *Oribasius* Medicus; *Maximus* Philosophus; *Ecebolius*.

A. 361. Christi ad 363.

a Hier in Chron. Eunap. Viri insig-nes.

b Auct. citati, & Suid.

CAPUT VI.

De Joviano, Valentiniano, Valente.
A 363. *Christi* ad 378.

JOvianus (c) *Singidone* in *Pannonia* natus, anno 363. quinto Cal. *Julias*, ut scribit *Idatius*, militari suffragio Imperator acclamatus est, vir excellenti corporis specie, sed animi pietate præstantior. Qui statim milites ab gentilitio cultu *Christianam* ad Religionem traduxit; atque idolorum delubra claudi & aboleri sacrificia penitus edixit. Cum *Sapore* necessaria magis, quàm honesta, pace in annos 30. facta, qua *Nisibi* & maxima parte *Mesopotamiæ* cessit, *Romanam* rem erexit. Sed dum *Constantinopolim* revertitur, *Dadastana* in confinio *Galatiæ* & *Bithyniæ* moritur ex cruditate, sive odore prunarum, ac recenti tectorio, XI. Cal. *Martii*, anno ætatis 33. octavo imperii mense.

c Amm. 25 Ruff. 2. c. 1. Socr. 3. c. 24. & seq. Soz. 6. Th. 4. Vict. Eutr. 10. Zosim. 3.

(d) Hic Catholicæ tenax fidei, ejus regulam ab *Athanasio* præscribi sibi petit & *Arianos* callidè sibi obrepentes respuit. Quos quidem *Antiochiæ* collectos in *Nicæni* Concilii conspirasse formulam, duce *Meletio*, & *Acacianis* suffragantibus, auctor est (e) *Socrates*, & *Sozomenus*. At *Hieronymus* in *Chron. homiusion* illos communi decreto sanxisse refert, repudiato *homousio* pariter, & *anomæo*; hoc est *Macedonianorum*, ac *semi- Arianorum* dogma probasse.

d Athan. ad Jovian.

e Socr. 2. c. 25. Sozom. 6. c 4.

(a) Ex-

A. 363. Christi ad 378. a Amm. 26. Zosim. fin. 3. & in 4. Victor. Socr. 4. Theod. 4. c. 5. Ruff. l. 2. c. 3. (a) Exstincto *Joviano*, anno eodem *Christi* 364. *Valentinianus* proximo post bisextilem die apud *Nicaam* Imperator electus est, cùm bisextilem ipsum quasi ominosum declinasset, ut scribit *Ammianus*. Hic patre *Gratiano* apud *Cibalim* *Pannonia* oppidum scholam secundam *Scutariorum* regebat, sed ab *Juliano* propter *Christiana* constantiam fidei ordine motus est. Qui eodem anno *Valentem* fratrem suum *Augustum* appellavit *Constantinopoli* in milliario septimo, (ait b Amm. 30. Vict. *Idatius*) 4. Cal. *April.* (b) ac permisso illi Oriente, in Occidentem ipse concessit. Multa in *Valentiniani decora.* eo virtutum egregiarum decora fuere, justitiæ amore imprimis excelluit ut in puniendis sceleribus etiam nimius aliquando fuerit. Oris eximia species; solers ingenium ac variarum artium peritum; temperantia singularis; Catholicæ verò integritate fidei cò prædicandus magis, quòd ab ea frater ejus magna sua infamia discessit. Bellum contra *Alemannos*, *Saxones*, *Quados*, aliosque populos gessit. *Quadis* demum, sive *Sarmatis* incursantibus, cùm adversus eos pararet exercitum, atque illi legatos ad eum supplices misissent, in eos acrius invehens, apoplexia subito correptus interiit, 15. Cal. *Decembres*, apud *Pannoniam*, in castello *Brigitione*, ut ait c Amm. 30. *Idatius*, (c) anno ætatis 55. imperii duodecimo. Successorem reliquit *Gratianum* filium jam *Au-* d Idatius. *Valens.* *gustum* antea factum. (d) *Valentinianus* verò alter è *Justina* filius sexto post die apud *Acincum* in *Pannonia* ab exercitu idem ad fastigium est evectus.

e Amm. 26. & seq. Zosim. 4 Socrat. 4. c. 3. & 5. Sozom. 6. c 8. Theod. 4. c. 12. Them. Orat. 9. Oros. 7 f Amm. 31. Vide Jornand. (e) *Valens* ipso imperii sui primordio *Procopium* *Cilicem*, *Juliani* propinquum, arrepta *Constantinopoli* tyrannide infestum habuit: quem anno 366. oppressit in *Phrygia*, & crudeli affecit supplicio 6. Cal. *Jun.* (f) Inde contra *Gothos* bellum continuum habuit. Quorum Regi *Athanarico* pacem petenti tribuit anno 369. anno verò 376. eumdem & *Fritigernem* ab *Hunnis* expulsos

ſos humaniter excepit; (*a*) & in *Thracia* cum *Gothis* ſuis collocavit. Hi poſtmodum *Lupicini* ducis avaritia commoti, in *Romanos* inſurrexerunt. (*b*) *Valens* ipſe poſtremò contra illos ad *Hadrianopolim* dimicans, ſagitta confoſſus, & cum tugurio, quò ſe receperat, vivus à Barbaris exuſtus eſt 5. Id. *Auguſti*, ann. 378. ut teſtis eſt *Idatius*. Obiit anno ætatis ferè 50 imperii anno 14. ſuperque menſibus 4. exactis. Hujus mores & indolem nonnullis virtutibus, ſed vitiis temperatam pluribus, *Ammianus* expreſſit, ira præſertim, crudelitate, & invidia; quibus impietas in Deum, & *Arianæ* contagio perfidiæ faces ſubjecit.

A. 163. Christi. *a* 178. *a* Amm. 31. *b* Hier. in Chron. Amm. 31. Zoſim. 4. Soc. 4. c. 18 Sozom 7. c. 40. Ruf. l. 1. c. 13. Oroſ 7. c. 3. Theod. 4. c. 36.

(*c*) Crudelitatis illuſtre ſpecimen dedit annus 370. quo multi juſſu illius occiſi ſunt, eò quòd de ſucceſſore curioſis inquiſitum artibus ferebatur, ac prima nominis illius elementa prodita THEOD. (*d*) Unde & *Theodoſius* ſenior *Theodoſii* poſt Imperatoris pater in *Africa* poſt ſuſceptum baptiſmum interfectus putatur haud digna mercede tot in Rempublicam meritorum ſuorum. Siquidem *Firmum* Tyrannum, qui *Maurorum* præſidiis armatus *Africam* pervaſtabat, bello fractum & oppreſſum ad mortem coegerat.

c Amm. 26. Zoſim. 4. Socr. 4. c. 19. Sozom. 6. c. 35. *d* Hier. in Chron. Oroſ. 7. c. 33.

CAPUT VII.

Eccleſiaſticæ res ſub illis Imperatoribus hiſtoria digna; nec non illuſtres pietate ac ſcientia viri.

PEr id tempus Catholica res in Oriente ſub *Ariano* Principe laboravit. (*e*) *Valens* enim *Arianorum* conſuetudine ad eam hæreſim implicatus, *Nicæni* fautores dogmatis agitare non deſtitit; maximè ubi ab *Eudoxio Conſtantinopolitanæ* invaſore ſedis in ipſo precinctu expeditionis *Gothicæ* baptizatus eſt, & illo præeunte juravit, neque ſe ab impio dogmate deſciturum umquam,

e Theod. c. 12 Hier. in Chron. & cæt. citat. *Valens Eccleſiam perſequitur.*

& con-

A. 363. Christi ad 378.

& contraria profitentes quibus posset opibus expugnaturum esse. Utrumque ex fide cumulatè præstitit. Nam atrox ab illo commota persecutio est; in qua plures acti in exilium Episcopi, aliorumque ordinum Catholici; cæteri variis modis vexati; non pauci extrema perpessi sunt. (*a*) *Macedoniani* & *semi-Ariani*, *Lampsaci* coitione facta, legatos *Romam* ad Pontificem miserunt, & *Nicæna* probata fide plerique in integrum restituti sunt, præcipuè *Sebastenus Eustathius*, subdolus *Arianus*.

a Socr. 4. c. 6 & 11. Basil. Ep. 54.

(*b*) Eam consensionem ægrè ferens Imperator, *Nicomediæ* suorum conventum haberi voluit; quo *Eunomius Anomæorum* princeps *Cyzici* creatus est Episcopus, *Eleusio* pulso; sed paulò post à *Cyzicenis* exturbatus est.

b Basil. Ep. 95. Socr. 1. c. 7.

(*c*) Post *Eudoxii* obitum, anno 370. cùm Catholici *Evagrium*, *Ariani Demophilum* subrogassent, ambos *Valens* relegavit. Catholici deinde ab *Arianis* oppressi octoginta Ecclesiastici ordinis viros questum ad Imperatorem miserunt, quos *Valentis* jussu *Modestus* Præfectus in navem impositos medio mari aquis & incendio consumsit. Monachis præ cæteris fuit infestus, quos in militiam conscribi edicto compulit. Nec defuit turbulento illo statu rerum Ecclesiæ suæ Deus. Nam complures sanctimonia literarumque præstantes scientia viros Hæreticis opposuit. (*d*) Inter cæteros eminebat par illud amicorum, *Basilius*, & *Gregorius*; qui ex solitudine ad subsidium Catholicarum partium accurrerunt. *Basilium Cæsareæ* in *Cappadocia* creatum Episcopum anno 370. frustrà *Valens* aggreditur: cujus & filius *Galates* in pœnam paternæ impietatis exstinctus est. *Gregorius Sasimorum* ordinatus Episcopus post *Nazianzum* translatus est. Floruit & *Gregorius* alter *Nyssenus* Episcopus *Basilii* frater, quem *Valens* relegavit; ut & *Meletium Antiochenum*, & *Eusebium Samosatenum*. (*e*) *Athanasium* verò cùm itidem exturbare vellet, *Alexandrinorum* tumultum veritus, à cœ-

c Socr. 4. c. 13. & seq. Sozom. 6. c. 14. & seq.

d Iidem & Naz. In Euc. Basil. & Ep. 20. *Basilius & Gregorius.*

e Socr. 4. Theod. 4. so. Sozom. 8.

à cœpto destitit. At illo vita functo, eique suf- A 363 Chrifti.
fecto ab Catholicis *Petro*, *Lucium Arianum Valens* ad 378
Episcopum præcepit fieri, ac *Petrum* carcere
concludi. Misera exinde facies *Alexandrinæ* Ec-
clesiæ fuit, quam cæde Catholicorum, raptatio-
ne Virginum ac Monachorum, aliorum proscri-
ptione ac direptione *Lucius* infestam habuit. (1)
Moritur *Athanasius*, ut refert (*a*) *Socrates*, Coss *a* Socr. 4.
Gratiano II. & *Probo*; qui est annus 371. cùm c. 29.
annos 46. in summa rerum vicissitudine præ- Theod.
fuisset. Eodem tempore (*b*) cùm *Mauvia Sa-* 4. c. 2.
racenorum Regina pacem *Romanis* ostendisset ea *b* socr 4.
conditione, ut suæ genti *Moyses* sanctissimus c. 36 so
Eremita daretur Episcopus, is *Alexandriam* per- zom. 6.
ductus, numquam sibi ab *Lucio* manus imponi pas- c. 38.
sus est, pervicitque ut ab Catholico Antistite Ruf. 2.
consecraretur. Orientali quoque Ecclesiæ splen- c. 6.
dorem attulit *S. Epiphanius*, qui *Panarium* suum
inchoavit anno 375. nec non (*c*) *Didymus Alexan-* *c* Hier.
drinus, qui ab quinto ætatis anno captus oculis, in Chr.
in omni floruit eruditionis genere. Socr. 4.
c. 25.
Ruf. 2.
(*d*) Obiit anno Christi ineunte 379. Calend. c. 7.
ipsis *Januariis* magnus ille *Basilius*, (*e*) cujus *d* Vide
post obitum nono mense *Antiochiæ* ab Catho- Par 2. l.
licis Episcopis conventus est habitus, in quo 4. c. 13.
ad componendum illius Ecclesiæ dissidium, de *e* socr l.
Paulini ac *Meletii* consensu decretum est, ut 5. c. 5.
alterutro vita functo solus alter esset Episco- Zosim. l.
pus. (*f*) Ex eodem Concilio *Gregorius Nazianze-* 7. c. 3.
nus Constantinopolim ad rem Catholicam ordi- *f* socr.
nandam mittitur. Greg. ipse de vita sua.

In Occidente, quem *Valentinianus* Princeps
Catholicus obtinebat, nihil ab Hæreticis admo-
dum turbatum est; nisi quod (*g*) *Auxentius Medio-* *g* Hilar. contr.
lanensis Episcopus ex *Ariana* parte, ementita Auxent.
pietatis specie Imperatorem illusit; qui *S. Hila-* Sulp. 2.
rium Gallicanæ columen Ecclesiæ cum *Auxen-*
tio congredi paratum iratus urbe jussit excedere.

(*a*) At

(1) Athanasium obiisse anno 372, non 371: ostendit Pagi ad Anna-
les Baronii.

A 363. Christi ad 378.

a Amm. 27 Socr. 4. c. 29. Ruf. 2. c. 10.

(*a*) At *Roma* post *Liberii* Pontificis obitum anno 367. schisma pestilens erupit, *Ursicino* contra *Damasum* legitimis electum suffragiis ordinato Episcopo, ex quo tam atrox orta seditio est, ut in Basilica *Sicinini* uno die 137. cadavera reperta sint, ut testatur *Ammianus*.

b Paul. In Vita Ambr. Hier. In Chro. Ruf. 2. c. 11. Socr. 4. c. 30. Ambrosius. c Greg. Tur. l. c. 47 d Hier. In Chron.

(*b*) *Mediolani* porrò cùm diem obiisset *Auxentius*, in ejus locum Episcopus creatur *Ambrosius* vir Consularis anno 375. octavo postquam baptizatus est die. Et eodem anno (*c*) *S. Martinus* in *Gallia Turonis* præficitur. (d) Quinquenio ante hoc tempus, nempe anno 370. vivendi finem fecere *S. Eusebius Vercellensis*, & *Lucifer Calaritanus*, qui sui nominis schisma conflavit. Nec longè ab hoc anno ponendus est (1) obitus *Hilarii Pictavorum* Episcopi. In *Africa* verò claruit (*e*) *Optatus Milevitanus* Episcopus, qui *Parmenianum Donati* successorem luculento opere confutavit.

e Hier. in Chron.

S. Hilario.

Palæstinam quoque admirabili sanctitate decoravit *S. Hilario*, monastici in illa provincia princeps instituti; qui anno circiter 372. octogenarius obiit; ut in ejus *Vita* scribit *Hieronymus*, qui tunc in *Syria* degebat. Vixit & sanctissimus *Ephrem Edessenæ* decus Ecclesiæ.

Melania. f Hier. in Chron. Ruf. 15. c. 7 Pall. Laus.

(*f*) In eadem *Palæstina Melania* senior *Marcelli* Cos. filia *Romanorum* mulierum nobilissima sanctitatis celebre nomen habuit; tametsi postea *Ruffini* consuetudo *Origeniani* dogmatis illi virus adsperserit.

g Vita Them ex ejus scriptis collecta 4. c. 32.

Inter Gentiles doctrinæ præconio censetur (*g*) *Themistius* cognomento *Euphrades*, qui ab *Constantii* imperio ad *Theodosium* & *Arcadii* usque primordia Philosophiæ pariter & facundiæ principatum tenuit. Historici celebrantur, *Ammianus*, qui sub *Valente* militavit, & *Aurelius Victor*.

Hære-

(1) Hilarium Pictaviensem obiisse anno æræ vulgaris 367. ostendit Bollandus ad 13. Januarii t. Asserit Sulpitius Severus Hilarium obiisse sexto anno postquam redierat; rediit vero anno 360., obiit igitur post annum 366., id est anno 367. Deinde asserit Hieronymus, Hilarium obiisse anno 4. Valentiniani & Valentis, at annus 4 Valentiniani & Valentis annus est 367. æræ vulgaris.

Hæresis hoc intervallo est exorta potissimùm *Apollinaristarum*; quorum auctor (*a*) *Apollinaris Laodicenus*, quem cum *Vitali* ejus discipulo *Damasus* Papa *Romæ* in Synodo damnavit anno 373. A. 361. Christi ad 378. a Sozom. 6 c. 25. Naz. Ep. ad Cledon.

Valentiniani epocha illustri charactere notatur anni bissextilis, qui est *Christi* 364. ut ex *Ammiano* constat. Atque hic esse cardo Chronologiæ debet illorum temporum; qui cum Fastis Consulum, & Imperatorum ætatis illius compositus, singulorum initia, exitusque, cujusmodi constituimus, affirmat. *Valentiniani epocha comprobatur.* b Amm. 23.

CAPUT VIII.

Quæ Gratiani, Valentiniani *junioris*, *ac* Theodosii *temporibus evenerunt; deque Tyrannis* Maximo, & Eugenio. A. 378. Christi ad 395.

A 378. *Christi* ad 395.

Valentiniano *Augusto* nati sunt filii duo; *Gratianus* anno 359. *Christi*, 14. Cal. *Majas*, ut est in *Fastis Idatii*, & *Valentinianus* Junior ex altera conjuge *Justina*, (quam *Magnentio* Tyranno ante nupsisse refert (*c*) *Zosimus*) anno, ut *Idatius* memorat, 366. *Januarii* 18. (*d*) *Gratianum Valentinianus Augustum* renunciavit apud *Ambianum* in *Galliis* anno 367, die 9. Cal. *Septembris*. (*e*) *Valentinianus* autem junior anno 375. statim post patris obitum militaribus suffragiis ad eumdem honorem est evectus annum agens decimum. c Zosim. 4. d Idat. e Amm. 30. Socr. 4. c. 31. Idat.

(*f*) *Gratianus* præclara fuit ad omnem virtutem & honestatem indole, quam eximia corporis ornabat species; literis haud mediocriter eruditus; sed à negotiis publicis abhorrebat animo; barbarum militem *Romano* ac veteri anteferre solitus. (*g*) Hic *Valente* mortuo, cùm impune *Gothi Thraciam* aliasque *Romani* imperii percursarent pro- f Amm. 27 Vict. g Zosim. 4. Socr. 5. c. 2. Sozom. 7. c. 12. Theod. 5. c. 9. Vict. Oros. 7. c. 34.

A. 363. Christi ad 378.

a cap. 6.

b Prosp. Chron. Idat. Marcell. Chron. Alex.

provincias, quòd solus oneri ferendo par non erat, *Theodosium Theodosii* ejus, quem in *Africa*, innocentem occisum esse (*a*) suprà memoravi, filium accitum ex *Hispania* in communionem assumpsit imperii, annum 33. agentem, ut scribit *Victor*. (*b*) Quod anno 379. die 14. *Februarii* apud *Sirmium* contigit.

Theodosius victis profligatisque Barbaris, pacem restituit; ac paulò post *Athanaricum* eorum Regem à suis pulsum perhonorificè *Constantinopoli* profugum excepit anno 381; & eodem, quo venerat, mense *Januario* vita functum regio more sepelivit. Insequente porrò anno *Gothorum* gentem omnem cum Rege suo *Romanis* se tradidisse testis est *Idatius*, quibus Imperator agrum assignavit, quod in *Orat. de Regno Synesius* indicat.

c Sever. 2 Vict. Zosim. 4. Marcell. Socr. 5 c. 11. Sozom 7. c. 13

d Lat. Pac. Paneg. Idat. Marcell. Ruff. 2. c. 32. Socr. &c

e Ambr. Ep. 57.

f Idat.

(*c*) Post hæc *Maximus* tyrannidem in *Britanniis* arripuit anno 382. ac *Treviris* sede imperii constituta, per *Andragathium* ducem, desertum à suis *Gratianum* apud *Lugdunum* dolo peremit 8. Calend. *Septembris* anno 383. Periit itaque *Gratianus* anno ætatis 25. Cujus necem ultus est (*d*) *Theodosius*; simul pulsum *Italia Valentinianum* juniorem in imperium restituit, (*e*) & cum *Ambrosio* Catholicaque reconciliavit Ecclesia: cui deinceps utrique, spreta matre *Ariana*que perfidia totum se constanter addixit. Quod evenit anno 388. quo *Maximum* singulari Dei præsidio fretus ad *Aquilejam* superavit, & occidit (*f*) 5. Calend. *Augusti*. *Victor* ejus filius post paucos dies ab *Arbogaste* Comite necatus est. *Andragathius* se in mare præcipitavit.

g Victor Ambr. in fun. Theod.

(*g*) Erat *Theodosius* omnibus Imperatore *Christiano* dignis ornatus virtutibus, ac nulli priorum posteriorumve Principum secundus. Militia præclarus, nulla, nisi necessaria, bella suscepit. Clementia verò & humanitate singulari præditus, & in omnes officiosus fuit. Paulò tamen erat in iracundiam proclivior; sed ut non nisi rebus indignis moveretur, atque ut citò se

flecti

flecti pateretur: quod *Ambrosius* in ea *Oratione* testatus est, quam in ejus obitum dixit.

A. 365. Christi ad 378.

(*a*) Hujus indolis specimen præbuit in vindicanda *Thessalonicensi* seditione. Nam cùm *Botbericum Illyricianorum* militum Præfectum populus occidisset, *Theodosius* plurimorum cæde civium, etiam innocentium, id facinus est ultus. Ob id *Mediolanum* venientem *Ambrosius* Ecclesiæ aditu prohibuit; quod ille non solum tulit patienter, sed ex Pontificis præscripto satisfaciens, lege insuper sanxit, ut latæ in reos sententiæ executio in dies 30. differretur. Hoc anno 390. evenisse videtur. (*b*) At ante hoc tempus, in apparatu belli contra *Maximum*, (ut *Zosimus* refert) & anno circiter 388. *Antiochenis*, qui in seditione quadam *Placillæ* conjugis statuas dejecerant, intercedente Præsule *Flaviano*, pepercerat.

a Paul. in Vita Ambr. Ruff. 1 c. 18. Sozom. 7. c. 14.

b Chrys. Orat. 10. ad Pop.

Haud diu post (*c*) *Eugenius Arbogastis* Comitis fretus potentia tyrannidem usurpat anno *Christi* 391. ac sequente *Valentinianus* ab eodem *Arbogaste Viennæ* in *Galliis* occiditur. Auctor est (*d*) *Epiphanius* illum in palatio strangulatum *Arcadio* II. & *Ruffino* Coss. Idibus *Maii*, Sabbato pridie Pentecostes, qui necessariò annus est *Christi* 392. ut annos tum natus fuerit 26. mensesque 4. Erat tum Catechumenus, & Baptismum ab *Ambrosio* flagitarat, quem singulari observantia coluit; ut ipsemet *Oratione* illa meminit, qua ejus funeri parentavit, atque eximiam ejusdem pietatem virtutesque cæteras posteritati tradidit.

(*e*) *Theodosius* anno 394. *Eugenium* non tam humana vi, quàm Deo pro ipso pugnante, victum captumque sustulit. *Arbogastes* suapte manu periit. Hæc victoria *Theodosio* postrema contigit. Quippe (*f*) anno 395. die *Januarii* 17. *Mediolani* obiit, cùm imperasset annos 16. vixisset 50. ut ait *Victor*. *Socrates* 60. tribuit; quinque ampliùs *Alexandrinum Chronicon*.

c Zosim. 4. Marcell. Sociat. 4 c. 72. Sozom. 7. cap. 25. Oros. 7. c. 35.

d Epiph. de Mens. & Pond. Idat. Fast.

e Ruff. 2. c. 33. Theod. 4 c. 24. Prosper. Marcell. August. de Civit. Dei lib. 5. cap. 26. Oros.

f Victor. Socr. l. 5. c. 26. Idat. Chron. Alex. Theod. l. 4. c. 19. Sozom. l. 7. c. 18.

A. 378 Christi ad 395.

CAPUT IX.

Ecclesiasticarum rerum historia, quæ per superiorum Imperatorum tempus accidere, Constantinopolitanæ *Synodi series*. Priscillianistarum *hæresis*. Ambrosii *certamina*. *Tum insignes doctrina & sanctimonia viri*.

A. 378. *Christi* ad 395.

CAtholicæ Religionis incensus amore *Theodosius* ad eam tuendam ornandamque omnem adhibuit operam. Quem animum, suapte concitatum sponte, majorem auxit in modum Baptismus, (*a*) ab *Ascholio Thessalonicensi* Episcopo susceptus, cùm ex morbo periclitaretur. (*b*) Igitur adversus hæreses omnes sanctionem edidit, ac solam obtinere jussit Catholicam fidem, quam *Romæ Damasus* Pontifex teneret. (*c*) *Constantinopolim* ingressus deinde 18. Calend. *Decembris* anno 380. ademptas *Arianis* Ecclesias, quas jam annos 40. possidebant, Catholicis addixit. (*d*) Quo tempore cùm *Ariani*, qui frequentes erant *Constantinopoli*, *Theodosium* sibi adjungere studerent, atque *Eunomius* præ cæteris, acer ac versutus disputator, hujus audiendi cupidum Imperatorem avertit ejus uxor *Flacilla*(*e*) pia sanctaque mulier. Movit & illius animum Episcopi cujusdam prudentiæ ac libertatis plenum facinus, qui cùm *Theodosium* honorificè salutasset, atque ejus filium *Arcadium*, qui tum assidebat, tanquam unum è plebe puerulum appellasset, fremente ob id Imperatore, & extrudi foras illum jubente, *Tu vero, Imperator*, dixit, *qui ob negatum filio tuo honorem irasceris mihi, quo tandem animo ferre putas Deum, cùm ab Hæreticis contemni filium suum videt, ac non eodem honore affici?* Qua tempestiva libertate gavisus Imperator, revocatum illum in pretio habuit, veniamque ab eo pe-

a Socr. 5. c. 6. Sozom. 7. c. 4.
b L. 5. Cod. de Hær. & l. 2. Cod. de fide Cath.
c Socr. 5. cap. 7. Idat. Sozom. 7. cap 12. Marcel.
d Sozom. l. 7. c. 6.
e Theod. l. 5. c. 19.

eo petiit, & Hæreticos audire ultrà renuit.

(a) Paulò ante profectus eodem *Gregorius Nazianzenus*, ut Catholicæ fidei reliquias foveret, contemptim habitus est initio; paulò post admirationi esse cœpit; sic ut Episcopatum popularibus suffragiis, ac *Petro Alexandrino* assentiente, caperet. At hic subinde mutato consilio, *Maximum Cynicum* Philosophum ad eam sedem evexit. *Theodosius*, ut & *Nicænam* professionem & *Gregorio* partam dignitatem assereret, œcumenicam in illa urbe (b) Synodum coegit Episcoporum 150. quæ & *Maximum*, ab eoque temerè factas ordinationes, damnavit; & *Nicæno* probato Symbolo, de Spiritus Sancti divinitate contra *Macedonium* decrevit. Secundùm hæc, mortuo *Meletio*, cùm ei *Flavianum* subrogari *Gregorius* cerneret, constanter obstitit, quòd ex pacto integram illam diœcesin *Paulino* cedere oporteret. Sic enim convenerat; uti, cùm duo Catholicæ partis essent Episcopi, *Paulinus* & *Meletius*, uter priùs vivere desiisset, ne altero superstite secundus ordinaretur Antistes. Hinc altercatione suborta, tum *Timotheo Petri* successore, *Alexandrino*que Præsule injussu suo negante *Constantinopoli* dari Episcopum potuisse, *Gregorius* pacis studio sponte se abdicavit. In ejus locum *Nectarius* suffectus est. Post hæc sui cuique diœcesi limites constituti: & *Constantinopolis*, quasi novæ *Romæ*, Episcopo eadem, quæ veteris *Romæ* Pontifici, secundo tamen ab eo loco, jura concessa sunt: quod decretum ratum esse vetuit *Romana* sedis auctoritas. Id Concilium Oecumenicum secundum fuit, quod *Constantinopoli* celebratum est anno *Christi* 381. (c) quo & *Aquileiæ* in *Italia* Synodus alia cui *Ambrosius* præfuit, *Palladium* & *Secundianum Arianos* condemnavit Episcopos.

A. 378. Christi ad 395.
a Gregor. Nazianz. Carm. de Vita sua
Ruff l. 2. c. 9.
Socr l. 5. c. 6 & 7.
Theod. 5. c. 8.
Sozom 7. c. 7
Tripart. 9.
Constantinopolitana Synodus.
b de qua Tom. 1. Conc.
c Tom 1. Concil
Priscillianistarum. secta.

(d) At in *Hispania Priscillianistarum* nova efferente se hæresi, quæ ex *Manichæorum* aliorumque perfidia coaluerat, *Cæsaraugustæ* per

d Severus sulp l. 2. Hist.
Prosp. Chron
Aug. de Hær.

A. 378. Christi ad 395.

idem ferè tempus Concilium celebratur, in quo cum Episcopis aliquot sectæ parens *Priscillianus* homo laicus percellitur. Hunc damnati Episcopi *Abulensem* Episcopum constituunt. At hos omnes *Idacius* & *Ithacius* Episcopi *Gratiani* edicto relegandos curarunt; etsi subinde per fraudem obrepentes in integrum restituti sunt. *Burdegalæ* postea altera coacta Synodo *Priscillianus* damnatur; qui ad *Maximum* Tyrannum provocans, jussu ejus auditus *Treviris*, gladio est addictus cum aliis plerisque. *Ithacius* Episcopus, ejusque participes, quod se, præter fas ordinis illius, causæ capitis immiscuissent, ab Ecclesiastica communione alieni judicati sunt, quod in annum congruit 385. (*a*) Sequenti verò, *Treviris* collecta fautorum suorum Synodo, *Ithacius* absolvitur. Quo cum *S. Martinus*, qui eodem *Maximum* interpellaturus accesserat communicare cùm initio detrectasset, mox, ut id, cujus gratia venerat, impetraret, Imperatoris cessit precibus: cujus etiam adhibitus convivio, incredibili ab hoc & ejus conjuge honore est exceptus.

a Sever. in Vita Martini

Ambrosius.

(*b*) *Mediolani* interim *Ambrosius* ab *Justina Valentiniani* Junioris matre *Ariana* fœmina indigna multa perpessus, ejus impotentiæ sacerdotali constantia restitit; ac per idem tempus sanctorum reliquias *Gervasii* & *Protasii* divinitus ostensas in *Ambrosianam* basilicam transtulit. Quarum cultum magnis tum prodigiis sancivit Deus, ut tam (*c*) *Ambrosius* testatur ipse, quàm qui unà interfuit (*d*) *Augustinus*. Ex quibus (*e*) *Molinæi Calviniani* Ministri inscitia pari conjuncta temeritate convincitur; qui non solùm totam illam inventorum corporum narrationem fictam esse credidit; sed etiam epistolam illam, qua hoc describit, *Ambrosii*, haud esse germanam ejus existimat: quo nihil dici possit obtusius.. *Ambrosius* legatus tandem ab *Justina* missus ad *Maximum*, pari fortitudine imminentem *Italiæ* Tyrannum redar-

b Paul. in Vita Ambr. ipse in Auxent. & Ep. 13. 14 & 36. *c* Ep. 53. & 54. *d* L. 9. Conf. c. 7. *e* L. 7. contr. Perron. cap 11.

redarguit; ac tam ejus quàm *Ithacianorum* communionem aversatus est.

(*a*) *Theodosius* post necem *Maximi* idolorum fana disjici, confringi statuas, ac ceremonias aboleri jussit. (*b*) Inter alia famosum *Serapidis* templum *Alexandriæ* demolitus est *Theophilus* Episcopus; qui sub idem tempus utilem *Antiochenæ* Ecclesiæ navavit operam. (*c*) Nam hujus Episcopum *Flavianum* in *Siricii Romani* Pontificis gratiam communionemque restituit, à qua ob instauratum post *Meletii* obitum schisma pridem exciderat.

Plurimum his temporibus ornamenti contulere litteris ac pietate præcellentes viri, *Basilius*, qui anno ineunte 379. Calendis *Januarii* decessit, nono Episcopatus anno; quippe *Christi* 370. *Eusebio* vita functo subrogatus est; quare annos 8. cum mensibus aliquot *Cæsareæ* præfuit, [*d*] ut *Gregorii* ambo, *Nyssenus*, & *Nazianzenus*, asserunt; magnum uterque decus ætatis ejusdem. Quorum ille, *Basilii* germanus, à *Valente* multa pro fide Catholica passus est, & (*e*) octo circiter annis exulavit. Alter *Basilii* amicorum intimus obiit anno 389. ut ex (*f*) *Hieronymo* colligitur. De *Basilii* initio ac morte persuadet (*g*) *Socrates*, qui *Antiochenam* Synodum ad ejus statum Ecclesiæ componendum post *Theodosii* renuntiationem esse celebratam refert; quam *Nyssenus Oratione* de obitu *Macrinæ* nono post mortem *Basilii* mense contigisse scribit. *Theodosius* porrò anno 379. *Januarii* 16. creatus est *Augustus*, ut idem *Socrates* asseverat.

(*h*) *Amphilochius Iconii*, *Gelasius Cæsareæ* in *Palæstina*; *Theodorus Mopsuestenus*, *Ambrosius Mediolanensis*, (*i*) *Exuperius Tolosæ*, *Simplicius Viennæ*, *Amandus Burdegalæ*, *Mauritius Andegavi*, Episcopi insignes habiti sunt. Item (*k*) *Philastrius Brixiensis*. Sed & (*l*) *Joannes* Anachoreta in *Ægypto* vixit admirabili sanctitate; cujus monitis & consilio plurimùm usus est *Theodosius*

A. 378. Christi ad 395.

a Aug. 5. Civ. c. 26. Prosp de Prom. l. 3. c. 38. *b* Ruff. 2. c. 29. Socr. 5. c. 16. Sozom 7. c. 15. *c* Ambr. Ep. 9. Socr 5. c 15. Theod. 5. c. 23.

Viri insignes. *Basilius.*

d Nyssen. de s. Macrina. Nazianz. de s. Basil. quæ est 20. *Gregorii Nazianzen.* & *Nyssen.* *e* Nyssen. de s. Macr. *f* Hier. de script. *g* L. 5. c. 5.

h Hier de Script. & Histor. cit. *i* Greg. Turon. 2. Hist. Franc. c. 13. *k* Aug. de Hær. *l* Aug. 5. Civit. c. 26. Ruff. 2. c. 13.

A. 378. Christi ad 395. *dosius* Imperator. Nec non (*a*) *Arsenius*, qui à *Damaso* Pontifice ad erudiendum Imperatoris filium missus est, & clam aula postea dilapsus solitudinem petiit.

a Vitæ PP.

Viduæ præterea sanctissimæ, *Monica*, *Augustini* mater, (*b*) quæ anno 389. ad ostia *Tiberis* excessit è vita anno ætatis 56. & *Paula Romanarum* mulierum nobilissima; (*c*) quæ contemptis opibus, ut *Christo* se totam dicaret, *Bethleemum* migravit anno circiter 384. quod in ejus Epitaphio scribit *Hieronymus*; qui & ipse in eodem tum loco degens, doctrinæ virtutisque fama totum implevit orbem.

b Aug. Conf. c. 11.

c Hier. Ep. Paulæ.

Disertissimum tulit ætas eadem *Symmachum*; qui præfectus urbi anno 384. de ara Victoriæ instauranda *Valentinianum* interpellavit; quem *Ambrosius* refellit. *Macrobius* item *Theodosio* imperante vixit.

Hæreses exstitere per idem tempus nonnullæ, ut *Joviniani*, quem anno 390. *Siricius* Papa damnavit, & *Vigilantii*, qui ambo *Hieronymi* stylo confossi sunt Flagrabat & *Origenis* fautorum insania; quorum è numero fuere *Joannes* Episcopus *Hierosolymitanus*, *Ruffinus Aquilejensis* Presbyter, *Palladius Galata*, quos *S. Epiphanius* & *Hieronymus* scriptis suis exagitarunt.

CAPUT X.

De Arcadio, *&* Honorio, *deque præcipuis illorum temporum rebus*. De Stilichone, Eutropio, Ruffino, Radagaiso, Alarico, Romanæ *urbis expugnatione*, *ac Barbarorum in* Gallias *&* Hispanias *irruptione*.

A. 395. *Christi* ad 408.

MOriens *Theodosius* anno, ut dixi, 393. filios hæredes reliquit imperii duos, *Arcadium*, cui Orientem concessit, & *Honorium*, cui

cui Occidentem attribuit. Ille annum agebat A 395. Christi ad 408
ætatis 18. iste 11. (*a*) Siquidem natus est *Honorius* a Idat. Marcel.
Ricimere & *Clearcho* Coss. 5. Id. *Septembris*, qui Chron. Alex.
est annus 384. cùm antecedente jam *Arcadius*
Augustus à patre renuntiatus esset, 17. Calend.
Februarias (*b*) *Honorius* verò anno 389. *Timasio* & *Promoto* Coss. idem decus est adeptus. b Chron. Alex.
(*c*) Alii *Theodosio* III. & *Abundantio* Coss. anno 393. id esse factum referunt. c Prosp. Marcell.

Arcadius Eudoxiam statim post patris obitum duxit, conciliante has nuptias *Eutropio* ne *Ruffini* filiam sibi in matrimonium adscisceret. *Arcadius* Summatum erat principum in Republica duorum dignitas & potentia; *Ruffini*, qui *Constantinopoli* degebat, & in Occidente *Stilichonis*. *Stilicho* genere *Vandalus* ut scribit (*d*) *Orosius*, cùm post d Oros. 7. c. 18
(*e*) *Theodosii* mortem utriusque sibi tutelam arrogaret imperii, & in Orientem proficisci vellet; ejus avertendi causa, *Ruffinus Græciæ* aditus armis occupavit. Tum *Alaricum Gothorum* Regem excivit quem eamdem incursantem *Græciam* fugavit *Stilicho*, ac ducem *Gainam Gothici* generis cum copiis ad *Arcadium* misit. e Zosim. 4. Marcel Jornand. de reg. succ. cap. 94. Socr. 6. cap. 1. Cujus opera *Ruffinus* à militibus obtruncatus est eodem, *Ruffinus*. quo *Theodosius* obierat, anno, quem *Elusa* oriundum *Aquitaniæ* oppido (*f*) *Claudianus* indicat. f 1 Con. Ruf. Hujus cum *Stilichone* consilii particeps fuerat *Eutropius* spado; qui & ipse post paulò *Stilichonem* veritus, cum ab Imperatore ac Senatu pro *Eutropius*. hoste proscribendum curavit, (*g*) & *Gildonem* g Zos. 5. Jornand. Marcell. Oros. 7. c. 36. Comitem Paganum, *Africæ* ab *Theodosio* Præfectum, sibi conciliavit. Qui assumpta tyrannide, cùm frumentum ad urbem prohiberet advehi à *Mascezele* fratre, quem adversus illum miserat *Stilicho*, perexigua manu fusus fugatusque sibi vitam eripuit; Nec diu post *Mascezelem* ipsum in *Italiam* reversum *Stilicho* per suos de ponte præcipitavit in fluvium. (*h*) *Africana* illa victoria anno *Christi* 398. evenit. h Idat. Marcel. i Zosim. 5. Socr. 1. 6. Sozom. 6. Oros. 7. Prosper. Marcellinus.

(*i*) *Manlio Theodoro* & *Eutropio* Eunucho Coss.

A. 395. Christi ad 408. qui annus fuit undequadringentesimus, *Gainas Gothici* dux exercitus à *Stilichone*, ut jam dixi, *Constantinopolim* missus, contra Imperatorem *Arcadium* cum *Trigibildo* propinquo conspirat; ita temperatis artibus, ut hic apertè deficeret: ille dux in eum belli delectus, rem ex utrinsque opportunitate gereret. Eodem agente *Gaina*, omnibus spoliatus ornamentis *Eutropius* & interemptus est anno ipso, quo Consulatum gessit, ejusque de fastis ac monimentis publicis abrasa memoria est. Eo sublato, nihilo seciùs tumultuari *Gainas* instìtit, & apertè Rempublicam oppugnare. Cujus comperta fraude, occultisque de *Constantinopoli* diripienda patefactis consiliis, hostis ab *Arcadio* judicatur; & *Fravitta* potissimùm *Gothi* Gentilis auxilio victus, in *Thracia* mortem oppetiit sub finem anni 400. vel initium sequentis, ut *Alexandrinum Chronicon* ostendit.

Gainas. Eutropii mors.

a Soc. 6. c. 23. (*a*) Moritur post hæc nulla re gesta memorabili *Arcadius* anno *Christi* 408. pacato, vel inerti potiùs ingenio, & uxori nimium addictus, cui dum impensiùs obsequitur, publicam non minus rem, quàm *Christianam*, pessundedit. (*b*) Moriens *Theodosii* filii tutelam *Iezdegirdi Persarum* Regi testamento reliquit; qui eam ex fide capessens, pupilli curam mandavit *Antiocho* eruditissimo viro; & qui contra illum molirentur aliquid, iis se hostem venturum esse denuntiavit. Mortuus est Cal. *Maiis*, annum agens 31.

b Procop. l. 1. Persic. init.

In Occidente multiplex Barbarorum excursio *Romana* rei propemodum exitialis fuit. (*c*) *Radagaisus Gothorum* Princeps cum quadringentis millibus, (uti *Zosimus* prodit) vel ducentis, (ut *Orosius* & *Marcellinus*) totam inundavit *Italiam*; hostis longè omnium teterrimus, ac *Christianis* infensus. Quam omnem multitudinem *Stilicho* mira felicitate *Fesulanis* inclusam montibus internecione delevit duce ipso capto & occiso: quod anno 405. *Prosper*, sequenti *Marcellinus*, assignat.

c Zosim. c. Prosper, Marcell. in Chron. Oros. 7. c. 37. Aug. 5. de Civ. c. 23. Jornandes.

(*a*) Post

(a) Post hunc *Alaricus Gotborum* & ipse Rex, *Baltbici* generis, cum populata *Græcia* in *Epiro* diu moras egisset, (ita jubente *Stilicbone*, qui *Illyricum* ab *Arcadii* dominatu, ad *Honorium* transferre cupiebat) in *Italiam* deinde penetravit, quem ut averteret *Honorius*; *Gallias* & *Hispanias* habitandas ei concessit, quòd eas provincias retinere non posset. Quò cùm *Alaricus* pergeret, *Saulus* Gentilis dux, cui exercitum *Stilicbo* commiserat, ipso Paschæ die inconsideratè Barbaros aggressus, ab illis vincitur. Quo successu elatus *Alaricus* propiùs admotis copiis, ac peragrata *Italia* *Romam* expugnavit. (b) Quod antequam faceret; *Stilicbo Honorii* jussu interfectus est. Cùm enim post *Theodosii* obitum imperium ad se transferre, & *Eucberium* filium suum, Gentilem & *Christianis* inimicum, imperatorem appellare vellet, quò facilius voti compos fieret, turbare omnia constituit. Itaque Barbaros clam ad lacerandum excivit imperium. *Vandalos* enim, *Alanos*, *Suevos*, *Burgundiones* in *Gallias* & *Hispanias* immisit. Quo illos ann. 406. progredi cœpisse scribit *Prosper* in *Cbronico*. Addebat animos Imperatoris affinitas; quòd & *Serenam Theodosii* fratre genitam habebat in matrimonio, & ex ea susceptas filias duas, *Mariam* primò, tum ea mortua, *Thermantiam Honorio* collocaverat. Sed occultis illius artibus ab *Olympio* detectis anno *Cbristi* 408. *Ravenna*, cùm ad Ecclesiam confugisset, occiditur *Heracliani* manu, qui *Africam* provinciam cum *Comitiva* eò facto meruit, ut scribit *Zosimus*; (c) tum anno sequenti *Eucberius* cum *Serena* matre perimitur. Sublato *Stilicbone*, cum *Honorio* pacisci cupiens *Alaricus*, stolido consilio repulsus est. (d) Extemplo igitur *Gotborum Hunnorumque* stipatus copiis, cum *Atbaulpbo* uxoris fratre *Romam* obsedit, obtinuitque anno *Cbristi* 410. quam cùm deprædari suis permitteret, mandavit, ut qui ad basilicas confugerent, præsertim Apostolorum

Petri

A. 395. Christi ad 408.

a Zosim. 5. Oros. 7. c. 39. Jornand. de reg. suc. 2. 96. & de rebus Get. c. 30. Miscel. l. 13.

b Zosim. 6. Jornand. Marcel. *Stilicbonis mors.*

c Zosim. 5.

d Prosp. Chron. Socr. 7. c. 10. Sozom. 9. cap. 6. Olymp. apud Phot. nu. 80. Oros. 7. cap. 39. Jornand. Marcell.

A 395. Christi ad 408.

Petri ac *Pauli*, incolumes haberentur. Sexto die digressus inde, *Placidiaque* sorore Imperatoris *Athaulpho* tradita, *Rhegium* abiit, ut *Siciliam* & *Africam* peteret; sed ibidem morbo periit. Cujus in locum substitutus *Athaulphus*, *Roma* denuò populatà, *Placidiam* abduxit, & apud forum *Cornelium* sibi copulavit.

Alaricus Romam capit.

a Idat. Oros. 7. cap. 40.

(*a*) Dum hæc in *Italia* tempestas furit, *Galliam* & *Hispaniam* haud dispar calamitas oppressit. *Alani*, *Vandali*, & *Suevi*, populatis *Galliis*, *Pyrenæum* trangressi, *Hispanias* occuparunt, (*b*) anno *Christi* 40 . *Gallæciam Vandali* & *Suevi*; *Alani Lusitaniam* & *Carthaginensem* provinciam; *Silingi*, quod *Vandalorum* genus alterum fuit, *Bæticam* invadunt.

b Idat.

CAPUT XI.

Ecclesiastica res; & illustriores quidam ætatis illius viri; ac de S.Martini *obitu, &* Chrysostomi *exilio nonnulla.*

Paul. in Vita S. Ambros. *S. Ambrosii obitus.*

THeodosio Imperatori *Christianissimo* triennium ferè supervixit *Ambrosius*, ait *Paulinus*; qui & ipso die Sabbati sancti illum desiisse vivere scribit a: prorsus *Aprilis* 4. *Christi* anno 397. *Cæsario* & *Attico* Coss. Qua ratione annos 22. mensesque circiter tres Episcopatum tenuit. Etenim anno 374. *Decemb*.7.hoc est, anno antequam *Valentinianus* excederet, mortuo *Auxentio* suffectus in *Hieronymi Chronico* memoratur. *Marcellinus* tamen *Honorio* & *Eutychiano* Coss.id est, anno 398. *Ambrosii* obitum adscribit, contrà quàm in Ecclesiasticis Annalibus illius opinio refertur.

c Severus in Dial. Greg. Turon. L.1 Hist. Franc. c. 45. & l. 10.c. ult.

(*c*) Alterum occidentalis Ecclesiæ lumen extinctum est anno 401. *Turonorum* sanctissimus Antistes *Martinus*, *Sabariæ* natus in *Pannonia*. Qui *Hilarium* ab exilio revertentem secutus in *Gallias*, post monasticum ibidem vitæ genus excul-

cultum, *Turonorum* Episcopus creatus eodem ferè tempore, quo *Mediolani* ordinatus est *Ambrosius*, nempe 375 anno *Christi*; vir ob excellentiorem quolibet præconio sanctitatem seculis omnibus admirandus, quem Imperatores ipsi impensè venerati sunt, ut inter alios *Maximus*; qui ad se anno 386. venientem convivio excepit, quod suis manibus Imperatrix uxor ejus apparaverat, quæ tunc eidem famulæ ritu ministravit. De anno illius exitus, quia nonnullis tricis implicatus est, (*a*) in *Parte* hujus *Operis* altera dicetur.

A 3093 Christi ad 408. *S. Martinus.*

a Par. 2 l. 4. c. 12

Orientalem autem Ecclesiam splendore suo decoravit S. *Joannes* ex *Antiocheno* Presbytero *Constantinopolitanus* factus Episcopus, post *Nectarii* mortem, quæ anno 397. *Septembris* 27. contigit, ut ait (*b*) *Socrates*, qui *Joannem* sequente anno, *Februarii* 26. in throno sedisse refert. Ad eam dignitatem evectus, dum in corruptos hominum mores, præsertim Clericorum ac Principum, acriùs invehitur, multorum in se concitavit odia. In his *Eudoxiæ* Imperatricis; quæ ab eo reprehensa, *Theophilum Alexandrinum* ad causam dicendam *Constantinopolim* accitum perpulit, ut eumdem (*c*) tumultuaria collecta Synodo damnaret anno *Christi* 403. in suburbio *Chalcedonensi*, loco *ad Quercum* dicto. Sed ingenti populi seditione ac terræ motu statim exorto, territus Imperator subinde illum revocari jussit. Anno verò sequenti quòd eadem libertate cùm alios, tum *Eudoxiam* increparet, ejus opera (*d*) damnatus iterum, in exilium deportatur *Junii* 20. cùm ante duos menses circa Pascha ab Episcopali administratione prorsùs abstinuisset. *Eudoxiam* narrant Historiæ *Græcæ* post menses tres, quàm ejectus est *Chrysostomus*, vita esse functam *Octobris* 4. die, anni 404. cùm quatriduo ante inusitatæ magnitudinis grando cecidisset.

S. Joannes Chrysostomus.

b Pallad. In Vita Chrysost. Socr. 6. cap. 2. Theod. 5. c. 34. Sozom 8. c. 17. & seq.

c Photius Cod 59. Socr. 6 c. 15. Sozom. 8. c. 17.

d Socr 6. c 18. Sozom. 8. c. 22.

(*e*) *Chrysostomo* subrogatus est *Arsacius*, homo elinguis & imperitus, tum eo post menses 14. mortuo,

e Socr 6. c 19. & 20. Sozom. 8. c. 23.

A. 395. Christi ad 408. *Chrysostomi obitus.*

tuo, *Atticus* Monachus *Armenus*. *Chrysostomus* interim in *Armenia* & *Isauria* magnis conflictatus ærumnis, certatim pro eo Catholicis laborantibus Episcopis, & *Innocentio* præ cæteris *Romano* Pontifice, cujus fidem appellarat, obiit *Comanis* ad *Pontum Euxinum*, 18. Cal. *Decemb.* anno 407. Vixit annos 52. menses 8. sedit verò annos 9. menses 6. dies 20. Itaque natus est anno 355. circa *Martium* mensem. (*a*) *Innocentius* porrò, cum eoque Occidens omnis non priùs cum *Attico* & Orientalibus commune habere quicquam voluit, quàm eraso *Arsacii* nomine, *Joannis* ipsius in diptycha, quæ sunt Ecclesiasticæ tabulæ, referretur.

a Sozom. 8. c. 26.

b Socr. 16. [?] 12. Sozom. 8. c. 14. *Origeniſta exagitati.*

(*b*) Per idem tempus doctrinæ ac sanctitatis inclytus fama vixit *Epiphanius Salaminæ* in *Cypro* Episcopus; qui cum *Joanne Chrysostomo* super *Origene* vehementer altercatus est. Hujus enim errores exagitari tum cœperunt; qui quidem hactenus per *Ægypti* Monasteria impunè spargebantur. Sed & fautorem habebant (*c*) *Joannem Hierosolymitanum* Episcopum, nec non *Ruffinum Aquilejensem* Presbyterum, & *Palladium Galatam*; à quibus *Epiphanius* & *Hieronymus* præcipuè dissidebant. *Theophilus* vero circa annum 399. congregata Synodo primus *Origenistas* damnavit; & Synodicam misit ad *Anastasium Romanum* Pontificem, qui anno 398. *Siricio* successerat; tum ad *Epiphanium*, & *Joannem Chrysostomum* (*d*) *Anastasius*, *Origene* condemnato, circulares litteras mittit. (*e*) *Chrysostomus* rem accuratius considerandam ratus, nequicquam *Theophilo* & *Epiphanio* instantibus, *Origenis* libros damnare noluit. Ob id iratus ab eo discessit *Epiphanius*, amboque invicem, ut narrant, quæ sibi erant eventura divinitùs prædixerunt.

c Epiph. Epist. ad Joan. Hier contr. Ruff. & contr. Joan. Hierosol.

d Hier. Ep. 8 ad Demetr. & Apol. contr. Ruff. & Ep. 78. ad Pam. & ad Marcell.

e Socr. & Sozom cit.

S. Asterius.

Theophilus.

Floruit itidem *S. Asterius Amaseæ* Præsul, cujus politissimæ extant Homiliæ circa annum 400. elucubratæ. *Theophilus* quoque *Alexandrinus* Episcopus, odio *Chrysostomi* & avaritiæ sordibus infamis, sed eruditus, & *Hieronymi* familiaris; qui

qui (*a*) *Synesium* ex Gentili Philosopho *Christianum*, *Ptolemaidis* Episcopum fecit anno circiter 410. nempe tertio post obitum *Chrysostomi*, reconciliatumque fautoribus ejus *Theophilum*: quod statim ab illius morte contigit. A 395. Christi ad 408. *a* Syn. Ep. 66.

(*b*) *S. Vigilius Tridentinus* Episcopus *Stilichone* Consule martyrium passus est, ut scribit *Usuardus*; & ut apparet, anno 400. (*c*) *Gazæ* porrò *S. Porphyrius* Episcopus pietate, miraculis, & laboribus pro *Christi* fide tolerandis *Arcadio* imperante præstitit. *Severianus Gabalitanus* ut disertus fuit, ita ob æmulationem *Chrysostomi* minùs secundam posteritatis famam meruit. Quam eximiam est assecuta *S. Paula*; quæ anno 404. *Januarii* 26. apud *Bethleemum* obiit, nata annos 56. menses 6. dies 11. quorum 5. annos *Romæ* in sancto proposito, *Bethleemi* 20. transegit, ut testatur (*d*) *Hieronymus*. *b* Martyr. Rom. 26. Iun. & Usuard. *S. Porphyrius*. *c* Vita S. Porphyr. apud Sur. 26. Febr. *S. Paula*. *d* Hier. Ep. Paul. 1æ.

Prudentius Hispanus Poeta eodem scribebat tempore natus *Philippo* & *Salia* Coss anno 348. ut ipse (*e*) prodit: & anno vitæ 57. carmina meditabatur. Proinde *Christi* 404. τὸ καθημερινὸν edebat. *Prudentius*. *e* Prud. in Cathem.

Ruffinus Aquilejensis Presbyter & Monachus doctrinarum usu famaque clarus, sancti tamen *Hieronymi* primùm amicitia, tum offensione clarior, obiit paulò post *Romam* ab *Alarico* captam; ut est conjectura *Baronii*. Quo etiam tempore *S. Marcella* vidua mortua est, ut (*f*) *Hieronymus* affirmat. *Ruffinus*. *f* Hier. Ep. 16.

Inter Gentiles Poetica facultate facile princeps *Claudianus* exstitit, *Stilichonis* fautor acerrimus. Historici verò, *Zosimus*, *Eunapius*.

A. 408. Christi ad 450.

CAPUT XII.

Quæ sub Theodosio *Juniore*, Honorio, ac Valentiniano III. *in utroque imperio digna memoria contigerunt*. Vandalorum in Africam *impressio*.

A 408. *Christi* ad 450.

ROMANUM, *Arcadio* mortuo, sub duobus Principus imperium stetit. *Honorio* patebat Occidens; *Theodosius* Orientem tenebat. (*a*) Hic anno 401. *Aprilis* 10. die natus, & sequenti renunciatus *Augustus*, anno 408. sub tutela *Persarum* Regis, *Antiocho* curatore, solus in Oriente regnare cœpit. Sorores erant illi *Flacilla*, *Pulcheria*, *Arcadia*, & *Marina*, è quibus *Pulcheriam Theodosius*, *Augustam* appellavit anno, ut *Marcellinus* cum *Alexandrino Chronico* sentiunt, 414. non ut *Theophanes*, 411. Ea porrò nata proditur anno 399. (*b*) Ab hac institutus *Theodosius*: sororesque cæteræ, tantum in virtute ac pietate profecerunt nihil ut à Monachis differrent, & in religiosum domicilium aula verteretur.

Theodosius anno ætatis 20. *Athenaidem Leontii* Philosophi filiam de consilio sororis *Pulcheriæ* duxit, rara fœminam indole, corporisque specie, quam *Eudociam* nominavit. Ex hac *Eudoxiam* suscepit *Valentiniano* III. nuptam. (*c*) Imperavit *Theodosius* ad annum usque 450. quo excessit è vita Cal. *Augusti*, revocata prius sorore *Pulcheria*, quam *Eudociæ* conjugis & *Chrysaphii* Eunuchi calumniis adductus in ordinem redegerat. Hoc Imperatore pax ab armis in Oriente ferè perpetua fuit, præter pauca quædam minimèque diuturna bella E quibus (*d*) *Persicum* à *Vararane Isdegerdis* successore motum, an. 422. per *Ardaburium* ducem non sine ingenti miraculo, confectum, perterritis ac fuga consternatis Barbaris

a Socr. 4. c. 6. Marcel. Chron. Alex. Theoph.

b Socr. 7. c. 22. Sozom. 9. c. 1.

c Marcel. Chron. Alex. Zonar. Cedren. Theoph. Hist. Misc. 14.

d Theoph. Socr. c. 18.

At in

At in Occidente, sub *Honorio*, ac deinde *Valentiniano*, domestici pariter externique motus assidui, ac fœdissima *Romani* facies imperii fuit. Erat *Honorius* natura mitis & placidus: ludis ac socordiæ deditus, & à cura Reipublicæ ac negotiis abhorrens: sed in pietatem religionemque propensus, cui pluribus edictis consultum voluit. Post *Gothicam* eruptionem, quæ anno 410. *Romanam* urbem turbinis instar oppressit, varii in diversis locis orti sunt Tyranni. Primùm (*a*) *Attalus Alarici* jussu ab Senatu factus Imperator, cùm *Honorium* communionem imperii per legatos offerentem superbe respuisset, ab eodem *Alarico* privatam retractus ad sortem; ac sæpiùs deinde refectus, & destitutus; ad postremum resumpta in *Gallia* tyrannide, neglectus à *Gothis*, à *Constantio* Comite captus anno 415. (*b*) in potestatem venit *Honorii*, ab eoque truncata manu vitæ relictus est. Quod *Marcellinus* anno 412. reddit, contrà quàm *Prosper*.

A 408. Christi ad 450. Occidentalis imperii clades sub Honorio.

Varii Tyranni.

a Zosim. 5. & 6. Olymp. apud Phot. 80.

b Prosp. Chron. Marcell. Oros 7 c. 42 Paul. Diac. 14.

Eodem tempore *Constantinus* Tyrannus *Gallias* obtinebat. Qui ex infima militia ob solam nominis speciem in *Britanniis* Imperator acclamatus est anno 407. ut (*c*) *Olympiodorus*, *Prosper*, & *Zozimus* indicant; cùm ante illum *Marcus* & *Gratianus* ibidem Tyranni prodiissent; *Britannicis* exercitibus contra *Vandalos* & *Alanos*, quos in *Gallias* erupisse anno superiore iidem Auctores asserunt, hoc se tueri præsidio cupientibus. Inde digressus in *Gallias* cum duobus filiis *Constante*, & *Juliano*, à *Constantio* Comite victus, & *Honorii* jussu ad *Ravennam* jugulatus est, anno 411. (*d*) cùm se *Arelate* ad Oratorium fugiens sacerdotio initiandum antè curasset.

c Olymp. apud Phot 80. Prosp Chron. Zosim 6. Idat. Chr. Marcell.

d Olymp.

Post hunc, (*e*) *Jovinus* & *Sebastianus* fratres, arrepta tyrannide, ab *Athaulpho Gothorum* Principe *Narbonæ* capti & occisi sunt anno 414. ut *Idatius* & *Marcellinus* testantur.

e Idem. Olymp. Idat. Marcell. Prosp. Oros. 7. c. 42.

Heraclianus item Comes *Africæ*, Tyrannus ibidem factus cum 700. navium classe, ac tribus mili-

A. 408. Christi ad 450. militum millibus ausus in *Italiam* contra *Honorium* transfretare, à *Marino* Comite ad *Utriculum* superatus est: & in *Africam* reversus, *Carthagine* in æde Memoriæ jugulatur (*a*) anno 413. *Marinus* ad ordinandam missus *Africam*, incertum livore, an auro corruptus, *Marcellinum* Tribunum, qui pro Catholica fide contra *Donatistas* fortiter se gesserat, occidit; ac statim ex *Africa* revocatus est, ut scribit *Orosius*.

a Prosp. Idat. Marcell. Oros. 7. c. 42.

Super hanc Tyrannorum multitudinem, Barbarorum quoque grassatio infestum habuit Occidentem. *Gothi Athaulpho* Rege *Gallias* ingressi sunt (*b*) anno 412. ac sequenti anno *Burgundiones Germaniæ* populi partem *Galliæ Rheno* propinquam occuparunt.

Barbarorum irruptio. b Prosp.

Athaulpho Placidia nupserat, quæ nuptiæ anno 414. Cal. *Jan.* celebratæ sunt, ut scribit *Olympiodorus*; natusque illis est *Theodosius*, qui paulò post *Barcinone* obiit. (*c*) *Placidia* opera & consilio inductus ad amorem pacis *Athaulphus*, cùm frustrà *Romanum in Gothos* imperium nomenque transferre studuisset, de restituendo illis hoc ipso imperio cogitavit, ac se cum *Gothis* suis *Narbona* pelli & in *Hispaniam* relegari patienter tulit. Hæc dum agitaret animo, (*d*) à *Gotho* quodam occiditur anno 415. regnumque *Sigericus* occupat *Sari* frater, qui *Placidiam* indignis modis habuit & post dies septem interfectus est: eique *Vallia* successit. Qui pace cum *Romanis* facta, *Placidiam Honorio* restituit, acceptis, ut refert *Olympiodorus*, frumenti modiorum 600000., & contra *Vandalos*, *Alanos*, *Suevos*, aliasque gentes, quæ *Hispaniam* insederant, bella convertit. (*e*) *Placidiam* invitam *Constantio* Comiti collocavit *Honorius* anno 417. & eodem anno nata illis est *Honoria*, *Valentinianus* verò Junior (*f*) anno 418. *Ravenna*, 6 Non. *Jul.* in lucem editus est. *Constantius* pacem cum *Vallia* firmavit, eumque revocavit in *Galliam*, ac sedes in *Aquitanica* à *Tolosa* usque ad Oceanum concessit, quod scribit *Idatius*.

c Olymp. apud Phot. 80. Iornand.

d Prosp. Marcell. Idat. Oros.

e Olymp. Philostorg. Iornand.

f Prosp.

Idatius. Hinc *Gothici* in *Gallia* regni, seu *Visigothici*, caput *Tolosa* fuit: atque hoc anno 419. contigit. Sequente verò anno, *Christi* 420. *Constantius* ab *Honorio* invito, ut ait *Olympiodorus*, in imperii consortium assumptus, septimo post mense moritur anno ipso 420 si *Marcellinum* audias. *Prosper* enim in sequentem rejicit. Natus hic in *Illyrico*, oppido *Panaso*, multis sub *Theodosio* præfecturis claruit, ac post summum adeptum fastigium, ejus pertæsus sæpè conqueri solebat, quòd ut antè consueverat, jocis ac ludicris indulgere non posset, ut scribit *Olympiodorus*: qui hoc præterea narrat, *Theodosium* Imperatorem ratam illius *Augustam* dignitatem habere noluisse; obidque *Constantium* bellum contra illum decrevisse sumere.

A. 378. Christi ad 452.

(*a*) Exstincto *Constantio*, inter *Honorium* & *Placidiam* sororem summa primùm familiaritas, minùs etiam secunda utrinsque fama. Mox, *Elpidia* nutrice *Placidiæ* & *Leontio* ejusdem curatore id agentibus, tanto exarsere invicem odio, ut, post frequentes *Ravennæ* rixas & jurgia, demùm anno 423 *Placidiam* cum filiis *Honorius* extruserit, & in Orientem abire coegerit.

a Olymp.

Moritur paulò post *Honorius* anno ipso 423. sive *Augusti* 15. ut scribit *Theophanes*, sive 27 quod *Olympiodorus* prodidit, anno ætatis 35. *Theodosius* (*b*) *Placidiam* cum *Augustæ* titulo, & *Valentinianum Cæsarem* priùs appellatum, agentem ætatis annum 5 in *Italiam* misit anno 424 qui mox *Augustus Romæ* salutatus est. (*c*) Interim *Joannes* primicerius Notariorum cum tyrannide *Ravennam* occupat; contra quem *Theodosius Ardaburium* misit; qui tempestate iactatus in Tyranni potestatem venit. Sed Angelus pastoris specie aperto per invias paludes itinere *Asparem Ardaburii* filium *Ravennam* deduxit.

Honorii obitus.

b Prosp. Marcell. Olymp.

c Socr. 7. c. 23. & seq.

Sic, exstincto *Joanne*, (*d*) *Valentinianus* apud *Ravennam* factus est Imperator anno 425. *Octobris* 23. ut est in *Alexandrino Chronico*.

d Idem & Chron. Alex.

A. 408. Christi ad 440 *Vandali Africam occupant.*

Secundum hæc *Vandali*, quos ab *Africa* litoribus *Bonifacius* Comes hactenus repulerat, *Geiserico* duce in illam ex *Hispania* penetrarunt. Nam cùm *Bonifacius* ab *Aetio* proditionis accusatus esset, missoque contra se *Sigisvulto*, parem se non esse *Romanis* viribus animadverteret, ad *Vandalorum*, quibuscum affinitatem antea junxerat, confugit auxilia. (*a*) Anno itaque 427. ut ex *Chronico Prosperi* colligitur, *Geisericus* cum 80000. *Vandalorum* & *Alanorum* transfretavit in *Africam*; eamque paulatim subjecit sibi. (*b*) Interim *Bonifacius* reconciliata *Placidia*, cum Barbaris reditum persuadere non posset, armis eos conatus pellere, ab illis vincitur: & anno 432. ex *Africa Romam* veniens adepto magisterio militum, haud diu postea vel morbo, ut scribit *Prosper*, vel, ut *Marcellinus* ait, ex vulnere, quod acceperat ab *Aetio*, decessit, (*c*) ac *Pelagiæ* conjugi moriens præcepit, ut ne alteri, quam *Aetio*, nuberet.

a Prosp. Misc. 14. Victor. Utic l. i.

b Procop. 1.

c Marcel.

Aetius d Prosp. Idat.

(*d*) *Aetius* in *Galliis* contra *Francos*, *Gothos*, *Burgundiones*, *Hunnos*, aliosque Barbaros *Romanam* rem utcumque sustentavit. *Franci* haud procul *Rheno* devicti sunt, (*e*) *Felice*, & *Tauro* Coss. anno 428. *Burgundione* cum eorum Rege *Gundicario* anno 435. quibus & pacem *Aetius* indulsit, ut scribit *Prosper*. (*f*) Idem *Gothos* ab *Narbona* obsidione repulit anno 436. per *Litorium* Comitem.

e Prosp.

f Idat. Prosp.

Hunnos Aetius circa annum 432. è *Pannoniis* exciverat, quorum adversus *Gothos* auxilio est usus. Ita (*g*) *Prosper* vulgatus; at *Pithœanus Aetium* eumdem *Gaudentii* filium ejus, qui à militibus occisus est, *Hunnos* ad opem *Joanni* Tyranno ferendam adduxisse refert, eodem, quo is interfectus est, anno *Christi* 425. Bis ergo sollicitasse eum *Hunnos* oportet. Sed & anno 434. *Honoria Valentiniani* soror, ob stuprum cum Procuratore suo commissum ejecta palatio, & ad *Theodosium* transmissa, *Attilam* contra Occidentalem Rempublicam

g Prosp. Salvian. 7 Idatius. Chron. Isid Chr. Miscell. 24. *Hunnorum irruptiones.*

blicam incitavit, ut scribit *Marcellinus*. His præpositus *Litorius* dux *Romanus*, dum *Aetii* gloriam superare nititur, & haruspicum ac dæmonum responsis fidem adhibet, contra *Theodoricum Gothorum* Regem bellum infimis precibus detrectantem inconsultè dimicavit; & magna accepta clade, captus & occisus est, *Theodosio* & *Festo* Coss. anno 439. (*a*) Quo etiam *Carthago* à *Vandalis* per speciem pacis ex improviso irruentibus occupatur, 4. (*b*) Cal. *Nov.* Eam urbem diripuere Barbari: ac cùm reliqui cives variis tormentorum generibus excruciati sunt; tum in Nobiles & Clericos præcipuè sævitum est. (*c*) Tandem anno 442. cum *Geiserico Valentinianus* pacem instauravit, & certis spatiis inter utrumque divisa est *Africa*.

A 408. Christi ad 410.

a Prosp. Jorn. de reb. Get.

Carthago à Vandalis capta.

b Prosp. & Idat.

c Prosp.

Per quod tempus (*d*) *Bleda* & *Attila Hunnorum* ducibus *Illyricum Thraciam*que populantibus, *Theodosius* pacem ab iis redemit pactione pecuniæ. (*e*) Biennio post *Attila*, fratre suo cæso, solus *Hunnorum* genti dominatus est.

d Marcel. Alexand. Chron Jornand.

e Prosp.

In *Britanniam* porrò *Picti* ac *Scoti* sæpiùs in cursionem fecerunt, maximè sub annum 446. *Aetio* tertium Consule: quo rebus aliis ac muniendis maximè adversus *Hunnos Galliis* intento, frustra ejus aures querelis suis pulsarunt, quas (*f*) *Gildas* ex eoque *Beda* describunt.

f Gildas. Beda. 1. Gist. c. 13.

CAPUT XIII.

De Francorum *origine, & constituto ab iis in* Gallia *regno.*

NObilissimi toto orbe *Francorum* regni jacta sunt intervallo isto primordia. Cujus gentis incerta est origo, neque Veterum satis expressa literis. (*g*) Falli constat eos, qui ab *Trojanis* eam repetunt; quod ab *Gaguino* & *Æmilio* mandatum historiæ fuisse mirari subit. Vero mihi propior videtur (*h*) illorum opinio, qui

Vide lib. 11. de Doct. Temp. cap. 48.

g Gesta Franc ex Greg. c. 1.

h Phil. Cluver. lib 3. Germ. Ant. cap. 20.

A. 408. Christi ad 458.

non unius populi nomen hoc initio putant fuisse, sed plurium, qui in idem conspirantibus animis, *Romanorum* se ab jugo vindicarunt, *Franci*que ab libertate sunt dicti. Hos esse volunt *Bructeros*, *Chamavos*, *Ansivarios*, *Chattos*, *Usipios* & *Tencteros*, qui ambo *Sicambrorum* vocabulo continentur, *Frisios*, *Dulgibinos*, *Chassivarios*, & *Angrivarios*, qui *Albim* flumen inter ac *Rhenum* vastissimos *Germaniæ* agros obtinebant ad Oceanum usque; ubi nunc *VVestphalia*, *Frisia*, *Saxonia*, *Thuringia*, *Hessia*, *Misnia*, &, quæ nomen commune retinet, *Franconia* collocantur.

Reges utrum antiquitùs habuerint, ignotum esse testatur (*a*) *Gregorius*. Nam *duces* tantummodo *Francorum*, aut *subregulos*, vel *regales* appellatos. *Maximo* Tyranno *Galliis* imperante, *Marcomerem* & *Sunnonem regales Francorum* exstitisse *Sulpicius Alexander* prodidit, eosdemque mox *subregulos* vocat, tum *reges*, ut hæc vocabula promiscuè videantur habita.

Primus in Regum appellatione ac serie *Pharamundus* in nostris Annalibus ponitur (*b*) *Marcomiri* filius, de quo nihil apud *Gregorium* exstat. (*c*) *Prosperi Chronicon* ad annum *Honorii* 26. hoc est *Christi* 420. illius adscribit exordium. Post hunc verò (*d*) *Chlogio*, vel (*e*) *Clojo*, sive (*f*) *Clodius* (*g*) *Pharamundi* filius regnavit; qui apud *Dispargum* resedit; quod in *Thuringorum* esse finibus asserit *Gregorius*. Hoc modo *Thuringia* longe apud *Gregorium* alia fuerit ab ea, cui hoc nomen hodie tribuitur. Nam *Dispargum* oppidum fuit in *Sicambris*, aut iis proximum. *Clojo* anno 428. aut 429. iniit, (*h*) quinque ab morte *Honorii* annis elapsis, atque hic trans *Rhenum* primus in *Gallias* erupit. (*i*) Sed ab *Aetio* duce repressus, citimam *Rheno* partem illam amisit *Galliæ*, quam cum suis occuparat. Post annos deinde circiter 18. longiùs etiam in *Atrebatum* & *Cameracensium* fines transducto *Francorum* exercitu, *Romanos* profligavit, & ad *Suminam* usque fluvium

a Greg. Turon. l. 1. c. 9.

b Aimo. 1. c. 4. Ivon. Chr. Gest. Franc. epit. c. 4.

c Prosp. à Pith. editus. *Pharamundus.*

d Ita Greg. 2. c. 9.

e Ita Sidon. Carm. V. vers. 212.

f Prosp. Pith. Aimo. 2. c. 4.

g Aimo. 1. c. 4. Ivon. Chr. Gesta Franc. epit. c. 5. *Clodio*

h Prosp. Pith.

i Prosp. vulgatus.

fluvium ditionis suæ fines extendit(*a*)sub annum 445. [*b*] Videtur tamen ab *Aetio* & *Majoriano* tum cladis aliquid accepisse, quod *Sidonius* indicat. Præfuit *Clojo* annos (*c*) ferè 20. Siquidem ad annum *Theodosii* 25. (*d*) *Prosper* adnotat, *Meroveum* in *Francia* cœpisse regnare: qui est *Christi* 448. vel 449. Ita *Paramundo* anni reliqui erunt octo.

(*e*) *Meroveus*, affinis *Clojonis*, *Francorum* in *Gallia* ditionem amplificavit; quem *Aetio* duci adversus *Attilam* auxilio venisse, magnamque partem victoriæ fuisse (*f*) Annales *Francorum* referunt. Filium hujus hæredemque [*g*] *Childericum* flagitiorum ac libidinum licentia, quam ne ab nobilissimis quidem corporibus abstinebat, brevi invisum suis reddidit. Omnibus itaque conspirantibus in eum ordinibus, ad *Thuringos* profugit, *Vinomado* quodam, cujus amicitiæ plurimùm fidebat, domi relicto, qui absenti *Francorum* reconciliaret animos: quod is astuto consilio perfecit. Nam *Egidium Romanum* patricium sibi ut Regem caperent *Francos* est hortatus, eoque beneficio devinctum facilè adduxit, ut primores gentis, quos ab *Childerico* abhorrere maximè sciebat, tanquam suspectos interficeret. Ita *Francis* ab novo abalienatis Rege persuasit, uti *Childericum* ab exilio revocarent. Qui (*h*) octavo, postquam pulsus erat, anno receptus, *Egidium* acie superatum in oppidum *Suessionum* compulit. (*i*) *Odovacrium Saxonem* vicit; *Aurelianos* & *Andegavos* subegit, (*k*) exactisque 24. annis *Chlodoveo* filio, quem ex *Basina* susceperat *Thuringorum* Regis hospitis sui conjuge, reliquit imperium. Qui cùm anno 482. exorsus sit, (*l*) (uti postea demonstrabitur) *Childericus* anno cœpit 457. vel 458. ut 24. annos impleverit; *Meroveus* verò circiter 10.

A. 408. Christi ad 450.
a Sigeb.
Greg. 2 c. 9. Aimo. 1. c. 5.
b Sidon. Carm. V. ver. 212.
c Aimo. 1. c. 6.
d Prosp. Pith.
Meroveus.
e Greg. 2. c. 9. Aimo. c. 6. Gest. Franc. c. 5.
f Gag. Æmil.
Childericus
g Greg. Tur. l. 2. c. 12. Aimo 1. c. 7. vo. Gesta Franc. c. 2. & 7.
h Greg. Turon. cit.
i Greg. 2. c. 18. Aimo. 1. c. 7. Gest. Franc. c. 11.
k Aimo. 1. c. 12.
l vo. 11. 5. c. 2.

A. 408. Christi M. 450.

CAPUT XIV.

De Gothorum *initiis*, *eorumque discrimine ac regnis ab illis in* Gallia, Hispania, & Italia *conditis*.

PLurimum ad illius ætatis historiam intelligendam conferet *Gothorum* originem & incrementa cognoscere, qui per *Europam* longè latèque dissipati florentissima sibi regna pepererunt. Ea nos ex *Jordano* sive *Jornande Gotho* ac *Paulo Diacono* repetita hoc in caput utiliter conjecimus.

Gothicum omne nomen à *Sconia* sive *Scandinavia* profectum est, quam insulam (*a*) *Jornandes* vocat; cùm peninsula sit *Norvegiæ* ac *Svediæ* continens regna. Hi cum vicinam oram *Balthici* maris aliquandiu tenuissent, in *Scythiam* inde transgressi, ad *Euxini Ponti* littora consederunt, (*b*) quorum qui ad Orientem longiùs recesserunt *Ostrogothi*, id est, *Orientales Gothi*, nominati sunt. Qui ad Occidentem habitabant, *Visigothi*, id est, *Occidentales Gothi*. Etsi ab *Ostrogotha* quodam Rege ex *Amalorum* stirpe nomen id acceptum nonnullis placet. (*c*) Duæ quippe *Gothorum* erant regiæ familiæ; *Amalorum*, quibus *Ostrogothi* parebant, & *Balthorum*, qui *Visigothis* imperabant. Priores ab (*d*) *Amala* antiquissimo gentis illius Rege dicti. Posteriores ab audacia nominati, (*e*) quia *Balth* audacem significat. (*f*) Cùm igitur ambo illi populi summa concordia diu illic habitassent, *Valente* denique Imperatore civile inter eos ortum est bellum. *Visigothis* præerat *Fridigernus*, sive *Fritigernes*; *Ostrogothis Athanaricus*. *Fridigernus* impar viribus à *Valente* petit auxilium, per *Ulphilam* suæ gentis Episcopum *Arianum*: (*g*) & ut illi vicissim gratificaretur, *Christianam* sub *Arii* professione fidem amplectitur; quam, pace ambos inter popu-

a Jorn. de reb. Got. c. 3. 4. & seq.

b Paul. Diac. in Misc. l. 11. c. 21. Jorn. c. 5.

c Jorn. c. 5.

d Jorn. c. 14.

e Jorn. c. 29.

f Socr. l. 4. c. 33. & seq. Paul. in Misc. l. 12. c. 14.

g Paul. 12. Misc. c. 12.

populos restituta, longiùs propagavit *Ulphilas*. Ita *Gothi* in *Ariana* hæresi deinceps obfirmati sunt. *Athanaricus* verò complures suorum ob *Christi* nomen necidedit, qui pro Martyribus in Ecclesia celebrantur. (*a*) Post hæc *Hunni*, Rege *Balamire*, trajecto *Bosphoro Cimmerio*, repentè in *Ostrogothos* impressionem faciunt, eosque sibi subjiciunt. Quorum clade territi *Visigothi Valentem* rursus implorant, qui in *Mœsia* agros illis ad habitandum attribuit. Sed à *Lupicino* aliisque limitaneis Præfectis contumeliosiùs accepti *Romanos* armis appetunt; ab iisque *Valens* Imperator, (*b*) (ut jam memoravi) bello superatus & exustus pœnas violatæ religionis dedit. Compositis postea cum *Theodosio* rebus *Romanam* in amicitiam ac fœdus ab illo recepti, (*c*) & *Fœderati* propriè sunt dicti. *Theodosio* mortuo *Alaricus* ex *Balthica* stirpe cum *Visigothis* suis in *Italiam* perrupit, eumque, quem suprà (*d*) retuli, exitum militiæ hujus habuit. (*e*) Cujus successores, *Gallia* & *Hispania* subacta, *Visigothorum* regnum ibi statuerunt, cujus sparsim mentionem facimus.

A. 407. Christi ad 450. Gothi Ariani fiunt.

a Vide præter cit. Auctores Procop. lib 4. Goth p. 123. Sozom. l. 6. c. 37. Jornand. de reb. Got c. 24.

b Supr. c. 6.

c Jornand. c. 28.

d Cap. 10

e Vide supr. c. 12.

(*f*) Interim *Ostrogothi* sub *Hunnorum* dominatu cum privatis Regibus pristinas sedes obtinebant. *Hermanaricus*, (quo regnante *Hunnorum* excursio illa contigit, ut (*g*) *Jornandes* narrat, tametsi cæteri, quos attigi suprà, *Athanarico* id factum Rege memorent) (*h*) *Hunnimundum* habuit filium, è quo genitus est *Thorismundus*; cujus filius *Berimud Hunnica* pertæsus servitutis ad *Visigothos* in *Galliam* transfugit, cùm *Theodoricus* ejus nominis primus, occiso jam *Vallia*, regnaret. *Berimudis* nepos fuit *Euthariens*, cui *Ostrogothorum* Rex *Theodoricus Amalasuntham* filiam in matrimonium dedit. Ad hanc familiam, ut quæ recto ab *Hermanarico* stemmate descenderet, *Ostrogothici* jus regni propriè spectabat. (*i*) Verùm *Berimude* digresso, *VVandalarius Hermanarici* fratre genitus velut caducum principa-

f Jorn. c. 48.

g Cap. 15.

h Jorn. c. 24

i Jorn. c. 48

A. 408. Christi ad 455.

tum tenuit. Hujus filii armis ac mutua concordia nobiles exstitere tres, *VValamir*, *Theodomir*, & *VVidemir*; qui cum *Attila* adversus *Aetium* & propinquos suos *Visigothos* in *Gallia* decertarunt. Exstincto demum *Attila*, cùm reliqui populi, tum *Ostrogothi Hunnorum* excusserunt jugum. (*a*) *Theodomiri* filius è concubina *Theodoricus* fuit, qui *Leoni* Imperatori ad sanciendam pacem datus obses apud *Romanos* adolevit. Tum imperante *Zenone*, cùm à *Theodomiro* patre traditum *Gothorum* regnum accepisset, Imperatoris hortatu ad recuperandam *Italiam*, quam *Odovacrius* invaserat, perrexit; ibidemque [quod postea dicetur] *Ostrogothorum* condidit regnum, quod *Justinianus* deinde subvertit.

a Jorn. c. 52.

CAPUT XV.

Pelagianæ hæresis historia.

Ecclesiastica res sub illis Principibus. Ac primùm Pelagianæ *hæresis*, & Nestorianæ, *nec non* Ephesinæ *Synodi accurata descriptio.*

HOnorio ac *Theodosio* regnantibus, varii in Ecclesia motus exstitere, celeberrimique cum Hæreticis Catholicarum partium conflictus; ac contra duas præsertim hæreses, *Pelagii* & *Nestorii*, certamen fuit.

Pelagius (*b*) natione *Scotus* ex insula *Britannia* oriundus, unde (*c*) & *Brito* nominatur, primùm Monachus in *Palæstina* vixit; ubi adversus gratiam *Christi* pestilentissimum dogma concepit animo, (*d*) cujus ei *Ruffinus* auctor fuisse proditur. Hic discipulum habuit *Calestium*, qui prior in *Africa* palam hæresim prædicans, (*e*) anno 412. *Carthagine* damnatus est, accusante *Paulino* Diacono *Carthaginensi*.

Postea *Eros* & *Lazarus*, Episcopi duo *Gallicani*, *Pelagii* nomen detulere apud *Palæstina* Episcopos. (*f*) Sed cùm morbus alteri eorum incidisset, in tempore adesse prohibiti sunt; quare excerpta

b Hier. Præf. ad l. 1. & 3. in Hier. *c* Aug. ep. 106. *d* Hier. ib. Aug. 2. de Pec. Orig. c. 3. *e* Ep. Conc. Carth. ad Innoc. Papam. Aug. 2. de Pec. Orig. c. 3. *f* Aug. 1. Retr. c. 4. & de gest. Pel. 35. Phot. cod. 54.

pta de *Pelagii* & *Celestii* libris capitula miserunt. Ita *Diospoli* in *Palæstina* Synodus est habita anno 415. (a) cui Episcopi 14. interfuerunt. Ab iis interrogatus *Pelagius* facilè *Græcos* homines linguæ illius ac fraudis ignaros captiosis responsionibus elusit. Absolutus itaque *Joannis* potissimùm *Hierosolymitani*, *Ruffini*, & *Origenis* fautoris opera, quod *Orosius* (b) indicat, majores sumpsit spiritus. Sed *Hieronymi* primùm stylo, tum *Africanorum* Patrum sententiis vexari cœpit. Anno quippe 416. provinciales (c) duæ Synodi celebratæ sunt, una *Carthagine*, cui præfuit *Aurelius*; altera *Milevi* in *Numidia*, præside *Silvano*, cui *Augustinus* interfuit: indidemque Synodicæ ad *Innocentium* Papam editæ, quibus *Pelagii* & *Celestii* ita damnatos à se errores prædicant, ut auctoribus ipsis parcerent. Utrique respondit (d) *Innocentius* sequenti anno, quo Coss. notantur *Honorius* & *Constantius*, (is est *Christi* 417.) mense *Januario*; ac *Pelagium* & *Celestium* censuit Ecclesiastica communione privandos; Qua re comperta, *Pelagius* ad *Innocentium* scripsit; (e) sed eo mortuo illo ipso *Christi* 417. anno, 5 Cal. *Augusti*, literæ ad *Zosimum* pervenere. (f) Qui *Celestii* primùm ficta professione, (hic enim *Romam* purgandi sui causa venerat) tum subdola *Pelagii* epistola deceptus, qua cum *Praylii*, qui in sedem *Hierosolymitanam* anno 416. successerat, commendatitiam miserat, in *Africanos* Patres, nec non *Erotem* & *Lazarum*, paulò fuit commotior. Neque tamen *Pelagium* ac *Celestium* communioni restituit; sed bimestrem huic diem præfixit, ad quam accusatores adessent. Interim *Africanis* Episcopis satagentibus, *Roma* ab *Zosimo* Hæreticorum calliditate detecta, cùm se clam *Celestius* ex Urbe subduxisset, (g) cum *Pelagio* pariter est damnatus anno 418. Secutum est (h) *Honorii* edictum eodem anno prid. Cal. *Majas*, quo ambo perculsi sunt. *Africani* verò Episcopi, accepto *Zosimi* decreto, Calendis ipsis *Maii*

A. 408. Christi ad 450.
a Aug. 1. cont. Jul. c. 3. & de gest. Pelag.
b Oros. Apol.
c Tom. 1. Conc.
d Tom. 1 Conc. & Ep. Aug. 91. & 93.
e Aug. 2. de Pec. Orig. c. 5. & 17.
f Zosim. ep. Tom. 1 Conc. ubi & Pelagii confessio.
g Aug. 2. contr. duas Epist. Pel. c. 3. & 4.
h Vide Baron. A. 418. Prosp. in Vita Aug.

A. 418. Christi ad 430.

Maii anni ejusdem 418. in plenaria Synodo, ut scribit *Prosper*, Episcoporum 213. contra *Pelagianam* hæresim canones octo condiderunt; (1) qui *Milevitana* Synodo secundæ perperam vulgò tribuuntur. Sed nihil *Milevitana* ista contra *Pelagium* statuit, & (*a*) ex illis ipsis octo canonibus, tertius, quartus, & quintus à *Cælestino* Papa sub *Carthaginensis* Concilii nomine citantur. Denique in generali totius *Africæ* Synodo, non in provinciali, tanta de re pronuntiatum oportuit.

De Milevitana Synodo vulgatus error.

a Cæleft. in Epist. ad Episc. Gall.

Julianus Pelagianus.

Hoc modo synodalibus ad *Zosimum* perlatis decretis, ait *Prosper*, & per totum mundum hæresis *Pelagiana* damnata est. Cujus penè profligatæ patrocinium suscepit *Julianus Memorii Capuani* Episcopi filius & successor; qui ob hæresim eandem sede sua pulsus, cum *Augustino* grande certamen iniit, homo lingua promptus, ac disertus, sed procax, & temerarius.

Semipelagiani.

b Aug. l. 1. de Præd. Sanct.

(2) *Pelagiani* dogmatis appendix quædam fuit *semi-Pelagianorum* factio; qui initium à nobis esse salutis asseverabant, ac de Prædestinatione aliter atque *Augustinus* sentiebant. (*b*) Quam in *Galliis* occultè grassantem paucis ante obitum annis oppugnare instituit *Augustinus*, ac post eum *Prosper Aquitanicus*.

c Cod. Vat. apud Baron. ad an. 419.

(*c*) Mortuo *Zosimo* Papa 7. Cal. *Jan.* anni 418. creatus est *Bonifacius*; & sub idem tempus à schismaticis *Eulalius*, cui Præfectus Urbis *Symmachus* favebat. Sed ille paulò post causa cecidit anno *Christi* 419. Post *Bonifacium* anno 423. *Romanæ* præfuit Ecclesiæ *Cælestinus*: cujus anno labente 6. *Christi* 428. (*d*) *Nestorius Antiochenus* in locum

Nestorius.

d Marcell. Chron.

(1) Hanc Synodum non fuisse Milevitanam, sed Carthaginensem ostendit Jansenius in Histor. Pelagiana & Cardinalis Norisius.

(2) Semipelagianorum hæresis initium habuit à Cassiano qui post S. Chrysostomi mortem, id est post ann. 407. in provinciam redierat. Hic anno 426. ut ostendit Norisius edidit 13. collationem, in qua virus semipelagianum propinat. Anno 428 Prosper & Hilarius ad Augustinum scribunt ut enodaret ipse quæstiones à Massiliensibus propositas, ad quos direxit Augustinus duplicem librum de Prædestinatione S. S. & de Dono perseverantiæ anno 431. Cælestinus scripsit ad Episcopos Galliæ celeberrimam Epistolam qua Massiliensium querelas compesceret. Huic adjecta sunt capitula quæ Leoni Magno tribuit Quesnellus.

locum *Sisinni Constantinopolitanus* ordinatur Episcopus, qui subinde novam vulgavit hæresim, *Christum* asserens persona constare duplici, ac *B. Mariam* haud esse Dei matrem adstruens, sed hominis tantummodo *Christi* Ad hoc restinguendum incendium præ cæteris accurrit *Alexandrinæ* Antistes Ecclesiæ *Cyrillus*; qui ex anno [a] 412. avunculo suo *Theophilo* suffectus erat: *Cælestini* maximè literis incitatus, quibus ipsum in *Nestorii* causam inquirere, ac denos illi ad resipiscendum dies præfinire jussit: quod anno 430. frustrà tentatum est à *Cyrillo*.

A. 405. Christi ad 430.

a Socr. 7. c. 7.

(b) Quocirca anno *Christi* 431. *Ephesi* congregata Synodus est, ad quam *Cælestini* Papæ legati profecti sunt *Arcadius* & *Projectus* Episcopi, & *Philippus* Presbyter. Episcopi porrò supra ducentos interfuerunt: atque ad prohibendos tumultus, Comites ab imperatore *Theodosio* sunt appositi, *Candidianus*, & *Irenæus*, *Nestoriana* labe contacti. Orientales autem, qui cum *Joanne Antiocheno* vocati erant, tardiùs adfuerunt, utpote ad damnandum popularem suum ingratiis adducti. Itaque cùm ex a. d. 10. Cal. *Jul.* inchoata Synodus esset, ac ter citatus *Nestorius* è sede sua depositus; quinto inde die *Joannes* cum suis advenit, quos inter *Theodoretus Cyri* Episcopus eminebat; qui statim, tumultuario coacto Conciliabulo, legitimæ acta Synodi resciderunt, ac *Cyrillum* & *Memnonem Ephesi* Episcopum damnarunt. Comites, interceptis Catholicorum literis omnibus, Imperatorem contra ipsos calumniæ plenis epistolis inflammarunt; adeò ut *Cyrillus* ipse in carcerem conjectus fuerit. Tandem per fidum hominem, qui mendici habitu *Constantinopolim* profectus inclusas arundine literas Catholicorum detulit, certior fit de omnibus Imperator; & Monachis annitentibus, atque allaborante *Pulcheria*, Synodi acta Imperatoris auctoritate comprobata sunt; ejectoque *Nestorio*, *Maximianus* ei subrogatus est.

b Acta Eph syn & Epist. Cœlest. Prosper. Socr. l. 7. c 34 Evag. l. 1. Marcell. Theoph. Zonar. Cedren. *Ephesina Synodus*.

Ea.

A. 408. Christi ad 450.

(a) Eadem porrò *Pulcheria* in honorem sanctissimæ Dei genitricis basilicam condidit in *Blachernis* ad mare, quæ *Græcorum* deinde religione celebris fuit.

Finita Synodo, (b) in qua *Pelagianam* quoque damnatam hæresim auctor est *Prosper*, *Joannem* inter & *Cyrillum*, & utrique contributos Episcopos aliquandiu simultates mansere; quæ *Theodosii* studio, & magni illius interventu (c) *Symeonis Stylitæ* compositæ sunt. (d) *Nestorius* primùm in pristinum suum Monasterium *S. Euprepii*, quod erat *Antiochiæ*, relegatus. Inde, quod multos contagione sui erroris afflaret, in *Oasin* amandatus est anno 436. ubi postmodum, verminante lingua, miserabilem vitæ sortitus est exitum. Libri ejus *Theodosii* edicto flammis addicti sunt.

(e) *Nestoriana* porrò hæresi prælusit *Leporius* quidam *Gallicanus* Monachus; qui ab *Augustino* dedoctus, oblato libello erroris sui veniam petiit; quod anno circiter 420. factum est. (f) Quo etiam anno novæ in *Christianos* turbo persecutionis infestam habuit *Persidem*, *Isdegerde*, an ejus filio *Varane* regnantibus. Id enim ambiguè proditur. (g) Sed & *Africana* Ecclesia sub *Vandalorum* tyrannide gravia perpessa est *Geiserico* Rege; qui inter alios *Sebastianum* Comitem *Bonifacii* generum, qui ad ipsum confugerat, summa perfidia necavit.

a Nicep. c. 2.
b Prosp. con Collat.
c Vita S. Sym apud Sur. 5. Jan.
d Acta Eph. & Evag. 1. c. 7.
Nestorii miserabilis exitus.
Leporius.
e Facundus l. 1. & extat libellus Leporii Cas. 1. de incar. c. 4.
f Socr. 7. c. 18. Theod. 5. c. 39. Marcel.
g Prosp. Victor. Utic. 1.

CAPUT XVI.

Insignes ætate illa viri, ac fœminæ.

MUltum iis temporibus non vita solùm, sed etiam obitu suo splendoris contulerunt Ecclesiæ duo sidera. *Hieronymus*, & *Augustinus*. Horum prior excessit anno 420. pridie Cal. *Octobris*, natus, annos, ut ait (h) *Prosper*, 91. at (i) *Annales Baronii* nonnisi 78. vel 79. adscribunt.

h Prosp. Chron.
i Baron. ad an. 372.

(a) Au-

(*a*) *Augustinus* anno 430. obiit 5. Cal. *Septembris*, ætatis 76. Episcopatus 36. post conversionem 43. quo tempore *Vandali Hipponem* tertium jam mensem obsidebant, ut ait (*b*) *Possidius*. Natus est anno 354. Idibus *Novembris*, ut in libro *de Vita beata*, & primo *de Ordine* testatur ipse. Conversus est ad *Christum* anno 387. circa (*c*) vindemiales ferias; & sequenti anno circa Pascha baptizatus est, neque biennio Catechumenus fuit, ut quidam opinati sunt. Ita anno ætatis 34. inchoato Baptismum suscepit. Hic adversus hæreses ac sectas omnes, quæ tum in *Africa* percrebuerant, acerrimum bellum ac perpetuum habuit; præsertim *Manichæorum*, *Pelagianorum*, & *Donatistarum*. (*d*) Contra hos verò memorabilis tacta Collatio est anno 411. coram *Marcellino* Tribuno viro religiosissimo, quem ad pacificandam Ecclesiam *Honorius* in *Africam* miserat: cujus pars magna fuit *Augustinus*. Secundùm hanc (*e*) variis edictis *Donatistarum* ab Imperatore fracta contumacia est (*f*) Quim etiam *Jovinianum* Hæreticum *Honorius* idem anno 412. in *Boam* insulam relegavit.

A 408. Christi ad 430. a Prosp. b Possid. in Vita S. August. c Aug. 9. Conf. c. 2. & seq. d Collat. Carth. e L. 51. 54. 55. Cod. Theod. de Hær. f ibid l. 53. de Hæret.

Claruit inter illustres sanctitate doctrinaque Præsules (*g*) *Paulinus*, patria *Aquitanus*, qui paupertati *Christianæ* post habitis opibus ac nobilitate generis, *Nolanus* deinde factus est Episcopus: qua in dignitate memorandum sæculis omnibus caritatis ac sui despicientiæ specimen edidit, dum se, (1) ut captivum viduæ cujusdam filium redimeret, *Vandalis* in servitutem dedit. Hic *Ambrosii*, *Augustini*, *Hieronymi*, *Martini*, aliorumque laudibus & amicitia celebratus obiit 10. Cal. *Jul.* anno 431.

g Greg. Papa l. Dial. c. 1. Sur 22. Junii. S. Paulinus.

(*h*) S. *Leo* Papa *Romanum* Pontificatum, quem anno 440. adeptus est, eruditione, pietate, ac rebus

5 Leo h Marcel. Chron.

(1) A multis eruditis hæc spontanea captivitas sancti Paulini ut pia fabula rejicitur. Hæc tamen ex veteribus soli nota Gregorio Magno ut fidem facit Atto Vercellensis decimi sæculi Scriptor 8. tom. Spicileg. pag. 130. Vide insuper Paulinum illustratum & novam Paulini editionem cui lubens addes Præfationem quam præfixit Peraltius suo Paulino.

A. 408. Christi. ad 450.

S. Hilarius. Arelat.

a Vita S. Hilar. apud Sur. Mail 5.

b Novella Valent. l. 9. Tit. 24. de Episc. ord.

c Tom. 1. Conc. Gall.

rebus gestis mirificè decoravit. (*a*) *Hilarius* quoque *Arelatensis* Antistes claruit; quem *S. Leo*, quod in alienam diœcesim grassari videretur, severiùs castigavit. (*b*) Atque hic annum 449. excessisse non videtur; (*c*) siquidem eo ipso *S. Leo* 7. Cal *Septembris* datis ad Episcopos *Provinciæ* literis, *Ravennium Hilarii* successorem sententia sua confirmavit; quem etiam *Hilarium sanctæ memoriæ* nominat. Cæterùm diversus ad hoc *Hilarius* ille fuit, qui cum *Prospero* super *Pelagianorum* reliquiis scripsit ad *Augustinum*. Is enim Laicum se fuisse significat. Unde *Arelatensis* vocabulum in illa epistolas irrepsisse videtur.

d Rubeus in Hist. Raven.

Orosius.

e Marcell.

f Epist. Luciani apud Sur. 3. Aug

Vincentius Lirinensis.

Ravenna quoque floruit *S. Petrus* ab eloquentia nominatus *Chrysologus*; (*d*) qui ab *Sixto* Papa *S. Apollinaris* admonitu urbi illi datus est Episcopus sub anno 433.

(*e*) *Orosius Hispanici* generis Presbyter scribenda historia claruit, quam *Augustini* hortatu suscepit; & ab eodem missus in Orientem, *S. Stephani* reliquias inde sub annum 416. in *Africam* attulit. (*f*) Quas quidem reliquias *Lucianus* Presbyter superiore anno divinitùs ostensas è latebris eruerat.

g Vinc. Lirin. Commo.

Cassianus.

(*g*) *Vincentius Lirinensis* anno 434. aureolum edidit libellum adversus hæreses, nempe tertio anno post *Ephesinam* Synodum, ut ipse testatur. *Cassianus* item genere *Scytha* (1) *S. Joannis Chrysostomi* discipulus, *Massiliæ* postea Monasterium condidit: quem in *semi Pelagianorum* incumbentem hæresim (quæ multorum tunc in *Galliis* occuparat animos *S. Prosper Aquitanus* vir ætate illa doctus, & disertus, libro contra Collatorem edito confutavit (2).

Sanctitatis præterea maxime laudem adepti sunt in Occidente, (*h*) *Palladius*, qui sub annum

h Prosp. Chron. & contr. Collat. Beda. 5. Hist. Aug c. 13.

(1) Cassianus non fuit natione Scytha ut existimarunt eruditi, sed in Provincia fortasse Massilis ortus, pluribus enim in locis loquitur de Provincia velut ipsius originis loco. Cassianum ex Provincia Galliarum esse fusè probavit Norisius Hist. Pelagel 2. c. 1 post Holitealum.

(2) S. Prosper Cassianum confutavit ann. 433. ut ostendit Norisius.

num 429. à *Cælestino* Pontifice ad *Scotos* primus Episcopus mittitur. A. 40?. Christi ad 4 0.

(*a*) Tum *Germanus Antissiodorensis* Episcopus vir sanctissimus: quem *Prosper* in *Chron.* memorat, agente *Palladio Scotorum* Episcopo, à *Cælestino* missum in *Britanniam*, ut *Pelagianam* hæresim exstingueret, *Florentio* & *Dionysio* Coss. id est anno, 429. (*b*) At *Beda*, *Sigebertus*, aliique priorem istam cum *S. Lupo Trecensis S. Germani* profectionem imputant anno 466. atque ex *Gallicana* quadam Synodo missum esse, idem *Beda* testatur. Secundam verò, quàm cum *Severo Trevirensi* Episcopo *S. Lupi* discipulo suscepit, paulò post accidisse *Beda* narrat, hoc est, ut *Sigebertus* ait, an. 449. S. Germanus Antissiod. a Const. in ejus Vita Prosp. Scalig. edit. b Beda l. 1. c. 17.

(*c*) Per id tempus *Lutetiæ Parisiorum* admirabili virtutum omnium luce radiabat *S. Genovefa*, *Nemetodoro* pago quodam ejusdem civitatis oriunda; quam *S. Germanus* in priori profectione illac forte transiens divinitùs agnovit, ac deinceps summa veneratione coluit. S. Genovefa. c Vita S. Genov. 3. Jan. apud Sur.

Orientalem Ecclesiam illuminavit *Alexandrinus* Episcopus *Cyrillus*, qui avunculo suo *Theophilo* anno 412. successit, ut jam diximus; ac multis pro Catholica fide sanctissimæque Virginis dignitate tuenda functus laboribus, excessit an. 444. *Junii* 9 quod & ex ejus Paschalibus colligitur. S. Cyrillus.

(*d*) *Synesius Cyrenensis*, ex Gentili Philosopho *Christianus*, & ejusdem urbis Episcopus, circa annum 410. à *Theophilo* factus, quamdiu ibi sederit haud compertum est. d Syn. Ep. 66. & Notæ ad eand.

(*e*) *Theodoretus Cyri* Episcopus in *Syria* sub annum 423 præesse cœpit Ecclesiæ illi, ac doctrina & eloquentia præstitit. e Vide Baron. ad A. 423.

(*f*) Vivebat tunc *Stylites* ille *Simeon*; à columna ita dictus, in qua dies noctesque stans, Angelis quàm hominibus, propiorem in mortali corpore vitam instituit. f Vita ejus apud Sur. 5. Jan.

(*g*) Claruit & virginitatis ac sanctimoniæ titulis g Hierò. Ep. 79

A. 408. Christi ad 450. lis *Eustochium S. Paulæ* filia, quæ matri superstes annis 15. mortua est anno 419.

Doctrina verò celebres exstitere fœminæ duæ; (a) *Eudocia Theodosii* junioris uxor, & *Hypatia Theonis* Philosophi ac Mathematici filia, quam *Synesius* summo habuit in pretio, ac magistram suam sæpè nominat. (b) Ea verò ab *Alexandrinis* anno 415. in populari seditione laniata est, quòd *Orestem* Præfectum ab *Cyrilli* amicitia putaretur abducere.

a Niceph. l. 14. c. 23 b Socr. l. 7 c. 13. 10.

CAPUT XVII.

De Marciano, Leone, Zenone, Anastasio, *& iis, quæ in Orientali Imperio sub illis acciderunt: ubi de* Asparc, Ardaburio, *&* Basilisco *Tyrannis*.

A. 450. *Christi* ad 491.

Marcianus. c Theod. Lect. MArcianus humili loco natus in *Illyrico*, sed militia clarus (c) ex Tribuno Imperator à *Pulcheria* factus est; cui & ipsa convenit in maritum, ea tamen lege, ut virgini sibi liceret esse; (d) quod anno *Christi* 450 contigit. Ab utroque summa concordia gesta est Respublica, cùm justitiæ ac pietatis Catholicæ tuendæ par in ambobus inesset studium. Sed *Marciano*, quamvis ætate jam provecto, prior obiit *Pulcheria*, post egregiam Ecclesiæ navatam operam, (e) anno 453. *Septembris* 10 qua die Ecclesiasticis tabulis consecrata legitur. *Marcianus* quinto post anno moritur, nempe 457. *Christi*, (f) exeunte *Januario*, cùm annis 6. ac totidem mensibus imperasset.

d Marcel. Chron. Alexan. Theoph. Miscel. Evag. 2. c. 1 Zon. Cedr. e Marcel. Chron. Alex. Theoph. Martyr. Rom. f Theod Lect. 2. Collect.

Leo Imp. *Marcianum* excipit *Leo* genere *Thrax*, (g) opera promotus *Asparis*; cujus filii erant *Ardaburius*, *Patricius*, *Hermenaricus*: è quibus *Patricium* se facturum *Cæsarem Leo* spoponderat. Quod cùm diu distulisset, (h) anno demum imperii 12. *Christi*

g Candidus apud Phot. 79. h Cedrenus. Niceph. 15. c. 27.

sti 468. perfecit, desponsa eidem *Ariadna* filia, *Ardaburem* verò Patricium creavit. (*a*) Hac fraude deceptum *Asparem* cum *Ardaburio* spadonum gladiis obtruncat. *Patricius* præter spem, vulneribus acceptis, evasit incolumis. *Hermenaricus*, qui tunc aberat, in *Isauriam* fugit; & *Zenone* imperante *Constantinopolim* reversus, spuriam illius filiam duxit, ait *Theophanes*. (*b*) *Leo* in *Tarasicodisam Isaurum*, quem priùs sibi conciliarat, *Zenonem* nominatum, affinitatem transtulit, eique *Ariadnam* filiam & Orientis præfecturam tradidit.

A. 470. Christi ad 491.

a Marcel. Evag. 2. c. 15. Theoph. Jorn.

b Candid. apud Phot.

Erat *Verinæ Augustæ Leonis* conjugis frater *Basiliscus*, homo perfidus, & hæreticus; qui ingenti classi, quam contra *Vandalos* pararat, à *Leone* præfectus anno 468. rem prodidit; sive à *Genserico* pretio corruptus; (*c*) sive hujus perfidiæ mercedem *Romanum* ab *Aspare* & *Ardaburio* pactus imperium. Qui *Constantinopolim* reversus, ad Ecclesiam confugit, ac *Verinæ* sororis precibus donatus ab Imperatore, *Perinthum* relegatus est; nec multò post restitutus in integrum, *Ostryn Asparis* protectorem, & *Theodoricum Triarii* filium, cujus *Aspar* sororem duxerat, ab *Constantinopolis* obsidione, unà cum *Zenone* depulit (*d*) anno 472.

c Theod. Lect. Procop. de bello Vand. Niceph. 15. c. 27.

d Theoph. Marcell.

Moritur *Leo*, exactis imperii annis 17. mensibus 6. (*e*) *Januario* mense, cùm *Leonem* Juniorem *Zenone* natum & *Ariadna Cæsarem* renuntiasset. Qui *Februario* deinde mense *Zenonem* patrem manu sua coronavit, *Augustum*que constituit; & cum eo mensibus transactis 10. mortuus est anno illo ipso, quo decesserat avus ejus *Leo*, 474. *Victor Tununensis Zenonem* ait filium suum *Leonem* occidere voluisse, & ab *Ariadna* pro eo substitutum alium; *Leonem* verò in Clericum attonsum latuisse, & usque ad *Justiniani* tempora vixisse. Quod fabulæ similius est, quam historiæ.

e Teoph. Theodor. Lect. Evagr. 2 cap. 17. Chron. Alex. Zonar. Cedr.

(*f*) *Zeno* itaque solus deinceps imperavit: in

Zeno I. *f* Evagr. 3.

a A. 450. Ghilli ad 491. *Isauria* natus, non minus corpore quàm animo fœdus, ait *Zonaras*, & à Catholico alienus dogmate. (*a*) Qui sub exordium regni, *Verina* socrus & hujus fratris *Basilisci* oppressus insidiis, in *Isauriam* profugit cum *Ariadna*; (*b*) quæ conjugalem fidem matris atque aulæ blanditiis antiquiorem habuit. *Basiliscus* cum uxore *Zenonide* Imperator acclamatus est, nihilo *Zenone* commodior Princeps, & ab uxore in *Eutychianam* inductus hæresim.

a Marcel. Evag. Theod. Lect. b Chro. Alex.

c Apud Phot. 79. (*c*) Scribit *Candidus Verinam Patricii* magistri amoribus irretitam, ut ei in dotem imperii nuberet, generum exclusisse, sed contra illius spem *Basilisco* summam rerum esse delatam. Pulsus est *Zeno* anno 476. *Basilisco* & *Armato* Coss. d Simpl. Ep. 4. (*d*) quod ex epistola Papæ *Simplicii* colligitur his data Coss. 4. Id. *Januar.* qua *Zenonem*, ut pro Imperatore quædam ageret, hortatur. At *Marcellinus* & *Victor Tununensis* pulsum *Zenonem* memorant ipso solo Consule anno 475. & restitutum sequenti *Basilisco* & *Armato* Coss. quos *Simplicii* epistolæ revincunt; non quarta solùm, sed & septima data post Consulatum *Basilisci* & *Armati*, 8. Eid. *Octobris*, qui est annus 477. in qua de recuperato imperio *Zenoni* gratulatur.

e Evag. 3. c. 8. Theod. Lect. Marcell. Theoph. Zonar. Cedr. (*e*) Sed dum *Basiliscus* malè parto imperio per tyrannidem abutitur, & instigante uxore, pessimos hæreticos *Timotheum Ælurum* & *Petrum Fullonem* in eas sedes, unde erant ejecti, restituit *Acacio Constantinopolitano* Episcopo, subdolo hæretico, ac *Daniele Stylita* fortiter obsistentibus, f Candidus. (*f*) ac *Verina*, mutato generi in favorem animo, clam id agente, *Zeno* anno 477. recuperavit imperium, post 20. menses, quàm ejectus erat, ut auctor est *Victor Tununensis*, & corrupto *Basilisci* consobrino *Armato* Magistro militum, qui *Zenonidi* hujus uxori per consuetudinem stupri conciliatus omnia poterat, g Procop. 1. Vand. (*g*) *Basiliscum* ab Ecclesia detractum *Limnis* inclusit *Cappadociæ* castello; ibique cum uxore *Zenonide*

mori

mori fame coegit. (*a*) Auctor est *Malchus Basiliscum* cum uxore ac liberis gladio subjectum, *Armatus* paulò post pro militari præfectura, quam ei *Zeno* promiserat, ejusdem jussu interfectus est. Ejus filius à *Zenone* ex pacto *Cæsar* appellatus, (*b*) in Clerum adscriptus est, & *Cyzicenus* postea factus Episcopus, ei Ecclesiæ cum laude præfuit.

A. 452 Christi ad 491.
a Apud. Phot. cod. 73.
b Theoph.

Post hæc novi contra *Zenonem* motus exstitere. (*c*) Primùm *Marcianus Anthemii* filius, ejus qui Occidentis Imperator fuerat, *Leontiam Verinæ* filiam & *Ariadnæ* sororem habens in matrimonio, imperium uxoris jure sibi arrogabat; quòd ea *Leone* jam imperium obtinente nata erat, non, ut *Ariadna*, privato. Rem itaque graviter aggressus, pulso *Zenone*, ad extremum partam victoriam luxu & inertia corrupit. Mox ergo *Illi Patricii*, genere *Isauri*, fraude superatus, ab *Acacio* Patriarcha Presbyter consecratur (*d*) anno 479.

c Evag. 3 c 26.
d Theof. ph.

Sequente dehinc anno in *Zenonem* altera tempestas incubuit. Hic *Verinam* socrum, *Illi* consilio in castellum quoddam relegavit, cum *Marciano* & *Leontia* filia; ac mox *Illum* ipsum, instigante *Ariadna*, (*e*) per *Alanum* quemdam tentavit occidere. Sed amputata tantum auricula, evasit *Illus*; quem ut leniret *Zeno*, Ducem Orientis cum summa potestate constituit. (*f*) At is injuriæ memor, anno 482. *Verinam Augustam* è *Papyrio* castello *Isauriæ* liberatam impulit, ut apud *Tarsum Ciliciæ* oppidum *Leontium Patricium* crearet *Augustum*.

e Candid.
f Evag. & Theoph.

Biennio post mortua *Verina*, anno scilicet 484. ab *Joanne Scytha Zenonis* duce victi sunt *Leontius* & *Illus*, ac se castello *Papyrio* clauserunt; quo post annos quatuor expugnato, ambobus præsecta sunt capita & *Constantinopolim* allata anno 488.

Adversus tot Dei beneficia ingratus Imperator ad hæreticam impietatem crudelitatem addi-

A. 450. Christi ad 491. dit; & cum à *Mariano* Comite futurorum præscio didicisset, imperii & conjugii successorem sibi quemdam è *Silentiariorum* fore Schola, innocentes aliquot affecit nece; imprimis verò *Pelagium*, virum bonis artibus ac virtutibus eximiè præditum; qui ab Schola *Silentiariorum* ad Patriciam dignitatem pervenerat. Id anno 490. contigit. Proximo ab eo, *Zeno* epilepsia correptus, quam è crapula contraxerat, identidem *Pelagii* nomen appellans, excessit è vita, ut scribit *Evagrius*. Alii vivum adhuc infossum esse narrant, & ab *Ariadna*, cùm expergefacti vox esset audita, vetitum extrahi, ibidem miserabiliter exstinctum: ita *Pelagii* preces sanciente Deo, quem ille testem ac vindicem innocentiæ suæ moriturus appellaverat.

CAPUT XVIII.

De Valentiniano III. Maximo *Tyranno*, Avito, Majoriano, Anthemio, Olybrio, Glycerio, Nepote, Augustulo *Occidentis Imperatoribus. Item de iis, quæ in Occidentali Imperio contigerunt, ab anno* 450. *ad* 491. *De* Attila, Odovacre, Theodorico.

a Prosp. Valentiniano III. adhuc superstite, *Attila* qui (*a*) anno 444 occiso fratre *Bleda*, *Hunnis* regnare cœperat, sexto post anno, qui fuit *Christi* 450. in *Gallias* contendit; quas per id tempus obtinebant *Gothi*, quos *Visigothos* nominant, *Franci*, *Burgundiones*, *Alani*, aliique Barbari; partem earum *Romani* ægrè tuebantur *Aetio* duce, qui Occidentis Imperium, ne funditùs periret, unus illa tempestate sustinuit. *Gothis* regnabat *Theodoricus*; (*b*) cujus filiam *Geisericus Hunerico* filio nuptam, ob veneni suspicionem truncis naribus & auribus dehonestatam, ad patrem remiserat. Ab hoc sibi metuens *Vandalus Attilam* in eum magnis concitavit muneribus.

b Jor. nand. de rebus. Got. cap. 36.

(*a*) Qui

(*a*) Qui ad *Aureliam* adduxit exercitum. Hanc enim urbem *Sangibanus* Rex *Alanorum* se illi traditurum spoponderat; qua re cognita, cives ab ejus se insidiis tutati sunt. Erat in ea urbe tum (*b*) *S. Anianus* Episcopus sanctitatis & doctrinæ claritate celebris; qui & ad famam adventantis *Attilæ*, *Arelatem* ad *Aetium*, implorandi auxilii causa, iverat; & cùm hujus, tum multò magis divinæ opis fiducia, trepidantes suorum confirmabat animos. Obsidenti igitur *Aurelianos Attilæ* ex improviso supervenit *Aetius* cùm fœderatis Regibus; quem ille fugiens in *Belgicam* concessit. (*c*) Ibi anno 451. magno commisso prælio fusus est in campis *Catalaunicis*, qui & *Mauriaci* nominantur, ait *Jornandes*; quos centum *leugas*, ut *Galli* vocant, in longitudinem patere, latos esse septuaginta, idem Auctor affirmat. *Leugam* porrò passus habere mille & quingentos. (*d*) In eo prælio, ait *Jornandes*, *Romanis* adfuere *Visigothi*, *Franci*, *Sarmatæ*, *Burgundiones*, *Saxones*, aliæque nationes. *Hunnis Gepidæ* & *Ostrogothi*, Duce *Valamiro*. (*e*) *Sidonius* tamen *Francos* & *Burgundiones* in *Attilæ* fuisse castris asserit; quod de amborum parte aliqua potest intelligi. *Theodoricus Visigothorum* Rex occubuit; ac cæsa ab utrisque partibus, ut ait *Jornandes*, 170000. *Idatius* 300 00. Satis constat debellari cum *Hunnis* potuisse, nisi veritus esset *Aetius*, ne his funditùs exstinctis, *Gothi* in *Galliis* sustineri non possent. (*f*) Itaque *Thorismundo Theodorici* filio, per speciem adeundi paterni regni, in *Narbonensem* redire persuasit: (*g*) qui anno vertente à fratribus *Theodorico* & *Friderico* jugulatus est.

(*h*) *Attila* præter spem ereptus, in *Italiam* infudit exercitum; ubi *Aquilejam* obsidione captam solo æquavit. Inde *Mediolano*, *Ticino*, aliisque vastatis oppidis, *Romam* petens, *S. Leonis*, qui ad *Mincium* ei amnem occurrit, legatione commotus, abscessit in patriam anno 452. Unde rursus

A 450. Christi ad 491.

a Jornand. de rebus Got. c. 36.

b Gregor. Turon. 2. c. 7. Sidon. l. 8. epist. 15.

c Marcel. Idat. Chron. Alexand. Theoph. Paulus Diac. l. 15.

d Jornand.

e Carm. 7. 320.

f Greg. Tur. l. 2. c. 7. & alii cit.

g Idat. Chron.

h Jornand. Cassiod. Chr. Paul. Diac. 15.

A 450 Christi ad 491.

sus in *Gallias* contra *Alanos*, qui trans *Ligerim* consederant, profectus, à *Thorismundo* itidem, ut in campis *Catalaunicis*, fugatus est, ut ait *Jornandes*. (*a*) Anno verò 454 cùm puellam duxisset, hausto largiùs mero, vomitu sanguinis extinctus est.

(*b*) Ferunt Venetiarum civitatem ex illa Barbarorum incursione originem accepisse *Italis* plerisque, maximèque *Patavinis*, ex urbium suarum incendiis & ruinis ad æstuaria receptum habentibus.

(*c*) At *Valentinianus Placidiæ* matris obitu, quæ anno 451. decessit laxatis licentiæ frænis, imperio per libidinem & crudelitatem abutitur & cùm *Maximi* Senatoris uxori stuprum obtulisset, illius callido consilio suspectum sibi redditum *Aetium* obtruncat in palatio anno 454. & sequenti, ejusdem dolo *Maximi* per *Aetii* satellites in campo *Martio* confoditur (*d*) 16. Calend. *Aprilis*, natus annos 36. imperii 31. (*e*) *Maximus Eudoxiæ Valentiniani* conjugis potitus nuptiis, cùm se ejus amore fassus esset in *Valentiniani* conspirasse mortem; id indignè illa ferens *Gensericum* in *Italiam* evocavit ex *Africa*: cujus adventu territus *Maximus*, in fuga (*e*) pridie Eidus *Junias* laniatus à suis, & in *Tiberim* projectus est, vix altero Imperii mense confecto. (*f*) *Gensericus* Urbe capta, *S. Leonis* Papæ oratione mitigatus, incendio ac cædibus abstinuit. Direptis tamen (*g*) per dies 14. sacris ac profanis opibus omnibus, (*i*) *Eudoxiam Augustam*, ejusque filias ambas, *Eudociam*, & *Placidiam*, in *Africam* abduxit; atque illam *Hunerico* filio copulavit; hanc quod *Olybrio* jam erat nupta, servavit. *Eudoxiam* anno 462. *Constantinopolim* remissam auctor est *Idatius*. Ejus filia cùm annis 16. cum *Hunerico* vixisset, & *Ildericum* peperisset, clam dilapsa in loca sancta profugit anno 472. ut scribit *Theophanes*.

a Priscus apud Ioan. Marcell. Theoph. b Blond. Dec. 1. l. 2. Sabell. Ennead. 8. l. 1. Sigon. de Imp. Ital. l. 11. *Venetia*. *rum origo*. *Valentinianus*. *occisus*. c Marcel. l. at. Paul. Diac. 15. Jornand de reg. success. Cassiod. d Anonym. Cusp. *Maximus*. e Procop. 1. Vand. f Anon. Cuspin. De Maxim. Vi. de Sidon l. 2. ep. 3. g Paulus Diac. l. 15. c. 5. h Anon. Cuspin. i Theop.

(*a*) In-

(a) Interim *Avitus Gallus* eodem anno 455. sexto Eid. *Julias*, ut ait *Anonymus Cuspiniani*, ab exercitu *Gallicano Tolosæ* renuntiatus Imperator pacem cum *Gothis* firmavit. Cujus hortatu *Theodoricus Hispanias* ingressus, *Suevos*, occiso eorum Rege *Rechiario*, perdomuit anno 456. *Avitus* tertio, quàm creatus fuerat, destitutus à *Gothis*, imperio vitaque caruit, ut scribit *Idatius*. (b) *Paulus Diaconus* posito imperio *Placentinum* esse factum Episcopum refert. Id anno accidit 457. quo & *Marcianus* in Oriente fato functus est. *Anonymus Cuspiniani Avitum* 13. Cal. *Octobris* captum ait *Placentiæ* anno 456. quo *Joannes* & *Varannes* Coss. fuere. Sanè quidem *Evagrius* (c) non plures *Avito*, quàm menses decem ac dies octo tribuit. Sed ex *Anonymo* isto menses ampliùs 14. competent: atque interregnum mensium sex, dierum 15. fuerit. Siquidem *Majorianum* anno 457. Cal. *Aprilis* levatum ait, cùm pridie Cal. *Martias* Magister esset militum factus; quo etiam die *Ricimer* ex Magistro militum creatus est Patricius. Hoc modo verum esse potest quod ait *Idatius*, tertio anno, quàm imperare cœpit, *Avitum* esse detractum, imputato videlicet illi interregni spatio. Igitur anno 457. *Leonis Augusti*, qui *Marciano* successit, volutante.

A. 455. Cuspiniani ad 455. a Cassiod. Marcell. Idat. Paul. Diac. l. 15. — *Avitus.* — b Paulus 15. c. 9. — c Lib. 2. c. 7. — *Majorianus.*

(d) *Majorianus Ravennæ* sumpsit imperium, ingentis animi Princeps: (e) qui recuperandæ cupidus *Africæ* bellum contra *Vandalos* aggressurus, legati specie ad *Gensericum* profectus est. Sed à *Ricimere* Patricio, & utriusque militiæ Magistro apud *Dertonam* comprehensus, & abdicare coactus, interficitur anno 461. cùm imperasset annos 4. menses 4. quippe *Dagalaipho* & *Severino* Coss. id est, anno 461. à *Ricimere* imperio est exutus quarto Non. *Augusti*, & occisus est. Id. *Augusti* ad *Hyram* fluvium.

d Marcel. dict. Paul. Diac. — e Nov. Major. Tit. 3. ad Sen. Procop. 1. Vand. Jornand. Cassiod. Anon. Cuspin.

Severum ex pacto deinde *Ricimer* Imperatorem constituit anno eodem 461. *Novembris* men-

 se, (a)

se, (a) 13. Calend. *Decembris*, quem & anno tyrannidis quarto veneno sustulit, (b) 18 Calend. *Setembris*, *Christi* 465. Post interregnum unius anni ac mensium aliquot fuit. Tum anno 467. *Leonis* Imperatoris auctoritate in Occidentem missus est Imperator ...

(c) *Anthemius Patricius*, *Anthemii*, qui sub *Theodosio* Juniore principem in Republica locum obtinuerat, nepos, patre *Procopio*. (d) Is *Romæ* Imperator appellatus est pridie Eid. *Apriles*. Ita porro *Leonem* inter & *Ricimerem* convenerant, *Græcus* ut *Romam* mitteretur *Augustus*, cujus filia *Ricimeri* nuberet. Sic Barbarus iste *Anthemii* gener factus solita perfidia socerum (e) bello civili priùs appetitum, *Romæ* peremit (f) 5. Eid. *Julii*, anno 472. cùm imperasset annos 5. ac præterea menses aliquot.

(g) *Anthemio* suffectus est *Olybrius* à *Ricimere*; (h) qui post dies 40. ab *Anthemii* nece mortuus est 13. Calend. *Setembris*, nec diu superstitem habuit *Olybrium*. Eo quippe (i) eodem anno, 0. Calend *Novembris* victa functo, septimo postquam creatus erat mense, *Gundibalo* hortante, quem *Olybrius Patricium* fecerat, ut scribit *Cassiodorus*, *Glycerius Ravennæ* cepit imperium anno 473 (k) tertio Non. *Martii*, quo supra annum mensibus ferè 4. administrato...

(l) *Julius* Nepos anno 474. in illius successit locum; (m) 8. Calend. *Julii*, qui *Glycerium* in *Portu Romano* ex *Augusto* fieri passus est Episcopum. [n] *Jornandes* verò *Salonis* creatum ait Episcopum. At *Marcellinus* anno 475. *Glycerium* cepisse scribit. *Salonas* igitur ab *Oreste* fugatus est (o) 5. Calend. *Setembris* & post annos 5 (p) haud procul inde sua in villa est occisus anno 480. septimo eid. *Majas*, ut apud *Cuspinianum* testis est *Anonymus*.

(q) *Momyllus*, qui & *Augustulus*, ab *Oreste* patre (r) pridie Calend. *Novembris* substitutus est, *Romanorum* Imperatorum in Occidente postremus

A. 450 Christi ad 491
a Anon. Cusp. Cassiod. Idat. Marcell. &c
b Anon. Cuspin.
c Cassiod. Marcell. Sidon. Paneg. Evag. 2. c. 16.
d Anon. Cuspin.
e Anthemius eid.
f Marcel. Cassiod.
g Cassiod. Marcell. Paul. Dia 15. Iorn. de Reg. succ.
h Anon. Cuspin.
i id.
k Anon. Cusp.
l Marcel Cassiod.
m Anon. Cusp.
n de reb. Got.
o Anon. Cusp.
p Marcel. Jornand.
q Cassiod.
r Anon. Cusp.

mus. [a] Nam *Odovacer Turcilingorum* Rex, cum *Scythis* & *Herulis* auxiliaribus *Italiam* occupavit (b) decimo Calend. *Septembris*, & 5. Calend. ejusdem, *Oreste* cæso, ejusque fratre *Paulo*, pridie Non. *Septembris Augustulum* relegavit in *Campaniam*. (c) Ita Imperium Occidentale desitum est *Basilisco* & *Armato* Coss. Indictione 14. anno *Christi* 476.

A. 450. Christi ad 491. a Jornand. de rebus Got. c. 46. Marcell. b Anon. Cusp. c Marcel. Cassiod. Anon. Cusp. d Cassiod. Odovacer. e Cassiod. Chron.

Odovacer regio nomine, (d) sine ejus insignibus, *Italiam* tenuit annis circiter 17. antequam *Ostrogothi Theodorico* Rege in illam advenirent.

[e] Ab eo *Rugorum* Rex *Theletheus*, sive *Theba*, devictus est, & cum *Gisa* uxore pessima captus anno 487. [f] *Novembris* 18. quam ei cladem *S. Severinus*(g) *Noricorum* Apostolus prædixerat. *Fredericus Theletheì* filius *Theodorici* opera recuperato regno, ab *Odovacre* pulsus est, tota in *Italiam* gente translata.

f Anon. Cusp. g Eugip. in Vit. S. Sev.

Anno vero 489. (h) *Theodoricus* rex *Gothorum*, *Zenonis* hortatu, *Italiam* adiens *Odovacrem* gemino prælio superatum ad *Isontium* fluvium, & ad *Veronam*, sequenti verò ad *Ducam* fluvium tertiò victum, *Ravennam* coegit fugere Eid. *Jul.* ut ait *Anonymus Cuspiniani*; ubi triennio illum obsedit, at postremò fraudulenta cum eo pactione facta (i) 3. Non. *Martii* ut *Italiam* communiter obtinerent, ad convivium adhibitum eumdem interfecit annò 493. quo initium habuit *Gothorum* in *Italia* regnum.

h Marcell. Jornand. Procop. 1. Goth. Cassiod. Chr. Anon. Cusp. Paul. Diac. 15. i Anon. Cuspin.

CAPUT XIX.

De rebus Ecclesiasticis ab anno Christi 450. *ad* 491. *Ubi de* Chalcedonensi *Synodo, deque Hæreticis* Petro Fullone, Cnapheo, Moggo, Acacio, *& de* Zenonis Henotico, *ac viris sanctis, & eruditis.*

QUarta Synodus Oecumenica, imperante *Marciano*, ac *Leone* summo Pontifice, cele-

A. 450. Christi ad 451. *Eutychianæ hæresis & Chalced. Synodi series.* a Conc. t. iic. Act. i. Liberatus in Brev. Vict. Tun. Marcell.

celebratur anno *Christi* 451. in qua damnatus est *Eutyches*. Cujus ordinem brevi compendio pertexam.

Eutyches Constantinopolitanus Archimandrita novæ auctor hæresis, quæ naturarum in *Christo* discrimen omne tollebat, (*a*) postulatus judicio ab *Eusebio Dorylei* Episcopo, damnatus est in Synodo *Constantinopoli*, ab *S. Flaviano* ejus urbis antistite anno 448. Sequenti anno opera *Chrysaphii* Eunuchi, qui *Flaviano* infensus erat, apud *Ephesum* alia Synodus est habita, quam λῃστρικήν hoc est *latrocinalem* nominant, cui *Dioscorus Alexandrinus* præcratis, qui anno 444. *Cyrillo* successit. In ea communioni restitutus est *Eutyches*, *Flavianus* depositus, (*b*) eique subrogatus *Anatolius* Presbyter, & Apocrisiarius *Dioscori*. Sed & *Theodoretus* & *Domnus Antiochenus* in ordinem redacti; etsi hic Conciliabulo isti subscripsisse legitur, unà cum *Juvenali Hierosolymitano*. *Flavianus*, dum *Romanum* Pontificem appellat, in exsilium pulsus, ac pugnis & calcibus malè multatus interiit. Legati *Romani* Pontificis vexati. Hanc Synodum *Leo* Papa condemnavit; cui vicissim *Alexandriæ* ausu nefario *Dioscorus* communionem abrogavit. Hæc omnia connivente *Theodosio*, Principe alioqui religiosissimo, sed à *Chrysaphio* illuso, peracta sunt, cùm abesset *Pulcheria*, quæ spadonis istius & *Eudociæ Augustæ* calumniis anno 447. imperii administratione cesserat. Tandem agnito errore *Theodosius* objurgatam acriter *Eudociam Hierosolymam* misit, ac *Pulcheriam* revocavit, anno 430 quo eodem anno mortuo, *Marcianus* cum *Pulcheria* conjuge imperium accepit. (*c*) Ea jubente occisus est *Chrysaphius*.

b Niceph. Chron. *Ephesina Synodi latrocinium.*

Teodosii mors.

c Marcel. Chron. Alex. Concil. Chalc. Liberatus brev. c. 4. d Vict. Tun. *Calcedonense Concilium.*

(*d*) Anno porrò 451. *Chalcedone* generalis est celebrata Synodus 630. Patrum; cui *Romani* Pontificis Legati interfuere, *Paschasinus Lilybetanus*, aliique tres; nec non *Dioscorus* ipse. Sed & *Marcianus* Imperator cum *Pulcheria*, & Magistra-

gistratibus, ac Senatoribus, adfuere. Cœpta est 8. Eid. *Octobris*, & post 13. sessiones absoluta Cal. *Novembris*, quibus latrocinantium abrogata Synodo, damnatus est *Dioscorus*, & *Entiches*, ac *Flaviani* memoria cum honore restituta. (*a*) *Dioscorus Gangram Paphlagoniæ* relegatus, ubi vitam finiit. (*b*) Ejus Concilii Canones 29. à *Leone* minimè sunt recepti. Pulso *Dioscoro*, & in ejus locum ordinato *Proterio*, *Alexandrini* amore Præsulis sui ad seditionem versi sunt. Sed eos *Marcianus* facilè compescuit. Post ejus mortem anno 457. iterum tumultuari cœperunt, turbantibus omnia Monachis hæreticis, quos *Timotheus Ælurus* ex Monacho Presbyter *Alexandrinus* (*c*) à *Proterio* unà cum *Petro Moggo* Diacono damnatus, vafer, & impurus homo, in *Proterium* commoverat, (*d*) cùm per illorum cellas circumcursans, Angelum se esse mentiretur ad hoc missum, ut *Proterio* discedere ac *Timotheum* ejus loco juberet Episcopum facere. Nec tam stolidi commenti vana spes fuit. *Proterius* ipso die Parasceves sanctæ in Baptisterium fugiens, ab efferata plebe, (*e*) sive ab militibus, quos *Timotheus* occupata jam sede submiserat, obtruncatus est, anno *Christi* 457. duobus à *Marciani* obitu mensibus elapsis. Testis est *Victor Tununensis* in *Chronico*, *Constantino* & *Rufo* Coss. qui est annus 457. *Proterium* sexta feria ultimæ jejuniorum hebdomadæ cæsum esse. Eo anno Pascha pridie Cal. *Apriles* incidit. Ita Parasceve 4. Cal. accidit: ex quibus *Victoris* locus castigandus est, qui vulgò mendosus erat. Episcoporum *Ægypti* literæ ad *Leonem* Imperatorem ipso die Paschæ jugulatum ferunt *Proterium*. Fortasse Parasceven ita nominarunt, ut olim plerique consueverant. (*f*) *Liberatus* die Cœnæ Dominicæ gestum illud asserit. De anno certam fidem facit *Leo* Papa in *epist.* 73. & sequentibus, quæ an. 457. datæ *Alexandrinam* illam tragœdiam deplorant.

A. Christi 451. ad 491.

a Leo Ep. 6. & seq. Gelas. Opusc. 1. de Anath. Anast. ad Joan. Diac. in Collect. P. Sirm.

Timotheus Ælurus.

b Liberat.

c Theod. Lect. 2. Collect.

d Evag. l. 2. c. 8. Vict. Tun. Chron.

e Liberatus. Teoph.

S. Proterius occisus.

f Evag.

f c. 15.

Tam

A 460. Christi ad 491.

a Theoph. Liberatus.
b Leo P. ep. 99. & 100. Evag. 2. c. 11. Vict. Tunu.

Tam immanis auctores facinoris (*a*) linguarum abscissione multavit *Leo*; *Timotheum* Episcoporum judicio reservavit; ac denique instante Papa (*b*) *Leone*, longiùs deportari jussit, primùm *Gangram*, deinde *Chersonam*.

Petrus Fullo.
c Theoph.
d Felix P. ep. 1.
Trisagium corruptum.
e Liberat. c. 16. Theoph.

Sub idem tempus pestis altera *Antiochenam* infecit Ecclesiam. *Petrus Fullo* Ecclesiæ *S. Bassæ* apud *Chalcedonem* Presbyter, *Zenonem* qui postea imperavit ducem Orientis secutus, anno 463. (*c*) *Antiochia* contra Episcopum ejus urbis *Martyrium* concitata multitudine eam sedem invasit, ac *Theopaschitarum* instauravit hæresim, (*d*) additis ad Trisagium vocibus istis, *Qui passus es pro nobis*. Sed mox ab Imperatore damnatus exsilio, in *Acœmetarum* Monasterio *Constantinopoli* latuit; donec, *Leone* mortuo, (*e*) *Basiliscus* Tyrannus arrepto imperio, anno 476. tam hunc, quàm *Timotheum* restituit. Quos rursus *Zeno*, recuperato principatu, anno 477. expulit. (*f*) Eodemque anno mortuus est *Ælurus*, quem veneno sibi vitam ademisse, (*g*) *Liberatus* asserit. Cujus in locum Hæretici *Petrum Moggum* Episcopum crearunt, à Catholicis verò *Timotheus Solophaciolus Proterii* successor sedi est restitutus. *Moggus* à *Zenone* non occisus, ut (*h*) *Evagrius* scripsit, sed exsulare coactus est.

f Vict. Tun.
g Liberat. c. 16.
Petrus Moggus.
h Evagr. 3. c. 16.

(*i*) Ejecto *Cnapheo*, *Antiochia* ordinatus est *Stephanus* Catholicus; qui anno 479. à *Fullonis* asseclis in baptisterio confossus est. Post quem alius *Stephanus* huic *Calendio* suffectus est, ambo Catholici.

i Simpl. Papa epist. 14. & 16. Evagr. 3. c. 10. Theoph.

(*k*) *Constantinopolitanam* sedem regebat tunc *Acacius*; qui *Gennadio* anno 471. subrogatus erat; homo versipellis, & clam *Eutychianæ* favens hæresi, sed mirus simulandi artifex. (*l*) Hujus hortatu *Zeno Joannem Talaidam*, qui post obitum *Timothei Solophacioli Alexandriæ* creatus fuerat Episcopus, ejecit, & *Petrum Moggum* ad eam sedem redire permisit anno 482. Tum novam fidei formulam promulgavit, ita callidè conceptam, ut in eam

k Niceph. Chron.
l Simpl. ep. 17. & 18. Liberat. c. 17. & 18. Evagr. 3. c. 14. Vict. Tunu.
Zenonis Henoticum.

A 476. Christi ad 491.

eam Hæretici perinde, ac Catholici consentire possent; quod ἑνωτικὸν, id est, *conciliatorium* appellavit; sed in eo tacita inerat Concilii *Chalcedonensis* abrogatio. Id *Trocundo* Cos. publicatum ait *Victor*; qui est annus 482. Huic nefario Imperatoris edicto Catholici Episcopi restiterunt; atque inter alios caput omnium *Felix Romanus* Pontifex, qui anno 483. post *Simplicium* electus est. (*a*) Is ex *Romano* Concilio legatos tres *Constantinopolim* misit, *Vitalem Troentinum*, *Misenum Cumanum* Episcopos, & *Felicem Romanæ* Ecclesiæ Defensorem: qui & *Acacium* ad *Romani* tribunal Pontificis citarent, & *Moggum* pellendum *Alexandria* curarent. *Misenus* & *Vitalis* ab *Acacio* vexati cum hoc, & *Petro Moggo* communicarunt. *Felix* cùm ob morbum substitisset, postea *Constantinopolim* veniens in carcerem conjectus est. (*b*) Ob eas res *Felix* Papa legatos duos exauctoravit, & in *Acacium* anathematis sententiam dixit. Qui vicem rependens, *Felicis* nomen erasit è diptycis, quæ sunt Ecclesiasticæ tabulæ. Id an. 484. contigit.

a Liberat. 17. Evagr. l. 3. c. 20. & 21.

b Epist. Synod. Romani Conc. 2. sub Felice.

(*c*) *Alexandriæ* porrò *Petrus Moggus*, *Henotico* recepto, dum Catholicos perinde atque Hæreticos demereri studet, & inter utrumque natans *Chalcedonensem* Synodum nunc reiicit, nunc adsciscit, in amborum incurrit odium. Complures enim *Eutychiani* ab illo deficiunt; qui quòd neque Catholicarum erant partium, neque cum Episcopo suo convenirent, *Acephali*, quasi *sine capite*, sunt vocati. Iidem in varia Sectarum abiere divortia, de quibus paulò post agetur.

c Leontius de Sectis Act. 5.

Acephalorum origo.

(*d*) Eodem tempore, hoc est, circa annum 485. *Xenias*, qui & *Philoxenus*, genere *Persa*, servili conditione, *Hierapolitanus* à *Petro Cnapheo* creatus Episcopus contra sacras imagines primus impietatis vexillum sustulit.

d Anast. Diac. in Nic. Syn. 2. ex Theod. Lect. Theoph.

Primus sacrarum oppugnator imaginum.

(*e*) Moritur deinde *Cnapheus* anno 486. *Petrus Moggus Alexandriæ* anno 498. *Acacius* verò anno 488. de cujus in tabulis Ecclesiasticis retinenda memoria perdiu cum *Romanis* Pontificibus luctati

e Theoph.

A 450. Christi ad 491. ctati ſunt Epiſcopi *Conſtantinopolitani*, cæteri qui Catholici ; ut (*a*) *Euphemius*, qui poſt *Flavitam* Hæreticum ad illum thronum evectus anno 489. communionem Apoſtolicæ ſedis ea de cauſa non meruit.

a Niceph. 16 c.9.

(1) (*b*) In *Galliis Prædeſtinatianorum* hæreſis extitit, quæ ex *Auguſtini* libris malè intellectis ortum habuit. Ex ea ſecta *Lucidus* quidam à *Fauſto Regienſi* caſtigatus in viam rediit, *Fauſti* epiſtolæ ſubſcripſere Epiſcopi undecim in *Arelatenſi* Concilio anno 475 à quo impoſitam ſibi de gratia & libero arbitrio diſputandi provinciam *Fauſtus* ipſe aſſerit. Sed is ultra fines jaculo expedito, nonnulla parum Catholica ſuis libris adſperſit. Eodem tempore & apud *Lugdunum* celebrata eſt Synodus Epiſcoporum 27.

b Fauſtus ep. ad Leontiū. Tom. 3. Conc. Gal *Prædeſtinatiani.*

Vandali Ecclesiam Africanam infestant.

In *Africa* ſub *Arianis* ac Barbaris Principibus graviter oppreſſa eſt Eccleſia; primùm *Genſerico* Rege, qui annis 37. poſt captam *Carthaginem* tranſactis, anno 476 mortuus eſt, (*c*) ut ex *Victore* colligitur. Poſt hunc *Hunericus* ejus filius, cùm ſe moderatum ſatis initio & à Catholicis minùs præbuiſſet alienum, octavo tandem & ultimo anno regni ſui, *Chriſti* 484. (*d*) *Februario* menſe, inauditam in eos crudelitatem exercuit. Epiſcopos ſuprà 334. in exſilium extruſit; complures linguis truncavit ac manibus; (*e*) qui *Conſtantinopolim* & in alia loca delati miraculo fuere, cùm integra nihilominus voce loquerentur. Quam piorum carnificinam horrenda Tyranni mors brevi

c Vict. Utic. l. 1. In fine & l. 2. ac 3. *Hunericus.*

d Marcel.

e Æneas Gaz. Marcell. Vict. l. 3. Vict. Tun.

(1) Hanc hæreſim inepte fabulam eſſe exiſtimarunt critici quidam hujus ſæculi, cujus erroris fuligine tinctos eſſe Auguſtinum & ejus diſcipulos calumniati ſunt Maſſilienſes Presbyteri, ut in eos omnium odia concitarent, hujus ſententiæ eas profert Rationes Mauguinus. 1. Ejus hæreſeos capita nihil aliud ſunt quàm calumniæ quibus Maſſilienſes impetebant doctrinam ſancti Auguſtini. 2. Talis hæreſeos meminit nullus præter Semipelagianos. 3 Quia nono ſæculo Remigius Lugdunenſis & Florus omninò negarunt talem unquam hereſim fuiſſe. Veruntamen Noriſius & Cipiſuchi exiſtimant Lucidum ſaltem fuiſſe prædeſtinatianum: ii igitur ſunt adeundi, & Syrmondus è Societate Jeſu Theologus qui demonſtrat quinto Eccleſiæ ſæculo Prædeſtinatianos fuiſſe.

brevi est consecuta; qui exitu anni 484. à Vermibus consumptus periit.

A. 460. Christi ad 491.

Viri docti, & sancti.

Summo Ecclesiæ temporibus illis ornamento fuere sanctitate cum litteris conjuncta, Magnus imprimis *Leo Romanus* Pontifex, (*a*) qui ab anno 440. ad 461. annis 21. ferè, *Romanam* cathedram tenuit, & (*b*) *Aprilis* 11. defunctus successorem habuit *Hilarium*, pietate vir & scientia ac dicendi facultate præstans: quibus præsidiis & Ecclesiam universam ab Hæreticorum labe, & *Italiam* ab ingruentium Barbarorum immanitate defendit; ut meritò *Magni* penes eum Cognomen adhæserit.

a Marcel.

b Martyrol.

S. Leo.

In *Italia* quoque (*c*) sanctus *Epiphanius Ticinensis* Antistes annos 446. Pontificatum iniit: quem *Theodoricus Gothorum* Rex singulari observantia coluit. Ejus vitam scripsit *Ennodius Ticinensis*.

c Ennod. in ejus Vita.

In *Galliis S. Anianus Aurelianensis* Episcopus, de quo suprà memini. Hunc verò biennio post victum ab *Aetio Attilam* in cœlum transiisse *Novembris* 17. anno *Christi* 453. veteres historiæ testantur. Sed quod eumdem *S. Evortio*, vel *Eortio*, successisse narrant, id si est perdiu alterutrum sedisse oportet; siquidem *Evortius* est ille, qui *Valentino* Concilio subscripsit anno *Christi* 374. *Anianum Prosper* excepit, ut *Sidonius* ostendit. Iisdem in *Galliis S.* (*d*) *Sidonius Apollinaris* claruit, illustri natus genere, qui *Aviti* Imperatoris filiam *Papianillam* duxerat; & *Avernorum* postea ex præfecto ordinatus est Episcopus circa annum 472. quo etiam anno vel antecedente *S. Remigius* ad *Remensem* Episcopatum admodum juvenis assumptus est. Quippe (*e*) in Epistola, quam anno 523. scripsit, ait se jam annos 53. eam dignitatem obtinere.

d Sidon. l. 5. ep. 16 Greg. Tur. 2. Hist. Franc. c. 21.

S. Sidonius. S. Remigius.

e To. 1. Conc. Gal. p. 203

Obiit & (*f*) *S. Lupus Trecensis* Episcopus circa annum 478. cùm ei sedi præfuisset annos 52.

f Mart. Rom. 29. Julii.

(*a*) Flo-

A 450. Christi ad 490.

a Sigeber. & Mar. tyr. (*a*) Florebant eodem tempore *Principius* *S. Remigii* frater *Suessionensis* Episcopus; *Vedastus* *Atrebatensis* postea creatus Episcopus; *Solemnis* *Carnotensis*.

b Gennad. Vide l. 2. de Doct. Tempor. 62 & Append. (*b*) *Victorinus Aquitanus* rogatu *Hilarii* Papæ cyclum Paschalem annorum 532. edidit an. 463.

c Marcel. (*c*) In Oriente *Gennadius Constantinopolitanus* Episcopus, qui *Anatolio* anno 458. successit, doctrina & sanctitate morum antecelluit.

d Sur. 8. Jan. (*d*) *S. Severinus Noricorum* Episcopus obiit àn. 482. Januar. 8.

e Theoph. Moritur circa (*e*) annum 461. admirabilis ille *Symeon Stylites*, cùm annum 109. attigisset, f Raderus in Virid. Par. 3. (*f*) ac natus esset anno 351. cujus obitu divinitùs cognito, g Vita ejus apud Sur. Dec. 11. (*g*) *S. Daniel* idem vitæ institutum arripuit.

h Theoph. (*h*) *Studius* quidam *Constantinopoli* nobile condidit Monasterium, in quod ex *Acœmetarum* domo nonnullos transtulit anno 462.

RATIO-

RATIONARII TEMPORUM PARTIS PRIMÆ

LIBER SEPTIMUS.

CAPUT I.

De Anastasio, & Justino; *quæque illis regnantibus in Orientali gesta sunt Imperio ab anno* 491. *ad* 527.

A. 491. Christi ad 529.

Rientis (*a*) Imperium, *Zenone* mortuo, cum hujus conjuge *Ariadna* suscepit *Anastasius* anno 491. (*b*) *Olybrio* solo Consule, ex ordine *Silentiariorum*, nondum adscriptus in Senatum. Patria illi *Dyrrachium* fuit; ac priusquam Imperium capesseret, *Euphemio* Patriarchæ *Chalcedonensis* professionem fidei chirographo suo testatam dedit. (*c*) Erat enim *Eutychiani* fautor dogmatis, & ex *Hæsitantium* grege, quibus *Zenonis Henoticon* placebat. Ideo constringendum illum cautione ista credidit *Euphemius*, quam in archivis Ecclesiæ reposuit. Verùm ubi voti compos est factus, palam ad perfidiam rediit, & Catholicos oppugnare non destitit; utilis alioqui Reipublicæ Princeps, cui tributis nimiis oppressæ summa omnium approbatione subvenit.

a Theod. Lect. Evagri. c. 20. *b* Vict. Tun. Marcell. Theo. *c* Leontius de sect. *Anastasii virtutes vitiis admista.*

(*d*) Laudatur in eo genere præsertim, quod *Chrysargyrum* sustulit. Id erat vectigal, quod tam capitibus singulis, quàm jumentis & pecoribus, sed & canibus impositum fuerat; imò fœdissimis

d Evagr. l. c. 39. Theoph.

A. 491. Ch. illi ad 527. ex rebus capiebatur: hoc nono imperii anno vetuit exigi. Simulatque imperium adiit, negotium illi cum *Isauris* fuit, qui sub *Zenone* populari suo multum in Republica poterant. *Longinus Zenonis* frater spe potiundi frustratus imperii in *Isauriam* extrusus est, cum eoque *Isauri* urbe jussi omnes excedere

Isauricum bellum. *a Marcel. Theoph. Evagr. 3. c. 35.* (*a*) Inde Bellum *Isauricum Longino* duce conflatum quod anno *Christi* 492. cœptum, 497. denique terminatum est, qui belli sextus fuit, ut ait *Marcellinus*.

b Marcel. (*b*) Biennio pòst, hoc est *Christi* 499. *Bulgari* primùm ausi *Romanos* in fines excurrere, *Thraciam* populati sunt, ac deinceps formidolosi esse cœperunt. *Persicum bellum.* *c Marcel. Theoph.* (*c*) *Persæ* præterea, ne quid ad impium coercendum Principem deesset, Orientalem pervasere limitem, & *Amidam* expugnarunt, proditione Monachorum, quos victor *Cabades* extempló jussit interfici anno 502. *Anastasius* duces contra illum misit tres cum copiis, quantæ nunquàm hactenus visæ fuerant, ait (*d*) *Procopius*. *d Procop. apud Phot. N. 63.* *Marcellinus* 15000. haud ampliùs numerat. Sed illorum discordia tantos apparatus irritos fecit. Mox tamen *Celeris* Officiorum Magistri viri strenui virtute fractus *Cabades* pacem cum *Romanis* pepigit; & ingenti accepto pretio, *Amidam* aliaque oppida restituit anno 505. ut *Theophanes* indicat, & *Marcellinus*. *e Marcel.* Quo (*e*) eodem anno haud mediocre ducum temeritas *Romanis* intulit damnum, cùm *Sabinianus* contra *Mundonem Getam* infeliciter pugnavit. *Anastasius* adversus tot irati Numinis argumenta obstinato ad perfidiam animo, rem Catholicam obterere ac suam hæresim vulgare non desiit.

Trisagium ab Anastasio depravatum. *f Theoph.* (*f*) Nam & Trisagium hymnum cum appendice nefaria, *Qui crucifixus es pro nobis*, non semel publicè cani in Ecclesia jussit, haud levi suo periculo. Gravis quippe, præsertim anno 514. ex eo populi orta seditio est, quæ *Anastasium* ad quærendas latebras impulit, exprobrante illi impie-

tatem

tatem suam *Ariadna* conjuge. Sed & anno eodem (*a*) *Vitalianus Scytha* dux *Fœderatorum*, (ita *Gothi* nominati sunt, ut refert *Jornandes*) per speciem *Catholicarum* tuendarum partium, ab *Anastasio* defecit; ac multis interfectis, & ad urbem admoto exercitu, pacem ea conditione dedit, ut *Hormisdæ* Papæ auctoritate collecta Synodo Ecclesiæ consuleretur: quod anno 515 transactum. Sed *Anastasius Catholicorum* studia solitis elusit artibus, cùm ex *Manichæorum* disciplina, qua erat imbutus, mentiri ac pejerare pensi nihil haberet. Scribit *Evagrius* navali quoque prælio certatum fuisse, atque à *Marino Syro* victum esse *Vitalianum*. *Zonaras* verò *Procli* Mathematici industria, speculis ex ære fabricatis *Vitaliani* conflagrasse naves, & insignem contigisse victoriam, quam pax illa secuta est. (*b*) Ea tempestate, ait *Marcellinus*, anno salutis 515. *Hunni Armenia* transmissa totam *Cappadociam* devastantes, *Lycaoniam* usque pervenerunt: & *Ariadna Augusta* 60 annis in palatio exactis vita decessit.

A. 491. Christi ad 527.
a Marcel. Vict. Tun. Evagr. 3. c. 24. Zonar. Theoph. Cedr. *n. Vitalianus.*
b Marcel. Vict. Tun.

(*c*) Postremò anno 518. cùm ob Trisagii hymni depravationem quantus antea numquam tumultus extitisset, *Anastasius* imperii positis insignibus populum ad misericordiam inflexit, qui ipsum, ea ut reciperet, hortatus est. (*d*) At idem *Aprilis* 11. die feria 5. majoris hebdomadæ, fulmine, ut plerique produnt, exanimatus est, (*e*) anno ætatis 88. cùm imperasset annos [*f*] 27. menses 3. Fama est paulò ante mortem virum ei apparuisse terribili specie, qui librum manibus tenens, annos ex eo vitæ illius 14. se ob ipsius impietatem delere testatus est; ut mirum sit, tam longum vitæ destinatum illi fuisse spatium; quod si implesset, centum & duos annos attingeret.

c Evagr. 3. in fine Marcell.
d Theoph. *Miseranda mors Anastasii.*
e Vict. Tun
f Marcel. Zonar. Cedr. Theoph. Paul. Diac. l. 15

Justinus ætate jam provectus *Anastasio* mortuo successit, anno eodem (*g*) 518. *Julii* 9. Fuit hic genere *Thrax*, obscuris majoribus, sed religione pietateque præstans. Cujus uxor *Lupicina* mutato nomine *Euphemia* vocata est. Sumpta purpu-

Justinus.
g Evagr. 4. Marcel. Vict. Tun Theoph. Zonar. Cedr. Niceph. 17 c. 1. Chron. Alex.

 ra,

A. 492. Christi ad 527. ra, statim *Amantium* Cubiculariis præpositum; & *Andream* Cubicularium, nec non *Theocritum*, quem *Amantius* spado Imperatorem facere voluerat, vita privavit. *Vitaliano*, quo familiariter utebatur, Magisterium militiæ contulit; qui Consul anno 520. septimo mense Consulatus sui, ait *Marcellinus*, in palatio confossus est; sive repentè orto populi tumultu, ut *Theophanes* asserit; sive, (*a*) ut *Evagrius* habet, ipsius dolo *Justini*; sive *Justiniani* Patricii factione; quod *Victor Tununensis* affirmat.

Vitaliani mors.

a Evagr. 4. c. 3.

(*b*) *Lazorum* Rex *Tzathius* à *Persis* deficiens; ad *Justinum* venit *Constantinopolim* anno 522. & postquam *Christiana* sacra suscepit, regiis ornamentis ab Imperatore donatus est: quod ægrè ferens *Cabades Persarum* Rex bellum *Romanis* indicere statuit, sed mox pacem cum illis & amicitiam sanxit. (*c*) Postea cum filium *Chosroem* natu minimum, quem successorem designarat, adoptari peteret à *Justino*, *Proclo* Quæstore dissuadente, rejectus est.

b Chron. Alex. Theoph. Zonar. Cedr. &c.

c Procop. 1. Pers. Theoph. Zonar.

[*d*] Magna hoc Imperatore clades *Antiochiam* afflixit: nam valido terræ motu penè omnis est eversa; qui *Maii* 29. die, feria 6 cœpit, ut ait *Evagrius*. Proinde anno *Christi* 526 contigit, *Justini* 8. labente, non, ut *Evagrius*, 7. Terræ motum vehemens incendium est consecutum.

d Evagr. 4. c. 5. Theoph. Niceph. 17. c. 4.

Justinus denique anno 527. (*e*) *Mavortio* Consule, *Justinianum* sororis filium, quem Nobilissimum priùs, deinde *Cæsarem* fecerat anno 524. ut *Victor Tununensis* prodit, Imperatorem creavit Calendis ipsis *Aprilis*. Post quatuor deinde menses, Calendis ipsis *Augustis* moritur ex vulnere *Justinus* (*f*), anno ætatis 77. Indict. 5. cum imperasset annos 9. mensem 1.

e Marcel. Vict. Tun. Chron. Alex. Theoph.

f Chron. Alex. Theoph. Paul Diac. in fine 15.

Mirè hunc imperitum ac rudem fuisse literarum testis est in *Suppressa Historia Procopius*: sic ut ne suum quidem nomen posset scribere. Quare quod de *Justiniano* legitur apud *Suidam*, fuisse ἀμαθῆ τῶν γραμμάτων ἁπάντων & ἀναλφάβητον, ignarum

Justinus rudis literarum fuit.

rum literarum omnium, id de *Justino* capiendum esse, non de *Justiniano*, censet (a) *Alemannius*; hunc enim vel Doctissimum fuisse probat idem. Quod autem apud *Suidam* pro [illegible] irrepsisse putat [illegible], de eo ampliùs cogitandum.

A 491. Christi ad 527.
a Notis ad Pro. cop.

CAPUT II.

De rebus Occidentis sub Theodorico *Rege; ac de* Francis, *& eorum Principe* Chlodoveo, Burgundionibus, Visigothis, & Alarico.

Ab anno *Christi* 491. ad 527.

IN Occidente victo *Odovacre*, *Italiam Theodoricus Ostrogothorum* Rex obtinuit anno 493. (b) *Albino* Consule. Qui vicinorum Principum affinitatibus regnum suum firmare studuit. Etenim *Chlodovei Francorum* Regis (c) sororem *Audefledam* sive *Audefledam* duxit, ut rectè *Aimoinus* narrat; non filiam, quod *Jornandes*, ex coque (d) *Freculfus* memorant. Filiarum, quas ex concubina susceperat, alteram *Alarico Visigothorum*, *Sigismundo* alteram *Burgundionum* Regi collocavit. Ac principio quidem ita Rempublicam gessit, ut cum optimis quibusque *Romanorum Casarum* comparandus fuerit; & quamvis, populari ex instituto *Gothorum*, *Arianam* sectam teneret, *Romana* jus ac libertatem Ecclesiæ summa fide tutatus est. Inclinante jam ætate, ad crudelitatem ac barbariem deflexit.

Theodoricus Ostrogothorum Rex.
b Cassiod.
c Aimoin. 2. c. 2.
d Tom. 2. l. 5. c. 18

(e) Interea *Francorum* in *Gallia* regnum *Chlodovei* Regis auspiciis longè latèque prolatum est, victo & occiso *Syagrio Egidii* Comitis filio, qui *Suessionibus* præerat, anno regni sui 5. *Christi* 486. (f) *Thuringis* itidem anno decimo, id est, *Christi* 491. perdomitis. Idem *Chilperici Burgundi*, qui *Gundobaldi* frater erat, filiam *Chlotildem* conjugem duxit; à quâ sæpiùs de amplectenda *Christiana* Religione monitus, (g) tandem anno 496. ejus con-

Francorum gesta sub Chlodoveo.
e Greg. Turon. 2. c. 27. Aimoinus 1. c. 12.
f Greg. 2. c. 27. Aim. 1. c. 12.
g Greg. 2. c. 31. Ai. 1. c. 29.

A. 481. Chlilii ad 527.

a Greg. l. 2. c. 31.

b Tom. 1. Conc. Gall.

c Tom. 1. Conc. Gall. Hincm in c. Car. Cal. 35

d In Vita S. Remig. apud Sur. 13. Jan & in cap. Car. Cal. 35.

e Lib. 1. c. 13.

consilio paruit, postquam in prælio, quod contra *Alemannos* ad *Tolbiacum* in *Ubiis* gessit, invocato *Chlotildis* Deo, præsentem ejus opem esset expertus. Victis hostibus (*a*) apud *Remos* à S. *Remigio* ejus urbis Episcopo *Christianis* sacris initiatus est, (*b*) cum eoque soror illius *Albofledis*, quæ paulò post obiit: nec non altera soror *Lanthildis* ex *Ariana* hæresi *Catholicas* ad partes transiit. Baptizatus est ipso die natali *Christi*; ut ex (*c*) *Aviti* constat epistola, qua illi de susceptâ *Christiana* fide gratulatur. Addunt ad hanc historiam (*d*) *Hincmarus*, & eum secuti (*e*) *Flodoardus* & *Aimoinus*, cùm puer ille, qui ampullam ferebat, in qua sacrum chrisma continebatur, concursu multitudinis interclusus esset, ad beati preces Antistitis columbam cœlitùs advolasse, quæ ampullam alteram rostro attulit, è qua *Chlodoveus* inunctus: reliqui deinde *Franciæ* Reges ad ætatem usque nostram apud *Remos* ritè consecrantur. Cujus rei nulla apud *Gregorium* mentio.

f Greg. Aim.

Chlodovei cum Burgundionibus bellum.

(*f*) Nec longè posteà cum *Burgundionum* Rege *Gundobaldo* bellum *Chlodoveus* gessit, ut soceri *Chilperici* necem ulcisceretur. *Gundericus* enim gentis illius Rex ab *Athanaricò Gothorum* Principe trahens originem, quatuor filios reliquerat, *Gundobaldum*, *Godegisilum*, *Chilpericum*, & *Godomarum*. *Gundobaldus*, *Chilperico* ejusque conjuge nec non *Godomaro* interfectis, cum *Godegisilo* regnabat. Ergo instigante *Chlotilde* & *Godegisili* precibus *Chlodoveus* adductus (*g*) *Gundobaldum* aggreditur; & ad *Divionem* castrum acie victum parte regni contentum esse jubet; alteram *Godegisilo* tradit; utrique vectigal imponit. Digresso *Chlodoveo*, *Godegisilum* nec opinato circumsessum *Viennæ*, capta urbe, *Gundobaldus* interficit; tum excusso *Francorum* jugo, tractum illum recuperavit omnem, qui *Burgundia* censetur nomine, ac genti suæ leges constituit, quas *Avieni* Consulatu notatas anno 501. vel sequenti, editas oportet esse.

g Gregor. Turon. l. 2. c. [illegible] Aim. 2. c. 19.

Gundobaldi leges.

(*a*) Hæc

(a) Hæc *Francorum* incrementa haud secus, quam par erat, metuens *Visigothorum* Rex *Alaricus Chlodovei* amicitiam expetiit. Sed ea, ut in dispari cultu religionis, (erat enim *Gothus Arianus*) diuturna non fuit. Paulò quippe post ex occultis simulatibus apertum erupit odium, & ex odio bellum. Quinto ante mortem anno *Chlodoveus*, (ut testatur (b) *Gregorius*) *Christi* 507. cum *Alarico* dimicavit in campo *Vocladensi*, decimo ab urbe *Pictavorum* milliario, ac cæso ejus exercitu Regem ipsum suapte perimit manu, (c) annos jam 23. in *Gallia* & *Hispania* dominantem. Hinc victoriam persecutus, quicquid illius regni trans *Ligerim Rhodanumque* fluvios erat, cum *Tolosa*, suis rebus adjecit. At reliqua *Narbonensis*, quæ prima dicta est, provincia *Galliæ* in *Gothorum* ditione mansit, indeque vocari cœpta *Gothia* est. *Amalaricus* enim, *Alarico* patre mortuo, properè in *Hispaniam* fugiens, hanc cum *Galliæ* parte, quam dixi, in sua potestate retinuit. *Theodoricus Italiæ* Rex, quæ cis *Rhodanum* erant, hoc est, *Narbonensem* secundam, *Alpesque* maritimas, occupavit. Hanc *Alarici* necem anno 507. adscribit *Isidorus* in Chron. hoc est, æræ 545. quo etiam anno *Giselicus Alarici* ex concubina filius regnum occupare conatus, à *Theodorico* pulsus est: qui *Amalarici* nepotis tutela suscepta annis 15. *Hispaniam* cæteraque *Visigothicæ* ditionis per Præfectos suos administravit, ut refert *Isidorus*.

A. 496. Christi ad 529. a Greg. 2 c. 29.

b Greg. 2. c. 43. Alaricum, Gothosque vincit in Gallia Chlodoveus. c Isidor. Chron.

Tam lætos armorum successus uni ex omnibus orbis Principibus *Catholico* Regi *Chlodoveo* singularis indulsit Numinis favor, quem inusitata per id bellum testata sunt miracula, quæ (d) à *Gregorio Turonensi* memoriæ produntur; è quibus insigne, quod adversus *Alaricum* properans, cùm ad *Vigennam* fluvium castra posuisset, cervæ præeuntis indicio vadum reperit, quo in ulteriorem ripam transportavit exercitum. Post victoriam deinde *Ingolismam* obsidere paranti spon-

d Greg. 2 c. 37. Aim. 1. c. 21.

a Greg. Turon. l. 2. c. 38. Aim. — sponte ruentia urbis illius mœnia facilem ad eam aditum dederunt. (a) Quibus cognitis rebus, *Anastasius* Imperator illo ipso, qui proximè *Vocladensi* victoriæ successit, anno Consulatus insignia misit ad *Chlodovæum*: isque apud *Turones* in æde *S. Martini*, cujus maximè præsidio tantum ad decus niti se putabat, in blattea tunica, chlamyde, ac diademate, processit. Postea *Lutetiam Parisiorum* veniens, tam felicibus auspiciis consecratam ibi sedem regni constituit anno 507.

Lutetia regni caput constituta.

Celere ac *Venantio* Coss. qui est annus *Christi* 508 & *Vocladensi* prælio proximus, auctor est *Cassiodorus* à *Theodorico* Rege *Ostrogothorum Francos* esse superatos, deque eorum potestate receptas esse *Gallias*. Cæsa tum *Francorum* amplius triginta millia ab *Hibba Theodorici* duce *Jornandes* asserit; de quo nihil apud nostros comperi. Illud à *Procopio* (b) traditum est, *Francos* à *Carcassona* obsidione depulsos, *Narbonensi* omissa *Gallia*, *Aquitaniam* obtinuisse, eamque partem *Theodoricum*, quòd eos inde pellere non posset, illis reliquisse. (c) Sed & *Arelatensem* urbem iisdem ab *Francis* valido *Gothorum* præsidio defensam esse, testis est in *Vita Cæsarii Cyprianus*.

b Procop. l. Goth.

c Cassiod. l. epist. 10.

(d) Nec illud omiserim, quod ab nostris perinde tacitum apud *Procopium* eumdem legitur, *Francos* cum Rege *Theodorico* contra *Burgundiones* belli fœdus iniisse, ac moram consultò trahentes *Gothos* confecto prælio supervenisse; atque ita nullo suo periculo in partem prædæ receptos, partito inter ambos *Burgundionum* regno. Quod anno circiter 508. post *Visigothicam* cladem oportet accidisse, etsi nondum *Burgundionum* in *Gallia* regnum penitùs extinctum fuit. (e) Quippe *Gondebaldo* fugato ac mortuo, *Sigismundus* ejus filius reliquias illius tenuit. (f) Qui sancti *Aviti Viennensis* Episcopi monitis obsequens *Arianam* hæresim *Catholica* mutavit fide.

d Procop. l. Goth.

e Greg. l. 3. c. 5.

f Ado Chron. an. 492.

(a) Chlo-

(a) *Chlodoveus* interim in propinquos sæviens, pene omnes interemit, ac denique anno ætatis 45 regni 30 ab obitu Sancti *Martini* 112. [ut ait *Gregorius*] *Lutetiæ* decessit. Qui videtur annus esse *Christi* 511. *Secundino* & *Felice* Conss. Nam *Felice* Consule, 6. Id. *Jul.* (b) prima Synodus *Aurelianensis* à *Chlodoveo* collecta notatur.

A. 491. Christi ad 527. a Greg. 2. cap. 42. & 43. Aim. 1. c. 81. Mor. Chlodovei

(c) Hujus regnum ex æquo inter se, uti moris tunc erat, diviserunt quatuor illius liberi. *Theodoricus* ex concubina natus sedem apud *Metas* regni habuit: *Chlodomirus* apud *Aurelianos*; *Clotharius* in *Suessionibus*; *Childebertus Lutetiæ*.

b Tom. 1. Conc. Gall. c Greg. Tur. l. 3. c. 1.

(d) *Theodoricus Ostrogothorum* Rex sub vitæ finem pristinis ab moribus, quos laudabiles hactenus fuisse diximus, in crudelitatem degenerans, *Symmachum* ejusque generum *Boetium*, falso ad se delatos crimine, capitali affecit supplicio. Quo peracto scelere, cœnanti ipsi cùm caput piscis miræ magnitudinis appositum esset, visus est in eo sibi *Symmachi* intueri caput; quo portento territus brevi post moritur, anno post *Odovacris* obitum 35. *Christi* 526. æræ scilicet *Hispanicæ* 564. ut putat (e) *Isidorus*.

d Procop. 1. Goth. Theodorici depravatio & obitus

e Isidor. Chron.

CAPUT III.

Ecclesiasticæ res sub Anastasio *cæterisque Principibus, ab anno 491. ad 527.*

SUB Imperatore *Catholicarum* partium inimicissimo non nisi turbulentus esse status Ecclesiæ potuit.

Anastasius ex (f) *Acephalorum* & *Hæsitantium* numero, imò & *Manichæis* addictus, potestatem cuique fecit quam vellet sectam profitendi. Ipse in eum *Catholicos* Antistites hostili insecutus animo *Euphemium Constantinopolitanum* multis appetitum insidiis sede sua pepulit: cujus in locum ordinatus est *Macedonius* (g) anno 495. *Anastasii* 5. qui *Zenonis Henotico* subscripsit. Ob id commu-

f Evagr. 3. c. 30. & 1. Anastasius hæreticus Imperator.

g Marcel. Theoph. Theod. Lect.

A. 491. Christi ad 527. *Schisma Ecclesiæ Constantinop. ob Acacium.*

communionem ejus aversati *Catholici* multa perpessi sunt.

Scissa per id tempus ab *Romana* societate sedis *Constantinopolitana* erat Ecclesia; quòd *Acacii*, qui in hæresi ac schismate decesserat, è sacris tabulis nomen eradere illius urbis nollent, aut non auderent Episcopi. Quos ut ad officium concordiamque revocarent, nihil omisere Pontifices *Romani*: (a) *Gelasius* imprimis, qui anno 492. *Felici* Papæ subrogatus est. (b) Hic sequenti anno per *Faustum* Magistrum Officiorum à *Theodorico* missum *Constantinopolim*, frustrà *Euphemium* & *Anastasium* aggressus est. Idem & *Anastasius* Papa, qui anno 496. *Gelasio* successit, & qui *Anastasium* excepit anno 498. *Symmachus*, obtinere conati sunt. Sed adeo Imperatori *Anastasio* pax & concordia persuaderi non potuit, ut is in hortatricem ipsam *Romanam* Ecclesiam dissidii sui pestem refunderet. *Festus* quidam *Romanus* Senator *Constantinopolim* missus à *Theodorico*, clam *Anastasio* Imperatori pollicitus, effecturum se, ut *Henotico Zenonis Romanus* Pontifex *Anastasius* subscriberet, *Romam* ut rediit, defuncto jam *Anastasio*, cùm legitimis suffragiis *Symmachus* esset electus, corruptis pecunia factiosis quibusdam, alterum ei Pontificem opposuit *Laurentium*, anno 498. ex quo cædes in Urbe grassationesque factæ. Quibus ut obviam iretur, totius controversiæ disceptatio, ex *Odoacris* lege, ad Regem (is tunc erat *Theodoricus*) rejicitur. Hic secundum *Symmachum* sententiam dixit. Ita compressum ad tempus incendium paulò post vehementius exarsit (c) Quare anno 501. & sequentibus aliquot, *Theodorici* Regis auctoritate frequentes super ea re Synodi *Romæ* sunt habitæ; ac *Laurentius* anno ipso 501. damnatus. Sequenti verò *Odoacris* abrogata sanctio est, qua *Romani* Pontificis electionem sine consensu Regis ratam esse vetuerat. In his omnibus laudata est præ cæteris *Ennodii Ticinensis* opera; qui contra

Schisma Romæ sub Symmacho Papa.

Ennodius Ticinensis.

a Anast.

b Gelas. Epist. Tom. 2. Conc.

c Tom. 2. Con. in Synodis, tempore Symmachi.

Schis-

Schismaticos *Symmachi* causam egregiè perora- vit. *Anastasius* interim ad amplificandam hęresim suam conatus adhibebat omnes. Itaque *Xenaiam Manichæorum* principem *Constantinopolim* induxit (*a*) anno 506. & anno 509. *Severum* ex *Acephalorum* secta nefandum hominem cum Monachis 200. eodem venientem honorificè suscepit. Atque hoc initium fuit impuri illius *Severi*, qui (*b*) anno 513. *Antiochenam* sedem, è qua *Flavianus* ob constantiam *Catholicæ* professionis superiore anno deturbatus fuerat, per vim occupavit, & Orientales omnes *Chalcedonensis* ad Synodi damnationem tentavit adducere; resistentes verò *Catholicos* Episcopos sedibus ejecit suis; imprimis *Eliam Hierosolymitanum*. (*c*) *Macedonius* porrò jam ex anno 511. exauctoratus erat.

A 491. Christi ad 529.

a Theoph Severi hæretici primordia.

b Marcel. Evagr. 3. c. 32.

c Marcel.

(*d*) *Symmacho* Papa anno 514. ex hac vita subtracto, qui suffectus ei est *Hormisda*, totus in repræsentandam Ecclesię utriusque communionem incubuit; præsertim annitente *Vitaliano* duce, qui ejus rei causa contrà *Anastasium* arma sumpserat. Sed hic veteratoriis artibus ambobus illusit. (*e*) Eo mortuo, & imperante *Justino* religiosissimo Principe, quod tantopere studebat *Hormisda* consecutus est anno 519. legatis *Constantinopolim* missis; inter quos *Germanus Capuanus* Episcopus fuit, vir sanctissimus. Horum igitur opera damnata est cum Hæreticis omnibus *Acacii*, *Euphemii*, *Macedonii*que memoria, nec non *Zenonis* & *Anastasii* Imperatorum; plenèque cum *Romana* sede Orientalium redintegrata pax. (*f*) Quam dum per urbes *Græciæ Hormisdæ* legati circumferunt, unus ex his *Joannes* Episcopus *Dorothei Thessalonicensis* Episcopi factione ab hujus urbis populo crudeliter ignominioseque est habitus: quam ob causam citatus ab *Justino Dorotheus*, corruptis Judicibus, levi pœna defunctus est. Dissidium illud Orientalis & Occidentalis Ecclesiæ annos ferè 40 tenuit, [ut (*g*) *Facundus* scribit] hoc est, ut exactè putemus, annos 36. qui ab 484. *Christi* nu-

d Anast. Biblioth.

e Hormisdæ epist. Tom. 2. Concil. Pax Ecclesiæ à Constantino reddita.

f Suggestio legatorum ad Hormisdam. Tom. 2. Conc.

g Lib. cont. Moc. p. 565.

A. 491. Christi ad 529.

sti numerati, quo ab *Felice* Papa anathema dictum est in *Acacium*, ad 519. sextum *Hormisdæ*, pertinent.

a Evagr.

(*a*) *Justinus* porro Hæreticos variis edictis pœnisque constrinxit, & *Catholicos* Episcopos restituit *Severo*, qui *Antiochenam* sedem per latrocinium occuparat, linguam jussit excidi. Qui cum *Juliano Halicarnassensi* fugit in *Ægyptum* (*b*) anno 1. *Justini Septembri* mense, eique provinciæ contagionem sui erroris adspersit; (*c*) adeò ut *Alexandriæ* sub idem tempus varia sectæ illius divortia facta sint, dum alii corruptibile *Christi* corpus assererent, ut *Severus*; alii incorruptum facerent, ut *Julianus Halicarnassensis*. *Timotheus Alexandrinus Severum* sequebatur; *Julianum Themistius* ejus Diaconus; qui se à *Timotheo* sejungens, novam *Agnoetarum* condidit hæresim. Exinde *Corrupticolarum* & *Incorruptibilium*, sive *Phantastarum*, orta sunt discrimina.

b Evagr. 4. c. 4. Severus Ægyptum infestat.

c Liberatus c. 19. Leont. de Sectis. Act. 5. & 10. Vict. Tun.

Themistius Agnoeta.

d Epist. Hormisd. 69. Tom. 2. Conc.

(*d*) Quin & otiosa *Constantinopoli* commota quæstio est à *Scythis* Monachis, utrum unum de Trinitate passum dici oporteret; de qua *Catholici* inter se ipsi non leviter altercati sunt. (*e*) Ex istorum Monachorum numero fuit *Maxentius*; qui contra *Hormisdæ* Pontificis epistolam, qua notatus cum suis erat, apologeticum edidit.

e Tom. 4. Bibl. PP.

f Marcel. Theoph. Diac. 15. Greg. Papa 1. Dialog. Niceph. 17. c. 9.

(*f*) Cùm autem Hæreticos, ac præsertim *Arianos Justinus* in Oriente vexaret, & horum Ecclesias *Catholicis* adjudicaret, graviter id ferens *Arianus* Princeps *Theodoricus Joannem* Papam, qui *Hormisdæ* anno 523. successerat, legatum misit ad *Justinum*, ut ab *Arianis* injuriam abstineret; minitans se, nisi id faceret, in *Catholicos* vicissim tota *Italia* sæviturum. Imperator perhonorificè Pontificem excepit, (*g*) ab eoque primus Imperatorum omnium imperii cepit insignia. Ejus precibus *Justinus* adductus ab *Arianis* insequendis destitit, si *Miscellæ* Diaconi creditur. Sed *Joannes* ipse in epistola 2. alia omnia significat; tum quòd reversus in *Italiam* à *Theodorico* conjectus est in vincula; ubi confectus ærumnis obiit

g Anast. Biblioth.

Theodorici crudelitas.

Raven-

Ravenna 12. Cal. *Junii*, ait *Anastasius*, anno 526 quo in *Boetium* ac *Symmachum* idem postea gladio *Theodoricus* animadvertit. Qui ab *Joannis* morte nonagesimo nono die decedens, ad inferos præcipitari visus est Monacho cuidam. (*a*) Quod in Dialogis *S. Gregorius* retulit.

A. 491 Christi ad 527.

a Greg. 4. Dial.

CAPUT IV.

De viris præstantibus sanctitate ac doctrina, qui ætatem illam exornarunt.

SAnctitatis palmam literis excultæ ea ætate tulit *S. Fulgentius*. (*b*) Qui *Romam* adiit eo anno quo *Theodoricus* eamdem ingressus ponitur à *Cassiodoro*, hoc est, 500. Anno verò 503 *Ruspensis* factus Episcopus, à *Thrasamundo* Rege cum aliis relegatus est in *Sardiniam*; ac denique post *Thrasamundi* obitum, (*c*) anno 522. restituta *Africanis* Ecclesiis ab *Hilderico Hunerici* filiò pace, reversus est. Hujus discipulus fuit *Ferrandus* Diaconus Scriptor ætatis illius insignis.

b Vita Fulg. apud Sur. Jan. 1. S. Fulgentius.

c Isidor. Chron.

In *Gallia S. Cæsarius Arelatensis* Episcopus enituit, (*d*) qui Concilio *Agathensi* anno 506. subscriptus legitur, & ad *Vigilii* tempus usque pervenit, à quo anno 538. epistolam accepit.

S. Cæsarius.

d Tom. 2. Conc. Gall.

Avitus quoque *Viennensis* Episcopus; à quo *Burgundiones Catholicam* fidem acceperunt.

(*e*) Item *S. Remigius Remorum* Episcopus, ac *Francorum Apostolus* meritò nominandus. Hic anno *Christi* 471. sedem illam adiit, natus annos 22. ut *Hincmarus* & *Flodoardus* asserunt. Nam in (*f*) epistola, quam ad Episcopos tres scripsit, anno *Christi* 523. data, testatur se jam annis 53. Episcopatum obiisse. Idem porrò ad cœlum transiit ante annum 535. siquidem hoc ipso anno Concilio *Arvernensi* subscriptus legitur *Flavius Remorum* Episcopus. Falsò itaque *Hincmarus* & *Flodoardus* annos sedisse illum referunt 74. vixisse 96.

e Flodoard l. 1. c. 11. & 18.

f Tom. 1. Conc. Gall. p. 204.

S. Remigius.

In

A. 491 Christi ad 527.

In *Italia Ticinensis* Episcopus *Ennodius*; cujus sub Papa *Symmacho* contra Schismaticos permagni operam fuisse superiùs ostendimus. Vixit & *S. Claudius Vesontionensis* Episcopus, qui (*a*) *Epaonensi* Synodo anno 517. subscripsit.

a Tom. 1. Conc. Gall.

(*b*) In *Hibernia S. Patricius* primus Episcopus obiit anno 491. natus annos 82. ut ex *Mariani* calculo conficitur; cùm tamen 92. ipse eidem attribuat. Alii 123. annos; 122. uti *Sigebertus*, nonnulli 134. vixisse produnt; quorum 60. in insula ista *Christum* prædicavit.

b Marianus Scotus Mes. sing. in SS. Hibern.

S. Sabas. In Oriente (*c*) *S. Sabbas* Monachus mirifica sanctitate *Palæstinam* illustravit, ac fidem *Catholicam* per id tempus *Anastasii* impietate labefactatam sustinuit. Hujus discipulus fuit *S. Joannes Silentiarius*, ex Episcopo *Coloniensi* in *Armenia* Monachus.

c Cyrill. in vita S. Sabbæ.

(*d*) *Zosimæ* quoque duo celebrantur; alter solitarius in *Phœnicia*; alter in quodam *Palæstinæ* Cœnobio; qui *Antiochenam* illam calamitatẽ, quæ *Justini* tempore contigit, divinitùs præsenserunt.

d Niceph. 17. c. 4. & 5. Evagr. 4. c. 6.

In *Gallia* monasticum vitæ genus exornarunt, *Anastasio* imperante, (*e*) *Launomarus Carnotensis*, (*f*) *Maximinus Aurelianensis Micianensis* fundator ad eam urbem Cœnobii, ac nepos *S. Euspicii*; quos ambos *Chlodoveus Aurelianos* veniens secum eò deduxit, ut scribit *Aimoinus*. Hunc *Sigebertus Maximum*, Cœnobium ipsum *Miriacense* vocat; *Aimoinus Initiacense*, quod est *Miciacense*, & hodieque nomen retinet. Item *Avitus*, atque *Carilefus Maximini* discipuli. (*g*) Tum *Severinus* Abbas, qui *Chlodoveum* Regem gravi apud *Lutetiam* à morbo recreavit anno 508. *Agaunensis* hunc Abbatem Cœnobii vocat *Aimoinus*. Sed nondum id videtur fuisse conditum; quippe quòd postea ab *Sigismundo* Rege *Burgundionum*, auctore *S. Avito*, exstructum fuerit; quod scribit *Ado Viennensis*. (*h*) *S. Equitius* in *Italia* eodem tempore floruit.

e Aim. 1. c. 19. f id. & Sigeb. A. 495. g Sur. 11. Febr. Aim. 1. c. 24. h Greg. p. 1. Dial. l. 1.

Cassiodorus verò ac *Boetius* ad integritatis ac

virtutis laudem excellentis doctrinæ decus assecuti sunt sub *Italiæ* Rege *Theodorico*. (*a*) *Possessor Africanus* Episcopus scripsit ad *Hormisdam* Papam de libris *Fausti Regiensis*. *Joannes* quoque *Maxentius* unus ex *Scythis* illis Monachis, quorum suprà memini, (*b*) contra *Hormisdam* scribere est ausus, qui *Eutychiana* fuligine adspersus videtur.

A. 493. Christi ad 527.
a Epist. Horm.
b Exstat in Bibl Patr.

(*c*) Sanctissima virgo *Genovefa Parisiensium*, imò *Francorum* omnium patrona, mortua ponitur à *Sigeberto* eo anno, quo prima Synodus *Aurelianis* est habita; qui fuit ultimus *Chlodovei* Regis, *Christi* 511. cùm esset octogenaria. Hoc modo ortus illius congruet in annum 431. circiter; ac probabilius erit, quod de *SS. Germani* ac *Lupi* in *Britanniam* profectione *Beda* & idem *Sigebertus* memoriæ prodiderunt; eam contigisse anno 446. non, ut *Prosper* posuit, 429. (*d*) *Aimoinus* verò ad tempora usque *Clotharii* & *Childeberti* pervenisse scribit.

S Genovefa
c Vita S. Genov. apud Sur. Jan. 3.
d Lib. 1. c. 4.

CAPUT V.

De Justiniano Imperatore, & iis rebus, quæ illo imperante gesta sunt in Orientali Imperio; ubi de Vandalorum *in* Africa *extincto dominatu, deque* Gothico *bello*.

Ab anno *Christi* 527. ad 565.

MAvortio Consule, (*e*) quod omnium consensu Annalium est receptum, hoc est anno *Christi* 527. *Justinianus* ex a. d. Kal *Aprilis*, superstite avunculo *Justino*, ex Kal. *Augusti* post ejus mortem, imperium moderatus est, ætate jam maturus, hoc est natus annos (*f*) vel 45. (*g*) vel uno minus; (*h*) etsi *Procopius* multò juniorem fuisse indicat, dum ait imperante *Justino* κομιδῆ νέον ad Rempubl. gerendam accessisse. Varius Princeps moribus fuit, atque ex virtutibus vitiisque temperatus.

e Marcel. Vict. Tun. Chron. Alex.
f Zonar.
g Onuphr
h Procop. Ἀνέκδ. p. 19. Justiniani mores.

A. 527. Christi ad 565.

peratus Nam & acres ad pietatem, ac religionem habuit impetus, quod innumerabilibus edictis testatum reliquit; quibus *Catholicæ* fidei & Ecclesiasticæ disciplinæ consuluit; & idem postremò in *Eutychianum* impegit errorem; tum in omni vita rapacitatis, avaritiæ, ac perfidiæ deformatus maculis: pluribus etiam & horrendis inustus (*a*) à *Procopio* opere in illo, quod Ἀνέκδοτον quasi *suppressum* dixeris, inscribitur, quòd vivente *Justiniano* id in vulgus non esset ausus edere. In quo de *Justiniano*, *Theodora*, & *Belisario* quædam stupenda, neque vulgò vel nota, vel credita, declarat. De *Theodora Justiniani* coniuge (nam *Theophanes* falsus est, qui *Justino* eam nupsisse tradit) nemo dissentit, impotentem, avaram, libidinosam, & hæreticam fuisse fœminam: utpote ab scenicis artibus & meretricio quæstu ad legitimum matrimonium abductam ob formæ commendationem: cui plus addictus æquo *Justinianus* in Rempublicam pariter & Ecclesiam multa commisit. Sed ea, quæ privatim ad mores attinent, accuratiùs persequi non est consilii.

a Procop in Ἀνέκδ. p. 37.

Theodora Justiniani uxor.

Multa magnaque Imperatore isto bella sunt gesta (*b*) Imprimis *Persicum*; quod in gentis *Lazicæ* (ii sunt *Colchi*) gratiam à *Justiniano* sumptum initio est Imperii, cùm Rex illorum *Tzathus Romanorum* cum religione fœdus adiisset.

b Procop. 1. Pers.

(*c*) Ad id bellum dux est missus *Belisarius* anno 529. qui re ancipiti gesta exitu, ad *Vandalicum* inde à *Justiniano* revocatus est an. 531. ac sequenti anno, (*d*) Indictione 11. pax cum *Persis* facta est (*e*) anno *Justiniani* sexto: ea tamen lege, ut in *Lazica* invicem utrique bellum facerent. Eodem anno *Constantinopoli* incredibilis adversus Imperatorem commota seditio est; cui ab tessera populari *Nicæ* nomen est inditum. (*f*) Per hanc *Hypatius Patricius* Imperator acclamatus est, cum *Pompejo* & *Probo* consobrinis; qui omnes *Anastasii* Imperatoris nepotes erant. *Justinianus* cùm de arripienda fuga dubitasset, hortatu

c Theoph

d Marcel

e Procop. 1 Pers.

Seditio vehemens contra Justin.

f Marcel Theoph. Chron. Alex. Procop. 1. Pers.

Theo-

Theodoræ palatium muniit; ac brevi *Belisarii* & *Narsetis* opera factiosos repressit: occisa (*a*) uno die *Januarii* 19. feria 2. hominum 35000. vel, ut *Procopius* habet, 30000. (*b*) Complures tunc Ecclesiæ subversæ, quas *Justinianus* refecit: imprimis verò *S. Sophiæ* templum, quod anno Imperii sui 10. infinitis sumptibus instaurare est orsus.

A. 527. Christi ad 565.

a Theoph

b Procop. 1. de Æd Just

(*c*) In illa seditione contra duos præsertim Imperatori carissimos popularis exarsit furor *Joannem Cappadocem* Præfectum Prætorio, & *Tribonianum* Quæstorem. Quorum ille literarum rudis, sed callidus, ac pecuniæ præter modum avidus; tum vitiis omnibus flagitiisque contaminatus. Hic oriundus *Pamphylia*, omnium ætate sua longè doctissimus erat, ac juris maximè scientia inclytus, sed avaritiæ, perinde ut alter, infamis; cujus gratia leges aut novas quotidie condere, aut jam latas abrogare consueverat. Utrumque multitudinis consensione territus *Justinianus* exauctoravit; sed paulò post in gradum pristinum restituit. (*d*) Ac *Tribonianus* quidem, in eodem magistratu annis exactis pluribus, morbo est extinctus. *Joannes* bonis omnibus eversus decimo post anno, qui *Christi* videtur 542. in Presbyterum attonsus, primùm in suburbana *Cyzici* Ecclesia resedit; inde in *Ægyptum* abreptus miserrimam ibi vitam egit ad obitum usque *Theodoræ*, hoc est, annum *Christi* 548. (*e*) quando ab *Justiniano* revocatus est *Constantinopolim*, ubi & in Sacerdotio perseveravit; cùm quidem falsis visis in spem adductus esset *Augustæ* potiundæ dignitatis, quorum ludicra specie tum fidem implesse visus est, cùm per illud tempus, quo *Constantinopoli* detonsus est in Presbyterum, & hujus ordinis vestes coactus sumere, quia nullas proprias habebat, Sacerdotis cujusdam, cui nomen erat *Augustus*, penula tunicaque est indutus.

c Procop. l. 1. Persic. p. 19. & seq.

Tribonianus & Joannes Cappadox.

d Procop ib p. 42.

e Procop. in fine l. 2. Persic.

[A. 529. Chr. 365.] [a Procop. in Vand.] [Vandali cum oedem.] (a) *Vandalicum* exinde bellum eodem duce *Belisario* anno 533. inchoatum in *Africa*, sequenti terminatum est. *Gilimer*, occiso *Hilderico*, *Hunerici* & *Eudoxiæ Valentiniano* tertio genitæ filio, *Vandalis* regnabat. *Belisarius Carthaginem* exitu illius anni cepit. Sequente verò, *Gilimerem* tota obsessum hyeme in potestatem recepit, & [b Marcel.] *Constantinopolim* adduxit ad *Justinianum* (a) quarto ejus Consulatu. Quo facto cùm sparsam de se affectatæ in *Africa* tyrannidis calumniam abster- [Belisarii triumphus] sit; tùm ingens decus est consecutus, repræsentata longo intervallo veterum triumphorum specie: quorum ille ritu & apparatu, nisi quòd pedes ambulabat, captivis ante se traductis, inque his *Gilimere* ipso, ad *Justinianum* in Hippodromum perrexit, quem adorare coactus est *Gilimer*, cùm illud identidem clamaret, *Vanitas vanitatum*, &c. qui secundum triumphum agro in *Cappadocia* donatus est; neque, quod *Arianam* ejurare nollet hæresim, Patricius est factus. Exstinctum est [Vandali in Africa extincti] *Vandalorum* regnum anno 96 post occupatam *Carthaginem*; post ingressum in *Africam*, 108. ex quo *Victor Tununensis* castigandus est, qui anno 97. ingressionis *Vandalorum* captum *Gilimerem* & *Africam* esse liberatam asserit.

[c Procop. Van. l. 2. Theoph.] (b) Recepta à *Vandalis Africa*, deinceps bella cum finitimis Barbaris, præsertim *Mauris* assidua fuere, donec missus eo *Salomon* spado rei militaris peritus, compressis hostibus pacem pro- [d Procop. l. 2. p. 151 v. 9.] vinciæ reddidit, (c) sub annum *Justiniani* 13. *Christi* 539. (d) Sed biennio postea destitutus à [e Procop. lb. p. 154] suis in conflictu cecidit; ac Barbari resumptis animis, *Romanorum* irritati crudelitate ac perfidia, multis eos cladibus affecerunt. Quin etiam [f Id. Marc.] Tyranni per idem tempus orti complures (e) è quibus *Guntharus Salomonis* antea satelles, *Areobindam* Imperatoris affinem, & ad regendam *A-* [g Id. p. 163 v. 28] *fricam* missum, occidit (f) anno *Justiniani* 19. ipseque mox sexto & tricesimo tyrannidis die ab *Artabane Persa* interfectus est.

Gothi-

Gothicum bellum (*a*) nono *Justiniani* anno cœptum est ineunte vere, ut ex *Procopio* colligitur; cujus ea series habetur.

Theodorico Rege, anno ut dictum est 526. mortuo, *Gothis* regnavit *Athalaricus*, *Amalasuntha* *Theodorico* genitæ & *Euthariei* ex *Amalorum* stirpe filius, sub matris tutela, (*b*) annos natus 8. qui (*c*) octavo regni anno decessit *Christi* 534. *Amalasuntha Gothos* verita, sceptrum in *Theodatum* transtulit *Amalaphridæ Theodorici* sororis filium: quò præter spem evectus homo pecuniæ appetens, & ignavus, bene de se meritam, & egregiam feminam occidit. Quod agente *Theodora* *Justiniani* conjuge perpetratum esse, testis est (*d*) *Procopius*, cùm ne *Justinianus* eam sibi anteferret illa vereretur.

Hujus nece graviter commotus Imperator & ad recuperandam alioquin *Italiam Africanæ* successu expeditionis admonitus, victorem exercituum, (*e*) ac ducem *Belisarium* contra *Gothos* immittit anno *Christi* 535. (*f*) Indictione 13. Initium bellandi ab *Sicilia* factum, quam anno eodem occupavit; & (*g*) *Syracusas* ultimo Consulatus sui die est ingressus. Sequenti anno *Vitigis* Rex à *Gothis* electus, occiso *Theodato*, *Romanis* fortiter resistit. *Romam Belisarius* capit anno ipso 536. & à *Vitige* obsessam (*h*) annum unum, ac dies novem circa æquinoctium vernum liberat anni 538. Inde *Ravenna* cum *Vitige* ipso, ejusque conjuge, redactis in potestatem, ac delato sibi in *Gothis* repudiato regno, *Belisarius* anno 540. (*i*) quinto belli desinente, revocatur ad bellum *Persicum*, ac *Vitigem* ad *Justinianum* adducit. *Ildibaldus* Rex à *Gothis* creatus; ac post eum *Eraricus*: tum [*k*] anno 541. *Totilas Ildibaldi* consobrinus, vir acer ac prudens, & multis Principe dignis ornatus virtutibus. Hic collapsam in *Italia* rem *Gothicam* non minùs æquitate ac moderatione, quàm fortitudine bellica restituit. Fusis sæpiùs *Romanis*, *Romam* ipsam anno 546.

A. 528. Christi ad 535. a Procop. 1. Goth. p. 70. Marcell. Theoph. Misc. Zon. Cedr. b Procop. ibid. c 169. c Id. p. 169. Jornand. de rebus Got c 59. Bellum Gothicum. d in Ἀνεκδ.

e Procop. Goth. f Marcel. g Procop. p. 192. Goth. h Procop. Goth. p. 126. Græc. i Procop. l. 3. Vitiges captivus. Totilas. k Procop. 3. p. 160. & 161. Græc. compluta tis cum p. 265. v 23

A. 529. Christi ad 565 recepit; quam sequente *Belisarius*, iterum ex Oriente missus in *Italiam*, occupat; eademque biennio post à *Totila* recuperata.

a Procop. 4. p. 265. & seq. b Procop. p. 270. vers. 41. Anno porrò (a) belli 18. *Christi* 552. *Narses* spado genere *Persa*, dux egregius, *Totilam* acie vicit, qui è prælio fugiens obtruncatus est, (b) cum annos regnasset 11. Post hunc *Tejas Gothis* præfuit, quo brevi post in prælio cæso, c Procop in fine l. 4 Goth. (c) anno belli exeunte 18. *Christi* 553. cum *Gothis* debellatum est. Flagrante *Gothico* bello, *Persicum* in Oriente repetitum est (d) anno d Procop. Pers. p. 52. v. 10. *Justiniani* exeunte 13. *Christi* 540. cùm ad pacem violandam satis suapte sponte concitatum *Chosroen*, & *Africanis* atque *Italicis Romanorum* e Procop. init l. 2 Persic & Goth. 2 f Procop 2. Got p. 234. v. 5. successibus invidentem perpulisset (e) *Vitigis Gothorum* Rex, missis ad eum *Liguribus* duobus Sacerdotibus (f) anno belli *Gothici* desinente quarto, qui incidit in annum *Christi* 539. Sequente igitur anno vastata *Syria Antiochiam* cepit, incenditque *Chosroes*, lateque populationem circumtulit; nullis, ut per pacis tempus, præsidiis firmato *Romano* limite. Tandem quinquennales g Colligitur ex Procop in fine 2 Persic p. 99 v 10 h Procop 4 Got p 331 induciæ (g) anno circiter *Christi* 545. *Justiniani* 19. instauratæ sunt, ita ut bellum interim in *Colchide* nihilo segniùs gestum sit. (h) Tum finitis prioribus, quinquennales rursus, aliæ factæ sunt anno 551 majore *Romanorum* ignominia, quòd tributum *Persis* pendere sunt coacti.

i Agath. l. 3. p 60 Gr. (i) Regnabat tum in *Lazica* (ea *Colchis* est) *Gubazes Romanis* fidissimus, qui *Bessa-Martino*, ac *Rustico Justiniani* ducibus invisus, quòd eorum ignaviam apud Imperatorem accusasset, falsoque delatus, ac per insidias interemptus est. Quæ res *Colchorum* alienavit animos, & ad *Persas* K Lib. 2. p. 62 l Agath. l. 3 & seq. ibid p. 100. adjunxit, sub annum, ut ex (K) *Agathia* colligitur, *Christi* 555. (l) Novo exinde *Lazis* ab *Justiniano* dato Rege *Tzathe*, *Persæ* magno conflictu superati sunt, in quo cæsa sunt eorum millia decem. *Nacboragan Persarum* dux revocatus ab

ab *Chosroe* cute detracta malè gestæ rei pœnas dedit. A. 559. Christi ad 565.

(*a*) Secundum victoriam de *Gubazis* nece habita est ab *Romanis* quæstio; & in ejus auctores animadversum; (*b*) *Chosroes* denuò cum *Romanis* de *Colchide* pepigit, ut quod in ea quisque tum haberet interim obtineret, dum plenior inter eos sancita pax esset (*c*) quæ in annos deinde septemdecim convenit anno 562.

a Agath. l. 4. p. 128. b Agath. ibid. p. 117. c Theoph.

[*d*] Medio tempore *Hunni* in *Thraciam* frequenter excurrere, & ad Urbem propius positis castris, latè prædas egere: præsertim (*e*) sub annum 558. cùm jam senio fessus Imperator, perinde langueret animo, ac rei militaris omissa cura totum se moliendis ædificiis ac pacis artibus tradidisset. (*f*) Tandem *Belisarii*, qui ætate & ipse confectus erat, consilio ac virtute repressi Barbari, clade mox accepta dilapsi sunt; quos & civile domi bellum excepit; quod ultimum genti illi exitium attulit.

d Agath. l. 5. p. 150. & seq. e Theoph. f Agath. ib p. 159.

(*g*) Belli *Gothici* anno 14. *Christi* 548. *Theodora* Imperatrix obiit, *Justiniani* 22. mense *Junio*, Indict. 11. ait *Theophanes*. *Justinianus* autem extrema jam ætate moritur anno 565. cùm jam in eam impegisset hæresim (*h*) quæ *Christi* carnem etiam ante resurrectionem negabat pati aliquid, aut corrumpi potuisse, & (*i*) *Eutychium* Patriarcham virum sanctissimum, quòd ei assentiri nollet, sede sua dejecisset. Imperavit annos 38. menses 8 ait *Evagrius*. (*K*) Excessit enim *Novembris* 14. die, Indict. 14.

g Procop. l. p. 2. 154. Mors Theodoræ; item Justiniani. h Evagr. 4. c. 39. i Vita S. Eutychii Apr. 6. K Chron. Alexandr. Theoph.

Hujus Imperatoris jam mortui fidem ac pietatem multum prædicat *Agatho* Papa in epistola (*l*) quam sexta Synodus recitat, nec non *Romana* eodem Pontifice collecta.

l Act. 4. p. 45.

Eo imperante serici conficiendi rationem Monachi quidam ex *India* profecti *Constantinopolitanos* docuerunt, ovis inde translatis; cùm hactenus non nisi factum sericum è *Perside Romani* negotiatores adveherent. (*m*) Quod circa

Serici conficiendi ratio. m Procop. Goth. p. 345. Zonar.

A. 497. Christi an. 565. a Theoph.

annum *Justiniani* 25. scribit evenisse *Procopius*. *Belisarius* (a) eodem, quo *Justinianus*, obiit anno, Indict. 13. *Martii* 13. hoc est, anno 565. cùm biennio antè conspirationis in eumdem suspectus ac domo vetitus egredi, paulò post reconciliatus esset, omnibus, quæ adempta erant, bonis cum honore restitutis.

CAPUT VI.

Quæ Justiniano *Imperatore alibi, quàm in* Romano *orbe, memoria digna contigerunt, deque* Francorum *Regibus ac gestis.*

GOthicis rebus in *Italia* laborantibus ac demùm *Græcorum* virtute subversis *Francorum* regnum majus in dies incrementum habuit. Ab his primùm *Burgundionum* in *Galliis* dominatus exstinctus est. (b) *Sigismundus Gundebaldi* filius ejus reliquias è *Francorum* ereptas manibus ægrè tuebatur; ut eo laudandus, quòd hortatu *S. Aviti* ad *Catholicam* fidem ab *Ariana* transierat hæresi, sic innocentis filii cæde culpandus, quem è *Theodorici* filia susceptum posteriori instigante conjuge peremerat. Quod tamen scelus in *Agaunensi* à se condito Monasterio haud paucorum dierum jejuniis lacrymisque diluit.

b Gregor. l. 3. c. 6. Procop. l. Goth. p. 156. Aimoin. l. 2. c. 1. & seq. Gesta Franc. c. 34. & seq. Sige.

Huic bellum *Chlotildis* hortatu matris *Chlodomirus* indixit, qui *Aurelianis* regnabat, & prælio victum an. 527. cùm uxore ac liberis abduxit. Interim *Gundomarus Sigismundi* frater occupatum à *Francis* recipit regnum; quod impotentiùs ferens *Chlodomirus*, *Sigismundo* cum suis in puteum projecto; anno 528. novam in *Burgundos* expeditionem facit. In ea dum fusis hostibus confertum in globum audaciùs infertur, conto transfixus occubuit. *Franci* (si (c) *Agathiæ* creditur) cæde Regis territi æquas victis pacis leges dederunt. Nostri verò cupiditate ulciscendi sic illos exarsisse ferunt, ut in fugam præcipites agerent.

Sigismundi Historia.

c Agath. l. 1.

(a) Qua-

(a) Quadriennio post fraternam necem ulti sunt *Childebertus* & *Chlotarius*; qui pulso *Godomaro*, *Burgundiæ* regnum *Francici* juris fecerunt anno 532.

A. 527. Christi ad 565. a Greg. 3. c. 11. Aim. 2. c. 9. Gesta Franc. 37 *Burgundia a Francis devicta.* b Isidor. Chron. Greg. 3. c. 10.

In *Hispania* post tutoris *Theodorici Ostrogothorum* Regis (b) obitum, qui contigit anno 526. (ut suprà diximus) *Amalaricus Visigothorum* sceptrum tenuit annis 5. *Francis* Regibus affinitate junctus, quorum sororem duxerat *Chlotildem*. Eam dum ob *Catholicæ* constantiam fidei *Arianus* Princeps indignis vexat modis, *Childebertus* bello hanc injuriam persequi statuit. (c) *Amalaricus* prælio superatus, & ad fugam se comparans, *Narbonæ* à suis in foro jugulatur anno 531. *Childebertus* cum ingenti præda, abducta sorore sua, revertitur, quæ in itinere decedens *Parisiis* est sepulta.

c Isidor. Chron Greg. 3. c 10 Aim. 2. c 8. *Gothi superati.*

Ante hoc tempus triennio circiter, (d) *Theodoricus*, qui in *Metensibus* regiam habebat, accito fratre *Chlothario*, in *Thuringos* bellum cœpit; victoque *Hermenefrido* Rege (e) cui *Amalaberga* neptis *Theodorici* Regis *Ostrogothorum* nupserat, *Thuringiam* suis rebus adjecit. *Chlotarius* in prædæ partem captivos inter *Radegundem* accepit, *Berthari Hermenefridi* fratris ab eoque cæsi filiam, quam & matrimonio sibi junxit, & ut liberiùs illa Deo frueretur, Monacham postea fieri permisit.

d Greg. 3. c 1. & 7. Aim. 2. c 9 Sigeb. e Jornand. de Reb. Got. *Radegundis.*

Ut hæc cum exteris bella decora iis erant, à quibus gerebantur, ita quæ identidem faciebant invicem invidiam apud posteros habuerunt. (f) Sed imprimis detestandum *Chlotharii* parricidium, quod cum fratre *Childeberto* constitutum suapte ipse perfecit manu. Nam *Chlodomiris* utriusque germani bello occisi *Burgundico* filios duos, *Theodovaldum*, & *Guntharium*, cultro confodit: tertius *Chlodovaldus* fuga elapsus, in Clericorum primùm, tum ob raram sanctitatem in Cœlitum est relatus numerum, & hodieque *Novigenti* ad Urbem colitur; quod oppidum de

Chlodovei filiorum bella. f Greg. 3 c. 18. Sigeb. Aim. 2 c. 12 Gesta Franc 38.

A. 1270. Christi ad 565.

ejus nomine deinceps appellatum est. Hoc ad annum *Christi* 531. *Sigebertus* adnotavit.

a Greg. 3. c. 18. Aim. 2. c. 18

(*a*) Post amborum Regum mutuum in odium societate versa, *Childebertus* cum *Theodeberto Theodorici* fratris filio in *Chlotharii* conspiravit perniciem; ac dum castris oppositis utrimque se ad pugnam instruunt, orta subitò tempestas, grandine mistis imbribus ac tonitribus, ambas diremit acies. Ita *Chlotildis* illorum matris precibus obsecundante Deo, civilis est prohibitus cruor.

b Agath. l. 1.

Eo respexisse putem (*b*) *Agathiam* Historicum, qui *Francos* ideo laudat, quòd in plura regna distributi, si quid inter eos dissensionis ortum fuerit, ubi ad arma venitur, mutuis in ipso procinctu colloquiis potius, quàm cædibus terminare soleant.

c Greg. Tur. 2. c. 29. Aim. 2. c. . . . Sigeb. Expeditio Francorum in Hispaniam. d Aim. 2. c. 19. e Aim. 2. c. 20.

(*c*) Subinde porrò, fœdere inter se repetito *Childebertus* & *Chlotharius* in *Hispaniam* irruperunt, cujus maximam partem eos acquisisse scribit *Gregorius*. (*d*) Iidem *Cæsaraugustam* obsidione tentarunt; à qua se', data *Childeberto S. Vincentii* stola, oppidani redemerunt. Hujus in honorem Martyris Rex ille suburbanam basilicam ædificavit, quæ hodie *S. Germani* dicitur, de qua (*e*) diploma legitur anno ejus regni 48. editum, qui est annus *Christi* 559. *Hispaniensis* autem expeditio confertur (*f*) à *Sigeberto* in annum 542.

f Aim. 2. c. 21. Expeditio Francorum in Italia. g Procop. l. . . . de & l. 3. p. 104. Gregor. 3 c. 21. Aim. 2. c. 21. h Lib. 2.

(*g*) Per idem tempus, quo in *Hispania Francorum* arma volitabant, trans *Alpes* eorum illatus est furor. (*h*) *Theodebertus Theodorici* filius, *Gothis* regnante *Totila*, & *Romano* implicato bello, *Liguriam*, *Alpes Cottias*, ac *Venetiæ* pleraque sibi subjecit, atque inde digrediens *Bucellinum* ibi reliquit, quem totam *Italiam* percursasse, & *Siciliam* subegisse, Annales nostri memorant. *Procopius* verò *Theodebertum* ait extremo *Vitigidis* anno, qui *Christi* 539. putatur, cùm is *Ravenna* obsideretur à *Belisario* in *Italiam* irrupisse cum centum millibus armatorum, atque ab *Romanis* fusum, grassante insuper morbo recessisse.

i Agath. l. 2.

(*i*) Eo mortuo, *Theodebaldus* ejus filius sub belli

Gothici

Gothici finem, annumque *Christi* 554. *Francos* & *Alemannos* suos ducibus *Leuthari* & *Bucellino*, in *Italiam* expeditionem permisit facere: (*a*) qui nequaquam obsistente *Narsete* in *Samnium* usque progressi anno 555 copias dividunt. *Butilinus*, (ita hunc *Agathias* vocat) secundùm *Tyrrhena* litora progressus, ad fretum *Siculum* usque pervenit, *Leutharis Apuliam Calabriamque* percurrit. Erant in eorum exercitu *Franci* pariter & *Alemanni*; quorum illi, qui pari cum *Romanis* religione censebantur, inter prædandum sacris abstinebant: isti, ut erant Gentiles, sacra eodem ac profana loco habebant. (*b*) Parta ingenti præda *Leutharis* æstate appropinquante se in *Venetiam* ultra *Padum* recepit. *Bucellinus*, quòd & *Gothis* fidem dederat, & in regni apud illos obtinendi spem venerat, cum millibus triginta substitit, atque ad *Casilinum* fluvium, haud procul *Capua* ab *Romanorum* millibus octodecim duce *Narsete* fusus est: occisis cum *Bucellino* ipso, præter quinque, omnibus, cùm jam *Leutharis* magna copiarum amissa prædæque parte, in furorem, ex eoque in mortem incidisset. Clades hæc evenit anno ipso *Christi* 555. altero ab obitu *Theobaldi*, quem anno 554. decessisse (*c*) monstravimus, idque (*d*) *Agathias* memorat.

A. 529. Christi ad 565.
a Agath. l. 2. p 32.
b Agath. ibid p. 34. & seq.
c In par. 2 l. 4. c. 33.
d Lib. 2. p 47.

Cæterùm *Theodatum Gothorum* Regem sub initium *Gothici* belli, ad conciliandos sibi *Francos*, ea *Galliæ* parte, quam *Gothi* tenuerant, iis cessisse scribit (*e*) *Procopius*, idque ratum habuisse anno sequenti *Vitigem*, deductis inde *Gothorum* præsidiis. (*f*) Ad hæc anno 538. *Justinianum* eosdem demereri *Francos* cupientem, *Provinciæ* possessionem suo iis decreto confirmasse; & ex eo tempore *Arelate* certamen equestre celebrasse, ac solidos aureos ex *Gallicanis* metallis, non ut gentes cæteræ, etiam *Persæ*, *Romani* Imperatoris effigie, sed suapte, signasse.

Franci obtinent qui quid in Galliis Gothi possederant.
e Procop. l. 1. Goth. Sigeb. A. 530.
f Procop. l. 3 Goth. p. 303.
Chlotharius solus regnat.

Ut ad *Chlodovei* posteros revertar, fratribus tribus eorumque liberis superstes *Chlotharius* *Franco-*

A. 512. Christi ad 565. a Gregor. l. 4. c. 17. 16 17 & 20. Aim. 2. c. 30. Appen. Marcell.

Francorum principatum solus biennio amplius gessit. Qui postremo regni anno (a) *Chramnum*, quem ex concubina susceperat, contumacem ac rebellantem sæpius, cum uxore ac liberis, injecto in tuguriolum, in quod inclusi erant omnes, igne combussit. Vivere postea desiit an. regni 51. ac sub mortem memoria dignam hanc vocem edidit: *Vah! qualis putas, Rex est ille cœlestis, qui sic tam magnos Reges interficit!* (b) Hujus filii quatuor totidem in partes distributum *Francorum* imperium sortiti sunt. *Chariberto* regnum *Childeberti*, sedesque *Lutetia Parisiorum* obtigit: *Guntbramno* regnum *Chlodomeris*, cujus sedes *Aurelianis* fuit: *Chilperico* regnum *Chlotharii* patris, sedes apud *Suessiones*: *Sigiberto* regnum cessit *Theodorici*, cujus caput *Remi* fuere.

b Greg. l. 4. c. 22 Aim l. 2. c. 37. Greg. ib. c. 22.

Procopius Theodeberti mentionem facit in quarto *Gothicorum*, ejusque sororem nupsisse scribit *Hermenigisclo Varnorum* Principi, quos à *Francis* interfluente *Rheno* dividi asserit. Ac post illius mortem *Rhadasim* privignum eam de patris voluntate duxisse, cui soror Regis *Angilorum* ante desponsa fuerat: at hanc fraternis instructam copiis in *Varnos* impressionem fecisse, iisque fusis captum *Rhadasin* ad suum conjugium, noverca repudiata, coegisse.

CAPUT VII.

Ecclesiastica res utriusque Imperii Justiniano *rerum potiente, ac de tribus Capitulis.*

c Tom. Concil. Galliæ.

ARausicana (c) Synodus 2. in *Galliis* habita est anno 529. *Decio Juniore* Cos. cui *Casarius Arelatensis* præfuit. In ea contra *Pelagium* & ejus reliquias *Christi* commendata gratia est. *Constantinopoli* verò, *Epiphanio* Episcopo mortuo, (d) *Anthimus Trapezuntinus* Episcopus in ejus locum suffectus est, id agente *Theodora* Imperatrice *Eutychianis* partibus addicta, quarum prin-

d Liberat. c. 20.

princeps erat *Anthimus*. Quem *Agapetus* Papa (*a*) ad *Justinianum* missus à *Theodato* Rege *Gothorum*, (*b*) dejectum ex illa sede, sacerdotio omni & *Christiana* communione privavit, ejusque loco *Mennam* constituit anno 536. Hic eodem anno *Agapeto* vita defuncto, (*c*) Synodum celebravit 6. Non. *Majas*; in qua cum *Anthimo Severus*, aliique damnati sunt Hæretici, qui omnes *Justiniani* edicto relegati, incendio addictis eorũ libris.

A. 527. Christi ad 565. *a* Marcel. Append. *b* Liberatus c. 21. *c* Conc. sub Menna Tom. 2. Conc. *Synodus Constantinop. sub Menna*.

(*d*) *Agapeti* audita morte *Romæ* creatus est *Silverius Hormisdæ* Papæ filius. At *Theodora* cum *Vigilio Romano* Diacono clam pacta de *Anthimo* restituendo, aliisque fovendis Hæreticis; *Silverium* à *Belisario* in exilium mitti, ac pro eo *Vigilium* fieri *Romanum* curavit Episcopum, (*e*) anno 538. Biennio post *Silverio* in insula *Palmaria* ærumnis & (*f*) inedia necato, *Vigilius* legitimis comitiis Pontificatum recepit.

d Liberat. 22. Anast. *e* Marcel. *f* Liberat.

Hoc Pontifice celebris illa de tribus Capitulis exorta controversia, ob quam quinta *Constantinopoli* generalis est peracta Synodus cujus ordinem rei breviter exponam.

[*g*] Damnato *Nestorio*, ejus fautores *Theodori Mopsvestiæ* quondam Episcopi libros in vulgus sparserunt, quibus ita naturas in *Christo* duas asserebat, ut *Nestoriano* errori suffragari videretur. De his libris altercati sunt inter se *Catholici* paulo post *Ephesinam* Synodum, hinc *Armenis* Monachis *Theodorum* oppugnantibus, cum aliis plerisque, & inter hos *Rabula Edesseno* Episcopo; inde *Joanne Antiocheno* aliisque pro illo stantibus, nec non *Theodosio* ipso Imperatore.

g Liberatus c. 10. vide Facun Her. *Historia trium Capitulorum, quorum 1 de Theodori Mopsvesteni scriptis*.

(*h*) Ad hæc, *Ibas Edessenus* Episcopus *Rabulæ* successor epistolam scripsit ad *Marim Persam*, in qua *Cyrillum* perinde ac *Nestorium* redarguit, ut & *Rabulam*, *Theodorum* verò magnopere collaudat. Secutum est *Chalcedonense* Concilium, in quo *Ibas* à nonnullis judicio postulatus, & in *Berytensi* absolutus Synodo anno 448. denuò est receptus, postquam *Nestorio* & *Eutychi* anathema di-

h Conc. Chalced. 2. de *Ibæ epistola*. Conc. Chalced. acta 10. Synod. 5 Collat. 6. Facun. 6. c. 3.

A. 527. Christi ad 565. ma dixit; actum lecta illius est epistola, & eatenus tolerata quod hæreticum in ea dogma nullum esset: quamvis enim *Cyrillum* perstringeret, id ipsum tamen recenti adhuc Orientales inter & *Ægyptios* dissidio condonari visum est oportere.

7. de Theodoreti scriptis contra Nestorium. In eodem Concilio *Theodoretus*, qui in *Ephesino* Latrocinio à *Dioscoro* depositus erat in consessum est admissus; qui quidem flagrante illa, quam dixi, *Joannis Antiocheni* & *Cyrilli* simultate, contra huius Anathematismos duodecim aculeatum commentarium ediderat.

a Liberatus, c. 23. (*a*) Secundùm hæc, *Palæstinis* quibusdam Monachis instantibus, unàque cum his *Pelagio Romanæ* sedis Diacono & Apocrisario, *Origenes Justiniani* decreto damnatus est; cui *Mennas Constantinopolitanus*, ac *Pelagius* subscripsit; tum *Vigilius* ipse *Romanus* Pontifex, ac cæteri Patriarchæ. Quæ res *Theodorum Cæsareensem* Episcopum, *Origenis* & *Acephalorum* patronum, quocum *Pelagius* simultatem habebat, vehementer offendit. Hic pro ea, qua apud Imperatores valebat, gratia, auctor fuit, ut ad conciliandos cum *Catholicis Acephalos Theodorus Mopsuestenus* in *Iba* laudatus epistola damnaretur, unà cum epistola ipsa, & *Theodoreti* libris contra *Cyrillum*. Quod cùm *Justiniano* reintegrandæ spe concordiæ valde placuisset, *Catholici* complures intercessere, rati tribus illis condemnatis labefactari Synodi *Chalcedonensis* auctoritatem, in qua & *Ibas* cum epistola sua ac *Theodori* commendatione probatus erat, & *Theodoretus* sedi suæ restitutus. Pervicit tamen Imperator, & anno 546. librum edidit, quo tria illa damnavit Capitula, eique *Mennam* ac cæteros Patriarchas coegit subscribere.

b Meminit Procop. l. 3. p. 170. Vigilius 3 Capitula ægrè condemnat. (*b*) *Vigilium* verò *Romanum* Pont. excivit *Constantinopolim*; ac diu tergiversantem in suam pertraxit sententiam. Nam sequente anno decretum edidit, quod *Judicatum* dicitur; in quo salva Synodi *Chalcedonensis* reverentia, tria ista Capitula damnavit. Instante porrò *Justiniano*, ut absolutè

ac

ac fine ulla Synodi mentione damnationem conciperet, *Vigilius* abnuit & adversus minas omnes & contumelias invicto animo perstitit.

A. 529. Christi ad 565.

[a] *Justinianus*, ut ei controversiæ modum poneret generale Concilium indixit, quod quintum ordine celebratum est *Constantinopoli* anno 553. reclamante *Vigilio*, qui trium Capitulorum patrocinium adversus Imperatorem resumpsit. Eadem nihilominus ab quinta Synodo damnata sunt; (b) & *Origenes* insuper anathemati subjectus unà cum *Didymo* & *Evagrio*. *Vigilius*, quòd illius decreto subscribere nollet, in exsilium ejectus est, ac plerique alii eadem ex causa vexati: (c) præsertim *Afri* & *Illyricani*, qui in trium Capitulorum professione pertinaciùs hæserunt. (d) Synodus vero *Romana* tandem sedis assensione firmata suum inter Oecumenicas locum obtinuit. *Vigilius Narsetis* opera revocatus ab exsilio, dum *Romam* revertitur, in *Sicilia* calculi morbo periit post *C. Basilii* 13. ait *Appendix Marcellini*, vel 17. ut habet *Victor*; quorum ille annus est *Christi* 554. hic 558.

a Quinta Syn. Tom. 3. Con. *Quinta Synodus.*

b Cyrill. S. Sabba apud Sur. 5. Dec.

c Victor Tun. Facun. Her.

d Greg. Papa 1. ep. 24. & In aliis passim.

Mors Vigilii.

(e) Hunc *Pelagius* excepit; qui necis allatæ *Vigilio* suspicionem publico super Evangeliis & cruce jurejurando discussit.

e Anastas. Sigeb.

CAPUT VIII.

Eruditi ac sancti viri, quos* Justiniani *ætas tulit, nec non Gentiles, qui doctrina insignes exstiterunt.

CLaruerunt *Justiniano* rerum potiente, doctrina morumque sanctimonia (f) *Cassiodorus* Senator, qui *Theodorico* Rege mortuo *Classensis* Cœnobii Monachus factus est.

f Sigeb. A. 528.

(g) *Dionysius Exiguus* Abbas, qui cyclum suum anno 526. condidit.

g Vide lib. 12. de Doct. Temp. cap. 3. & Append.

(h) *Facundus Hermianensis* Episcopus, propugnator Capitulorum trium.

h Facun. In lib. suis.

(a) *Libe-*

A. 527. Christi ad 565. *a* Liber. in Breviar. Tom. 5. Conc. *b* Sigeb. Beda.

(*a*) *Liberatus* Ecclesiæ *Carthaginensis* Archidiaconus ex eadem secta.

(*b*) *Victor Capuanus* Episcopus, qui *Victorium* Cycli annorum 532. conditorem refellit.

Victor Tununensis Episcopus in *Africa* Chronici Scriptor.

Arator Poeta, qui *Vigilio* Papæ librum suum dicavit.

c Sigeb. A. 515. S. Benedictus. *d* Greg. 2. Dial. *e* Greg. Turon. 3. Hist c. 7. S. Radegundis.

(*c*) Sanctitate celebres exstitere in *Galliis* Episcopi, *Gildardus Rotbomagensis*, & ejus frater *Medardus Suessionensis*, Episcopi; *Agerirus Virdunensis*. In Oriente *S. Sabbas*, in Occidente *Benedictus*, Abbates. (*d*) Hunc certum est sub *Justino* & *Justiniano* vixisse, mortis annus incertus est. (*e*) Illustravit & *Gallias* sanctitate mirabili *Radegundis*, quæ *Chlotharii* Regis nuptiis *Christi* paupertatem prætulit; eique in *Pictaviensi* Cœnobio se ipsam consecravit.

f Agath. 2. p. 65. *g* Ibid. p. 61.

Eodem *Justiniano* regnante *Procopius*, & *Agathias*, tum *Marcellinus Comes*, Historici floruerunt. (*f*) Philosophi *Damascius Syrus*, *Simplicius Cilix*, *Eulamius Phryx*, *Priscianus Lydus*, *Hermias*, & *Diogenes*; *Phœnices*, *Isidorus Gazæus*, Gentiles omnes. Qui *Persarum* & *Chosrois* exciti fama, ad eos visendos in Orientem profecti sunt; ac spe sua decepti, cùm illic publicè privatimque corruptiores, quàm apud suos, mores & instituta vidissent, domum rediere, ut scribit *Agathias*: (*g*) qui & *Chosroen* falsa commendatione doctrinæ celebrem tunc fuisse prodit.

CAPUT IX.

Videl Par 2. l. 2. c. 14. *h* Evagr. 5. Theoph 1. Zonar. Cedr. Paul. Diac. lib. 16. Justinus Junior.

De Justino *juniore*, Tiberio, *ac* Mauricio; & *qua in Orientali Imperio sub illis acciderunt historia digna.*

Ab anno *Christi* 565. ad 600.

V*igilantia* [*h*] *Justiniani* sorore & *Dulcissimo* pater natus *Justinus*, ex *Curopalata* Imperator

rator coronatus est eo, quo *Justinianus* excessit, anno 565. unà cum *Sophia* conjuge, *Theodoræ* uxoris *Justiniani* (*a*) nepte. Facili ac prompto in officia pietatis animo fuit, sed à bellicis rebus alieno, legum amans ac justitiæ; quam Principum impotentia collapsam, insigni severitatis exemplo restituit, cujus (*b*) *Cedrenus* meminit, & est omnino dignum quòd hic quoque legatur.

A. 593. Christi ad 600.

a Victor Tunun.

b Cedr. p. 319.

Justini factum egregium

Cùm ad *Justinum*, quoties è palatio publicè prodiret, de potentiorum injuriis questum undique cives accurrerent, ac de ea re ille sæpè frustra ad Senatum retulisset, quidam ex eo ordine consurgens, recepit se, si Præfectus Urbis fieret, & adeundi, quoties vellet, Imperatoris copia fieret, perque eumdem potestate sua liceret uti, circa mensem effecturum, nihil ut injuriarum ac querelarum in urbe reliquum foret; quòd si ulla cujuspiam exstaret, quam ad se perlatam ultus ipse non esset, pœna se præstare capitis velle. Conditione accepta, paulò post plebeja mulier primarii cujusdam viri nomen detulit, qui se bonis omnibus per fraudem & calumniam everterat. Is Præfecti jussu secundò citatus, cùm nec stitisset se, & eadem die ab Imperatore invitatus iisset ad convivium, è vestigio Præfectus in regiam irrumpens, accumbentem Imperatorem pacti admonet. Qui cùm nihil se, quo minùs quicquid vellet ex lege faceret, prohibere dixisset, extemplo duci hominem imperat, & pro tribunali productum, ac convictum, verberibus affici, tum detonso capite, vectum asino, per urbem traduci, ejusque fortunas omnes addici mulieri. Hoc cùm similiter & in aliis instituisset, tantum omnibus terrorem fecit, ut ab injuriis deinceps abstineretur. Tum Imperatorem adiens ille, *Ego*, inquit, *quod promiseram, effeci: tu si lubet periculum facito*. Procedente mox *Justino*, cùm quieta late essent omnia, neque quisquam ampliùs obstreperet, multùm collaudato homini Patriciam dignitatem ac Præfecturam urbanam in omnem vitam contulit. Idem

A. 565. Christi ad 600.

a Evagr. 5. c. 7. Theoph. Paul. Diac. 16.

b Chron. Alex. Theoph. Simoc. 3. c. 11.

c Evagr. c. 12. Cum Persis tella tum.

d Simoc. 3. c. 13. & 14. Evagr. 3. c. 14. Theoph. Paul. Diac. 17.

e Theoph. Paul. Diac.

Idem pacem cum *Avaribus* pactam haud tempestivè satis, annua negata pensione, solvit anno 566. *Persicam* item longè majore Reipublicæ damno. (*a*) Nam bellum de honesta causa susceptum anno 572. imprudenter ignavèque gessit.

(*b*) Anno 574. Indictione 8. jam à *Septembre* cœpta, ejusque die 7. *Tiberium* Comitem Excubitorum renuntiavit *Cæsarem*; à quo deinceps administrata Respublica est. Nàm *Justinus* accepta in Oriente clade consternatus in phrenitin incidit: (*c*) qua commotus *Chosroes* petenti *Sophia* triennales concessit inducias, ita ut in *Armenia* tantùm interim certarent. Ibi ergo circa annum 576. redintegrato bello, *Chosroes* à (*d*) *Justiniano* duce superatus, & castris exutus est; ac tantum ea clade terroris accepit, ut lege perpetua sanxerit, ne deinceps contra *Romanos* exercitum Rex ipse duceret. Eam victoriam [*e*] nonnulli mortuo *Justino* contigisse volunt; sed eo superstite, auctore tamen, qui tum gubernabat omnia, *Tiberio*, partam esse scribit *Simocatta*, *Evagrius*, & *Joannes Biclariensis*.

f Chron. Alex. Theop. Paul. Diac.

Tiberius Imper.

Justinus ingravescente morbo, (*f*) Indict. 12. *Septembris* 26. die (hic est annus 578.) *Tiberium* ex *Cæsare* creavit *Augustum*, & *Octobri* sequente, die 4. excessit è vivis, cùm annos 13. uno mense minùs imperasset.

g Evagr. 5. Theoph. Paul. Diac. Zonar. Cedr.

h Theoph. Joan Biclar.

[*g*] *Tiberius* ergo genere *Thrax* solus imperare cœpit anno 578. Quem Historici omnes ab lenitate, justitia, munificentia, pietate, cæterisque Imperatore dignis virtutibus enixè prædicant. Initio imperii, *Sophiam* occultè sibi parantem insidias privatam ad sortem redegit. (*h*) *Persas Romanam* pacem superbè respuentes duce *Mauricio* cecidit; & quæ *Justiniano* Imperatore ab illis erant occupata, recepit anno imperii quarto. *Narsetis* thesauros ab eo repertos scribit *Diaconus*. Imperavit post obitum *Justini* annos 3. mensesque circiter 10. Quippe anno 582. (*i*) Indict. 15. *Augusti* mensis die 14. ex morbo periit; cùm pridie *Mauri-*

i Chron. Alex. Vita S. Eutychii.

cio

tio Constantinam filiam conjugem dedisset, ac successorem sibi designasset, coronatis ambobus. A. 565. Christi ad 600.

Mauricius, (*a*) è *Cappadocia* oriundus oppido *Arabisso*, fit anno *Christi* 582. *Romanorum* Imperator, virtute ac rei militaris scientia commendatus. Sed utrumque decus fœda labes avaritiæ deformavit; quæ & postremò in ejus vertit exitium. Bellum cum *Persis Justino* Imperatore susceptum, per *Philippicum* ducem aliosque feliciter administravit. *a Evagr. 5. c. 19. Simocatta.* *Mauricius.*

(*b*) Præcipua *Romano* duce parta victoria est anno 8. *Mauricii*, Indict. 7. adeòque anno *Christi* 589. Ob quam iratus *Hormisda Baramo* duci muliebrem stolam per ludibrium misit, qui ab illo cum exercitu defecit. Interim ab *Vindoe* comprehensus *Hormisdas*, & paulò post à *Chosroe* filio excæcatus; ac demum, quòd nullum imprecandi finem faceret, fustuario necatus est. *Chosroes* ob parricidium invisus suis, ac *Baramo* in eum insurgente, ad *Mauricium* confugit: à quo adoptatus in filium, & *Narsetis* opera victo *Baramo*, restitutus est in regnum. Ita *Persico* bello anno eodem 589. finis est impositus, quod viginti annos durasse haud satis accuratè (*c*) *Simocatta* scripsit. Cœptum est enim anno 572. ac duodeviginti perseveravit annos *b Simoc. 1. c. 6. Theoph. Paul. Diac. lib. 17.* *Chosroas patrem necat.* *c Simoc. 3. c. 9.*

Persico bello successit *Avaricum*, imminente *Chagano Avarum* Rege; cùm & *Sclavini* interim & *Bulgari Romanos* lacesserent.

Avarico bello dux *Comentiolus* (*d*) seditiosorum aliquot millia leviùs armata jussu *Mauricii* Barbaris objecit; quibus partim cæsis, partim captis *Chaganus* perexigua in captivorum pretium taxata pecunia quòd eos redimere Imperator nollet, jugulavit omnes anno *Christi* 600. (*e*) Indictione 3. Sensit ob tantam immanitatem infensum sibi Numen esse *Mauricius*. Itaque, ut erat religiosus ac pius, missis per Monasteria sacraque loca omnia literis, orari Deum jussit, ut admissi illius *Avaricum bellum.* *d Theoph. Paul. Diac. 17 c. 19. Chron. Alex. Zonar.* *Mauricii avaritia.* *e Theoph. Simoc. 8 c. 11.*

p. 545. Christi ad 600. a Chron. Alex

delicti vivus potiùs, quàm mortuus, pœnas persolveret, quod illi ex voto Deus indulsit.

Anno quippe 602. (a) Indict. 6. *Novembri* mense, *Phocas* quidam Centurio, lingua promptus, ob idque vulgo militum acceptus, concitato in *Mauricium* exercitu, salutatus est Imperator, ac 27. die mensis ejusdem, feria 3. *Mauricius*, trucidatis in conspectu ejus filiis, ad *Chalcedonem* capite plectitur. *Constantina* verò ejus uxor triennio post, (b) Indictione 8. perimitur, unàque tres ejus filiæ.

Mauricii miserandus obitus.

b Chron. Alex.

c Simoc. l. 8. c. 11. Theoph. Paul. Diac. l. 17. c. 52. Zonar. Cedr.

(c) Non alius Imperator aut acerbiorem fortunam expertus est, aut toleravit constantiùs. Una vox in tanta suorum carnificina illius est excepta, *Justus es Domine, & rectum judicium tuum*. Quin etiam unum ex ejus filiis infantem adhuc occultante nutrice, ac suum pro illo ad necem objiciente filium, fraudem ultrò *Mauricius* detexit, nec alienum est passus occidi. Imperavit annos 20. menses tres, ac dies aliquot.

CAPUT X.

Quæ in Occidente Imperatoribus Justino *II.* Tiberio, *ac* Mauricio *gesta sunt. Ac primùm* Langobardorum *in* Italia *regnum, deque* Narsetibus *tribus; tum de Exarchis* Ravennatibus.

d Paulus VVarnef. l. 1. c. 9. e Id. c. 1. f Prosp.

Langobardi (d) à prolixa barba nominati, cùm *Vvinili* antea dicerentur, (e) è *Scandinavia*, indidem, unde & *Gothi*, *Vandali*, *Rugi*, *Heruli*, *Turcilingi*, profecti sunt. Illi (f) *Iborea* & *Aione* ducibus, Coss. *Ausonio* & *Olybrio*, hoc est, anno *Christi* 479 devictis *Vandalis*, varias sedes occuparunt; ac demùm *Andoino* Rege, qui nonus à (g) *Paulo* numeratur, *Pannoniam* invaserunt (h) anno *Christi* 526. Fœdere cum *Romanis* inito, eorum adjuti opibus, contra *Gepidas* secunda prælia fecerunt anno, ut scribit (i) *Procopius*, belli *Gothici* 14. & 17. *Christi* 548. & 551. ac

g Paulus VVarnef. l. 1. c. 21. h Idem l. 2. c. 7. i Procop. p. 307. & p. 360.

ac viciſſim *Romanis* & ipſi bello eodem *Gothico* ſubſidio venerunt (*a*) Quo tempore *Narſes* in *Italiam* miſſus cum *Gothis* debellavit, occiſo eorum Rege *Totila*, anno, ut ſuprà memoravi, 552. Sed cùm belluarum ritu tota *Italia* graſſarentur, ac ferro flammiſque cuncta vaſtantes [illegible] ſacras ipſas ædes ſtupris polluerent, *Narſes* eos a ſe quam primùm dimiſit in *Pannoniam*. Regnabat tunc *Langobardis Audoinus*, cujus filius *Alboinus* primus in *Italiam Juſtino* II. imperante pervenit anno *Christi* 568. Indictione 1. quo anno Paſcha Calendis *Aprilis* celebratum eſt. Ita (*b*) *Paulus Vvarnefridus*. Sequente anno, Indictione 2. ineunte, *Liguriam* penè omnem, præter maritimas urbes, expugnavit. *Mediolanum* ingreſſus, *Ticinum* obſedit triennio toto; quo demùm oppido potitus eſt anno 572. ac deinceps reliquam pervagatus *Italiam*, (*c*) præter *Romam* & *Ravennam* cuncta propemodum occupavit. Hic affinitate *Chlothario* junctus eſt *Chlodovei* filio, (*d*) cujus *Chlothſindam* filiam in matrimonio habuit. Ea mortua, *Roſemundam* duxit *Cunicmundi Gepidarum* Regis, quem ſuaptemanu peremerat, filiam; cujus inſidiis occiſus eſt, cùm annos tres & ſex menſes in *Italia* regnaſſet; ſive ab ejus ingreſſu ſeptimum attigiſſet, ut (*e*) *Gregorius* noſter prodidit. Itaque periit anno 572. (*f*) *Roſemunda* cum theſauris *Alboini*, & adultero ſuo *Hermige*, ad *Longinum* Exarchum *Ravennam* fugiens, ejus ſuaſu venenum illi propinavit; cujus hauſta parte, reliquum eam *Hermigis* ſtricto gladio coegit bibere. Sic adulteri ambo nefarii parricidii pœnas dederunt.

A. 568. Christi ad 600.
a Procop. p. 361. VVarnef. 2 c. 1

Langobardorum in Italiam adventus

b VVarnef 2 c. 7. & 25. & Paul. Diac in Misc 16. c. 35.
c VVarnef. 2. c. 62
d Greg. Turon. 4. c 35. Paul. VVarnef. l. 1. ſub finem & l 2. c 28.
e Greg. Turon. c. 35.
f VVarnef.

Hujus *Langobardicæ* irruptionis auctorem fuiſſe *Narſetem* Patricium ſpadonem, à quo *Gothicum* in *Italia* deletum eſt regnum, aſſerit (*g*) *Anaſtaſius* & *Vvarnefridus*. Cùm enim ab *Romanis* apud *Juſtinum* in crimen adductus, Imperatricis *Sophiæ* contumelioſis literis ad lanarum penſa, ut Eunuchum decebat, redire juſſus eſſet, talem ſe illi telam ordiri reſpondit, quam nec ipſa ne-

g Anaſtaſ. in Joan. 3. VVarnef c 26.
Narſetis hiſtoria.

 que

A. 565. Christi ad 600.

que vir ejus umquam retexerent, atque ita *Langobardos* ad invadendam excivit *Italiam*. Hæc *Warnefridus*. Quæ ab nonnullis eo refelli putantur, quòd *Narses Constantinopoli* tum degeret, ut *Corippus* affirmat, quodque idem deinceps in ea urbe resederit, Imperatoribus longè carissimus; donec à *Phoca* anno 605. vivus concrematus est, ut scribit *Theophanes*. Verùm plures ejusdem nominis historia temporum illorum exhibet. *Justiniano* quippe Imperatore *Narsetes* duos fuisse meminit (*a*) *Procopius*; quorum alter spado & ærarii Quæstor jam erat anno 4. *Justiniani*, *Christi* 530. à quo *Gothorum* res eversæ sunt in *Italia*, occiso *Totila* anno 553. ut suprà demonstravi, (*b*) atque hic genere fuit *Persarmenus*. Alter indidem oriundus, cum fratre *Aratio* & matre sua defecit ad *Romanos* anno eodem 4 *Justiniani*, & à priori *Narsete* est exceptus. Ex his priorem illum anno *Christi* 572. mortuum esse narrat *Anastasius*, postquam *Langobardos* evocavit. De posterioris obitu non memini legere. *Corippus* de *Justini* II. Consulatu agens, ejus armigerum nominat *Narsetem*, qui, ut ibidem canit,

Comptus cæsarie, formaque insignis, & ore,
Aureus omnis erat.

Non potest hic esse spado ille qui tum vetulus erat & deformis. Sed nec *Aratii* posterior ille germanus; nisi tunc, cùm ad *Romanos* transiit, penè fuisse puerum velimus. Hujus ergo filium fuisse haud absurda suspicio est, ad quem (*c*) S. *Gregorius* epistolam dedit; nisi mavis ad ipsum hujus pertinere patrem. Eumdem porrò *Narsetem* posterioris filium arbitror à *Phoca* vivum esse combustum. Quem qui putant Eunuchum illum longè celeberrimum fuisse, vehementer errant, ut inter alios *Constantinus Manasses*.

Ut ad *Langobardos* redeam, hi paulatim *Italiam* obtinuerunt, *Roma*, uti dictum est, *Ravenna* que exceptis, ab iisque tractum *Langobardia* nomen penes amplam *Italiæ* provinciam hodieque

a Procop. 1. Pers. p. 35. & 2. Goth. p. 2. *Narsetes duo, imo tres.*

b Procop. 1. Pers. p. 25.

c Greg. lib. ep. 6.

que

que residet. Regnatum ab illis est annis 206. [a] Postremus enim Rex *Desiderius* à *Carolo Magno* *Francorum* Rege victus anno 773. & inclusus *Ticino*, sequenti anno, urbe capta, in *Gallias* est abductus. Ejus filius *Adalgius Constantinopolim* fugit; ubi à *Constantino Copronymo* Patriciatus honorem est adeptus. Quod Annales nostri testantur, nec non *Paulus Vvarnefridus*.

a. 568. Christi ad 602. a Paulus Vvarnef. l. 6 c. ult.

Eodem porrò tempore, quo *Langobardi* in *Italia* dominabantur, *Ravennam* Exarchi tenuerunt. *Græci* erant Præfecti, qui *Constantinopoli* ab Imperatore mitti consueverant; & utcumque *Langobardis* resistentes, reliquias illic imperii tutabantur, sed impotentiam & avaritiam majora, quàm hostes ipsi, damna suis afferebant.

Exarchi Ravennæ

Ergo sub annum 568. (b) *Longinus* Patricius primus *Ravennæ* Exarchus mittitur, amoto *Narsete*, *Justino* imperante Juniore. Postremus *Eutychius* fuit, sub quo *Aistulphus Langobardorum* Rex *Ravennam* armis occupavit (c) circa annum 752. Hac ratione annos circiter 185. Exarchi *Græci Ravennæ* præfuerunt.

b Rubeus l. 4. & 4. Vvarnef. l. 1. c. 29. c Rubeus l. 4. p. 226.

CAPUT XI.

Quæ in Francia *&* Hispania *interim gesta ab anno circiter* 565. *ad* 600 *ubi de* Chlotharii *filiis quatuor* Chariberto, Chilperico, Sigeberto, Guntramno, *ac* Sigeberti *posteris; tum de* Leovigildo Hispaniæ *Rege*, Hermenegildo, *ac* Ricaredo.

CHlotharii filii quatuor totidem in partes divisa *Gallia* parebat, uti (d) suprà memoravimus. Horum pessimi fuere *Charibertus* & *Chilpericus*: in quibus præter libidinum impunitatem ac licentiam, regium nihil agnosceres. (e) Horum ut indecora conjugia exemplo suo reprehenderet. *Athanagildi Visigothorum* in *Hispana* Regis affinitatem *Sigebertus* expetiit, ducta *Brune-*

d Vide Par. 2. l. 4 c. 15. & cap. 6. e Greg. 4. c. 25. Aim. 3. c. 4.

A. 565. Christi. M. 600.

childe illius filia. (*a*) Quem *Chilpericus* imitatus sororem ejus *Gasuntham* paulò post adscivit, *Fredegunda* rejecta pellice; cujus deinde blanditiis irretitus, innocentem feminam vita privavit, ejusque loco pellicem accepit Ob id regno pulsum à fratribus fuisse *Gregorius* narrat, quod tamen subinde recepit.

a Greg. 4. c. 28. Aim. 3. c. 5.

Has amborum fratrum nuptias *Chronicon Sigeberti* in annum rejicere videtur 569. Verùm *Athanagildus*, quo auctore ambæ istæ nupserunt, ut ait *Gregorius*, ante annum illum obiit, (*b*) videlicet *Justini* 2. adeòque anno *Christi* 567 quo *Liuba* successit.

b Joan. Biclar. Isidor. in Chron

Charibertus ob legitimam repudiatam conjugem *Ingobertam*, ac *Merofledis* ejusque deinceps sororis iterata conjugia, à *S. Germano Parisiorum* Episcopo sacris interdictus apud *Blaviam* in *Santonibus* obiit (*c*) regni anno nono: proinde *Christi* circiter 570 (*d*) cujus regnum fratres ejus inter se partiti sunt

Caribertus ex communicatur, & moritur

c Sigeb. in Chron *d* Greg. 4. c. 26. Aim. 3. c. 2.

Chilpericus ac *Sigebertus* perpetui invicem hostes frequentiora secum, quàm cum exteris, bella gesserunt. (*e*) Hic dum *Hunnos* armis persequitur, *Chilpericus* absentis aliquot invadit urbes. Neque tamen hac diu victoria gavisus est. Reversus enim *Sigebertus*, *Suessionum* oppidum, inque eo *Theodobertum Chilperici* ex *Audovera* filium capit: quem, exacto priùs jurejurando, ne contra se deinceps arma caperet, vertente anno remisit Id paulò ante *Brunechildis* nuptias evenit.

e Greg. 4. c. 23.

Civile alterum bellum post *Chariberti* mortem à *Chilperico* est ortum, (*f*) qui *Turonos Pictavosque*, quos ex fraterni partitione regni *Sigebertus* sortito ceperat, hostiliter invasit. Sed *Sigebertus*, conjunctis cum *Guntramno* viribus, per *Eunium* cognomento *Mummolum* fortissimum ea tempestate ducem cuncta recuperavit, sub annum quo *Charibertus* obiit *Christi* 570 Quinto post anno post *Alboini* cædem, (ut (*g*) *Warnefridus* significat) Christi 574. vel sequenti, (*h*) *Longo*-

f Greg. Sigeb. & Aimoin

g Greg. 4. c. 40. *h* Lib. 2. c. 32 & l. 3. c. 1.

 bardo-

bardorum Reguli aliquot ex decem illis, qui *Alboino* successerunt, in *Gallias* eruperunt, & *Burgundiones* cædibus, ac populationibus infestarunt. Sed eos *Mummolus* ad *Ebredunum* concidit. Nec multo postea (*a*) *Saxones*, qui se *Langobardis* adjunxerant, non minori strage compressit. A. 569. Christi ad 600.

(*b*) Tertium civile bellum movit idem *Chilpericus*, occupatis, hostiliterq; vastatis per *Theodebertum* filium *Turonis*, *Pictavis*, *Lemovicinis*, *Cadurcinis*, aliisque *Sigeberti* provinciis. Quibus ille permotus *TransRhenanis* ad auxilium excitis populis *Chilpericum Guntramni* licèt auxilio fretum ita perterruit, pacem ut ultro restitutis omnibus peteret. Sed ea post annum unum ab eodem rupta *Chilperico* est, qui in belli societatem *Guntramnum* iterum adduxit. Verùm eo facilè reconciliato, *Sigebertus Chilpericum* fugavit; omnibusque latè *Parisios*, ac *Rhotomagum* usque redactis in potestatem, à *Francis* solemni ritu impositus clypeo, Rex *Chilperici* in locum acclamatus est. Hinc ad *Tornacum* in *Nerviis* obsidendum præmissis copiis, qua se urbe *Chilpericus* cum uxore liberisque sepserat, à sicariis duobus, quos *Fredegundis* submiserat, tinctis veneno cultris confossus est, (*c*) anno regni 14. ætatis 40. *Christi* 575. Erat tum *Lutetiæ Brunechildis*; cujus filius *Childebertus* (*d*) quinquennis puer à *Gundobaldo* duce furtim paternum ad *Austrasiæ* regnum abducitur. *Brunechildis* omnibus à *Chilperico* spoliata *Rothomagum* relegatur. (*e*) Cujus captus amore *Merovens Chilperici* filius eam patre inscio ducit uxorem: ac postremò missis ad illum comprehendendum militibus, ne in patris potestatem veniret, cuidam familiari suo trucidandum se præbuit anno *Christi* 577. ut ex annis *Childeberti* constat (*f*) à *Gregorio* numeratis: nec non è Paschate, (*g*) quod anno isto celebratum ait in *Galliis* 14. Cal. *Majas*; in *Hispania* 12. Cal. *Aprilis*.

Interim *Childebertus* sub matris tutela *Brunechil-*

a Greg. 4. c. 16. & seq. Vvalnef. l. 3. c. 16. & seq.
b Greg. 4. c. 41. & seq. Aimoin. 3. c. 14.
Sigeberti mors.
c Greg. fine l. 4.
d Greg. 5. c. 1.
e Greg. 5. c. 2. 14. 19. Aimoin. 3. c. 14. & 15.
f Greg. 5. c. 6. & 16.
g Cap. 17.
Childebertus Sigeberti filius.

childis in *Austrasia* regnabat; qui cum patruis identidem bella suscepit; (*a*) *Chilpericus* cùm natum sibi è *Fredegunde Chlotharium* vidisset, quarto post mense sub noctem à sicariis è venatione rediens occiditur anno *Christi* 584. nempe nono *Childeberti* anno, ut [*b*] *Gregorius* narrat; cujus hodieque sepulchrum in Basilica *S. Vincentii* ad Urbem cernitur. (*c*) Dicitur ea cædes ab *Landerico Fredegundis* adultero ejus esse consilio facta: quod *Gregorius* tacuit, (*d*) qui hoc unum scribit, illam à *Childeberto* postulatam ad causam dicendam fuisse, & quo minus id fieret, intercessisse *Guntramnum*. (*e*) Hunc verò accitum a *Fredegunde Lutetiam*, *Chariberti* & *Chilperici* regna cepisse. Tutelam quippe *Chlotharii* II. *Chilperici* filii suscepit; qui eodem, quo pater interfectus est, anno natus, (*f*) Rex ætatis quarto mense renuntiatur.

Secundùm hæc (*g*) *Childebertus* contra *Langobardos* auctoratus a *Mauritio*, metu illos ad deditionem impulit. Sed cùm anno (*h*) regni sui 13. rursus in eos misisset exercitum, pene universus profligatus est. (*i*) Nihilo secundiore contra *Gothos* usus est fortuna *Guntramnus*, qui in *Septimaniam*, quæ tum *Gothicæ* ditionis erat, copias misit. Eæ, quacumque iter habuerunt, sacra profanaque omnia hostili more populatæ, scelus hoc magnis suis cladibus expiarunt (*k*) anno *Childeberti* 10. *Christi* 586.

(*l*) Tum anno post quarto, *Christi* 589. tentata iterum *Septimania*, *Guntramni* exercitus majori strage concisus est. Dux erat *Gothorum Claudius*; quem cùm trecentis haud ampliùs viris sexaginta *Francorum* fudisse millia, auctor est *Joannes Biclariensis*. Quod non est simile vero.

(*m*) *Guntramnus* anno *Christi* 593. vel 594. moritur 5. *Aprilis*, illustri pietatis ac virtutum cæterarum relicta memoria; quæ (*n*) Ecclesiasticis commendata tabulis, 28. *Martii* quotannis reperitur. Ejus regnum ad *Childebertum* pervenit,

A. 565. Chilpi ad 6 c.
a Greg. 6. c. 40
b Greg. 6. c. 32.
c Almoin. 3. c. 56.
d Greg. 7. c. 6.
e Greg. 7 c. 16.
f Greg. l. 7. c. 7.
g Greg. 6 c. 42. Vvarn. l. 3 c. 16.
h Greg. 9. c. 25. & 26. Vvarnef. l. 3 c. 28
i Greg. 8. c. 30.
k Petav. ex Greg. l. 7 c. 24. & 9. c. 38.
l Greg. 9. c. 31 Joan Biclar Isid. Chron.
m Fredeg. in Chron. c. 14 Almoin. 3. c. 81.
n Martyr. Rom.

nit. Hic adversus *Chlotharium* ejusque matrem *Fredegundem*, veteres persecutus inimicitias validum instruxit exercitum. (*a*) *Fredegundis* supra muliebrem indolem audax femina, Regem, quem in ulnis gestabat, ostentans *Chlotharium*, tantum illis fecit animorum, ut ex improviso impetu in hostes facto, ingenti eorum cæde victoriam pepererint. Erat tùm *Clotharius* annos natus saltem novem, ut qui anno *Christi* sit ortus 584. ut supra docuimus.

A. 565. Christi ad eca.

a Aimoin. 3. c. 83.

(*b*) *Childebertus* anno quarto ab *Guntramni* obitu, *Christi* 596. cum uxore veneno tollitur. Cui *Theodebertus* ac *Theodoricus* ejus filii successere, sub *Brunechildis* aviæ tutela. (*c*) *Fredegundis* verò, *Lutetia* capta, cum finitimis aliis oppidis, amborum fratrum in *Chlotharii* filii perniciem conjunctos fudit exercitus; ac sequenti anno vita functa ad urbem *Lutetiam* in *S. Vincentii* æde sepelitur.

b Aimoin 3. c. 84. Fredeg. c. 16.

c Aimoin 3. c. 86. Fredeg. c. 17.

(*d*) *Childeberti* filii, instigante avia, *Chlotharium* oppugnant, & acie victum maxima parte regni cogunt cedere.

d Fred. c. 20. Aim. 3. c. 87.

At in *Hispania Leovigildus* à *Liuba* patre in regni consortium acceptus (*e*) anno *Justini* tertio, *Christi* 564. *Gosuintham Athanagildi* conjugem duxit; cùm jam ex *Theodosia Severiani* ducis *Carthaginensis* filia, (*f*) *SS. Leandri* & *Isidori* sorore, liberos haberet duos, *Hermenegildum*, & *Ricaredum*. Atque is *Gothorum* in *Hispania* res plurimùm virtute bellica, & victoriis amplificavit. Sed *Ariano* imbutus veneno *Catholicos* crudeliter insecutus est; adeo ut *Hermenegildum* eam ob causam morte damnaverit. Huic (*g*) *Ingundis Sigeberti Metensium* Regis filia nupserat, cujus hortatu *Catholica* pietate *Arianam* mutavit hæresin, ac patris offensionem insidiasque veritus, ab eo defecit, & ab *Romanis* subsidium petiit, atque ad *Tiberium* Imperatorem legatum misit *S. Leandrum*. Sed cunctantibus illis, *Leovigildus* interim *Hermenegildum* bello persecutus in potestatem redegit,

e Joan. Biclar.

f Isid. Roder. Tolet. 3. c. 14. *Leovigildus filius Joan.* Vasensis Chron.

g Greg. Turon. 5. c. 39. & l. 8. c. 28 *Hermenegildus à patre necatus*.

A 565. Christi ad 600.

git, ac *Valentiam* relegavit (*a*) anno 2. *Mauricii* Imperatoris, *Christi* 584. & sequente anno, ipsa nocte Paschatis, quod *Aprilis* 15. anno 585. contigit, cum *Arianis* communicare detrectantem vita privavit. Cujus mortem plurimis illustratam miraculis (*b*) *Gregorius* Papa testatur. Martyrii porrò neque *Biclariensis*, neque *Turonensis Gregorius* meminere.

Leovilgildus (*c*) quarto *Mauricii* anno, *Christi* 585. *Toleti* moritur, ejusque loco regnavit *Ricaredus*; (*d*) cui moriens mandasse pater dicitur, *Catholicam* ut fidem amplecteretur, quod statim, auctore *Leandro*, tanto ardore perfecit, ut regnum omne paullatim ad Ecclesiæ *Catholicæ* communionem adjunxerit. Idem bello inclytus *Gothorum* firmavit, atque auxit imperium. Pace ab Rege *Guntramno* frustrà petita, illatum ab eo bellum fortiter repulit, uti suprà demonstravimus.

a Joan. Biclar. Greg. Tur. 8. c. 28. VVarnefr. 3. de gest. L. 6g. c. 21. b Greg. P. 3. Dial c. 31. c Biclar. Isid. in Chron. d Turon. 8. c. 46. *Ricaredi pietas.*

CAPUT XII.

Ecclesiasticarum rerum præcipua quæque, tum illustres aliquot sanctitate doctrinaque viri ab anno 565. *ad* 600.

ULtimo *Justiniani* anno, *Christi* 565. (*e*) *Eutychius Constantinopolitanus* Episcopus, vir sanctus, quòd Imperatoris damnaret hæresin, sede sua ejectus est *Januarii* 22. & *Amaseam* deportatus, ac post annos 13. à *Justino* restitutus, *Octobris* 3. (*f*) Indict. 11. *Christi* 577. *Tiberii* extremo anno moritur, *Christi* 582. Hic ille est *Eutychius*, quem de resurrectione haud rectè sentientem (*g*) dedocuit *Gregorius Pelagii* tum Pontificis Apocrisiarius, (*h*) Pontifex & ipse post factus anno 590. Qui cùm illam dignitatem quibus poterat rationibus incassum vitasset, tantas in ea res gessit, ut merito *Magni* cognomen tributum illi fuerit.

(*i*) In *Galliis Sagittarius* & *Salonius*, ille *Ebredunensis*, hic *Vapingensis* Episcopi, ob scelera sua,

e Eust. in ejus Vita apud Sur. Apr. 6. *S. Eutychius.* f Theoph. Cedren. g Joan. Diac. in Vit. Greg. h Greg. Turon l. 10. c. 1. i Greg. Turon. 5. c. 21. *Sagittarius & Salonius.*

ſua, tum quod armati militum more præliarentur, in *Lugdunenſi* 2. Synodo epiſcopatus honore privati ſunt (*a*) anno *Guntramni* 6. qui eſt *Chriſti* 567. Sed ad *Joannem* provocantes, ejus juſſu reſtituti; ad extremum, quòd in flagitiis perſeveraret, in *Cabillonenſi* Concilio rurſus omni dignitate ſpoliati ſunt, anno (ut ait (*b*) *Gregorius*) *Childeberti* quarto, *Guntramni*, & *Chilperici* 18. qui fuit *Chriſti* 579.

Auguſtoriti Pictonum obiit (*c*) S. *Radegundis* 14. *Auguſti*, feria 4. ut ejus Acta nos docent, anno *Chriſti* 587 (*d*) nempe 12. *Childeberti*. Cujus in Monaſterio nonnullæ ſtirpe regia ortæ virgines erant; quæ poſt illius obitum adverſus Cœnobii Præſidem *Leuboveram* elatæ ſuperbia, primùm ab ea diſceſſerunt; tum immiſſis in Monaſterium ſatellitibus, ac direptis omnibus, *Leuboveram* inde per vim abſtraxerunt. Tandem *Childeberti* juſſu in *Pictavis* Epiſcoporum collecto Concilio, à communione rejectæ ſunt, & *Leubovera* priſtinum in locum reſtituta. (*e*) Id anno 14. *Childeberti*, *Chriſti* 589. cœptum, ſequente terminatum videtur.

In *Britannia* inſula, *Chriſtiana* religio multùm propagata eſt *Columbani* viri ſanctiſſimi labore ac ſtudio; qui profectus ex *Hibernia*, Septentrionales *Pictos* ad eam tranſtulit (*f*) anno 585. *Anglo-ſaxones* verò, qui Auſtralem inſulæ partem olim occuparant, S. *Gregorius* Pontifex *Romanus* (*g*) eamdem convertit ad fidem miſſo illuc *Auguſtino*, aliiſque Monachis anno *Mauricii* 14. *Chriſti* 596. H

Præter hos eximiè ſancti ætate illa floruerunt, *Ggregorius* alter in *Gallia Turonenſis* Epiſcopus; *Germanus* Pariſienſis, (*h*) qui anno primo *Childeberti Chriſti* 576. obiit; (*i*) *Salvius Albigenſis* eodem, quo *Chilpericus*, anno mortuus, *Chriſti* 584. (*k*) *Domnolus Cenomanenſis*; (*l*) *Sulpitius Bituricenſis*. Hi omnes Epiſcopi fuerunt. Præter hos eaſdem illuſtravere *Gallias Hoſpitius Nicææ* [*m*] inclu-

A. 565. Chriſti ad 600.
a Conc. Lugd. to. 2. Conc. Gall. p. 325.
b Greg. Turon. 5. c. 28.
c Greg. Tur. 9. c. 2.
d Greg. 8. c. 4. Tur. l. in S. Radegundis monaſterio.
e Patet ex Greg. 9. c. 26. 39. & ſeq. & l. 10. c. 15. & 16.
f D. Columbanus.
Beda l. Hiſt. Angl. c. 4.
g Beda l. 1. c. 23. & ſeq. Joan. Diac. in vita S. Greg. l. 2. c. 14. Greg. Papa Epiſt. l. 5. ep. 52. & ſeq.
h Greg. Tur. l. 5. c. 6. & 8.
i Greg. l. 7. c. 1.
k Greg. l. 6. c. 9.
l Id. l. 6. c. 39.
m Id. l. 6. c. 6.

A 565. Christi ad 600.

inclusam vitam agens; *Eparchius Ingolismæ* pari instituto vitæ mirabilis, aliique complures.

In Oriente (*a*) *S. Anastasius Sinaita Antiochenus* Episcopus; (*b*) *Eulogius Alexandrinus*; ambo *Gregorio Magno* familiares. *In Hispaniis Leander Hispalensis* Episcopus, (*c*) *S. Martinus Galleciensis*, qui anno 580. obiit, cùm 30 annos sedem illam tenuisset, indidem unde & magnus ille *Turonensis* Antistes, è *Pannonia* scilicet, oriundus, doctrinaque præstans.

a Evagr. l. 5. c. 5.
b Nicep. Chron.
c Greg. l. 5. c. 38.

CAPUT XIII.

De rebus Orientalis Imperii ab anno 600. *ad* 641. *sub Imperatoribus* Phoca *&* Heraclio: *deque* Muhammede Arabum *sectæ conditore; &* Monothelitarum *origine*.

Phocas.

PHocas occiso *Mauricio* eadem, qua sibi quæsierat, immanitate administravit imperium annis ferè octo. Cœpit enim *Christi* 602 (*d*) Indictione 6. *Novembris* die 23. feria 6. qua illum *Cyriacus* Patriarcha coronavit: & ab *Heraclio* captus interfectusque anno 610. Indictione 14.

(*e*) Eo regnante *Chosroes Persarum* Rex, tanquam *Mauricii* necem, quo cum magnis ejus in se meritis pacem fecerat, in auctores vindicaret, *Romanos* populatus est fines; ac torrentis instar cuncta rapiens, *Chalcedonem* usque in *Bithyniam* pervasit: cùm *Phocas* interea rerum omnium securus ac domi sedens obscenis se libidinibus ac principum cruore satiaret. Hoc cùm ferri diutiùs non posset, (*f*) *Heraclius Heraclii* filius Præfectus *Africæ*, anno (uti diximus) 610. *Octobri* mense, inde solvens, *Constantinopolim* obtinet, comprehensoque *Phoca*, de eo supplicium sumit. Grassabatur inter hæc *Persicum* illud incendium quod Orientem *Asiam*que momento corripuit. (*g*) Anno porrò 614. mense *Junio*, Indictione 2. capta sunt à *Persis Hierosolyma*; & Clericis Monachisque

d Chron. Alex. Theoph. Paul. Diac. l. 17. Zonar. Cedren.
e Iidem Auctores.
f Vide Auctores eosdem, & l. 4. part. 2. c. 14. Niceph. Breviar. & Notas ad idem.
Heraclius & Persarum irruptio.
g Chron. Alex. Theoph.

que

que sexus utriusque mactatis pluribus, veneranda Crux in *Persidem* asportata est. Sequenti anno 615. *Saes Chosrois* dux *Chalcedonem* obsedit: hoc est Καλχηδόνα non Καρχηδόνα, ut perperam *Cedrenus* habet; & [*a*] *Paulus Diaconus*, qui *Carthaginem* vertit. Inde propagatus in Annales error est, *Chosroen Chartaginem* usque penetrasse; quod secus habuit; nunquam enim *Africam Persæ* tenuerunt. Eodem anno *Ægypto*, *Alexandria*, *Libyaque* potiti sunt *Persæ*. (*b*) Quibus perculsus calamitatibus *Heraclius*, pacem supplex à *Chosroe* petiit; at ille conditionem nullam fore pacis superbè respondit, nisi crucifixum abnegarent Deum, ac Solem adorarent.

A. 610. Christi ad 641.

a Paul. Diac. l. 18 c. 6.

b Theoph. Paul. Diac. l. 18.

Quin etiam, ut ne mali species abesset ulla, per idem tempus *Avares* in *Thraciam* impressionem fecerunt. Quibus ægrè placatis, totus in *Persicum* bellum incubuit; cujus, adspirante Numine, voto potior omni successus exstitit. (*c*) Transportatis anno *Christi* 621. in *Asiam* copiis, cum *Chosrois* ducibus sæpiùs acie dimicavit; ac magnis eorum deletis exercitibus, in *Persidem* irrupit anno 627. *Chosroes* desperatis omnibus, in fuga *Merdasen* juniorem filium successorem sibi destinat. Quòd ægrè ferens *Siroes* major natu cum *Persarum* primoribus in patrem conspirans, cum ludibrio priùs habitum, & jugulatos coram filios omnes coactum cernere, sagittis objici jussit. Pacem extemplo cum *Heraclio* pepigit, captivis liberatis, ac redditis, quæ *Romanis* erant ademptæ, provinciis omnibus, nec non sacrosancta Cruce restituta, anno *Christi* 628. quam insequenti vere *Hierosolymam Heraclius* summa veneratione transtulit.

c Niceph. Brev. Theoph. Paul. Diac. Zonar Cedren. *Chosrois clades & mors.*

(*d*) Hoc imperante *Muhammedes Arabum* princeps exitialem condidit sectam, quam & armis longiùs extendit. Hic de camelorum pastore locupletis heræ conjux factus in *Palæstinam* abiit; ubi cum *Christianis Judæisque* colloquens, adjutore *Sergio* Monacho, qui ob hæresim eje-

d Theop. Paul Diac. Zonar Cedr. &c. *Mahomedis tempus.*

ctus

A. 600. Christi ad 641.

ctus ab Ecclesia fuerat, ex omnium colluvione sectarum novum illud fabricatus est monstrum, cui stolido mendacio auctoritatem addidit. Cùm enim à dæmone & comitiali morbo jactatus identidem corrueret, mœrenti ob id uxori persuasit, *Gabrielis* se Angeli conspectu, & alloquio consternatum sic affici. Id confirmante *Sergio*, mulierculæ opera latiùs dissipatum, ac vulgò creditum est. Scribit *Theophanes* decem annis occultam hæresim illum habuisse, ac novendecim postea vi ferroque propagatam asseruisse. (*a*) Illud constat, anno *Christi* 622. *Julii* die 16. feria 6. fugam eum arripuisse, cum ob erroris novitatem de vita periclitaretur. Ab hac fuga, quam *Hegiram* vocant *Arabes*, id est διωγμὸν, *persecutionem*, nova illorum epocha proficiscitur.

a Par. 2. l. 4. c. 14.

Hic anno *Christi* 628. ex *Æthribo Felicis Arabiæ* regione cum *Saracenis* suis ad *Heraclium* accedens, agrum impetravit ad habitandum, ac postea (*b*) anno 631. obiit. Quo ex tempore successores illius *Saraceni* paulatim *Palæstinam*, *Syriam*, *Ægyptum*, *Heraclio* regnante, sibi subjecerunt. Quin & *Persidem* anno 640. fugato Rege *Hormisda*, ceperunt.

b Theop. Miscel. 18. c. 58.

Tot imperii calamitatibus originem *Heraclius* dedit, provocata in se Numinis ira, dum *Monothelitarum* hæresim temerè susceptam pertinaciùs tuetur. (*c*) Ea sumpsit initium anno *Christi* 630. quo, cùm *Hierapoli* esset *Heraclius*, ab *Athanasio Jacobitarum* Patriarcha interrogatus, duæne essent in *Christo* voluntates & actiones, an una tantùm? ab hoc eodem, & *Sergio Constantinopolitano*, & *Cyro Alexandrino* Episcopis unicam profiteri didicit; (*d*) quam & edicto, sive, ut appellant, *ecthesi*, publicè proposuit anno 639. (*e*) Moritur demùm *Heraclius Martii* 11. die, anno ætatis 66. cum imperasset annos 30. menses 4. dies 6. *Christi* 641. ex aqua intercute, aliisque morbis, quibus incestas cum *Martina* fratris filia nuptias luisse creditur.

c Theop. Diacon. *Monothelitarum origo.*

d Synod. Later. sub Mart. Secret. 1. & 2.

e Niceph. Brev. p. 31. Theoph. Diac. Zonar. Cedren.

CA-

A. 600. Christi ad 641.

CAPUT XIV.

De rebus Occidentalis Imperii per idem tempus, ac præcipuè Francicis, *tum de viris illustribus.*

IN *Galliis Childeberti* filii duo, *Theodebertus* ac *Theodoricus* avia id agente *Brunechilde*, secum invicem, & cum *Chlothario* perpetua regnavere discordia. Victus ab iis primùm est *Chlotharius* (*a*) anno à *Childeberti* patris obitu 5. qui est *Christi* 600. tùm rursus (*b*) post annos 4. à *Theodorico* superatur, cùm adversus hunc *Chlotharii* præesset exercitui *Meroveus* ejus filius, ut ait *Fredegarius*; quod absurdum videtur. Nam *Chlotharius* anno *Christi* natus est 584. Itaque anno 604. vicesimum ad summum ætatis excesserat.

a Fredeg. in App. c. 20. Aimoin. l. c. 87. b Fredeg. c. 26. Error Fredegarii.

Pòst iidem inter se fratres mutuis exarsere odiis. *Theodebertus* à fratre prælio victus anno regni eorum 17. *Christi* 612. (*c*) apud *Coloniam* à suis interimitur. *Theodoricus* sequente moritur anno spuriis quinque relictis filiis; quòd legitima uxore caruisset, id avia moliente, quo nepotem magis sibi haberet obnoxium. (*d*) Quæ subinde flagitiorum, ob quæ *Francis* erat invisa, pœnas *Chlothario* dedit. [*e*] Qui eodem *Christi* anno 613. toto *Francorum* regno potitus, *Brunechildem* in camelo circumductam indomitis equis illigavit ac discerpsit. Quietæ post hæc & florentes hoc, & *Dagoberto* Rege ejus filio, res *Francorum* fuere; (*f*) quem anno 622. in regni consortium adscitum *Austrasiæ* præfecit. (*g*) Eumdem bello contra *Saxones* malè ab iis acceptum, & capite sauciatum, magna strage hostium est ultus; cùm quidem eorum neminem, qui suo gladio major esset, superstitem reliquit.

c Fredeg. c. 38. d Aimon 3. c. 98. e Fredeg. 40. & 41. f Sigeb. Chlotha. rius Brunechildam necat. g Fredeg.

(*h*) Moritur *Chlotharius* anno 628 principatus 45. cujus regnum *Dagobertus* in solidum accepit; frustra obnitente *Chariberto* fratre, ex *Sichilde* posteriori conjuge suscepto; cùm *Bertrude* natus

h Aimoin. 4 c. 8.

tus

A. 600. Christi ad 641.

tus esset *Dagobertus*, qui fratris demùm miseratus, maximam ei partem *Aquitaniæ* concessit. Atque hic *Tolosæ* regni sede constituta, totam sibi *Vasconiam* subjecit. *Dagobertus S. Arnulphi Metensis* Episcopi, tùm *Pipini Austrasii* usus consiliis, summa regnum æquitate ac prudentia gubernavit. (*a*) Post in luxum resolutus, uxores tres, prætereque concubinas plures, eodem habuisse tempore dicitur. Prolixus tamen in egenos, & pietati deditus fuit; (*b*) *S. Dionysium Parisiorum* Episcopum præcipuè veneratus est: cui templum haud procul urbe condidit; quod aliorum locupletavit spoliis. (*c*) *Judæos* quoque, hortatu Imperatoris *Heraclii*, *Christiana* sacra coegit suscipere. Quod ipsum & *Heraclius* in Oriente fecerat.

Phoca regnante, (*d*) *S. Gregorius* Papa mortuus est anno *Christi* 604. Indictione 7. *Heraclio* verò Imperatore *S. Joannes Alexandrinus* Antistes cognomento *Eleemon* floruit; cujus in annis constituendis magna laoes est Annalium, (*e*) quam alibi correximus. Illud certum est, *Persas* anno 6. *Heraclii*, *Christi* 616. *Alexandriam* cepisse. Unde si ab *Heraclio* factus est Episcopus; citra sextum dignitatis annum exstinctus sit oportet. (*f*) *Anastasius Persa*, Monachus & Martyr, circa annum 622. *Heraclii* 12. pro *Christo* passus est.

Æqualis horum fuit (*g*) *S. Antiochius* Monachus, & Abbas *Lauræ S Sabbæ*: qui cladem *Hierosolymæ* ac *Persicum* illum turbinem lugubri stilo prosequitur in *Homilia* 107. & in *Exomologesi*. Idemque luctuosum cujusdam Monachi describit exitum, cui post annos complures in solitudine per omnia virtutum decora transactos Diabolus per visum objecit hinc Apostolos, Martyres, *Christianos*que omnes luridos, ac turpi squalentique habitu; inde *Mosem* cum Prophetis, *Judæorum*que turba, nitidos & splendentes, eoque perpulit, ut *Christiana*

a Fredeg. c. 56 & seq. *Dagobertus* Vide Par. 2. l. 4. c 16.

b Fredeg. 50

c Fredeg. 65.

d Joan. Diac. in Vita Greg. *S. Joannes Eleemon.*

e In Notis ad Niceph. Brev. & 11. de Doct. Temp. c. 40

f Vide eadem loca.

g Tom. 1. Bibl PP. Græcol.

ſtiana Religione damnata, *Judæum* ſe faceret, ac circumciſus uxorem duceret. Quo in ſcelere triennio antequam iſta ſcriberet, verminante toto corpore, peſſimo ſuo fato conſumptum illum refert *Homilia* 83. A. Com. Chriſti ad 641.

In *Galliis* præclarum ſanctimoniæ nomen adepti ſunt (*a*) *S. Amandus Trajectenſis* Epiſcopus ſub *Dagoberto* Rege; (*b*) *S. Arnulphus Metenſis*, *Arnoldi* filius, *Ansberti* nepos, cui *Blithildis Chlotarii* I. filia nupſerat, *Auſtregiſillus Bituricenſis*, *Lupus Senonenſis* Epiſcopi. (*c*) Præterea *S. Bavo* ex Prædone converſus ab *Amando*. *Columbanus* item à *Brunechilde* plurimùm vexatus ſub *Chlotbario* vixit, ejuſque diſcipulus *S. Gallus*. In *Hiſpania S. Iſidorus Hiſpalenſis* Epiſcopus.

a Sigeb.

b Sigeb. anno 615

c Sigeb ſtylo.

RATIONARII TEMPORUM PARTIS PRIMÆ

LIBER OCTAVUS.

Tempora continens ab anno *Christi* 641. ad 1200.

CAPUT I.

A. 641. Christi ad 685.

Orientalis Imperii res sub Heraclii *posteris ab anno 641. ad 685. de sexta Synodo contra* Monothelitas.

a Nicep. Brev. Theoph. Miscel. in fine l. 1.

Onstantinus Heraclii ex priori conjuge filius (*a*) post hunc imperavit anno *Christi* 641. & quarto mense à noverca *Martina* veneno tollitur.

b Theoph. Zonar. Cedr. Diac. in Misc. 18. *Constans Imperat.*

(*b*) *Heracleonas* cum *Martina* matre senis haud ampliùs mensibus regnat. Quibus exactis, nares illi Senatus decreto, matri lingua præciditur: & fit Imperator *Constans Constantini* filius, *Heraclii* nepos; qui religionis cultu avi, quàm patris, similis esse maluit. Fuit enim *Monothelita* cùm pater ejus *Catholicus* fuisset.

c Anast. Collect. & in Martino. Theoph. Misc. 16. d Epistol. S. Mart. Historia in Collect. p. 79. e Anastas. Collect. p. 104. f Ead. p. 196 & 264. Theoph. &c.

Hac instinctus hæresi *Martinum* Papam virum sanctissimum, quòd *Heraclii* typo subscribere jussus, eum [*c*] cùm *Monothelitarum* errore damnasset in Synodo anno 649. per *Theodorum Calliopam* Exarchum *Constantinopolim* abripuit anno (*d*) 653. quo scilicet 13 Cal. *Julii* erat feria 4. indeque *Chersonam* relegavit; ubi is anno 655. moritur, Indictione 14. *Septembris* 16. ut est in (*e*) *Collectaneis Anastasii*. (*f*) *Maximum* quoque Monachum egregium fidei *Catholicæ* propugnato-

gnatorem lingua manuque truncatum in exsilium deportavit.

A. 641. Christi ad 685.

Quibus offensus sceleribus Deus *Saracenorum* armis lacerari *Romanum* permisit Imperium. (*a*) Contra quos anno 654. infelicissimè navali prælio certavit. (*b*) Pertæsus inde *Constantinopolis* in *Italiam* trajecit; ubi cum *Langobardis* nihilo secundiori *Marte* pugnavit. Ea clade irritatus, furore barbarico *Romam* expilavit, & in *Siciliam* transmisit; ubi cùm sex annis hæsisset, *Syracusis* in balneo à suis interfectus est anno 668. (*c*) postquam imperavit annos 27.

a Theoph. Misc.

b Paul. Warnefr. 5. de gest. Lang. c. 20.

c Theoph. Zonar. &c.

(*d*) *Constantinus* hujus filius eodem imperare aggressus anno, *Catholicum* cultum restituit. Scribit *Theophanes*, ex eoque *Paulus Diaconus*, ambobus fratribus *Tiberio* & *Heraclio* nares jussu ejus amputatas initio regni. At iidem anno ejus imperii 14. *Christi* 681. ejectos ab imperio eosdem illos referunt, & *Constantinum* solum cum *Justiniano* filio Rempublicam gessisse, quæ minimè consentanea sunt.

Constantinus. Imp.

d Theoph. Misc. &c.

(*e*) *Saraceni* vincendo longiùs progressi *Constantinopolim* septem annis obsederunt. Sed cùm & *Mardaitæ Libani* incolæ eos domestico bello distinerent, & beatæ Virginis auxilio tuti *Romani* fortiter resisterent, pacem denique in annos triginta his conditionibus fecerunt; ut quòtannis 365. aureorum millia penderent *Romanis*, ac virorum capita 50. equos nobiles 50. *Saracenorum* classis in reditu tempestate disjecta naufragio tota periit: quod pace data posteriùs evenisse *Theophanes* aliique scribunt. *Nicephorus* posteriorem pacem, & hujus cladis occasione petitam à Barbaris affirmat. Anno quinto *Constantini* oppugnare *Saracenos* cæpisse *Constantinopolim* prodit *Theophanes*, ex eoque *Cedrenus*, & *Paulus Diaconus*; nono verò pacem initam fuisse. Hoc modo falsum erit annis septem obsessam esse, quos tam isti quàm *Nicephorus* in *Breviario* numerant. Per idem tempus ignis ille, qui vulgò *Græcus* dicitur,

e Niceph. Brev. p. 99. & seq. Theoph. Paul. Diac. 19. Cedr.

Bellum cum Saracenis prosperum.

 à Cal-

A. 641. Christi ad 685. *Ignis Græcus repertus.* a Niceph. Brev. b Theoph. Diac.

à *Callinico* quodam excogitatus est; cujus ea vis est, ut aquis in ipsis ardeat. *Saracenorum* exemplum secuti (*a*) *Avares*, aliique Barbari, pacem ab *Romanis* impetrarunt, (*b*) quam biennio post à *Bulgaris*, qui tum primùm, hoc est anno *Christi* 677. in *Romanos* fines impetum fecerunt, tributi annui pactione coactus est redimere.

c Niceph. Brev. p. 109. d Anastas. in Agath. Theoph. Diac. 29. Zonar. Cedr. *Sexta Synodus. Honorius Papa defenditur.* e Joan. Epist. ad Constan. in Collectaneis Anastas. f Niceph. p. 109. Theoph. Diac. Zonar. Cedr.

Constituta Reipublicæ tranquillitate, ad pacandam Ecclesiam Imperator consilia sua transtulit. (*c*) Quam in rem generale sextum Concilium indictum est *Agathone Romano* Pontifice, (*d*) quod anno 680. Indictione 9. *Novembri* mense cæptum, sequenti anno terminatum est. In eo Concilio quinque probatis Oecumenicis Synodis, decretum est, duas in *Christo* voluntates ac totidem actiones esse, quot in eo sunt naturæ: & qui secùs docuerant pro Hæreticis damnati, *Sergius*, *Pyrrhus*, *Cyrus*, *Paulus*, aliique; quibus & *Honorius* in *Actis* adjungitur *Romanus* Pontifex, qui *Heraclio* imperante sederat. Verùm hanc ab illo calumniam depellit [*e*] *Joannes* IV. qui tertius ab eodem Pontificatum tenuit; ubi *Honorium* docet *Sergio* de una in *Christo* voluntate subdolè interroganti, respondisse duas non fuisse repugnantes & contrarias, cujusmodi in nobis experimur; cæterùm naturas in illo duas, ac voluntates totidem ab eo agnitas fuisse. (*f*) Obiit *Constantinus* anno 685. cùm imperasset annis 17.

CAPUT II.

Occidentalis Orbis historia ad superius intervallum pertinens: maximè Francorum; *tum qui viri pietate ac doctrina illustres habiti.*

g Fredeg. 79. h Fredeg. c. 58. Aim. 4. c. 59. i Aim. 4. c. 20.

IN *Francia Dagobertus* mortuus est (*g*) anno regni 16. *Christi* 644. *Januarii* 19. cui ex *Nanthilde* (*h*) Monacha natus est *Chlodoveus*; (*i*) cùm antè *Sigebertum* ex *Ragintruda* pellice genuisset anno 629. hoc est, septimo post prius exordium regni.

gni. *Sigebertus Austrasiæ* Rex puer adhuc à patre factus erat anno 632. *Chlodoveo* relicta cætera, (*a*) hoc est, *Neustriæ Burgundiæ*que regna, sub *Nanthildis* matris tutela; (*b*) addito & *Æga* Palatii Magistro viro laudatissimo. Natus erat *Chlodoveus* annos 12. ortus est enim (*c*) anno *Dagoberto* 12. à priore, ut apparet, exordio *Christi* 633.

a Fredeg. 76. Aim. 4 c 27.
b Fredeg. 80
c Fredeg. 76.

(*d*) *Æga* mortuo anno 646. *Erchenualdus* Major domus in *Neustria* regno, *Flaochatus* in *Burgundia*, creantur. *Pipino* verò anno eodem extincto, *Grimoaldus* ejus filius in *Austrasia Sigeberti* regno simili dignitate functus est.

d Fredeg. 83. & seq. Aim. 4. c. 37 & seq.

(*e*) *Sigebertus* desperata prole *Childebertum Grimoaldi* filium adoptat, successoremque destinat, (*f*) anno regni septimo, *Christi* 651. Sed cùm præter spem *Dagobertum* genuisset, eo in fidem *Grimoaldi* tradito, moritur anno *Chlodovei* Regis 11. *Christi* 654. *Grimoaldus* attonsum *Dagobertum* misit in *Scotiam* & *Childebertum* filium ad regnum extulit. Qua offensi perfidia *Franci* comprehensum *Grimoaldum Chlodovei* judicio sistunt; qui eo carcere damnato, submotoque *Childeberto*, suum ipse filium *Childericum* Regem *Austrasiis* dedit: (*g*) quem ex *Bathilde Saxonica* cum aliis duobus, *Chlothario*, & *Theodorico*, susceperat.

e Append. Aim. Sigeb.
f Trithem.
g Fredeg. 91. Aim. 4 c 34.

Chlodovei porrò laudatur in Annalibus singularis erga pauperes benignitas; (*h*) quibus ut in summa annonæ penuria succurreret, aurum & argentum omne, quo sanctorum *Dionysii* & sociorum Martyrum sepulchra pater illius ornarat, abradi jussit, & in illos dividi. Id anno ejus regni 14. *Aimoinus* imputat, qui in *Christi* cadit 657.

Chlodovei pietas.
h Aim. 4. c 41.

(*i*) Atque ut hanc qualemcumque sacri loci compensaret injuriam, biennio post celeberrimo Episcoporum conventu habito, sancti *Dionysii* Cœnobium, quod ad urbem pater illius exstruxerat, ab Episcoporum omnium jurisdictione immune esse statuit, *Landerico Parisiorum* assen-

i Aim. ibi. Antiq. Monast. S. Dion. l. 3. c 4. *S. Dionysii Cœnobium immunitati datur.*

tiente Præsule: qua de re edita sanctio legitur 10. Calendas *Julias* anno 16. *Chlodovei*.

(*a*) Obiit *Chlodoveus* anno 660. regni 17. eodemque tempore *Erchenvaldo* palatii Præfecto mortuo, *Franci Ebroinum* substituunt, crudelitate, ac perfidia famosum hominem. (*b*) Quo ex tempore solutis in luxum & inertiam *Francorum* Regibus, ad palatii Præfectos paulatim rerum summa pervenit; cùm per eos administrarentur omnia, Reges verò solo contenti nomine regia se continerent, nec nisi semel quotannis Calendis *Majis* in conspectum populi venirent. Quod (*c*) & *Græcorum* in Annalibus legitur, cum hac ineptissima fabula: *Francorum* Reges, porcorum instar, setosum tergum habuisse, appellatosque ideo *trichoracbatos*.

(*d*) *Chlotbario*, qui *Chlodoveo* patri successerat, post annos regni 4. exstincto, circa annum *Christi* 664. *Theodoricus* ejus frater brevi spatio præfuit; Hujus enim pertæsi citò *Franci Childericum*, qui *Austrasiæ* regnabat, Regem eligunt. *Theodoricum* cum *Ebroino* detonsos in Monasterium includunt, illum in *S. Dionysii* ad *Lutetiam*, hunc in *Luxoviense*. *Childericus*, annis in regno tribus decursis, *Christi* 667 à *Bodilone* nobili *Franco*, quem ad stipitem alligatum virgis affici jusserat, cum uxore gravida interfectus est post Pascha. Cujus filius *Chilpericus* (*e*) in quodam diplomate *Corbejensi* subscriptus legitur anno 1. regni sui, cujus nulla usquam fit mentio, statimque (*f*) *Theodoricus* ad regnum vocatur; cui *Leudesius* prætorii Magister attribuitur *Erchenvaldi* filius.

(*g*) At *Ebroinus* è Monasterii latebris erumpens, Præfecturam palatii rursus invadit, occiso *Leudesio*, nec non (*h*) *S. Leodegario Augustodunensi* Præsule; quem diris tormentis excarnificatum, & in Episcoporum Concilio dignitate spoliatum, gladio plecti jussit. Id anno 685. *Sigebertus* retulit; (*i*) quo reverà celebratum legitur Concilium illud in *Villa regia*. Ut errare necesse sit eos, qui san-

A. 641. Christi ad 685.
a Par. 2. l. 4. c. 16.
Ebroinus
b Sigeb. A. 662.
c Theoph ad annum 1. Leonis Isaur Misceℓ l. 22
d Fredeg. 93. 94. Aimo. 4. c. 44. Sigeb.
Childericus regnat.
e Meminit P. Sirmond in Not. ad Tom. 1. Conc. p. 520.
f Vita S. Leodeg.
g Fredeg. 96. Sigeb. Aimoin. 4. c. 44.
Ebroini crudelitas in S. Leodegarium & alios.
h Ursinus in Vita S. Leodeg. 2. Octob. apud Sur. Sigeb. Fredeg. Aimoin.
i Tom. 1. Conc. Gallic. p. 510.

ſancti *Leodegarii* necem in annum conferunt 672. (*a*) cùm anno ſeptimo *Theodorici*, Indictione 2. hoc eſt anno *Chriſti* 674. ſubſcriptus legatur *Vindiciani* literis.

Multi per illa tempora ſanctitate florentes extitere viri, præſertim in *Galliis*. Inter quos *SS. Eligius* & *Audoneus* inſignes memorantur Epiſcopi ille *Noviomenſis*, hic *Rotomagenſis*, eodem tacti; die, (*b*) anno 3 *Chlodovei*, *Chriſti* 646. nempe die 14. menſis tertii, qui eſt *Majus*, quæ Dominica fuit ante Litanias majores. Obiit (*c*) *Eligius* ætatis 70. ſub initium *Chlotharii*. (*d*) *Audoenus* porrò nonagenarius moritur, cùm annum Epiſcopatus 41 ageret. Præter hos Epiſcopi ſanctiſſimi *Chlodoveo* Rege (*e*) *Remaclus Trajectenſis*, *Aubertus Cameracenſis*, *Theodardus Trajectenſis* Martyr, cui *Lambertus* ſucceſſit; qui & ipſe poſtea martyrium obiit anno 2. *Childeberti*, hoc eſt, *Chriſti* 696. (*f*) *Audomarus Tarvanenſis*, qui dum *S. Vedaſti* reliquiæ transferrentur, viſu, quem præ ſenio perdiderat, ſibi reſtituto, eodem rurſus ut careret obtinuit, potiorem ratus oculorum incolumitate mentis aciem. Privati quoque *Gallias* exquiſita ſanctimonia decorarunt, *Furſeus*, *Foillanus*, *Ultanus*, qui ex *Hibernia* profecti Cœnobia condiderunt: *Jodocus Britonum* Regis filius, qui ſpretis opibus ſolitariæ ſe vitæ dedidit. [*g*] Illuſtris fuit & *S. Bathildis Chlodovei* uxor, quæ *Corbejenſe* & *Calenſe* Monaſteria condidit: nec non *Itta Pipini* vidua, quæ cum *Gertrude* filia Deo ſe conſecravit.

In *Britanniis* haud pauci eodem ſanctitatis ornamento claruerunt; (*h*) ſed præ cæteris ſanctus *Oſwaldus*, qui contra Gentiles pro patria dimicans in prælio cecidit.

In *Hiſpania* laudatur *Bamba* Regis pietas, qui æra 714. ut ait (*i*) *Rudericus*, hoc eſt, anno *Chriſti* 676. ut autem *Vaſæus* in *Chronico* ſcribit, anno 672. regnum, quod ſibi conſenſu omnium delatum fuerat, vi coactus eſt capere: quod poſtquam ad an-

A. 641. Chriſti ad 685.
a Balderic l. 1. Chron. Cameræc. c. 15. Vide Sirmon. Not ad 1 Tom. Conc. Gall p. 620. Vitl SS in Galliis.
b Audo. in vita S. Elig. lib 2. c. 2.
c Audo. ibi c. 32.
d Vita S. Audo. Aug 24.
e Sigeb.
f Sig. A. 638.
g Sigeb. A 662.
h Beda l. 3. c 6 & 9 Hiſt. Ang.
i Ruder. Tolet. l. 3 c. 1-3

A. 681 Christi ad 685 num usque decimum gessit, eo abdicato, Monachum se fecit, ut ad cœlestem in terris capessendam vitam esset expeditior. (*a*) Item sanctus *Ildephonsus Toletanus* Episcopus, qui ob susceptum adversus Hæreticos B Virginis patrocinium allata cœlitus ab ea veste donatus est.

a Rud. r. 3, c. 22.

CAPUT III.

Quæ sub Justiniano *II.* Leontio, Tiberio, Philippico, Artemio, *ac* Theodosio *in Oriente contigerunt ab anno* 685. *ad* 717. *ac de appendice Synodi sextæ in* Trullo.

JUstinianus II. ab præcisis, ut postea dicetur, naribus cognomento *Rhinotmetus*, *Constantino* patri successit anno *Christi* 685. (*b*) annos natus 16. qui puerili levitate & impotentia publicam rem pessumdedit. *Mardaitas Libani* incolas, unicum *Saracenici* terrorem nominis, ac robur imperii, de *Libano* detraxit. Post, (*c*) anno imperii, 7. pacem cum iisdem *Saracenis* initam pari stoliditate dissolvit, *Sclavorum* fretus auxiliis, à quibus destitutus partam jam victoriam turpi corrupit fuga. Quo ex tempore *Muhammed Arabum* princeps *Romanos* fines impune vastavit. Ad eam bellicis in rebus consiliisque temeritatem cùm domi quoque crudelitatem ac rapacitatem adderet, in popularc incurrit odium. Itaque duorum hortatu Monachorum, *Pauli*, & *Gregorii* [*d*] *Leontius* Patricius ad regendam *Helladem* ab *Justiniano* missus è carcere hunc ipsum comprehendit, nasoque mutilatum in *Chersonam* relegavit anno 695. sicque promissum sibi jam dudum iisdem à Monachis ex siderum peritia principatum adeptus est, quem triennio gessit.

(*e*) *Leontio* imperante *Carthago* ab *Saracenis* expugnata anno 698. Ad hanc recuperandam navalis ab *Leontio* missus exercitus male gesta re offensionem illius veritus, *Apsimarum* quemdam ad

Theoph. Paul Diac. l. 9. Zonar. Cedren.

b Niceph. Brev.

c Theoph. Miscell. l. 19.

d Niceph.

e Niceph. Brev. Theoph. Diac. Zonar. Cedr. *Leontius Imperatore.*

ad imperium provexit, eumque *Tiberium* appellavit.

A 698 Christi ad 717.

(*a*) *Tiberius Apsimarus* anno eodem 698. *Leontium* pari, ac *Justinianum* hic affecerat, clade nasi deformem redditum Monasterio sepsit. Sub hoc *Saracenorum* ducenta millia ab *Romanis* in *Syria* concisa proditum est (*b*) à *Theophane* anno *Tiberii* tertio. Imperavit annos 7. (*c*) Etenim *Justinianus* ad *Chaganum* Regem *Avarum* à *Chersona* fugiens, ejus sororem, an filiam, duxit in matrimonium, cujus indicio paratis à socero compertis insidiis, ad *Bulgaros* transiit: quorum ope restitutus post decem annorum exsilium, anno 705. novum imperandi habuit exordium. Primùm omnium *Apsimaro* ac *Leontio*, diu traductis per Hippodromum & illusis, cervices incidit. Pace deinde, quam cum *Bulgaris* pepigerat, temerè violata, ingrati in eos, à quibus erat adjutus, animi pœnas clade suorum & ignominia persolvit anno imperii 4. Ad extremum *Chersonitis* offensus, quod ab iis insidias sibi factas esse meminerat, valida in eos classe missa, penè omnes mactari fecit. Quam *Octobri* mense redeuntem classem immanis tempestas naufragio demersit, quo tria & septuaginta hominum millia perierunt. *Justinianus* cladis tantæ securus, cùm id unum ferret ægrè, quod in illa *Chersonitarum* strage parvulorum ab cæde miles abstinuisset, novam ad illos jugulandos classem eò direxit. Verùm tam efferatæ crudelitatis odio commoti principes *Bardanem Philippicum* Imperatorem renuntiant anno 711. cùm sextum ab recuperato imperio *Justinianus* ageret annum: qui jussu *Philippici* cum filio suo *Tiberio* jugulatus est. Refert *Anastasius* in *Vita Constantini* Papæ, hunc ipsum ab *Justiniano Constantinopolim* excitum *Roma* profectum esse *Octobris* 5. Indict. 9. (est hic annus 710.) & illic summo exceptum honore *Romam* rediisse *Octobris* 24. Indict. 10. (qui est annus 711.) ac post menses tres nuntium allatum esse *Romam* de *Justiniani* necе.

a Niceph. Theoph. Miscell.
Tiberius Apsimarus.
b Id. & Miscell. lib. 20.
c Theoph. Miscell. Niceph. Brev. Anastas. in Joan. 7. Zonar. Cedr.
Justinianus denuò regnat.
Justiniani crudelitas.
Philippicus imperat.

A. 685. Christi ad 717.

ni nece. Quare sub finem anni 711. vel ineunte 712. *Justinianus* interfectus est. (*a*) Barbarum hujus Principis & immitem animum testatur nefaria vox ex ore illius excerptà, cùm periculosa exorta tempestate, monenti cuidam, uti votum Deo faceret, se, si ex illa incolumis exiret, inimicis omnibus parciturum; *immò, miserè hic peream*, respondit, *si vel uni pepercero*.

a Theoph. Miscell. 20. Zonar.

Philippicus (*b*) partum per scelus imperium stolidè ac negligenter administravit, atque ab *Justiniano* collectas opes nimiis nec utilibus profudit impensis. Pulso *Cyro*, *Constantinopolitanam* ad sedem *Joannem* extulit, impurum & hæreticum hominem; quo adjutore, per factionis ejusdem Episcopos sextam abrogavit Synodum anno 712. ac *Monothelitarum* redintegravit hæresim. Cujus impietatis ultorem subinde Deum expertus est. (*c*) Postquam enim biennium ac menses aliquot imperavit, cùm equestri dato certamine post prandium in secessu meridiaretur, à conjuratis arreptus, oculisque privatus est pridie Pentecostes; quę *Junii* 4. an. isto 713 incidit. (*d*) Quam in Pentecostes vigiliam natale *Constantinopolis* diem convenisse falsò *Nicephorus* ac *Theophanes* asseverant.

b Niceph Brev. Theoph. Paul Diac. Zonar. Cedr.

Sextam Synodum abrogat Philippicus.

c Theoph. Niceph. Miscell. &c.

d Vide Notas ad Breviar. Niceph. p. 198.

(*e*) *Artemius*, qui à secretis erat *Philippico*, mutato nomine dictus *Anastasius*, eodem *Christi* 713. imperavit anno, quod (*f*) Acta publica liberatæ à dæmonio virginis Indictione 12. *Octobri* mense, imperante *Anastasio*, testantur.

Anastasius Imperator

e Niceph. Theoph. Diac. Zonar Cedr.

f Baron. ad A. 71[3].

Magnam iste contra *Saracenos* classem instituit, qui ad *Rhodum* insulam cædendæ materiæ causa naves appulerant. Sed orta in exercitu seditione, occisoque duce, milites *Adramytti* *Theodosium* quemdam, tributorum exactorem, hominem quietum, ad capessendum imperium invitum ac latitantem adigunt. *Anastasius* rebus suis diffisus, accepta fide, & imperii positis insignibus, Monachum se fecit, ac *Thessalonicam* translatus est, anno *Christi* 715. cùm imperasset annos duos. Fuit hic apprimè literis excultus,

& Catho-

& *Catholicarum* fautor partium. Itaque *Joanne* Hæretico rejecto, *S. Germanum* Episcopum *Cyzico Constantinopolim* transtulit Indictione 15. ut scribit *Theophanes*, hoc est, anno 715.

A 605. Christi ad 717.

(a) *Theodosius Adramyttenus* quasi per ludicrum factus Imperator, annos circiter duos regnavit, usque ad annum 717. quo *Leoni Isaurico* militaribus suffragiis evecto sponte cessit imperio & cum filio suo in Clericum detonsus, quod reliquum habuit ætatis in otio transegit. Mortuus est *Ephesi*, ait *Cedrenus*, & hanc vocem tumulo suo jussit inscribi Ὑγίεια, id est, *Sanitas*. Quin etiam post obitum fama est ipsum miraculis inclaruisse.

(b) Eo regnante *Musalmas Saracenorum* Princeps *Constantinopolim* aggressurus in *Asiam* excurrit, & *Cappadociam* occupavit.

(c) *Justiniano* rerum potiente, annoque *Christi* 707. *Constantinopoli* in *Trullo* (ita Palatium nominant) conventus *Græcorum* Præsulum habitus est, à quo Canones conditi sunt 105. Quam Synodum πενθέκτην, id est, *quinisextam* vocarunt, velut ad supplendas 5. & 6. Oecumenicas Synodos, in quibus nulli erant Canones editi (d) Sed isti Canones inepté ac præter jus omne perscripti, *Romanorum* decreto Pontificum auctoritate caruerunt.

a Niceph. Breviar. Theoph. Diacon Zonar. Cedr. Theodosius.

b Niceph. Breviar. Theoph.

c Theoph. ad annum vet. Pogonati. Exstat synod. cum Comm. Zonar. & Balsam. vide Par. 2. l. 3. c. 14.

d Anastas. in Serg. Beda de sex ætat.

CAPUT IV.

Occidentalis orbis res, præsertim in Gallia, & Hispania, *eodem illo spatio. De postremis* Francorum *Regibus è* Merovei *stirpe, ac de* Saracenis Hispaniam *invadentibus. De viris item sanctitate vitæ conspicuis.*

IN *Galliis Theodorico* Occidentalis *Franciæ* regnum, quod *Neustriam* vocabant, nomine tenus obtinente, Palatii Præfectus *Ebroinus* immani tyrannide sæviebat. *Austrasiæ* regnum Præfectis itidem Palatii parebat. *Vulfoaldo* mortuo *Pipinus Ansegisi* filius eam dignitatem cepit, (e) anno

e Fredeg. Chron. Sigeb. Pipinus Major domus.

A. 685. Christi ad 717.

anno *Christi* 687. Qui initio cum *Theodorico* & *Ebroino* congressus acie vincitur: ejusque collega *Martinus* contra datam fidem ab *Ebroino* perimitur. *Ebroinus* ipse anno, ut apparet, 688. hoc (a) est, tertio post *S. Leodegari* necem, ab *Hermenfrido* confossus est. Tum verò *Pipinus*, *Theodorico* superato, utrisque regni magisterium tenuit (b) anno 691. summus vir & *Francorum* imperio dignissimus; nisi quòd hujus memoriam labes una libidinis obscurat. Habuit enim, præter *Plectrudem* nobilem conjugem, *Elpaidem* pellicem, è qua satus est *Carolus Martellus*: quo uno postea *Francici* nominis dignitas stetit. (c) Hanc illius intemperantiam castigare ausus *Lambertus* Episcopus *Leodiensis*, à *Dodone* fratre *Elpaidis* obtruncatus est. Cui sanctus *Hubertus* suffectus est. Quod anno 698. *Sigebertus* retulit.

Ebroini mors. a Ursinus in S. Leodeg. 2. Octobris apud Sur. b Breviar. Franc. Reg. Fredeg. c Sigeb. S. Lambertus.

(d) *Pipinus*, domitis *Frisonibus* eorumque duce *Ratbodo*, ac *Franciæ* regno septem & viginti annis summa æquitate gesto, moritur (e) anno 714. cui *Carolus* successit, ex *Elpaide* susceptus, de quo postea. Nunc cæteros ad *Pipinum* usque *Caroli* filium *Franciæ* Reges exsequar, qui solo nomine censentur, cùm potestas omnis penes Palatii Præfectos, quos *Majores* nominant, deinceps fuerit.

d Fredeg. 102. e Annal. Pith. Sigeb.

(f) *Theodoricus Chlodovei* II filius circa annum *Christi* 690. obiens, *Chlodoveo* filio ejus nominis III. vacuam reliquit nominis regii possessionem, quam ille quatuor annis obtinuit; ac mortuus anno 694. *Childeberto* fratri tradidit. *Childebertus* annum numeravit regni (g) 17. mortuusque (h) est anno 711.

f Vide Par. 1. l. 4. c. 16. g Gesta Franc. Epit. c. 13 h Fragm. Cod. Nazar.

(i) *Dagobertus* ejus filius regnavit annos 5. quem anno 715. obiisse *Annales Pithœani* referunt.

(k) Huic *Franci Danielem* quemdam Clericum substituunt, regiæ, sed haut satis compertæ, familiæ; quem nomine mutato *Chilpericum* vocant.

(l) Huic *Raginfridus* Palatii Præfectus adjungitur. Uterque ab *Carolo Martello* superatus ad *Eudonem Vasconum* Regulum profugit. Sed eo quo-

i Gesta Franc. c. 52. Aimo. 4. c. 51. Ivo k Ibid. l Annal. Pith. Sigeb.

quoque fracto, & in fugam conjecto, *Chilpericus* *Carolo* deditus anno regni 5. moritur, (*a*) *Christi* 720. Eodem anno *Carolus* *Theodoricum* Regem constituit, qui (*b*) annos 15. regnavit. Itaque decessit anno circiter 735. A. 685. Christi ad 717. a Annal. Pith. b Sigeb.

Post hunc (*c*) interregnum fuit annorum circiter 7. quibus vertentibus, postremus *Merovei* posterorum *Childericus* III. anno 742. iniit, qui ad annum usque 752. imaginem habuit regni. Siquidem hoc ipso anno *Pipinus*, *Childerico* in Monasterium incluso ac detonso, *Francorum* Rex appellari cœpit, qui annus ab exordio regni *Francorum*, id est ab anno *Christi* 420. numeratur 333. c Probat Str. mond. in Not. ad Tom. 2. Concil. Gall. p. 521.

At in *Hispania* effusi ex *Africa* *Saraceni*, *Ruderico* regnante, *Gothos* oppresserunt, à *Juliano* acciti Comite, cujus filiam, an uxorem, *Rudericus* Rex stupro violarat. Initium cladis istius (*d*) anno *Hegira* 91. æræ *Hispanicæ* 750. notat *Rudericus*. Est hic annus *Christi* 712. (*e*) Biennio post *Rudericus* Rex magno commisso prælio proditus à suis ac destitutus occubuit. Sic *Hispania* *Saracenorum* in potestatem venit. *Gothorum* reliquiæ in *Asturibus* & *Cantabris* receptum habuerunt: ibique, propulsatis fortiter Barbaris, veteris regni possessionem utcumque tenuerunt, duce *Pelagio*, qui primus *Asturibus* regnavit. *Saraceni Hispaniam invadunt.* d Ruder. Tolet. 3. c. 18. e Ibid. c. 19. Ruder. & c. 2. *Sancti viri.*

Sanctitatem suam haud pauci intervallo isto probarunt: in *Anglia* *Cuthbertus*; quem circa annum 685. Episcopum factum [*f*] *Beda* testatur. (*g*) Indidem & *Vvillebrordus* cum duodecim profectus sociis, & in *Frisiam* à *Pipino* missus, Barbaris Evangelii lucem intulit, sedemq; *Trajecti* constituit anno, ut habet *Sigebertus*, 697. quo sanctum *Kilianum* martyrium obiisse prodit. *Britanniam* quoque suam non minus pietate atque doctrina, quàm historia, celebravit *Beda*, qui ad annum usque 735. *Christianas* illius gentis origines pertexuit. *Gallias* eodem tempore Monachi sanctissimi decorarunt, *Vandregisillus* *Fiscanensis* & *Fontinellensis* Monasteriorum conditor, cujus anno f Beda 4. Hist. 6. & seq. g Sigeb. anno 692. & 697. *Beda.*

692. Si-

A. 695. Christi ad 717. a Sigeb. 698. S. Ægidius. b id 715. S. Michaelis templum in Gallia.

692. *Sigebertus* meminit. (*a*) *Ursmarus Lobiensis* fundator Cœnobii, *Bertinus* Abbas *Sitbiensis*; (*b*) *S. Ægidius*, qui è *Græcia* veniens *Provinciam* illustravit. *Childeberto* regnante, anno 709. *Sigebertus* idem scribit, Archangeli *Michaelis* indicio rupem eam, quæ in *Abrincatiensi* Diœcesi illius nomine ac religione colitur, consecratam fuisse ab *Autberto* Episcopo.

CAPUT V.

Leo Isauricus.

De Leone Isaurico, Iconoclastarum *hæresi*, *ac cæteris rebus Orientis ab anno* 717. *ad* 741. *Tum de Occidentalibus, deque* Carolo Martello, *&* Saracenis *ab eo deletis*.

c Theoph. ad annum ultimum Leonis. Paul. Diac. 21. c. 12. Niceph. Brev. d Theoph. Paul. Diac. 21. Cedren. Zonar. e Theoph. Paul. Diac. 21. Cedren. f Theoph. Niceph. Brev. Diac. Cedr. g Theoph. Diac. Niceph.

OBscuro in *Isauria* genere natus *Leo*, qui priùs *Conon* appellabatur, imperium adiit anno 717. Indictione 15. *Martii* 25. die, ut scribit (*c*) *Theophanes*. (*d*) *Saracenos*, vastata *Asia* & expugnata *Pergamo*, *Byzantium* obsidentes, magna eorum clade repulit, sub ipsum imperii primordium. *Tiberium* in *Sicilia* Tyrannum per duces suos oppressit, & Occidentem pacavit anno 719. Demùm conceptam olim in animo contra sacras imagines impietatem, *Judæo* usus auctore, protulit anno 726. (*e*) quo per satellites suos Salvatoris dejecit imaginem. Quibus à populo cæsis, ardens iracundia Princeps crudelissimè cædem illorum est persecutus; atq; in Doctorum præsertim collegium sæviit, ex omnium Professoribus artium collectum, cùm eos incassum ad perfidiæ communionem incitasset. (*f*) Quam illius improbitatem *Helladis* & *Cycladum* defectio, ac secundus in ea opprimenda successus acriorem fecit anno 727. Itaq; triennio post contra venerandas imagines edictum ferale proposuit, (*g*) Indict. 13. *Januarii* 7. feria 7. hoc est, anno *Christi* 730. *Germanus* Episcopus nequicquam se furori illius interponens, sponte se abdicavit, eique substitutus est

est *Januarii* 22. die *Anastasius* impietatis particeps, cùm centesimum ferè ætatis ageret annum *Germanus*; quippe quem anno 726. quinque & nonaginta annos habuisse *Gregorius* II. asseverat in Epistola 2. quæ est in 7. Synodo. Complures antiquæ tenaces fidei variis à Tyranno cruciatibus ac pœnis affecti, gloriosos exitus habuerunt. (*a*) Hanc *Leonis* insaniam *Gregorius* II. *Romanus* Pontifex cùm per literas cohibere non potuisset, de Concilii *Romani* sententia Imperatorem, ejusque contactos hæresi (*b*) subjecit anathemati: ac *Romam*, & quicquid *Italiæ* reliquum erat, à *Græcorum* abstraxit imperio, tributaque pendere iis ultrà prohibuit.

A. 717. Christi ad 741.

a Theoph. Diacon. Anastas.

b Zonar. *Roma & Italia à Græcorum imperio abstracta.*

Ob hæc ardens ira *Leo* contra rebelles *Italos* classem adornavit, (*c*) quæ in *Adriatico* tempestate periit anno 732. Paulò ante per Exarchos *Ravennates* ac *Longobardorum* Regem *Luitprandum* (*d*) *Romam* cum Pontifice ipso conatus est opprimere. Sed invicti animi Pontifex imminentem urbi *Longobardum* adiit ultrò, eumque constantia & oratione sua sic inflexit, ut ad ejus pedes accidens, quidquid rogatus erat, prolixè faceret.

c Theoph. Cedren.

d Anastas. in Greg.

(*e*) Vehemens anno *Leonis* ultimo terræ motus exstitit, Indictione, ait *Theophanes*, 9. *Octobris* 26. feria 4. hora 8. ut hic annus *Christi* fuerit 740.) quo *Thracia Bithyniaque* quassata; ac præsertim *Constantinopoli*, *Nicomediæ*, ac *Nicææ* ingens strages accidit *Nicææ* præter unum templa omnia corruerunt. Ea calamitas Imperatori novi quæstus occasionem præbuit. Nam ad muros reficiendos tributorum auxit modum: quod deinceps perseveravit. (*f*) Moritur ex intercute, sive intestinorum dolore, anno Imperii exacto 24 superque mensibus 3. *Junii* 18. Indict. 9. *Christi* 741

e Niceph. Breviar. Theoph. Diac. Zonar. Cedren.

f Cedren.

Qui idem annus 11 Calend. *Novembris Carolo* cognomento *Martello*, sive *Tuditi*, ultimus fuit, cùm jam annum octavum & vicesimum *Franciam* administrasset, fortitudine Princeps bellica

Carolus Martellus.

A° 717. Christi ad 741. bellica rebusque gestis inclytus. (a) *Pipino* patre mortuo anno 714. in custodiam conjectus à noverca *Plectrude* indeque dilapsus insequenti anno *Raginfridum* Majorem, ut tum dici mos erat, domus electum lacessere ausus, ab eoque primò victus, postea superior fuit (b) anno 717. duodecimo Calend. *Aprilis*, (c) Dominico die. Eundem *Aquitaniæ* Ducis *Eudonis* auxilio fretum iterata fudit acie anno 718. *Saxones* exinde, *Alemannos*, *Bajoarios*, *Noricos*, & *Eudone* fugato, *Aquitanos* subegit. *Eudo* rebus suis diffisus *Saracenos* ex *Hispaniis* cum eorum Rege *Abdirama* in subsidium excivit anno 725. quibus sacra profanaque latè populantibus occurrit *Carolus*, eosque internecione concidit. Cæsa sunt uno die ad trecenta septuaginta quinque millia: cùm ex *Francis* 1500. haud ampliùs desiderati sint; ut scribit (d) *Anastasius*. Mox *Burgundia Lugdunoque* potitus anno 727. insequenti *Eudone* vita functo, *Aquitaniam* invasit, *Saracenos* iterum, ad ulciscendam suorum stragem, *Galliam* incursantes magno numero prostravit an. 731. & *Avenionem* ab illis captam recepit. Tum *Narbonensem*, quam ii cum *Hispania*, cui contributa erat, occupatam tenebat, aggressus, caput ejus *Narbonam* ac reliqua deinceps expugnavit, oppida, cæsis, qui ad opem ferendam sæpiùs accurrerant, *Saracenis*. (e) Postremò *Luitprandum Longobardorum* Regem *Romanæ* infestum Ecclesiæ, à *Gregorio* III. imploratus, minis absterruit. Hæc *Francorum* Annales veteres à *Pithæo* editi, *Fredegarius*, *Sigebertus*, *Aimoinus*.

Leone imperante claruit in *Syria S. Joannes Damascenus*; qui pro sacrarum imaginum cultu stilo decertavit. In *Germania S. Bonifacius* provinciæ hujus Apostolus *Romæ* consecratus Episcopus (f) *Decembri* mense, Indict. 6. anno 722. *Christianam* ibi Religionem longo tempore propagavit. Sequenti verò anno *S. Eucherium Aurelianensem* in exsilio decessisse, in quod actus erat à *Carolo*, auctor est *Sigebertus*.

CA-

a Annal. Pith. Fredeg. 10. & seq.
b Fredeg. 105.
c Gesta Franc. Epit. l. 1. cap. 53.

Miræ strages Saracenorum.

d Anast. in Greg. 2. P. 97.

e Tom. 1. Conc. Gall. Epist. Gr. 3.

S. Joannes Damascenus.

f Tom. 1. Conc. Gall. p. 512.

A. 741. Christi ad 800.

CAPUT VI.

De Orientalis Imperii rebus sub Copronymo, Leone, Constantino, *&* Irene, *ab an.* 741. *ad* 800.

HÆretico patri ac nefario successit teterrima longè soboles *Constantinus*, qui ab stercore, quod baptismo infans admotus in aquam eliserat, *Copronymi* cognomen meruit, (*a*) ex quo *S. Germanus* Patriarcha, qui eum baptizabat, haud vanum impietatis illius omen accepit. Id accidit (*b*) anno *Leonis* 3. *Christi* 716. *Octobris* 25. Proinde regnare cœpit anno ætatis labente 22. *Christi* nempe 741. Huic *Irene Chagani* Regis *Avarum* filia nupserat (*c*) an. 732. quæ *Christianis* initiata ritibus sinceram pietatem constanter tenuit.

Copronymus a Theoph. Diac. Cedr. Zonar. b Theoph. Diac. 21. c. 14. c Niceph. Breviar. Theoph. Diac. l. 22.

Constantinus Artabasdum Annæ sororis virum initiò æmulum habuit imperii, invisus ipse vulgo ob hæresin & pessimam indolem haud obscuris indiciis compertam. Exclusus itaque *Constantinopoli* profugit, *Artabasdo* Imperatore salutato: qui *Catholicum* cultum illicò restituit. Verùm anno 743. (*d*) Indict. 12. *Septembris* mense à *Constantino* captus cum filio excæcatusque est.

Artabasdus. d Theoph. Misc. 12.

(*e*) Dira hoc imperatore pestis ab anno 747. ad triennium producta, ac *Siciliam*, *Calabriam*, & Orientem pervagata, præcipuè *Constantinopoli* adeo sæviit, ut locus sepeliendis cadaveribus, & qui ea sepelirent, propè deficerent. Super hoc *Saracenorum*, *Sclavorum*, *&* *Bulgarorum* bellis appetitus; ab his etiam præliis superatus aliquot; cùm adversus eosdem exercitum duceret, lethali & ignota Medicis ægritudine correptus, & in navigium impositus miserandam efflavit animam (*f*) *Septembris* 14. die, Indict. 14. *Christi* 775 cùm imperasset annos 34. mensesque propemodum 3 (*g*) Moriens *se ob dehonestatam B.*

e Niceph. Brev. Theoph. Cedren. Diac. Zonar. f Theoph. Paul. Diac. g Cedren. Theoph. Zonar.

A. 741. Christi. 31 Leo. Copronymus de speratus. — a Theoph. ad annum ejus 2. Paul. Diac. 22. c. 3. — b Nicep. p. 103. Theop. Misc. 22. c. 24.

Virginem Dei genitricem æterno damnatum incendio testatus est; eique deinceps venerationem jussit tribui. Hic exitus perfidi & crudelissimi Principis fuit, (*a*) qui sacrosanctam Virginem Dei matrem esse, *Christum* ipsum negabat Deum: sanctis honorem haberi vetabat: sacras imagines everterat, (*b*) quas etiam conciliabulo *Constantinopoli* Episcoporum 338. coacto damnandas curavit Indict. 7. anno 754. Monachis potissimum infensus. Quorum ille magnum numerum, ut & aliorum ordinum, quos ab impietate abhorrere sua cognorat, variis suppliciis affecit.

Ejus anno 20. Solis defectio contigit, *Augusti* 15. (ut ait *Theophanes*) feria 6. hora 10. qui est annus *Christi* 760. Unde *Constantini* initium adstruitur.

Leo Constantini filius. — c Nicep. Diac. 22. c. 22.

Huic *Leo* successit filius, paternæ impietatis hæres, annum agens 26. (*c*) Natus enim est anno 750. *Januarii* 23. Indict. 3. Qui *Catholicum* se principiò simulans, postquam sibi largitione popularem quæsivit gratiam, in apertam hæresis professionem erupit; quam & sacrilegio cumulavit. (*d*) Gemmarum enim cupidus, lapillis radiantem coronam, quam in majori Ecclesia dedicarat olim *Mauricius*, detractam inde, suo capiti imposuit. Quod scelus pœna statim divinitùs est secuta; erumpentibus ex eodem capite carbunculis: ex quibus ardens exorta febris brevi hominem exstinxit, *Septembris* 8. *Christi* (*e*) an. 780. cùm imperasset annos ferè 5. Cœpit enim anno 775. *Septembris* 14. Reliquit hæredem *Constantinum* sub *Irenes* tutela matris; quam *Athenis* oriundam (*f*) anno 769. duxerat. Natus est porrò *Constantinus* anno 771. *Januarii* 14. Itaque decimo ætatis anno imperium iniit.

d Niceph. — e Theoph. Paul. Diac. Cedren. — f Theoph. — *Constantinus cum Irene.* — g Theoph. Paul. Diac. 23. c. 14. & seq. Zonar. Cedren.

Constantinus igitur cum *Irene* matre annos circiter imperavit decem: quo tempore *Stauracii* Patricii consilio omnia gerebantur. Ab his pristina cum imaginum cultu revocata est pietas; (*g*) *Tarasio* viro sanctissimo Patriarcha facto, ipso die

Christi

Christi natali anni 784. cùm priùs de Oecumenica cogenda Synodo stipulatus esset, de qua Imperatores (*a*) jam ad *Hadrianum* Papam scripserant eodem anno Indict. 7. Postquam igitur *Roma* & ex Oriente Legati omnes Patriarchalium sedium *Constantinopolim* advenere, coeuntibus in concilium Episcopis, ab hæreticis Præsulibus incitati milites seditionem fecerunt, (*b*) anno *Christi* 786. Calendis *Augusti*. Itaque in annum dilata res est, usque ad 787. *Christi*, Indictionemque 21. qua *Nicæam* translati octavo Calendas *Octobres* Synodum auspicati sunt; quæ *Octobri* mense desiit, tertio Eidus. Convenere 250. Patres, præsidentibus Legatis *Romani* Pontificis *Petris* duobus, altero Archipresbytero, altero Presbytero, & ἡγουμένῳ S. Sabba, cum *Tarasio*, aliisque Patriarcharum cæterorum Vicariis. (*c*) In eo Concilio, quod septimum Oecumenicum appellatur, *Iconoclastarum* proscripta hæresi, sacratum imaginum restitutus est cultus. Quem annum insignem reddidit Solis defectio: quæ anno 8. *Constantini* & *Irenes* contigit, ut scribit *Theophanes*, die Dominico, *Septembris* 16.

A. 784. Christi ad Syn.

a Extat Epist. in 7. Synodo.

b Synod. 7. Act. 1. pag. 1. 7. Act. pag. 654.

Septima Synodus.

c Vide Theoph. Diac. 23. c. 22.

Secundùm hæc *Irene* *Constantinum* filium, (*d*) cui *Caroli Francorum* Regis filiam *Rotrudim* anno 782. desponderat; *Mariam* quamdam oriundam *Armenia* coegit ducere *Novembri* mense anni 788. A quibus ille nuptiis abhorrens, nec non infinitæ *Stauracii* potentiæ pertæsus, matrem deniquè anno 790. redegit in ordinem, ac solus imperavit annos octo. Qua potestate juveniliter immodiceque usus, (*e*) *Nicephorum* patruum & *Alexium* Ducem privavit oculis: linguam aliis excidit *Augusto* mense, Indict. 15. *Christi* 792. Triennio post *Maria* conjuge repudiata, & in Monasterium detrusa, *Theodatam* cubiculariam duxit: jungente nuptias istas *Josepho* quodam Abbate, connivente verò *Tarasio*, metu, ne, quod minabatur, libidine ardens juvenis Idolorum templa patefaceret. Quæ res Orientalem Ecclesiam

d Theoph. Diac 23. c. 22. Vita Caroli M.

Constantinus matrem redigit in ordinem.

e Theoph. Paul Diac. 11. c. 12. Cedren.

Repudiata conjuge, Theodatam ducit.

A. 781. Christi ad 802. tumultibus ac dissidiis implevit. (a) Duo quippe ætatis hujus viri sanctissimi, *Plato*, & *Theodorus Studita*, à *Tarasii* communione recesserunt. (b) Tandem anno imperii 18. *Christi* 797. *Irenes* matris & *Stauracii* dolo comprehensus & immaniter excæcatus est *Augusto* mense, Sabbato, quo die quinquennio antè patruum luminibus orbarat. Effossis oculis *Constantinus* paulò post exspirasse dicitur. (c) Quod parricidium in *Irenes* laudem traxere *Græculi* quidam, sed quam invisum Deo fuerit, septemdecim dierum horrenda caligo testata est, quæ mortem illius est consecuta. *Irene* quoque anno post sexto, *Christi* 802. Ind. 11 *Octobris* 31. feria 2. ab *Nicephoro* imperio fortunisque omnibus exuta, & in *Lesbon* deportata, nondum anno vertente obiit.

a Theoph Miscell. 21 c. 16 b Id. Zonar. Cedr. Mors Constantini. c Diac. Cedr.

CAPUT VII.

De rebus Occidentis, deque Pipino, *&* Carolo M. *ab anno* 741. *ad* 800.

CArolo Martello *Francorum* Principi duo filii succedunt, (d) *Carlomannus* & *Pipinus*. Illi orientalis *Franciæ* pars, cum *Suevis*, sive *Alemannia*, & *Turingia*; *Pipino Burgundia*, *Provincia*, *Neustria* que cessit. (e) Frater amborum *Gripho* natu maximus *Odilonis Bajoariorum* Ducis filia genitus, exclusum se videns, *Laudunum* occupat: ubi obsessus à fratribus, deditione facta, à *Carlomanno* in custodiam datur. (f) *Hunaldo* dehinc *Aquitaniæ* Duce, tum *Odilone Bajoario*, & *Alemannis* ab utroque domitis, *Carlomannus* anno 747 cœlestis amore vitæ Monasticum institutum in *Soracte* primùm, deinde apud *Cassinum* ignotus amplectitur.

d Fred. 210 e Adelmus. f Annal. Pith. Ademus Sigeb. *Carlomannus fit Monachus.*

Gripho solutus carcere, contra *Pipinum* rebellat; ab eoque captus demùm in *Italiam* fuga elapsus, in *Alpibus* obtruncatur anno 753 cùm jam superiore *Pipinus*, *Zachariæ* Pontificis auctoritate,

Pipinus fit Rex Francorum.

tate, ac *Francorum* consensu procerum, regiam ad potestatem, quam olim obtinebat, novum *Francici* titulum Regis adiecisset. (*a*) Hoc enim anno, qui *Christi* numeratur 752. *Childerico Merovingiorum* postremo Rege ob inertiam exauctorato, & in Monasterium detruso, *Francorum* regnum novam in familiam transiit.

Prima *Pipino* cura fuit, oppressum ab *Longobardis Romanum* sublevare Pontificem. (*b*) *Rachisio* gentis illius Regi, qui ab obsidione *Perusiæ Zachariæ* Papæ oratione commotus, abdicato regno, monasticum ad genus vitæ desciverat anno 750. *Aistulphus* frater ejus successerat. (*c*) Quem *Romanis* infestum *Stephanus* III. Papa fugiens, ad *Pipinum* venit in *Galliam*; a quo incredibili exceptus honore, eum ut *Longobardis* bellum inferret adduxit. Anno itaque 754. transcensis *Alpibus*, inclusum *Papiæ Pipinus Aistulphum* jurare compulit, cuncta se, quæ *Romanæ* ditionis erant, redditurum; iterumque promissa facere detrectantem, sed & Urbis imminentem mœnibus, transgressus in *Italiam* ad pactorum revocavit fidem (*d*) anno 756. Ac tùm (*e*) per *Fulradum* Abbatem, Exarchatum *Ravennæ*, quam *Romaniam* vocant, & *Pentapolim*, hoc est *Anconam* cum quatuor *Piceni* oppidis, aliaque, *Romano* Pontifici tradidit: (*f*) quæ ab *Aistulpho Græcis* Imperatoribus erepta *Constantinus Copronymus* à *Pipino* per legatos frustrà repetebat. Eodem tuendæ Ecclesiæ studio *Pipinus* [*g*] *Vaipharium Aquitaniæ* Ducem res sacras deprædantem ac rebellantem devicit septima in *Aquitaniam* expeditione; quæ anno 768. cum *Vaipharii* nece finem habuit. Quo interfecto, & *Aquitania* omni subacta, *Parisiis* 8. Calend. *Octobris* diem *Pipinus* obiit, regni sui decimo septimo.

(*h*) Anno ergo *Christi* 768. *Carolus* cum fratre *Carlomanno* paternum regnum partitus est. Sed hoc anno 771. exstincto, solus regnavit *Carolus* Princeps sine controversia maximus. Nam & armis

A. 752. Christi ad 800.

a Annal. Pith.

b Anast. In Zachar. Paul. Warnef. &c.

c Anast. in Steph. Tom. 2. Conc. Gall.

d Annal. Pith.

e Anast. In Steph. 3.

f Anast.

g Annal. Pith. Anselm. Ado Vita Caroli M. Sigeb.

h Eginh. Vita Caroli. Annal. Pith. Aimo. &c.

Caroli M. imperium

A 741 Christi ad 800. mis invictus, & doctrinarum excultus studiis earum fautor accerrimus fuit: & *Catholicam* Religionem, ejusque caput Pontificem *Romanum* unicè coluit. (*a*) Hujus adductus precibus (*Adrianus* is erat, qui *Stephano* anno 772. subrogatus est) contra *Desiderium Longobardorum* Regem *Romanæ* sedis hostem bellum suscepit anno 773. ac *Ticini* obsessum, & in potestatem redactum abduxit in *Galliam* anno 774. *Romano* verò Pontifici cùm omnia, quæ à *Pipino* patre donata erant, rata esse voluit; tum adjecit alia quam plurima, *Sabinense* territorium, *Spoletinum* Ducatum, & *Beneventanum*, quæ ab (*b*) *Anastasio* referuntur; iisque *Venetiarum* & *Istriæ* adscribuntur provinciæ. *Saxones* post hæc longissimo bello propè continuo annorum (*c*) trium & triginta perdomuit. Cœptum id est anno 772. & 804. terminatum: quando *Transalbianos* omnes cum familiis suis transportavit in *Galliam*. *Sclavos* item, nec non *Bajoarios* cùm Duce suo *Tassilone* rebellantes ad obsequium reduxit. [*d*] Bellum quoque cum *Avaribus* sivè *Hunnis* anno 791. susceptum magna illorum strage confecit, eoque tantum prædæ partum, quantum nullo ex alio bello, scribit *Eginhartus*.

(*e*) *Saracenis* insuper in *Hispania* debellatis, partem ejus haud modicam *Francicis* subjecit armis. (*f*) Anno verò præsertim 778. expeditione in *Hispaniam* facta, *Cæsaraugustam* aggressus, acceptis obsidibus, *Pampilonam* inde discessit: cujus disjectis mœnibus, dum per *Pyrenæos* in *Galliam* egreditur, *Vascones* extremum per angustias agmen adorti, cæde aliquot principum facta, impedimentisque direptis, *Francorum* se ab armis inviis saltibus latebrisque tutati sunt (*g*) Desideratus est inter alios *Rutlandus Britannicæ* oræ præfectus. Eam cladem ab *Aldephonso Casto Hispaniæ* Rege, qui *Carolum* in *Hispanias* exciverat, illatam Annales illius gentis asserunt: quod meritò (*h*) *Baronius* ex æqualibus illorum tempo-

a Anast. Pith. Anast. in Adriano
Tomo ar... Carolus.
b Anast. in Adriano.
c Eginh. Annal. Pith. Vit. Caroli M. incerti Auctoris.
d Annal. Caroli M. Eginh. Sigeb. &c.
e Eginh.
f Annal. Caroli M. & Pith.
Clades Francorum in Pyrenæis
g Eginh.
h Baron. A. 778.

temporum (*a*) Scriptoribus refellit, qui ambos illos inter Reges sanctissimum fœdus amicitiæ fuisse memorant, tùm longè ante *Aldephonsi* primordium ista referunt. Qui quidem (*b*) æra 825. hoc est, anno *Christi* 787. regnare cœpit, fortis perinde ac religiosus Princeps, & à perpetua castimonia *Casti* cognomen consecutus.

A. 748. Christi ad 870.
a Eginh. & Annal Caroli M.
b Roder. Tolet. lib. 4. cap. 11.

Nec minùs *Catholicæ* proferendæ Religionis *Carolus*, quàm regni flagrans studio, crebra ad id Episcoporum Concilia celebravit. (*c*) Inter quæ anno 792. insigne id fuit, quod in *Ratisbonensi* Synodo Episcopi *Orgelitani & Elipandi Toletani* hæresis condemnata est: qui *Christum* adoptivum Dei Filium asserebant. (*d*) Eademque rursus in *Francofurdensi* Synodo ad *Mænum* fluvium notata est; qua in Synodo septima Synodus Oecumenica ab ignaris decretorum illius Episcopis est rejecta anno 794. cùm super eadem imaginum quæstione, *Pipino* Rege, altera *Gentilia* i celebrata esset (*e*) anno 767.

c Annal. Caroli M. & Pith. Alcuin. l. Conc. Elipand.
d Ibid. Vide Tom. 2. Conc. Gall. Pag. 191. *Francofurdensis Synodus*.
e Annal. Tom. 2. Conc Gall.

(*f*) Sub hoc Rege doctrinæ summa opinione floruit *Alcuinus* ex *Anglia* profectus in *Gallias*; quo Præceptore plurimùm usus est *Carolus*, & ipse divinis humanisque literis in paucis eruditus, quem ille *S. Martini* apud *Turonos* Cœnobio præfecit, aliisque nonnullis, nec tamen Monachus is fuit, neque sacerdos; sed Diaconi ordine contentus vivere desiit anno *Christ.* 808. ipso die Pentecostes, qui incidit in *Maii* decimum nonum.

f Vita Alcuini.

CAPUT VIII.

De Carolo M. *primo Occidentis Imperatore: ac* Ludovico Pio; *& utriusque gestis ab anno* 800. *ad* 840.

Novum octingentesimus *Christi* annus *Augustum* Occidenti attulit: eam dignitatem pietati *Francorum* indulgente Numine, quam in Oriente *Græci* propter arrogantiam impietatemque paulatim amitterent.

A. Sec. Christi ad 840.
a Anast. in Leone 3.
b Anast. ibid.
Carolus fit Imperator.
c Eginh. Annal. Caroli M. & Pith. Theoph.
d Anast. Gesta Caroli.

(a) *Leo* tertius, qui *Adriano* suffectus erat anno 795. factione quorumdam oculis linguaque mutilatus, & indignis modis vexatus fuerat anno 799. Et quamvis inusitato prodigio Deus illi oculos (b) ac linguam restituisset, tamen sceleris atrocitate permotus *Carolus Romam* adiit, ubi cùm innocentissimus Pontifex objecta crimina sponte jurejurando diluisset, (c) ipso natalis Dominici die anno 800 nec opinantem invadens *Carolum*, coronam capiti ejus imponit, ac *Romanorum* Imperatorem salutat. Cui vicem deinceps *Carolus* obsequio & liberalitate rependit. (d) Habita insequenti mox anno de parricidis quæstio est; damnatique capitis, deprecante Pontifice, solum vertere. Sub hæc *Dani* (e) cum eorum Rege *Godefrido* compressi. *Mauros* etiam *Italiam* insulasque populantes per duces suos repulit. (f) Sub exitum vitæ, totus in officia religionis, ac pietatis intentus diem clausit 5 Calend. *Februarii Aquisgrani*, anno *Christi* 814. ætatis 71. regni 47. & imperii 14.

e Annal. Caroli M. & Pith.
f Eginh. Mors Caroli. Vide Par. 2 l. 12. cap. 17.

g Annal. Ludov. & Chron. Pith. Thegan. in Vita Ludov.
Ludovicus Pius.
h Annal. Adelm. Anast.

(g) *Ludovicus* ab insigni vel in divinas res, vel in suos pietate cognomen adeptus, superiore jam anno ex *Aquitaniæ* Rege in imperii consortium assumptus à patre, eidem, anno, ut dictum est, 814. luce functo successit, reliquis *Caroli* liberis eo superstite adhuc exstinctis; *Pipino* anno 811. *Carolo* sequenti. (h) *Stephanum* illè quintum *Leoni* III. subrogatum anno 816. apud *Remos* excepit, ab eoque Imperatoria corona decoratus est.

i Thegan., &c.

Sequenti anno *Bernardus Pipini* fratris ejus (i) ex concubina filius, *Italiæ* Rex in *Ludovicum* rebellans, ejus deinde metu facta deditione, oculis privatur: plerisque principibus majestatis crimine damnatis, & exsilio multatis. Inter quos *Anselmus Mediolanensis* & *Theodulfus Aurelianensis* Episcopi fuere, cujus in fratris filium severitatis voluntarias ex Episcoporum arbitrio pœnas dedit anno 822.

k Idem.

[k] *Irmingardis* 5 Non. *Octobris* anni 818. mortua, (quo anno Sol 8. Eid.

Julii

Julii defecisse proditur, *Ludovici* anno 5.) *Juditham Vvelpi* Comitis filiam duxit in matrimonium: ex qua *Carolus* cognomine *Calvus* genitus est; cùm jam tres haberet filios, *Lotharium*, *Ludovicum*, & *Pipinum*. Qui cùm praeter ri sibi *Carolum* haud æquo animo paterentur, in patrem haud semel insurrexerunt. Primum (a) anno 830. *Pipinus Aquitaniæ* Rex cum proceribus conspirans, Imperatorem comprehendit, ac *Juditham* in Cœnobium inclusit, superveniente mox & probante *Lothario*. Sed anno sequenti *Germanorum* opera *Ludovicus* recepit imperium, (b) à quo rursus anno 833. trium conjuratione filiorum, & Episcoporum sententia detractus, & abdicare coactus, non multo post in integrum restituitur, anno 834. quo *Lotharius*, qui patrem contumeliosius cæteris receperat, tardius cum eo reconciliata gratia, civili bello *Gallias* permiscuit, donec Imperatoris clementia condonatis omnibus, pax inter illos utcunque coiit. Secundùm hæc apud *Theodonis* villam celebrato conventu Præsulum, (c) *Ebbo Remensis* Episcopus nefariæ illius in *Ludovicum* conjurationis particeps, cum *Agobardo Lugdunensi* depositus est anno 835. (d) ac post *Ludovici* obitum, anno ipso 840. ab *Lothario* restitutus, sibinde *Caroli* metu ad eumdem Imperatorem confugit: Postremo à *Paschali* Pontifice prædicandi *Northmannis* Evangelii mandato sibi munere, *Hildesheimensem* sedem in *Saxonia*, haud longè ab illorum finibus, adeptus est beneficio *Ludovici Germaniæ* Regis, ibidemque decessit.

(e) *Pipino* demùm mortuo annò 837. *Ludovicus* tres in reliquos diviso regno, dum *Ludovicum* filium ob iniquam regni partitionem bellum parantem occupare festinat, obiit 12. Calend. *Julii* anni 840. anno vitæ 64. imperii 27. & apud *Mediomatricos* in S. *Arnulfi* basilica ab *Drogone* fratre ejus urbis Episcopo sepultus est. Cujus exitum dira Solis defectio portendit (f) pridie ascen-

A. Christi ad 840.

Ludovici filii in patrem rebellant

a Annal. Pith.

b Annal. Vita Ludov. Nithardus Tom. 2. Conc Gall. & Tom. 3.

c Conc. Gall. Tom 2.

d Tom. 3. Conc. Gall. in synodica Tricass. Conc.

e Annal. Vita Lud. Nithardus.

f Vita Ludov. Annal. Vide Part 2. l. 4 c. 4.

A. Christi ad 841. ascensionis Dominicæ: qui fuit pridie Nonas *Maii*, hora diei nona.

CAPUT IX.

Quæ sub Nicephoro, Michaele Curopalata, Leone Armeno, Michaele Balbo, Theophilo *in Oriente gesta sunt ab anno* 800. *ad* 841.

Nicephorus Imperator. a Theop. Paul. Diac. lib. 24.

IN Oriente *Nicephorus*, *Irene* (ut diximus) ejecta, anno 802. imperium arripuit. Ac *Bardane*, qui invitus ad idem fastigium à militibus eductus erat, amoto, (a) *Stauracium* filium participem Augustæ majestatis adscivit, Indict. 12. *Decembri* mense anni 803. homo avarus, ac perfidus, ex *Manichæorum* disciplina, quorum magicis artibus erat deditus. Itaque *Christianis* ab sacris abhorrens, Episcopos, Clericos, ac Monachos pessimè habebat, & à Magistratibus opprimi ac proculcari jubebat. Bellum cum *Saracenis* habuit, à quibus pacem turpissimis conditionibus redemptam nequaquam ex fide coluit. Contra *Bulgaros* ducturus exercitum vectigales Ecclesias fecit. De quo conquerenti familiari cuidam, cor suum, ut olim *Pharaonis*, obdurutisse, Deo ita volente, fassus est. Nec diu scelerati capitis pœna dilata est. Circumventus à *Bulgaris*, cum imperii totius flore cecidit (b) anno 811. *Julii* 26. cùm imperasset annos 9. (c) *Stauracius* in pugna sauciatus paucis mensibus regnavit.

b Theoph Misc. 24. c. 25. c Id. *Stauracius.* d Theop. Misc. c. 24. Zonar. Cedr. *Michael Curopalates* *Leo Armenius.* *Theophanis historia desinit.* e Theop. & Misc. 24. c. 42.

Quippe anno eodem (d) *Michael Curopalates* cognomine *Rengabe*, *Octobris* 5. feria 5. Imperator acclamatur, vir pietate ac pacis artibus præclarus, sed haut perinde bellicis rebus idoneus. Quare victus à *Bulgaris* anno 813. *Leoni Armenio* principatu cessit haud invitus. Qui ab *Nicephoro* Patriarcha coronatus est Indict. 6. *Julii* die 12. feria 2. cum eodem anno (qui est necessariò *Christi* 813.) Sol *Maii* 4. die defecisset, ut scribit (e) *Theophanes*, cujus hoc anno historia desinit.

Eodem

Eodem porrò teste (*a*) *Theophane*, *Michael* ad constituendam Orientalis Ecclesiæ concordiam omnem adhibuit operam. Scissa enim erat in partes, cùm ab *Niceph*oro Patriarcha, viro cætero-qui sanctissimo, *Plato* & *Theodorus*, *Studitarum* præfecti omni laude cumulati, propterea dissiderent, quod is ex Laico factus esset Episcopus; cùm quòd *Josephum* Oeconomum, qui *Constantini Irenes* filii & *Theodoræ* nuptias junxerat ad communionem adhibuisset. Qua de causa *Theodorus* cum *Josepho* fratre *Thessalonicensi* Episcopo ac *Platone* relegatus est anno 809. mense *Januario*, quo illos ab exsilio *Michael* subinde revocavit.

A 800. Christi ad 811.

a Theop. Misc. 24. c. 31.

(*b*) *Leo Armenius* anno 813. *Julio* mense imperium capessit, *Michaelis* multùm dissimilis. Nam in sacras imagines & Catholicos, præsertim Monachos, omni atrocitate bacchatus est, hortatore ad id usus *Theodoro*: quem quidem, *Nicephoro* Patriarcha pulso, *Constantinopolitanum* creavit Antistitem, (*c*) Princeps alioqui Reipublicæ non inutilis. Imperavit annos 7. menses 5. atque ipso natalis Dominici die à *Michaele Balbo*, quem majestatis reum in custodia detinebat, inter sacra ipsa trucidatus est anno *Christi* 820. quo statim regnavit.

Leonis Armenii imperium

b Curopal. Zonar. Cedren.

c Cedren. Zonar.

(*d*) *Michael* ab linguæ vitio *Balbus* appellatus, *Amorio*, quod oppidum *Phrygiæ* est, oriundus; (*e*) ubi ex *Judæorum*, *Manichæorum*, cæterarumque colluvione pestium secta quædam exstiterat; quam secutus *Michael* sacras imagines & *Catholicum* nomen omne proscripsit; (*f*) *Euthymium* & *Methodium* viros sanctissimos in exsilium extrusit. Illum etiam taureis ad necem usque per *Theophilum* filium concidit. *Methodius Constantinopolitanum* postea Patriarchatum obtinuit. (*g*) *Thomam* quemdam tyrannidem sibi parantem *Bulgarorum* ope vicit, & crudelitatis genere omni laniavit.

d Curopal. Zonar. Cedr.

e Zonar. Cedren.

Michael Balbus.

f Cedren.

g Curopal. Zon. Cedren.

[*h*] *Creta* sub hoc à *Saracenis Hispaniensibus* occupata circa annum 823. Ab *Africanis* verò *Si-*

h Cedren. Zonar.

cilia

A. 841. Christi ad 900.

cilia anno 828. proditione *Euphemii*, qui in *Syracusana* obsidione confossus perfidiæ pœnas dedit. Exinde *Calabria*, & *Apulia*, & *Italia* pleraque *Saracenis* patuerunt. (*a*) Obiit anno 829. post annos imperii 8. mensesque 9.

a Ibid.

b Zonar. Cedren. *Theophilus*.

(*b*) Excepit hunc *Theophilus* ejus filius *Octobri* mense, Indict. 8. ut scribit *Cedrenus*: haud dubiè anno, quem dixi, 829. paternæ impietatis æmulus. Nam & cultores imaginum persecutus est; imprimisque *Theophanem* ac *Theodorum* fratres, pietate longè præstantissimos, ignominiosè habuit. Juris idem tamen exactor severissimus fuisse perhibetur. Atque imperio annis 12. mensibus 3. potitus, anno *Christi* 841. altero post *Ludovici Pii* mortem, excessit è vita.

CAPUT X.

De rebus Occidentalis Imperii sub Caroli M. *posteris aliisque, ab anno* 841. *ad* 900. *circiter, ac* Franciæ *præsertim Regibus; deque viris illustribus.*

Ludovici Pii filiorum civile bellum.

POst *Ludovici Pii* Imperatoris excessum in ejus filios de regni jure ac finibus orta dissensio est. *Lotharius* Imperator natu maximus ad se omnia trahere cupiebat. Huic *Ludovicus* & *Carolus* conjunctis viribus restitere; victumque 7. Calende *Julii* ad *Fontinatam villam* magno prælio in fugam egere (*c*) anno *Christi* 841. Qua pugna tanta *Francorum* strages facta est, quantam fuisse hactenus non meminerant.

c Chron. Pith. Regino. Herman. Otho Frif. 5. c. 35. Marian. Scot.

d Regino
e Otho Frif. l. 5. c. 35. Sige.

Insequenti anno, fugato iterum *Lothario*, tandem inter se conveniunt, ac paternum regnum ita diviserunt: *Lothario*, præter *Romanum* imperium, hoc est (*d*) *Romam* & *Italiam*, (*e*) *Belgica* cessit, (quæ ab eo *Lotharingia* nomen invenisse proditur, ac *Scaldi* & *Rheno* continetur, ait *Sigebertus* anno 844.) nec non *Provincia*, sive *Burgundia*. *Ludovico Germania* omnis usque

Rhe-

Rhenum, (*a*) ultraque hunc civitates tres vini gratia, *Moguntia*, *Spira*, *VVormatia*. *Carolus* Occidentalem sortitus est *Franciam* (*b*) ab *Mosa* flumine ad *Britannicum* Oceanum. Idemque *Pipini* quondam fratris sui filios *Pipinum* & *Carolum* *Aquitaniam* sibi vendicantes Monachos coegit fieri. Quod ad annum 852. *Sigebertus* refert.

(*c*) Hujus filia *Judith*, quam ex *Hermentrude* susceperat, *Ethelredo Angliæ* Regi nupta, post ejus mortem in *Gallias* reversa à *Balduino* Comite non invita rapitur (*d*) anno 862. Qua de causa Episcoporum sententia (*e*) anathemate damnatus *Balduinus* *Romam* ad *Nicolaum* Papam venit; qui enixis precibus tandem illi ab Rege veniam impetravit. (*f*) Reconciliatus igitur *Balduinus*, ac ritè celebratis nuptiis, dotalem ab *Carolo* *Flandriam* accepit anno 866.

(*g*) Tertius igitur à *Carolo Magno* Imperator Occidentis *Lotharius* annis circiter 15. imperium tenuit. Quippe anno 855. rerum humanarum tædio regnum omne divisit in filios tres, atque in *Prumiensi* Cœnobio Monachus est factus, ubi & 3. Cal *Octob.* obiit. Ejus porrò filii fuere *Ludovicus*, cui *Italiam* cum imperio reliquit; *Lotharius*, cui *Lotharingiam* dedit; *Carolus*, qui *Provinciam* accepit; (*h*) quo mortuo ejus inter fratres divisa portio est, & ex ea *Lotharius* *Lugdunum*, *Vesontionem*, *Viennam* est sortitus.

Quartus Imperator *Ludovicus* II. anno 855. iniit, (*i*) & annis imperavit 19. usque ad 875. Hic contra *Saracenos Africanos Italiam* vastantes bellum gessit. (*k*) *Adelgisum* quoque *Beneventanorum* Ducem compescuit, & quamvis ab eo circumventus ignominiosam pactionem fecisset, *Italia* pulsum in *Corsicam* fugere compulit. (*l*) Ejus frater *Lotharius* *VValdradæ* pellicis amoribus irretitus, *Teutbergam* conjugem *Bosonis* filiam falsis oneratam criminibus repudiare instituit; de qua re cùm ad *Nicolaum* I. Pontificem scripsisset, cunctante illo Synodum *Aquisgrani* cogit

A. 841. Christi ad 9-0.
a Aimoi. 5. c. 19 Sigeb. A. 844
b Otho Regino. Sigeb Vide Cap. Car. Calv. 17. & Sirmo ibi.
c Concil. Gall. Tom. 2. pa. 94. & seq Flodoardus l. 3. c. 12. Meyerus
d Hirdoardus
e Conc. Gall. Tom. 3.
In lib *Calvi filia à Balduino rapta.*
f Conc. Gall. Tom. 3. pag. 213.
g Annal. Pith. Sigeb. Herm. Marian. Regino. Otho. Frif. 9.
h Cap. Car. Calv. loc. cit.
i Otho Frif. 9. c. 6.
k Otho Frif. c. 6. Sirch.
l Tom. 3. Conc. Gall pag. 213. Otho Frif. l. 9. c. 1. & 4. Herm. Aimoin. 5. c. 29. Sigeb A. 861. Anast. in Nicolao I. Annal. Pith. 863.

[A. 811. Christi ad 900.]

cogit anno 862. tertio Calendas *Maias*, Episcoporum octo; quorum principes erant *Guntharius Agrippinensis*, & *Theutgaudus Trevirensis*. Ab iis novæ cum *VValdrada* permissæ nuptiæ. (*a*) Quod cum *Nicolaus* improbasset, & alterum apud *Divodurum Mediomatricorum* Concilium indixisset, id sequente anno 863. habitum est, pari ac prius illud eventu. Legati porrò ex eodem Concilio *Romam* decreti sunt *Guntharius* & *Theutgaudus*, quos *Nicolaus* Pontifex dignitate movit, ac *Metensi* Synodo anathema dixit in *Lateranensi* Concilio. At illi, Pontificis auctoritate spreta, pro Episcopis nihilominus se gesserunt. Sed ut eorum loco alii Episcopi crearentur, *Nicolaus* instituit. (*b*) *Lotharius* post crebras tergiversationes, tandem ab *Ludovico* Imperatore contra *Saracenos* ad auxilium vocatus *Romam* adiit anno 689. mortuo jam ante biennium *Nicolao*; & ab eius successore *Adriano* II. per fraudem ac mendacium exorata venia, cum sub communionem Dominici corporis *VValdrada* se pellice post interdictum abstinuisse & in potestate fuisse *Nicolai* Pontificis jurasset, sacrilegii illius in reditu pœnas dedit *Placentiæ* lethali morbo confectus eodem anno, (*c*) sexto Eidus *Augusti*. *Julio* mense mortuum (*d*) produnt alii, neque id, cujus causa venerat, ab *Adriano* impetrasse. (*e*) Cujus regnum *Carolus Calvus* & *Ludovicus* Rex *Germaniæ* inter se partiti sunt. Ab hoc juniore *Lothario* regnum appellari *Lotharingiæ* cœpisse potiùs videtur, quàm ab eius parente.

His imperatoribus, *Franciæ* Rex, quæ Occidentalis appellabatur, erat *Carolus* cognomento *Calvus*, vafer ac subdolus Princeps, & alieni semper appetens. (*f*) Qui anno regni *Francici* 36. *Christi* 875. *Ludovici* Imperatoris audita morte, *Romam* advolans, à *Joanne* VIII. in *Augustum* coronatus est, ipso natali Dominici die, (*g*) ex quo magnos deinde spiritus sumpsit, & *Græcanico* ritu *Dalmaticatus* incessit. Moritur post hæc

[Margin notes: *a* Conc. Gall. Tom. 3. pag. 217. Annal. Pith. — *b* Regino & cæteri citati. — *Lotharii mors horrenda.* — *c* Regino — *d* Annal. Pith. — *e* Cap. Car. Calv. Pit. 257. Herm. Reg. — *Carolus Calvus Franciæ Rex.* — *f* Can. Cap. Calv. p. 497. Alm. 5. c. 32 Regin. Herman. Marian. — *g* Sigeb. 876.]

hæc Nonis *Octobris* annò 877. imperii 3. ait *Flodoardus*, post *Pii* patris obitum 37. veneno ab *Sedecia Judæo* sublatus quo is Medico plurimum utebatur. Ejus frater *Ludovicus Germaniæ* Rex anno 876. decessit, filiis relictis tribus, (*a*) *Carlomanno*, qui *Bajoariam*, *Pannoniam*, *Boemiam*, *Moraviam* accepit: *Ludovico* cui Orientalis *Franciæ*, *Thuringiæ*, *Saxoniæ*, *Frisiæ*, *Lotharingiæ* cessere: *Carolo Crasso*, qui *Alemanniam* obtinuit. Ex his (*b*) *Ludovicus Calvum Lotharingiæ* finibus inhiantem magna clade repulit anno 876. Nonis *Octobris*, mortuusque scribitur (*c*) anno 882. 13. Calend. *Decembris*.

Carlomannus Bavariæ Rex exstinctus est anno 880. ut est in *Pithæi Chronico*, cujus filius *Arnulphus* fuit, de quo postea.

Carolo Calvo quinto Imperatore mortuo, sextus numeratur *Carolus Crassus Ludovici Germaniæ* Regis filius, ex (*d*) anno 880. Falluntur enim qui *Ludovicum Balbum Calvi* filium Imperatoribus accensent. Errori caussam dedit, (*e*) quod à *Joanne* Papa VIII. Idibus *Septembris* coronatus dicitur anno 878. sed regia fuit hæc, non imperatoria corona. Tametsi *Joannes Balbo* favens in eum transferri studeret imperium, ob idque vexatus ab *Romanis* Urbe coactus sit excedere, ut *Sigebertus* ad annum 878. prodidit. Hinc ad *Balbum* profectus anno integro apud ipsum fuit (*f*) Ergo *Balbus Franciæ* Rex tertio à patris obitu anno periit 4. Eid. *Aprilis* (*g*) Parasceve: qui character in annum cadit 879. Quem (*h*) præterea duabus eclipsibus anno antecedente commissis insignem faciunt Annales: altera Lunæ, 14. *Octobris*: Solis altera ejusdem 29. quæ in 878. annum competunt, qui proximè præcessit eum, quo *Ludovicus* mortuus est. Filios ex *Ansgarde* priore conjuge, sed patris jussu repudiata, susceperat duos, *Ludovicum* & *Carlomannum*: ex *Adelaide* verò *Carolum Simplicem* in cunis (*i*) moriens reliquit. Post altercationem

Re-

A. Æræ Christi an. 900.

a Otho l. 6. c. 6.

b Annal. Pith. Aimoin. lib. 5. & 14. cap. 33.

c Pith. Annal. Herman. Aimoin. l. 5. c. 40.

Carolus Crassus.

d Aimo. l. 5. c. 40.

Otho Fris. lib. 6. cap. 8.

e Aimoin. l. 5. c. 17.

f Annal. Pith.

g Aimoi. lib. 5. cap. 30.

h Annal. Pith. & Regino Sigeb.

i Aimo. in l. 5. c. & Flor. Chron. Fragm.

A. Chr. 880. Reges *Franciæ* creati sunt (a) *Ludovicus*, cui *Francia* & *Neustria* obtigit, & *Carlomannus*, qui *Burgundiam Aquitaniam*que tenuit; *Bosone* rejecto *Richildis Calvi* conjugis fratre, *Ludovici* Imperatoris *Lotharii* Imperatoris filii genero; quem idem *Provinciæ* Regem *Carolus Calvus* fecerat anno 878. ut ait *Sigebertus*, cùm eodem tempore *Lotharingiam* occuparet *Hugo Lotharii* ex *VValdrada* filius. (b) *Ludovicus* anno 882. obiit *Augusto* mense, *Carlomannus* anno 884.

a Capit. Car. Calv. Aimoin. l. 5. c. 40 Sigeb. 878.

b Aimoin. l. 5. c. 39. & 40.

c Otho Frif. l. 6. cap. 8 & 9. Sigeb. Carolus Crassus exauctoratur.

(c) His subrogatur *Carolus Crassus* Imperator anno 885 qui novum hoc *Franciæ* regnum non ultra annum 887 obtinuit. Quo, abdicare coactus ob animi corporisque valetudinem re adversus *Northmannos* infeliciter gesta, ad eam calamitatem recidit, victum ut sibi precariò quæreret ab *Arnulpho Carlomanni Bavariæ* Regis filio. Moritur anno 888. quem ab pietate plurimùm commendant *Otho Frisingensis*, *Hermannus*, & *Regino*. Qui in eo tamen minimè laudatur, quòd conjugem suam castissimam fœminam temerè suspectam habuerit, & cum ea divortium fecerit.

Amoto *Carolo*, tam *Romanum* imperium, quam *Francorum* regnum aliquandiu fluctuavit. Ita *Berengarium Eberhardi Forojuliensis* Ducis filium Regem eligunt. *VVidonem* alii *Lamberti* filium *Spoletanum* Ducem [d] *VVido Francici* regni post *Calvum* spe dejectus, *Berengarium* bello persequitur, victumq; cogit ad *Arnulphum* confugere, quem *Italiæ* potiundæ spe eò facilè pellexit. (e) *VVido* Imperatoris nomine *Italia* potitus an. 894. moritur (f) Cujus filius *Lambertus*, Imperatoris & ipse nomen à *VVidone* patre an. 892. consecutus, an. 899. in venatione peremptus est.

d Luithprand. l. 1. c. 6.

e Marian.

f Luithpr. l. 1 c. 10 Otho Frif. l. 6. cap. 11. Sigon. 6. de Regn. Ital. Onuphr. l. 3. de Rom. Princ.

g Luithpr. lib. 1. cap. 8. Herm. Otho Frif.

Arnulphus ergo *Carlomanni* filius *Lamberto* adhuc superstite, Imperator Occidentis an. *Christi* 896. à *Formoso* Papa creatur; (g) qui ex *Portuensi* Episcopo *Romanus* creatus Pontifex sedit anno 891, excluso *Sergio*, qui pontificatum violenter invaserat. Nec triennium *Arnulphus* excessit.

cessit. Siquidem (*a*) anno 899. pediculari periit morbo, ut auctor est *Luitbprandus*, 5. Cal. *Dec.*

Formosus autem anno 896 mortuus, sequenti ab *Stephano* successore suo sepulchro extractus, sacrisque vestibus exutus, & tribus mutilatus digitis, in *Tiberim* est abjectus, quòd relicta pristina sede in *Romanam* involâsset. Sed hujus acta Conciliabuli in *Ravennate* Synodo ab *Jo.* IX. rescissa sunt anno 898. ut putat *Sigonius*, qui ejusdem decreta Concilii recenset; (*b*) de quibus agit & *Rubeus*; alii, ut *Baronius*, anno 904. antecedenti *Sigebertus* adscribit.

Franci interim, dum *Carolus Balbi Ludovici* filius adolesceret, (*c*) *Othonem*, vel potiùs *Odonem Parisiensem* Comitem, consentiente *Arnulpho*, Regem eligunt anno 889. Fuit hic *Roberti Franciæ* Ducis filius ejus, qui à *Northmannis* anno 867. occisus est. (*d*) Atque hic annis novem *Francos* gubernavit, usque ad annum (*e*) 898. quo moriens *Januarii* 3. *Francorum* principes obtestatus est uti *Carolo Ludovici Balbi* filio regnum deferrent, quocum bellum aliquot jam annos gerebat. Quippe *Franci Odone* in *Aquitania* morante *Carolum* duodecennem (ait *Sigebertus*) in regnum revocant; sed majorem fuisse postea demonstrabitur. Quo ex tempore (*f*) *Odonem* inter & *Carolum* civili certatum est bello.

Joannæ Papissæ fabula in idem incurrit sæculum. Hæc enim in *Mariani Scoti & Sigeberti Chronicis* anno 854. adscribitur, atque inter *Leonem* IV. & *Benedictum* III. media ponitur. Sed in utriusque castigatis exemplaribus *Joanna* ista nusquam legitur. Quin etiam (*g*) *Photius* ipse, qui ætate illa vixit, nullo interjecto, *Benedictum*, huic *Nicolaum*, tum *Joannem* substituit; ut appareat ludicram hanc fabellam ab otiosis nugatoribus esse confictam.

Hic ille est *Leo* IV. (*h*) qui, *Saracenis Italiam* vastantibus, ac, *Venetorum* obtrita classe, terrorem longè latèque circumferentibus, *Romanæ* Ur-

A. Reg. Christi ad 900.
a Regino Luithpr. Marian. Lam. Scaph. Herman. Sigeb. 901. Ursperg.
b Lib. 5.
c Regino Fragm. Pith.
d Regino
e Reg. Sigeb. Odoran.
f Sigeb. Abbo de Obsid. Par. l. 2.
Joanna Papissa.
g Leo Allatius. Comment. de Joanna Papissa.
h Anast. in Leone IV.

A. 841. Christi ad 100. bi veteri novam addidit, quam *Leoninam* vocant.

a Sigeb. In *Germania* (*a*) *Rhabanus Maurus Lothario* Imperatore floruit, *Moguntinensis* ex *Fuldensi* Monacho factus Episcopus. *Hincmarus* item in *Gallia Remensis* Episcopus *Carolo Calvo* regnante. (*b*) Ab utroque damnatus & refutatus est *Godescalcus* Monachus *Orbacensis*; qui *Prædestinatianorum* dogma renovasse creditus est; atque hic *Rhabano* præside in *Moguntinensi* Synodo convictus condemnatusque anno 848. eodem anno apud *Remos* ab *Hincmaro* pari sententia perculsus ac virgis cæsus, librum suum in ignem coactus est projicere, & in carcerem compactus. *Hincmarum* tamen, & omnem contra *Godescalcum* ejus actionem refutavit *Florus Magister Lugdunensis* Diaconus, sub *Lugdunensis* Ecclesiæ nomine erudito commentario. (*c*) *Nicolao* primo sedente vixit in *Galliis Joannes Scotus* vir doctus, sed hæresis suspectus, qui *Dionysii* libros *Latinè* vertit; de qua interpretatione *Nicolaus* ad *Carolum Calvum* literas dedit.

b Conc. Gall. Tom. 1. pag. 64. & seq.

c Tom. 3. Conc. Gall. 552.

CAPUT XI.

De Northmannorum *grassationibus & cladibus per eos variis temporibus importatis in* Gallias, *deque* Neustria *illis attributa*.

NOrthmannorum grassationes prædationesque crebræ ætate ista per *Gallias*, & provinciis omnibus exitiales fuerunt. *Danici* generis illos ferunt, atque è *Scania* profectos, quam *Northegiam* appellant, qui (*d*) jam tum imperante *Carolo Magno*, circum borealem oram *Galliæ* populabundi navigare instituerant, ac *Frisonum* & *Scotorum* infestare littora. Sed quòd imperii tum limites firmissimis præsidiis obtinebantur, facilè eorum impetus arcebant. Quod idem *Ludovico Pio* regnante perseverarunt facere. At eo mortuo, (*e*) cum civilibus motibus totum quateretur imperium,

d Annal. Pith. Ann. 810. & seq.

e Chron. Belvense in Script. Nort. p. 22.

rium, & detracto, qui in præsidiis erat, milite, nudata defensoribus ora esset maritima *Galliæ*, impuniùs evagari cœperunt: ac non jam piraticas excursiones, sed justas expeditiones in interiora regni fecerunt. (*a*) Anno eo, qui mortem *Ludovici* consecutus est, *Christi* 841. occupata subitò *Rothomago*, cædibus atque incendiis cuncta vastarunt, latèque secundùm *Sequanam* populatione facta, ingentes prædas egerunt. [*b*] Eodem anno *Hastingo* duce in *Turonos* progressi, cùm circùm vastitatem intulissent, ab ipsis urbis mænibus *S. Martini* ope propulsati sunt 4. Eid. *Maii*. (*c*) Post biennium per ostia *Ligeris* evecti, *Lamberti* Comitis proditione, qui à *Francis* ad *Nomenoium Britonem* defecerat, *Namnetum* urbem capiunt; ubi Episcopum ipso sancti Sabbati die sacris operatum cœremoniis interficiunt, cum plerisque Clericis, & utriusque sexus promiscua multitudine. Id anno 843. assignant Annales quidam. At *Rhegino* in 853. conjicit; quo primùm *Northmannorum* classem *Ligeris* attigisse littora scribit; cui & *Fuldense Chronicon* & *Sigebertus* assentiuntur. Utroque anno verisimile est per ejus fluminis ostia subeuntes, *Namnetum* oppidum invasisse. Hoc etiam posteriore, post direptos *Namnetas*, ut iidem asserunt, in (*d*) *Turonos* cùm venissent, *Cari Ligeris*que fluminum alveis majorem auctis in modum interclusi, atque ab urbis aditu prohibiti, suburbana omnia, inque his Monasterium, quod *majus* dicitur, *S. Martini* habitatione celebre succendunt, mactatis in eo Monachis centum & viginti, *Heberno* verò Abbate diris tormentis excruciato. Populatis exinde *Cenomanis*, cùm in *Turonos* redire illos fama vulgasset, *B. Martini* corpus à Clericis *Aurelianos* primùm, inde *Antissiodorum* usque pervehitur; ubi annos aliquot asservatum frequentibus & inusitatis prodigiis in summa claritate fuit: quod cùm deinde, pacatis rebus, *Turonenses* repeterent, *Antissio-*

A. 841. Christi ad 900.

a Gesta Northm.

b Chron. Turon. in Hist. Northm. p. 15. & Odo Clun. Tract. de revers. b. Mart. in Bibl. Clun p. 117.

c Gesta Northm. & Chro. vetus scriptum

d Gesta Northm. Rheg. Odo Clun. & Chron. Turon. Sigeb.

Translatio S. Martini.

A. Æræ Christi ad 900.

dorenses verò id à se nollent dimittere, *Ingelgerius Andegavensium* Comes vi & armis extortum pristinam in sedem revexit anno *Christi* 885. (*a*) At *Northmanni* illo anno 853. sexto Eidus *Novembris Turonorum* urbem cum *B. Martini* basilica cæterisque subjecto igne demoliti sunt; item *Juliomagum Andegavorum*. (*b*) Quibus illorum sceleribus ac sacrilegiis offenso Numine, civile inter ipsos exortum est bellum, quo, præter innumerabile vulgus, penè nobilitas omnis concidit, sic ut regia de stirpe, præter puerum unicum, reliqui nihil esset: quod anno 854. *Fuldenses* Annales adscribunt. Quin iidem (*c*) insequente anno *Augustoritum Pictonum* adeuntes tanta ab *Aquitanis* clade profligati sunt, ut haud multò ampliùs trecentis evaserint. Biennio posteà, anno 857. in *Parisios* impressione facta, suburbanas complures Ecclesias, & inter has *S. Genovefæ*, flammis consumunt: idem ne cæteris facerent, ingenti ab iis pretio cives impetrarunt.

(*d*) Post immenso circuitu, inter *Hispaniam*, & *Africam* per *Gaditanum* fretum circumvecti & adverso *Rhodano* subeuntes, *Valentiam* usque vastitatem intulerunt, & in *Italiam* excursione facta *Pisas* ex improviso populati sunt. (*e*) Anno 861. *Lutetiam* reversi, *S. Vincentii* sive *S. Germani* basilicam, ante annos quatuor ut dixi, immensa pecunia redemptam, incendio tradiderunt. In *Aurelianos* quoque impetum anno 865. fecerunt; ac *Floriacensi* incenso Cœnobio, urbem ipsam *Aureliam* eadem clade pervastarunt. Qua in urbe, reliquis igne consumptis basilicis, sola princeps, quæ S. Crucis titulo dicata est, incendio corripi nòn potuit, quamvis certatim ad id excitandum Barbari faces ac malleolos subjicerent.

Regnabat tunc in (*f*) *Gallia Carolus Calvus*; qui ad eam propulsandam calamitatem magis animo impar, quàm viribus, magna pecuniæ summa turpem cum illis pactionem fecit anno 867.

a Gesta Northm.

b Chro. Fuld. in Hist. Northm. p. 15.

c Gesta Northm.

d Gesta Northm.

e Ead. Gesta.

Ædes S. Crucis Aurelianis magno miraculo servata.

f Gesta Northm.

(*a*) Ne-

(*a*) Neque tamen prohiberi furor eorum potuit, quin eodem hoc anno ductore *Hastingo*, per *Ligerim* evecti, adjunctis *Britonibus*, *Namnetum*, *Andegavorum*, *Cenomanorum*, ac *Turonum* agris haud minorem solito stragem inferrent. Exinde præda graves in reditu ab *Rutperto Marchiæ* istius Præfecto, & *Ragnoldo Aquitaniæ* Duce circumsessi, utroque occiso, *ac Francis* dilapsis, tutum ad naves perfugium habuerunt. Quadringentos haud ampliùs Barbaros (*b*) Annales fuisse memorant; ac tam exigua manu tanto majores copias ideo superatas esse, duces verò ipsos interfectos, quòd eorum alter *S. Hilarii* alter *S. Martini* opima Cœnobia præter fas obtinerent. *Rutperti* in locum *Hugo* cognomento *Abbas*, quòd perinde ut illi quibusdam Cœnobiis Abbatis loco esset, sufficitur. Nam duo illius liberi, *Eudo*, sivè *Odo*, & *Rutpertus*, nondum per ætatem paternam dignitatem capere poterant.

a An. Christi ad 900. *a* Fud. Gesta & Rheg.

b Gesta Northm.

(*c*) Hoc successu elatiores Barbari, ut piraticam tandem facere desinerent, & certam sibi sedem in *Gallia* statuerent, *Juliomagum Andegavorum* dilapsis fuga civibus vacuefactum occupant, ac munire instituunt, eodemque conjuges & liberos ac fortunas omnes convehunt. Quod indignè ferens *Carolus*, evocato in auxilium *Salomone Aremoricorum* Regulo, valida ipse coacta manu, urbem obsidet. Sed fame ac peste, multòque magis longioris moræ tædio fatigatus *Carolus*, datis conditionibus acceptaque pecunia, tutò illos inde permisit egredi anno *Christi* 873.

c Rheg. Sigeb. A. 773.

(*d*) Rege mortuo *Calvo*, ejusque filio *Ludovico*; *Ludovicus Carlomanni* frater prædabundos in *Belgica* & ad *Somonam Northmannos* aliquanto successu anno 881. compescuit. (*e*) At illi converso in *Cisrhenanam Germaniam* impetu, fœda ubique vestigia reliquerunt. Crematum tunc ab illis est *Aquisgranense* palatium, necnon *Augusta Trevirorum*, & *Colonia* anno 882. (*f*) *Carolus Crassus*, qui tum imperabat, armis diffidens pa-

d Rheg.

e Gesta Northm. Fuld. Chron. Rheg. Aimoin. l. 5 cap. 41.

f Iid.

A. 841. Christi ad 900. pacem cum eorum Regibus *Godefrido* ac *Sigefrido* fecit translata in eorum ditionem *Frisia*, ac magnis attributis muneribus. Addunt (*a*) Annales aliqui *Godefridum Christianis* initiatum ritibus, è sacro fonte susceptum ab Imperatore, *Gislam*, vel *Gillam Lotharii* Regis filiam in matrimonium accepisse.

a Gesta Northm. Rheg. Sigeb. A. 886.

(*b*) Digressi inde *Northmanni*, contra *Carlomannum*, qui fratre mortuo *Ludovico*, solus in *Francia* dominabatur, copias promovent; ab eoque haud mediocrem pecuniæ summam exprimunt & in posterum tempus vectigal imponunt, *Christi* 883. Tum ubi is anno sequente obiit, iterum ad deprædandum illius regnum valido cum exercitu redeunt; ideo dicentes licere sibi facere, quòd cum nemine alio quàm cum Rege pacem fecissent. Quibus rebus exterriti principes *Carolum Crassum* Imperatorem ad regnum *Franciæ* capiendum evocant, rati se ejus armis & potentia, qui tot gentibus præerat, tutos ab *Northmannorum* impressione futuros. Sed multùm eos in omnem partem opinio fefellit.

b Gesta Northm. Rheg. Sigeb. A. 885

(*c*) Hoc enim Rege validioribus instructi copiis Barbari *Lutetiam* oppugnare ausi sunt (*d*) anno 886. Sed eam urbem *Odone* duce fortissimo, *Rutperti* filio, & *Gozlino* Episcopo tutantibus, obsidionem intermittunt, ad eamque rursus anno 887. redeunt: donec *Carolus* incassum eos adortus (*e*) ita demùm cum illis composuit, uti *Transsequanensem Galliam*, quæ *Neustria* dicitur, quæque ab imperio suo defecerat, iis ad prædandum permitteret. (*f*) *Sigebertus* tractum hunc omnem *Galliæ*, non ad direptionem, sed jure perpetuo *Northmannis* concessum significat.

c Abbo Floriac. Gesta Northm. Rheg. Sigeb. d Joan. Asser. à Pith. edit. tus ante Abbonem. e Fuld. Chron. Obsidio Lutetiæ. Rheg. f Ann. 888.

[*g*] Pax ea videtur facta *Martio* mense anni 887. indeque *Carolus Novembri* recessisse. Nec diu postea regnum vitamque produxit *Carolus*, quorum illud priùs ereptum est ipsi, datusque successor imperii *Arnulphus*, regni *Francici* O-

g Abbo lib. 2. de Obsid. Luth. à se edit. Pith.

do Roberti filius; qui ambo *Northmannos* haud levibus affecere damnis. (*a*) *Arnulphus* per *Lotharingiam* grassantes ad unum pene concidit anno 893. De *Odonis* cum *Northmannis* conflictu ita prodidit *Abbo Floriacensis* vir sanctitatis & martyrii gloria celebris: cùm *Northmanni*, *Carolo Crasso* adhuc superstite, contra pactum cùm eo fœdus, iterum ad *Sequanam* ac *Lutetiam* revertissent, interclusos à *Parisiensibus*, ac veniam petere coactos, data fide nunquam se eò deinceps venturos. Cùm hac conditione dimissi essent, brevi post intervallo rediisse, ac cædem populationemque de more fecisse: quo permoti *Parisienses*, quotcunque apud se *Northmannos* invenerunt, (quingenti autem omninò sunt reperti) neci mandasse. Post amoto *Carolo Crasso*, *Odonem*, Regis accepto nomine, contra *Northmannos* strenuè certasse, & ad *Montem Falconem* (is est suburbanus collis) undeviginti eorum millia profligasse: quod an. 898. contigit. (*b*) Postremus ad *Lutetiam* *Northmannorum* conatus anno 890. nihilo cæteris secundiorem successum habuit. Itaque desperata expugnatione tandem abierunt. Hanc obsidionem septem annorum fuisse, quidam Annales asseverant; credo, quòd ex intervallo sæpiùs illam repeterent. Id enim aliquot deinceps annis factum ab iis esse *Sigebertus* refert. Quin etiam *Carolo* regnante *Simplice*, post *Odonis* obitum, persæpè *Northmannos* *Rollone* duce excurrisse *Lutetiam* usque, Historiæ veteres affirmant, ex quibus id etiam memoria dignum videtur: cum ab illis *Autricum Carnutum* obsideretur, circumlata B. Virginis subucula, quam *Carolus Calvus Vesontione* allatam ibi collocarat, tantum iis repente pavoris injectum, uti in fugam præcipites se darent. Id in (*c*) *Chronico* quodam anno *Arnulphi* sexto tribuitur. (*d*) In altero, septimo ab *Odonis* morte, qui putatur *Christi* 905. (*e*) Est ubi id anno 911. accidisse legitur; quando ad *Carnutum*

A. 841. Christi ad 900.
a Otho Frisf. l. 6. cap. 11.
Sigeb. A. 893.
b Rheg.
c Besuenses in Hist. Northm. Dudo l. 2. D. Virginis subucula apud Carnotenses.
d Turon. in Hist. North.
e In vetere membrana.

A. 841. Christi ad 900.

tum oppidum ab *Richardo*, & *Roberto*, ducibus pugna commissa est, caesique *Northmanni*; cujus expeditionis, (*a*) *Dudo* meminit.

(*b*) Ad postremum *Franconis* opera *Rothomagensis* Episcopi *Rollo* dux *Northmannorum* cum *Carolo Simplice* in foedus amicitiamque venit, eique *Christiano* ritè facto *Carolus Gislam* filiam in matrimonium dedit, cum ora omni maritima *Galliæ*, quæ ab *Epta* fluvio ad mare porrecta, ab illis *Northmannia* vocatur. *Rollonem* è baptismi fonte suscepit *Robertus Francorum* dux: ab eoque *Rollo Roberti* & ipse nomen accepit. (*c*) Hæc anno *Christi* 912. gesta esse *Dudo* confirmat, qui & hoc adiicit: cùm *Neustria* ob assiduas populationes inculta esset, neque *Northmannis* ad annonam sufficeret, *Britanniam* iis minorem, unde viverent, ab Rege *Carolo* concessam.

Ad hunc modum *Northmanni*, postquam annis ferè centum magnam *Europæ* partem, imprimisque *Galliam*, piraticis excursionibus infestam habuerunt, tandem certum in ea domicilium adepti sunt: indidemque in alias profecti regiones, clarum sibi militia nomen, cum nonnullarum etiam imperio, pepererunt.

a Lib. 2.

b Dudo l. 2. Gesta North. Floriac. Chron. p. 34. Hist. North. *Northmanni Christiani fiunt.*

c Ordericus l. 5.

CAPUT XII.

De Orientis Imperio sub Michaele, ac Theodora matre, Barda, Basilio Macedone, Leone Philosopho: deque S. Ignatio, & Photio, & octava Synodo.

ORientis Imperium (*d*) *Theophilus* moriens *Michaeli* filio reliquit, sub matris tutela *Theodora* religiosæ virilisque animi feminæ. Quæ sacris instauratis imaginibus, *Methodium* virum sanctissimum Patriarcham constituit. *Bulgarorum* Regem *Bogorim* bellum in *Romanos* molientem absterruit, atque is sororis hortatu, quæ, capta bello, apud *Romanos Christianos* ritus susce-

d Curopal. Zonar Cedren. Glycas Const. Manass. *Michael & Theodora. Bulgari ad Christum conversi.*

fceperat, cum tota gente *Christo* nomen dedit. Cujus rei annales quoque *Pithœani* meminerunt anno 865.

[A. 864 Christi ad 900.]

(*a*) Hunc proditum est, post annos aliquot, amore quietis ac secessus Monachum factum, cùm successorem filium suum pessimè curare Rempublicam audisset, & ad pristinam superstitionem redire velle, resumpsisse regnum, & excæcato filio, atque in minorem alterum translato dominatu, in Monasterium revertisse.

[*a* Sigeb. 865.]

Tam felicem imperii statum *Michaelis* vecordia & ejus avunculi *Bardæ* interpellavit ambitio. Hujus enim consilio *Michael Theodoram* matrem, (*b*) qua cum annis 14. Rempublicam administrarat, privatam ad vitam extrusit anno *Christi* 855. Tum rebus omnibus *Bardæ* arbitrio permissis, quem *Curopalatem*, deinde *Cæsarem* fecit, totum se ludis, aurigationibus, ac perpotationibus dedit. (*c*) Ad extremum *Bardas Cæsar*, assentiente *Michaele*, & *Basilio Macedone* Protostatore *Michaelis*, occiditur anno *Christi* 866. *Aprilis* 1. Indict. 14. ait *Curopalates*. Fit paulò post à *Michaele Basilius* Imperator (*d*) *Maii* 26. ipso die Pentecostes. Qui cùm illum ab nequitiis & sceleribus ad frugem revocare cuperet, ejus odium in sese atque insidias concivit. Eas ut anteverteret, cùm præsertim remigi cuidam temulentus imperium obtulisset, *Michaelem Basilius* obrutum vino trucidavit anno *Christi* 867. cùm annis imperasset 25. hoc est 11. solus, cum matre 14.

[*b* Curopal. *Bardas*.]
[*c* Iidem & Nicetas in S. Ignat.]
[*d* Curop. & Cedr.]

Imperante *Michaele*, S. *Ignatius Michaelis Curopalatæ* Imperatoris filius, & à *Leone Armeno* castratus, atque in Monasterium inclusus, (*e*) *Constantinopolitanum* Patriarchatum post *Methodium* adeptus est anno 847. indeque *Bardæ* opera pulsus post annos 11. quod neque *Theodoram* redactam in ordinem tondere vellet invitam; & *Bardam Cæsarem* ob incestam cum nuru stupri consuetudinem communione privasset. Cujus in

[*S. Ignatius Patriarcha*.]
[*e* Nicetas in Ignat. Curopal. Zonar. Cedren. Anast. Præf. in 8. Syn.]

A. 741. Christi ad 900. Photius Ignatium damnat. a Curop. Zonar. Cedren. Glycas. Basilius Maced.

in locum à *Barda Photius* ex laico subrogatus, *Ignatium* in conciliabulo damnavit anno 861. & à *Nicolao* Papa propterea damnatus ipse, vicissim in *Nicolaum* sententiam non dubitavit dicere.

(*a*) *Basilius Macedo* sublato *Michaele* solus imperavit anno 876. natus in *Macedonia* obscuro genere, ut scribit *Zonaras*, *Curopalatem* tacito nomine vellicans, qui *Basilii* stirpem ab *Arsacidis* repeteret. Nam ex *Armenia Basilii* majores ortum habuerunt. Hic rempublicam *Michaelis* ignavia perditam recreavit. Quppe Magistratus optimis quibusque mandabat, ab iisque jus & integerrimè dici volebat, & judicia nonnunquam exercebat ipse. Foris quoque contra *Saracenos*, & *Manichaeos*, *Chrysochire* duce *Romanis* infestos, prosperè bellavit. *Catholicam* verò pietatem imprimis coluit. Ejus jussu reductus ab exilio *S. Ignatius* expulso *Photio*; contra quem anno 869. *Constantinopoli* Oecumenica octava Synodus est habita: secundùm quam relegatus *Photius*; anno demùm 878. quo *Ignatius* obiit, sedem suam recuperavit, à *Basilio* revocatus, *Santabareni* cujusdam & ipsius *Photii* præstigiis illusus. Imperavit cum *Michaele* (*b*) annum 1. solus 19 mortuusque est anno 889.

Octava Synodus.

b Curop. Cedren.

Hoc anno *Leo Basilii* filius, vel, ut aliis placet, *Michaelis*, (*c*) qui concubinam suam *Eudoxiam*, de se gravidam *Basilio* collocavit, ad Orientis Imperium pervenit, Philosophiæ deditus studiis, unde & *Philosophi* ei cognomen inditum. (*d*) Eum *Basilius Theodoreti Santabareni* Monachi calumniis suspectum in carcere habuerat, ac Senatus deinde rogatu dimiserat. Hanc ille, simulatque imperium accepit, injuriam est ultus in *Santabarenum*, ejusque fautorem Patriarcham *Photium*, quem sede sua depulit. Adversus *Bulgaros*, Rege eorum *Simeone* pacem turbante, infeliciter pugnavit; sed eos subinde *Turcarum* auxilio devicit. Imperavit (*e*) annos 25. menses 3. obiit anno 911. *Junii* 11.

c Zonar. Glycas. Leo Philosophus. d Curop. Zonar. Cedren. Glycas. Man. Photius ejicitur. e Zonar. Curop.

A. 900. Christi ad 966.

CAPUT XIII.

Italiæ *Reges, ac tumultus sub* Vidone, Lamberto, Berengario, Radulpho, Hugone: *& de* Germanorum *ad* Italiæ *regnum aditu*.

Ab anno circiter 900. ad 966.

PErpetui deinceps, in *Italia* præsertim & *Gallia*, civilium motus armorum exstiterunt, nunc ad hos, nunc ad illos transeunte regno, quarum vicissitudinum summam paucis exsequar.

Vidone, ejusque filio *Lamberto*, vita functis, in *Berengarium Italia* principatus reciderat; (*a*) sed huic æmulus à *Transalpina Provincia Ludovicus* excitus est ab *Adalberto Tusciæ* Marchione, *Bosonis* filius, ex *Hermingarde* filia *Ludovici* junioris Imperatoris, quem *Lothario* Imperatore natum suprà retulimus. Hic in fugam conjecto *Berengario*, *Romæ* à Papa imperii donatus est insignibus anno (*b*) 901. Qui post annos tres, ejusdem à quo vocatus erat, *Adalberti* proditione, *Veronæ* captus à *Berengario*, oculis & imperio privatur (*c*) *Augusto* mense anni 904. ut ait *Regino*; etsi *Gotfridus Viterb.* sequenti factum id asserat, ut & *Otho Frisingensis*.

(*d*) *Berengarius* ergo, sublato competitore, rursus *Italiæ* tonuit regnum, & à *Joanne X Septembri* mense, anno 915. est inunctus, ut ex ejus diplomatibus (*e*) *Sigonius* ostendit. Verùm *Adalbertus Eporediæ* Marchio, aliique proceres *Italiæ*, (*f*) *Radulphum Burgundiæ* Regem *Berengarii* tædio ad *Italiæ* regnum capessendum vocant. Nec ille cunctatus (*g*) anno 922. ut ait *Flodoardus*, eò contendit: ac *Berengarii* fusis copiis *Italiæ* Rex appellatus est, *Berengarius Veronæ*, quò se ex insidiis fuga receperat, *Flamberti* cujusdam insidiis occiditur (*h*) anno 924. Filiam habuit *Chiselam*, ex qua *Adalbertus* Eporeæ-

a Luithpr. l. 2. c. 10. Regino Marian. Gotf. Viterb. Joan Villan. l. 3. c. 4. *Ludov. junior Rex Italiæ.* *b* Diplom. ejus apud Sigon. 6. de Reg. Ital. Onuph. 3. de Rom. Princip. *c* Regino. Gotf. Otho l. 6. cap 15. *d* Luithpr lib. 2. *Berengarius Rex Italiæ.* Sigon 6. de Reg. Ital *e* Luithpr l. 2 c. 16. *f* Sigon. 6. de Reg. Ital. Flodoard. Onuph 3. Rom. Princ *g* Flod in Chron. Luithpr. c. 20. Sig. *h* Flod.

A. 900. Christi ad 966. *poredia* Marchio *Berengarium* genuit, qui Rex *Italia* postea fuit.

Radulphus, mortuo *Berengario*, regnum *Italia* haud diu retinuit. Quippe *Italorum* conspiratione *Hugoni Provincia* Comiti regnum defertur (*a*) anno 926. quem virum fuisse fortem, & pietatis perinde amantem ac literarum, scribit (*b*) *Luitprandus*: sed in libidines effusum concubinas habuisse plures; ex legitima porrò uxore *Alda Lotharium* suscepisse, qui cum eo postea regnavit. *Radulphus* in *Burgundiam* se recepit; (*c*) ubi anno 937. obiit, cùm annos regnasset 48. nimirum ex eo qui numeratur *Christi* 890. quo sibi ipse coronam imposuit, ac primus *Burgundia* Rex fuit, (ut ait *Sigebertus*) sive *Jurensis*, ac *Cisalpina Gallia*, ut *Flodoardus* in *Chronico* anno 973. eum nominat: qui *Conradum* huic filium successisse scribit.

a Luith. pr. 3.
b Luitph. 3. 5.
c Flod. Chro. Suppl. Regino.

Anno itaque *Christi* 926. *Italia* regnare cœpit *Hugo Arelatensis* Comes, (*d*) ac 20. circiter annos in ea dignitate mansit. *Romam* ea tempestate tyrannide premebat [*e*] *Marozia*, *Sergii* III. Papæ scortum: ex qua ille *Joannem* genuit, qui & ipse Pontificatum obtinuit. *Adalbertus* verò *Tuscia* Marchio *Albericum* ex eadem sustulit. Quæ cùm *Vvidoni Adalberti* ex *Bertha* filio nupsisset, eo mortuo, *Hugoni* convenit in manum, dotalem ei *Roma* principatum afferens anno 928. Sed ab *Alberico Marozia* filio statim eo est ejectus. Exinde *Lotharium* filium regni consortem adscivit anno 932. data ei conjuge *Adelaide Radulphi* filia.

d Sig. 2. Onuph.
e Luith. Pr. 2.13.

Berengarius II. Rex Italia.

Demùm *Berengarius* secundus *Berengarii* nepos adversus *Hugonem* res novas molitus ad *Othonem Germania* Regem profugit anno 939. inde post annos 6. reversus in *Italiam* nempe anno 945. *Hugone* ab omnibus derelicto, cum eo ita pactus est, ut is cum *Lothario* filio Regis vacabulo contentus usum regni ac rerum summam *Berengario* permitteret. Sic *Lothario* filio in *Italia* reli-

cto, in *Provinciam Hugo* rediit anno 947. biennio post mortuo *Lothario*.

A. 900. Christi ad 966.

Berengarius Regis titulum assumpsit (*a*) anno 950. unà cum *Adalberto* filio; cui cùm *Adelaidem Lotharii* viduam dare conjugem vellet, ea *Germania* Regem *Othonem* in *Italiam* invitavit; (*b*) eique anno 951. nupsit. *Berengarius Italiæ* regnum ab eo precariò quæsitum annos deinde circiter 12. habuit; donec Tyranni illius dominatu *Itali* omnes offensi ad *Othonem* rursus confugiunt. Hic (*c*) anno 962. in *Italiam* profectus, à *Joanne* Papa *Alberici* filio accepta imperii corona, primus è *Germanis* Imperator salutatus, [*d*] *Berengarium* post annos duos in *Bavariam* abduxit; qui (*e*) anno demùm 966. *Bamberga* obiit.

a Flod. b Regin. Suppl. Flod. c Flod. Reg. Lamb. Scaph. Joan Villan. lib 3. c. 5. à Otho primus Germanorum Imperator. d Lamb. e Reg. Suppl.

Hugonis Italiæ Regis insigne præ cæteris ad memoriam facinus exstat, quòd *Saracenos* à *Fraxineto* arce deturbavit, (*f*) quam illi in *Cottiis* sitam *Alpibus*, naturali munitam situ & inaccessam, ante aliquot annos occuparant, ex eaque in vicinas provincias excurrentes *Christianis* terrori erant & exitio. Hos anno 841. (ut scribit *Sigebertus*) *Græcanico* injecto passim igne profligavit *Hugo*.

f Luith. pl.

CAPUT XIV.

Germaniæ *Reges & Imperatores*, *ab anno circiter* 900. *ad* 985. Conradus, Henricus Auceps, Otho *I.* Otho *II.* & *quæ sub illis in Occidente memoria digna gesta sunt*.

PEr idem tempus in *Germania Arnulpho* Imperatori ejus filius à principibus (*g*) anno 900. substituitur *Ludovicus*; qui annos regnavit 12. neque tamen Imperatoris coronam aut titulum habuit. (*h*) *Hungari* eo regnante *Germaniam* pervagati, eodem superato Rege impunè prædas egerunt. (*i*) Obiit anno 911. cum eoque *Carolorum*

g Marian. Regino. Otho Frif. lib. 6. cap. 15. Gotfr. Viterb. Ursperg. h Regin. App. Lamb. i Regino. Herm.

rum posteritas in *Germania* defecit, ait (*a*) *Otho Frisingensis*.

Hujus in locum *Germaniæ* regnum obtinuit anno *Christi* 912. (*b*) *Conradus Conradi* filius ejus, qui ab *Adalberto*, sive *Alberto*, Comite *Francorum*, occisus est anno 905. Nonnulli tamen è primoribus ejus imperium detrectarunt, quos ille summa prudentia sibi adjunxit. Septem huic imputantur anni, qui in 918. desinunt: quo mortuus dicitur à *Mariano*, & (*c*) *Trithemio*, qui 10. Calendas *Junias* illum obiisse refert. (*d*) Moriens fertur mandasse principibus, ut ne alium sibi successorem deligerent, quam *Henricum Othonis* Ducis *Saxoniæ* filium, ex *Vitikindi*, qui à *Caroli M.* ad *Christianam* fidem perductus est, oriundum genere.

Igitur *Conradum Henricus* excepit *Auceps* dictus, quòd aucupio delectaretur, (*e*) anno 919. Qui de *Hungaris Germaniam* vastantibus memorabilem retulit victoriam. Duas anno ejus 3. & 15. *Sigebertus* adscribit. Priorem commemorat (*f*) *Luitprandus*, eamque divinitùs partam secundùm voti nuncupationem asserit, quo se *Simoniacam* hæresim funditùs exstincturum esse spoponderat; quod & *Sigebertus* anno assignat 922. posteriorem *Flodoardus* in *Chronico* anno 933. secundùm quam tributum ei genti pendere desierunt *Germani*, ait *Sigebertus*. Imperavit annos 17. obiitque (*g*) 6. Nonas *Julias*, ætatis 60. (*h*) anno 936. cùm *Romam* proficisci vellet. Hinc *Constantini* lanceam *Christi* clavis ornatam à *Radulpho Burgundionum* Rege vi expressit; quæ coram Imperatoribus præferri deinceps solita est. Id *Sigebertus* anno 929. retulit.

Otho Henrici Aucupis ex *Mathilde Theodorici Saxonum* Principis nata filius (*i*) anno 936. *Germaniæ* regnum iniit; idque (*k*) annis 37. tenuit, non minùs re ipsa, quàm appellatione magnus. *Sclavi*, seu *Boemi*, ab illo perdomiti, & hi quidem annorum 14. bello, quod cum eorum Rege

Boes-

A. 900. Christi ad 985.

a Marian. b Otho lib. 6. cap. 15.

Conradus Italiæ Rex.

c Luith pr. lib. 2 cap. 7. Reg. Gotfr. Otho lib. 6. c. 6. Lamb. Marian. d Trithem. in Hirsaug. Chron.

e Luith pr lib. 2. cap. 7. Regino.

f Lamb. Marian. VVitich. 2. Ditm. 2.

g Luith. pr lib. 2. capp. 8 & 9. h Reg. Marian. Gotfr. VVitich. 1. Ursperg. Gotfr. Viterb. i Marian. Lamb. Scab. Gotfr. Reg. k Gotfr. Viterb. VVitich. 6 2. Ditm. 2.

Boeslao, qui S. *Venceslaum* fratrem occiderat, gessit, ut ad annum 968. *Sigebertus* notat. Tum *Belgæ*, sive *Lotharingi*, quibus dux *Gisibertus* præerat, *Gerbergæ* sororis *Othonis* maritus; quo cum *Henricus Othonis* frater aliique primarii conspiraverant, (*a*) Qui omnes ab *Othone* superati sunt anno 939. quo *Ludovicus Francorum* Occidentalium Rex, *Caroli Simplicis* filius, in *Alsatiam* impressione facta, ab eodem *Othone* fugatus est.

Lotharingiæ regnum in victoris potestatem venit; (*b*) ac deinceps in Regum *Teutonicorum* ditione mansit. In *Italiam* vocatus exinde ab *Adelaide Lotharii Hugonis* filii vidua eam conjugem duxit; cùm *Edmundi* Regis *Angliæ* filiam priùs in matrimonium accepisset, ut ad annum 934. *Sigebertus* adnotat; ac *Berengarium* II. ad deditionem compulit, *Hungaros* (*c*) anno 955. internecioni dedit: adeo ut septem ex omni numero reliqui fuisse dicantur.

(*d*) Quam victoriam *S. Uldarici Augustani* Præsulis meritis adscripsit *Otho*, qui tum sanctitate præstans, Episcopatum iniit (*e*) anno 924. eoque 50. perfunctus annos, obiit anno 973. *Hermanno* teste. Postremò *Romam* profectus *Otho* Imperator acclamatus est anno 962.

Sic *Romanum* Occidentis Imperium à *Caroli M.* posteris ad *Longobardos*, ab iis ad *Saxones* pervenit. (*f*) Quorum primus *Otho* Imperator fuit, etsi *Germani* quidam Scriptores *Conradum* & *Henricum Aucupem* in numerum referant Imperatorum; quos tamen ideo prætermittunt alii quod ab *Romano* Pontifice uncti coronatique non fuerint. Quocirca primus è *Teutonicis*

(*g*) *Otho Magnus* Imperator Occidentis à *Joanne* Papa XII. coronatus est anno 962. Sed eo *Roma* digresso, *Joannes*, qui *Alberico* patre natus, *Octavianus* antea dicebatur, ab *Othone* deficiens, *Adalbertum Berengarii* filium *Romam* evocavit. Contra quos *Otho* reversus cum exer-

A. ære Christi ad 985.

a Flod. Regino.

b Otho. Fris. 6. 19 Gotfr. Viterb.

c Reg. Herm. Flod. ar.

d Otho Frising. 6. 20

S. Udalricus

e Herm. *Otho Imperator, deficiente Caroli stirpe.*

f Vide Othon. Fris. 6. 12. 13. Gotf. Vit Ursperg.

g Luith. c. 6. & seq. Otho Frif. 6. 21. & seq Regin Sigeb. Marian. Godefrid. Viterb Joan. VIII. L4. c. 1.

exercitu, fugatis ambobus, conventum Episcoporum *Romæ* celebravit; in quo *Joanni* Pontificatus abrogatur, eique suffectus est *Leo* (*a*) anno *Christi* 963. Rursus anno sequenti *Romanos* de improviso irruentes magna eorum cæde compescuit. [*b*] *Joanne* inter hæc Papa mortuo 2. Eid. *Maii* anni 994. ab iisdem *Romanis* subrogatus est *Benedictus*; quem *Otho* gradu dejectum secum in *Germaniam* abripuit.

(*c*) Post hæc *Græcorum*, quibus tum *Nicephorus Phocas* imperabat, perfidiam ultus, *Calabria* & *Appulia* illos expulit, ut quidam referunt, vel tributum ab illis exegit, ut *Ditmarus* lib. 2. prodidit. Mortuus est (*d*) anno 973. Nonis *Maii*, feria 4. ante Pentecostem, ait *Urspergensis* & *VVitichindus*, ac *Magdeburgi* sepultus est. *Hermannus* eodem ait anno *S. Uldaricum* obiisse 4. Nonas *Julias*, feria 6 quibus temporum notis indicatur annus *Christi* 973. qui Pentecostem habuit 11. *Maii*, litera E. Ita annos circiter 37. *Otho* regnavit: è quibus Imperator fuit 11. cum mensibus aliquot.

Otho II. à patre collega factus imperii, & à *Joanne* XIII. coronatus (*e*) anno 967 (*f*) natalis Dominici die, post illius obitum imperavit annos 19. mensesque 7.

(*g*) Huius *Theophania* conjux fuit *Constantini* Imperatoris filia. (*h*) Anno verò 982. adversus *Græcos Saracenorum* auxilio *Calabriam Apuliam*que repetentes infelicissimè præliatus est, cæsis ad internecionem copiis suis. Ipse natando interceptus, & clam dilapsus, vix effugit: (*i*) *Theophania Latinis* insultante, quòd eos populares sui vicissent; quæ res *Germanorum* illi conciliavit odia. (*k*) *Otho* ex animi mœrore in ægritudinem incurrens *Romæ* decessit (*l*) anno 983. *Decembris* 8.

A. 900 Christi ad 983.
a Regino. Lambert.
b Otho Frising. Sigeb. Reg.
c VVitiK. 3.
d Herm. Marianus Lambert. Ditm. 2. Ursper. VVitiK.
e Lamb.
f VVitich.
g Lamb. A. 972. VVitich. 3.
h Sigeb. Herm. Lamb. Goth. Dith.
i Sigeb.
k Ditm. 3.
l Marian. Herman. Lamb. Sigeb Ursperg.

CA-

A. 900. Christi ad 985.

CAPUT XV.

Orientis Imperatores Constantinus Porphyrogenitus & Zoe *mater*, Romanus, Nicephorus Phocas, Joannes Tzimisces.

GRæcorum (a) in oriente post *Leonem Philosophum*, *Alexander* illius frater pro tutore principatum iniit anno 911. cùm *Leonis* filius penè adhuc infans esset *Constantinus Porphyrogenitus* *Zoe* natus uxore, quam quartis nuptiis duxerat. Qua de causa *Nicolao* Patriarcha *Leonem* aditu Ecclesiæ prohibente, eodemque depulso, *Euthymius* successor illi datus est.

a Curop. Cedren. Zonar. Glycas. Contin. Man.

Alexander, simul ac præesse cœpit, *Euthymio* dignitatem abrogavit, & *Nicolaum* reduxit. Cùmque tredecim in imperio menses, nullis homine dignis, nedum Principe, gestis rebus, exegisset, in crapulam ac libidinem projectus periit *Junii* 7. anni 912. multo per nares & pudenda ejecto sanguine, cùm per convivium hausto largius mero, pila deinde se & equitatione vehementius agitasset.

(b) Tali orbatus tutela, haud magno sanè damno suo *Constantinus Porphyrogenitus* septennis puer imperavit, curam ejus capessente Patriarcha *Nicolao*, aliisque patriciis quibus eam moriens *Alexander* mandaverat; nec non *Zoe* matre; quæ ab *Alexandro* ejecta, de tutorum sententia revocata est. *Constantinus Ducas* Tyrannus opprimitur. *Bulgari Symone* Rege grassantes, & victoria tumidi, à *Leone Phoca* superantur; qui hoc successu ad spem occupandi animatus imperii, in eo conatu mortem reperit.

b Iid. *Constantinus Porphyrogenitus.*

Anno dehinc octavo Imperii, *Zoe* matre palatio submota, custos fit Imperatoris, ac pater, novo & ad hanc diem inusitato honoris genere, *Romanus Lecapenus Constantini* socer (c) moxque (d) *Septembris* 24. die Indictione 8 (qui est annus

c Glycas. Manasses. d Curop. Cedren. *Romanus Lecapenus.*

Anno Christi ad 945 nus 919] *Cæſar*, *Decembri Auguſtus* appellatur. Qui ſequenti anno *Chriſtophorum* filium ſuum ad idem faſtigium evexit, reliquos duos, *Stepha-*
a Curop. Cedr. 2. *num* & *Conſtantinum* anno 928. (*a*) Indict. 2. ipſo die natali *Chriſti*. Quin etiam *Theophylactum* filium ſuum Patriarcham fecit in locum *Stephani*, ætatis annum agentem 16 quo in gradu flagitioſiſſimè tres & viginti vixit annos, equorum alendorum ſtudio deditus: atque hic Indict. 14. *Februarii* 27. obiiſſe traditur à *Curopalata*, anno 956 quo tempore *Romanam* Sedem pari juvenis improbitate ac turpitudine decorabat *Alberici* filius *Octavianus*, qui *Joannes* XII. vocabatur; quod idem *Curopalata* & *Cedrenus* adnotarunt.

Tot firmato præſidiis imperio, *Romanus Conſtantinum* adſpernari cœpit, eique poſteriorem à ſe locum tribuere; maximè ubi cum *Bulgarorum* Rege *Petro* affinitatem conjunxit, data in matrimonium nepte, *Chriſtophori* filia. Quam hominis in Principem ſuum impietatem pari in ipſummet filii ejus impietate vindicavit Deus.
b Curop. Cedren. Sexto & vigeſimo anno, quàm ad Imperii collegium pervenerat, (*b*) Indict. 3. *Decembris* 16. Romanus à filio pellitur (qui eſt annus 941.) *Stephanus Romani* filius patrem *Auguſta* dignitate ſpoliatum in inſulam relegat. Cujus exemplo incitatus *Leonis* filius *Conſtantinus*, *Romani* ſtirpe deturbata, ſolus moderari cœpit imperium, quod per ebrietatem ac ſocordiam ad 15. annum uſque protraxit. Quip-
c Curop. Cedren. pe [*c*] Indictione 3. *Novembris* 9. *Chriſti* 959. *Romani*, ut ferebant, filii parricidio ſublatus eſt anno ætatis 54. cùm imperaſſet annos cum patre, *Alexandro* patruo, & matre 13. cum *Romano* 26 ſolus 15.

d Curop. Cedren. Zonar. Glyc. Conſt. (*d*) Paternæ haud diſſimilem indolem, hoc eſt mollem ac ſolutam, *Romanus* ad imperium attulit, quod anno 959 iniit, ac tribus annis & menſibus 4. adminiſtravit: obiitque anno 963. ætatis 24. Eo regnante *Nicephorus Phocas Cretam Saracenis* eripuit Indict. 4. anno 961.

Poſt

Post hunc imperavit ille ipse *Nicephorus Phocas* anno 963. cujus sordidum & illiberalem animum Annales notant; adeo ut Ecclesias immensis pensitationibus oppresserit. Idem tamen militari laude praeclarus, in *Cilicia Syria*que contra *Saracenos* secunda bella fecit, oppidaque quàm plurima & in his *Antiochiam* recepit. Hic est *Nicephorus*, ad quem nobili legatione perfunctus est *Luithprandus* ab *Othone* I. missus; quam legationem singulari libro ille descripsit. Periit *Theophanonis* conjugis & *Joannis Tzimiscae* insidiis, Indict. 13. *Decembris* 2. anno 969. cujus obitus insignis est Solis obscuratione, (*a*) quae *Decembris* 22. hora 3. contigisse dicitur, Indict. 12. anno 968.

A 963. Christi ad 969. Nicephorus Phocas.

Luithprandi legatio ad Nicephorum.

a Curop. Cedren. Lulphe.

(*b*) Anno itaque 969. *Joannes Tzimisces* Imperator salutatus est. Qui statim *Romani* filium *Basilium* & *Constantinum* collegas adhibuit. *Theophanonem Nicephori* uxorem, aliosque, quorum opera *Nicephorus* interfectus erat, Patriarcha jubente *Polyeucto*, relegavit. *Saracenos* ab *Antiochia* repulit. *Bulgaros* ac *Russos* devicit, atque ad pacis conditiones adegit. Quo confecto bello, triumphantis more *Constantinopolim* ingressurus, B. *Mariae* Virginis imaginem quadrigis, quae *Bulgaricis* constratae spoliis erant, impositam solemni per urbem pompa devexit, ut ejus victoriae decus & auctoritatem in ejus patrocinium transferret.

b Curop. Cedren. Glyc. Manass.

Joannes Tzimisces.

Eius pietas in B. Virginem.

Ejusdem pietatis argumentum est; quod aureis nummis, & obolis, primus Salvatoris impressit effigiem, cum hac inscriptione, JESUS CHRISTUS REX REGUM. Transactis in imperio annis 6. mensibusque totidem, à *Basilio* Cubiculario, cujus infinitam cupiditatem perstrinxerat, veneno dato mortuus est in expeditione *Syriaca Decembris* 4. anno 975.

A. 9?? Christi ad 985.

CAPUT XVI.

Francorum *res sub regibus* Carolo Simplice, Rodulpho, Ludovico Transmarino, Lothario, & Ludovico, *in quo stirps* Caroli *defecit*.

INter hæc *Francorum* in *Gallia* regnum ægrè *Caroli M.* posteri tuebantur, principum oppressi potentia; qui provincias, non ex voluntate Regis ad tempus, sed perpetuo jure, quasi proprias, habebant. Inter hos eminebat *Rutbertus Rutberti* illius, qui à *Northmannis* anno 867. in acie interfectus erat, filius, *Odonis*, sive *Eudonis* frater ejus, qui *Carolo Crasso* substitutus est, & *Heribertus Veromanduorum* Comes; (*a*) cujus sororem *Rutbertus* conjugem habebat, ex eaque *Hugonem* genuerat. Regnabat in *Francia* tunc *Carolus* cognomento *Simplex*; qui, *Eudone* mortuo, ab anno 898. solus regium nomen obtinuit. Hic *Lotharii* regnum anno 912. ditioni suæ addidit, quod ex ejus diplomatibus constat. (*b*) Eodemque anno cum *Danis*, seu *Northmannis Galliam* populantibus pacem ac fœdus sanxit, *Gisla* filia *Rolloni* eorum duci in matrimonium data; (*c*) quod suprà memoravi.

a Aimoin. 5 c. 43. *Carolus Simplex.*

b Dudo lib. 2. de Mor. & Act. Northm. *Cum Northmannis pax facta.* *c* Cap. 18

Senescente dehinc auctoritate regia, consensu facto, principes apud *Suessionas* ab *Carolo* desciscunt, (*d*) anno 920. quòd is *Haganonem* mediæ sortis hominem ad summam potentiam evectum interioribus consiliis adhiberet. Destitutum ab omnibus Regem *Heriveus Remensis* Episcopus privatis sustentavit opibus, cum eoque proceres in gratiam reduxit. Sed ea malè sarta biennio post in exsecrandum facinus erupit. (*e*) Anno 922. *Robertus* factione principum Rex eligitur, & ab *Heriveo Remensi* Episcopo, *Junio* exeunte, consecratur. Quod scelus in utriusque vertit exitium. Triduo post moritur *Heriveus*. (*f*) Sequente anno *Robertus* cum *Hereberto*, cujus sororem

d Flod. Chron. *Carolus destituitur.*

e Flod. *Robertus regnum usurpat.* *f* Flod. Chron. Odoran. à Pith. editus p. 217. Aimoin. 5 c. 43.

rem

lem duxerat, & ex ea nato *Hugone* filio, in *Suessionibus* contra *Carolum* pugnans occubuit, (*a*) trajecta per os lancea; ut ea qua fefellerat, parte perfidiæ dare se pœnas ostenderet. Moriens tamen victores suos reliquit. Ea pugna incidit in (*b*) *Junii* 15. quam Dominicam fuisse vetus *Chronicon* testatur; ex quo annus colligitur *Christi* 923. Haud multò post, quasi vacuam ad regni possessionem accitus est *Rodulphus Burgundiæ* Dux, & apud *Suessionas* solemni ritu salutatus. (*c*) *Carolus* ab *Heriberto*, prætextu reconciliandæ gratiæ perductus, in castellum *Theodorici* ad *Matronam* includitur. Unde *Peronam* translatus postea, decessit (*d*) anno 929 relicto ex *Eadgina Alstani Anglo Saxonum* Regis filia *Ludovico*, qui, parente capto, ad avum profugit in *Britanniam*, indeque reversus postea regnavit. Itaque post *Eudonis* obitum, imperavit *Carolus* annis 25. nempe ab anno 898. ad 923. At in ejus diplomatibus, quæ in *Originibus Monasterii S. Dionysii* ad urbem leguntur, regni primordium ex anno 893. sumitur; quo adversus *Eudonem* creatum illum à *Francis* esse Regem suprà meminimus. In eorum uno quippe subscriptio ista legitur: *IV. Id. Febr. Indict. I. anno V. regnante gloriosissimo Rege Carolo, redintegrante* 1. Hic est annus 898. quo, *Eudone* 3. *Januarii* vita functo, novum cœpit exordium regni, cùm prius ab anno 893. procederet. Rursus in altero diplomate: *Datum V. Cal. Jun. Indict. V. anno XXV. regnante Carolo Rege gloriosissimo, redintegrante XX. largiore verò hereditate indepta VI.* Annus hic indicatur 917. qui sextus est ab occupato *Lothringiæ* regno, & vicesimus ab anno 898. quintus autem & vicesimus ab 893. Ex quo evidens est duodenni majorem contra quàm *Sigebertus* prodidit, cùm primùm regnavit, fuisse *Carolum*, quem anno 879. in cunis jacuisse antea demonstravimus.

A. 923. Christi ad 923.
a Regino.
b Odoran.
Robertus perfidiæ pœnas luit. Rodulphus fit Rex Franciæ.
c Flod. Aimoin. Regin. Odoran.
d Flod.
Caroli Simplicis regnum.
Error Sigeberti.

Carolo ad eum modum exauctorato, *Franco-*

 rum

A. 920. Childil. ad 983. Rodulphus regnum. a Odoran. Aimoin. 5 c. 4. b Flod. A. 923. Glaber. 1 c. 2. c Fragm. Chron. Flor. à Pith. edit.

rum Rex *Rodulphus* anno iniit 923. quem de *Hugonis* aliorumque principum sententia à *Carolo* jam capto renuntiatum esse *Odorannus* & *Aimoinus* referunt (*a*) Fuit hic *Richardi* filius, *Roberti* gener; cujus filiam *Emmam Hugonis* magni sororem duxerat. (*b*) *Danos* in *Aquitania* grassantes penè ad unum occidit. *Heriberti* verò & *Hugonis* factionibus exercitum regnum ad annum extraxit 936. (*c*) quo mortuus, in *S. Columbæ* Cœnobio apud *Senonum* oppidum sepelitur, anno regni 13. atque eodem anno 936. *Henricum Aucupem Germaniæ* Regem excessisse suprà docui; ac *Flodoardus* eo ipso Lunam defecisse scribit pridie Nonas

d Flod. Aimoin. 5. c. 41.

Septembris. Hunc *Urspergensis Abbas* perperam cum *Rodulpho* altero confudit; quem ab *Italis* ad regnum vocatum & ab *Hugone* pulsum esse, antè significavimus. Sed diversos fuisse non est dubium; idque *Flodoardus* ostendit anno 923. 935. & 937. ubi *Italicensem* illum *Cisalpinæ Galliæ* ac *Jurensem* appellat Regem; & anno 937. altero post *Franciæ* Regem obiisse narrat.

e Flod. Ludovicus Transmarinus.

(*e*) *Ludovicus Simplicis* filius ab *Hugone* revocatus ex *Anglia* regnum adiit anno 936 quem ab transmarina illa peregrinatione *Transmarinum* vulgò nominant. Nihilo quietiùs huic quàm patri *Carolo*, regnum *Heriberti* & *Hugonis* ambitio fecit. *Lotharingiam* tamen, qua, desperatis rebus suis, *Henrico Germaniæ* Regi *Carolus* cesserat, armis repetens, ab *Othone Henrici* filio depellitur

f Flod. Reg. Herm. Contr. Ursperg.

(*f*) anno 939. quo *Gislebertus Henrici* gener *Lotharingiæ* Præfectus cum aliis rebellibus ab *Othone* victus occidit: cujus conjugem *Gerbergam Othonis* sororem in matrimonium *Ludovicus* accepit.

g Glaber. 1 c. 5. Heriberti mors miseranda. h Flod. i Vuillel. Gemm. 1. c. 12. Hist. Norm.

(*g*) *Heribertus Viromanduorum* Comes, homo seditiosus ac perfidus, miseranda morte periit, admissum scelus in *Carolum* identidem detestans, (*h*) anno 943. (*i*) eodem scilicet, quo *Vuillelmus* ejus gener *Rollonis* filius *Northmanniæ* Dux. Quam provinciam *Ludovicus* tutoris invadens nomine, *Ricardum Vuillelmi* filium abduxit.

Sed

Sed eo ab ſuis recepto, captus ipſe poſtmodum, *Hugonis* interventu dimittitur. Cujus ſubinde potentiam non ferens, *Othonis* conjugis ſuæ germani implorat auxilium. Qui (*a*) anno 9;8 ingenti in *Gallias* ducto exercitu, expugnatiſque aliquot oppidis, & obſeſſa fruſtrà *Rothomago*, haud magnum operæ pretium tulit; (*b*) tametſi *Germani* Scriptores expeditionem illam in majus extollant.

A. Chriſti ad 985
a Flod.
Otho Imperator in Gallias irrumpit.
b Urſpergh. Vittich.

Obiit denique *Ludovicus* anno [*c*] 954. (*d*) *Septembri* menſe cùm admiſſo equo lupum inſequens & in terram collapſus, attrito corpuſculo, in lepram incidiſſet. Sepultus eſt *Durocortori Remorum* in Baſilica *S. Remigii*. (*e*) Filios ex *Gerberga* ſuſcepit duos, *Lotharium*, & *Carolum*. Annos illi 16. *Aimoinus* aſſignat; ſed biennio ampliùs imputatur.

2. Alter. Krant 30 c 2.
c Flod.
Aimoin. 5 c 41.
d Aimoin ibid.
e Aimoin 5. c. 44.

Lotharius paterni ſimul regni & calamitatis hæres ortus eſt (*f*) an. 954. pridie Idus *Novembris Remis* inunctus, regiæque majeſtatis imaginem ad annos circiter duos & triginta ſuſtinuit. (*g*) Anno hujus tertio, *Chriſti* 956. mortuus eſt *Hugo Magnus Aurelianenſis*, Dux *Francorum* 15. Calendas *Julii*, & in Baſilica *S. Dionyſii* ad urbem ſepultus, filios tres reliquit ex (*h*) *Hatbuide Othonis* Imperatoris ſorore, *Hugonem Capetum*, *Othonem*, & *Henricum*, filiam *Emmam*, quæ *Richardo Northmannorum* Duci nupſit. *Hugo Francorum* Ducatum poſt patrem ſortitus eſt. *Otho Burgundiæ*, poſt *Giſlebertum*: *Othoni* paulò poſt mortuo ſucceſſit *Henricus*.

f Flod. Odoran.
g Orderic. Vital. l. 1. Aimoin 5. cap. 44.
h Sigeb. A. 991. Glab. 2. c. 4.

(*i*) *Lotharius* anno 955. cum *Hugone M.* bellum geſſit in *Pictonibus* adverſus *Vuillelmum* Ducem. Tum *Lotharingiæ*, ſive *Interamnenſis Belgicæ* recuperandæ cauſa, quam *Otho* II. *Carolo* fratri ipſius (*k*) anno 977. permiſerat, *Othonem Lotharius* oppugnavit. Quem de improviſo *Aquiſgrani* fortè morantem & imparatum opprimens, conjecit in fugam (*l*) anno 978. Hanc ignominiam ut aboleret *Otho*, *Remorum*, ac finitimarum civita-

i Flod. A. 960.
k Flod.
Lotharii cum Othone bellum.
l Sigeb.

tum, & *Parisiensium* agros infinito pervagatus exercitu, (*a*) dum *Axonam* fluvium in reditu transmittit, insequente *Lotbario*, cum impedimentis haud paucos milites amisit.

(*b*) Aliquantò post *Lotbarius* cum *Othone* colloquio habito super *Charum* fluvium. *Lotharingiam* ei remisit: quo facto principum ab se voluntates alieniores reddidit. (*c*) Itaque post annos aliquot, eadem iterum tentata, captoque *Virduno*, sed mox reddito, decessit, (*d*) anno 986. ac *Remis* sepultus est, in basilica *S. Remigii*.

Postremus è *Caroli* genere *Ludovicus Lotharii* filius, anno 986. iniit regnum, *Hugoni* à moriente patre commendatus, ac nulla re gesta celebris, sine prole *Compendii* mortuus, in Ecclesia SS. *Cornelii* & *Cypriani* sepelitur anno 987. In eo *Caroli* progenies, ac secunda Regum familia desiit, anno post inaugurationem *Pipini* 235.

Nec illud omiserim, duas in Annalibus super *Lotharii* & *Ludovici* regno sententias occurrere. (*e*) Alii *Lotbario* annos 22. circiter adscribunt, mortuumque faciunt anno *Christi* 976. *Ludovico* porrò ejus filio 9. annos assignant. (*f*) Alii longè & numero & auctoritate potiores nobiscum faciunt.

(*g*) *Ludovico* sine prole defuncto, regnum ad *Carolum* ejus patruum *Ludovici Transmarini* filium jure pertinebat, qui tum *Lotbaringia* Dux erat, ex anno 977 ut refert *Sigebertus*, ideo factus, ut *Lotharii* fratris conatibus obsisteret, in eumque *Francorum* inclinabant studia. Sed dum ille cunctando *rem ad consilium defert*, (*h*) ut *Sigebertus* ait, (*i*) in *Hugonem Capetum* rerum summa transfertur. Qui *Hugonis Magni*, cognomento *Abbatis*, filius erat ex *Hauvide* sorore *Othonis* primi ejus nominis Imperatoris. Quam ad principum auctoritatem *Ludovici* quoque (*k*) postremi è stirpe magni *Caroli Francorum* Regis voluntas accesserat; qui (ut *Odorannus* scribit) (*l*) regnum moriens *Hugoni* donaverat. (*m*) Igitur anno

987. re-

A. 900. Chalili ad 985. a Sigeb. Herm. Lamb. Aimoin. 5. c. 45. VVil. Nang. Chron. b Sigeb. Aimoin. Od. de Utic. l. 1. Glab. c. 3. c Sigeb. Aimoin. d Sigeb. A. 984. e Sigeb. f Sigeb. VVil. Nang. Chron. Aimoin 5. c. 45. Odoran. Od. de Utic. l. 1. g Sigeb. Ivo Carn. in Chron. VVil. Nang. Chron. Aquit. apud Pith. Fragm. Fel. to. Chr. apud eund. h Aimoi. Suppl. l. 5. c. 44. Sigeb. Nang. i Anno 987 & Nang. k Glab. l. c. 2. Odoran. l odor. à Pith. edit. m Fragm. Flor. ab Pith. editum

987 regium *Hugo* insigne cepit *Novioduni* in *Belgica*, (a) & 5. Nonas *Julias* apud *Remos* est inunctus. Quod ægre ferens *Carolus* bellum in eum haud cunctanter movet, ac *Laudunum* imprimis occupat (b) anno 988. Cæterum in eodem oppido brevi post obsessus ab *Hugone*, (c) secundo obsidionis mense subita è portis eruptione facta, haud paucos interficit; reliquos perterritos cum *Hugone* in fugam conjicit, urbem obsidione liberat. *Durocottorum* exinde *Remorum* capit proditione *Adalgarii* Presbyteri, anno (d) vel 989. (e) vel sequente, (f) atque in ea urbe *Arnulphum* Episcopum constituit *Lotharii* fratris sui ex concubina filium, *Adalberone*, qui tum ei præerat Ecclesiæ, *Laudunum* abducto, ubi paulò post excessit è vita. (g) *Hugo* verò quàm maximis contractis copiis inclusum *Lauduno* cum uxore sua *Herberti Trecarum* Ducis filia *Carolum* oppugnat. Dicitur tunc (h) *Ascelinus*, sive (i) *Anselmus* *Laudunensis* Antistes, ex intima *Caroli* amicitia, ejusque consiliorum particeps, fœdam rem fecisse; quippe *Hugonem*, ut ferunt, noctu in urbem introduxit, eique *Carolum* prodidit, (k) per dies sanctioris hebdomadæ. Est inter epistolas *Gerberti* qui ad *Romanum* Pontificatum evectus *Silvester* dictus est ejus nominis secundus, epistola quædam ad *Azylinum*, sive *Ascelinum*, *Laudunensem* Episcopum plena acerbitatis ac stomachi; in qua perfidiam illi in Regem exprobrat; non utique in *Carolum*, quem capitalem habebat hostem; sed in *Hugonem*, cujus filii *Roberti* institutioni præfuerat. Simul *Ascelinum Romam* ad causam dicendam evocat, ut ex eo conjectura sit, eumdem, qui semel *Carolo* fidem fefellerat, non majorem *Hugoni* postea præstitisse. (l) Quanquam *Adalberonem* reperio per id tempus, quo captus est *Carolus Lauduni* Episcopum fuisse.

(m) *Hugo Carolum* in potestatem redactum *Aurelianos* abduxit, ubi turri inclusus diem obiit. Reliquit ex priori conjuge filium (n) *Othonem*, qui

A. 984 Christi ad 1106.
a Id.
b Sigeb. Nang.
c Id.
d Nang.
e Sigeb.
f Id.
g Nang.
h Fragm. Hist. Aquit. & Aimoin. 5. c. 44.
i Nang.
k Fragm Hist. Aquit. à Pith. edit. De Ascelino Episcopo Laudunensi.
l Gerbertus apud Masson. in Hist. Reg. Franc. & Rober. in Gall. Christ.
m Aimoin. Suppl. 5. c. 44. Nang.
n Sigeb. 991.

A 900. Christi ad 985.

qui & *Lotharingiæ* Ducatum post patrem habuit: ex uxore verò altera *Ludovicum*, & *Carolum*. Quorum ille *Lotharingiæ* Dux post patrem fuisse proditur ab *Vvillelmo Nangio*, (*a*) aliisque Scriptoribus. Sed *Sigeberto* plures assentiri video. Ambos istos in carcere natos esse tradunt (*b*) Annales aliqui: (*c*) & à *Francis* expulsos receptum ad Imperatorem habuisse.

(*d*) Duas prætereà filias suscepisse *Carolus* dicitur; *Haridam*, & *Ermengardem*: hæc *Namursiæ* nupta Comiti; ex eaque *Balduinus* originem traxit *Hannoniæ* Comes, cujus filiam *Isabellam* *Philippus Augustus* conjugem duxit; quæ *Ludovicum* VIII *Sancti* patrem peperit; ut ea ratione *S. Ludovici* posteri maternam saltem ab *Carolo Magno* stirpem duxerint. Ita *Vvillelmus Nangius*.

(*e*) At *Hugo* conceptum in *Arnulphum Remensem* expromens odium dedit operam, ut eis, Concilio Episcoporum apud *Remos* coacto, loco moveretur; eumque *Aurelianis* in carcere annos tres detinuit; ac *Gerbertum*: quo, ut dixi, præceptore usus erat *Robertus* ejus filius, illi successorem dedit anno 992. Qua re commotus *Joannes* XV. *Romanus* Pontifex, Episcopis omnibus, qui id fecerant, sacris interdixit, effecitque, ut, summoto *Gerberto*, in integrum restitueretur *Arnulphus*. Quod sub *Gregorio* Papa, & *Roberto* Rege perfectum esse (*f*) *Aimoinus* indicat.

Cluniacensis Ordo seculo isto cepit initium à *Bernone* Abbate *Gigniacensi*, viro illustri quem anno 912. morientem ait *Sigebertus*, *Odonem* olim Musicum, *Cluniacensis* Abbatem Cœnobii fecisse: *Odonem* porrò 937 decessisse, eique successisse *Ademarum*: huic anno 943. *Majolum*: tum *Odilonem* anno 992. idem *Sigebertus* affirmat.

a Chro. Dionys. Nicol. Gill. Vide Hallan.
b Aimoin. 5. c. 4 & Fragm. Aquitan.
c Fragm. Aquit.
d Vill. Nang. Till. in Comm.
e Aimol. 5. c. 45 Sigeb. A. 992.
f In vita S. Abbon. Flor. c. 11

C A-

A. 984. Christi ad 1106.

CAPUT XVII.

De rebus Occidentalis Imperii sub Othone *III.* Henrico *II.* Conrado, Henrico *III.* & *hujus schismate, ab anno* Christi 984 *ad* 1106.

PUer admodum in *Germania* regnavit *Otho* III. (*a*) anno 984. Imperatoris titulo coronaque *Romæ* donatus à *Gregorio* V. Pontifice anno 990. biennio post (*b*) *Crescentium* per honorem Consulatus in eadem urbe tyrannicè grassantem, & inexpugnabili septum arce, capitis damnavit. Cujus uxorem in matrimonium acceptam postea dimisit. Nam priorem *Augustam Mariam Aragonum* Regis filiam admirabili exemplo justitiæ apud *Mutinam* flammis addixisse fertur; quod ita contigisse narrant. (*c*) Forte Imperatrix non minùs casti quàm formosi Comitis amore capta, ab eo repulsa cùm esset, hunc ipsum illius, quod designarat, tentati flagitii apud virum detulit; qui in juvenem extemplo capitalem sententiam dixit. Comitis uxor, quam rei totius conscium moriturus fecerat, Imperatorem in tribunali jus dicentem adiens, coram & viri innocentiam & Imperatricis scelus aperuit; & ad utriusque fidem faciendam, candentem manu laminam illæsa contrectavit. Quo indicio convicta Imperatoris uxor impudicitiæ simul & calumniæ pœnas incendio dedit.

Otho III. *a* Otho Frising. 9. c. 23. Lamb. Herm. *b* Lamb.

c Lamb. Gisler. l. 1. c. 4. Gotfr. Viterb. Crantz. *Memorabile justitiæ specimen in Othone.*

(*d*) Fama est eodem imperante *Gregorium* V. Imperatoris creandi jus certorum principum suffragiis illigasse; quos & numero septem vel iste ipse, vel successor ejus quispiam, constituisse creditur. (*e*) *Hungari* & *Transsylvani* sub eo *Christianam* amplexi sunt fidem.

Viri per id tempus sanctissimi vixere, *Romualdus*, *Adalbertus* in *Prussia* martyrium passus, (*f*) *Stephanus Hungariæ* Rex, (*g*) *S. Majolus Cluniacensis*

d Vide Bellarm. l. 3. de Transl. Imp. c. 1. Baron. A. 996. *e* Vita S. Steph. apud Sur. 15. Aug. Bonfin. Dec. 2. l. 1. *f* Vita ejus 20 Aug. *g* Sigeb.

A. 981. Christi ad 1106.

censis Abbas ex anno 943. Doctrina præstitit *Gerbertus* ex *Remensi* & *Ravennati* sede ad *Romanam* evectus ab *Othone* anno 999. sub *Silvestri* II. nomine (*a*) Mortuus est *Otho* anno 1002. *Januarii* 23.

(*b*) *Othone* sine liberis defuncto, *Henricus Bavarus* ejus nominis secundus ab *Aucupe*, Imperatorii tituli primus, annos imperavit circiter 23. Insignia sumpsit Imperii (*c*) anno 1014 à *Benedicto* VIII. (*d*) quo tempore *Græci* cum *Northmannis*, & cum utrisque *Saraceni* de *Apuliæ* possessione certabant. *Northmanni* sub initium ferè Imperatoris *Henrici* in eam oram *Italiæ* adventare cœperant. Quòd ut gestum sit, non abs re fuerit exponere.

(*e*) Scribit *Leo Ostiensis* anno septimo *Arnulphi Casinensis* Abbatis, cujus annum tertium, congruere dicit anno *Christi* 1014 ut primus sit *Christi* 1012. *Northmannos Apuliam* incursare cœpisse; (hic erit annus 1018.) cùm ante annos fermè sedecim eò primùm advenissent. Quippe sub annum *Christi* 1002. *Northmanni* quadraginta ex *Hierosolymitana* peregrinatione redeuntes *Salernum* appulerunt, egregio corporis habitu, belloque strenui. Tum oppidum à *Saracenis* obsidebatur; eratque in eo *Gaimarius* Princeps, quem *Northmannicæ* fuisse stirpis *Pandulphus Collenutius* est auctor in tertio *libro*, qui jam tum ex anno *Christi* 900. per *Æmiliam*, *Flaminiam*, *Tusciam*, & *Campaniam Northmannorum* arma inferri cœpisse narrat. Ergo illi quadraginta cùm à Principe arma & equos impetrassent, eruptionem in hostes fecerunt, ac plurimis interfectis, reliquis in fugam conjectis, mirabilem victoriam adepti sunt.

Tanto obstrictus beneficio *Gaimarius*, magnis oblatis muneribus, ac majoribus ostensis, retinere illos apud se studuit. Sed cùm neutrum obtinuisset, quòd & ex solo Dei amore gratuitam hanc à se collocatam operam dicerent, neque à patria diutiùs abesse possent, legatos cùm eis profi-

a Lamb. Herm.
b Dithm.
c Joan. Villan
e Herm. Lamb. Sigeb. Ursperg
d Pand. Collen l. 3. p. 96.
e Lib. 2. Chron. Casin c. 38 c. 51
Northmannorum adventus in Apuliam.

proficisci jubet, qui citrea mala, & id genus alios regionis illius fructus, cum pretiosis vestibus, equorumque phaleris ostentantes, ad fertilem tantorum bonorum adeundam provinciam *Northmannos* excitarent. Fortè sub idem tempus evenit, ut *Giselbertus* & *VVillelmus Repostellus* summo inter *Northmannos* loco nati à se invicem dissiderent, & *Giselbertus* coram ipso Duce *Northmanniæ Roberto* in venatu *Repostellum* occideret. Qui *Roberti* ac propinquorum *Repostelli* iram veritus, cum quatuor fratribus suis *Rainulfo*, *Asclittino*, *Osmundo*, ac *Radulfo* aliisque Nobilibus, *Salernitanos* legatos in *Apuliam* secutus est. (*a*) At *VVillelmus Gemmeticensis* Monachus eum, qui cædem fecit, *Osmundum Drengorum* nominat. Ubi in *Italiam* pervenerunt, ad *Pandulphum Capuæ* Dynastam adjunxere sese; ac sub eo aliisque Principibus stipendia facientes, contra *Græcos* & *Saracenos* utilem & gloriosam navarunt operam. Nec suas res interim neglexerunt. Nam *Apuliæ* potiti oppidis aliquot, suæ gentis Duces sibi præfecerunt, quorum primus *Turstinus* cognomento *Scitellus* à *VVillelmo* traditur. (*b*) *Pandulphus Tristanum* vocat, qui ejus successores ad *Robertum* usque *Viscardum* memorat, paulò secus ac *VVillelmus*, (*c*) *Tancredus* quidam in *Northmannia* fuit, qui ab *Alta-villa* cognomen accepit. Hic duabus ex uxoribus filios susceperat duodecim, *Sarnum*, *Gotfredum*, *Drogonem*, *Tancredum*, *Guillelmum Ferrabrachium*, *Humfredum*, *Robertum VViscardum*, *Rogerium*, *Richardum*, *Gotfredum* alterum, *Frumentium*, *Molugelum*. Ex his *Guillelmus Ferrabrachius* ab iis *Northmannis*, qui *Apuliam* incolebant, Dux eligitur; qui *Saracenos* pariter *Græcosque* debellavit. (*d*) *Saraceni* rursus *Apuliam* adorti, divisis bifariam copiis, eodem tempore *Capuam* & *Barium* oppugnant. Sed *Barium Gregorius Græcorum* Dux, *Venetorum* adjutus viribus, obsidione solvit, *Capuæ* opem attulit *Henricus*

A. 984. Christi ad 1106.

a Lib. 7. cap 3.

b Lib. 3. p 94.

c Pand.

d Pand. 3. p. 96.

ricus Imperator, qui *Romæ* tunc erat, & à *Benedicto* Pontifice anno 1014. ut paulò antè demonstravi, coronam acceperat. Is, *Saracenis* devictis, *Græcos* eodem impetu compressit, ac *Trojam* iis eripuit; quod oppidum nuper in *Apulia* conditum ab illis fuerat, atque ita pacem *Italiæ* reddidit. Ita *Pandulphus*. (*a*) At *Leo Ostiensis* hanc Imperatoris expeditionem, qua *Trojam* eodem illo anno, quo condita est à *Græcis*, deditione cepit, Dominicæ Incarnationis anno 1022. accidisse scribit: (*b*) quo tempore cùm in *Casinense* Monasterium venisset, ibidemque graviter ex calculo laboraret, noctu ei S. *Benedictus* apparuit; fidemque fecit suum in eo loco iacere corpus, de quo hactenus dubitabat, & eodem momento sanitatem illi reddidit.

(*c*) Brevi postea sanctitate pollens perpetuum cum *Kunegunde* servatum in matrimonio virginitatis florem in cœlum extulit (*d*) anno 1024. tertio Eidus *Julias*, & in *Bambergensi* Ecclesia, quam cum Episcopio ibi construxerat, est sepultus. (*e*) Hic cum *Stephano Hungariæ* Rege peræque sancto affinitate iunctus est, data ei in matrimonium sorore *Gisia*. Cujus studio *Hungari Christianam* ad fidem conversi. Hoc Imperatore S. *Abbo Floriacensis* Abbas in *Vasconibus*, dum rixantibus inter se medius intervenit, confossus, inter Martyres adscribi meruit (*f*) anno 1004. Indictione 2. *Novembris* 13. multis post obitum prodigiis illustris redditus. (*g*) S. *Heribertus Coloniensis* Episcopus eodem imperante moritur anno 1021. (*h*) Sequens annus novo & compendiosiori Musicæ generi dedit initium inventore *Aretino* Monacho *Guidone*: à quo notæ illæ sex, quibus hodie utimur, institutæ feruntur.

(*i*) *Conradus* anno 1024. *Germaniæ* Rex, Imperator anno 1026. salutatur. Ad hunc *Rodulphus Burgundiæ* Rex moriens coronam suam cum regno destinavit [*k*] an. 1032. quod ille anno sequente adiit, (*l*) quo Sol defecisse traditur *Junii* 29. hora

A. ort. Christi ad 1106.

a Lib. 2. c. 10. & seq. Idem habent Herman. Ursperg.

b Id. c. 44.

c Leo Ost. l. 2. c. 4, & c.

d Herm. Sigeb. Lamb. Otho Frisi l. 6. c. 27. Ursperg.

e Sigeb. 10. 16.

f Almoin in ejus vita cap. ult. Glab. 3. c. 1. Sigeb.

g Herm. Sigeb.

h Baron. Sigeb. anno 1018

Conradus

i Herm. Marian. Ursperg. Sigeb.

K lid.

l Glaber. Herman.

hora 6. *Sigebertus*, qui id anno 1034. assignat, *A. Christi ad 1106.*
Rodulphum ait offensum *Burgundionibus*, quòd in
Regem suum insolentes esse pergerent, regnum
suum in *Conradum* transtulisse; quod ex *Arnulphi* Imperatoris tempore plus centum & triginta
annis gentis suæ Reges obtinuerant; atque ita
denuò *Burgundiam* in provinciam esse redactam.
Hoc illud *Burgundiæ* regnum est, quod anno 890. *Burgundia regnum esse desiit*
Rodulphus auspicatus est, ut ex *Sigeberto* suprà
cap. 13. meminimus. Id ægrè ferentem *Odonem*
Campaniensem Rodulphi sororis filium narrat *Sigebertus* idem, cùm ab *Conrado* eam provinciam impetrare nequisset, contra ipsum bellasse, ac *Lotharingiam* oppugnasse. Sed ab *Gothelone* Duce
apud *Barum*, magna cum strage *Francorum*, victum in acie cecidisse; (*a*) quod in annum incidit 1034. Biennio post obiit *Conradus* pridie Nonas *Junias*, ac *Spiræ* sepultus est. (*b*) Quem annum Solis defectio illustrem facit undecimo Calend. *Septembris*, hora sexta, feria 4. in Annalibus notata, anno *Christi* 1039. Imperavit annos
15. (*c*) *Conrado* regnante obiit sancta *Kunegundis*
anno 1038. eodemque *S. Stephanus Hungariæ* Rex,
cui *Petrus* successit.

a Herm. Lamb. Ursperg. Sigeb. *b* Glaber 4. c. 9. Herm. Ursperg. Sigeb. *c* Herm. Marian.

(*d*) *Henricus* Imperatorum eo dictus nomine
secundus, Regum tertius, *Conrado* patri subrogatus est anno 1039. à quo *Bohemi* bello subacti,
necnon & *Hungari*, qui *Petro* Rege suo ejecto
Ovonem sibi præfecerant. Sed hoc *Henrici* armis
expulso, *Petrus* in integrum restitutus est. (*e*)
Ab hoc Imperatore *Leo* IX. Pontifex *Beneventum* accepit, ea lege, ut *Bambergensis* Ecclesiæ
tributum remitteret. Floruit hac ætate *Marianus Scotus* nobilis Chronologus, qui anno 1056.
Fuldensem se Monachum factum esse testatur (*f*)
Moritur *Henricus* anno 1056. tertio Nonas *Octobres*, cùm regnasset annos 17 [*g*] Reliquit ex
Agnete VVillelmi Pictavorum Comitis filia *Henricum* hæredem. Hoc imperante *Petrus Damianus* eruditissimus ac sanctissimus est habitus, (*b*)
qui

d Marian. Herm. Lamb. Ursperg. Glab. 3. c. 2 & 4. Sigeb. *Henricus III.* *e* Leo 2. Ost. c. 20. *f* Marian. Lamb. *g* Glab. 5. c. 1. *h* Leo Ost. 2. c. 302.

A. 974. Christi ad 1105. *Henricus IV.*

qui anno deinde 1057 ab *Stephano* X. Cardinalis & Episcopus *Ostiensis* est factus

Anno *Christi* 1056. *Henricus* Imperatorum eo nomine III. Regum *Germaniæ* IV. (*a*) quinquennis puer regnum auspicatus est, quod magno *Christianæ* rei damno ad duos & quinquaginta perduxit annos. Fœdo quippe ac perpetuo ferè dissidio ab *Romano* Pontifice divulsus est, (*b*) quòd Episcopos & Abbates partim pretio, partim privata auctoritate constitueret, quam *investituram* appellant vulgò. Præcipuum illi cum *Gregorio* VII. ingentium animorum Pontifice certamen fuit: qui (*c*) anno 1073 *Alexandro* II. successit, *Hildebrandus* antea dictus. Initium Schismatis factum est (*d*) anno 1076. quo *Gregorius Henrico* communionem sacrorum interdixit. (*e*) Eumdem sequente anno reconciliatum, sed ad pristinos mores subinde reversum, denuò sententia sua perculit. (*f*) Interim *Saxones* ab *Henrico* deficiunt, & *Rodulphum Sueviæ* Ducem Regem eligunt, qui *Henricum* (*g*) primò conjecit in fugam anno 1080. sexto Calendas *Februarii*: at secundo in congressu, fugato itidem ipso, cùm inter primos fortiter pugnaret, occubuit Idibus *Octobris*, victoria penes suos relicta, (*h*) eodem anno 1080. Quo *Henricus Gutibertum Ravennatem* Episcopum ab *Gregorio* triennio antè anathemate damnatum, in Conciliabulo suorum Papam constituit; à quo & *Romæ*, in arce *S. Angeli Gregorio* intercluso, insignia sumpsit imperii (*i*) anno 1084. ipso die Paschatis.

a Lamb. b Vvillem. Tyr. l. 1. c. 13. c Lamb. Bertol. d Sigeb. Bertol. *Schisma Henrici* e Bertol. Joan. Vill. 4. c. 21. f Otho Frisi. 5. c. 35. g Bertol. Leo Ost. 3. c. 8. h Marian. *Guitbertus Antipapa.* i Bertol.

Rursus *Catholicarum* partium fœderati principes *Hermanno Lotharingo* regnum deferunt (*k*) anno 1082. qui (*l*) anno 7 *Christi* 1088 Indict. 12. obiit in *Lotharingia*, *Metisque* sepultus est. (*m*) Triennio antè, hoc est anno 1085. Indict 8. octavo Cal. *Junias* moritur *Gregorius*. *Guibertus* verò (*n*) anno 1100. Neque tamen huius morte factionum studia restincta sunt, superstite adhuc *Henrico*. (*o*) Qui tandem ab *Henrico* filio imperio

k Marian. et Bertol. Sigeb. l Bertol. m Berto. Leo Ost. 3. c. 46. n Sigeb. o Otho Frisi. 7. c. 31. & 12. Ursperg.

rio spoliatus anno exeunte 1105. ipso *Christi* natali die profugusque, *Leodii* decessit anno 1106. septimo Idus *Augusti*, feria tertia, ætatis 56. A. 784. Christi ad 1106.

Præclarum ac fidele per hos tumultus obsequium *Romano* Pontifici præstitere *Northmanni* Duce *Roberto VViscardo*, cùm jam *Apuliam Græcis* ereptam ad suam potestatem adjunxissent (*a*) ex anno 1041. quo *Arduinus* quidam *Longobardus* *Duclianum Græcorum* ducem aliosque *Northmannorum* auxilio superavit, unde factum, ut illi *Apulia* potirentur. Ac primùm *Guillelmus*, de quo suprà mentionem attigi, *Tancredi* filius, tum *Drogo* gentis principes fuerunt. *Drogoni Hunfridus* succeffit; huic *Robertus VViscardus*; qui omnes fratres fuerunt. (*b*) *Robertus Apulia* minimè contentus, *Calabriam* & *Siciliam* subegit armis. Ob id sacrorum usu à *Gregorio* VII. *Romano* Pontifice interdictus (*c*) anno 1074. ac septimo post reconciliatus anno, qui fuit 1080. provincias illas omnes beneficiario ab eo jure ac vectigales obtinuit. Pacem hanc secundissimus rerum cursus excepit. (*d*) Sequenti anno cum millibus armatorum quindecim trajecto mari contra *Græcorum* Imperatorem *Alexium* contendit in *Thraciam*: occurrentemque sibi cum centum ac septuaginta millibus prælio superavit. (*e*) *Alexius* magna pecuniæ vi cum *Henrico* Imperatore pactus est, ut imminentem Orientis imperio *Robertum* bello distineret anno 1084. Quam ille pecuniam contra jurisjurandi religionem, ad conciliandos sibi *Romanorum* animos, largitionibus insumpsit; cùm quidem *Lateranense* palatium, cum *Guiberto* Antipapa, quinta feria ante Palmarum Dominicam occupasset, *Gregorius* verò se in arcem *S. Angeli* recepisset. Quibus (*f*) auditis *Robertus* post Calendas *Majas* cum exercitu ad Urbem advolans, *Henricum* ita perterruit, ut is raptim ex Urbe fugiens, contento cursu in *Germaniam* properaret. *Robertus* rebelli urbe direpta, & incendio magna ex parte consumpta,

Roberti VVi∫cardi res gestæ. a Leo Ost. 2. c. 68. VVill. Gemm. 1. 7. c. 30. b Leo Ost. Otho. Fris. 1. de gest. Frid. c. 1. c Greg. ep. apud. Baron. d Leo Ost. 3. c. 48. Zon. in Alexio. e Bertol. f Bertol. Leo Ost. 3. c. 12. Pand. 3. Joan. Villan. 4. c. 19.

A. 984. Christi ad 1106.

Gregorium ex arce detraxit incolumem, ac *Salernum* abduxit; ubi & mortuus est. *Robertus* quoque circa idem tempus excessit mense *Julio*. Sed annus, ob Scriptorum dissensionem, penè incertus est. Nam (*a*) alii 1082. (*b*) alii sequenti mortuum volunt. (*c*) *Leo Ostiensis* 1084. designare videtur. *Bertoldus* 1086. (*d*) quidam 1085. Magno & excelso fuit animo, ac militari laude præcellens, perbrevi spatio res suas majorem amplificavit in modum. (*e*) Commendatur & illius in Deum sanctosque pietas, quam multis & ingentibus donariis testatam reliquit.

a Pand. 3 p. 105. *b* Fazel. *c* Lib. 3. c. 50. collato cum 64. *d* Baron. ex Romualdo. *e* Leo Ost. 3. c. 57.

CAPUT XVIII.

De Orientalis Imperii rebus ab anno 976. ad 1118.

f Curop. Cedren. Zonar. Glyc.

(*f*) ZImisce mortuo anno 975. ad *Basilium* & *Constantinum Romani* junioris filios redit imperium: quod *Basilius* annos 50 tenuit: triennio ampliùs *Constantinus*. Haud pauci contra eos tyrannidem usurparunt; imprimis *Bardas* cognomento *σκληρὸς*, id est *durus*, qui cum *Saracenis* fœdus affinitate sanxit. Tum *Bardas Phocas*, à quo *Durus* per dolum interceptus, eodem *Phoca* Indict. 2. anno 989. in pugna interfecto, imperatori reconciliatus est. His expeditus negotiis *Basilius*, pacata *Syria Bulgariam* diuturno bello sibi subjecit, *Samuele* Rege devicto: 15000. militum excæcata ad eum remisit, singulis centuriis uno monoculo præeunte, quorum adspectu perterrefactus *Bulgarus* paulò post exanimatus est. (*g*) Proditum est in *Annalibus Aquitanicis*, *Basilium* vovisse Monachum se fore, si vinceret: damnatum voti, quod reliquum vitæ fuit, Monachi cultum sub imperii insignibus occultè gerentem, ab concubitu & carnibus abstinuisse. Mortuus est annos natus 70. Indict. 9. *Decembri* mense, anno *Christi* 1025. Princeps bello strenuus, sed avaritia, & rapacitate, *Græca*-

Basilius Imperator.

g Fragm. Annal. Aquit.

que

que calliditate præditus. Eo tamen deterior *Constantinus* illius frater triennio supervixit, nullius homo frugis, ac ludis mimisque deditus. Excessit anno 1028. *Novembri* mense, Indict. 12. A orbe Christi ad 1028.

(*a*) *Romanus Argyrus* conjugem priorem coactus relinquere, cum *Zoe Constantini* filia cepit imperium. Initio moderatum se ac justum præbuit; sed in pejus immutatis moribus, infinitis exactionibus privatorum exhausit opes *Syriam* ab superioribus Imperatoribus receptum culpa sua perdidit, quam *Georgius Maniaces* dux fortissimus utcumque retinuit. Periit insidiis *Zoes* uxoris anno 1034. *Aprilis* 11. feria 5. majoris hebdomadæ, ut est apud *Curopalatam Græcum*. Nam *Cedrenus*, qui hunc exscripsit, hoc loco depravatus est. Imperavit annos 5. menses 6. a Curop. Cedren. Zonar. &c. *Romanus Argyrus*.

(*b*) *Michael Paphlago Zoes* adulter, qua instigante *Romanum* interfecerat, malè à Dæmone vexatus totum ferè transegit imperii tempus, quod annorum fuit 7. mensium 8. Desperata salute corporis, animo decrevit consulere, atque in Monachum detonsus anno 1041. obiit, *Decembris* 10. Indict. 10. parricidium suum magno dolore detestatus. Hic *Zoen* redigit in ordinem. *Georgius Maniaces Siciliam* de *Saracenis* eo imperante recuperavit. Sed cùm falsis ex calumniis in vincula conjectus esset, eo absente perdita *Sicilia* est. Quam ad calamitatem *Bulgarorum* accessit defectio. b Iidem *Michael Paphlago*.

(*c*) Exstincto *Paphlagone*, summa rerum in *Zoen* recidit; quæ imparem tanto ponderi sciens esse fœminam *Michaelem Calaphatum Cæsarem*, *Stephani* qui rem *Siculam* perdiderat, filium adoptavit, ac fecit *Augustum*; jurejurando ab eo priùs accepto, matris illam se loco ac dominæ semper habiturum. Hujus oblitus pacti, *Zoen* amoliri cupiens, dum vulgi pertentat animos, ejus in *Zoen* ac *Theodoram* sororem accendit studia. In quas subito translatum est imperium, cujus spes *Calaphato* cum oculis in perpetuum est c Iid. *Michael Calaphatus*.

A. 976. Christi ad 1118.

erepta. Id evenit anno 1042. Indictione 10. Imperavit menses 4. dies 5.

a Iid. *Constantinus Monomachus Northmanni Apuliam obtinent.*

(*a*) *Constantinus Monomachus* ab *Zoe* tori pariter & imperii consors adhibitus, eodem anno 1042. *Junii* 12. coronatur. Magnæ hoc Imperatore clades à *Græcis* acceptæ sunt Primùm à *Suevis* malè multati sunt, cæsis quadraginta millibus. Tum ab *Northmannis* in *Apulia*, quorum auxilio *Georgius Maniaces* rebellavit; quo postmodum sublato, iidem in *Apuliæ* possessione mansere *Northmanni*.

Turcæ Persidem occupant.

Per idem tempus *Turcæ* sub *Muhammede Saraceno Persarum* Principe stipendia merentes ab illo deficiunt: eoque sæpè devicto, ac tandem mortuo, *Persidem* invadunt, quorum primus *Sultanus Tragolipaces Nucaletus* à *Curopalata* nominatur. *Constantini* Imperatoris impensis *Hierosolymitanum* templum Dominicæ resurrectionis à fundamentis instauratum est anno 1048. ante 57. annos à *Saracenis* eversum, ut scribit [*b*] *VVilhelmus Tyrius*. Moritur ex morbo, cùm imperasset annos 12. Indictione 8. anno 1054. *Theodora* post hunc uno regnavit anno, cùm *Zoe* jam obiisset: mortuaque est anno 1055. Indictione 9. *Augusto* mense.

b Lib. 1. c. 7.

c Ep. 1. Leon. Sigeb. *d Leo P. Ep. 7. & S. Leo Ost. 2. 89 Sigeb.* *e Vide Baron.*

(*c*) *Constantino* imperante *Michael Cerularius* Patriarcha *Constantinopolitanus Romanam* Ecclesiam scriptis oppugnavit anno 1053. quem *Leo* Pontifex eruditè confutavit. (*d*) Sequente autem anno legatos *Constantinopolim* misit. *Humbertum* Episcopum *Silvæ candidæ*, hominem illa ætate pereruditum, & *Fridericum*, ambos Cardinales, cum *Petro Amalphitano* Episcopo. (*e*) Qui perbenignè auditi ab Imperatore, *Nicetam Studiensem* Monachum, quæ contra *Latinos* temerè scripserat, retractare coegerunt. *Michaelem* verò Patriarcham in errore pertinacem publicè damnarunt.

f Iib. Michael Stratioticus.

(*f*) Annuum haud ampliùs imperium *Michaeli Stratiotico* post *Theodoram* contigit, homini propter

pter ætatem ac rerum imperitiam minimè omnium idoneo. Sed talem scilicet Palatini spadones eo consilio delegerant, ut esset qui honoris contentus specie rem ipsis imperii ac fructum relinqueret. Dum igitur principes viros contemptui habet ac superbè, eorum inflammavit odia. Ergo adversus hunc Imperator factus est (a) *Isaacius Comnenus* octavo *Junii*, Indictione 10. anno 1057. *Stratioticus* aliquantum cunctatus, Episcopos demùm, quos ad se privatæ persuadendæ vitæ causa Patriarcha miserat, interrogavit; ecquod sibi positi imperii pretium foret, Regnum illis cœleste respondentibus, statim purpuram exuit *Augusti* die ultima anni 1057. Indictione 10. Ita *Cedrenus*, cujus hic historia desinit.

A. 1056. Christi ad 1118.

a Cedr. Zonar. *Isaacius Comnenus.*

Cedreni historia desinit.

(b) *Isaacius Comnenus Augustus* salutatur anno eodem 1057. Calendis *Septembris*, Indictione ineunte 11. acris ingenii ac celeris, sed arrogantis fuisse dicitur, idemque belli peritissimus. Biennio ac tribus mensibus exactis, desperata valetudine, Imperatorem designavit *Ducam*, & in *Studiense* concessit Cœnobium, ubi ægritudine levatus nihilominus in incæpto perstitit.

b Zonar. Glyc. Manass.

(c) *Constantinus Ducas* anno 1059 iniit: commodis moribus, ac prono in justitiam animo, sed hebes ac tardus. Itaque sub hoc impunè grassantibus Barbaris, accisum est imperium. Regnavit annos septem, mensesque sex, relictis cum *Eudocia* conjuge filiis tribus, *Michaele* & *Andronico*, quos privatus genuerat, & *Constantino* eo Imperatore nato, qui *Porphyrogenitus* propterea dictus est. Obiit ergo anno 1067. (d) *Joannes Xiphilinus Trapezuntius* ex Monacho Patriarcha imperante *Constantino* floruit.

c Id. *Constantinus Ducas.*

d Zonar.

(e) *Eudocia* contra jusjurandum, quo morienti viro caverat, vitricum se neminem communibus liberis daturam, post septimum mensem *Romano Diogeni* nupsit, forti ac bellicoso viro, cujusmodi tum labantibus Orientis rebus

e Id. *Romanus Diogenes.*

 opus

A. 676. Christi ad 1118. opus esse statuerat. Jurisjurandi porrò syngrapham callidè expressit à Patriarcha; cùm se propinquum illius ad conjugium simulasset expetere. Hic in *Turcas* secundis aliquot factis expeditionibus, ad extremum collatis signis, *Andronici* proditione victus in *Sultani* potestatem venit, à quo benignè acceptum, & honorificè dimissum esse

a Zonar. Glyc. Manass. b Vvil. Tyr. l. c. 9 [a] *Græci Annales* memorant. At (b) *Vvillelmus Tyrius* regium in solium adscendenti, vel descendenti, Barbaro pro scabello fuisse *Diogenem* scribit.

c Zonar. Glyc. Manass. Vvil. Tyr. (c) Interim *Constantinopoli* relegata in Monasterium *Eudocia*, novus creatur *Augustus*. *Diogenes* à *Sultano* dimissus minùs in suis quàm in barbaris humanitatis reperit. Nam contra fidem effossis crudeliter oculis, neque curatis vulneribus, tumente ac vermibus scatente capite, brevi est exstinctus anno imperii 3. superque octavo mense; quod anno 1071. contigisse videtur.

d Zonar. Glyc. Manass. (d) *Michael Parapinacius Constantini Ducæ* filius vitrico sublectus est anno 1071. Cujus ignavia *Turcis* incremento fuit, qui *Ponticam* oram armis subegerunt, quod *Turcomanniæ* regnum appellari cœpit. Eodemque tempore *Nicephori* duo, *Botoniates* & *Bryennius*, ille in Oriente, hic in Occidente, ubi *Dyrrachio* præerat, imperium usurpant. *Botoniates Turcarum* fretus auxiliis regiam prior occupat, ac 25. *Martii* Imperator solemni ritu renuntiatur. *Michael* in *Studiense* translatus Monasterium, lacerna pulla purpuram mutat pridie Paschatis, hoc est 7. *Aprilis*, anno 1078 cùm præfuisset annos 6. mensesque totidem. Sub hoc tempus *Joannes Xiphilinus* obiit, Patriarchatu annis 11 ac septem mensibus functus.

Nicephorus Botoniates imperium occupat.

e Zonar. Glyc. Manass. (e) *Nicephorus Botoniates* principatus initio *Bryennium* pacis conditiones omnes superbè respuentem per *Alexium Comnenum* fregit, oculisque privavit, paulò post lunarem defectionem, cujus *Glycas* meminit; quæ quidem anno *Christi* 1078.

1078. *Januarii* 31. hora 1. post mediam noctem *Constantipoli* accidit. Sed dum ingravescente jam ætate, ac propter insitam mollitiem, neque rectè publicam rem tractaret ipse, nec idoneos ei Magistratus præficeret, in contemptum venit suorum; & ab *Comnenis* dignitate spoliatus inter Monachos adscribitur, cùm imperasset annos 3. *Christi* anno 1081. In hoc Imperatore *Constantinus Manasses* historiam desinit. A. 976. Christi ad 1118.

(*a*) Ex *Comnenis* duobus, *Isaacio* & *Alexio*, hic natu licèt minor ad imperium pervenit, quòd & gratia & bellicæ rei peritia præstaret. Ortus est anno 1081. Indict. 4. *Aprilis* 1. feria 5. majoris hebdomadæ, ut est in *Chronico* à nobis edito una cum *Breviario Nicephori*. Vafer homo, ac perfidus, & ad replendum ærarium, quod infinitis largitionibus exhauserat, nullius parcens opibus. Malè hic à *Francis* acceptus est; (*b*) primùm ab *Roberto Guiscardo*, *Apuliæ* Ducæ, uti superiori *capite* meminimus; quod anno 1081 incunte *Alexii* regno, contigisse testis est *Zonaras*. Postea cùm properantibus in *Palæstinam*, *Godefrido* duce, *Francis* obsisteret, maxima *Græcorum* strage repulsus est anno 1096. Enimverò nihil Imperatore isto tota hac nostrorum expeditione fraudulentius & iniquius fuit, nihil ejus successoribus, quamdiu *Christianorum* illic res steterunt, in eos crudelius ac perfidiosius. Vixit annos 70. circiter, ac 37 superque menses 4. & dies aliquot imperavit, obiitque anno 1118 sub mortem destitutus ab omnibus, ne Imperatorio quidem funere est elatus; filio præsertim, quem *Augustum* vivens appellaverat, relicto successore. In hoc historiam suam terminavit *Zonaras*, ac ferè *Curopalates*, quem penes nos *Græcum* habuimus.

a Zonar. *Alexius Comnenus*.

b Leo Ost. l. c. 48. Zonar. VIII. Tyr l. c. 8. Otho Frif. l. 7. c. 2.

A. 987. Christi ad 1108.

CAPUT XIX.

Franciæ *res ab anno* 987. *&* Hugonis Capeti *exordio*, *ad* 1108. *sub Regibus* Hugone, Roberto, Henrico I. Philippo; *nec non* de Italicis *motibus*; *&* *occupata ab* Northmannis Apulia: *tum* de Godefridi Bolionii *in* Palæstinam *expeditione*.

Hugo Capetus.

FRanciæ regnum à *Caroli M.* posteris novam ad familiam *Saxonicæ* originis anno 987 transiit, *Hugone Capeto Hugonis M* filio consensu principum ad eam dignitatem evecto. Quem (*a*) *VVillelmus Nangius* materno genere ad *Caroli* stirpem pertinuisse putat. *Mathildem* quippe *Henrici Aucupis* uxorem, *Othonis* I. matrem *Ludovico Arnulphi* filio *Carlomanni* nepote esse genitam. Qua ex *Mathilde* nata est *Henrico Hathuide Hugonis Capeti* mater. Sed id esse falsum, Veterum auctoritas suadet, (*b*) qui *Mathildem Theodorici Saxonis* fuisse filiam, & à *VVitikindo* illo, quo cum *Carolus M.* bellum habuit, oriundam esse demonstrant.

Nihil igitur cum *Caroli* stemmate commune *Capetus* habuit. Qui *Carolum Lotharii* filium *Ludovici* fratrem *Aurelianis*, ut dictum est, in custodia tenuit. (*c*) Hic initio novi principatus haud paucos è primoribus adversantes sibi nactus consilio industriaque pervicit. (*d*) Obiit anno 997 quem....

Robertus Rex.

Robertus filius excepit, ex (*e*) anno *Christi* 988. coronæ ac regni particeps jam factus, summa pietate, prudentia, litterarum insuper haud vulgari scientia præditus. (*f*) Qui incestis cum *Berta* nuptiis *Gregorii* V. *Romani* Pontificis interdicto diremptis, *Constantiam* (*g*) *VVillelmi Tolosani* Comitis filiam duxit. *Burgundiam* armis domitam *Francorum* addidit regno. Aedes sacras quamplurimas ac Monasteria condidit, [*h*] inter

a Annal. Pith. edit. in Annal. Franc.
b VVitich. l. 1 Luithpr. 4. c. 7. Sigeb. A. 917. Urspe rg. Joan. Villan. l. 4. c. 3.
c Glab. 2. c. 1.
d Fragm. Floriac.
e Glaber Rodulph.
f Fragm. Floriac. Helgald. in Vita Rob. Fragm. Aquit. Pith.
g Fragm. Floriac.
h Helgald. in Vita Rob. pag. 3. & 77.

inter quæ *Aurelianis S. Aniano* dicatum solemni ritu consecrandum curavit anno 1029. Indictione 12. (*a*) Qua urbe, Rege eodem, incendio consumpta anno 999. *Arnulphus* Pontifex basilicam *S. Crucis* instauravit primùm sumptibus suis, tum auri vi adiutus maxima, quam inter fodiendum ibidem reperit. Excessit Rex sanctissimus (*b*) ac multis à Deo miraculis illustris redditus, anno *Christi* 1033. (*c*) decimo tertio Calendas *Augusti*, post dies 21. quam Sol defecerat; quæ defectio incidit in 3. Calendas *Julias* anni 1033. Sed *Helgaldus* feria 3. mortuum ait Regem; cum 13. Cal. *Augusti* fuerit feria sexta. Regnavit post patris obitum annis 36. In quo vulgati Annales castigandi sunt, qui 33. vel 34. numerant.

A 987. Christi ad 1068. *a* Glaber. 2. c. 9. *S. Crucis ædes Aurelianis*. *b* Helgal. p. 77. *c* Helgal. ib. Glab. 4. c. 9.

(*d*) Ejus corpus *Miloduno*, ubi obierat, in S. *Dionysii* Basilicam est illatum. (*e*) Hoc regnante, *Judæorum*, qui *Aurelianis* erant, hortatu *Babylonis* Princeps templum, quod super *Christi* sepulcrum *Hierosolymis* erat, evertit anno 1000. Qua *Judæorum* fraude cognita, occisis plurimis cæteri *Romano* ex orbe profligati sunt.

d Helgald. *e* Glab. 3. c. 7.

(*f*) Ornabat ea tempestate *Gallias* rara sanctitate parique doctrina *Fulbertus Carnotensis* Episcopus.

f Fragm. Aquit. Hist. Trithem.

Anno *Christi* 1033. *Henricus* I. *Francis* regnavit, invita *Constantia* matre, quæ *Robertum* juniorem præferebat, designatus à patre. (*g*) *Odonis Carnotensis* Comitis rebelles filios *Terbaldum* & *Stephanum* per *Gotfridum Andegavensium* Comitem vicit, cui *Turonum* civitatem attribuit. *VVillelmum Nothum Ricardi Northmannorum* Ducis filium fidei commendatum suæ paternam in ditionem (*h*) anno 1047. restituit, fusis *Northmannorum* millibus triginta, cùm haud plures ipse tribus millibus haberet. (*i*) *Leo* Papa IX. eo regnante, *Hermeri* Abbatis *S. Remigii* rogatu, in *Remos* pervenit; ubi Monasterium ab illo Abbate conditum solemni pompa consecravit, anno 1049. (*k*) quo 6. Calendas *Decembris* Dominica

Henricus I. Rex. *g* Fragm. Floriac. *h* Fragm. Floriac. *i* Fragm. Floriac. Herm. *k* Lamb. Herman. Leo Ost. 2. c. 88. Otho Frisi 6. c. 32. Sigeb. 8. de Regibus Pandulph. 1. 3.

nica

nica fuit. Idem anno 1053. *Northmannorum* in *Apulia* Ducem pacem infimis postulantem precibus, *Germanorum* adjutus auxiliis, aggreditur; à quo 14. Calendas *Julias* acie victus est, interfectis penè ad unum *Germanis*, cùm prima congressione territi *Longobardi* terga vertissent. (*a*) *Leo* ab iisdem obsessus quodam in castello, inde *Beneventum* honorificè perductus est, ac tandem dimissus. Vita functus est *Henricus* (*b*) *Vitriaci* anno regni sui octavo & vicesimo, *Christi* (*c*) 1060. ut ex Diplomatibus liquet: (*d*) quorum in uno componitur annus 1. *Philippi* cum anno *Christi* 1060 in altero annus 8. ejusdem cum 1068. Indict. 6. Calendis *Augusti*. In tertio annus 14. *Philippi* cum *Christi* 1073 Hoc regnante *Casimirus* ex Monacho *Cluniacensi* Rex *Poloniæ* factus sanctissimè vixit.

(*e*) *Henrico* I. ex *Anna Russorum* Regis filia genitus *Philippus* puer regnare aggressus est, tutore ei dato *Balduino Flandrensi* Comite. Cujus nepotem *Arnulphum* à *Roberto* patruo principatu suo ejectus *Philippus* armis restituere conatus, à *Roberto* superatus est, quo conflictu *Arnulphus* occubuit, anno, ut putat *Sigebertus* 172. Uxorem (*f*) habuit *Bertam Florensis* Ducis *Frisiæ* filiam, *Roberti Flandrensis* sororem: ex qua *Ludovicum* genuit. (*g*) Qua deinde repudiata, *Bertardam Fulconis Andegavensium* Comitis conjugem adscivit. Ob id ab *Urbano* Pontifice sacrorum interdictus usu (*h*) anno 1094. biennio post, cùm ei cumulatè satisfecisset, cum Ecclesia reconciliatus est. Ab eodem *Urbano* apud *Clarum Montem Arverniæ* oppidum celebrata Synodus est (*i*) anno 1095. mense *Novembri*. Indictione 3. ut ait *Tyrius*: in qua Pontifex ad sacram in *Palæstinam* expeditionem *Christianos* hortatus est, (*k*) *Petri Eremitæ Galli*, qui *Hierosolymis* urgendæ rei causa venerat, oratione commotus. Eo veluti classico excitus Occidens variis locis ac temporibus collectos ad eam militiam fudit exercitus.

a Iid. & Leo Ost. 2. c. 8.
b Fragm. Hist.
c Aim. 5. c. 7.
d Libr. 1 Ost. M. nast. S. Dionys. c. 1. & seq.
e Fragm. Floriac. Aim. in. 1. c. 4. *Philippus Rex Franciæ*.
f Fragm. Hist. Fran. à Rob. ad Philipp.
g Sigeb. Aimoin. l. 2. c. 49.
h Berthol.
i Berthol. Vuillelm. Tyr. l. 1. c. 14. Aimoin. 5. c. 48. Platina.
k Vuillelm. Tyr. l. c. 11 & 13.

(*a*) Go-

(*a*) *Godefridus Bolionius* anno 1096 *Augusti* 15. die cum suis profectus, post infinitos labores, (*b*) anno demum 1099. *Julii* 15. die, feria 6. hora circiter diei nona, *Hierosolymam* expugnavit, omniumque suffragiis (*c*) primus Rex electus est. (*d*) Fuit hic *Eustachii Bononiensis* Comitis filius, *Ida* matre, *Godefridi Gibbosi Lotharingiæ* Ducis sorore; qui sine liberis moriens cognominem sororis filium hæredem ac successorem instituit. A. Christi ad 1108. a Villel. Tyr. 1 c. b Matth. Par. c Tyr 8. c. c Tyr. 9. c. d d.c. 5. Sigeb. 1089

[*e*] *Philippi* mors incidit in annum 1108 tertiò Calendas *Augusti*; regnavitq; annis 9. mensibus 2. diebus 7. & in *Floriacensi* Cœnobio sepultus est. e Fragm. Floriac. Aimoin. 5 c. 49.

Eo septimum annum regnante, (*f*) magna in *Anglia* rerum facta conversio est, peregrinæ originis Principem translato imperio; quod hoc ferè modo accidit. *Ethelredus Angliæ* Rex ex veteri *Anglo-Saxonum* stirpe *Emmam Richardi* hujus nominis secundi *Northmannorum* Ducis sororem habebat in matrimonio, ex eaque *Alfredum* & *Eduardum* susceperat. Hic ab *Svenone Daniæ* Rege victus, atque insula coactus excedere circa annum 1013. ad *Richardum* confugit uxoris fratrem; cujus auxilio post *Svenonis* obitum, ejus filio regnante *Canuto*, regnum recuperat. Sed ab *Canuto* deinde superatus moritur (*g*) anno regni 38. *Christi* 1016. Hujus filius *Edmundus* (quem ex *Ethelgina* priori conjuge procrearat) cum *Canuto* pacem ea conditione fecit, ut regnum ex æquo inter se dividerent: quod in solidum anno elapso *Danus* accepit. Non enim uno plus anno regnavit *Edmundus*. Erant *Canuto* ex concubina filii duo, *Haraldus*, & *Sveno*. Ergo, ut legitimam prolem sibi aliquando sufficeret, *Emmam Ethelredi* olim conjugem è *Northmannia* revocatam sibi copulavit; genitoque ex ea *Canuto*, mortuus est anno 1036. Hunc *Haraldus* excepit, tum *Canutus*. Quo vita functo, regnum *Alfredo Ethelredi* filio defertur, *Danis* occisis omnibus, octavo & vicesimo f Villl. Malmes. Roger. Vill. g Polyd.

cesimo

A. æra Christi ad 1108. cesimo anno, quam *Svenone* Rege in *Angliam* venerant.

Alfredus cùm ad regnum capiendum trajecisset in *Angliam*, clam a *Godvino* trucidatur præpotente viro; qui *Thiram Canuti* secundi sororem conjugem habebat, ex eaque *Haraldum* genuerat. Is ut parricidii à se suspicionem averteret, auctor *Anglis* fuit, ut *Eduardum Alfredi* fratrem è *Northmannia* excitum Regem facerent. Sic *Eduardus* paternum imperium recepit circa annum *Christi* 1043. & *Godvini* filiam *Editham* in conjugium adscivit: quà cum perpetuum integritatis florem retinuit, multis atque eximiis virtutibus, ac virtutum à Deo testibus illustratus miraculis, (a) ob quæ annis in regno tribus & viginti confectis, mensibusque sex, in cœlum receptus est anno 1066. atque in cœlitum deinde numerum adscriptus. Post hunc *Haraldus Editha* frater regnum occupat, quod cùm vivens *Eduardus VVillelmo Notho Northmanniæ* Duci propinquo suo pollicitus esset, hic *Haraldum* traductis è *Northmannia* validissimis copiis acie profligavit, in qua *Haraldus* ipse fortiter pugnans occubuit (b) anno 1066. pridie Eidus *Octobres*, Sabbato. Quo ex tempore *Northmanni* deinceps in *Britannia* regnarûnt, anno 618. postquàm *Angli & Saxones* in eam insulam adventarunt, quod anno 449 accidit.

[Margin: Sanctus Eduardus Rex Angliæ. — a Roger. P. 1. — b Roger. Malmesb. l. 1. Neubrig. Matth. Paris. VVilelm. Gem. l. 7. c. 17.]

Hoc sæculo docti ac sancti viri non pauci prodiere. *Hilpericus* eruditum computum edidit anno 1005. (c) *Franco* item Scholasticus *Leodicensis* de quadratione circuli scripsit anno 1047.

(d) *Leo* ipse IX. summa doctrina parique morum integritate vixit, ex *Tullensi* in *Galliis* Episcopo *Romanus* creatus Pontifex, anno 1049. Item *Humbertus* Cardinalis, qui *Græcos* ipsos & *Constantinopoli* coram disputando, & scribendo postea confutavit. *Lanfrancus* ex Abbate *Cantuariensis* factus Episcopus (e) anno 1070. & qui ei successit anno 1093. discipulus ipsius

[Margin: c Sigeb. — d Id. — e Sigeb. Leo Ost. c. 81.]

Anselmus, ambo, sed hic præsertim sanctitate & literis lucem ætati illi prætulerunt. Atque hic quidem multis pro Ecclesiastica libertate laboribus exsiliisque confectus decessit (*a*) anno 1109 octavo Calendas *Maii*, ipso die S. *Marci* ætatis 76. Pontificatus 16.

(*b*) Claruit insuper utrisque ornamentis *Ivo*, (*c*) ex Præposito S. *Quintini Beluacensis*, *Carnotensis* creatus Episcopus ab *Urbano* II. ann. 1092. (*d*) S. *Odilo Arvernus* ex *Brivatensi* Cœnobio ad *Cluniacense* translatus post S. *Majolum* anno 993. cùm annos huic sex & quinquaginta præfuisset, migravit in cœlum anno 1048. Calendis ipsis *Januariis*. (*e*) Sanctitatis insuper commendatione celebris fuit *Arnulphus* Cœnobii S. *Medardi* in *Suessionibus* Monachus atque ejusdem deinde urbis Episcopus. Nec non *Theobaldus Francus* Nobilis; qui *Vincentiæ* in *Venetis* cella conclusus duodecimo post anno moritur, ac multis à Deo post obitum miraculis ornatur; cujus ossa in *Gallias* deportata sunt. Meminit *Sigebertus* anno 1050.

(*f*) Tulit & doctrinæ pariter ac sanctitatis laudem hoc sæculo S. *Bruno Coloniensis*, & *Remensis* Ecclesiæ Canonicus, ac Scholarum Magister; à quò *Carthusiensium* Ordo institutus est anno 1086. adjuvante *Hugone Gratianopolitano* Præsule sanctissimo; quorum exordia describit (*g*) *Petrus Cluniacensis*; nec non *Guibertus*, Abbas *Nongentinus*, qui S. *Brunonis* æqualis fuit, in (*h*) *Tractatu de Vita sua*: neque Canonici illius *Parisiensis* meminerunt ambo, qui post obitum redivivus, denuntiatione feralis de se judicii, circumstantes exterruisse fertur: uti nec *Sigebertus*, qui eadem vixit ætate. Quam tamen historiam complures docti graves que viri literis prodiderunt.

Cistercienfis Ordo biennio post, anno nempe 1098. ortum habuit, ut *Sigebertus* est auctor à S. *Roberto Molismensi* Abbate cœptus.

A. 1091 Christi ad 1108.

a Vvil. Malmesf. Matth. Paris.

b Edinerus in ejus Vita. Malmesf. Matth. Par &c.

c Ivo Ep. 1. Sigeb.

d Sigeb. & Vita ejus apud Sur.

e Sigeb. 1080.

f Sigeb. 1084. Vita S. Hugon. apud Sur. Apr. 1.

g Petrus Clun. l. 2 de Mirac. c. 28.

h Cujus Fragm. edidit Cl. Hemereus in Carthusiano

(*a*) E

A. 1109. Christi ad 1200.

a M-l mesb. l. 3. Sigeb. 1051.

(a) E contrario *Berengarius Andegavensis* Archidiaconus infamis auctor hæresis, qui *Christi* corpus re ipsa sanctissimo contineri Eucharistiæ Sacramento negat, *Francorum* nomini dedecus adspersit. Hic verò cùm sæpè damnatum à se repetiisset errorem, eum anno 1088. moriens, postremò retractasse dicitur.

CAPUT XX.

De Italicis *ac* Germanicis *rebus ab anno* 1109. *ad* 1200. *circiter*, *Imperatoribus* Henrico *V.* Lothario, Conrado *III.* Friderico Ænobarbo, Henrico *VI. Tum de Schismate duplici*, *deque S.* Bernardo, *&* *aliis insignibus viris.*

b Otho Frif. 7. c. 14. & l. 1. de Gest. Frid. Gotfr. Viterb Sigeb. Urfperg.

c Sigeb. Gotfr. Dodechinus Urfperg.

d Urfperg.

e Anselm. in Append. ad Sigeb. Rob. de monte. Cotf. Urfperg.

f Otho 7. c. 16.

g Anselm. in Append. Urfperg.

h Urfperg.

(b) Violentum *Romanam* in sedem patris animum, cujus ultorem se professus erat non imitatus est solùm, illo mortuo, sed etiam superavit *Henricus* V. quarti filius. Quippe *Romam* ut advenit, *Paschali* XII. manum injecit, ab eoque per vim jura extorsit omnia, de quibus tantum erat certamen exortum Sic Imperator ritu solito consecratus est (c) an. 1111. Indictione 5. Verùm quàm primùm in *Italia* decessit, irrita illa esse decreverunt (d) *Romani* Patres superstite *Paschalis*, &, eo vita functo, successores illius *Gelasius* II. & *Callixtus* II. (e) *Henricus* ritè creato *Gelasio* anno 1118. *Burdinum* ei Papam opposuit, suorum electum suffragiis, ex *Hispania* fugitivum hominem, quem *Gregorium* nominarunt. (f) Diris ob hæc *Callixti* Papæ sententia devotus, cùm se paulatim ab suis destitui cerneret, paternæ calamitatis exemplo territus, ad officium rediit, rescissis omnibus, quæ per tyrannnidem expresserat. (g) Hoc modo pax Ecclesiæ reddita est anno 1122. (h) Biennio post in *Ludovicum Franciæ* Regem comparato exercitu, ut *Henrico Angliæ* Regi, cujus *Mathildem* filiam duxerat, opem ferret, occursu *Franco-*

rum

rum absterritus pedem retulit, &, (*a*) anno 1125. *Trajecti* decessit ex morbo, (*b*) feria 5. Pentecostes, vel ut aliis placet, (*c*) 10. Calendas *Junii*, quod fuit Sabbatum post Pentecosten, regni 19. imperii 14 Hoc Imperatore *Otho Bambergensis* Episcopus *Pomeranos Christianis* rudimentis imbuit (*d*) anno 1124. indict. 2.

Vacuum *Henrici* morte *Germanorum* imperium in *Lotharium Saxonem* (*e*) repugnantem licet invitumque transfertur (*f*) anno 1125. Moderatum, & amantem justitiæ Principem imprimisque pium (*g*) Annales fuisse testantur. *Henrici* propinquos *Fridericum* & *Conradum*, illius sorore genitos, sub initium regni æmulos habuit, (*h*) quibus ob contumaciam *Honorius* Papa sacris interdixit. Eosdem postea *S. Bernardus* Imperatori reconciliavit. Fœdum per id tempus in Ecclesia *Romana* dissidium fuit, post *Honorii* Papæ obitum anno 1130. cùm huic ritè sublecto *Gregorio*, qui *Innocentius* II. vocatus est, *Petrus Leonis* sub *Anacleti* II. nomine ab adversa parte esset electus. (*i*) *Innocentio* pars orbis *Christiani* maxima parebat, *Bernardi* opera potissimùm *Clarevallensis* Abbatis, viri omni præconio majoris, qui in recuperanda Ecclesiæ concordia, auctoritate ac miraculis multorum instar fuit. *Anacletum* fovebat *Rogerius Rogerii* fratris *Roberti Guiscardi* filius, Comes *Siciliæ* & *Apuliæ*, *Calabriæ*que Dux post *Vvillelmi* patruelis obitum, qui in annum incidit 1127. Hunc sibi ut obnoxium haberet *Anacletus*, (*k*) regium ei nomen indulsit anno 1130. *Lotharius Romam* adiens cum *Innocentio*, & *Bernardo Clarevallensi*, Imperatoris honore est affectus: quo anno Solem defecisse (*l*) Annales observant 4. Nonas *Augusti*. Ea defectio contigit anno 1133. quo *Lotharium* coronatum iisdem in Annalibus proditur. Postea cum *Rogerio* bellum habuit Imperator; quo *Apulia* tota *Campania*que pulso, *Rainaldum* ibi Ducem constituit; ac subinde revocatus in *Germaniam*,

A. 1106. Christi ad 1200.
a Anselm. Ursperg.
b Anselm.
c Ursperg. Oth. Frisi 7. c. 16.
d Ursperg.
e Otho Frisi 7. c. 17.
f Otho Fris. Adde ad Lamb.
g Anselm. Ursperg.
Goth. Joan. Villan. 4. c. 11.
h Otho. Fris. Chr. 7. c. 17. & 1. de Gest. Frid. c. 16 Ursperg. Anselm. Gotfr.
i Otho Chron. c. 17 Anselm. Gotf.
j Vita S. Bernardi Plat.
S. Bernardus.
k Anacleti diploma apud Baron. 1130
l Ansel. R b de Monte Ursperg.

maniam, in itinere per autumnum (*a*) diem obiit anno regni 13. imperii 6. *Christi* 1137. (*b*) alii sequentem præfiniunt.

[*c*] Ab hoc ferunt institutum esse, ut ex jure civili *Romanorum* judicia fierent; ex quo legum scientia *Bononiæ* & in aliis *Italiæ* urbibus publicè doceri cœpta.

Conradus III. *Friderici Sueviæ* Ducis ac sororis *Henrici* Junioris filius regnare cœpit (*d*) anno 1139. nec à Pontifice redimitus est: credo, quòd ejus tempore civilibus bellis ardebat *Italia Rogerio* post *Rainaldi* obitum impunè cuncta vastante. (*e*) Quem dum armis persequitur *Innocentius*, ab eodem captus est, & cum honore habitus, *Apuliam* ei, & *Calabriam*, *Capuæ* principatum cum Regis titulo concessit (*f*) anno 1139. *Julii* 24.

(*g*) Interim *Romæ Arnaldus Brixianus Abailardi* discipulus sub Monachi habitu seditionibus ac tumultibus omnia miscebat. Quo auctore populus, *Jordano* creato Patricio, ad usurpandam antiquæ libertatis imaginem, Pontificis excussit jugum, (*h*) cùm eodem tempore civitates mutuis invicem odiis ac bellis tota *Italia* quaterentur (*i*) Sedatis ut cumque *Romanis* motibus ab *Eugenio* III. qui ex Abbate ac discipulo sancti *Bernardi* Pontifex anno 1145. factus est, cùm *Edessam* à *Saracenis* in Oriente esse captam fama vulgasset, certatim Principes ad sacram expeditionem nomina professi sunt, (*k*) imprimisque *Conradus Germaniæ*, & *Ludovicus Franciæ* Reges. Qui hortante sancto *Bernardo* Crucis insigne sumpserunt, & *Hierosolymam* profecti sunt; quorum ille 50000. habebat in exercitu, hic equitum 30000. præter ingentem peditum numerum, ut scribit *Auctar. Gemblacense*. (*l*) Factum id est anno 1147. Sed *Græcorum* fraude vexati, nullo operæ pretio facto redierunt. Mors *Conradi* incidit (*m*) in annum 1152. quinto decimo Calendas *Martias*, feria 6. (*n*) Hoc Rege

Gra-

A. 1109. Christi ad 1100.
a Auct. Gembl.
Rob. de Monte Gotfr.
b Urspergs. Onuphr.
c Sigon. Ursperg.
d Otho Fris. 7. c. 22.
e Otho Fris. 7. c. 24.
f Ursperg.
g Otho Fris. 1. de Gest. Frid. c. 27. & seq.
h Otho Fris. Chr. 7. c. 29.
i Otho Fris. Chr. 7. c. 31 & seq.
k VVil. Tyr. l. 16.
l Otho à S. Blasio in Append. Fris. & Otho Fris. 1. de Gest. Frid. c. 58.
Append. Lamb.
Rob. de Monte.
m Othol. de Gest. Frid. c. 61.
n Baron.

Gratianus Bononiensis Monachus *Decretalium* opus condidit anno 1151. At S. *Bernardus* anno 1153. diem obiit ætatis anno 63. cùm anno 1113. in *Cisterciense* Cœnobium cum plerisque sese recepisset, ut in ejus *Vita* & apud *Robertum de Monte* legitur. Nam *Sigebertus* anno 1112. *Chronicon* finiit. Mortuus jam erat *Eugenius Bernardi* discipulus octavo Eidus *Julias* anni ejusdem 1153.

A. Temp. Christi 1110. 2.

(*a*) Summa in *Friderico Ænobarbo*, qui *Conrado* patruo subrogatus est, ad omne decus indoles fuit. Sed eam pertinax in *Romanum* Pontificem odium, violataque Ecclesiæ concordia obscuriorem reddidit. (*b*) Creatus anno 1152. *Germaniæ* Rex, Imperatoris nomen ab *Adriano* IV. *Romæ* est adeptus anno 1155. Mox eidem offensus Pontifici, simul ac decessit (*c*) anno 1160 successori ejus *Alexandro* III. *Victorem* opposuit in *Papiensi* conventiculo. Inde cum *Liguribus* & *Longobardis* pro Pontifice decertantibus bello suscepto, sæpe illorum obtrivit exercitus. *Mediolanenses* verò pervicaciùs rebellantes præcipuè contudit, illorum urbe penitùs eversa (*d*) anno 1162. Sed iterata *Ligurum* defectione, & ex improviso accepta clade fractus, in *Romani* Pontificis potestate fuit. Itaque anno 1177. pax Ecclesiæ redditur.

a Otho Frif. In Rebus Gest. Frid. & Radevic. Frif. de iisdem Otho à S. Blas. Joan. Villan. 5. c. 1. b Otho à S. Blas. Append. Lamb. Dodech. Auctar. Sigeb. Urspers. c Otho à S. Blas. d Otho à S. Blas. Auct. Aquicinct.

Fridericus, tanti ut sceleris aboleret invidiam, audito *Hierosolymam* ab *Saladino* captam esse, anno 1187. eò cum *Germanorum* viribus insigni cruce contendit, ac multis in *Thracia* & *Asia* contra Imperatorem *Constantinopolitanum* ac *Saracenorum* Regulos fortiter gestis, *Tarsi* in præfrigida *Cydni* unda per æstivos calores fervidum abluens corpus exstinguitur (*e*) anno 1190. Regnavit annos 38. imperavit 35.

e Ursp. Auct. Aquicinct. Otho à S. Blas. f Gotfr. Viterb. Auct. Aquicinct. Villan. 5. c. 135. & seq. g Anton. & Pand. d. 4. aliique. Vide Bar. A. 1139.

Henricus VI. *Ænobarbi* filius, asperis truculentisque moribus fuisse traditur. Regni collega factus à patre [*f*] *Constantiam Rogerii* I. *Siciliæ* Regis filiam duxit, annum vicesimum & alterum agens: anno 1186. Indictione 6. sexto Calendas *Februarii*; quam (*g*) falsò quidem Monacham fuisse

A 1109 Christi ad 1200.

referunt, & quinquagesimo ætatis anno nupsisse.

Mortuo *Friderico* imperii coronam cum uxore ab *Cælestino* III. cepit (*a*) anno 1191. cùm priùs (*b*) *Tusculum Romanis* coactus esset dedere: qui oppidanis, à quibus sæpè victi fuerant, infensi, eos partim nece, partim exsilio affecerunt, oppidumque diruerunt. *Henricus*, mortuo *Vuillelmo Rogerii* filio, *Apuliam* & *Calabriam*, & *Siciliam* recepit, atque in *Siculos* præsertim omne genus immanitatis exercuit anno 1193. & sequentibus.

(*c*) *Alexio Angelo* Orientis Imperatori, ejus imminens regno, tantum terroris objecit, ut ad tributum pendendum adegerit, quod dum à suis colligit anno 8. regni, (*d*) *Christi* 1179. *Messanæ* obiit *Henricus*; (*e*) veneno, ut quidam putant, ab uxore sublatus: *Friderico* adhuc infante relicto; cùm prius à *Romano* Pontifice anathema ei dictum esset, quòd (*f*) *Richardum Angliæ* Regem è *Palæstina* redeuntem, (*g*) anno 1190. in vincula conjecisset, seque ipsum coegisset pretio redimere.

a Auct. Aquicinct.
b Ursperg.
c Nicetas Chron.
d Auct. Aquicinct.
e Ursperg.
f Roger. in Annal.
g Otho à S. Blas.

CAPUT XXI.

Orientalis Imperii res ab anno 1118. *usque ad* 1204. *quo* Latini Constantinopolim *occuparunt*.

GRæcorum Imperium *Joannes Comnenus*, qui & *Calojoannes*, *Alexii* filius, iniit (*h*) anno 1118. patre aliquantò commodior, ac bellicis rebus illustrior. Nam in *Thracia Scythas* & *Hungaros Istrum* transgressos (*i*) quinto imperii anno profligavit, tum *Persarmenios* in *Asia*.

(*k*) Secundum quam victoriam indicto triumpho, quadrigis albis impositam B. Virginis effigiem solemni in urbem pompa revexit. In *Asia* deinde multiplici rerum gestarum gloria decoratus, *Antiochiam* usque pervenit, ut ab *Raimundo* (*l*) Principe urbem illam ex pacto reciperet. Qua spe frustratus, pervastato illius agro, per *Ciliciam* reversus est. Ubi in venatu sagittam intentò

h Nicetas Choniates. Vuillelm. Tyr. l. 11. c. 33 & l. 12. c. 5.
i Nicetas
k Nicetas Joannis Comneni pietas in B. Virginem.
l Nicetas Tyr. l. 15. c. 22.

to arcu dirigens, ejus cuſpide toxico illita manum perſtrinxit. Ita graſſante paulatim veneno periit *Aprili* menſe, cùm imperaſſet (*a*) annos 24. menſes 8. Id accidit (*b*) anno 1143. altero poſt *Edeſſam* à *Saracenis* captam, ut indicat (*c*) *Vvillelmus Tyrius*. Proinde expugnata fuerit *Edeſſa* anno 1142. quod (*d*) alii ad annum 1145. referunt. (*e*) *Tyrus* porrò anno 1124. in *Chriſtianorum* poteſtatem redacta fuerat.

(*f*) *Manuelem Comnenum*, natu licèt minorem, *Iſaacio* fratri *Joannes* amborum pater prætulit, Imperatoremque eſſe juſſit, hominem ſubdolum, & *Chriſtianis* rebus, quæ ad *Latinos* ſpectabant, infeſtum & iniquum adeo, ut cum *Saracenis* in illorum conſpiraret exitium.

(*g*) Satis conſtat *Conradi Germanorum*, ac *Ludovici Francorum* Regis exercitus illius fraude ac perfidia deletos eſſe, anno *Chriſti* 1147. (*h*) Quam *Latini* nominis injuriam ultus eſt *Siciliæ* Rex *Rogerius*, qui *Græciæ* litora claſſe circumvectus, latè cuncta vaſtavit. Sub exitum vitæ (*i*) *Manuel* eò venit amentiæ, ut *Saracenorum* dogma tantum non adſciſceret. Tandem longiora ſibi imperii ſpatia pollicentem triceſimo & octavo illius anno vita deſtituit, [*k*] Indictione 14. ineunte, menſe *Septembri*, anni *Chriſti* 1180. [*l*] Hunc *Vvillelmus Tyrius* plurimùm ab munificentia prædicat, obiiſſeque dicit *Octobris* 3. imperii 40. vitæ 41. In quo valdè eum fugit ratio. (*m*) Vixit *Manuelis* temporibus eruditus ille *Homeri* Interpres *Euſtathius Theſſalonicenſis* Epiſcopus; qui *Muhammedanam* impietatem aſſerere cupienti magna conſtantia reſtitit, auctore *Niceta*.

(*n*) *Alexius Manuelis* filius duodecim circiter natus annos patri ſuffectus eſt, *Ludovici Francorum* Regis gener: cujus filiam *Agnetem* ut rectè (*o*) *Guillelmus Tyrius* appellat, octennem *Manuel* ei deſponderat. *Nicetas Annam* vocat. (*p*) Hic triennio ferè nomen Imperatoris habuit; at-

A. 1118. Chriſti ad 1204.
a VVil. Tyr. 15. c 23.
b Otho Friſ. 7. Chr c. 28
c Tyr. lo 16. c. 3. & 4
d Otho Friſ 7. c. 10.
e VVil lelm. Tyr 13. c. 12.
Anſelm. Gembl.
f Nicetas
Manuel Comnenus
g VVil. Tyr 6 18
Nicetas i.
h Nicetas 2.
i Nicetas
K Nicetas c. 3.
l VVil. Tyr. c 22
m Nicetas.
Euſtathius Homeri Interpres.
n Nicetas.
Alexius.
o Guil. Tyr. 22. c. 4.
p Nicetas

A. 1118. Christi 1104. que ab *Andronico Manuelis* patruele, quem in consortium imperii per vim acceperat, necatus est, nondum expleto quinto decimo ætatis anno.

a Guil Tyr 22 c. 10. & seq. Latini Constantinopoli cæsi. Quod antequam faceret, (*a*) *Francos* ac *Latinos Constantinopoli* trucidari jussit *Andronicus*; quorum consilio ac præsidio plurimùm usus erat *Manuel*, quosque tyrannidi suę intercessuros noverat.

Quam suorum cladem haud minori *Græcorum* strage ac direptione, qui elabi fuga potuerunt, ulti sunt *Latini*. Nam *Thraciæ Græciæ*que maritimam oram valida classe prætervecti, quicquid obvium fuit ferro ignique populati sunt.

b Nicetas Andronicus. Miseranda mors Andronici. (*b*) *Andronicus* occiso *Alexio* solus anno 1183. imperare cœpit. *Agnetem Alexio* desponsam, undecim annos natam, grandi jam ætate sibi matrimonio junxit. Nec diu per tantum scelus parto gavisus est regno. Post biennium enim, dum *Isaacio Angelo* molitur necem, populari orto tumultu comprehensus ipse, ac per urbem camelo vectus, altera abscissa manu oculoque effosso, à furenti plebe laniatus est, cùm inter tot rerum verborumque ludibria unum hoc diceret: *Domine miserere*; &, *Quid contritum calamum infringitis*? Periit anno *Christi* 1185. Hic finis *Comnenorum* fuit.

c Nicetas. Isaacius Angelus. (*c*) *Isaacius Angelus* ejusdem factione populi delatum *Augusti* nomen accepit, idque annis 9 retinuit, ac mensibus 8. *Siculorum* classem vicit ad *Strymonem*, captis illius præfectis *Richardo* atque *Balduino*. *Cyprum* ab *Isaacio Comneno* Tyranno frustrà classe repetiit. Cum *Mysis*, sive *Valachis*, parùm secunda bella gessit. *Fridericum Ænobarbum* per *Thraciam Asiam*que *Palæstinam* petentem conatus intercludere, magno suo damno, illius in se arma concitavit. Ab *Alexio Angelo* fratre cum oculis ereptum illi est imperium ann. *Christi* 1195.

d Nicet. Alexius Angelus. (*d*) *Alexius Angelus* assumpto *Comneni* nomine imperavit an. 8. menses 3. dies 10. *Isaacii* filiam *Irenem Philippus Germanorum* Imperator habebat in matrimonio. Ad eam *Alexius* ejus frater

ter

ter *Constantinopoli* profugit; cujus hortatu *Veneti* duce *Dandulo*, cum *Balduino Flandrensi* Comite, aliisque ad sacram militiam nomina professis Principibus societatem ineunt adversus *Alexium Comnenum*. Qui per hostium contemptum nullis ad resistendum paratis copiis, capta incensaque Urbe, *Debeltum* fuga petiit, an. 1203. quo semoto.

Isaacius Angelus cœcus iteratò cum *Alexio* filio speciem adumbravit pristinæ dignitatis (*a*) Ind. 6. Sequenti an. 1204. Ind. 7. cùm nec ambo isti inter se concordes essent, & adversus illos *Alexius* quidam *Mursiphlus* tyrannidem invasisset, fœderatorum classis *Constantinopolim* expugnavit, die *Aprilis* 12. fer. 1. hebdomadis sextæ Quadragesimæ, ait *Nicetas*, qui character indicat an. *Christi* 1204.

Tum de communi consilio è *Latinorum* genere primus *Constantinopoli* datus est Imperator *Balduinus Flandrensis*, annum agens 32. à *Græcis* ipsis [*b*] quod magno virtutis argumento fit, summoperè laudatus.

A. 1180. Christi ad 1180.

a Nicet. Vide & Joan Villan. *Constantinopolis à Latin. capta.*

b Nicet. Rigord. in Philippo.

CAPUT XXII.

De Francorum *Regibus*, Ludovico *VI.* Ludovico *VII.* & Philippo Augusto.
Ab anno *Christi* 1108. ad 1223.

FRancia regnare cœpit anno 1108. *Ludovicus* VI. cognomento *Crassus*, ut (*c*) ejus *Diplomata* testantur; annum agens non 12. vel 13. ut (*d*) *Sugerius* prodidit, sed 30. circiter; ut qui anno ætatis 60. regni 30. decesserit, eodem auctore *Sugerio*. *Aurelianis* inunctus coronatusque est à *Demberto Senonensi*; id agente cumprimis (*e*) *Ivone Carnotensi*, quod tùm *Remensi* Archiepiscopo minimè cum *Ludovico* conveniret. Sed neque *Remis* consecrari Reges necessarium esse, pluribus idem *Carnotensis Ivo* differit. *Ludovici* Vitam scripsit *Sugerius* Abbas *S. Dionysii*. Obiit

c Lib. 1. Orig. S. Dionys. c. 11.

d Sugere in Vita 1 udov. Grossi.

e Vide Ivon Ep. 70. Aimoin. l. 4. c. 49.

A. 1108. Christi ad 1204.

ex morbo, *Christi* [a] anno 1137. (b) Calendis *Augusti*, cùm regnasset annos 30.

Clarevallense Cœnobium eo regnante constitutum est; cujus primus Abbas fuit *S. Bernardus* (c) anno 1115. *Pramonstratensis* Ordo cœpit an. 1120. auctore *S. Norberto*. (d) Floruit eodem tempore *Hugo à S. Victore*; & cognominis alter *Gratianopolitanus* Episcopus; qui (e) an. 1132 moritur, vir sanctissimus.

(f) *Ludovicus* VII. cognomine *Junior*, *Francorum* sceptra suscepit anno 1137. qui *Alienoram VVilelmi* Ducis *Aquitaniæ* filiam, ex ejus supremа voluntate, in conjugem accepit, cum eaque dotalem illius ditionem. (g) Hic ille est *VVillelmus Pictavorum* Comes, & *Aquitaniæ* Dux, quem *Anacleti* partes contra *Innocentium* pertinaciùs tuentem *S. Bernardus* anno 1135. meliorem ad mentem reduxit. Quem quidem brevi postea, hoc est sub exitum *Crassi*, & *Ludovici Junioris* initium, in *Hispania* mortuum esse, quò *S. Jacobum* veneraturus adierat, testis est (h) *Sugerius*, qui ætate illa vixit; nec non *Robertus de Monte*, qui anno 1137. obiisse confirmat, in 6. feria Parasceve, in æde *S. Jacobi*, ibique ante altare sepultum. Ex quo *Theobaldus* Scriptor ejus Vitæ redarguitur, qui in annum 1156. mortem illius rejicit.

Ludovico anno 1147. post Pentecostem, sacramento in sacram militiam dicto proficiscitur in *Palæstinam* cum (i) 30000. equitum, magnoque peditum numero. Sed *Græcorum* magis perfidia quàm *Saracenorum* vi tantus exercitus periit. Itaque post (k) annuam moram ibi factam reversus in *Gallias* anno 1150. cum *Alienora* conjuge divortium fecit, & *Alphonsi* VII. qui se Imperatorem appellavit *Hispaniæ*, filiam duxit; quam *Mariam Tyrius* & *Sugerius* vocant, *Beatricem* (l) Annales *Hispani* (m). *Alienora* sequenti anno *Northmanniæ* Duci, eidemque *Andegavensium* Comiti, nupsit *Henrico*, qui post *Stephanum* regnavit

a Auctar. Gembl. VVestmonast. b Sigeb. c Anselm. Gembl. Rob. de Monte. d Trith. e Anselm. Gembl. & Robert. f Suger. *Ludovicus Junior*. g Vita S. Bern. l. 2. c. 6. Theobald. in Vita S. Guil. apud Sur. Feb. 10. *Gallielmus Pictaviensis*. h Sugerius in Lud. Juniore. Robert. Auctar. Gembl. Suger. VVillelm. Tyr. l. 16. c. 18. Jo. Villan. 4. 14. i Auct. Gembl. k VVillelm. Tyr. 17. c. 8. l VVestmonast. Matth. Paris. m Mariana de reb. Hisp. Par. 3. c. 11.

gnavit in *Anglia*, ejus nominis secundus, anno 1154. quo *Stephanum* obiisse 8 Calendas *Novembris*, & 14. *Januarii* Dominica die consecratum *Henricum*, (a) *Anglorum* Annales referunt. (b) Semen id atrocissimi belli fuit, quod de *Aquitaniæ* possessione *Francos* inter & *Anglos* ortum est anno 1156. (c) quod utcumque sedatum est post annos sex, *Margareta Ludovici* filia *Henrici* filio desponsa. (d) Hujus *Henrici* tempore *S. Thomas Cantuariensis* Episcopus pro Ecclesiæ tuenda libertate primùm exsilium, deinde gloriosam mortem obiit anno 1171. à sicariis in Ecclesia trucidatus. (e) Cujus parricidii qualemcumque suspicionem *Henricus* Rex publica luit pœnitentia, magnisque vicissim ab illo beneficiis affectus est.

Ludovicus Parisiis anno moritur 1180. (f) *Septembri* 28. feria 5. regni anno 44. Eo regnante floruit *Petrus Lombardus Parisiensis* Episcopus, *Magistri Sententiarum* vocabulo notior, & *Petrus Comestor*.

Philippus Ludovici filius, *Augustus* & *Adeodatus* vulgò nuncupatus, superstite adhuc patre Rex salutatus est (g) anno 1179. Calendis *Novembris*. Sequenti verò solus regnavit, ætatis annum auspicatus 16. (h) Quippe natus est 9. Calendas *Septembris*, in octava Assumptionis (i) feria 7. qui character anno congruit 1164. non 1165. ut est apud *Rigordum* & *Aimoini Auctarium*. Qui in ipso regni exordio, post patris obitum, *Judæos* per innocentum puerorum cladem *Christianis* sacris illudentes, & aliorum scelerum convictos, comprehendi primùm tota *Gallia* jussit (K) 16. Calendas *Martias*, die Sabbati, quæ nota est anni 1181. tum insequente *Julio* mense perpetuo multavit exsilio. Exinde postquam *Hierosolymam* à *Saracenis* captam audiit, sacramento dicto; in Orientem cum *Richardo Angliæ* Rege profectus est (l) anno 1190 [m] ac sequente pervenit in *Palæstinam*; ubi *Ac-*

A. 1108. Christi ad 1223.
a Alph. à Carth. c. 77 Suger. VVelsin. Matth. Paris.
b Aimoin. 5 c. 32. Rogerius de Hov. VVelsin. Matth. Paris.
c Affligen. ad Sigeb.
e Auct. id.
d Quadrip. Hist. Roger. VVelsin. Matth. Paris. Otho à S. Blas. Auct. Aquicinct.
e Iidem Ann. Angl.
f Rigord. in Vita Philippi.
i Philipp. Augustus.
g Rigord.
h Rigord.
i Aimoinus 5. c. 56.
K Rigor. Iudæi pulsi è Francia.
l Roger. m Rigor. Auct. Aquicinct.

A. 1108. Christi ad 1223. *conam* cum fœderatis Principibus 4. Nonas (a) *Junias* anno 1191. quem haud dubium facit Solis defectio, quæ ab *Rigordo*, *Rogerio*, & *VVestmonasteriensi* incidisse dicitur in diem Dominicum, 23. *Junii*. Verùm ea belli societate in simultatem ac discordiam versa, *Philippus* eodem anno rediit in regnum. (b) *Richardus Cypro*, quam in potestatem redegerat, *Templariis*, & subinde *Guidoni Hierosolymitano* quondam Regi vendita, ac *Saracenorum* millibus quinque morte multatis, in reditu ab *Leopoldo Austriæ* Duce interceptus, (c) anno 1194. in *Angliam* revertitur, bellumque cum *Philippo* Rege quinque circiter annos gerit; (d) donec anno 1199. in castelli cujusdam obsidione misso è ballista spiculo ictus occubuit 8. Idus *Apriles*, feria 3. ait *Rogerius*, sepultusque est in Monasterio *Fontis Ebraldi*; ubi & patris illius corpus jacebat. *Richardo* successit *Joannes* ejus frater *sine terra* vulgò nominatus, qui cum *Philippo* bellum instauravit, atque *Angliæ Hiberniæ*que regna (e) *Romano* Pontifici subjecit anno 1213 quæ, indicto annuo tributo, beneficii loco deinceps haberet. At *Philippus* anno duplici parta victoria, cum & *Anglos Ludovicus* ejus filius in *Pictonibus*, & *Othonem* Imperatorem in *Flandria* vicisset ipse, utriusque monumentum ad *Silvanectum* oppidum constituit Victoriæ Cœnobium. (f) Sub hæc *Ludovicus* in *Angliam* transmittens, pulso *Joanne*, eam in deditionem accepit. Sed statim atque inde digressus est ad *Henricum* III. *Joannis* filium tota defecit. Id anno 1214. accidit. (g) Excessit ex humanis *Philippus* anno 1223. pridie Idus *Julias*, anno regni post patris obitum exacto 43. minùs mensibus ferè 3.

a Rigord. Urspergo. Plus 3. in Asia.
b Rigor. VVestm.
c Rigord. Roger. VVestm. Matth. Paris.
d Auct. Aquicinct. ... Romano Pontifici subjecta.
e Roger. Vestm. Matth. Paris.
e Rigor.
f VVestm. Matth. Paris
g Rigord.

RATIO-

RATIONARII TEMPORUM PARTIS PRIMÆ

LIBER NONUS.

Annos continens à *Christi* 1200. ad ætatem nostram.

CAPUT I.

Quæ in Germania *&* Italia *contigere ab anno* 1200. *ad* 1250. *sub* Philippo, Othone, Friderico *II. ac de diro sub hoc Schismate: deque viris sanctitate vel literis insignibus.*

EXstincto, (*a*) uti suprà meminimus, *Henrico* VI. *Friderici* filio, in successore deligendo procerum scissa concordia est; aliis imperii decus ad *Henrici* fratrem *Philippum*, aliis ad *Othonem Saxoniæ* Ducem trahentium. *Philippo* favebat cognominis *Franciæ* Rex, *Othoni Innocentius* III. qui *Friderici* exsecrati olim Principis oderat stirpem. Prior *Aquisgrani Philippus* imperium auspicatus est (*b*) anno 1198 Eòdem paulò post *Otho* pervenit, ac regni adeptus insignia, bellum cum *Philippo* aliquanti temporis habuit, (*c*) donec inter se ita pacti sunt, quamdiu superstes *Philippus* esset, titulo Regis abstineret *Otho*, post illius obitum ritè eum usurparet. Regnavit *Philippus* annos 10 ac *Christi* 1208. *Junii* 23. ab *Othone* quodam *Palatino* interficitur. Cujus uxor *Isaacii Constantinopolitani* Imperatoris filia, audita viri nece, vitam & ipsa finiit.

Vacuam morte competitoris *Germanici* regni possessionem adiit *Otho*, ac *Philippi* ex pacto filiam

A 1200. Christi ad 1250. *a* Ursp. Vincent. Bellov. l. 26 c. 59. Suffrid. Fragm. incert. Auct. Alberto præfixum. Blond. l. 6. Dec. 2. *Philippus Imperator.* *b* Suffr. Fragm. Incert. Auct. *c* Ursperg. Vincent. Tom 4. l. 29 c. 72. Fragm. incert. Auct. Suffrid. Antoninus Trithem.

A. 1200. Christi ad 1250.

liam duxit. (*a*) Quem anno 1209. *Romæ Innocentius* Imperatorem ritè pronunciavit. Sed eumdem contra datam fidem *Romana* jura violantem ab communione repulit anno 1210. Hic ille est *Otho*, qui cum *Richardo* avunculo *Angliæ* Rege contra *Philippum Francum* (*b*) ad *Bovinas* pugnans, acieque victus, aufugit anno 1214. A quo proximus annus *Lateranense* Concilium dedit *Romæ* ab *Innocentio* III. celebratum, ad quod ex omnibus orbis *Christiani* provinciis adfuere (*c*) Episcopi 412 In eo *Transsubstantiationis* cum vocabulo dogma firmatum, ac *Joachimi* Abbatis damnatus est liber, quem contra *Petrum Lombardum* ediderat.

Otho Imperator destitutus ab omnibus, ac dolore tabescens, obiit anno (*d*) 1216. etsi nonnulli sequente, alii 1218. mortuum velint. Eodem anno 1216. [*e*] *Innocentius* è vita discessit, 16. *Julii*: cui suffectus est *Honorius* III.

Fridericus II. *Henrici* VI. filius, *Friderici Ænobarbi* nepos, *Othone* exauctorato anno 1211. ut ait (*f*) *Vincentius*, tertio ab *Philippi* patrui morte, *Germanorum* suffragiis eligitur, cùm se hactenus *Siciliæ* & *Apuliæ*, materno regno, contineret. Imperator verò anno 1219. circa *S. Cæciliæ* festum diem *Romæ* dictus est ab *Honorio*. Sed fatali generi suo in *Romanum* Pontificem instinctus odio datam fidem fefellit. Ob id sacris interdictus ab *Honorio* primùm, *Joanne Brenno Hierosolymorum* Rege deprecante cum eo in gratiam rediit, sub (*g*) annum 1222. quo *Jolantam Brenni* filiam duxit, mortua *Aragonum* Regis filia (*h*) *Maria*, e qua *Henricum* & *Conradum* susceperat. (*i*) Ex illo *Siciliæ* Regibus *Hierosolymitani* regni titulus accessit. (*k*) Idem *Saracenos Siciliæ* montibus dejectos in *Apuliam* transtulit, ac *Nuceriæ* collocavit.

Sublato è vivis *Honorio* anno 1227. suffectus est *Gregorius* IX. (*l*) qui *Fridericum* ex pacto & jureju-

Marginal notes: *a* Vinc. l. 29 c. 106. Urspeg. Rob. de Monte. Suffrid Chr. Clitic. Anton. Joan. Villan 5. cap. 15 *b* Urspeg. Vinc. Tom. 4 l. 3 c. 51 Rigord. Anton Part 2. Tit. 9 c. 1. *c* Ulperg. Vinc. Tom. 4 l. 30 c. 64. Anton. Tit. 19. Tom. 1. c. 1. parag. 6. Chro incert. Chr. Colmar Frag. incert. Trithem in Hirsaug. Chron. *d* Urspeg. Monach Pad. Chro. Colmar. Fragm. Incert. Auct Friderik I. *e* Vinc lo *a* l. 31 c. 1. *f* Urspeg Chron. incert Colm Cl. tiz Trithem. Vi de Ioan. Villan l. 6. c. *g* Vinc. Tom 4. l. 30. c. 125 Ursperg.

h Trithem. Chron. *i* Monach. Pad. 12.23. *K* Monac. Pad 1220. *l* Trit.

rejurando in *Palæstinam* proficisci cunctantem anathemate multavit. [*a*] Imperator anno sequente in *Syriam* navigans, turpi cum *Sultano* pactione rem *Christianam* prodidit, à quo *Hierosolymam* precariò ac specie tenus impetravit. Reversus ab oriente totam intestinis odiis & factionibus *Italiam* replevit, quæ tum in duas est divisa partes; quarum uni, quæ Pontifici studebat, *Guelforum* nomen inditum, *Gibellinorum* alteri, qui *Fridericum* sequebantur. Ea nomina apud *Pistorium* audita primùm sub annum 1240. ut auctor est (*b*) *Blondus*; ut autem (*c*) *Nauclerus* affirmat, longè antea, *Conrado* III. regnante, in pugna quadam tesseræ instar militaris assumpta; sed sub *Friderico* ardentioribus propagata studiis, civilem pestem ac perniciem latè per *Italiam* spargere. (*d*) *Gibellinæ* partis columen in *Transpadanis* erat *Ecelinus* stirpis *Teutonicæ* Tyrannus, qui 34. annis *Tridentum*, *Tarvisium*, *Patavinum*, *Veronam*, *Brixiam*, aliasque urbes oppressas tenuit; *Friderico* gratus imprimis, cui decem annos superstes fuit: quippe anno 1260. in conflictu sagitta saúcius, & ab hoste captus, interiit anno ætatis octogesimo. (*e*) *Fridericus Henricum* filium in *Germania* rebellantem redegit in potestatem, & in *Apuliam* relegavit anno 1235. ubi sequente anno decessit. Cùm autem nihil de odio in *Romanam* sedem ac pervicacia remitteret, eum *Innocentius* IV. qui *Gregorio* IX. ejusque successori *Cælestino* (*f*) anno 1241. functis post biennii interregnum, substitutus est, à *Christianorum* societate submovit in *Lugdunensi* Concilio, quod generale habitum est anno 1245. eique abrogavit imperium. In eodem Concilio rubri pilei insigne Cardinalibus datum proditur. Sub hæc novus adversus *Fridericum* designatus Imperator *Henricus Hassiæ* ac *Thuringiæ* Lantgravius, biennio haud ampliùs præfuit; & anno 1247. mortuus est cui (*g*) *Guillelmus Hollandiæ* Comes proximo ab hoc anno Septem viralibus Comitiis suffectus est, *Friderico* in *Cisal-*

A. 1200. Christi ad 1250. aliâ. Villan. 6. c. 37.

Guelfi & Gibellini

b Blond. Dec 2. l. 7

c Tritthem. Naucl. Gen 42. p. 913. Vide Jo. Villan. 5. c. 17

d Vide Monach. Pad. l. 2. *Ecelinus Tyrannus.*

e Blond.

f Fragm. Incert. Blond. & Æneas Silv. 7. Dec. 2.

g Vinc. l. 31 c. Anton. Tyt. 19. c. 6. Monach. Pad. Blond l. 7. Dec. 2. Joan. Vil. 6. c. 25.

Cisalpinos tumultus intento. Siquidem *Longobardicum* ab eo nomen omne defecerat, contra quos bellum adortus *Parmam* obsedit anno 1247. Sed *Parmensium* subita eruptione disjectus fugatusque, vix in *Cremonensem* agrum evasit anno 1248. (*a*) Biennio post, anno videlicet 1250. Indictione 8. *Octobris* 18. vita excessit in *Apulia*, anno imperii 32. ætatis 57. (*b*) Fama est à *Manfredo*, quem ex concubina genuerat, compresso in stratis ore præfocatum fuisse.

(*c*) *Friderico* imperante religiosi Ordines instituti duo, auctoribus SS. *Dominico* & *Francisco*, quorum initia variis annis attribuuntur. Obiit prior (*d*) anno 1221. *Franciscus* verò (*e*) anno 1226. Præter quos illustres fuere *S. Antonius Patavinus* è *Minorum* familia; *Alexander Alensis*, è *Dominicanis*; *Albertus Magnus*; *Vincentius Belvacensis*. Item *Guillelmus Parisiensis*, aliique, quorum *Vincentius* & *Antoninus* meminere. Fœminæ quoque pietate celebres extitere, *Elizabetha* Lantgravii *Thuringiæ* uxor, & (*f*) *Maria Oegniacensis*, cujus Vitam *Jacobus Vitriacensis* edidit.

a Suffr. Monach. Pad. Villan. 6. c. 41.
b Trith.
c Blond. Dec. 2. l. 9. Anton. Tit. 19. c. 9. paragraph. 4. SS. Dominicus, & Franciscus.
d Joan. Vill. 5. c. 23 & 24.
e Vinc. l. 30 c. 124. Suffrid. Colm. Chron.
f Trith. Vinc l. 30 & Anton.

CAPUT II.

De rebus Germaniæ *&* Italiæ *ab anno* 1251. *ad* 1300. *circiter; tum de* Conrado, Manfredo, Conradino, *atque accitis in* Siciliam Francis *&* *eorumdem clade* Sicula; *ac de* Hispanis Siciliam *occupantibus*.

IN *Romani* imperii spem Rex ab *Germanis* creatus *Guillelmus Batavus*, *Friderico* sublato, sexto anno, qui fuit (*g*) *Christi* 1256. periit, *Frisiorum* insidiis exceptus.

Post hunc distractis *Germanorum* Principum studiis (*h*) anno 1257. alii *Richardum Cornubiæ* Principem, Regis *Angliæ* fratrem, *Romanorum* Regem renuntiant; *Alphonsum* alii *Castellæ* Regem,

g Colm. Chron. Suffrid.
h Trith. in Hir. Chron. Joan. Villan. 6. c.
Flo

gem, Astronomiæ scientia celebrem. (a) Hic, solo contentus imperii titulo, pedem ex *Hispania* non movit. *Richardus Francofurtum* advolans, ibique ritè regnum auspicatus, cùm effusis sumptibus opes omnes exhausisset, in contemptum venit eorum, à quibus erat accitus. Itaque in *Angliam* è vestigio rediens vacuum *Germaniæ* relinquit imperium; diuque interregnum fuit, (b) donec *Gregorii X.* Pontificis mandato indictis Comitiis (c) *Rodulphus* ex *Alsatia* Comite anno 1273. deligitur; quem ab justitia, pietate, bellicaque virtute multum (d) Historiæ prædicant. Hic *Ottocarum* Regem *Boemiæ* rebellantem prælio vicit, & occidit, anno 1278. (e) annoque regni 19. mortuus (f) est, *Christi* 1291.

(g) Proximo ab hoc anno *Romanorum* Rex salutatur *Adolphus Nassauvius* Comes; (h) qui propter crudelitatem & rapacitatem in ordinem redactus est, eique subrogatus *Albertus Rodulphi* filius, *Austriæ* Dux, contra quem *Adolphus* commissa acie ad *VVormatiam* occidit (i) anno *Christi* 1298.

Interim per *Italiam* civilibus armis infesta erant omnia. *Conradus Friderici* II. filius ad occupandum *Apuliæ* ac *Siciliæ* regnum venit è *Germania* (k) anno 1251. domitisque *Neapolitanis*, & eorum disjectis mœnibus, utraque potitus *Sicilia*, à *Manfredo* fratre *Friderici* spurio, veneno necatus est (l) anno 1254. relicto filio (m) *Conrado*, quem *Conradinum Itali* nominarunt.

(n) *Manfredus* interim, quasi pro pupillo regnum administrans, adversus *Romanos* Pontifices, *Saracenorum*, qui *Nuceriam* obtinebant, auxilio bellum gerit.

Urbanus IV. qui apud *Trecasses* in *Galliis* oriundus anno 1261. *Alexandro* IV. suffectus erat; is, cujus edicto anniversarius Dominici corporis institutus est dies, *Carolum Andegavorum* Comitem *S. Ludovici* germanum *Siciliæ* Regem dixit.

Quam

A 1251. Christi ad 1300.
a Trith.
b Trith.
c Suffrid. Colmar. Chron.
d Suffrid. Trithem.
e Suffrid. Colmar. Chron.
f Villan. 7. c. 145.
Suffrid. Trith.
g Anton. Naucl. Villan. 7. c. 152.
h Suffr.
i Suffrid. Albertus Argent.
k Blond. Dec. 2. l.
8 Anton. Tit. 20. c.
1. Naucl. Villan. 6. c. 44.
l Colm. Chron.
m Trithem.
n Blond. Anton. Naucl.
Nangis in Vita S. Lud. Joan Villan. 6. c. 47. & 90 & l. 7.
Carolus Andegavensis Siciliæ Rex

A. 1251. Christi ad 1300.

Quam ad profectionem dum se ille comparat, *Urbanus* obiit, eique successit *Clemens* IV. de cujus voluntate *Carolus Romanæ* Senator urbis, & Rex utriusque *Siciliæ* factus, cum pacto annuæ pensitationis aureorum duodequinquaginta millium, *Manfredum* (*a*) anno 1266. superavit & occidit: ac biennio postea *Conradinum* cum exercitu in *Italiam* à *Gibellinis* excitum ad *Fucinum* lacum devicit, & in potestatem redactum capite multavit anno 1268. cujus morte, *Friderici*, ac *Suevicæ* familiæ stirps prorsus exstinguitur.

a Suffrid. Blondus. Dec. 2. l. 8. Anton. Trithem. Naucl. Nangis Pand. Villan. 7. c. 9. & seq.

Conradini mors.

Anno 1274. *Gregorius* X. qui, *Clemente* mortuo anno 1270. sequente est electus, (*b*) Indictione 14. generalem *Lugduni* Synodum celebravit, in qua de *Romani* Pontificis creatione nonnulla constituit, *Græcos*que ad *Romanæ* concordiam Ecclesiæ recepit. (*c*) Convenerunt ad hoc Concilium Episcopi 500. (*d*) *Petrus Aragonum* Rex *Manfredi* gener, cujus filiam *Constantiam* in matrimonium habebat, hortatu *Joannis Procbytæ* olim domini, necnon *Michaelis Palæologi Græcorum* Imperatoris, qui sibi ab *Carolo* metuebat, ad invadendam *Siciliam*, tanquam dotalem, animum adjecit. Itaque ambobus instigantibus, per totam *Siciliam* occulta conspiratione facta, eodem die, qui Resurrectioni Dominicæ sacratus erat, signo, quod convenerat, ad vespertinam synaxim, ut moris est, edito, armati *Siculi* nec opinatò *Francos* opprimunt, ac sine ullo ætatis sexusve discrimine crudeliter mactant; adeò ut prægnantium uteros excutiendis fœtibus ferro scrutati sint. Inde *Siculæ vesperæ* in proverbium cessere. Id anno (*e*) 1282. *Martii* 30. contigit. His auspiciis *Panormi Petrus Siciliæ* regnum adiit, tenuitque, diris licèt ab *Romano* Pontifice devotus, quod *Carolus* incassum armis repetere aggressus, cladem insuper accepit, *Carolo Claudo* ejus filio navali pugna superato captoque (*f*) anno 1284. Huic præter spem, quod affinis sui *Conradini* necem ulturus putabatur, pepercit *Petrus*,

b Trithē. Blond. Dec. 2. l. 8. Nang. in Philippo. Joan. Villan. 7. c. 44.

c Nangis in Vita Philippi.

d Blond. Fazel l. 8. Par. 2. Anton. Tit. 20. c. 4. Nang. in Vita Philippi. Pand. Collenut Joan. Villan. 7. c. 57. & seq.

Vespera Sicula.

e Blond. Dec. 1. 2. 8.

f Colm. Chron. Villan. 7. c. 92. & seq.

(*a*) qui

A. 1251. Christi ad 1300.

(*a*) qui anno 1285. quo *Siciliæ* Rex *Carolus Januarii* 7. diem clausit, ut in *Philippi Vita* scribit *Nangisius*, cùm datum in prædam ex ferali sententia patrium regnum defenderet, contra *Philippum Franciæ* Regem dimicans occubuit, dictis ex testamento hæredibus filiis, *Friderico Aragoniæ*, *Jacobo Siciliæ*. Qui, *Constantiæ* matris rogatu, *Carolum* certis conditionibus (*b*) anno 1288. dimisit: inter quas hæc erat, uti *Aragonum* Regi cum *Romani* Pontificis gratia *Siculi* regni jus impetraret: quod esse ratum vetuit *Nicolaus* IV. ex quo bellum de integro ambos inter exarsit. (*c*). Quod, sequestre *Bonifacio* VIII. qui S. *Cælestino* III. sponte se abdicanti successerat anno 1299. pacatum est, cùm *Jacobus Siciliæ* cessisset. Verùm *Siculi*, (*d*) *Friderico Jacobi* fratre ad regnum evecto, *Carolo* ac Pontifici restiterunt.

a Blond. l.8. Dec. 2.
b Naucl.
c Fazel. Dec 2 l. 9. Naucl. Villan. 8. c. 13.
d Naucl.

Per eadem tempora intestinis motibus reliqua omnis ardebat *Italia*; *Venetis* præsertim ac *Genuensibus* potentissimis civitatibus mutuam in perniciem tota atrocitate bacchantibus: quarum dissensio parvis ex initiis apud *Ptolemaidem Syriæ* oppidum exorta sub annum (*e*) 1260. mutuas utrisque calamitates attulit.

e Blond. Dec. 1. l. 8.

Ea tempestate ornabant Ecclesiam omni sanctitatis ac literarum gloria SS. *Bonaventura* & *Thomas Aquinas* [*f*] qui ambo anno 1274. in cœlum recepti sunt. *Thomæ* item Præceptor *Albertus M.* (*g*) qui anno 1280. obiit, anno ætatis 87. () *Petrus* quoque *Martyr* anno 1252. ab Hæreticis obtruncatus est. Obiit & S. *Clara B. Francisci* popularis (*i*) anno 1252. Et ex eodem Ordine S. *Ludovicus Tolosanus* Episcopus, *Caroli* II. *Siciliæ* & *Apuliæ* Regis filius. (*K*) Vixit & *Nicolaus Lyranus* hoc tempore, Doctor *Parisiensis* ex Minorum Ordine.

f Naucl.
g Trith. in Chr. Hirsaug.
h Anton. Colmar.
i Anton.
K Naucl.

(*l*) *Raimundus Lullus Majoricensis* circa annum 1290. in ea insula floruit ambigua fama. S. *Ivo* in *Aremoricis*, & S. *Rocus* in *Narbonensi* provincia sanctitate præstiterunt.

l Bern. de Lutzemb.

CA-

A. 1205. Christi ad 1300.

CAPUT III.

De Latinis Constantinopoli *imperantibus*, *ac rebus in Oriente gestis ab anno* 1205. *ad* 1300. *Ubi de recuperata a* Græcis Constantinopoli, Tartarorum *excursione*, *ac Terra sancta* Christianis *penitus erepta*.

Balduin. Imperator Constantinopolitanus. *a Blond. Dec 2. l. 6.* *b Niceph. Greg. l. 1.* *c Nicet.*

C*Onstantinopolim Latini* annos octo & quinquaginta tenuerunt. Primus in ea regnavit, ut dictum est, *Balduinus*, qui cum expeditionis sociis imperium partitus est; *Venetis* præsertim, ac *Genuensibus*. Quorum illi *Ægæi* maris insulas, *Cretam*, & *Eubœam*, aliaque ceperunt, ait (*a*) *Blondus*: at *Genuenses Cretam* occupasse *Nicetas* prodidit. (*b*) *Bonifacius Montisferrati* Marchio novum *Thessalonicæ* regnum instituit.

Henricus Imperator. *d Anton. Tit. 19. c. 1.* *Petrus. Imperator.* *e Niceph. Greg. p. 11. & 40.* *f Anton. Tit. 19. c. 3.* *Robertus Imperator.* *g Nangis in Vita S. Lud. p. 448. Niceph. p. 58. Naucl.*

(*c*) *Balduinus* anno vertente à *Bulgaris* victus captusque anno 1205. Indict. 8. *Aprilis* 15. ac menses sedecim in vinculis habitus, per summos cruciatus ab *Joanne Bulgarorum* Rege perimitur. At tum demùm *Henricus Balduini* frater ad imperium evehitur anno 1206 Quam *Latinorum* moderationem, haud præproperè sibi regnum usurpantium ante legitimi Principis obitum, *Nicetas* prædicat, popularium suorum ambitionem immanitatemque detestans, qui per Imperatorum cædes ad tyrannydem grassari solebant. *Henricus* 10. circiter imperavit annos. Moritur enim [*d*] anno 1. *Honorii* tertii, *Christi* 1216. cui successit *Petrus Antissiodorensis*; qui *Jolantam Henrici* sororem, ut (*e*) *Nicephorus* auctor est, vel ut alii, filiam duxerat. (*f*) Hic ab *Honorio* III. *Romæ* coronatus, dum in *Thraciam* proficiscitur, à *Theodoro Dyrrachii* Principe perfidiosè captus, & à *Theodoro Lascari* trucidatus est.

Robertus Petri filius post hunc imperavit. Inde *Balduinus Roberti* frater. Qui (*g*) anno 1261. recuperata ab *Græcis Constantinopoli*, in Occiden-

tem

tem reversus, ad *Carolum Siciliæ* Regem adiit, ejuque filiam filio suo despondit, *Constantinopoli* promissa, si illius ope recuperare posset. Itaque *Latini Constantinopoli* potiti sunt annis 58.

A. 1205. Christi ad 1300.

Latinis Constantinopolim obtinentibus, (*a*) *Theodorus Lascaris* à *Græcis* Imperator creatus, *Nicææ* in *Bithynia* sedem habebat; homo bellicis rebus inclytus, qui *Turcas* ab *Alexio* socero contra se concitatos magna strage delevit eorumque *Sultanum* suapte manu peremit. Moriens (*b*) anno imperii 18. *Christi* 1222. successorem designavit generum *Joannem Ducam*; à quo pleraque de *Latinis* recepta. (*c*) Imperavit annos 33. & mortuus est anno *Christi* 1225.

a Nicet. Niceph. Greg. p. 7. Theodor. Lascaris. b Nicep. p. 11. c Nicep. in fine lib. 2.

Theodorus Lascaris Joannis filius patrem excepit (*d*) annos natus 33. qui quarto anno imperii, *Christi* 1259. moritur. Siquidem ætatis (*e*) anno 36 obiit, sex annorum filiolo relicto *Joanne*. Verùm.

d Niceph. initio l. 3. e Nicep. l. 3. p. 19.

(*f*) *Michael Palæologus Comnenus*, maternum ab *Alexio Comneno* trahens genus, & *Andronici Palæologi* filius, excæcato post annos 4. pupillo (*g*) decimum annum agente, imperium usurpat. Cujus artibus *Constantinopolis* per *Alexium Cæsarem* cum 800. haud ampliùs militibus proditione capitur. Subinde tamen imminentem *Constantinopoli Carolum* Regem *Siciliæ* veritus ad *Romana* concordiam Ecclesiæ respexit; ac legatos in *Africam* usque misit ad S. *Ludovicum* anno illo, quo mortuus est, 1270. ut scribit (*h*) *Pachymeres*. Anno verò 1274. (*i*) *Lugdunense* Concilium, cùm eò legatos suos destinasset, & conditum in eo decretum fidei ratum habuit. (*k*) Idemque *Siculam* in *Francos* conspirationem anno 1282. opibus & auctoritate sua promovit. (*l*) Obiit anno *Græcorum* 6791. *Christi* 1283. & quòd in *Latinos* propensior fuisset, seque cum *Romano* Pontifice conjunxisset, (*m*) ab *Andronico* filio ne plebejo quidem ritu sepultus, haud procul castris, in quibus tunc erat, humo est obrutus

f Nicep. l. 4. Joan. Villan. 6. c. 72. g Niceph. p. 41. Michael Palæologus Constantinopolim recuperat. h Pachym. in frag. à nobis edito p. 300. i Vide Niceph. Greg. l. 5. k Anton. Tit. 20. c. 4. paragraph. 1. l Nicep. p. 72. m Nicep. 6.

cùm imperasset annos post *Joannis* pupilli abdicationem circiter 23.

(*a*) *Andronicus Michaelis* filius, mortuo *Michaele* filio, ejus filium *Andronicum* designavit hæredem imperii. Qui adversus avum rebellans sæpiùs, tandem extrema senectute confectum abdicare coegit capta *Constantinopoli*. Ita privatus excessit (*b*) an. *Græcorum* 6840. *Christi* 1332.

Hoc sæculo *Tartarorum* gens hactenus *Indiæ* Regibus subjecta, eorum excusso jugo privatoque constituto imperio (*c*) sub annum 1202. latè per orbem diffusa, vastitatem circumtulit. Horum pars, *Georgiana*, *Armenia*, aliisque direptis provinciis, *Transsylvaniam* & *Poloniam*, populabunda percurrit (*d*) circa annum 1241. (*e*) *Bathone* duce; quo amisso fame compulsi post triennium sese receperunt. (*f*) Pars altera *Corasmios Parthici* generis sedibus suis pepulit qui ab *Ægypti Sultano* pretio conducti *Francis* in *Palæstina* fusis, Dominicum sepulchrum everterunt sub (*g*) annum 1244. Hos insecuti *Tartari Persidem* invadunt, (*h*) ac *Turcas*, eorumque *Sultanum Iconii* regnantem, in fugam coniiciunt. (*i*) Sequente anno *Turcæ* pactione tributi pacem ab illis redimunt. His de causis *Innocentius* IV. *Dominicanæ* familiæ Monachos aliquot ad *Tartaros* misit. Cujus profectionis historiam (*k*) *Vincentius* exponit.

In *Palæstinam* quoque *Christianæ* quædam expeditiones factæ sunt, (*l*) quarum una celeberrima fuit ann. 1218. quando *Leopoldus Austriæ* Dux & *Andreas Hungariæ* Rex, cum *Joanne Brenno Hierosolymitano Damiatam* obsessam post menses 18. expugnarunt. Sed dum successu hoc elati Barbaros persequuntur, immisso in eorum castra *Nilo*, pacis conditiones ab illis accipere, ac quæ ceperant reddere sunt coacti anno 1221. At biennio antea *Conradinus Saphadini* filius *Hierosolymam* funditus diruit, præter templum Domini, & turrim *Davidis*. Postea *Innocentius* IV. in

A. 1201. Christi ad 1300.
a Nicep Greg. Andronicus Imperator.
b Nicep. l. 10. p. 215.
Tartarorum excursio.
c Monac. Pad.
d Naucl. vol 2. Gen. 42.
e Vincen. l. 29 c. 87.
f Vincen. ibid. & c. 89. & l. 31. c. 1.
g Vincen. 3. c. 28. Nang. in Vita S. Ludov.
h Vincen. l. 30. Jo. Villan 6. c. 61.
i Monac. Pad. Vincent. l. 30. c. 84. & sequ. Blond. Dec 2 l. 7. Trithem. in Chron. Hirsaug.
Oliv. Schol. Jo. Vil. l. 5. 39.
K Vincen. 30 c. 86.
Expeditio S. Lud.
l Nang. Vincent. l. 31 c. 89. Jo. Suf. fid. Monac. Pad. Sanut. l. 3. par. 11. Nanc. Jo. Villan. c. 37.

A 1200. Christi ad 1300.

in *Lateranensi* concilio anno 1245. *Christianis* Principibus sacræ militiæ signum edidit, quo *Sanctus Ludovicus* excitatus cum valida manu trans mare navigavit anno 1248. Tota belli moles in *Ægypti* urbem *Damiatam* incubuit, quæ anno 1249. in *Francorum* potestatem venit. Sed in eorum castra pestilenti è circumjectis paludibus afflata lue, deditionem facere, pacisque leges accipere coacti, sunt, ut *Damiata* reddita tutò inde liceret egredi. (*a*) Postremò anno 1291. *Ptolemais*, *Tyrus*, & quicquid in *Syria* *Christiani* nominis residuum erat, sub *Turcarum* ditionem venit: ex eoque sacras expeditiones in Orientem *Christiani* desiere facere.

a Fenut. l. 3. part. 12. c. 11. & 12. Blond. Dec. 2. l. 8. & 9. Naucl.

CAPUT IV.

De rebus Francicis *ab anno circiter* 1200 *ad* 1300. *sub* Philippo, Ludovico *VIII.* Ludovico *IX.* Philippo Audace, *ac* Philippo Pulchro.

(*b*) REgnante in *Galliis Philippo* pium bellum in *Tectosagis*, ac *Narbonensi*, quam *Occitaniam* vocant, provincia motum est adversus *Albigenses* Hæreticos, *Manichææ* sectæ colluviem: quorum partes *Raimundus Tolosanus* Comes, & *Aragonum* Rex impigrè tutabatur. Contra quos *Innocentii* III. hortatu *Catholici* Principes coorti sunt; duce ab omnibus constituto *Simone Montefortio*, viro peræquè religioso ac strenuo. Qui illorum sæpè debellatis copiis, in *Tolosana* obsidione gloriosam mortem oppetiit (*c*) ann. 1218. Idem bellum ab *Ludovico* VIII. *Sancti* patre, anno 1226. instauratum, ab ejus filio 1229. terminatum est. Quo *Raimundus* Comes, ejurata *Lutetiæ Parisiorum* hæresi, filiam suam *Alphonso S. Ludovici* fratri cum *Tolosani* Comitatus dote collocavit.

b Hist. Albig. Vincent. l. 29. & 30. Anton. Tit. 19. c. 3. *Albigense bellum*.

c Vincent. 10. c. 15. Anon. d Roder. Sant. p. 3. c. 15. Franc. Tarafa. Mariana. L. 11. c. 11. & seq. Blond. Dec. 2. l. 6.

(*d*) Eadem tempestate sacrum alterum in *Hispanis* bellum contra *Saracenos Alphonso Castellæ*

 Rege

A. 1100. Christi ad 1300. Rege secundum fuit. *Miramolinus Tunisii* Rex totam vincendo pervagatus *Hispaniam*, *Arelatum* & *Avenionem* usque perruperat. Sed anno 1212. Regum quatuor, *Castellæ*, *Aragoniæ*, *Lusitaniæ*, & *Navarræ*, oppositis ad *Tolosam Hispaniæ* oppidum copiis tanta strage profligati sunt *Arabes*, ut ducenta millia cecidisse dicantur: è *Christianis* viginti quinque haud amplius occubuerunt. Ea pugna facta est *Julii* 16 feria 2. ut *Mariana* scribit. Secundùm quam *Saracenorum* in *Hispania* res inclinare cœperunt; adeo ut paulatim amissis cæteris provinciis, nihil eis præter *Granatense* regnum reliquum fuerit.

Ludovicus VIII. a Gesta Ludov. 8. Vincent. l. 30. b Gesta Ludov 8. (*a*) In *Galliis Ludovicus* VIII. *Philippo* patre mortuo regnavit anno 1223. qui sequente anno, *Rupella*, aliisque cis *Garumnam* expugnatis oppidis, citeriore omni *Aquitania Anglos* expulit (*b*) anno 1224. Biennio post *Christi* 1226. ex *Albigensi* expeditione rediens, in *Arvernis* apud *Montempenserium* anno regni 4. ex morbo periit, *Novembris* 8. quæ tum in Dominicam incidit.

c Nangis. Vincent. 30. c. 129. S. Ludovicus IX. (*c*) Eodem anno, prima Adventus Dominica apud *Remos* consecratus est *Ludovicus* IX. octavi filius, *Francici* decus nominis, ætatis anno 12. etsi *Vincentius* 14. tribuat; qui inter Sanctos ob innocenter actæ vitæ meritum à *Bonifacio* VIII. est adscriptus. Hic initio principatus *Theobaldum Campaniæ*, & *Hugonem Marchiæ* Comites, aliosque contra novum Regem conjuratos Principes armis ad obsequium compulit. Pace dehinc ubique parta, gravi ex morbo recreatus (*d*) anno 1244. crucis insigne cepit, atque in *Ægyptum* eo, quem suprà demonstravi, exitu bellum invexit. Quo perfunctus, quinque in *Palæstina* per omnia *Christianæ* pietatis officia exegit annos, *Blanca* interim matre procurante regnum, *Alphonsi Castellæ* Regis, & *Eleonoræ Henrici* II. *Angliæ* Regis, filia.

d Nangis. Vincent. Joinvill.

Post cujus obitum eò reversus, omnes regiæ pariter & *Christianæ* virtutis numeros implevit.

(*a*) Sed

(*a*) Sed vehementioribus in dies propagandæ Religionis accensus stimulis, quasi prior ex voto successisset, novam contra *Saracenos* in *Africam* expeditionem obiit an. 1269. ac sequente, castris ad *Tunetum* positis, vulgata per exercitum lue contactus sanctissimam efflavit animam 8. Calendas *Septembris*, an. ætatis 56. regni 44. *Christi* 1270.

A 1269. Chr. ... ad ann. a Id. & Joan. Villan. l. 7 c. 36.

(*b*) Eodem, quo mortuus est *Ludovicus*, die *Carolus Siciliæ* Rex ejus frater cum valida classe ad *Africæ* litus appulit. Cujus auxilio *Franci* animis erectis Barbaros ita contuderunt; ut ad pacem postulandam vel iniquis conditionibus adigerent.

b Nang. Villan. c. 39

[*c*] *Philippus Ludovici* filius, *Audax* dictus anno 1270. *Francorum* Rex appellatus in *Africa*, sequente anno; ipso die Assumptioni Virginis sacro, apud *Remos* de more coronatus est. Ejus patruus *Alphonsus Pictavorum* ac *Tolosatium* Comes, ex *Africa* rediens moritur in *Tuscia*; cujus vacuam successoribus hæreditatem *Philippus* adiit. *Vascones*, qui *Navarrai* vocantur; expugnata *Pompejopoli* ad obsequium reduxit (*d*) anno 1276. (*e*) *Petro* vero *Tarraconensium* Rege, à quo *Siciliam* occupatam antea docuimus, ab *Romano* Pontifice sacrorum usu prohibito, ejusque regno in *Carolum Valesium Philippi* filium translato, ut in ejus possessionem illum mitteret *Philippus*, totis viribus *Tarraconensem* oppugnavit anno 1284. ac *Gerunda* potitus est: cujus in obsidione *Petrus* lethali accepto vulnere decessit; (*f*) grassante pestilentia, dum se inde *Franci* recipiunt, *Rogerius Tarraconensis* classis præfectus nec opinantes aggreditur. Qui igne oppido simul ac navibus suis injecto, per *Pyrenæi* angustias ferro sibi iter aperiunt. *Philippus* ingravescente morbo *Perpiniani* diem obiit *Octobri* mense anno 1285. (*g*) qui trium morte Regum insignis ad memoriam fuit, *Caroli Siculi*, *Petri Tarraconensis*, & *Philippi Franci*. Regnavit *Philippus* annos amplius 15. (*h*) Filios superstites habuit

Philippus Audax. c Nang. in Vita Philippi.

d Nang. e Id & Joan. Villan. l. 7 c. 101. & seq.

f Villan. 7 c. 10 Gaguin. Æmil.

g Paul. Æmil. h Gaguin. Æmil. Til. *Philippus Pulcher.*

A. 1200 Christi ad 1100. ex *Isabella Tarraconensi Philippum*, & *Carolum Valesium*. Ex *Maria Brabantina Ludovicum Ebroicensem*.

a Annal. Fratr. Guido Aemil. (a) *Philippus pulcher* regnum adiit anno 1285. sed anno 1286. octavo Eid. *Januarias* consecratus, 29. regnavit annos, quibus assidua ferè cum *Anglis*, & eorum fœderatis *Flandris*, bella suscepit. *Eduardus* II. *Angliæ* Rex, *Northmanniam* & *Aquitaniam* invadens, magna clade repressus est duce *Carolo Valesio*, anno 1293. per eumque *Aquitaniam* recepta.

Guido Flandrensis Comes, *Eduardi* partes secutus, cum eo victus est ad *Furnas* anno 1295. Post anno 1299. *Flandri* ab eodem *Valesio* perdomiti, rursus ab Rege deficiunt. (b) Cujus exercitus ad *Curtracum* cum seditiosis infeliciter pugnavit anno 1302. Sed biennio postea ad *Audomaropolim* eorum profligatis copiis, res ad compositionem est deducta.

b Joan. Villan. c. 15.

(c) Cum *Bonifacio* quoque Pontifice ejus nominis VIII. *Philippo* negotium fuit; qui sacram militiam detrectantem *Franciæ* Regem anathemate perculit anno (d) 1302. Quem *Sarra Columnensis* cum *Nogareto* Equite *Franco* in *Italiam* profectus, improvisò comprehensum *Anagniæ*, *Romam* perduxit; ubi ex mœrore animi *Octobris* 11 vitam finiit anno 1303. Huic sublectus *Benedictus Philippum* communioni restituit. *Benedicto Clem*. V. ex Archiepiscopo *Burdegalensi* subrogatus est anno (e) 1305. qui Pontificiam sedem *Avenionem* transtulit, ubi annis hæsit amplius 70. (f) Hujus decreto damnati *Templarii*, deque iis ab *Philippo* Rege sumptum supplicium anno 1307. & eorum fortunæ partim *Hospitalariis*, ut vocant, adjudicatæ; partim in fiscum relatæ. Excessit è vita *Philippus*, ut (g) quibusdam placet, anno 1313. (h) alii sequenti malunt *Novembris* 29. quod & pluribus probatur. Ex quo liquet, eum tricesimo regni anno ineunte mortem obiisse.

c Joan. Villan. 8. c. 62. Blond. Dec. 2. lib. 9 d Chron. Colmar. Conrad. Vecer. in Henr. 7. Plat. VIII. e Joan. Vill. 8. c. 80. Guid. Plat. f Albert. Argent. Plat. Vill. 8. c. 29. Templarii. g Gag. Æmil. h Joan. Vill. 9. c. 65. Till.

Rege

Rege *S. Ludovico* (*a*) *Robertus Sorbona* Theologus Collegium Theologorum instituit, quod hactenus illius nomen retinet, (*b*) circa annum 1243.

A. 1300. Christi ad 1400.
a Ioinvil.
b Genob.

CAPUT V.

De Imperii Occidentalis rebus in Germania & Italia.

Ab anno *Christi* 1300. ad 1400.

(*c*) ALbertus *Austriacus*, *Romanorum* Rex, *Rudolphi* Imperatoris filius, ab *Joanne* fratris filio anno 1308. Calendis *Maiis* nefariè trucidatur; anno regni 10. eique *Henricus Lutzenburgensis* Dux (*d*) Calendis *Novembris* sublegitur. Qui in *Italiam* profectus contra *Gibelinam* factionem bellum fortiter gerit: ac plurimis, quà vi, qua deditione, potitus oppidis, *Roma* (*e*) anno 1312. coronatur. *Neapolitanum* regnum per id tempus obtinebat *Robertus* ex anno 1309. quo *Carolus* II. cognomento *Claudus*, ejus pater obierat. Hunc *Henricus* armis persequens, imperatoria auctoritate proscriptum *Italia* statuerat pellere. (*f*) Sed in eo conatu, anno 1313. in agro *Senensi*, non sine veneni à *Dominicano* Monacho dati suspicione, est extinctus.

c Conr. Vecer. in Vita Henrici 7. Alb. Argent. Blond. Dec 2. l. 9 Naucl.
d Albert.
Henricus Lutzenburgensis Imperator.
e Albert. Naucl. V. l an. 9. c. 42.
f Conr. Vecer. Alb Argent. Naucl. Dec. 9. l. 9. Villan. 9. c. 51.

Post mensium 14. interregnum, divisis bifariam Principibus, plures *Ludovicum Bavariæ* Ducem, *Fridericum* alii *Austriacum* Imperatorem designant. *Ludovicus* injussu *Romani* Pontificis, qui tum *Avenoniæ* sedem habebat, (*g*) (erat is *Joannes* XXII. qui post *Clementis* V. obitum, biennio interjecto, Pontificatum inierat anno 1316. septimo idus *Augusti*, Sabbato) pro Imperatore se gerens illius exacerbavit animum. Igitur *Friderico* victo captoque anno 1323. exsultantem *Ludovicum Joannes* diris exsecratur sequente anno. (*h*) Quo contempto *Bavarus Italiam* adiit, ac *Romæ* imperii sumptis insignibus, *Petrum Corba-*

Ludovicus Bavarus.
g Bernard Guidon. Naucl. Plat. Joan. Villani
h Blond. Albert. Plat. Villan. l. 10.

riensem ex *Franciscanorum* Ordine ad Pontificatum evexit, qui *Nicolaus* V. appellatus est.

(*a*) Inter hæc fervebat *Italia* civilibus discordiis, passimque dominatum per civitates occupant principes viri: quibus legitimam deinde potestatem *Benedictus* XII Papa permisit, ut eorum contra *Bavarum* parata haberet auxilia. Sic *Scaligeri Veronæ*, vicinisque in oppidis, *Estenses Ferrariæ*, *Gonzagæ Mantuæ* consederunt.

Robertus Rex *Neapolitanus* [*b*] anno 1333. *Joannam* neptem *Andreæ Caroli Hungariæ* Regis filio septenni despondit. (*c*) Dehinc anno 1343. paulò ante mortem, quæ *Januarii* 19. accidit, *Joanna Andreaque* nuptias peregit. *Joanna* biennio post, (*d*) anno scilicet 1345. *Andream* laqueo gulam fregit, & *Ludovicum Tarentinum* sibi copulavit. Tum *Ludovici Hungariæ* Regis metu, qui ad ulciscendam fraternam necem in armis erat, (*e*) pacem fœdusque cum *Siciliæ* Rege composuit anno 1347. indeque se in *Provinciam*, quæ juris ipsius erat, recepit sequenti anno, [*f*] quo *Ludovicus Hungarus Neapolitanum* regnum invasit. (*g*) Ab hac *Clemens* VI. summus Pontifex *Avenionem* emit; (*h*) *Joannamque* certis cum *Hungaro* pactis editis *Neapolitano* regno restituit. *Ludovicus Bavarus* obiit (*i*) anno 1347. *Octobris* 11. cùm superiore anno novus adversus illum designatus *Cæsar* esset.

(*k*) *Carolus* IV. *Lutzenburgensis Joannis* Regis *Boemiæ* filius, qui anno 1355. (*l*) die Paschatis, 5. *Aprilis*, *Romæ* coronam accepit: ac statim ex lege, quam ei summus Pontifex dixit, *Roma* & *Italia* cessit. Imperavit annos ab obitu *Ludovici* 31. mensesque propemodum duos. (*m*) Mortuus est enim anno 1378. *Novembris* 29. cùm biennio antè, *Christi* 1376. redemptis magna pecuniæ vi Septemviralibus suffragiis, *Venceslaum* filium *Romanorum* Regem creasset.

(*n*) Eodem anno 1376. *Gregorius* XI. hortante *S. Catharina Senensi*, quæ tum sanctitate clarebat,

A. ..300. Christi ad 1400.

a Villan. 9 & 10 Blond. D.2.l.10. *Turcæ in Neapolitano regno*. *b* Joann. Villan. l. 10. c. 225. *c* Idem l. 11 c. 9. *d* Idem c. 50. & seq. Albert. Nau. l. Pand. 5. Matth. Villan. 1. c. 8. *e* Fazel. poster. Dec. l. 9 *f* Pand. *i* Joan. Villan. 11 c 105. & seq. *g* Plat. Paul. Æmil. *h* Gesta Pont. Aquit. Pandulph. *i* Albert. Naucl. Joan. Villan. l. 120. 59. & 104 *k* Naucl. Trithem. Alber. *l* Matt. Villan. 5. c. 1. *m* Alber. *n* Histor. Rom. Pont. *ñ* Bosq. edita. Naucl. Plat.

bat, *Avenione* profectus *Septembri* mense *Romam* rediit, anno post translatam inde sedem in *Gallias* 71. Verùm (*a*) post *Gregorii* mortem; quæ incidit anno 1378. fœdum ac diuturnum Schisma fuit ad annum circiter 40. cùm alii *Romæ*, *Avenione* alii Pontifices ſederent. Id *Joanna Neapolitanæ* opera institutum, quæ *Urbanum* VI. *Gregorii* successorem verita; *Gallicanarum* partium Cardinalibus animos fecit, ut illatam prioribus Comitiis sibi vim causati, *Clementem* VII. novum Pontificem facerent. Is *Avenionem* ſecessit; quem *Joanna* secuta (*b*) *Ludovicum Andegavensem Caroli Francorum* Regis fratrem adoptat: quam anno denique 1381. *Carolus Dyrrachinus*, *Caroli Dyrrachini* filius, in quem *Urbanus Neapolitanum* regnum transtulerat, eodem, quo *Andream* olim conjugem necarat mortis genere sustulit. *Ludovicus* (*c*) biennio post aditam *Italiam* infectis, ut ferunt, veneno fontibus cum pleraque Nobilitate periit (*d*) anno 1383.

(*e*) *Urbano* V. summo Pontifice *S. Brigitta Romam* venit, ubi tum erat Pontifex; & institutum à se Ordinem ratum ut esse vellet, obtinuit circa annum 1366. Nec multo post *Jesuatis S. Joannes Columbinus* initium dedit. Eadem ætas & viros tulit eruditos, *Franciscum Petrarcham* & *Joannem Bocacium Etruscos*; *Paulum Burgensem* Theologum; *Bartolum* & *Baldum* Juris scientia nobiles. *Ludovico* verò *Bavaro* imperante *Joannes Okam* subtilitate ingenii præstitit.

(*f*) *Venceslaus* post *Caroli* patris obitum annos circiter 22. sic administravit imperium, ut consensu principum (*g*) anno 1400. summa illi dignitas abrogata sit. (*h*) Hoc Imperatore tormenti bellici genus, quod ab fremitu *bombardam* vocant, inventum dicitur, quodam auctore *Germano*: illoque *Veneti* primùm bello usi feruntur eo, quod ad *fossam Clodiam* cum *Genuensibus* gesserunt anno 1380. (*i*) Ab eodem Imperatore *Joannes Galeacius Mediolanensium* Dux renunciatus

A. 1300. Christi ad 1400.
a Naucl. Plat. Onuphr. Froſſard. l. 2. c. 12.
Schisma diuturnum.
b Naucl. Æmil. Pand. Coll. 5.
c Naucl.
d Joan. Tilius.
e Naucl. Vol. 2. Gen. 46.
Sancti vel eruditi.
Venceſlaus.
f Naucl. Egnat. Æmil. in Carolos 6.
g Tom. xi. Ger. script. in ſua Trit.
h Polyd. l. 2. de invent. c. 10.
Bombarda inventa.
i Anton. Matth. Palmer.

A. 1300. Christi ad 1400. tus est ingenti persoluto pretio. Qui occiso *Bernabone* avunculo, eodemque socero suo, *Mediolanum* invaserat, cumque dominatum firmissimis præsidiis ac summorum Principum affinitatibus impensè firmaverat. Hujus filiam *Valentinam Ludovicus Aurelianensis*, *Caroli* sexti *Francorum* Regis germanus, habebat in matrimonio. (a) Ipse magnis successibus in dies elatior totius *Italiæ* principatum agitabat animo: cùm præter *Insubres*, *Bononiam*, *Senas*, *Perusiam*, *Pisas*, *Umbriæ* partem, *Veronam* insuper & *Vicentiam* cum aliis civitatibus obtineret, ac *Florentinorum* rebus inhiaret, quibus cum assiduum illi bellum erat.

a Anton.

Venceslao Imperatore, (b) anno 1396. cùm *Sigismundus* Rex *Hungariæ* ejus frater contra *Baiazetbum Turcarum* Principem per *Pannonias* dira clade grassantem ab *Christianis* opem peteret, magnam *Galli* expeditionem fecerunt; cui *Philippus Burgundiæ* Dux *Joannem* præfecit filium. Sed avidius inito ad *Nicopolim* certamine, nostrorum temeritate *Turca* superior fuit. Multi & in prælio & in vinculis immaniter occisi. Dux ipse *Joannes* cum aliis principibus viris ægrè vitam impetravit, grandique ære est redemptus.

b Meyr. 14. Frois. ard. l. 4.

CAPUT VI.

Franciæ *res ab anno* 1300. *ad* 1400. *circiter*, *sub* Ludovico Hutino, Philippo Longo, Carolo Pulchro, Philippo Valesio, Carolo *V.* & *VI.*

Ludovicus Hutinus: (c) IN *Galliis Ludovicus Hutinus*, quæ vox rixosum & pervicacem significat, post *Philippum Pulchrum* regnavit anno 1315. cùm jam *Navarræorum* Rex creatus esset; ac sedecimo mense mortuus est. (d) Hic Senatum in regio Palatio *Lutetiæ* collocatum ordinarium instituit.

c Gaguin. Æmil. d Annal. Franc.

Decess.

Deceſſit ann. 1316. *Junii* 5 *Clementia* uxore gravida relicta, quæ *Joannem* poſthumum peperit. Sed eo intra diem octavum vita functo, *Francorum* Rex, rejecta *Johanna Hutini* filia, ex lege *Salica*, nuncupatus eſt.

(*a*) *Philippus Longus*, *Hutini* frater, qui annis 5. ſceptrum tenuit, obiitque anno 1322. *Januarii* 6

(*b*) *Carolus* hunc germanus excepit, cognomento *Pulcher*: cui, anno 1328 ſexto regni, mortuo, cùm nullus ex *Philippi Pulchri* ſtirpe reliquus eſſet,

(*c*) *Philippus Valeſius*, *Caroli Valeſii*, qui *Philippi Pulchri* frater erat, filius ex eadem *Salica* lege ſucceſſit, nequicquam obſiſtentibus *Anglis*, (*d*) quorum Rex *Eduardus* tertius *Iſabella Philippi Pulchri* filia genitus regnum ſibi vendica bat. Quæ contentio populum utrumque longo ac difficili bello maximiſque calamitatibus penè conſumpſit.

(*e*) Cœptum id eſt bellum anno 1336 *Roberto Atrebatum* Comite ad *Anglum* deficiente, quòd in lite quadam ſua cum *Mathilde Burgundionis* conjuge ab *Philippo* injuriam ſibi factam diceret.

Victi primùm ad *Cluſas* in *Flandriam* navali certamine *Franci* (*f*) anno 1340. *Junii* 23. Rurſus iidem ad *Creſſiacum* cæſi ſunt, quo in prælio Principes undecim, equites 1200. peditum 30000. ceciderunt. Id anno contigit 1346. (*g*) *Auguſti* 26. Sabbato. Ex eo (*h*) *Caletum* oppidum in poteſtatem venit *Anglorum*.

Has *Francorum* clades utcumque compenſavit (*i*) *Humbertus Viennenſium* Princeps, qui (*k*) anno 1349. *Delphinatum Philippo* Regi vendidit & in *Dominicam* familiam adſcriptus eſt. (*l*) Exceſſit è vita *Philippus* anno 1350 (*m*) *Auguſti* 22. die, regni anno 23. De die tamen Annales diſſentiunt.

(*n*) Hujus Regis tempore de Eccleſiaſtica iuriſdictione magnoperè certatum eſt; hinc *Petro Cunerio*

A. 1300. Christi ad 1400. *Joannes Poſthumus*.

a Idem. *l* Idem. *Carolus Pulcher*. *c* Id. & Villan. lo c. 18. *Philippus*. *a* Froſſard l. 1. c. 4. *e* Froſſard l. 1. Gaguin. Æmil. *f* Froſſard l. 1. c. 11 Pont. Rom. H. Boſ. in Clem. Gaguin. Æmil. Villan. c. 1. & l. 12. *g* Froſſard. l. 1. c. 131. *h* Froſſard. l. c. 129. Alb. Argent. *i* Froſſard. l. cap 140. Matth. Villan. l. 1. c. 25. *k* Albert. Gaguin. Æmil. Matth. Villan. ibid. *l* Idem. *m* Froſſard lo c. 113. Matth. Villan. l. c. 74. *n* Æmil Till.

A. 1100. Christi ad 1400.

nerio, qui regius in Senatu *Parisiensi* Advocatus erat, Regum jura contra Clericos asserente, inde *Petro Bertrando Augustodunensi* Episcopo, postea Cardinali, horum propugnante partes. Quibus post aliquanti temporis altercationem Rex ipse *Philippus* causam adjudicavit, anno 1329. illo ipso die; quo *S. Thomas Cantuariensis* pro Ecclesiastica tuenda immunitate mortem oppetierat. Ex eo *Philippus Catholici* cognomen obtinuit.

Joannes Rex.

a Froissard 1. c. 159. & seq. Matth. Villan. 7. c. 15.

Joannes Philippo patri sufficitur, ex *Joanna Roberti Burgundionum* Ducis filia genitus, qui hæreditarium cum *Anglorum* Rege bellum infeliciore, quàm pater, administravit exitu. (*a*) Cum *Eduardo Vvalliæ* Principe, Regis *Eduardi* filio in *Pictonibus* acie commissa superatus, *Septembris* 18. anno 1356. captusque, in *Angliam* abducitur cum *Philippo* filio: & post annos quatuor pace composita dimittitur. Tot exhaustus calamitatibus, cùm se sacrum ad bellum pararet,

b Matth. Villan. Ibid. Gaguin Æmil.

Philippo filio *Burgundiæ* Duce nuncupato, (*b*) trajecit in *Angliam*, uti fœdus cum *Eduardo* Rege sanciret: itaque anno 1364. mortem obiit, *Aprilis* 8. regni 14.

Carolus V.

Regnavit post illum *Carolus* V. illius filius, cognomento *Sapiens*, qui anno decimo septimo regnum cum vita finiit, *Christi* 1380. Hujus tempore de minoris *Britanniæ* jure inter *Blesensem Carolum* & *Joannem Montefortium* grave bellum est

c Gaguin & Æmil.

ortum; cui finem *Blesensis* mors attulit; (*c*) qui in prælio confossus, post obitum miraculis ad sanctitatis fidem claruisse fertur, circa annum 1369. Quo anno *Philippus Audax Burgundiæ* Dux, Regis *Caroli* frater, *Margaretam Ludovici Flandriæ* Comitis filiam duxit. Unde postea, mortuo socero, dotalem *Flandriam* est adeptus anno 1384. quam civilibus exhaustam dissidiis lenitate ac prudentia recreavit. Eadem tempestate bel-

d Froissard 1. c. 246. Gaguin. Æmil.

lum cum *Anglis* instauratum est. (*d*) Quippe *Armeniacus* Comes, & *Aquitani Vascones*, ab *Eduardo Vvalliæ* Principe haud æquis exactionibus

A. 1300. Christi ad 1400.

busopprimi se apud Regem *Franciæ* questi perpulerunt, uti vadimonium ei ab *Carolo* denunciaretur. Eo detrectante bellum de integro sumptum est: quo *Joannes Montefortius Britanniæ* minoris Regulus ad *Anglos* defecit. Eo bello, & superiore, quod *Joanne* Rege gestum est, *Bertrandi Guesclini Aremorici* prædicatione major omni virtus exstitit: (*a*) qui paulò ante in *Hispania* contra *Petrum Castellæ* Regem pro *Henrico* notho illius fratre pugnans æternum sibi armis decus pepererat. Nam hujus præsertim opera, post varias fortunæ vices, *Petrum* debellavit *Henricus*, & interfecit (*b*) anno 1369.

(*c*) Longiùs, quàm inde ab *S. Ludovico* ad hanc ætatem cæteri, sed majore, quàm hactenus *Franciæ* damno regnavit *Carolus* VI. filius *Caroli* V. anno 1380. nondum ætate gerendis rebus idoneus; cui tutores ex patris testamento dati sunt patrui, *Joannes Biturigum*, & *Philippus Burgundiæ* Duces, *Andegavensium* Duci *Ludovico* patruorum natu maximo rerum administratione permissa. Magnæ deinceps domi forisque turbæ, atque ob immanem tributorum modum populares motus erupere. Siquidem *Ludovicus Andegavensis*, quem ab *Joanna Neapolitana* adoptatum suprà demonstravi, in *Italicam* expeditionem aliasque impensas brevi ærarium exhausit. Sed is in *Italia* paulò post periit. (*d*) Sub hæc *Flandrense* susceptum est bellum. Causam illius attulit *Flandrorum*, præsertim *Gandavensium*, rebellio: qui, duce *Philippo Artevellio*, *Comitem* suum *Ludovicum* oppugnare ausi, *Francorum* ut fidem imploraret, adegerunt.

Primum ab *Carolo* Rege militiæ rudimentum contra *Flandros* positum est *Rosebequensi* prælio, quo cæsa dicuntur rebellium 40000. in quibus dux *Artevellius* occubuit (*e*) anno 1382. *Novembris* 27 feria 5. (*f*) Biennio post *Ludovicus Flandrensis* vita cessit anno ineunte 1384. *Jan.* 30. (*g*) cujus hæres *Philippus Audax Burgundiæ* Dux com-

pressa

a Hist. Guescl. Froissard. l. 1. c. 245. Gaguin. Marian.
b Tarafa.
c Froiss. l. 2. Gaguin. Æmil. *Carolus* VI.
d Joan. Till. Meyer. Gaguin. Æmil.
e Froiss. l. 2. c. 116.
f Froiss. 2. c. 4 F. Gaguin. Æmil. Meyer.
g Froiss. 2. c. . 8. Meyer.

pressa seditione pacem restituit anno 1385. (*a*) At Rex *Carolus Britanniæ* minoris infensus Regulo *Joanni*, cùm in eum duceret exercitum, in *Cenomanis*, ardore Solis icto capite, in amentiam incidit, qua ex intervallo redeunte, rerum potestas ad patruos rediit, *Joannem Biturigum* & *Philippum Burgundionum* Duces, *Ludovico* Regis fratre *Aurelianorum* Duce rejecto, quod implacabilis *Burgundionem* inter & *Aurelianensem*, & utriusque stirpem, odii semen exstitit. *Philippus Audax* (*b*) anno decessit 1404. Ejus filius *Joannes Nivernensis* Dux patre vehementior susceptam cum *Aurelianensi Ludovico* simultatem hujus nece non dubitavit exsequi, submisso clam sicario, qui *Lutetiæ* inopinantem est adortus, (*c*) 10. Calendas *Decembres* 1407. Exinde civile bellum majorem in modum exarsit, eodemque tempore & externum, *Anglo* veteri hoste, qui *Aurelianensi* suppetias tulerat, latè cuncta vastante. *Angliæ* tunc regnabat *Henricus Lancastrius*: in quem, *Richardo* Rege perpetua custodia damnato, regnum insulani transtulerant anno 1399. Ad hunc infesto exercitu *Gallias* petentem adjunxit se *Philippus Burgundionum* & *Flandrensium* Princeps, *Joannis* patris ulturus cædem, (*d*) qui apud *Monterigonum*, (oppidum id est ad *Iconæ Sequanæ*que confluentes) quò ad *Carolum* sexti filium colloquendi gratia venerat, in ejus conspectu trucidatus est (*e*) anno 1419 Igitur tantis auctus præsidiis *Anglus*, obsistente nullo, incendii more brevi cuncta corripuit. Inter hæc *Carolus* per publicas privatasque tot ærumnas, exactis in summa potestate annis 42. vivere desiit (*f*) anno 1422. *Octobris* 22.

A. 1100. Christi ad 1400.

a Froiss. 2 c. 31. Æmil. Gaguin. Meyer.

b Meyer.

c Alanus Carter. Monst. 1 c. 36. Gaguin. Æmil. Meyer.

d Alanus Monstr. 1 c. 211 Oliver. 1. c. 2.

e Meyer. Gaguin. Æmil

f Monstr. 1. 1. c. 297 Gaguin. Æmil.

CA-

A. 1300. Christi ad 1400.

CAPUT VII.

De Constantinopolitanis *reliquis Imperatoribus ad urbem usque* Turcarum *armis occupatam: ubi & de* Turcarum *origine & incremento; nec non de* Usumcassane, Ismaele Sopho, *& hodierni* Persarum *dominatus exordio*.

AD eum, quem retuli, modum mutuis bellis ac tumultibus Occidente concusso, nihilo pacatiores in Oriente res sæculo isto fuerunt. Languebat *Constantinopolitanum* Imperium; ac velut in litus ejecta maris bellua, multis confossa vulneribus, paulatim cum morte luctando deficit, aut ut per interiora serpente veneno tamdiu se corpus animantis utcunque sustinet, dum ad cor virus lethale pervenerit; ita *Græcorum* regnum, grassante per ejus viscera barbarie, aliisque super alias accisis provinciis, sede ipsa demum imperii & arce capta *Constantinopoli*, funditùs est eversum.

Post *Andronici* senioris, *Michaelis* filii, mortem quæ anno 1332. accidit, *Constantinopoli* regnatum est à *Palæologorum* stirpe reliqua an. 121.

(*a*) *Andronicus* junior, avo (ut suprà dictum est) ejecto, imperavit annis circiter octo, usque ad 1341. quo decedens, tutorem ambobus filiis, *Joanni Palæologo*, & *Manueli*, *Joannem Cantacuzenum* dedit. Post annos 16 *Christi* 1357. *Cantacuzeno* pulso, *Joannes Palæologus* 27. imperavit annis; atque anno 1384. *Manuelem* successorem habuit. Is 37. expletis annis, (*b*) *Christi* 1419. *Joanni* filio reliquit imperium; quod ille 22. annis obtinuit. Demùm anno 1445. *Constantinus* cœpit octavus, ultimusque, cujus octavo anno, *Christi* 1453. *Constantinopolis* in *Turcarum* venit dominatum.

(*c*) Gentis origo *Turcica*, quæ hoc sæculo magna habuit incrementa, & sequente *Græcorum* nomen

a Egnat. Cuspin. Onuphr.

b Vide Viguer. Tom. 5. Bibl.

c Chalcond. *Turcharum origo.*

A. 1100. Christi ad 1400. nomen obliteravit, variè ab Auctoribus traditur. Plerique oriundos è *Sarmatia*, vel *Scythia*, putant. Qui egressi *Caspiis portis*, jam tum *Heraclio* imperante, (*a*) circa annum 625. *Persidem* populati sunt, & *Romanis* contra *Chosroen* auxilio venerunt. Postea *Constantino Monomacho* regnante, (*b*) sub annum 1042. *Persis*, quorum erant stipendiarii, subactis, *Mahometicam* ab illis superstitionem hausere. Inde in *Syriam*, *Cappadociam*, cæterasque *minoris Asiæ* regiones infudere sese, in plures divisi principatus: è quibus oppressis extinctisque reliquis, unius *Othomani* posteri rerum potiti sunt: à quo in *Turcarum* deinde Principibus *Othomanorum* nomen resedit. Horum primordium anno *Christi* imputari solet (*c*) 1300. Sed si *Othomanus* 29. annos imperavit, ut produnt Annales *Turcici*, & anno *Hegiræ* 727. obiit, qui annus orsus est *Christi* 1326. *Novembri* exeunte, necesse est *Othomanum* ante annum *Christi* cœpisse 1300. alioqui 27. solos in regno transegerit.

a Theoph. Codren. Niceph. Brev. *b* Curop. *c* Annal. Turc. Egnat.

I. Primus igitur *Othomanus* intra (*d*) 29. annos, quibus præfuit, incredibiliter rem auxit *Turcicam*, magnamque *Bithyniæ* subegit partem, ac *Prusæ* sedem regni constituit.

d Annal. Turc. Chalcond.

II. Moriens *Urchani* filio regnum tradidit anno *Hegiræ* 727. *Christi* 1326. qui *Mysiam*, *Lycaoniam*, *Phrygiam*, *Cariam*, cæteraque ad *Hellespontum* & *Euxinum* usque ditioni subjecit suæ; dum inter se *Cantacuzenus* & *Palæologi* odiis armisque certant. Regnavit annis 32.

III. (*e*) *Amurathes Urchani* patri successit anno *Hegiræ* 759. qui iniit anno *Christi* 1357. mortuo jam fratre natu majore *Solimano*; qui primus in *Europam* traduxisse copias suas in Annalibus *Turcicis* proditur anno eodem *Hegiræ* 759. (*f*) *Amurathes Callipolim*, (*g*) *Hadrianopolim*, ac circumjectas provincias occupavit. Huic annos (*h*) nonnulli 23. imputant. Annales *Turcici* 32. Idcirco mortuum esse ferunt anno *Turcarum* 791. qui an. 1388.

e Ann. Turc. *f* Annal. Turc. Chalcond. *g* Annal. Turc. *h* Cuspin.

1388. *Christi*, ultimo *Decembris*, initium habuit. A. 1389. Christi ad 1400. IV.

Bajazethes Amurathis filius, qui & *Gilderim* in Annalibus *Turcicis* nominatur, paternum cepit imperium anno 1389. longè omnium ferocissimus ac fortissimus. Hic *Thessaliam*, *Macedoniam*, *Phocidem*, *Atticam*, *Mysiam*, & *Bulgariam Turcica* ditionis fecit. *Constantinopolim* verò pluribus obsedit annis.

(*a*) Contra quem *Emmanuel* Imperator *Caroli* VI. *Francorum* Regis imploraturus opem venit in *Galliam*. Sed & *Sigismundo Hungariæ* Rege idem postulante, principes aliquot viri sacræ militiæ nomen dederunt, inter quos *Joannes Nivernensis* erat *Philippi Burgundionis* filius. Sed dum inconsultè temereque ruunt in prælium, partim interempti, partim à Barbaris capti sunt, una cum *Joanne ipso*.

a Froissard 4. c. 6. Gaguin. n. Æmil. Chalcond. 2.

(*b*) Nec multo post tempore *Bajazethis* tot secundis rebus elati superbiam ultus est Deus. Quippe *Tamberlanes*, quem *Temirem* Annales *Turcici* & *Chalcondylas* vocant, cum *Tartarorum* infinita multitudine in *Asiam* irrupit, occurrentemque *Bajazethem*, cæsis *Turcarum* 200000. vivum in potestatem redegit, & inclusum cavea feræ instar ad ludibrium circumduxit; cujus ille calamitatis voluntaria sibi morte quæsivit exitum. *Tartaricam* hanc excursionem clademque *Bajazethis*, Annales *Turcici* anno *Hegiræ* tribuunt 804. qui anno cœpit *Christi* 1401. *Bajazethem* vero annos imperasse 14. ferunt: *Tamberlanem* annos 40. *Baiazethem Froissardus* aliique prisca simplicitate *Lamorabaquinum* vocant; credo deducto ab *Amurathe* vocabulo, quasi fuerit *Amurathbeg*. *Bajazethi* superstites fuere 5. filii.

b Annal. Turc. Chalcon. 3. Naucl. Gen. 47. Bil. 9. Hist. pers. Tamberlanes.

(*c*) Horum unus & ordine quintus

Isa Zebeiis, cùm se Imperatorem fecisset, à *Solimano* fratre peremptus est. Qui anno *Hegiræ* 805. regnum arripuit, hoc est, *Christi* 1402. vel 1403. ac septem annos in eo vixit. Eo sublato, frater ejus

c Annal. Turc. V. VI.

A. 1100. Christi ad 1400.

Musa ad annum usque 4. præfuit; quo eum frater ejus occidit.

VII. VIII. *Muhammedes* I. anno *Hegiræ* 816. qui est *Christi* 1413. cui successit anno *Hegiræ* 824. *Christi* 1421.

IX. *Amurathes* ejus filius. Hic ex *Asia* transportatis per *Hellespontum* copiis, *Thessalonicam* cepit. Contra *Hungaros*, & *Uladislaum* Regem, qui post *Albertum Cæsarem* ab *Hungaris* adscitus erat, ac *Joannem Huniadem* ducem fortissimum, bellum habuit; in quo sæpè victus, ad extremum anno 1444. *Christianos Vvarnensi* prælio profligavit: (a) quo Rex ipse *Uladislaus* periit *Novembris* die 10. Fuit eidem cum *Scanderbego Epiri* Rege bellicosissimo, acre certamen; cujus dum regni caput *Crojam* obsidet, ex mœrore decessit (b) anno regni 31. ætatis 75. *Hegiræ* 855. *Muharram* 8. feria 4. Hic est annus *Christi* 1451. quo *Muharram* anni *Hegiræ* 855. iniit, *Februarii* 3. feria 4. ut mendosè Annales *Turcici Muharram* 10. concipiant.

X. Successit *Amurathi Muhammedes* II. ejus filius, qui anno sequenti *Constantinopolim* obsedit expugnavitque anno 1453. *Maij* 29. feria 3. quod alibi (c) ostendimus.

Natus iste *Christiana* matre, sed religionis contemptor omnis, (d) ac disciplinis variis eruditus præsertim Astronomiæ, tum *Græcæ*, *Latinæ*, *Arabicæ*, *Persicæ*que linguæ usu promptus, incredibili fuisse crudelitate perhibetur ac perfidia. Summus idem belli dux, *Turcicas* res majorem amplificavit in modum. Duo quippe *Christianorum* evertit imperia. Nam præter *Constantinopolitanum*, (e) *Trapezuntinum* quoque cum *Colchide* in suam potestatem transtulit, *Davide Comneno Usumcassani* socero, qui ibidem imperabat, cum tota familia *Constantinopolim* abducto, ac paulò post interempto. Quod imperium, capta ab *Latinis Constantinopoli*, *Isaacius Comnenus* ante annos circiter 250 fundaverat. Ad hæc, regna 12. urbes supra 200. expugnasse fertur. Idem ab

Tau-

a Cuspin.

b Annal Turc. Leuncl. Barl. in Scander.

c Lib. 11. de Doct. Temp. cap. 53.

d Chal. cond l. 8.

e Chalcond l. 9. Paul. Jovius Mahom. Leuncl.

Tauruno, quam *Belgradum* vocant, *Joannis Huniadis* virtute pulsus, *Corinthum*, *Lemnon*, *Mitylenam*, *Eubœam Venetis* eripuit; *Genuensibus Theodosiam*, seu *Capham*. *Rhodum* frustra tentavit. *Hydruntem* in *Italia* cepit. Obiit anno 1481. *Maji* 3. ætatis, ut (*a*) quidam asserunt, 53. (*b*) ut alii produnt, 58 alii denique 76. vel 74. Omnino 53. annos excessit, siquidem filius ejus vixit annos 74. & 31. regnavit. Nam ex 53. & 31. conficiunt 84. quibus demptis 74. reliqui essent 10. quot natus *Muhammedes* II. *Bajazethem* genuisset: Id verò minùs est credibile. Quare *Nauclero* forsitan adhibenda fides est, qui annos 58. illum vixisse refert.

A 1166. Christi ad 1500.

a Paul. Jov. in l. de reb. Turc. Suppl. Chalcond. & Hist. Turc.
b Naucl.

XI. (*c*) *Bajazetes* huic filius, ejus nominis secundus, à Prætorianis sufficitur, natu majori antelatus *Zisimo*; qui quidem ad *Christianos* fugiens, in *Italia* mortuus est, quo tempore *Carolus* VIII. *Francorum* Rex *Neapolitanum* regnum armis vendicabat.

c Paul. Jov. Hist.

Hic *Venetis Naupactum*, *Metonam*, *Dyrrachium* ademit. Coactus denique conspiratione procerum, abdicavit imperium, idque *Selimo* filio concessit anno ætatis 74. regni 31. *Christi* 1512.

XII. *Selimus Mammalucos*, sive *Circassos*, in *Ægypto* debellavit, eorumque *Sultanum Tomambaisum* apud *Cairum* suspendio necavit anno (*d*) *Hegiræ* 923. *Christi* 1517. *Aprilis* 9. qui fuit *Rabie* prioris 17. Exinde *Turcarum* ditioni contributa est *Ægyptus*. Triennio post *Selimus* excessit (*e*) *Hegira* anno 926. *Schebalis* 7. hoc est, *Christi* 1520. *Septembris* 22. imperii 9.

d Annal. Turc. Leuncl. Jov. Supp. Chalcond.
e Iid. Annal. & Cæ

XIII. (*f*) *Solimanus Selimi* filius, vir prudens, & ut Barbarorum captus est, satis commodus, nec minus acer & bellicosus, *Belgradum* expugnavit anno 1521. Sequenti *Rhodum*, sexto, quam obsidione vallarat, mense, *Decembris* 22. Fusis *Hungarorum* copiis, & occiso Rege eorum *Ludovico*, *Budam* occupavit anno 1526. Ab *Viennæ* mœnibus magna accepta clade rejectus anno

f Iid.

 1529.

Anno Christi 1520. 1529. *Albam Regiam*, *Strigonium*, aliaque deinceps *Pannonum* oppida subegit. Ejusdem auspiciis *Barbarossa* nobilis pirata *Tunetum* expugnavit in *Africa*. Nec minùs prosperè contra *Persas* per duces suos pugnavit. (*a*) *Melitam* obsedit anno 1565. Insequenti verò ad *Sigetum Hungariae* arcem moritur propè octogenarius, imperii 47. *Christi* 1566.

a Hist. obsid. Melitae Bunol. Chalcond.

XIV. Hinc *Selimus* II. quo imperante *Cyprus* in *Turcarum* ditionem pervenit anno 1571. Obiit anno 1574. imperii 8. post memorabilem ad *Naupactum Christianorum* victoriam, quae anno 1573. accidit.

XV. Dehinc *Amurathes* III. qui anno 1699. defunctus est imperii 31.

XVI. *Mahometes* III. iners, & in libidines resolutus. Atque hic anno 9. *Christi* 1604. obiit.

XVII. *Achmetes* annos 14. regnavit, periitque *Christi* anno 1617. cujus filiorum natu maximus *Osmanus* duodecim haud ampliùs erat annorum. Ob id Imperator à Praetorianis salutatus est.

XVIII. *Mustapha Achmetis* frater, homo vecors & stolidus, qui in cella solitariam & inclusam vitam degebat. Sed eo post menses duos in custodiam retruso,

XIX. (*b*) *Osmanus Achmetis* filius *Sultanus* renuntiatus, ingentis animi puer, & supra captum aetatis magnarum rerum cupidus. Sed ejus conatus fortuna primùm, deinde vita destituit per summam illi indignitatem à suis erepta. Vix egressum ex ephebis vehemens desiderium ceperat ulciscendae cladis, quam in *Moldavia* recentem à *Polonis* acceperat, simulque *Poloniae* ipsius invadendae. In hanc igitur expeditionem universis viribus opibusque collatis, cùm quadraginta circiter millia hominum eduxisset, cum maxima suorum jactura ignominiaque repulsus est. Ad centum millia *Turcarum* variis in praeliis caesa memorantur praeter caeteram multitudinem, quam per morae diuturnitatem fames morbusve consumpsit.

b Suppl. Chalcond. lib. 10.

sumpsit. Hanc ille calamitatem assiduis per id tempus Prætorianorum militum seditionibus imputans, de iis exauctorandis ac mutandis deliberare cœpit, immò verò sedem imperii *Constantinopoli* in *Syriam* ac *Damascum* transportare statuit. Quo ejus patefacto consilio, milites ab illo deficiunt, & *Mustapham* patruum, è custodia retractum, Imperatorem renuntiant; tum *Osmanum* regni exutum insignibus, miserandoque per urbem spectaculo in equo ductum, laqueo præfocant, (a) *Maii* 20. feria 6. anno 1622.

A. 1568 Christ. ad 1680

a Suppl. Chal. cond 1 10. p. 911

XX. Ad hunc modum *Turcarum* imperium iterum adeptus est *Mustapha*. Sed anno sequente, *Septembri* mense, pristinam in sortem & carcerem retrusus est; eique

XXI. *Amurathes* substitutus, *Osmani* fratèr, qui eo ipso, quo hæc scribimus, anno 1632. adhuc regnare dicitur.

Hactenus *Othomanorum* familia. (b) Præter quam tres aliæ principes exstiterunt, *Assimbejorum*, *Candelororum*, *Caramannorum*. Posteriores duæ *Othomanorum* armis oppressæ ac regnis pulsæ suis, ad *Assimbejos* perfugerunt, qui *Cappadociam* minoremque *Armeniam* occuparant; cùm quidem *Synopem Ponticam Candelori*, *Caramanni Ciliciam* haud exiguo tempore tenuissent.

b Volat. l. 7 Bisfarius l. 9 Hist. Pers. n. 294. & seq.

Usumcassanes. Ex *Assimbeis* ortum duxit *Usumcassanes*; qui à *Bajazethe* primo *Turcarum* Imperatore ejectus *Armenia*, cùm *Cassane* patre ad *Tamerlanem Tartarorum* Regem sese recepit; ab quo, ejúsque posteris in regnum restituti sunt. Postea devictis *Tartaris*, *Persarum* imperio potitus est (c) sub annum 1470. Inde contra *Turcas* & *Mahometem* II. haud satis prosperè pugnavit, (d) circa annum 1474. (e) quo tempore *Mahometes Paphlagoniam* & *Trapezuntem* subegit; *Davidem*que socerum *Usumcassanis* cùm reliquâ omni *Comnenorum* stirpe, *Constantinopolim* abduxit. (f) Bellum nihilominus cum *Turcis*, sed & Orientalibus plerisque populis, *Usumcassanes* non destitit facere,

c Bisfar. l. 9. p. 317. & l. 10.

d Annales Turc.

e Bisfar.

f Bisf. ibi.

 quo

A 1120. Christi ad 1409.

quo longè lateque ditionis suæ fines protulit. Ex quo tam illustre sibi orbe toto peperit nomen, ut ad eum *Callixtus* Pontifex *Romanus* literas daret, quibus ad persequendos armis *Othomanos* illum excitabat: idemque & facerent *Veneti*, & cum eo

a Bisar. ib. p. 329.

fœdus ac societatem conjungerent. (*a*) Vixit octo & septuaginta annos: & *Christi* 1478. Nonis ipsis *Januariis* mortuus est. *Jacuppus* hunc filius excepit: isque post annos 7. ab adultera uxore una cum filiolo veneno exstinctus est, quod & illa ipsa bibere ante coacta eadem die periit. Secuti sunt deinde Reges alii ad *Ismaelem* usque *Sophum*, cujus paulò altius repetenda mentio est.

b Bisar. l. 6. p. 255 & l. 12. p. 323. Supp. Chalc. l. 2.

(*b*) *Mahometis*, *Saracenorum* & *Turcarum* legislatoris, patruelis ac gener fuit *Hales*, eidemque successit. Qui cùm traditam ab illo superstitionem partim additis quibusdam, partim aliter, atque usu receptum erat, interpretando, mutasset, novam sectam condidit. Sed ea paulatim neglecta in obscuro jacuit; cùm *Homaris* alterius *Mahometis* interpretis disciplina potior haberetur;

c Bisar l. 10. p. 365.

donec (*c*) sub annum 1350. Regulus quidam nomine *Sophus* ad *Halium* referens originem, longo intervallo intermortuam disciplinam restituit, eò fidentius, quòd *Turcæ Tartarorum* adhuc im-

d Id.

perio premebantur. (*d*) Hujus sectæ commendationem auxit deinde sanctitatis doctrinæque opinione *Guines* ejus filius, quem *Tamerlanes Scytha* summa in veneratione fertur habuisse. Tum *Guinis* filius *Sicaidares*, *Harduelis* à patria dictus, iisdem artibus sibi ac sectæ suæ auctoritatem addidit: quem *Assumbejus Vsumcassanes* generum optavit, data illi in matrimonium *Martha*; quam ex *Trapezuntini* Imperatoris filia susceperat. Ad hunc *Halis* instituta prædicantem cùm ingens ex *Armenia* & *Perside* concursus hominum fieret, *Rustanus Persarum* Rex submissis percussoribus

Ismael Sophus

Sicaidarem cum plerisque factionis illius oppressit. *Ismael Sophus Sicaidaris* filius adhuc puer elapsus est; nec non *Techelles* illius discipulus, qui

virtute

virtute ac ſcientia nihilo magiſtro inferior putabatur. *Iſmael*, ut primùm adolevit, patris veſtigia perſequens, novæ ſectæ pretium accendit; ac cùm oris ſpecie, facundia, animi magnitudine, & induſtria præſtaret, brevi ſummam ad potentiam pervenit.

A. 1300. Christi ad 1400.

[*a*] Victo denique & occiſo Rege, *Perſidis* imperium ab *Turcis* ad indigenas poſt longa ſpatia tranſtulit ſub annum 1499. quod in hodiernum uſque diem illius obtinent poſteri, bellumque cum *Othomanis* penè aſſiduum exercent: ita *Chriſtianorum* rebus conſulente Deo, ut præpotens hoſtis, utrimque diſtractis viribus, ſuſtineri faciliùs poſſit.

a Biſar. Jovius Suppl. Chalcond.

CAPUT VIII.

De Roberto *&* Sigiſmundo *Imperatoribus, ac de iis quæ in* Germania *&* Italia *geſta ſunt.*

Robertus imperator.

Ab anno 1400. ad 1437.

VEnceſlao *Romanorum* Rege ea dignitate propter inertiam remoto, *Robertus Bavariæ* Dux ei ſufficitur (*b*) anno 1400. Qui adverſus *Galeacium* Vicecomitem *Mediolani* Ducem à *Florentinis* accitus in *Italiam*, nullo operæ pretio facto in *Germaniam* rediit, graviſſimum ibi, unde digreſſus erat, bellum relinquens. *Galeacio* paulo poſt mortuo, (*c*) quod anno 1402. incidit, pleræque civitates ſe ab ſervitute vindicarunt, & in aliorum aliæ ditionem venerunt. *Veronam* & *Patavium* recepere *Veneti* (*d*) anno 1405. quo *Scaligerorum* & *Carrarienſium* dominatus exſtinctus eſt. *Piſa Florentinorum* jugum accepere. Quæ rerum mutatio magnas ac propemodum exitiabiles *Italiæ* turbas attulit. [*e*] *Ladiſlaus* tunc *Apuliæ* regnabat, *Caroli Dyrrachini* Regis *Apuliæ*, ac deinde *Pannoniæ*, filius; qui per Schiſmatis occaſionem, *Romam* haud ſemel occupare conatus,

b Anton. 3 Par. Tit 22. c. 3. Naucl. Lanzius. Chron Germ. l. 26 Cuſp.
c Anton. Palmer. Naucl.
d Naucl. Sanſovinus. Anton.
e Pandol. 5. Palm. Naucl. Barlet. 10. Scanderb.

 (*a*) ab

A. 1400. Christi ad 1417. a Pand. 3. Palmer. b Pand. 5.

(*a*) ab *Ludovico Andium* Duce, *Ludovici* ejus, qui contra *Carolum Dyrrachinum* bellum movens in *Apulia* decesserat, filio, victus ac repressus est (*b*) anno 1410. sed victoria uti nesciens *Ludovicus* infecta re in *Gallias* revertitur.

Schisma perseverat.

Vetus inter hæc ac pertinax dissidium lacerabat Ecclesiam, duobus Pontificibus *Petri* sedem eodem sibi tempore defendentibus. Sed ejus, qui in *Gallia* degebat, mutato *Petri Lunensis* in *Benedictum* nomine, ut causa deterior, sic in dies minor etiam apud suos erat auctoritas. Itaque destitutus à *Francis*, in *Hispaniam*, unde erat oriundus, recessit, ubi perdiu *Aragonum* se sustentavit opibus. In *Italia Gregorius* XII. hærebat (*c*) De ambobus in ordinem cogendis convenere *Pisis* utriusque partis Principes, iisque abrogato Pontificatu, *Alexandrum* V. ex Minorum ordine subrogarunt anno 1409. Quo facto unum hoc assecuti sunt, ut ad duos Pontifices tertium adiicerent.

c Anton. Palmer. Naucl. d Naucl. Chron. Germ. Onuphr. e Anton. 3. Par. Tit. 22. c. 6. Naucl. Palmer. Chron. Germ. Cuspin.

(*d*) Moritur anno 1410 *Robertus* anno imperii 10. (*e*) *Sigismundus* post hunc à Septemviris Imperator designatus est ex *Hungariæ* Rege, *Caroli* IV. Imperatoris filius, *Venceslai* Imperatoris frater. Quem prudentia, magnitudine animi, liberalitate, ac cæteris amplissima fortuna dignis ornatum fuisse virtutibus ferunt, nisi quod bellicis in rebus felicitas deerat. Pietate verò ac religionis studio longè præstitit. Quippe ut Ecclesiæ pacem redderet, cùm legatos circumquaque misit ad Principes, tum *Galliam*, *Hispaniam*, *Angliam*, *Italiam* adire non dubitavit ipse; nec priùs acquievit, quàm *Joannem* XXIII. qui anno 1410. *Alexandro* suffectus erat, ad cogendam Synodum adduxit.

Sigismundus Imperator. f Conc. Const. Anton. Æn. Sil. Hist. Boem. c. 78 Naucl. Langius Chron. Citiz. Chron. Germ. Plat. g Concil. Const. Sess. 1. h ibid. Sess. 45. i Æn. Silv. c. 36.

Igitur *Sigismundi* opera (*f*) anno 1414. (*g*) Indictione 7. cœptum est *Constantiæ* generale Concilium 5. *Novembris*, feria 2. & quinto inde anno terminatum est, *Christi* 1418. (*h*) *Aprilis* 22. feria 6. (*i*) In eo Concilio *VViclefi* & *Joannis Hussi* damnata hæresi, hic ipse, qui tum aderat, cùm se-

clam

clam tentasset eripere, nec in Ecclesiæ potestate esse vellet, flammis est addictus (*a*) anno 1415. *Julii* 6 feria 7. Anno sequente *Hieronymus Pragensis* eadem de causa par supplicium tulit. Postquam autem *Joanni* XXIII. & *Benedicto* XII. Pontificatus abrogatus est, *Odo Columnensis* eorum loco deligitur anno 1417 (*b*) *Novembris* 11. qui dies *S. Martino* sacer est, feria 5 Ob id *Martinus* V. appellari voluit.

A. 1408. Christi 1417.
a Chron. Cit. Hist. Boem.
b Conc. Const. Sess. 42.

Ita post annos 40. Schisma sublatum est, (*c*) repugnante licèt *Benedicto*: qui cùm anno 1424. decessisset in *Hispania*, ab duobus reliquis eius factionis Cardinalibus sublectus *Clemens* VIII. quarto post anno coactus est in ordinem. Hinc est quòd annis 50. perseverasse Schisma ab nonnullis proditur. Concilii tempore *Sabaudiæ* Princeps Dux è Comite primùm à *Sigismundo* salutatus dicitur anno 1415.

c Lang. in Cit. Chron.

(*d*) At *Joannis Hussi* sectatores, qui jamdudum *Boemiam* hostiliter incursabant, illius ulturi mortem, toto per eam provinciam furore bacchati sunt. Addebat animos *Venceslai* Regis ignavia: quo mortuo *Christi* anno 1419. contra *Sigismundum* ejus successorem, *Joannem Ziskam* (*e*) audacem hominem, ac manu & consilio promptum, ducem constituunt. Is brevi magno collecto exercitu plurima *Boemiæ* oppida vi cepit; *Sigismundi* copias sæpe delevit, urbem in præaltis rupibus, loco natura munitissimo, condidit, (*f*) cui *Thaboris* indidit nomen, unde *Thaboritæ* sunt dicti. Moriens suis edixisse fertur, ut cadaveri suo detracta cute tympanum ex ea facerent, cujus percussi sonitus in præliis terrorem hostibus afferret. (*g*) Id anno 1424. contigit.

d Aen. Sil c 37. & seq. Naucl. Langius
e Æn. Sillv c. 38. &c.
f Æn. Silv c. 26. & 46.
g Naucl.

In *Italia* Rege *Ladislao* defuncto, anno, ut (*h*) *Pandulphus* auctor est, 1414. soror ejus *Joanna Neapolitanum* regnum tenuit, levis & impudica fœmina. (*h*) Quæ *Jacobo Borbonio Marchiæ* Comiti nupta, eumdem postea summum sibi jus in regno vindicantem fugere coegit in *Galliam*;

h Pand. l. 5. Ant. Part. 3. Tit. 1 8. c. 7. Plat. in Mart. 5.
i Olivar. March. l. Pand. Collen.

ubi

A. 1400. Christi ad 437.

ubi contemptis opibus, *Vesontione* in *Franciscanum* Ordinem est allectus.

a Barth Facius l. 1. & seq.

Alphonsus Aragoniæ Rex Neapolitanum regnum adit.

b Pand

(*a*) *Joanna Martini* V. Pontificis alienatum ab se animum, & *Sfortiæ* Ducis fortissimi conversa in se arma metuens, *Alphonsum Aragoniæ Siciliæ*que Regem in auxilium evocat; quo cum de adoptione ac regni successione paciscitur (*b*) anno post obitum *Ladislai* septimo.

c Barth. Facius 2. & seq. Pand.

(*c*) Jam enim *Ludovicum Andegavensem* ejus nominis tertium, secundi filium, *Martinus* acciverat, in eumque *Neapolitani* jura regni abdicata *Joanna*, transtulerat, dato illi adjutore *Sfortia*. Hinc *Alphonsum* inter & *Ludovicum* atrox bellum exstitit. Secuta mox Reginæ cum *Alphonso* ipso discordia: ex qua *Ludovicus Sfortiæ* opera in gratiam & adoptionem receptus, anno 1431. regnum obtinet. (*d*) Triennio post *Ludovicus* morbo periit, anno 1434. eodemque *Joanna*, *Rainero*, qui & *Renatus* dictus est, *Ludovici* fratre, hærede dicto, qui tum à *Philippo Burgundione* captus attinebatur. (*e*) *Alphonsus* interim prioris adoptionis jure fretus, regnum occupare nititur. Sed à *Genuensibus* navali victus certamine, captusque, (*f*) ad *Philippum Mediolani* Ducem, cujus in ditione tum erat *Genua*, perducitur, à quo humanissimè est acceptus; & paulò post dimissus, ad recuperandum regnum revertitur, quod jam *Isabella Renati* uxor, & liberatus à *Burgundione Renatus* ipse, possederant. (*g*) Capta est ab *Alphonso Neapolis* per eumdem aquæ ductum intromisso milite, per quem *Belisario* duce *Romanus* olim irruperat. (*h*) Evenit hoc anno 1442. Quo ex tempore *Renato* in *Gallias* reverso, *Alphonsus* sine competitore regnavit; placatoque *Eugenio*, jus sibi, ac *Ferdinando* post se notho filio ratum accepit.

d Facius l. 4. Pand.

e Pand. l. 6. & Fac.

f Pand ib Palm. Fac. l. 4.

g Fac. l. 7 Pand 6.

h Pand. Palmer.

Per hæc tempora *Philippus Maria* Vicecomes, *Joannis Galeacii* filius, post *Joannis Mariæ* fratris necem, *Mediolano* potitus, (*i*) circa annum 1415. bellorum ubique causas serens, pace cum *Florentinis* composita, *Genuenses*, ejecto duce *Thoma*

i Nauel de eo Fac. 8. l. 4 sub fin.

ma Fregosio, sibi subjecit. (*a*) Cum *Florentinis* deinde *Venetis*que susceptum bellum, auctore per legatum *Martino* Pontifice, terminavit anno 1427. Sed brevi posteà rursus ad (*b*) arma redierunt.

Martinus interim Papa, *Basileensis* indicto Concilio, migravit è vita anno 1431. cui sublectus est *Eugenius* IV. Is *Basileenses* Patres vetuit ultra progredi. Sed nihilominus conventus agere perseverarunt, & in *Eugenium* ipsum sententiam dixerunt. (*c*) Ab anno itaque 1431. Indictione 9. quo primùm coiere, die *Decembris* 7. feria 6. (*d*) ad 1448. diemque 17. Calend. *Junii* annis septemdecim *Basilea* constiterunt. Sed *Eugenii* legitimi Pontificis causa potior fuit. Itaque Synodus ista auctoritate caruit, (*e*) & qui in ea Pontifex creatus erat, *Amedeus* ex *Sabaudia* Duce *Felix* V. appellatus, anno 1439. *Novembris* 17. post *Eugenii* mortem sponte se abdicavit, & à *Nicolao* V. *Eugenii* successore, anno 1449. in purpuratorum procerum adscriptus est ordinem. (*f*) Pragmatica tamen Sanctio ab illa Synodo constituta, in *Galliis* ab *Carolo* VII. Rege ac Senatu *Parisiensi* recepta est anno 1438. nec nisi post annos plures *Francisco* Rege sublata.

Ante hoc tempus *Sigismundus* Imperator obiit 9. *Decembris* (*g*) anno *Christi* 1437. ætatis 70. vicesimo septimo postquam est electus, sexto verò, quam ab *Eugenio* Pontifice redimitus est *Romæ*; (*h*) quod anno 1432. factum est; (*i*) quo & *Franciscum Gonzagam* Marchionem *Mantuæ* esse jussit.

(*k*) Hoc Imperatore præstantis ingenii fama vixerunt, *Petrus Aliacensis Cameracensis* Episcopus; *Joannes Gerson Parisiensis* Academiæ Cancellarius, (*l*) ad *Constantiensem* Synodum legatus ab Rege *Franciæ* missus; *Emmanuel Chrysoloras* homo *Græcus*, qui patria studia primus in *Italiam* reportavit, & (*m*) *Constantiæ* per Concilii tempus interiit; (*n*) *Leonardus Aretinus*, & *Poggius*, ambo *Itali*; [o] *Joannes de Turrecremata* Cardinalis;

Alphon-

a A. Bacon. Christi ad 1427.
b Anton. Par. 3. Tit. 22. c 8.
c Anton. ib. c. 9 & seq. *Basileense Concilium*.
c Conc. Basil. Sess. 1.
d Sess. 25. Lang. In Chro. Citiz.
e Conc. Basil. Sess. 38.
f Trithius.
g Plat. Cuspin. Onuphr.
h Naucl. Citiz. Chron.
i Plat. In Elog. Naucl.
k Chron. Citiz. anno 1417.
l Chron. Citiz. Trith.
m Paul. Jov. in Elog.
n Trit.
o Trith.

A. 1400 Christi ad 1417. a Trith

Alphonsus Tostatus Abulensis in *Hispania* Episcopus; (*a*) *Thomas Valdensis*; *Dionysius Rikel Carthusianus*, vir peræquè doctus & sanctus, qui anno 1471. obiit; *Paulus* ex *Judæo Christianus*, & *Burgensis* Episcopus; *Flavius Blondus Foroliviensis*, Historicus; *Nicolaus de Tudeschis* Cardinalis & *Panormitanus* Archiepiscopus, Canonici Juris ætate illa princeps. Sanctitate autem imprimis antecelluerunt (*b*) *Bernardinus Senensis* ex Minorum collegio, & *Laurentius Justinianus* Patriarcha *Venetus*; *Vincentius Ferrariensis* (*c*) *Hispanus*, qui obiit 1418. *Catharina Senensis*; aliique, quorum omnium ætas partim ex eorum scriptis, partim ex illorum temporum Historiis Chronicisque comperta.

b Ant. 3. Part. Tit. 22. c 5. c Trith

CAPUT IX.

Quæ Alberto, Friderico, *&* Maximiliano *Imperatoribus gesta sunt in* Germania, Pannonia, Oriente, Italia, Cypro; *deque viris illustribus.*

Ab anno *Christi* 1438. *ad* 1500. circiter.

d Naucl. Cuspin. Onuphr. Vide Æn. Silv. de Hist. Boem. c. 56. & in Europa Bonf. Dec. 3. l. 4. e Flor. Conc. Plat. in Eug. Palmer. Citiz. Chron. Florentinum Concilium.

SIgismundi soceri morte vacantem Imperii titulum accepit *Albertus Austria* Dux (*d*) anno 1438. Qui perbrevi tempore maximis rebus adversus *Moravos*, *Boemos*, *Turcasque* confectis, in expeditione contra postremos istos vita functus est Calendis *Novembris*, anno imperii altero, *Christi* 1439.

(*e*) Quo anno, *Basileensibus* interdictos ab *Eugenio* cœtus nihilo secius habentibus, Pontifex legitimum tota ex Ecclesia conventum apud *Florentiam* collegit. Ad quem *Joannes Palæologus Constantinopolitanus* Imperator affuit, cum *Josepho* Patriarcha, qui eodem ibi decessit anno. *Græci* cum *Latinis* in concordiam rediere: nec non *Armeni*, quibus Catholicæ formulam fidei scripsit *Eugenius*. Verùm *Græci* in Orientem reversi,

versi, *Marco Ephesino*, & *Scholario* agentibus, ab *Romana* se societate divellunt.

(*a*) *Fridericus Austriæ* Dux, *Ernesti* filius anno 1440. *Romanorum* adiit regnum: quo imperante (*b*) quietior, quàm solebat, fuit *Germania*, cùm reliquæ partes *Europæ* civilibus & externis undique bellis streperent.

Franciscus Sfortia ejus filius, qui *Ludovicum Andegavensem* secutus, in *Apulia* contra Regem *Alphonsum* egregiè certarat, (*c*) à *Philippo Mediolani* Principe, cujus spuriam filiam (*d*) *Blancham* duxerat, ad ejus hostes *Venetos* transiens, res illius evertit. (*e*) *Philippus* sine hærede vita fungitur, sexto Idus *Augusti*, anno 1448 quo anno Sol eodem mense defecit, die 29. hora diei 7 ait *Antoninus*. Ex quo *Pandulphi* error & *Platinæ* convincitur, qui *Philippi* mortem superiori adscribunt anno. *Franciscus* verò *Mediolanenses* frustra sibi libertatem asserere conantes coegit in potestatem, dissimulante *Aragonum* & *Apuliæ* Rege *Alphonso*, quem ab *Philippo* scriptum hæredem *Pandulphus Collenutius* affirmat. Nec minùs *Aurelianensium* Dux *Carolus Ludovici* filius, eam sibi vendicabat provinciam, utpote *Valentia Joannis Galeacii* filia, *Philippi* sorore, genitus. (*f*) At *Veneti* tam potentis vicini metu cum *Alphonso* fœdus percutiunt. *Florentini* adversus utrosque *Francisci* societatem expetunt. Sic atrox in *Italia* redintegratum est bellum. Cum *Alphonso* postea *Franciscus Sfortia* pacem amicitiamque fecit (*g*) anno 1454. & *Alphonso* illius nepoti, *Ferdinandi* nothi filio, *Hippolytam Mariam* filiam in matrimonium dedit. (*h*) Post annos inde 4. obiit *Alphonsus* senior Calendis *Juliis*, ætatis anno 66. *Christi* 1458. *Aragoniæ* ac *Siciliæ* regnis *Joanni* fratri relictis. *Neapolitanum Ferdinandus* filius accepit. (*i*) Laudatur ab Historicis *Alphonsi* Regis invictus ac generosus animus; tum in literas earumque cultores excellens amor; cui vicem ii cele-

bran-

A. 1438. Christi ad 1500.

a Cuspin. Onuphr. Palm. Naucl. Citiz. Chron.

b Egnat. *Mediolanenses*.

c Naucl.

d Palm.

e Anton. 3. Par. Tit 21. c. 12. paragraph 1. & 2. Plat. in Nicol. 5.

f Anton. 3 P. Tit. 22. c. 21.

g Pand. l 6.

h Pand. 6. Montfr. 1. Jov 1. 1. Hist.

i Pius 2. in Eur. c. 65 Pand 6. Facius.

Alphonsi in litteratos amor.

A. 1438. Christi ad 1520.

branda apud posteros illius fama retulerunt.

Joannes Huniades.

In *Pannonia* & *Albania Christianam* rem ea tempestate sustinuit Principum duorum inclyta virtus, *Joannis Corvini Huniadæ*; & *Alexandri Epirotarum* Regis, qui *Scanderbegus* vulgò dicitur. (*a*) Prior *VValacho* patre, *Græca* matre natus haud obscuro genere, in vico *Corvino*, inde cognomen alterum habuit. *Huniades* verò ab agro ejus nominis appellatus est, quem ei *Sigismundus* attribuit.

a Bonfin. Dec. 3. l. 3. Chalcond. l 8.

Hujus egregia fortitudo incumbenti in *Europæ* perniciem *Amurathis* potentiæ moras objecit, & ad pacem cum *Uladislao* Rege *Hungariæ* æquissimis conditionibus ineundam compulit. Sed eam, *Turcis Asiatico* bello distentis, temerè disturbarunt *Hungari*, haud levi *Christianæ* rei damno. (*b*) Siquidem eorum exercitus ab *Turcis* ad *Varnam* profligatus est; quo in prælio cùm *Uladislaus* ipse Rex, tum *Julianus* Cardinalis repetendi contra fœdus belli auctor occubuit, anno 1444. *Novembris* 10. die. (*c*) Secundùm hanc calamitatem *Ladislaus* posthumus *Alberti Cæsaris* filius, ex *Elisabetha Sigismundi* filia, Rex ab *Hungaris* eligitur quinquennis puer, curatore addito regni *Joanne Huniade*: quòd *Ladislaum Fridericus* Imperator, (*d*) cujus fidei cum regni corona mater illum commiserat, nollet reddere. (*e*) Quam ob causam iratus *Huniades*, anno 1445. *Austriam* aliasque *Friderici* provincias pervastavit. Cum *Amurathe* quoque persæpè feliciter pugnavit, & eo apud *Crojam Epiri* mortuo, cum ejus filio *Maomethe*, à quo (*f*) anno *Christi* 1453. capta est *Constantinopolis*, *Maii* 29. (*g*) Hunc vero triennio post *Taurunum*, quam *Albam* vocant, obsidentem cum magna *Turcarum* strage ignominiaque depulit anno 1456. ipso die *S. Magdalenæ* sacro. Ejus victoriæ causa Transfigurationis Dominicæ solemnem agi diem *Calistus* Papa decrevit. Hac in pugna, cæterisque per id tempus cum *Turcis* secundo *Marte* obi-

b Pius Pont. Europ. c. 5. Bonfin. Dec. 3 l. 6. Naucl.

c Æn. Silv. in Europa Bonfin. &c *Hungarica res.*

d Pius 2. in Europ.

e Bonfin. Dec. 3. l 7.

f Anton. Bar. 3. Tit 22. c. 13. Bonf. Dec. 3 l. 8 Naucl. Palm. Chron. Citiz. gild & Æn. Silv. Boem. Hist c. 65. Chalcond. l 8.

tis,

tis, *Joannis Capistrani* viri sanctissimi ex Minorum Ordine spectata pietas est. Hoc enim agente, crucis insigne plerique sumpserunt, & ad sacrum bellum nomina sunt professi.

A. 1418. Christi ad 1500.

[*a*] Eodem anno *Joannes Huniades Transsilvaniæ* Princeps, *Vaivodam* mos est dicere, felici exitu diem obiit 4. Id. *Septembris*; nec multò post *Capistranus* ipse, (*b*) cujus sanctimoniam prodigiis illustrem reddidit Deus.

a Bonfin. Anton. &c.
b Naucl.

Landislao Rege defuncto (*c*) 10. Calendas *Decembris* anni 1458. *Matthias Corvinus Joannis* filius Rex ab *Hungaris* eligitur, nulla re patris dissimilis; à quo *Turcæ* non semel profligati.

c Æn. Silv. c. 72. Boem. Bonfin. Dec. 5. l. 8.

(*d*) *Scanderbegus Turcarum* manibus elapsus, paterna *Epiri* ditione recuperata, ingruentes persæpè cum infinitis millibus *Turcarum* Reges parva manu superavit, summoque, quoad vixit, iis terrori fuit. Hunc anno *Christi* 1443. quarto Calendas *Decembres* regnare cœpisse, & 23. regni, 16 Calendas *Februarii* anni 1466. obiisse, tres & sexaginta natum annos, auctor est (*e*) *Marinus Barletus*.

d Barlet. Aen. Silv. in Europa c. 15 *Scanderbegus*.

Apud *Italiam* (*f*) *Eugenio* Papa mortuo anno 1447. *Februarii* 23. (*g*) *Nicolaus* V. sublegitur, doctorum hominum ac bonarum artium longè studiosissimus. Itaque nemini uni plures ab eruditis inscripti sunt libri. Tum *Vaticanam* Bibliothecam, conquisitis undique, & ex Oriente usque, voluminibus instruxit. (*h*) Obiit octavo Pontificatus anno, *Christi* 1455. *Martii* 25. Quem *Callistus* III. excepit; eoque functo *Pius* II. vir doctissimus, qui *Æneas Silvius* antea vocabatur, anno 1458. Pontificatum iniit; cujus ad bellum *Turcis* inferendum consilia deinceps omnia spectarunt. (*i*) Ob id cum *Ferdinando Neapolitano* Rege *Alphonsi* filio pacem constituit, ac (*k*) Mantuam frequentes ad concilium adesse jussit, ut de bello gerendo statueretur. Sed ab externis bellis ad domestica conversis Principum studiis, nihil perfici potuit. Cœtus ille

e Lib. 13. Hist Scand. in fine.
f Plat. Anton. Par. 3. Tit. 22. c. 25. Chron. Citiz
g Plat. Anton.
h Plat. Anton. c. 14.
i Pand. 1.
6 Naucl. Plat.
K Palm. Plat. Naucl.

A. 1418. Christi ad 1500 a Palm. Naucl. Pand 6. Barlet. Chal. cond. 8

ille *Mantuanus* octavo mense dimissus (*a*) *Alphonsi* cognita morte *Joannes Renati Andegavensis*, quem ab illius regni possessione depulsum in patriam rediisse supra significavi, filius, magno exercitu collecto, in *Apuliam* profectus est, collatisque signis *Ferdinandum* acie victum, & castris exutum, egit in fugam. Actumque de eo foret, ni *Scanderbegus* illius & *Pii* Pontificis adductus precibus ex *Epiro* succurrisset. Hujus auxilio *Ferdinandus* pulsis hostibus brevi omnia in potestatem accepit. Hæc de *Italica Scanderbegi* expeditione ab incuriosis vel ingratis omissa Scriptoribus (*b*) *Marinus Barletus* queritur.

b Lib. 10. de Gest. Scand. c Pand Till in Chron. d Palm. e Palm. f Id Pal. Plat. Naucl.

Per idem tempus *Genuenses* bello ab *Alphonso* Rege vexati, *Carolo* VII *Franciæ* Regi se in fidem tradidere (*c*) anno 1458. ad quod missus *Joannes Renati* filius eam urbem præsidio munivit. (*d*) Sed post annos tres ab *Francis* defecit, *Prospero Adurno* duce; quam *Ludovicus* XI. *Francisco Sforitæ Mediolanensium* Duci concessit [*e*] anno 1464. (*f*) quo anno *Pius* Pontifex *Anconæ* mortem obiit, brevi tempore magna collecta gloria. Sex enim duntaxat annis præfuit. Hunc *Paulus*, qui secundus numerabatur, est secutus.

g Pius Pont. in Asia c 97. Naucl. Hist. Cypri.

Dum per *Europam Christiana* res intestinis turbatur odiis, in *Asia* quoque par eam calamitas afflixit. (*g*) *Cyprum* insulam *Richardus Angliæ* Rex *Græcis* ademptam *Guidoni Lusiniano Gallici* generis permiserat, qui *Hierosolymitani* sibi regni jus assumebat

In ea posteris illius regnantibus, *Genuenses*, popularium suorum facta illic cæde, validam ad ulciscendum classem *Trugosio* Imperatore comparant. Brevi tota, cum Rege ac Regina, insula in potestatem venit. Illis, cùm aliquanto tempore in carcere detenti essent, tandem data venia est. Sed regno vectigal impositum, & *Salamis*, quæ est *Famagusta*, negotiationibus frequens emporium, victori cessit in prædam. Natum in carcere filium Rex appellari *Janum* voluit,

luit, quod *Genuam* vulgò *Januam* mos est dicere. A. 1418. Christi ad 1500.
Hunc *Ægypti Sultanus*, capta direptaque *Cypro*, ac multis occisis mortalibus, stipendiarium fecit. Mortuo successit *Joannes* filius, præ luxu ac deliciis, mulieris, quàm viri, similior: qui *Helenam* ex *Palæologorum* sanguine in conjugium accepit, ex qua *Carlottam* genuit; ex concubina verò *Jacobum*. *Carlotta Ludovico* Ducis *Allobrogum* filio nupsit. *Jacobus*, quem, ut ab regni ipse pater excluderet, suasu *Helenæ Nicosiensem* Præsulem fecerat, utroque defuncto, *Cypri* potiundæ cupidior, quàm *Christianum* decebat, *Ægypti Sultanum* adiit, cujus in verba nefario dicto sacramento, ab eodem inducitur in regnum, *Ludovico Carlotta* conjuge pulso, (*a*) sub annum 1459. Post *Genuensibus* ejectis, ac recepta *Salamine*, *Jacobus Æcaterinam Marci Cornelii* filiam è *Venetis* sibi conjugem arcessit; quam Senatus *Venetus* in filiam adoptavit. (*b*) Exstincto Rege, ejusque posthumo *Jacobo*, id regnum in *Venetorum* potestatem hæreditario jure pervenit, anno 1476.

Cypri regnum ut ad Venetos pervenit.

a Naucl.

b Iid. & Palm.

Fridericus Imperator finem vivendi fecit (*c*) anno 1493. *Augusti* 19. Imperii anno 53. cui *Maximilianus* successit ejus filius, *Romanorum* Rex ante 7. annos creatus.

c Cuspin. Naucl. Chron. Spanheim. Trith. Suppl. Palm.

(*d*) Hic ad annum usque pervenit *Christi* 1519. Imperii 26. ac pridie Idus *Januarii* ætatis anno 63. decessit. Multi hoc imperante, magnique, præsertim in *Italia*, sub ejus initium motus extitere, qui in *Francicis* rebus exponentur.

Maximilianus.

d Onuph. Cuspin.

Ut illa tunc memoratu tristia, sic læta ista contigere. (*e*) *Ferdinandus Hispaniæ* Rex *Granatam*, qua in urbe *Maurorum* reliquiæ consederant, expugnat an. 1492. quo *Saracenorum* in *Hispania* dominatus post annos, quàm eò venerant, 780. desiit. (*f*) Eodemque anno, 171. familiarum millia *Judaici* generis in exsilium abiere, quæ ad 800000. capitum fuisse dicuntur.

e Tarafa. Marian.

f Naucl. Marian.

Complures in extremis Orientis Occidentisque fini-

Novæ regiones patefactæ.

A 1418. Christi ad 500. a Histor. Ind. Append. Palm.

finibus ignotæ regiones adiri cœptæ, patefacto ad eas per *Hispanas Lusitanas*que classes itinere. (*a*) *Christophorus Columbus* patria *Genuensis*, nauticæ rei scientissimus, sub *Ferdinandi* & *Isabellæ* Regum auspiciis anno 1492. ex *Hispania* solvens, novas reperit insulas; cujus exemplum secuti reliqui paulatim vastam illam aperuere continentem, quæ partem orbis terrarum quartam efficit.

b Osor. l. 1. de Gest. Emma.

(*b*) Eodem incensus studio *Vascus Gama Lusitanus Emmanuelis* jussu *Olyssipone* profectus in Orientem anno 1497. septimo Idus *Julias*, sequente anno 13. Calendas *Junias Calecutum* appulit, *Indicis*que commerciis ac *Lusitanorum* ad ea navigationibus iter ostendit.

Viri illustres.

Literæ, *Friderico* regnante, per *Italiam* in splendore magno fuerunt, *Græcorum* doctissimis, qui capta *Græcia* ad eam accurrebant, æmulatione sui *Latinorum* acuentibus studia. Princeps ut dignitate, sic eruditione *Græcorum* est habi-

c Palm. Paul. Jov.

tus *Bessario* Cardinalis, (*c*) quem anno 1472. legatum vidit *Gallia*: unde *Romam* rediens *Ravennæ* obiit ætatis anno 77. *Theodorus* item *Gaza Thes-*

d l. Ib. de Mensib. o 16. e Palm. Trith. f Paul. Jov. g Jov. h Trith.

salonicensis, qui (*d*) anno 1470. librum *de Mensibus* scripsit, (*e*) obiitque 1478. (*f*) *Georgius Trapezuntius Cretensis* obiit 1485. (*g*) *Argyropylus Byzantinus* & *Demetrius Chalcondilas* eodem vixere tempore. (*h*) Inter *Latinos* eximiè floruit *Pius* II. Pontifex, qui *Æneas* ante *Silvius* appellatus est. *Laurentius* item *Valla*, acri

i Jov. K Trith. l Palm. m Jov. Trith.

mordacique ingenio, (*i*) mortem obiit anno 1457 *Franciscus Philelphus*, (*k*) qui 93. natus annos moritur anno 1481. (*l*) *Flavius* verò *Blondus* Historicus anno 1473. ætatis 57 [*m*] *Nicolaus Perotus*; *Platina*, qui Pontificum *Romanorum* Vitas perscripsit ad *Paulum* usque secundum. *Matthæus Palmerius Florentinus Chronici* Scri-

n Trith.

ptor, (*n*) qui ob hæresim de Angelis scripto proditam incendio punitur, ut ait *Trithemius*; alii non ipsum, sed ejus librum exustum asserunt: quod & similius vero. *Domitius Calderinus*, qui

(*a*) an-

(a) anno periit 1477. (b) *Rudolphus Agricola* (c) *Joannes de Monte regio* Mathematicus: is moritur *Romæ* anno 1476. Secuti sunt *Joannes Picus Mirandulanus*; *Hermolaus Barbarus*, quem ætatis anno 39. *Christi* 1493. exstinctum scribit esse *Tritbemius*; *Angelus Politianus* [d] obiit 1494. [e] ætatis 40. *Marsilius Ficinus*; *Sabellicus* Historicus; *S. Antoninus* Episcopus *Florentinus*. Neque verò commemorare omnes attinet; de quibus *Tritbemius* ætatis ejusdem Scriptor, & *Paulus Jovius* in *Elogiis*, compluresque alii scripserunt.

A. 1418. Christi ad 1so. a Trith. b Id. c Palm. Trith. d Trith. e Palm.

Commodùm autem accidit, ut cùm, detersa barbarie, litteræ caput efferrent, tot magnorum ingeniorum commendandis æternitati fœtibus ars typographica prodiret (f) anno 1440. repertore *Joanne Guttembergio* Equite *Moguntino*.

Typographia inventa.

f Palm. an. 1457.

CAPUT X.

De rebus Francicis, *aliisque cis* Alpes *gestis* Carolo *VII.* Ludovico *XI.* & Carolo *VIII.* Franciæ *Regibus, ac de* Italicis *etiam motibus qui hoc postremo regnante cum* Francicis *rebus implicati sunt.*

Regnum *Carolus* VII. ingressus est anno 1422. miserum & exercitum, pleraque *Franciæ Anglis* obtinentibus; quibus cum, in ultionem paternæ necis, Dux *Burgundiæ Philippus* vires suas conjunxerat. Prima in *Gallias Anglorum* eruptio (g) anno 1415 *Henrico* V. Rege contigit. Quo ad *Azincurtum*, haud procul *Caletum* oppido, pugna commissa est: in eaque flos *Gallicanæ* Nobilitatis partim occidit, partim in manus venit hostium. Captus est *Aurelianensium* Dux *Carolus*, qui (h) 25 annis in custodia fuit, aliique principes. Prona deinceps *Anglis* omnia *Burgundi* societas fecit: qui in *Francia* Regem neque mentis, neque juris sui compotem, cum

Anglicum bellum.

g Alan. Monstr. l. 1. c. 139. Naucl. Mever. Æmil. G guin.

h Monstr. l. 3 f. 106.

A. 1422. Caroli VI. ad 1500.
a Monst. l. 1. c. 143. & 214.
b Alan. Monstr. l. 1. c. 265. Oliver. c. 3. &c.

Regina ejusque filia *Catharina* potestatem habebat. *Henricus* occupata regni arce *Lutetia* (*a*) anno 1418. (*b*) biennio post in *Tricassibus Catharinam* in conjugium accepit, cum dote regni, excluso *Carolo* Delphino. Verùm perbrevem fructum tanti successus habuit *Henricus* exstinctus eo ipso, quo *Carolum* VI. periisse docuimus, anno 1422. *Augusti* 29. Huic *Henricus* VI. *Carolo* post menses duos vita functo *Carolus* VII. sufficitur. Perpetuus ex eo cursus *Anglicanæ* victoriæ fuit, deficientibus à *Carolo* in dies oppidis. Prima dehinc ad *Aurelianos*, nobilissimam *Celticæ* urbem rerum inclinatio facta est. (*c*) Eam *Anglus* obsederat anno 1428. quarto Idus *Octobres Sarisberiensi* duce, qui in ea obsidione cæsus est, propugnante verò *Joanne Nothos*, *Ludovici Aurelianensium* Ducis, qui à *Joanne Burgundo* interfectus est, naturali filio. Ultima jam metuentibus oppidanis raro ad hanc diem prodigio Deus opem attulit.

c Alan. Monstr. Meyer. Æmil. &c. Micquellus.

Joanna Aureliana puella.

Joanna Darcia virgo erat in agro *Tullensi* patre agricola, ovium custos. Ea divinis instincta vocibus ad solvendam *Aureliæ* obsidionem, & *Carolum* tot angustiis explicandum, ultrò hunc adiit: ac fide facta, *Aureliam* cum subsidiis missa, fractos præliis aliquot *Anglos* (*d*) anno 1429. *Maii* 12. ab urbe repulit, Regem *Durocortorum Remorum* ad sacra regni rite capienda perduxit. Fusis sæpiùs hostibus, tandem ad *Compendium* capta est anno 1430. (*e*) quam post longam de ea quæstionem habitam *Petrus Cauchonius Bellovacensis* Episcopus damnavit. *Angli* vivam exussere anno 1431. quo tempore *Basileæ* Synodus est haberi cœpta, ait *Monstreletus lib.* 2. (*f*) 70. De hac virgine, quæ *Aurelianensis* puella vulgò dicitur, probrosa quædam falsò ab nonnullis jactata sunt. Sed innocentem ac Deo caram fuisse, cùm multa persuadent, (*g*) quæ plenis voluminibus tradita leguntur, tùm secundissimus rei secutus exitus; qualem non nisi auctori Deo

d Alan. &c.
e Monst. l. 2. f. 69. Æmil. Gaguin. Meyer.
f Vide Histor. Joan à plerisque editam Belleforest. in Chron. in Carolo 7. & ad Nicol. Gil.
g Alan. Monst. 2. f. 122. Olivar. l. 6. 3.

Deo fas sit adscribere. Deinceps enim *Anglis* in peius omnia cessere. *Carolus* reconciliato sibi *Burgundo* (*a*) anno 1435. paulatim ex hostium manu regnum recepit; (*b*) sicut anno 1453. cæso *Talbotio* egregiæ fortitudinis viro, ereptaque rursus *Aquitania*, nihil præter *Caletes* reliqui *Anglis* in *Gallia* fecerit. Ad hunc modum *Anglicanus* tumultus post annos duodequadraginta finem accepit.

A. 1454 Christi ad 1500.

a Monst. 13. Polyd. l. 23. Alan.

b Polyd. Virg. fine l. 21.

Pulsos finibus alienis *Anglos* discordia domi civilis excepit. Duæ apud illos erant regiæ familiæ, altera *Eboracensium*, *Lancastriorum* altera. *Henricus Lancastrius*, *Richardo* II. abdicare coacto interfectoque, regnum usurparat (*c*) anno 1399. ejusque nominis IV. appellatus excessit anno 1413. Huic successit *Henricus* V. ejus filius, qui, cum *Philippo Burgundo* societate facta, *Francorum* opes labefactavit, & suscepto ex *Catharina Caroli* VI. filia *Henrico* VI. mortuus est anno 1422. ut suprà retuli.

Anglicana turbæ domesticæ

c Polyd. l. 23.

Post ejectos *Gallia Anglos*, anno 1453. orta domi principum factione, cujus auctor erat *Richardus Eboracensis*, Rex *Henricus* collatis signis ab illo superatur, anno 1460. ac de concilii sententia *Richardo* destinatur regni successio. Interim *Margareta Renati Andegavensium* Ducis filia, virili animo prædita mulier, *Henrici* conjux, haud exigua manu contracta, *Richardum* acie vicit & interfecit; tum subeuntem auxilio *Richardum* alterum *VVarvici* Comitem castris exutum in fugam conjicit, ac virum restituit in regnum. Post *Richardi* filius *Eduardus Marchiæ* Comes; *VVarvicensis* auxilio *Henricum* & *Margaretam* pellit ex *Anglia*, Rexque ipse renunciatur (*d*) anno 1461. quarto Calendas *Julias*. Hunc deinde *VVarvicensis*, orta inter ambos simultate, *Ludovici* XI. *Franciæ* Regis ope fugavit, & *Henricum* pristinam ad dignitatem reduxit anno 1471. *Eduardus* verò, *Carolo Burgundiæ* Duce opitulante, regnum, quod amiserat, re-

d Polyd. l. 23. Vide Comm. In c 50. & seq.

A. 1422. Christi ad 1500.

cepit sexto post mense, & *Richardo Vvarvicensi* in pugna interfecto, *Henrico*, nec non *Eduardo* unico ejus filio, vitam eripit. Hunc *Henricum* longè sanctissimum fuisse, adeo ut vivus mortuusque miraculis inclaruerit, testis est *Polydorus lib.* 24. Regis nomen habuit annos 39. menses 6 *Margareta*, conjuge, filio, & regno spoliata ad patrem revertit in *Gallias*.

Eduardus tribus & viginti regnavit annis extinctusque est anno 1483. cujus frater *Richardus Glocestriæ* Dux, homo sceleratus, occisis ejus filiis, tyrannidem invadit; quam tertio demùm anno oppugnatus ab *Henrico Richemundensi*, *Joannis*, qui sexti *Henrici* frater erat, filio, cum vita perdidit. *Henricus* porrò iste anno 1485. regnum auspicatus est, ejus nominis septimus, octavi pater ejus, qui ab Catholica communione descivit. Atque ille filiam *Eduardi* Regis IV. ex *Eboracensi* familia duxit *Elizabetham*. (*a*) Quo facto *Lancastriorum* & *Eboracensium* famosa illa & *Anglis* exitialia odia restinxit.

a Polyd. l. 26.

In *Galliis*, *Anglorum* excusso dominatu, respirabat *Carolus*: nisi quòd à bello quiete parta domesticas in turbas incidit. (*b*) Nam *Ludovicus* ejus filius offensus patri ad *Philippum Burgundum* receptum habuit anno 1456 nec inde in *Franciam* rediit ante illius obitum: qui incidit anno 1461. *Julii* 22.

b Monstr. l. 3. f. 69. Olivar. l. 1. c. 16.

Igitur *Ludovicus* ejus nominis XI. anno eodem in patris locum venit, homo callidus & astutus. Qui sub exordium regni conspirantium inter se principum factionibus agitatus, conatus illorum consilio ac prudentia discussit. Nam omnibus, quæ peterent, prolixè tribuendo, distractos à se invicem singulos deinde est aggressus. (*c*) Hanc pactionem pugna antecessit illa, quæ ad *Montemlelericum* octavo circiter ab Urbe lapide facta anno 1465. in qua neutri satis liquida victoria

Ludovicus XI.

c Monstr. l. 3. Chron. Lud. XI. Comm. c. 8. Monstr. l. 3. p. 112. Olivar. l. 1. c. 37.

ctoria constitit. Princeps erat adversarium partium *Carolus* Comes *Carolesius*, *Philippi Burgundiæ* Ducis filius. Is patris obitu, qui anno 1467. *Junii* 15. feria 2 contigit, amplissimis in opibus ac potentia cùm esset, ut erat natura ferox & novarum cupidus rerum, finitimos lacessere non destitit; (*a*) præsertim verò *Renatum Lotharingiæ* Ducem, & *Helvetios*, quibus cum *Ludovicus* contra communem hostem societatem fecerat. Renatum ut facilè vicit *Carolus*, & principatu propemodum exutum fugere coegit in *Franciam*, sic ab *Helvetiis* clade bis accepta, cùm *Renatus* provinciam suam recuperasset, adversus illum contendit in *Lotharingiam*. Ibi dum *Nancejum* obsidet, ab *Renato Germanicis & Helveticis* auxiliis instructo victus in acie cecidit (*b*) anno 1477. *Januarii* 5. unica relicta filia *Maria*, quæ *Maximiliano Friderici* Imperatoris filio nupta. *Caroli* audita morte, *Ludovicus* extemplo *Burgundiam* veteremque in *Belgia* ditionem potestati suæ subiecit.

A. 1422. Christi ad 1500.

a Comm. Till. Aemil. Gaguin.

b Comm. c. 9. Aemil. Gaguin. Till. Append. Monstr. f. 190.

(*c*) Obiit in *Turonibus Christi* anno 1483. tertio *Calendas Septembres*, feria 7. (*d*) cùm priùs ad se *Franciscum Paulanum* accivisset ex *Italia*, virum sanctissimum, ac miraculis inclytum, à quo *Minimorum* institutus est Ordo.

c Comm. c. 136.

d Comm. c. 130.

Minimorum Ordo

Tertium decimum agens annum *Carolus* VIII. *Ludovici* filius, (*e*) quippe natus anno 1470. prid. Idus *Julias* regnum suscepit sub *Anna* sororis tutela, quam *Petrus Borbonius Bellojocensis* duxerat. (*f*) Eam sibi prælatam ægrè tulit *Aurelianensium* Dux *Ludovicus Caroli* filius, *Ludovici* nepos illius, quem *Joannis Burgundi* jussu *Lutetiæ* confossum esse demonstravimus. Igitur ad *Franciscum Britanniæ* Ducem fugiens, cùm in societatem plerique venissent procerum, commisso cum regiis ducibus prælio ad *Fanum Albini* in *Aremoricis*, victoria pariter ac libertate cecidit (*g*) anno 1488. (*h*) & triennali custodia detentus est, Supplici Duci pax ea lege concessa, ut

e Chron. Lud. XI. Till.

f Gaguin Æmil.

g Chron. Caroli VIII. ex Jalignio &c excerpt à Godef.

h Id. p. 166.

 quod

A 1422. Christi ad 1500.

quod Regis armis quæsitum erat, id in illius potestate maneret. (*a*) Inter hæc Duce mortuo, *Annam* ejus filiam, *Maximiliano Romanorum* Regi pactam uxorem *Carolus* accepit, repudiata *Margareta Maximiliani* filia, quam sibi *Ludovico* patre auctore desponderat. (*b*) Bellum ob id inferente *Maximiliano*, pax denique secuta est, cùm ei Comitatus *Atrebatensium* de Regis voluntate cessisset.

(*c*) Pace in regno composita, longinqua bella *Carolus* expetiit, suscepta in *Italiam* expeditione, ad *Neapolitanum* recuperandum regnum; quod ab *Renato Andegavensium* Duce in *Ludovicum* XI. translatum *Ferdinandus* habebat *Alphonsi* M. filius, *Alphonsi* pater alterius, cujus gener erat *Joannes Galeacius*, nihil ex *Mediolanensi* principatu præter nomen obtinens; cùm penes *Ludovicum Sfortiam* ejus patruum potestas omnis esset, quam tutelæ specie ad se traxerat. Ægrè id scilicet *Alphonsus* ferebat, ac pro genero parabat bellum. Hoc ut *Ludovicus* averteret, *Carolum* spe *Apuliæ* potiundæ in *Italiam* excivit. Ergo ut hostile nihil à tergo relinqueret, (*d*) *Ferdinando Hispaniæ* Regi *Ruscinonem*, ac *Perpinianum*, de quo inter ipsos certamen erat, permisit ultrò; tum (*e*) anno *Christi* 1494. superatis *Alpibus*, in *Italiam* descendit. Quam cùm repentino terrore complesset, expeditum per *Tusciam Romam* usque, & *Neapolim* deinceps, iter habuit. (*f*) *Romæ* ab *Alexandro* VI. *Constantinopolitani* imperii titulum accepit anno 1495. cùm (*g*) superiore *Ferdinandus* excessisset *Januarii* 25. (*h*) Cujus filius *Alphonsus Caroli* adventu perterrefactus in *Siciliam* trajecit; ac regno se abdicans, id *Ferdinando* filio reliquit. (*i*) *Ferdinandus* metu *Francorum* in *Ischiam* insulam sese recepit. *Carolus Neapolim* ingressus (*k*) *Februarii* die 22. toto regno potitur.

Tam repentini *Francorum* successus invidiam apud *Italiæ* principes ac civitates habuere. (*l*) Ergo

a Gaguin. Excerpt. Jalig. &c Till.
b Gaguin. Excerpt. Jalig. &c Till.
c Comm. in Car. 8. Guicc. Append. Monstr. Gaguin. Jalign. Excerpt. &c. Ferron. l.
d Gaguin. Gillius. Ferron.
e Comm. Guicc. &c.
f Till.
g Guicc.
h Comm. Guicc.
i Guicc.
k Appen. Monstr. Gill.
l Guicc. 2. Comm.

Ergo adjunĉto ſibi *Maximiliano* Imperatore, & *Ferdinando Hiſpaniæ* Rege, clam etiam *Alexandro* Pontifice favente, *Veneti*, ac *Ludovicus Sfortia*, cui (*a*) mortuo *Galeacio Mediolanenſium* Ducis jus ac titulum *Maximilianus* Imperator conceſſerat, conjurationem faciunt, Regemque *Franciæ* ordinatis in *Apulia* rebus in *Galliam* redeuntem intercludere conantur. (*b*) Pugnatum eſt prid. Nonas *Julias* ad *Forum Novanorum*, haud procul *Parma*; & ab exigua *Francorum* manu (*c*) (ſeptem haud ampliùs millia fuiſſe produntur) perrupta ſunt hoſtium millia quadraginta. *Carolus* (*d*) recepto *Ludovico Aurelianenſium* Duce, qui ab *Ludovico Sfortia Novariæ* circumſeſſus in ſummas anguſtias venerat, decoris & gloriæ plenus rediit in *Franciam* anno eodem, quo *Romam* ac *Neapolim* adierat. (*e*) Vix eo digreſſo, *Neapolitani* ac reliqui omnes ad *Ferdinandum* defecere. *Franci*, *Gilberto Monpenſerio* præfecto mortuo, paulò poſt omnes exceſſere. Hanc *Italiæ* cladem adventumque *Caroli* non ſemel prædixiſſe dicitur *Hieronymus Savonarola Dominicanus*, celebris ac *Florentinis* mirificè gratus Orator, (*f*) qui ob contumaciam ſeditioſaſque conciones extremum ſupplicium luit poſtridie ejus diei, quo *Carolus* è vita diſceſſit. (*g*) Qui apud *Ambaſiam* in *Turonibus* repentè apoplexia periit, 7. Idus *Apriles*, anno 1498. regni decimo quinto.

A. 1494. Christi ad 1500.
a Guicc. 1.
b Guicc. 2. Comm. c. 11. & ſeq. Gaguin. Append. Monſtr. Excerpt. Jalingn. &c.
c Gaguin.
d Excerpt. Jalign &c. Comm. c. 18. Guicc 2.
e Comm. c. 18. Guicc. &c.
f Comm. in Car. c. 25. Append. Naucl.
g Guicc. fine l. 3. Naucl.

(*h*) *Ludovicus* ejus nominis XII. mortuo ſine hærede *Carolo*, ex lege ſucceſſit *Caroli* filius, *Aurelianenſium* Dux (*i*) qui ſe extemplo utriuſque *Siciliæ* & *Hieroſolymæ* Regem, ac *Mediolanenſium* Ducem appellari voluit; ac ſubinde totus in *Italicam* expeditionem incubuit, ducta priùs *Anna* vidua, *Aremoricorum* Principe, *Caroli* quondam octavi conjuge, ac divortio cum *Joanna* facto, *Ludovici* XI. filia, quam invito illi pater induxerat: quæ quidem *Biturigas* concedens magna in ſanctitatis fama poſtmodum fuit. (*k*) Medio-

h Comm. c. 31. Guicc. l. 3. Till. Gaguin. &c.
Ludovicus XII.
i Guicc 4. Comm. Till, Ferron. &c.
k Guicc. 4. Till. Ferron, Naucl.

A 1500 Christi ad 1547.

Mediolanum Ludovici Sfortiæ fuga in *Francorum* potestatem pervenit cum *Insubribus* reliquis anno 1499.

CAPUT XI.

Quæ anno Christi 1500. *ad* 1547. *toto orbe gesta sunt, Imperatoribus* Maximiliano *&* Carolo *V. ac Regibus* Galliæ Ludovico *XII. &* Francisco *I.*

MAximiliano Imperatore, ac *Ludovico* XII. Rege *Franciæ*, atrox in *Italiam* instauratum est bellum.

Trivulcium, qui *Insubres Ludovici* XII. nomine regebat, (*a*) quòd *Guelficæ* factionis esset, *Mediolanenses* oderant. Nam hæc civitas *Gibellinorum* parti ex antiquo favebat. Itaque *Ludovicum Sfortiam* apud *Maximilianum* degentem clam revocant, seque illi tradunt anno 1500. Verùm paulò post captus à *Francis Ludovicus* cum *Ascanio* Cardinali fratre, ad arcem *Lochiensem*, id oppidum in *Turonibus* situm est, in custodiam mittitur; (*b*) in qua decem annos vixit.

(*c*) Secundùm hæc fœdere cum *Ferdinando Hispaniæ* Rege facto, *Ludovicus Neapolitanum* occupat regnum, quod tum *Fridericus* legatum sibi ab *Ferdinando Alphonsi* fratris filio tenebat. Atque hic ex pacto se abdicans, in *Andegavos*, attributam sibi ab Rege cum stipendiis annuis provinciam, concessit anno 1501. Diviso *Francos* inter & *Hispanos Neapolitano* regno, haud diuturna pax esse potuit.

Consalvus Ferdinandi dux intra biennium *Francos* inde penitus expulit: ob idque *magni ducis* nomen est adeptus. (*d*) Decessere oppidis omnibus *Franci* anno 1504.

(*e*) Contra *Venetos* deinde præpotentem in *Italia* civitatem vicinisque formidabilem *Ludovicus* cum *Maximiliano* & *Julio* II. *Romano* Pontifice

a Guicc. 4. & seq. Till Addit ad Monstr Ferron. Velleji Append. ad Gaguin Histor. Bayard.

b Guicc. 4 *Ludovici XII. gesta*.

c Guicc Id. . 5. Ferron.

d Guicc 6

e Guicc. 8. & seq Ferron Till. Chron. Histor. Bayard. &c.

fice conspirat anno 1508 Sequente porrò, *Veneti* acie ab *Ludovico* superati, quidquid in continente habebant propemodum amittunt. Sed *Julius*, reconciliatis sibi *Venetis*, in *Ludovicum* arma convertit. Præerat *Francicis* rebus in *Italia Vasto Flustas* Dux *Nemurensis*, qui latè pervastatis omnibus, cum *Venetorum*, *Hispanorum*, ac *Julii* copiis ad *Ravennam* congressus est: partaque memorabili victoria, temerè in hostes invectus occubuit. *Ravenna* ab victoribus direpta. Huic prælio quod (*a*) anno 1512. contigit, ipso die Paschatis, *Bayardus* Eques *Allobrox* longè per id tempus fortissimus & clarissimus interfuit. Postmodùm Veneti res suas strenuè recuperarunt. Intento in res *Italicas* Rege *Ludovico* finitimi principes *Franciæ* bellum intulere. *Ferdinandus Hispanus Vasconum* regno, quod *Navarram* vocant, *Joannem Albretum* exuit. *Henricus* VIII. *Angliæ* Rex, qui patri cognomini successit anno 1509. *Picardiam* aggressus, *Morinos* ac *Nervios* occupat. Ita *Franci* tot circumiessi hostibus *Italiam* omittunt anno 1513. quo *Julius* Papa moritur. (*b*) *Ludovicus* verò *Franciæ* Rex, compositis cum *Anglo* rebus, & *Henrici* sorore *Maria* in matrimonium accepta, quippe *Anna* jam obierat, *Claudia* & *Renata* superstitibus liberis, dum novum in *Insubres* bellum apparat, vita functus est Calendis (*c*) ipsis *Januariis*, ineuntis anni 1515.

Julio Papæ *Leo* X. ex *Mediceorum* stirpe subrogatur. *Ludovico* Regi *Franciscus* Dux *Valesiorum* & *Ingolismensium* Comes illius gener. *Claudiam* enim ipsius & *Annæ* filiam, post matris obitum, duxerat. Pater huic erat *Carolus*, *Joannis Ingolismensis* filius, viri sanctitate, ac miraculis post obitum, illustris; cujus pater *Ludovicus Aurelianensium* Dux fuit, à sicario apud *Lutetiam* interfectus.

Franciscus, ut primùm Rex est factus, ad *Mediolanensem* expeditionem conversis viribus, Helve

A. 1500. Christi ad 1547.

Gaston de Foix Duc de Nevers Pugna ad Ravennam.

a Guicc. Hist. Bayard. c. 54.

b Bellajus. 1. Comm.

c Bellajus Till. Parad. 1. &c.

Franciscus I.

A. 1500. Christi ad 1547.
a Till. Bellajus. Guicc l. 12. Parad. l. 1. *Concordatum.*
b Id.

Helvetios, qui se illi oposuerant, bidui pugnâ concidit ad *Marinianum* (*a*) anno 1515. *Septembris* 13. & 14. Qua ex victoria *Mediolanensis* principatus deditio secuta est. *Leo* tum Papa *Romanæ* Ecclesiæ præerat, qui *Julio* II. ex anno 1513. successerat. Cum hoc *Bononiæ* colloquio habito *Franciscus* de abroganda Pragmatica Sanctione & Concordato recipiendo stipulatus est, (*b*) anno 1516. *Lateranensi* deinde Concilio, quod ex anno 1512. celebrari cœptum fuerat, finis adhibitus est anno 1517. decretaque in *Turcas* expeditio.

c Coch. Till. Guicc. &c.
Lutherus
Carolus V. Imperator.

Idem annus *Germaniæ* totique Ecclesiæ funestus accidit pestilentis hæresis exortu: cujus conditor *Lutherus*, (*c*) apud *Islebium* in *Saxonia* natus anno 1483. *Novembris* 10. anno isto 1517. contra Indulgentias declamare cœpit. Quo ex igniculo paulatim incendium exarsit, quo *Europa* tota conflagravit.

d Guicc. 13. Till. Bellai. Parad. 1.
e Id.

Interim *Maximiliani* Imperatoris obitu, *Carolus* ejus nepos, *Philippi Austriaci* & *Joannæ Ferdinando* & *Isabella* natæ filius, (*d*) anno *Christi* 1519. imperium accepit, ætatis an. 20. siquidem an. 1500. *Februarii* 24. editus est in lucem. Cum hoc perpetuum ferè bellum *Franciscus* habuit, quod (*e*) an. 1521. denuntiatum est. Itaque eodem tempore potentissimis duobus Regibus, *Carolo* & *Henrico Anglo*, *Franciscum* oppugnantibus, tribus in locis bella sustinuit. In *Vasconibus* res initio prosperè cessit, capta regni arce Pompejopoli; qua in obsidione *Ignatius Lojola Cantaber* contra *Francos* oppidum propugnans, ictu lapidis crure fracto, in extremum vitæ periculum venit: quod vulnus *Ignatio* salutem animi, & Ecclesiæ novum *Societatis Jesus* ordinem peperit. *Hispani* paulo post, ejectis *Francis*, amissa omnia recuperarunt. Par in *Italia Francisci* Regis infelicitas exstitit. Nam adversus *Odetum Fluxatem Lautrecium* rebellantes *Insubres*, *Gallos* inde pepulerunt, anno ipso 1521. Quo *Emanuel*

Lusita-

Lusitaniæ Rex, Princeps maximus, obiit *Decembris* 13. eique *Joannes* filius successit, ejus nominis tertius.

A. 1500. Christi ad 1547.

At verò *Leone* X. Calendis *Decembris* anni ejusdem repentina morte functo, *Hadrianus* VI. qui tum *Hispaniam* administrabat, ejus locum suscepit, *Januarii* 9. sequentis anni. Quem annum *Christianis* luctuosum clades *Rhodia* fecit. (*a*) Hanc enim insulam *Solimanus Turca*, post sex mensium obsidionem urbe capta, in servitutem redegit anno 1522. *Decembris* 22. proditione *Andreæ Meralii Lusitani* Equitis. (*b*) Septimo post anno in *Melitam* insulam transportati Equites, hactenus ibi contra Barbaros *Christianæ* rei præsidio esse pergunt.

Rhodus capta.

a Parad. l. c. 7. Guicc. l. 15. Annal. Turc.

b Parad.

In *Galliis Carolus Borbonius*, Magister utriusque militiæ, quem *Comitem stabuli* vocant, offensus Regi ad *Hispanum* defecit an. 1523. (*c*) Dehinc ineunte 1525. *Franciscus Mediolano* aliisque *Insubrum* oppidis receptis, in *Ticini* obsidione captus *Februarii* 24. in *Hispaniam* mittitur ad *Carolum*; à quo parum honestis conditionibus (*d*) sequenti anno dimittitur, regiis liberis obsidibus datis. Qui (*e*) anno 1529. æquioribus legibus sancita pace, vicies centenis aureorum millibus redempti sunt.

c Till. Bellaus l. 2 Parad. l. 1. c. 6. Guic. l. 15.

Franciscus captus.

d Guicc. l. 16. Bellal. Till. Parad

At *Carolus Borbonius* contra *Clementem* VII. alienatum à *Carolo* V. bellum movens, admotis ad Urbem copiis, dum inter primos murum conscendit, glande ferrea trajectus cecidit (*f*) anno 1527. cujus milites captam cum Pontifice *Romam* fœdè diripuerunt. *Franciscus* ab liberandum Pontificem, *Lautrecium* cum armata manu misit in *Italiam*. Is *Neapolim* obsidens vulgata per exercitum lue, anno 1528. periit.

e Id.

Roma capta.

f Till. Bellal. Guic. l. 18. Parad. Till. Parad. l. 2. 27.

Inter hos armorum tumultus *Solimannus Pannoniam* ingressus *Budam* expugnavit, ac *Ludovicum* Regem devicit. Is deinde per paludes admisso equo fugiens in cœnosam voraginem implicatus interiit *Augusti* 29. anno 1526. Hujus

in

A. 1550. Christi ad 1547. in locum *Ferdinandus* Imperatoris frater eligitur.

In *Germania*, ſerpente *Lutherana* peſte, ſciſſa eſt in varias hæreſes *Christiana* profeſſio: dum, ut quiſque lingua & audacia promptus eſt, ſuæ auctor eſſe ſectæ, quàm alienæ mavult inſiſtere. Cujus contagio veneni in *Britanniam* denique a Hiſtor. Schiſm. Anglic. Guicc. 28. Till. pervaſit inſulam. (a) *Henricus* VIII. qui edito contra *Lutherum* luculento nuper opere *Defenſoris fidei* titulum meruerat anno 1521. *Annæ* pellicis captus illecebris, cum *Catharina* conjuge *Caroli Augusti* matertera divortium facit anno 1532. Ob id *Romani* Pontificis ſententia notatus, ſe cum omni regno ſuo ab ejus communione divulſit, principatumque ſibi illius Eccleſiæ ſumpſit. Tum ab nefariis iſtis conſiliis abhorrentes ſummos etiam illuſtreſque viros affecit ſupplicio. In his *Thomam Morum* regni Cancellarium probum & eruditum hominem, ac *Anglicanum Schiſma.* *Joannem Fiſcherum Roffenſem* Epiſcopum, purpura ornatum à Pontifice anno 1535. gladio ſub- b Parad. 3. 6 8. Till. jecit; (b) dum *Carolus* Imperator in *Africam* claſſe trajecta, pulſo *Barbaroſſa* inſigni prædone, qui *Algerum* nuper occuparat, & *Goleto* arce validiſſima, haud procul eo loco, ubi *Carthago* ſita fuit, ſubacta, *Muleaſſum* in regnum reſtituit.

c Parad. 3. c 8. Till. (c) Idem rebellantes in *Germania* Principes, quos *Lutheranum* virus afflaverat, & iteratis colloquiis fruſtrà ſæpè ad concordiam invitatos, magno victos certamine ad officium coegit anno d Bellai. Comm. 10. Till. 1546. (d) cùm biennio ante pacem cum *Franciſco* Rege feciſſet, inductus eo quòd noviſſimam in *Gallias* expeditionem haudquaquam pari, ac ſperabat, exitu ſuſceperat. Quippe dum in expugnandis modicis aliquot oppidis moras agit, exercitum ſuum imminuit, ac majorem rerum *Sandeſideriana urbis obſidio.* occaſionem amiſit. Præcipua ad *Sandeſiderianum* illius offenſio fuit: quod in *Campania Gallicanæ* aditu perexiguum ac malè munitum totis adortus viribus ſeſquimenſis obſidione expugnare

non

non potuit; nec nisi æquissimis datis conditioni- A. 1530. Christi
bus in ditionem redegit anno 1544. Interim *An-* ad 1547.
gliæ Rex altera ex parte *Francos* aggressus bellum in *Morinis* impigrè gerebat, qui eodem tempore *Bononiam*, quod *Gesoriacum* Veteres dixere, deditione cepit. At anno sequente, qui, fuit *Christi* 1545. pacem itidem cum *Francisco* composuit. Anno porrò 1547. ambo illi Reges, *Henricus Angliæ*, & *Franciscus Galliæ*, dissimilem vitæ sortiti sunt exitum, ille obfirmatus in schismate; hic sacramentis ritè omnibus acceptis in Catholicæ fidei confessione diem obiit supremum, prid. Calendas *Apriles*, regni an. 33. cùm antecedente *Januario Henricus* obiisset. *Viri literati & pii.*

Multum huic Principi debent *Gallicanæ* literæ. Nam illius liberalitate, accitis undique viris omni genere artium excultis, publicæ Scholæ honestis stipendiis *Lutetiæ* constitutæ sunt (*b*) anno 1530. Quam in rem hortatoribus est usus *Joanne Bellajo*, qui deinde Cardinalis fuit, & *Guillelmo Budæo* viro undecumque doctissimo: cùm eodem floreret tempore *Desiderius Erasmus Batavus*, qui anno 1536. septuagenarius obiisse fertur, *Budæus* anno 1540. Celebre apud posteros nomen reliquerunt & alii complures; velut in *Germania Joannes Eckius*, & *Joannes Cochlæus*, *Albertus Pigbius*, qui contra *Lutherum* pro Catholicis partibus acerrimè steterunt: in *Italia Thomas de Vio* Cardinalis *Cajetanus*; *Ambrosius Catharinus* è S. *Dominici* familia, Theologi. Politiore verò doctrina præstantes sunt habiti *Paulus Jovius Comensis* Episcopus, *Jacobus Sadoletus Carpentoratensis* Episcopus, *Petrus Bembus*, *Andreas Alciatus*, qui an. 1548. moritur: cum an. ante *Franciscus Vatablus Hebraicæ* linguæ Professor (*b*) eodem, quo *Jacobus Tuscanus*, die *Martis* 13. decessisset: *Paulus Æmilius*, *Guicciardinus*, Historici. Sanctitate ornarunt hanc ætatem (*c*) B. *Ignatius* Societatis *Jesu* conditor, quam an. 1540. *Paulus* III. Pontifex die 27. *Septembris* ratam esse jussit: &

b Till.

c Hist. Soc Jesu Ribad.

B.

A 1547. Christi ad 1589. a Iidem. & Tursellin. B. (a) *Franciscus Xaverius Cantaber*; qui anno 1541. primus ex *Ignatii* discipulis ultimum in Orientem profectus, magnis ibi gestis rebus ac miraculis *Indorum* dici *Apostolus* meruit.

CAPUT XII.

De iis, quæ per orbem memoratu digna contigerunt ab anno 1547. *ad* 1589. *sub* Carolo *V.* Ferdinando, Maximiliano, Rodulpho *Imperatoribus*: & Henrico *II.* Francisco *II.* Carolo *IX.* Henrico *III.* Valesiis, *Regibus* Franciæ.

FRancisco Valesio Galliæ Regi superstes fuit *Carolus* V. Imperator annos ferè 12. quibus *Henricus* II. *Francisci* filius regnabat in *Galliis*. In *Germania*, *Luthero* turbarum omnium auctore sublato, qui (b) anno 1546. *Februarii* 18. subitam mortem obierat, non tamen civiles motus acquievere. (c) Nam qui per occasionem *Germanicæ* asserendæ libertatis ac novi propugnandi dogmatis, *Carolo* bellum intulerant, ad *Albim* flumen ab eo funduntur anno 1547. Horum princeps erat *Fridericus Saxoniæ* Dux, qui in victoris potestatem venit: ab eoque damnatus capitis, subinde rogatu procerum mitiorem pertulit pœnam, cum eoque captus & *Lantgravius Hessius Philippus*. Horum pœna *Germanici* tumultus paululum compressi.

b Coch. c Guicc. Comm. l. 2.

(d) *Henricus* interim II. *Franciæ* Rex, ut Rempublicam constitueret, ab Religione orsus, *Lutheranos* occultè grassantes severissimis edictis compescuit, nec paucos ex illa secta comprehensos incendio punivit. *Lutheranos* tum cujuscumque hæresis homines appellare mos erat. Ac tum *Calvini* per *Gallias* novus increbrescebat error; & qui illum spargebant, fictæ integritatis fuco ac specie haud paucos illexerant. Contra hos omnes *Tridenti* per id tempus Synodus habebatur ex anno cœpta 1545. *Paulo* III. *Romano* Pontifice.

d Annal. Franciæ Bellefor. Matth. Pielx. *Henrici II regnum. Tridentina Synodus.*

Sed

Sed ob civilia *Christianorum* dissidia in longum extracta, sub *Pio* denique IV. anno 1563. finem accepit. A 1517. Christi ad 1519.

Inter hæc bellum *Henricus* cum Imperatore *Carolo* resumpsit anno 1551. & utrinque captis oppidis, *Franci Mediomatricos*, aliaque circumjecta suæ potestatis fecere anno 1552. *Carolus* centum armatorum millibus *Diviodurum Mediomatricorum*, quos *Metenses* vocant, caput obsedit. Sed *Francisco Guisio* propugnante, potiundi desperatione inde discessit.

Tum *Carolus* rerum humanarum tædio, & amore secessus, (*a*) anno 1555. apud *Bruxellas* regno se imperioque abdicans, illud in *Philippum* filium, hujus administrationem in *Ferdinandum* fratrem transtulit. Hoc velut onere levatus in *Hispaniam* navigavit, ibique *S. Justi* Monasterio sepsit: ubi (*b*) anno 1558. *Ferdinando* per Septemviros renuntiato Imp, vivere desiit. a Guicc. Comm. l. 2. b Guicc. l. 2.

(*c*) In *Anglia* paululum respiravit Catholica fides anno 1553. cùm post *Eduardi* mortem *Maria Henrici* VIII. & *Catharinæ* filia regnare cœpit. Ea verò *Philippo Hispaniarum* Principi nupta anno 1554. accito *Reginaldo Polo* Cardinali propinquo suo totam insulam *Romanæ* fidei communionique restituit. Verùm sexto post anno, qui fuit *Christi* 1558. *Maria* mortua *Elizabetha Henrici* VIII. & *Annæ Bolenæ* filia pristinam revocavit perfidiam. c Histor. Schism. *In Anglia fides restituta.*

(*d*) Interim *Franci* bellum, quod cum *Carolo* gesserant, cum *Philippo* ejus filio haud segniter urgebant. *Franciscus Guisius* in *Campaniam Neapolitanum*que regnum duxit exercitum anno 1557. Quo quidem ad *S. Quintini* oppidum in *Veromanduis* à *Philippo* cæsi sunt *Franci*, *Augusti* 10. die, cum ad obsidionem solvendam accurrissent. Eo prælio plerique Nobiles capti. Oppidani deditionem fecere. Sed *Hispani* victoria uti nescierunt. Pax denique ab ambobus regibus pari utriusque voto recepta, nuptialique adstricta d Annal Franc. *Guisii in Italiam expeditio*

A. 1547. Christi 1589. Bell. ec. &c.

fœdere, data *Philippo* in conjugium *Elizabetha Henrici* filia (*a*) anno 1559. *Junii* 29.

Mors Henrici II.

Verùm, ut humanæ res sunt, tanta hilaritas brevi ingenti mœrore compensatur, *Henrici* Regis obitu; qui per ludricum certamen equitum lethale in capite vulnus accepit, obiitque *Julii* 10. ætatis 43. regni 13.

b Annal. Franc.

Franciscus II.

(*b*) *Francisco* II. *Henrici* filio, qui ætatis 17. anno patri subrogatus est, sesquianni ferè principatus fuit. Idque spatium *Calvinianorum*, quos *Hugonottos* vocant, seditionibus inquietum fecit; quanquam de iis severè quæstio est habita: & ex Senatorum ordine *Annas Burgius*, qui *Henrici* jussu in vincula conjectus erat, publicè in patibulum actus est, ejusque cadaver exustum, *Decembris* 23. anni 1559. His suppliciis irritati *Hugonotti* contra Regem conspirant: & *Ambasia*, ubi tunc erat, clam eum conantur abducere. Re verò per certos indices cognita, *Ludovicus Borbonius* Princeps *Condaus* in suspicionem adductus custodiæ traditus, ac dum in eum capitis inquiritur, apud *Aureliam*, quò regni totius ordinum delecti convenerant, *Franciscus* Rex morbo interiit anno 1560. *Decembris* 5.

Carolus XI. Colloquium Pissiacense.

Carolus cum frater natu proximus secutus est. Sub quo *Hugonottorum* furor majore sumpta fiducia, in apertam rebellionem erupit. Ad hos, si qua ratione fieri posset, in concordiam adducendos *Pissiaci* conventus habetur anno 1561. in quo de fidei controversiis coram principibus Hæretici cum Catholicis Theologis in certamen venerunt. Cùm nihil profectum esset, res ad arma deducitur. Multis prœliis victi potiùs, quàm domiti sunt rebelles: quorum tria fuere præcipua. Primùm ad oppidum *Drocas*, in quo Princeps *Condaus* ab *Francisco Guisio* Catholicarum partium duce captus est, anno 1561. Secundum ad *Jarnacum* in *Santonibus*: quo ducente Catholicos *Henrico Caroli* fratre, idem

Pugna Drocensis. Jarnacensis. Moncontortensis. Cædes Hæreticorum.

Con-

A. 1569. Christi ad 1580.

Condaeus occubuit, anno 1569. Tertia in *Pictonibus* ad *Moncontorium* pugna eodem & anno & imperatore facta. Cæsi magno numero perduelles.

Majore post biennium *Lutetiæ* trucidati sunt, cùm ad celebrandas *Henrici Borbonii Navarræ* Regis, qui tum illarum partium erat, cum *Margareta* sorore *Caroli* nuptias eò frequentes advenissent. Pari in plerisque *Galliæ* urbibus cæde mactati sunt Hæretici. Ea 9. Calendas *Septembres* anni 1572. inchoata *Lutetiæ* est, die *S. Bartholomæo* sacro, à quo deinceps nomen invenit.

Maximilianus Imperator.

Ante hæc, *Ferdinandi Cæsaris* morte *Maximilianus* II. ejus filius *Romani* Imperii titulum recepit anno 1564. qui annus ad rationem computandorum temporum insigne illud attulit, quòd *Caroli* edicto cautum est in *Galliis* ut in publicis privatisq; tabulis ab Calendis *Januariis* annorum repeterent exordium: quod hactenus à Paschate, vel Incarnatione, capi consueverat. Sed & anno eodem *Joannes Calvinus* Hæresiarcha tot motuum malorumque auctor exstinguitur *Maii* 27.

Anni initium in Galliis à Paschate fuisse desitum.

Belgici motus.

In *Belgio*, quod *Margareta Philippi* fratris nomine gubernabat, similiter ut in *Gallia* reliqua, infesta Hæreticorum armis erant omnia. Missus ad hanc pacandam provinciam *Ferdinandus Albanus* Dux anno 1567. asperitate animadversionis, ac præsertim duorum primariæ nobilitatis Comitum, *Egmondani*, & *Hornani*, supplicio *Flandros* irritavit anno 1568 Quo *Carolus Philippi* Regis *Hispani* filius ex *Maria Lusitana*, à patre in custodiam datus, ejus mandato neci traditur. *Batavi*, quos *Hollandos* vocant, & *Mattiacarum* insularum incolæ, *Zelandicas* vulgò nominant, primi anno 1572. signum libertatis sustulere, excusso *Hispanorum* imperio, quod immodicis exactionibus invisum reddiderat *Albanus*. Ad illorum fœdus accessere subinde civitates cæteræ & in eam coaluere Rempublicam, quæ *Fœderatorum Ordinum* hodieque dicitur.

Batavorum ab Hispano defectio.

A. 1547. Christi ad 1589. *Scotia* vicinæ *Angliæ* contagione pestilentem hausit hæresim. In quam *Maria Stuartia* Regina cùm se post *Francisci* II. conjugis sui *Francorum* Regis recepisset obitum, & *Henricum Stuartium* Ducem *Lenoxium* sibi virum optasset anno 1564. eo ab Hæreticis interfecto, ipsa e custodia, qua illa *Jacobus* nothus sepserat, ad *Elizabetham Angliæ* Reginam dilapsa, ejus iniquissima sententia, post 20. annorum carcerem, capite mulctatur anno 1587.

a Bisarus in Histor. Cypr. (*a*) Per hos *Christianorum* in *Europa* tumultus, *Turcica* res magnis auctibus excrevit. *Pialis Bassa* ab obsidione *Melitæ*, quæ anno 1565. accidit, re infecta rediens, *Chion* insulam sequente anno *Genuensibus* eripuit. *Venetis* exinde *Mustapha Cyprum* ademit anno 1571. cùm *Salaminam* undecim mensium obsidione cinxisset. Qua urbe potitus, contra pactam fidem *Christianos* jugulavit omnes: præfectum verò *Bragadinum* naso & auribus truncatum vivum cute nudavit. Ea indignitate permotus *Pius* V. Pontifex sanctissimus (hic cognomini quarto, anno 1565. vita functo, sequente suffectus erat) sacrum in illos instruit bellum. Igitur contractis in Pugna ad Naupactum. unam classem *Pontificiis*, *Hispanis*, *Venetisque* navibus pugna fit ad *Naupactum* in sinu *Corinthiaco*, qua victi Barbari ducentæ triremes partim captæ, partim depressæ; *Turcarum* cæsa, vel captiva fuere ad 25. millia: viginti *Christianorum* libertati reddita.

Fœderata classis, orta inter principes altercatione, sine ullo operæ pretio, quod esse maximum poterat, est dilapsa. Dies victoriæ fuit *Octobris* 7 anni 1571. Nec diu post hanc, cæterasque bene gestas in Pontificatu res, *Pius* Papa superfuit: eo quippe, qui secutus est 1572. Calend. *Maii* in cœlum abiit, septimo mense antequam nova in cœlo stella conspiceretur: quæ quidem *Novembri* mense in *Cassiopea* videri cœpta, & sensim attenuata, *Christi* ineunte 1574. apparere desi-

desiit. Eo, qui interiectus est, anno 1573. *Rupellam* in *Santonibus* prævalidam arcem ab *Hugonottis* occupatam *Henricus* obsedit *Caroli* frater. Sed cùm sub idem tempus *Polonorum* Principum suffragiis ad illius gentis regnum expetitus esset, ab ea urbe discessit, hujus expugnatæ decus *Ludovico* XIII. reservans, à quo anno post sexto & quinquagesimo capta, rebellium Hæreticorum perfugium esse desiit. *Henricus* in *Poloniam* pervenit *Januario* sequentis anni 1574. Indeque rursus, sexto post mense, properavit in *Gallias*, ad regnum capiendum, quod rectore vacuum *Caroli* mors fecerat *Maii* 30. regni 14.

A 1559. Christi ad 1597.

Henricus III.
a Annal. Franc.

(*a*) *Henricus Valesius* nominis ejus tertius anno sæculi hujus 1674. auspicatus imperium, ad annos perduxit 15. superque menses duos; quod omne tempus perpetuis in angoribus ac periculis exegit, domesticis pariter & externis agitatus tumultibus. *Franciscus Alenconius* ejus frater Princeps defectionem fecit anno 1575. clam *Margaretæ* sororis industria custodibus elusis, à quibus ob suspiciones asservari jussus fuerat. Cum hoc *Henricus Borbonius Vasconum Rex* & *Henricus* alter *Condæus* patruelis illius, cum haud exigua *Hugonottorum* manu, conjungitur, *Germanis* in auxilium conductis. Sed interventu *Catharinæ* matris reconciliatis inter se fratribus, *Blesis* ex omnibus ordinibus regni conventus agitur anno 1576. in quibus lata in Hæreticorum gratiam edicta revocatur; quæ res majores subinde turbas concivit.

b Annal. Franc. & Fland. Hist.

(*b*) Per *Belgium* interim Fœderatorum in *Hispanos* impetus ab *Joanne Austriaco* compressi. Qui cùm anno 1678. è vivis abiisset, ad *Franciscum Alenconium* summa imperii defertur ab conjuratis ordinibus. Is ex *Anglia*, quò nuptiarum cum *Elizabetha* Regina conficiendarum spe navigarat, ad *Belgium* appulsus anno 1582. cupideque ab omnibus acceptus, insequenti anno revertit in *Franciam*, cùm mutata eorum, à quibus erat vocatus, in se studia reperisset. Jam illic pro *Hispanis*

A 1547. Christi ad 1589. *panis* aderat *Alexander Farnesius* Dux *Parmensis*; qui fusis ejectisque rebellibus, paulatim civitates ad obsequium reduxit, anno maximè 1583. & 1584. Hoc posteriore, *Gullielmo Arausicano* interfecto, *Mauricius* ejus filius dux à Fœderatis adsciscitur annum agens 18.

a Histor. Afric expedit. (*a*) Interea *Lusitani* magnam in *Africa* cladem à *Saracenis* accepere, cæso ibi, cum flore *Lusitana* nobilitatis, Rege *Sebastiano*. Qui anno ætatis 24. ad *Mulejum* regno ejectum armis reducendum gloriosam magis quam utilem expeditionem susceperat anno 1578. Huic Cardinalis *Henricus* avi illius frater, grandis jam natu affectaque valetudine successit, & eo mortuo, caducam regni possessionem multis ad se trahentibus, *Philippus Hispaniæ* Rex adiit anno 1580.

b Histor. Schism. Anglic *Angli ana persecutio*. (*b*) At in *Anglia* Catholicos omni cruciatuum genere vexabat *Elizabetha*. Quos inter egregia fidei confessione claruit *Edesmundus Campianus* è Societate *Jesu* anno 1583. ut reliquos & numero & constantia memorabiles omittam. Hunc qui antecessit annus 1582. insignis fuit emendatione Calendarii Ecclesiastici, quam *Gregorius* XIII. Pontifex maxima cum laude & utilitate statuit. Triennio post, idem accepto trium *Japoniæ* Principum per legatos illius gentis obsequio, 10. *Aprilis* exstinctus est: cui *Sixtus* V. sublectus est. Eodemque anno renovatis in *Gallia* civilibus procellis, occultum inter se fœdus de profligandis Hæreticis iniere Catholici principes imprimis *Henricus Guisius*, & *Carolus Borbonius* Cardinalis, *Henrici Navarræi* patruus, quam conspirationem *Ligam* appellare consuevimus. *Sixtus* Pontifex dicto in *Henricos*, *Vasconem*, & *Condæum* anathemate, utrumque successione regni pronuntiavit indignum, quod ad illos proximè pertinebat ex an. 1584. *Franciscus Alenconius* fato concesserat *Junii* 10. apud *Castrum Theodorici*. Hinc teterrimum latè bellum tota *Gallia* dissipatum est. *Henricus Navarræorum* Rex *Germanum* mili-

A. 1587. Christi an 1589. *Curtrasiensis pugna.*

militem conscripserat. Huic *Roberto Bulionio* duce subeunti dum it obviam, *Annam Joyeusium* cum exercitu sibi occurrentem ad *Curtrasium* in *Aquitania* devicit; qua in pugna dux ipse cecidit, anno 1583. *Germani* porrò multis ab *Henrico Guisio* lacessiti præliis, ad *Alnetum* denique in *Blesia* profligantur. Postero anno, qui sæculi fuit 88. *Henricus Condæus* obiit 5. *Martii*, hærede posthumo relicto ejusdem nominis, *Septembri* mense in lucem edito: qui *Romanam* postea communionem secutus est, & paternam avitamque generositatem sinceræ pietatis laude cumulatam ad hunc diem obtinet.

Mors Guisiorum.

Funestus ille idem annus exstitit *Henrici Guisii* nece, ac *Ludovici* Cardinalis ejus fratris: qui per *Blesensia* totius regni comitia jussu *Henrici* Regis interfecti sunt; ob id potissimùm infensi, quòd paulò ante *Lutetiæ* cùm esset *Majo* mense, *Guisii* adventu commotus repentè populus seditionem fecerat, ac metu consternatum Regem in fugam compulerat. *Henricus Guisius Decembris* 23. postridie frater ejus ab regio stipatu confossi sunt.

Classis Hispana dissipata.

Inter has *Galliæ* tempestates *Carolus Emmanuel Sabaudiæ* Dux *Salucianum* Principatum *Franciceæ* ditionis in *Subalpina* regione occupat. *Hispana* classis quanto nunquam apparatu in *Angliam* invecta, partim naufragio, partim *Draci Anglicani* ducis maritimæ rei scientissimi consilio & virtute periit.

Mors Henrici III.

Ineuntem denique 89. sæculi istius annum funestavit *Catharinæ* Regum matris obitus 5. *Januarii*. Sed multò Regis ipsius indignissima cæde tristior evenit. Qui ex *Guisiorum* morte magna collecta invidia, cùm civitates ab eo passim deficerent, ipsaque præ cæteris caput regni *Lutetia* rebellaret, hanc, accito in auxilium *Henrico Navarræo*, oppugnare instituit; & stativis ad eam positis, immani parricidio trucidatur, venenato cultro per ventrem adacto Calendis

A 1517. Christi ad 1579. *Augusti*. Cujus morte *Valesiorum* stirps regno idonea desiit. Itaque *Borboniorum* in familiam, ut agnatione proximam, rerum summa deflexit, cujus origo ab *Roberto Claromontano* Comite, *S. Ludovici* secundo filio, deducitur.

Viri eru diti.

Nunquam major aliàs, quàm his regnantibus, quos capite isto percensui, clarorum ingeniorum per *Gallias* cæterasque regiones proventus exstitit Quos si omnes enumerare voluero, pleni voluminis res erit. Paucos ergo suscepta brevitate perstringam.

In *Galliis* eminebat *Henrico* II. Rege *Joannes Fernelius Ambianus*, Medicus excellens; *Andreas Tiraquellus*, Jurisconsultus: *Julius Cæsar Scaliger*. Sub *Carolo* IX. *Adrianus Turnebus*: *Rondeletus*, Medicus: *Joannes Auratus* : *Petrus Ronsardus*, *Gallicanæ* per id tempus poetices habitus princeps : *Jacobus Cujacius Tolosanus*, Jurisconsultus: *M. Antonius Muretus Lemovix*: *Franciscus Balduinus*, Jurisconsultus : *Dionysius Lambinus* : *Joannes Passeratius* : quorum plerique ad *Henrici* III. pervenere tempus. In aliis provinciis sub *Henrico* circiter II & *Carolo* IX. *Stanislaus Hosius* : *Ruardus Tapperus* : *Guillelmus Lindanus* : *Cornelius Jansenius* : *Andreas Vega* : *Laurentius Surius Carthusianus* : *Jacobus Pamelius* : *Jacobus Lainez*, Societatis *Jesu* Præpositus generalis : *Joannes Maldonatus*: *Franciscus Turrianus*, ex eadem ambo Societate : *Arias Montanus* : *Martinus Azpicuelta Navarrus* : *Antonius Augustinus*, *Tarraconensis* Episcopus : *Petrus Victorius*, qui quidem postremi tres anno 1586. è vita discesserunt: *Paulus Manutius* : *Onuphrius Panvinius* : *Carolus Sigonius*: *Hieronymus Cardanus*, complurésque alii. Sanctitatem celebrem habuere S. *Ignatius*, qui anno 1556. prid. Calendas *Augusti* obiit, post *S. Franciscum Xaverium* ; cui mors anno 1552. contigit *Decembris* 2. S. *Teresia* anno 1582. S. *Carolus Borromæus* biennio post cœlitum auxere numerum.

C A-

A. 1589. Christi ad 1610.

CAPUT XIII.

Quæ Imperatore Rodulpho, *&* Henrico *IV.* Borbonio *Rege* Franciæ, *per orbem gesta sunt.*

Ab anno 1589. ad 1610.

NOva post *Henrici III.* necem Regum familia auspicato iniit anno 1589. *Henrico IV. Navarræorum* Rege ad *Francorum* regimen assumpto; contra quem fœderati, quòd nondum Catholicus esset bellum instaurant. Horum dux erat *Carolus Meduanus Henrici Guisii* ab *Henrico III.* interempti frater. Dira subinde tota *Gallia* rerum perturbatio secuta est: cùm certantibus internecino odio partibus, scissaque civitatum concordia, tam finitimæ inter se, quàm earumdem singuli invicem populi intestinis dissidiis arderent. *Carolus Borbonius* Regis patruus, qui in custodia adhuc habebatur, Rex per ludibrium decimus nominis illius salutatur anno 1590. Subhæc ad *Andreæ* fanum nobili adepta victoria, perquam *Egmondanus* Comes *Hispanorum* auxiliorum ductor occubuit, quæque *Juriaca* dici solet, *Lutetiam* arctissima obsidione vallat *Henricus*; cùm interim *Carolus Borbonius* apud *Fontanaium* naturæ debitum solvit; & *Parmensi* Duce ad opem *Parisiensibus* ferendam à *Belgio* subeunte, Rex in eum, Urbe relicta, ducit exercitum, pugnandique copiam facit. Ac *Lutetiæ*, post solutam obsidionem, de novo creando Rege ab fœderatis anno 1593. Comitia celebrantur. Ea verò per ambitionem principum ac dissensionem irrita fuere. *Henricus* Catholicam professus fidem *Julii* 25. *Romam* ad *Clementem* Pontificem, (qui superiore anno Pontificatum inierat *Januarii* 30.) impetrandæ veniæ causa legatum misit *Nivernensem* Ducem. Quod cùm differret Pontifex, *Henricus* interea *Antrici Carnutum Februarii* 27. anno 1594.

Annal. Franc. Henricus IV.

Henricus IV. Catholicam fidem amplectitur.

A. 1589. Christi ad 1610. 1594. sacro oleo perungitur; quòd *Durocottorum Remorum*, ubi id ex more peragi consuevit, in potestate erat hostium. *Lutetiam* deinde *Martii* 22. cum armato milite clam intromittitur. Tandem anno 1596. ab *Jacobo Perronio* Regis legato exoratus Pontifex, abolita damnationis sententia, Regem in integrum restituit. In quo præclaram illi navavit operam *Franciscus Toletus* è Societate *Jesu* Cardinalis, genere licèt *Hispanus*: eoque nomine multum se illi debere præ se Rex tulit. Tum verò certatim proceres civitatesque ad *Henrici* fidem rediere.

Pax inter Francos, & Hispanos. Tandem anno 1598. apud *Vervinos*, *Maii* 2. inter *Francos Hispanosque* pax est constituta, auctore Pontifice, & *Philippus Hispanus* quinto inde mense mortuus est *Septembris* 13.

a Histor. Flandr. (*a*) Dum in *Francia* res ita geruntur, in *Belgio* contra *Hispanos Mauritius* Fœderatorum dux Ordinum bellum haud cunctanter urgebat. Itaque per absentiam *Parmensis*, qui adversus *Henricum* identidem excurrebat in *Franciam*, urbes aliquot vi aut deditione cepit. *Parmensis* anno 1592. apud *Atrebates* diem obiit, cujus loco primùm *Ernestus Austriacus Rodulphi* frater Imperatoris, tum eo extincto frater utriusque missus est *Albertus* Cardinalis; cui *Isabella Philippi* senioris filia in conjugium data, provinciarum illarum principatus obtigit anno 1598. Hic *Ostendam* maritimam *Flandriæ* urbem aggressus anno 1601. tertio post anno per *Ambrosium Spinolam Genuensem* in deditionem recepit; haud sanè digna mercede tot impendiorum & capitum, quæ in eam obsidionem insumpsisse dicitur. *Ostenda obsidio.*

b Annal. Franc. (*b*) Medio tempore *Elizabetha Angliæ* Regina ætatis anno 70. regni 45. fato concessit, *Christi* 1602. successoremque *Jacobum Scotiæ* Regem habuit, quod testamento ipsa jusserat, *Maria Stuartia* genitum, quam ab *Elizabetha* contra jus interfectam suprà memini. (*c*) In *Suecia* quoque per id tempus turbatum est, cùm *Carolus Sigismundi* Regis *Polo-*

c Spond. Chron. *Sueciæ regnum a Carolo usurpatum.*

niæ

niæ patruus commissum fidei suæ regnum intervertisset, excluso *Sigismundo*: qui eò, recuperandi illius gratia, è *Polonia* contenderat anno 1599. Id Catholico ademptum Principi Hæretici deinde proceres in ejusdem participem sectæ *Carolum* anno 1604. publico transtulere decreto. Porrò *Sigismundus* iste *Joannis* III. *Sueciæ* Regis, qui anno 1592. obiit, unicus filius, eodem anno *Suecorum* appellatus Rex, ordinatis *Sueciæ* rebus, biennio post in *Poloniam* redierat. In *Hungaria* & *Transsilvania* similes ob Religionem motus exstiterunt. A. 1589. Christi ad 1610.

Sigismundus Bathorius Transsilvaniæ Regulus præcipiti usus consilio anno 1598. principatu suo cesserat in gratiam *Maximiliani Austrii*. Id ægrè *Andreas Bathorius* Cardinalis patruelis illius tulit; ac subinde *Sigismundus* ipse mutata mente pacta rescidit. Ex eo bellum inter *Bathorios* & *Austriacos* geri cœptum: *Transsilvania* in horum potestate permansit: *Sigismundus* interventu *Clementis* Pontificis in gratiam cum Imperatore rediit: ac *Pragæ* 1613. demùm anno moritur. At Hæretici rursus, Imperatore spreto, *Stephanum Botskajum Hungarum Zuinglianis* imbutum erroribus Ducem eligunt, qui *Turcarum* auxilio magnam *Daciæ* partem adjunxit sibi, & Catholicos miserè vexavit anno 1605. Idem sequente anno pacem cum Imperatore facit his conditionibus; ut sibi ac liberis, si quos mares relinqueret, *Transsilvaniam* haberet; quo tempore *Rodulfus* Imperator vicennales cum *Turcis* inducias iniit. In *Moschovia* verò anno eodem 1606. *Demetrius* Princeps, quòd propensiore in *Germanos Polonosque* esset animo, nec ab *Romano* Pontifice abhorreret, ab suis crudelissimè trucidatur. Hungarici tumultus.

Ut ad *Cisrhenanas* res stylum referam, *Henricus Franciæ* Rex *Allobrogum* Duci *Carolo* bellum indixit anno 1600. ut *Salussiæ* Principatum, ab eo per civiles *Galliæ* motus occupatum armis reciperet.

A. 1589. Christi ad 1610. ciperet. Convenit tandem inter ipsos: ex eoque *Salussia* tractus *Sebusianorum Cisalpina* provincia repensus est. Biennio postea *Carolus Gontaldus* Dux *Bironius Henrico* propter audaciam bellicam & intrepidum in periculis animum pergratus hactenus, cùm majores appeteret res, & in Regis caput occultè conspiraret, capite plexus est prid. Calendas *Augusti*, anno 1602.

Societas Jesu restituta. Societas *Jesu* ante annos novem *Lutetia* aliisque civitatibus Senatusconsulto iussa cedere, pristinas in sedes *Regis* edicto revocatur exeunte anno 1603. quod edictum Senatus *Parisiensis* 4. Nona *Januarias* sequentis anni ratum habuit. Eadem Societas à plerisque regni civitatibus expetita, summa Regis humanissimi voluntate passim Scholas aperire cœpit.

Quarum optandarum populis exemplum ipse Rex dedit, qui suopte sumptu *Flexia Andegavorum* itidem Scholas Societati illi constituit, assignato ad eas *Vindocinensium* Ducum palatio, in quo primùm satus ferebatur; decretoque, ut post mortem cor ibi suum conderetur. Quod quidem citiùs factum, quàm & regni & Societatis interfuit, utrique doluerunt. Horret animus referre fortissimi clementissimique post hoc conditum imperium Regis acerbissimam necem, quem cùm omnes immortalem cuperent, *Lutetia Parisiorum* unius detestandi sicarii parricidium abstulit *Maji* 14. anni 1610. postridie quàm incredibili apparatu *Mariam* coniugem apud *S. Dionysii* oppidum, ut Reginis mos est, ungendam coronandamque curaverat. Ea *Francisci Medicai* magni *Etruria* Ducis erat filia, quæ anno 1600. initis cum *Henrico* nuptiis, *Ludovicum* salutarem *Gallia* Principem sequente anno 1601. peperit, *Septembris* 27.

Mors Henrici IV.

Viri eruditi & sancti. Dum *Francia* regnaret *Henricus*, quà sanctitate, quà literis ornati insigniter obierunt, *Philippus Nerius Oratorii Romani* institutor, anno 1595. *Martii* 26. qui ab *Gregorio* XV. cum aliis qua-

quatuor, *Isidoro Hispano*, *Ignatio* Societatis *Jesu* conditore, *Francisco Xaverio Indorum Apostolo*, & *Teresia*, in Sanctorum numerum ritè est adscriptus *Martii* 12. anni 1622. *Franciscus Toletus* è Societate *Jesu* Cardinalis, anno 1596. *Cæsar Baronius* Cardinalis nobilis Annalium Ecclesiasticorum Scriptor anno 1607. prid. Calendas *Julias*: *Justus Lipsius* anno 1606. *Lovanii* moritur *Martii* 23. *Benedictus Arias Montanus Hispalensis*: *Abraamus Ortelius*: *Thomas Stapletonus*, eodem tres anno 1598. Ex Hæreticis *Theodorus Beza*, 1605 *Octobris* 25. ætatis 87 *Josephus Scaliger* anno periit 1609. *Januarii* 20. ætatis 69. A. 1589. Christi ad 1610.

CAPUT XIV.

De iis quæ Imperatoribus Rodulpho, Matthia, & Ferdinando, Ludovico *verò* Franciæ *Rege*, *scitu digna contigerunt*. a Ex Hist. Ludovic. XIII. & annuis Comm.

Ab anno 1610. ad 1632.

POst *Henrici Magni* deplorandam sæculis omnibus necem, quietiores in *Gallia* res fuere, quàm spes omnium tulerat, sub *Ludovico* puero; cujus tutela cum regni procuratione matri extemplo permittitur. Initium tumultuandi fecere anno 1614. Principes aliquot, qui nimiam *Concini Florentini* potentiam exosam habebant. *Turbæ Gallicanæ.*

Per hos tumultus *Ludovicus* nihilominus in *Aquitanos* profectus est anno 1616. ut *Annam Philippi* II. Regis *Catholici* filiam, quam per legatum sibi ante desponderat, justum ad conjugium reciperet, eodemque tempore sororem *Elizabetham* paribus auspiciis cum *Philippo* Tertii filio conjungendam traheret. Sic potentissimi Principes, summo Christianæ rei commodo, pacis inter se fidem arctiùs hoc nuptiali commercio vinxerunt. Publicam hilaritatem sequente anno geminavit do-

A 1610. Christi ad 1612. domestica concordia, *Henrico Condæo* Principe ac Fœderatis reliquis cum *Ludovico* reconciliatis. Verùm subitò, novis exortis suspicionibus, Calendis ipsis *Septembris* anni *1616. Condæus* in custodiam mittitur.

Novi tumultus. Principes, qui superiore bello cum eo societatem fecerant, ab comitatu discedunt. His bellum auctoritate Regis indicitur; quod anno insequente 1617. terminatum est, *Concino* regiis ab satellitibus in ipso aditu regiæ confosso die *Aprilis* 24. quòd ab Rege certis de causis comprehendi jussus, armis se tentasset defendere. Ejus necem fœderatorum Procerum cum Rege pax & publica tranquillitas excepit.

Regina mater, dum turbæ istæ conquiescerent, tantisper in secessum rogata se *Blesas* recepit. Quo ex tempore *Ludovicus* Rex publicam rem suis auspiciis cœpit gerere. Cujus tractandæ ut ab Religione duceret initium, *Septembri* mense lege publica decrevit, ut in *Bearnensi* provincia, quæ ad radices *Pyrenæi* sita est, Catholicus cultus ubique restitueretur; tum ut Hæretici erepta ante annos circiter 50. Ecclesiis bona redderent.

Extra *Franciam* hæc ferè memoria digna per eosdem illos annos acciderunt. *Juliacum* oppidum inferioris *Germaniæ* à *Mauritio Nassovio Francicis* auxiliis adjuto, ineunte *Septembri* anni 1610. in deditionem acceptum est: de cujus possessione Principes aliquot inter se certabant, postquam *Joannes Guillelmus* Dux sine prole mortuus est.

Mauri ex Hispania pulsi. *Philippus Hispaniæ* Rex *Alarachiam* arcem validissimam ad fretum *Gaditanum* à *Mauris* exstructam corruptis pretio custodibus adeptus, *Mauros* omnes *Hispania* jussit excedere. Ad nongenta capitum millia exiisse dicuntur eodem illo *Christi* anno 1610. & aliquot deinde consequentibus.

Sigismundus Poloniæ Rex *Smolenskum Roxolaniæ*

A. 1610. Christi ad 1632.

nia seu *Moschovia* munitissimum oppidum post biennii obsidionem capit anno 1611. *Julio* mense; cujus filium *Uladislaum Moschi* Ducem eligunt: etsi postea mutato consilio alterum optarunt. Ex quo atrox deinde bellum exstitit.

Carolo Sueciæ Regi mortuo succedit Gustavus.

Carolus Sueciæ Rex illatæ ab Rege *Dano* mœrore cladis exstinctus *Novembri* mense anni 1611. *Gustavum* filium regni successorem nactus est, nequicquam ad *Sigismundum Poloniæ* Regem transferre cupientibus aliis.

Rudolphus obiit. Matthias succedit.

Ineunte verò 1612. *Januarii* 20. *Rodulphus* Imperator obiit, anno ab excessu *Maximiliani* patris tricesimo sexto: cui frater ejus *Matthias* eodem successit anno.

Veneti post hæc *Croatarum* excursionibus offensi, *Ferdinandum* Archiducem *Austriæ*, *Caroli* Archiducis, qui *Maximiliani* II. Imperatoris frater fuit, filium, armis aggressi sunt anno 1615. Quod bellum per mutua utrimque damna triennio gestum ineunte 1618. depositum est.

Bellum Sabaudiæ Ducis cum Mantuano.

Gravius inter *Mantuanum Sabaudum*que Duces in eadem *Italia* coortum est bellum anno 1613. super *Monteferratensi* Principatu, cùm *Francisco Mantuano* sine virili mortuo stirpe *Ferdinandus* ei frater ex Cardinali suffectus esset. Qui *Hispanorum* tectus opibus contra *Carolum Philibertum Sabaudię* Ducem aliquot certavit annos, compressis ac resumptis identidem armis. Quippe tertio post anno, hoc est, *Christi* 1615. pace composita, insequente reditum est ad bellum. *Vercellę* porrò anno 1617. *Julii* 25. ab *Mediolanensi* Prorege captæ sunt: & anno ferè vertente, *Christianissimi* Regis opera restitutæ anno 1618. *Junio* mense, atque ita bellandi finis est factus

In *Dacia Gabriel Bathorius* à *Bethleemo Gabore Turcarum* auxiliis instructo profligatus miserrimè periit. *Gabor* occupatam provinciam adversus Imperatorem deinceps armis ac perfidia vindicavit.

Germanicum bellum in Boemia.

Longè omnium atrocissimum in *Germania* bel-

A. 1610. Christi ad 1612. bellum excitatum est anno 1618. quo *Ferdinandus* Archidux *Austriæ*, ac *Boemiæ* Rex, *Hungariæ* quoque regnum certis ab Imperatore *Matthia* conditionibus accepit. Tum verò *Pragæ* defectionem ab eo fecerunt Hæretici, *Turrensi* instigante Comite. Qui occisis Magistratibus, & in sua urbe jurare coactis civibus, *Boemiam* omnem finitimasque provincias ad arma concivit. Ad hunc sese *Ernestus Mansfeldius* nothus adjunxit.

Moritur inter hæc *Matthias* anno 1619. *Martii* 20. ætatis anno vertente 62. Imperii 6. mensibusque 9. cui sublectus *Boemiæ Hungariæque* Rex *Ferdinandus* contra seditiosos bellum impigrè persequitur, *Buquojo* ac *Dampetrio* ducibus fortissimis contra illos oppositis. At rebelles *Fridericum Palatinum* Electorem, Regis *Angliæ* generum, *Boemiæ* Regem constituunt: isque anno eodem 1619. *Novembri* mense, cum uxore regni cupida fœmina, *Pragæ* solemni ritu coronam recepit. Verùm haud sanè diuturnam successus tanti lætitiam habuit. Siquidem eo, qui secutus est, anno 1620. *Novembris* 8. die, sub ipsius *Pragæ* mœnia, memorabili facto prælio, a *Buquojo*, Imperatorii exercitus duce, & *Bavaro Palatinus* funditur; in fugamque conjectus, ac proscriptus, sequente anno transfugit ad *Batavos*: ubi privatus deinde cum conjuge ac liberis ætatem traduxit. *Boemia* confestim cum cæteris provinciis ad fidem Imperatoris rediit; qui Catholicam ubique professionem restituit; ac nominatim Societatis *Jesu* Patres, initio turbarum *Pragâ* pulsos, eodem honorificentissimè reduxit. Atque huic ipsi Societati, immortali *Ludovici* Regis in eam merito, Scholas aperire *Lutetiæ* concessum est eodem, quo *Pragâ* exsulavit, anno 1618.

Palatinus Boemiæ Rex creatur.

Vincitur & fugatur.

Qui sextus fuit ab condito apud eandem *Lutetiam* novo Clericorum cætu sub *Oratorii* nomine, quem ab *Petro Berullo Parisiensi* Presbytero anno 1612. collectum *Paulus* V. sequente anno

Pon-

Pontificio edicto ratum esse decrevit, Auctorem porrò præclari hujus instituti pari doctrinæ ac pietatis eminentem laude *Urbanus* VIII. in Eminentissimorum Cardinalium adscripsit ordinem anno 1627. Qui biennio post magnis cumulatus meritis, & eximia prole inclytus, vivere desiit sexto Nonas *Octobres* anno 1629. ætatis quinto & quinquagesimo. *A 1610. Christi ad 1622.*

Per idem tempus, quo cum *Palatino* debellatum est, (is fuit annus 1620.) in *Tellina* valle, quæ *Rhætis*, sive *Canis*, quos *Grisones* vocant, contribuitur, civiles motus exarsere. Catholici Hæreticorum injuriis lacessiti, occultis inter se consiliis initis, *Calvinianos* omnes opprimunt: & Ducis *Feriæ Mediolanensis* Præfecti implorato præsidio, aliquot illi opportunis in locis imponendarum arcium potestatem faciunt. Ad hæc *Rhæticum* nomen omne commotum, cumque iis *Veneti*, qui hæc *Italiæ* claustra perpetua possessione teneri ab *Hispanis* haudquaquam è re esse sua crederent. Utrisque auxilium à se postulantibus *Ludovicus Franciæ* Rex non defuit; ac primùm anno 1620. per legatos obtinuit ab *Hispaniæ* Rege, ut se in integrum restituturum omnia promitteret, dum Catholicis consuleretur. Qua ab *Christianissimo* Rege cautione probata, cum res nihilominus exitu careret, ad arma deducitur. Ea porrò vario successu, ad annos aliquot, *Hispanos* ac *Francos*, amborumque fœderatos, exercuerunt. *Bellum in Tellina valle.*

Interim civile per *Gallias* repetitum est bellum, conspirantibus adversus *Luinium*, cujus ad invidiam usque potentia creverat, Proceribus quibusdam, quos clandestina ex oppido *Blesensi* Reginæ matris fuga, & in arcem *Andegavensem* transitus, ad res novas tentandas impulerat. *Civile bellum in Galliis.*

Quo in bello *Henrici Condæi* qui anno 1619. *Octobri* mente custodia dimissus erat, fideli usus opera consilioque *Ludovicus*, brevi otium *Fran-* *Pugna ad Pontem Cæsaris.*

A. 1610. Christi ad 1632.

cis ac quietem reddidit, uno ad *Pontem Cæsaris* conflictu cæsis adversariorum copiis. Quæ victoria Reginam matrem ac cæteros earumdem partium cum Rege conciliavit anno 1620.

Expeditio Benearnica.

Secuta est anno eodem expeditio *Benearnica:* quæ incredibili celeritate confecta voto omni potiorem attulit fructum. Quippe territis repentino adventu perduellibus, prona illic ad obsequium Rex invenit omnia. Igitur sacris ædibus bonisque Catholicorum in potestatem traditis, totum illum *Pyrenæis* subjectum collibus tractum, cujus ab reliquo regno separatum jus erat, eidem deinceps contributum esse decreto suo statuit: quod anno denique 1624. sancitum est.

At triennio antè, *Christi* 1621. quamplurima *Santonum*, ac *Novempopulonia*, vicinarumque provinciarum oppida, quæ ad 60. numerantur, vi, aut terrore, maxima cum perduellium strage subacta sunt. Paululùm ad *Montem Albanum* victoriarum cursus institit: quam urbem aliena anni tempestate Rex aggressus, oppugnare desiit, multis ex prima Nobilitate insuper amissis; ipsoque, quod luctuosissimum accidit, *Henrico* Duce *Meduano Aquitania* Præfecto. Nec longo post tempore *Luinius* Magister utriusque militiæ ex morbo decessit, *Decembris* 15. anni 1621. Qui idem annus *Paulo* V. summo Pontifici postremus fuit. Nam excessit *Januarii* 28. die, ætatis 69. Pontificatus decimo sexto. Insequenti mense, ejusque nono die, *Alexander Ludovisius Bononiensis* eligitur, qui *Gregorius* XV. appellari voluit. Atque hic biennio mensibusque circiter 5. transactis, anno 1623. *Julii* 8. locum dedit *Maphæo Barberino*; qui sub *Urbani* VIII. nomine, ex a. d. 7. Eid *Augusti* anni ejusdem 1623. ad hoc tempus Ecclesiæ præsidet, eamque dignis tanto principatu virtutibus cum excellenti conjunctis scientia illustriorem hactenus facit.

Montis Albani obsidio.

Pan-

Pauli V. obitum tertio post mense consecuta mors est *Philippi* III. *Hispaniæ* Regis, quæ prid. Calendas *Apriles* anni 1621. incidit, ætatis 43. regni 23. *Septembri* verò mense, 15. Calendas *Octobres* *Robertus Bellarminus* è Societate *Jesu* S. R. E. Cardinalis, in cœlum evolavit, quò illum eodem, quæ ad purpuram extulerat singularis doctrinæ comes vitæ integritas evexit. *A 1610. Christi ad 1632.*

Sub idem tempus & *Bredam* oppidum *Brabantiæ* *Spinola Hispanici* dux exercitus obsedit, & in *Aquitania*, *Narbonensi*que provincia, *Robannius* & *Subizius* Hæretici fratres contra *Ludovicum* Regem instauravere bellum. *Breda* anno 1624. *Augusto* mense circumsideri cœpta, *Junio* 13. sequentis anni commeatus inopia deditionem fecit. Cum rebellibus *Francis* terra marique certatum est, & iidem utrobique victi: hoc vero posteriore, quo dux erat *Guisius*, *Rupellanorum* prædonum classe domita, *Rea* insula *Ludovici* Regis in potestatem redacta. *Bredana obsidio.*

Quæ dum in *Gallia* geruntur, in *Italia* contra *Genuenses* & *Hispanos*, quorum in clientela isti sunt, *Francorum* exercitus, Duce *Lediguerio* Magistro equitum, pro *Sabaudiæ* Principe pugnabat. *Germaniam* verò crebris excursionibus ac latrociniis infestam habebat *Mansfeldius*, tumultuaria prædonum collecta manu, qui ab *Tillio* fortissimo Imperatore profligatus, ad *Gaborem Transsilvanum* profugit: indeque ad *Venetos* contendens; incredibili Catholicarum commodo partium & gaudio periit, anno 1626. *Bellum Genuense.* *Mansfeldius.*

Rupellani juratæ paulò ante fidei & eodem illo anno acceptæ pacis immemores, clam adversus Regem *Anglos* evocant. Qui anno 1627 cum classe centum & viginti navium ad *Ream* insulam appulsi, duce *Buckingamo*, universam occupant, præter arcem, cui *Toirasius* præerat, strenuus vir, ac rei militaris apprimè callens. Hic recentibus, licet necdum absolutis operibus, acres & continuos hostium elusit impetus, do- *Rea insula ab Anglis capta*

A. 1610. Christi Ba ... iisdem erepta — nec laborantibus jam omnium rerum inopia fessisque subvenit *Ludovici* Regis industria. Hic enim *Ricolocio* Cardinali viro omni laude florenti adjutore usus & administro, *Scombergium* ducem inclytum cùm militum haud sanè magno numero ad obsessorum subsidium transmisit. Qui, adjuncto sibi *Toirasio*, cæsos fugatosque tota insula proturbavit *Anglos*.

Rupella expugnata. — Nihil tot bellis & victoriis actum videbatur, quandiu contemptrix illa Regum & dominatus omnis impatiens *Rupella* velut in medio regno regnum aliud erigeret. Quæ urbs ad æstuaria Oceani sita, cùm loci natura, tum manu & arte munita sic erat, vulgò ut inexpugnabilis haberetur. Hanc ingenti animo & spe, quam de Numinis ope tot rebus experta certissimam sumpserat, *Ludovicus* aggreditur anno 1627. & eodem consiliorum participe *Ricolocio* Cardinali, operibus ac munitionibus, interque cætera stupendis per Oceanum actis molibus, interclusam ita anno toto tenuit, ut fame enecti cives, extremaque perpessi omnia, Regi sese permiserint. Ergo illa, disjectis in planum mœnibus, penè in pagi redacta speciem, terrori & exemplo reliquis fuit, ut invicti fidem Principis & clementiam potiùs, quàm arma experiri cuperent. Capta est *Rupella* sæculi hujus anno octavo & vicesimo, *Octobris* 30. Exinde populatim rebelles ad officium rediere, neque quicquam insequens annus in *Galliis* hostile reliquum vidit.

Casalis obsidio. — Occupato circum *Rupellam* & *Anglos Ludovico* Rege, *Sabaudiæ* Dux contra *Mantuanum*; quocum de *Montisferrati* possessione vetus habebat certamen, *Hispanorum* arma concitarat. Ac jam & nonnullæ captæ erant urbes, & *Casale* (oppidum id est, ut minimè antiquum, sic provinciæ illius, &, ut fama est, totius *Italiæ* munitissimum) *Collaltus* obsederat. *Ludovicus*, pacatis in *Aquitania* rebus, victorem eò per *Alpes* egit exercitum, perruptisque montium claustris,

ſtris, quæ & natura locorum aſperitate & firmiſſimis præſidiis hoſtis invia fecerat, *Seguſionem* *Subalpinam* urbem primo impetu devicit *Martii* 23. anni 1629. *Hiſpani* ab *Caſali* digreſſi, liberum militari ſupplemento & commeatibus intra oppidum importandis iter noſtris reliquere. Poſt *Francorum* abitum, confeſtim ad intermiſſum obſidium rediere, majori, quàm priùs, apparatu. Nam eodem tempore *Collaltus* Imperatorii dux exercitus *Mantuanum* agrum pervaſtabat, & *Hiſpanis* præfectus ab Catholico Rege *Spinola*, vir egregia militiæ fama, *Caſale* totis oppugnabat viribus. Sed *Toiraſii*, qui id oppidum præſidio tenebat, invicta virtus omnes illorum conatus irritos fecit. Demùm *Franci*, *Ricolocio* Cardinali cum ſumma poteſtate bellum adminiſtrante, denuò trans *Alpes* ad opem ferendam advolant. Ibi pluribus oppidis devictis, dum ad *Caſale* multis obſtructum difficultatibus iter explicant, *Mantua* per acceptam intra mœnia peſtilentiam oppidanis ac defenſoribus exhauſta, ſubitò ab *Germanis* invaditur *Julio* menſe anni 1630. A. 1618. Christi ad 1624

Ea partium calamitate nihil *Franci* perterriti, nequicquam exercitibus oppoſitis tribus, per iteratas de hoſtibus victorias, eò, quò intenderant, aditum ſibi virtute pepererunt. Tum ſub ipſum *Caſalis Hiſpanorum*que conſpectum poſitis caſtris, cùm in procinctu eſſent ad præliandum, intercurrente *Mazarino*, res ad pacis conditiones ab armis & cruore deducitur, ſumma in utroſque, imò in *Chriſtianos* omnes, providentia Numinis: ne vel ingenti cæde alterutris conſtaret victoria: vel neutris, mutua facta internecione, cederet. Hic finis expeditionis *Italicæ* fuit, *Novembri* exeunte anni 1630. cùm jam *Spinolæ* morbum continuus obſidionis labor, exitum vitæ morbus attuliſſet.

Clarum poſt hæc per omnes populos *Ludovici* nomen exſtitit, non armorum magis fama, quàm

A 1610 Christi ad 1632. æquitatis ac fidei in socios: quorum securitatem privatis suis commodis atque opibus antiquiorem duxerit. Admirationi quoque fuit Eminentissimi Cardinalis *Ricolocii* excellens animi vis ac virtus, & quamlibet magnis gerendis negociis par ingenii solertis industria.

Anno 1631. *Aprili* mense, convenientibus utrimque legatis, pax inter Imperatorem *Mantuæ*que Ducem æquis legibus constituta; tum huic Imperatorio decreto firmata *Mantuæ* ac *Montis-ferrati* possessio die *Julii* secundo. Ita, pacatis omnibus, pristinum *Italiæ* otium ac tranquillitas rediit.

Reginæ matris, ac fratris Regis effugium. Pacem *Italicam Francici*, ac *Germanici* tumultus exceperunt. In *Galliis* Regina mater, in *Ricolocium* Cardinalem collecta simultate, palam ei renuntiavit amicitiam; neque ut illum in gratiam reciperet, ullis ejus vel ipsius etiam *Ludovici* Regis filii precibus exorari potuit. Matris exemplum brevi post *Gasto* secutus est Regis frater, atque in *Aurelianos*, quæ civitas ditionis illius erat, alienato ab eodem Cardinali animo discessit. Mox *Compendium* Rex cum omni comitatu eodemque mater Regina proficiscuntur. Qua ibidem relicta cùm subinde Rex abiisset, ea clam ex oppido evasit in *Flandriam*, *Julii* 19. die. *Aurelianensium* Dux jam ex *Martio* mense *Aurelianis* in *Burgundiam* digressus, inde Regem insequentem fugiens, in *Lotharingiam*, ac postremò in *Flandriam* & ipse concessit.

Civile bellum, in quo Regis victus est frater. Tum tumultuaria collecta manu in *Franciam* erumpens, *Narbonensem Galliam* anno insequente petiit, quam *Occitaniam* vulgò nominant. Præerat huic provinciæ *Montemorencius* Dux; qui ad illum *Julio* mense deficiens, magnum secum virium & animorum incrementum attulit: ut jam subeuntem *Schombergio* Duce Regis exercitum sustinere, & cum eo congredi auderet. Ergo Calendis ipsis *Septembribus* anni 1632. perbrevi, sed truento prælio concurritur ad *Castelnauda-*

naudarium, quo victi rebelles & haud pauci primarii viri cecidere. *Montemorencius*, aliquot acceptis vulneribus, in potestatem venit hostium: ac *Tolosam* perductus, capitali in eum ab Senatu dicta sententia, ferro cervicem subdidit tertio Calendas *Novembres*: Quem ille supremum casum non solùm constanti, sed etiam piè religioseque, ut *Christianum* decebat, parato animo suscepit. *A 1610 Christi ad 1012.*

In *Germania Gustavus Svecia* Rex, qui ex anno 1630. suis progressus finibus, Imperatoris copias ex *Pomerania* aliisque finitimis provinciis eiecerat, sequente 1631. in interiora promovit, & innumeris expugnatis oppidis latè terrorem circumtulit; nequicquam ei Catholicarum partium opposito duce *Tillio*: qui & ipse *Magdeburgum* interim aggressus ex anno 1630. summa vi perrupit, incenditque *Maii* 9. consequentis anni 1631. At *Lutherani* Principes apud *Lipsiam* conventu habito, contra Imperatorem conspirant, iunctisque cum *Gustavo* viribus suis bellum capessunt. Contra hos *Tillius* obiicitur, qui *Septembri* mense, adjuncto sibi altero duce *Papenheimio*, *Lipsiam* obsidet, ac deditionem cogit facere Adsunt post paulò fœderati Principes, imprimisque *Svecia* Rex, cum Duce *Saxoniæ*. *Germaniæ motus, & Sveciæ Regis expeditio.*

Fit ad *Lipsiam* acerrimum inter hos & *Tillianos* prælium; cujus exitus Catholicæ parti funestus accidit. Victus *Tillius* fuga se eripuit, amissis decem, ut plurimum, millibus. *Lipsia Saxonis* in ditionem recepta. Hæc victoria *Sveciæ* Regi, quod *Germaniæ* reliquum erat, nullo obstante patefecit. *Franconiam*, capta *Herbipoli*, subegit omnem, tum *Moguntiam*; aliasque deinceps post alias provincias erumpentis flammæ vel torrentis fluvii more pervasit: *Saxone* interim *Boemiam* invadente, postquam caput ejus regni *Pragam* deditione cepit. Quidam è *Germaniæ* Principibus, ut ingruentem sibi tempestatem averterent, *Ludovici Franciæ* *Pugna Lipsiensis*

A. 1610. Christi ad 1632. Regis imploravere fidem. Quos ille armis suis & auctoritate tutos ab injuria præstitit: præsertim *Trevirensem* Archiepiscopum. Quod anno 1632. sequente perfectum est.

Hoc ipso anno *Sveciæ* Rex eumdem victoriarum cursum sine offensione tenuit, atque *Alsatiam*, *Sveviam*, & *Bavariam* pervagatus, pleraque oppida suæ potestatis fecit. Trajecto *Danubio*, *Bavaros* fudit cum duce *Tillio*, qui paulò post *Ingolstadii* decessit ex vulnere, grandis jam natu, & militari gloria præcellens, sed Religione & Catholicæ cultu pietatis illustrior. *Vualstinius* exinde summæ rei Catholicæ præfectus contra *Saxonem* & *Svecum*, *Pragam* recuperat. Dehinc post multas velitationes, tandem ad *Lutzenium*, quod oppidum haud procul *Lipsia* distat., cum *Sveciæ* Rege *Vualstinius* & *Papenheimius* biduo confligunt. Quo in prælio *Sveciæ* Rex *Gustavus* occubuit: nec longè postea *Papenheimius*. *Novembri* id mense gestum est. *Sveci*, occiso Rege suo, nihilo segniùs instauravere bellum; quod ad hanc diem prosequuntur.

Sveciæ Regi postrema pugna & obitus.

Idem annus 1632. novum *Poloniæ* Regem dedit *Uladislaum*: qui in locum *Sigismundi* patris solemnibus regni Comitiis de more suffectus est *Octobri* mense, cùm *Aprilis* antè nono & vicesimo die *Sigismundus* obiisset, regni quinto & quadragesimo.

Vesuvii montis conflagratio. Memorabilis hic annus insuper fuit *Vesuvii* montis incendio, quod *Februario* mense repetitum, maximam latè vastitatem, *Neapolitanis* verò ingentem terrorem attulit. Qui solemni ob id indicta supplicatione, per quam *S. Januarii* patroni urbis circumlatum caput est, impendentem cladem avertere.

RATIO-

RATIONARII TEMPORUM PARTIS PRIMÆ

APPENDIX.

In qua hiſtoriæ continentur ab anno 1632. ad noſtra uſque tempora.

CAPUT I.

Exbibens res geſtas omnium populorum ab anno 1632. ad 1648.

Ege *Sveciæ Guſtavo* extincto ſucceſſit in regno *Chriſtina*, ſed vix ſextum egreſſa annum: quare præcipuis Proceribus Regni, *Oxenſtiernæ* autem belli *Germanici*, cura commiſſa fuit. Hujus ergo conſiliis bellum feliciſſimè geritur in *Germania* à *Svecis*, qui cum Fœderatis Proteſtantibus *Cæſarianos*, & qui ab iis ſtabant, ferè ubique cædunt. Proteſtantes fœdus etiam *Heilbronnæ* inter ſe & cum *Svecis* renovant, anno 1633. Quo eodem anno *Uladislaus Poloniæ* Rex *Moſcos*, ab *Smolenski* obſidione rejectos, impoſitam ſibi pacem accipere coegit, & *Iſabella Philippi* II. *Hiſpaniæ* Regis filia, *Belgicæ* Gubernatrix, obiit, in cujus locum ſuffectus *Ferdinandus* Cardinalis, *Philippi* IV. frater, qui per *Italiam* & *Germaniam* tendens in *Belgicam*, in itinere interfuit *Nordlingeſi* prælio, quod commiſſum a. d. 5. Calendas *Septembres* anni 1634. & quo *Sveci* gravem

A. 1632 Christi ad 1648. *Chriſtina Sveciæ Regina.*

Nordlingenſe prælium.

A. 1612. Christi ad 1618. gravem cladem acceperunt, capto ipso *Svecorum* Duce *Hornio*, *Vinariensi* autem Principe in *Alsatiam*, paulo ante occupatam, vix elapso, ubi *Gallorum* ope res utcunque restituit. Dux eo prælio *Cæsarianorum* fuit *Ferdinandus*, Imperatoris filius, *Hungariæ* Rex, cum imperiosus ille plus æquo *Valsteinius* initio anni ob proditionis suspicionem *Egræ* esset interemptus, inconstantis fortunæ exemplum memorabile. Per idem tempus *Ludovicus* XIII. *Galliæ* Rex, reconciliato sibi fratre, *Aurelianensium* Duce, contra *Imperatorem & Hispanos*, cum *Svecis* primo, dein etiam cum Protestantibus in *Germania* fœdus percussit, iisque, ut diximus, post *Nordlingensem* cladem auxilia submisit. *Carolum* vero *Lotharingiæ* Ducem, jam antea *Aurelianensis* partes fovisse creditum, nunc quoque cum *Ludovici* inimicis conspirantem, Principatu suo exuit. *Rhenoberga* interim & *Trajecto ad Mosam* ab *Hispano* frustra tentatis, *Ferdinandus* Cardinalis cum exercitu suo *Belgicam* ingreditur, & *Limburgo* atque etiam *Schenkii* munimento per dolum potitur, anno 1635. quo ipso Elector *Saxoniæ* Protestantium causam *Svecos*que deseruit, pace cum Imperatore facta *Pragæ*, sibi quidem satis utili, reliquis autem fæderatis Principibus incommoda. Eodem tempore *Galli*, *Trevirorum*, qui in eorum tutela erant, occupatione per *Hispanos* irritati, aperto Marte *Cæsarem* & *Hispanos* invadunt, & hos ad oppidum *Hannoniæ Avenium* mox gravi clade afficiunt: atque ita *Svecorum* partes, quæ ab plerisque *Germanorum* Principibus exemplo *Saxonis* desertæ, vix unico *Guillelmo Hasso* in partibus permanente, restituerunt. Hi ergo, septem *Saxonicis* legionibus prope *Damizam* in Ducatu *Megalopolitano* anno 1635. ad internecionem cæsis, sequenti anno ad *Vilstocum* (id *Marchiæ Brandenburgicæ* est oppidum) eundem *Saxonem*, qui jam cum *Cæsaris* copiis castra junxerat, gravissimo prælio,

Valsteinius occisus.

Saxo Svecos deserit.

Pugna ad Avenium

Prælium ad Vilstocum.

lio, ductu *Bannerii*, vincunt. Porrò autem si- A. 1612. Christi ad 1648.
mul *Guillielmus Hassus Hannoviam* obsidione eximit, & *Cæsarianos* in *Vestphalia* cædit *Kniphusius Svecicarum* copiarum ductor, sed qui ipso in prælio Regis sui ad exemplum victoriam morte redemit. Nec in *Alsatia* segniter rem gerebant *Galli*, expulso inde *Hungariæ* Rege, quem postea ex *Burgundia* quoque magno suorum cum detrimento recedere coegerunt. In cumulum accessit gloriæ Marchio *Forcaus Gallus*, ejectis magna cum clade *Cæsarianis* ex *Lotharingia*, & capto ipso duce *Coloredo*; cùm interim per illa *Fames & pestilentia.*
loca ingens fames, &, ut solet, inde nata pestilentia immanem in modum grassaretur, adeo ut multi non pagi solùm, verùm & urbes incolis penitus fermè exhaustæ fuerint. In *Italia*, *Sabaudo* & *Parmensi* Ducibus cum *Gallo* facientibus, aliquoties, sed ambiguo Marte, certatum est; visus tamen prævalere istic *Hispanus*, qui certè *Parmensem* anno 1637. ad pacem secum ineundam adegit. Ceterum *Batavi* anno 1636. *Schenckii* munimentum, quod superiore amiserant, post diuturnam obsidionem receperunt, & sequenti anno, tentata prius incassum *Hulsta*, *Bredam* quoque; à cujus urbis obsidione eos avocaturus *Ferdinandus*, *Venloam* & *Ruremundam* invasit occupavitque, *Batavis* id damnum occupatione *Del Mina* in *Africa* pensantibus, receptaque onusta magnis divitiis classe, quam ex *America Mauritius Nassavius*, re ex sententia gesta, in patriam remisit. Majori motu *Hispanos* inter & *Gallos* dein certatum est. Primùm quidem *Dola* in *Burgundia*, ad incitas jam redacta per *Condæum*, obsidione ab *Hispanis* exempta est. Dein ex *Belgica* prorumpens *Ferdinandus*, totam *Picardiam* & quæ circa sunt Marte suo, quasi torrente quodam, inundavit, jamque regni caput *Lutetiam* terrore sui compleverat, cùm, collectis subito copiis, & superveniente etiam cum Nobilibus *Ferdinandus Cardinalis Picardiam vastat.*

libus

A. 1632. Christi ad 1648.

libus ipso Rege, Cardinalis *Richelius*, seu, ut eum *Petavius* vocat, *Ricolocius* hostes invasit, & ex *Gallia* sua recedere coegit in *Belgicam*. Eadem fortuna *Gallassii* fuit, qui per *Burgundiam* volitans, in summam brevi annonæ penuriam adductus fuit, adeo ut inglorius, nec sine clade, ad *Rhenum* redire debuerit.

Mors Ferdinandi II. Succedit Ferdinandus III.

In *Germania* Imperator *Ferdinandus* II. fatalem horam haud procul abesse sentiens, circa finem anni 1636. Electores convocavit, ut de creando novo *Romanorum* Rege Comitia haberentur, in quibus electus est illius filius, *Ferdinandus* III. & paulò post coronatus. Nec diu post superstes Imperator fuit. Anno quippe sequenti incunte exstinguitur ætatis 59. Imperii 19. Haud adeo lætæ in *Germania* hoc tempore res *Svecorum* erant. Mortuus enim *Guillelmus* est, *Hassiæ* Landgravius, in subiicienda sibi *Vestphalia* occupatus, non sine veneni suspicione. Inde de tutela impuberis filii contentiones exortæ *Hassiam* turbis & populationibus impleverunt, quæ mox tamen pactione, sed infida, ad tempus sublatæ. *Bannerius* quoque, oppressis licèt aliquot *Saxonicis* legionibus, & occupata *Torga*, *Lipsia* obsidionem, imo totam *Saxoniam* relinquere coactus, multa præterea *Pomeraniæ*, quò se receperat, oppida amisit. Inter hæc *Bogislaus*, *Pomeraniæ* Ducum ultimus, mortem obiens anno 1637. de hæreditate sua acerrimarum litium causam reliquit *Suecis* & *Brandenburgico* Electori, hoc ex antiquo fœdere hereditariæ successionis, illis armorum jus prætexentibus, quæ diu post demum divisione Ducatus sunt sopitæ. At in *Germania* ad *Rhenum* ambiguo certatum Marte. *Bavari* quippe, nequicquam obnitentibus *Hassis*, post longam obsidionem *Hermansteinio* in *Treviris* potiuntur. *Vinariensis* contra *Burgundiones* & paulò post *Lotharingios* profligat, at mox eosdem ad *Vesontionem*, ad quam urbem consederant, frustra tentat; imo *Rhenum*

Mors Bogislai Pomerani.

tran-

tranſiturus à *Johanne Vvertbano Bavarorum* tunc, *A. 1619. Christi*
poſtea *Cæſarianorum*, magni nominis duce, *ad 1648.*
cum aliqua clade repellitur. *Galli* interim, ſopitis civilibus turbis, quas ruſtici paſſim excitaverant, *Hiſpanos Aquitania* expulerunt, varia quoque in *Sequanis* & *Flandris* occuparunt oppida. Quo tempore *Sveci* injurias *Polonorum*, prorogatas paulò ante inducias turbantium, diſſimularunt, ne & hos in ſe concitarent, ſed mox iis ipſis rebellantes *Coſacci* tantum præbue- *Coſacci*
runt negotii, ut de laceſſendis *Svecis* non am- *rebelles.*
plius cogitarint. Horum autem fortuna cœpit tandem in melius mutari, novis namque copiis aucti, anno 1638. *Cæſarianos*, à *Rugia* inſula repulſos, tota *Pomerania* excedere cogunt, & per *Saxoniam Marchiam*que in *Boemiam* uſque perſequentes valde lacerant. Et quamquam *Palatini* fratres, *Caroli Angliæ* Regis, qui ipſorum avunculus erat, opibus adjuti, comparato ſibi in *Veſtphalia* exercitu fuerint ab *Hatzfel-* *Vina-*
dio victi, alter etiam captus, abunde tamen hæc *rienſis*
ad *Rhenum* ſarſit *Vinarienſis*: is enim ex hi- *victus,*
bernis provolans, ad *Rheinfeldam Alſaticam*, *victor.*
quam obſidione cinxerat, profligatur quidem, ſed poſtridie victores palantes, & nihil ejuſmodi metuentes, invadit & ad internecionem cædit, captis omnibus ducibus & impedimentis. Victoriam ſecutæ *Rheinfelda*, *Friburgum*, & poſt laborioſiſſimam obſidionem *Briſſacum*, cæ- *Briſſa-*
ſis aliquoties *Goetzio* & *Lotharingo*, qui ſuppe- *cum oc-*
tias urbi ferre omni modo nitebantur. Alibi ta- *cupat.*
men *Galli* haud ſatis æquum ſibi habuere Martem, ab *Audomauro* in *Arteſia*, & *Fontarabia* in *Hiſpania* cum clade rejecti. Nec ſatis clarè liquet, utrum *Hiſpanis* an *Gallis* pugnæ navalis prope Genuam commiſſæ victoria adſcribi debeat. Ceterum maximo *Galliæ* gaudio natus eſt anno 1638. *Ludovico* XIII. poſt 20. & amplius annorum ſterile conjugium filius *Ludovicus* XIV. qui *Natus*
ob maximas res geſtas celeberrimus poſtea Rex *Ludovi-*
cus XIV.

eva-

A. 1612. Christi ad 1648. evasit. Eandem cum *Gallis* belli fortunam experti sunt *Batavi*; ex occupato quippe *Calloano* castro ejecti magna cum clade, haud minori damno ab *Geldræ* obsidione depelluntur. Verùm hanc maculam sequenti anno 1639. duplici navali victoria de *Hispanis* parta eluerunt.

Victoria Bannerii Persequens *Galiassium Bannerius Marchiam* & *Saxoniam* ferè totam occupavit, *Salisium*, *Cæsarianorum* ducem, sibi obvium gravi prælio fudit, nec multo post copias *Monteculii*, itidem *Cæsariani* ducis, eadem felicitate superavit, illaque victoria viam sibi in ipsam *Bohemiam* aperuit. Eam ingressus pleraque quidem occupavit, *Praga* tamen potiri nequiit, quare vastatis latè omnibus, *Palfium* insuper, *Hungaricis* militibus præfectum, in ipsa acie cæsum, oppressit. Verùm tunc ab Imperatore oppositus illi est *Hatzfeldius* Comes, qui, collectis undique copiis, cursum victoriarum *Svecicarum* stitit, & sequenti anno 1640. ex *Bohemia* iterum excedere *Bannerium* coegit. Qui dein, auctus licet *Gallicis*, *Hassiacis* & *Luneburgicis* copiis; (*Georgius* enim Dux *Luneburgicus* ad partes *Svecorum* redierat) vel sic tamen in *Misnia* & *Saxonia* haud satis rectè se tueri potuit, conflictatus præcipuè cum magna annonæ caritate. Ceterum manus cum hoste conserere semper detrectavit, quo effectum, ut, si leviores excipias conflictus, nihil magnæ rei fuerit gestum, nisi quod ille tamen hostes magna arte & dexteritate lautissimis, quæ animo præceperant, in *Brunsvicensi* agro hibernis exclusit.

Mors Vinariensis. At *Vinariensis* Princeps victorias superiori anno partas ulterius persequi cùm statuisset, ineunte vere anni 1639. in *Burgundiam* impetum fecit, eamquè sibi totam ferè subjecit. Jamque magna animo volvebat Princeps, ad summa quæque natus, cùm subito nec opina morte exstingueretur, anno ætatis 35. Haud exigua suspicio fuit veneno interceptum, auctorque facino-

ris

ris credebatur *Richelius*, quia is generosissimo Principi nec minis nec blanditiis *Brisacum* extorquere potuerat. Metuebat etiam, nec sine causa forsasse, ne *Vinariensis* proprium sibi in *Alsatia* & *Burgundia* compararet principatum, atque ita Protestantibus *Gallis*, quos ipse jam ad incitas redegerat, major auxiliis spes accederet, si tam potens Princeps, Protestantibus addictus, in ipso regni limite & aditu hæreret, qui illis, si quando vehementius affligerentur, semper subsidio adesse posset. Ceterum, audita *Vinariensis* morte, Princeps *Palatinus* natu major in spem venit recuperandi *Palatinatus*, si exercitum *Vinariensis* sibi adjungere & *Brisaco* potiri posset. Ignarus iste artium *Richelii* iter ad exercitum hunc suscipit per *Galliam*. Verùm ibi, cùm nihil minus cogitaret, vano sub prætextu in custodiam datus est arctissimam, & in ea tamdiu detentus, quicquid etiam, admistis quoque minis, *Dani*, *Angli*, imò & *Sveci*, contra molirentur, donec exercitus *Vinariensis*, auro inductus *Gallico*, se suaque *Gallis* permisisset, atque ita *Palatinus* spe sua esset dejectus. *Vinariensi* exercitui summus à *Gallis* dux impositus est *Longavillaus*, qui anno 1640. insequenti pleraque ad *Rhenum* & *Hassiæ* loca, nequicquam resistentibus *Bavaris*, occupavit.

A 1612. Christi ad 1648.

Palatinus à Gallis captus.

Annus hic *Hispaniæ* fuit infelicissimus, nam ut amissam in *Belgica* *Atrebatum* urbem, & in *Italia* *Taurinum*, irritam item *Casalii* obsidionem taceam, afflixit vel maximè illud regnum duplex defectio, *Catalaunorum* & *Lusitanorum*. Isti *Olivarii* Comitis qui tum temporis totius regni habenas tractabat, injuriis præcipue irritati, occiso Prorege suo, & occupata *Barcinone*, *Gallorum* se tutelæ tradiderunt. Hi, alienæ dominationis pertæsi, ea excussa, domesticum Regem sibi sumpserunt *Johannem*, *Bragantiæ* Ducem, atavis editum Regibus. In ejus verba miro animorum consensu omnes *Lusitanici* regni urbes

Defectio Catalaunorum.

Lusitanorum.

A. 1632 Christi ad 1648. urbes & provinciæ *Indicæ* fine mora jurarunt. Natum hinc graviſſimum bellum, quod per aliquot annos tenuit; irriti tamen fuere omnes *Hiſpanorum* conatus. Novus namque Rex, *Anglorum*, *Gallorum*, *Batavorum*que ſubnixus auxiliis, & ſuorum amore munitus, ſatis ſe contra *Hiſpanos* tueri potuit, adeo ut hi regnum illud tandem miſſum facere debuerint. Ita ergo in libertatem ſeſe iterum vindicavit *Luſitania*, anno 60. poſt, quàm à *Philippo* II. in *Hiſpanorum* poteſtatem fuerat redacta. Haud parum quoque vexavit eoſdem tunc *Monæcenſium* Principis defectio, qui anno 1641. exacto ex arce ſua *Hiſpanico* præſidio, *Gallicum* ejus loco recepit, & conſtantiſſimè poſtea ab horum partibus ſtetit. Et quaſi ad defectionem conſpiraſſent omnes, *Carolus*, *Lotharingiæ* Dux, qui tanto ardore *Cæſaris* & *Hiſpani* partes ad hæc uſque tempora fuerat ſecutus, eas deſeruit, &, pace cum *Gallis* facta, ab iis in Principatum ſuum eſt reſtitutus. Verùm ille mox mutato iterum animo, ad *Auſtriacos* rediit, *Cantacrucia*, cujus amore captus tenebatur, ægrum animum, quo collibitum eſſet, impellente.

Caroli Lotharingi.

Et Sueſſionenſis Comitis. Nec immunis civilium malorum per idem tempus *Gallia* fuit. *Sueſſionenſis* ſiquidem Comes in odium inciderat Cardinalis *Richelii*, quoniam hujus cognatam ducere uxorem conſtanter recuſabat. Hinc nimium gravem ſibi *Richelium* metuens, cùm amplius ferre non poſſet, anno 1641. ad arma confugit, & cum eo multi alii nobiliſſimi viri, atque ipſe *Aurelianenſis* Dux, Regis frater, quibus auxilium tulit legatus Imperatoris *Lambojus*. Pugnatum tunc eſt acerrimo prælio ad *Sedanum*, quo victæ quidem ſunt Regis *Gallici* copiæ, ſed quia cecidit quoque caput partium adverſarum *Sueſſionenſis*, penitus hæ, diffugentibus mox reliquis, ſunt diſſipatæ. Tum verò Rex *Ludovicus* arma magis in *Hiſpaniam* vertit, ut *Catalaunis* ſubveniret, qui in defe-

ctione

ctione acriter perstabant, & tunc *Gallorum* ope *Hispanos* aliquoties fuderunt. A. 1632. Christi ad 1648.

Novus *Lusitaniæ* Rex per idem tempus ingens periculum subiit, inita contra se à quibusdam Proceribus gravi conjuratione, sed quæ in ipsos vertit auctores Detecta re pars perpetuis carceribus inclusa, pars scelus capite luerunt. Ceterum fatalis fuit hic annus (1641.) *Ferdinando* Cardinali, *Belgicæ* gubernatori, *Bruxellis* mense *Novembri* denato.

Bannerius quoque, *Suecorum* summus dux, ob restitutas post *Nordlingensem* cladem res *Suecicas* celeberrimus, cum se, pervastata priùs *Bavaria*, prudentissimè, nec sine detrimento hostium, in *Saxoniam* recepisset, mortem invenit *Halberstadii* mense *Majo*. Itaque nihil magnæ rei hoc anno gestum est, si duas memorabiles excipias obsidiones, *Hohentvilæ*, quæ *Vurtembergico* Principi parebat, & *Guelpherbytanæ* arcis; illam *Cæsariani*, hanc *Sueci & Luneburgici*, sed utrique irrito tentarunt successu. Interim *Bannerio* submissus est *Svecia Torstensohnius*. Is, restituta, quæ fermè post mortem *Bannerii* conciderat, disciplina militari, in *Silesiam* movit anno 1642. in qua subigenda dum occupatus erat, obvium sibi habuit *Lavenburgicum* Principem cum *Cæsarianis* copiis, eumque victum cepit, gravissimo affectum vulnere, ex quo etiam mox periit. Subacta *Silesia*, regressus in *Misniam Torstensohnius*, dum *Lipsiam* oppugnat, advolantes ad auxilium *Cæsarianos*, haud incruenta victoria superavit. Nec feliciores in *Vestphalia* iidem *Cæsariani* fuere. *Hassi* quippe *Gallis* juncti eos prope *Ordingam* in *Coloniensi* agro ad internecionem cædunt, captis *Lambojo* & *Mercio*, præcipuis illorum ducibus, plurimisque aliis. Pensavit tamen has clades utcunque, cum *Lotharingiæ* Dux, deleto exercitu *Gallico*, qui *Mottam* in *Lotharingia* obsidebat, tum *Franciscus de Melo*, qui *Ferdinando* Cardinali in *Belgica* gubernatione

Mors Bannerii.

Cui suffectus Torstensohnius.

A. 1612. Christi ad 1648. successerat, fusis in *Picardia Gallicis* copiis. At in *Hispania Gallis* fortuna magis favit. Capto quippe *Perpiniano*, & pulsis, qui opem ferebant, cum clade *Hispanis*, Comitatum *Ruscinonensem* cum Regno suo in perpetuum conjunxerunt.

Mors Richelii. Cæterum sub finem anni fatis concessit Cardinalis *Richelius*, ætatis suæ anno 58. Nec ipse

Et Ludovici XIII. Rex diu post superstes fuit. Anno quippe 1643. mense *Majo* decessit, expletis Regni 33. vitæ verò 42. annis, successorem sibi relinquens filium *Ludovicum* XIV. qui adhuc dum puer erat tenellus, diuturnior tamen patre Rex futurus. Mater interea pueri Regis, quæ tutelam regni gerebat, fœdus cum *Suecis* renovavit, bellumque acriter continuavit. *Enguinius* enim Principis *Condæi* filius *Rocroium* in *Campania* ab *Hispanis* obsessum cum eorum magna clade liberavit, *Theonis villam* post gravem obsidionem insuper subegit. In *Germania* tamen aliquam cladem passi sunt *Galli*, quos, *Gaebriano* jam mortuo, nimium securos *Cæsariani Bavari*que invadunt, & cæsis haud ita multis, ad 5000. capiunt, reliquis matura fuga saluti suæ consu-

Sueci Danis bellum inferunt. lentibus. Interim in *Bohemia* & *Moravia* ex lubidine sua agebat omnia *Torstensohnius*, *Gallassio*, multis licet copiis aucto, *Svecos* tamen lacessere non audente. Respirandi aliquantulum locus tandem *Cæsarianis* est datus. *Torstensohnius* quippe sub finem anni 1643. ex improviso Regem *Daniæ* imparatum, & nil tale metuentem, invasit, transmissoque *Albi* totam ferè occupavit *Holsatiam*, & in ea hiberna sumpsit. Relictus tamen in *Germania* *Konigsmarckius*, occupato *Halberstadio*, magnam pecuniæ vim *Misniæ*, *Thuringiæ*, & *Franconiæ* extorsit, *Hassis* per idem tempus *Vestphaliam* obtinentibus.

Turbæ Italicæ. Ortum eodem anno in *Italia* bellum, Pontifice Ducatum *Castri* à *Parmensi* repetente. Verùm hic, junctis cum *Venetis*, tum *Etruscorum* & *Mu-*

tinæ

tinæ Ducibus, armis, undique *Pontificem* invadebat, qui tamen sequenti anno pacem fecit, & *Parmensi Castrum* reliquit. Paulò post perfectam pacem a. d. 3. Kalend. *Sextiles* anni 1644. exhaustis senio viribus obiit Pontificatus 21. ætatis 77. anno. Sublectus ei est *Innocentius* X. ex illustri *Pamphiliorum* gente oriundus.

A. 1612. Christi ad 1648.

Ceterum bellum, quod *Danis* exeunte superiori anno intulerant *Sueci*, hoc (1644.) terra marique omnibus viribus est continuatum. *Torstensohnius* enim occupata *Holsatia* in ipsam jam penetrabat *Cimbricam Chersonesum*, cùm Imperator, *Dano* auxilium esse ferendum ratus, *Gallassium* adversus *Suecos* mitteret. Is, coacto ingenti eoque lectissimo exercitu, junctis insuper sibi *Bavaris*, *Torstensohnium Holsatiæ* velut caveæ includere, atque ita vel fame delere studebat. At hic per palustria elapsus ipsum *Gallassium* maxima afflixit rerum omnium penuria, adeo ut semper cum clade retro recedere debuerit, donec, præcipua exercitus parte amissa, in *Bohemiam*, quam cum *Moravia* & *Silesia* pleraque, dum in *Holsatiam* aberant *Sueci*, *Cæsariani* recuperaverant, vix evasit. Nec tamen eo tempore Regi *Daniæ* quies ab armis fuit. *Hornius* enim ab altera parte *Scaniam* insulam subegit; at *Flemmengius* *Norvegiam* classe infestam habuit. In *Holsatia* quidem occupato contra *Gallassium Torstensohnio*, *Dani* pleraque receperunt, mari tamen, classe *Batavica* ab *Suecorum* partibus stante, infelices valde fuerunt. Nam cum uno aut altero prælio ancipiti *Marte* decertassent, tertio haud procul *Fionia* insula ingenti clade affecti sunt, tota eorum classe dissipata. Auxit damnum amissio *Diœceseos Bremensis*, quam *Fridericus* Regis *Daniæ* filius Archiepiscopi nomine tenebat. Fractus ergo his malis *Danus* pacem unicè optabat, à qua nec alieni erant *Sueci*. Convenerunt itaque anno 1645. legati utriusque gentis, tum *Gallorum* & *Batavorum*, *Bromsebroam Gothiæ* oppidum, ubi

Bellum Danos inter & Suecos continuatur.

Pax Suecos inter & Danos.

A. 1612 Christi ad 1648. pax facta est, sed *Dano* damnosa valde, qui varias à *Suecis* occupatas jam regiones iis relinquere, liberumque insuper mare & mercaturam permittere coactus fuit.

Pace illic restituta, *Sueci* arma sua majore vi adversus *Cæsarianos* vertere jam poterant, id quod & fecerunt, ut videbimus postea. Nunc *Gallorum* arma respicienda sunt, quæ in superiore illi *Germaniæ* satis fortiter & feliciter circumtulerunt.

Gallorum res gestæ

Missus eò erat *Enguinius*, qui cum *Turennio* castra *Bavarorum* prope *Friburgum*, quod hi occupaverant, nimium munita cum magna suorum & hostium strage aggressus est, sed & repulsus. Arma itaque aliò vertit, nec *Bavari* prohibere potuerunt, quo minus multa oppida, & præcipuè *Philippi castrum*, quod annonæ ac apparatus bellici laborabat penuria, post undecim tantum dierum obsidionem expugnaret. Dux *Aurelianensis* eadem felicitate usus in *Belgica*, *Grevelingam*, munitissimum *Flandriæ* portum, subegit, adjutus *Batavorum* classe, qui interim, cæsis subinde *Hispanorum* auxiliis, *Saxum Gandavense* expugnarunt. Sola *Catalaunia* has victorias clade sua fœdavit, per *Hispanos* victoria de *Gallis* parta, quam *Ilerdæ* deditio secuta est. Eluit tamen hanc maculam sequenti anno (1645.) *Harcourtius*, novus *Catalauniæ* Prorex, qui, capta post longam obsidionem *Rosa*, *Hispanos* gravi prælio prostravit, cujus tamen victoriæ exiguum percepit fructum, capto vix tandem *Balaguerio*.

Ad *Rhenum* isthoc anno vario *Marte* certarunt *Galli*. Dum enim ductu *Turennii* occupandis urbibus in *Franconia* operam dabant, ad *Mergentheimium* à *Bavaris* cæduntur & fugantur. Sed haud diu hostes de victoria gloriari passus est *Enguinius*. Nec enim multo post, junctis exercitui suo *Hassis*, ad *Allersheimium*, qui pagus haud procul *Nordlinga* est, eos adortus vicit & in fugam egit, cadente *Mercio*, *Bavarorum* duce, capto

Pugna ad Allersheimium.

Gele-

A. 1642. Christi ad 1648.

Gelenio, qui *Cæsarianis* præerat. Non omnino læta tamen *Gallis* hæc victoria fuit, nimio quippe propriorum militum sanguine parta. Dextrum enim cornu, quod *Galli* obtinebant, planè jam victum fusumque erat, & actum fuisset, ni *Hassi*, qui sinistrum cornu tutabantur, virtute sua prælium restituissent. Quo facto victi hostes ultra *Danubium* rejecti sunt.

Torstensonius vincit.

Torstensohnius, repulso in *Bohemiam Gallassio* circa finem superioris anni, sub initium statim sequentis (1645.) in *Bohemiam* movit, ut *Cæsarianis*, priusquam se reficere possent, superveniret. Itaque ad *Jancoviam*, *Bohemiæ* oppidum, adortus sub *Hatzfeldio Cæsarianos*, post acerrimam plus quàm octo horarum pugnam eos in fugam compulit, cæsis captisque quamplurimis. Magna eo prælio fortitudinis indicia dedit *Carolus Gustavus Bipontinus* Princeps, non indignum se *Suecica* corona, quam postmodum accepit, ostendens. Secuta victoriam plurima *Bohemiæ* & *Moraviæ* oppida, donec *Brinna*, *Moraviæ* urbs munitissima, *Suecorum* arma stitit. Hac etiam victoria effectum, ut Elector *Saxoniæ* factis induciis & relicto *Cæsare*, arma sua ponere debuerit. Sub finem anni *Torstensohnius*, partis tot laureis decoratus, ob pedum ægritudinem, qua jam ab aliquo tempore vexatus fuerat, summa belli præfectura se abdicavit, subeunte in provinciam istam *Urangelio*, qui eam quoque ornavit abundè. Etenim initio sequentis anni (1646.) ex *Bohemia* erumpens, universam penè *Germaniam*, qua lubebat, pervagatus est, nequidquam *Cæsarianis* hic illic ipsi obsistentibus. Sed præter vexationes & velitationes quasdam ac minorum aut minus munitarum urbium expugnationes nihil memorabile hoc anno in *Germania* gestum est.

Hatzfeldiane

Succedit ipsi Urangelius.

In *Hispania Gallis* adversa penitus *Bellona* fuit: *Ilerdam* illi obsidebant, diuturna oppugnatione ad incitas jam redegerant, cùm *Leganezius Hispa-*

Victi ad Ilerdam Galli.

A 1652. Christi an 1648. *Hispanorum* dux subito de nocte eorum castra aggressus, post gravem pugnam, relictis eos impedimentis & omni apparatu bellico in præcipitem fugam egit. Id damnum in *Belgica* sarsit *Enguinius* Princeps, qui cum alias urbes munitas, tum *Batavorum* classe adjutus, *Dunkerkam* commodissimum & permunitum *Flandriæ* portum expugnavit, Cardinale *Mazarinio*, omnia jam aulæ & regni negotia curante, non sine magna præcipuorum Principum, indignatione, quorum conatibus omni modo vicissim obstabat.

Bellum Venetorum cum Turcis. Cæterum soli hoc tempore omnem *Turcarum* potentiam sustinebant *Veneti*. Rerum apud illos potiebatur *Ibrahimus*, qui anno 1640. fratri suo *Amurathi* successerat. Is *Melitensibus* infestus, quòd navem *Turcicam* cum una ex concubinis suis intercepissent, ingentem adornavit classem, quasi in eos moturus. Sed de improviso *Turci Cretam* insulam quæ in potestate *Venetorum* erat, ut receptaculum *Melitensium*, anno 1645. invaserunt, & occupata post operosam obsidionem *Canea* stabilem in ea pedem fixerunt. Utque *Venetorum* vires distraherent, *Dalmatiam* quam hi etiam tenebant, infestis incursionibus vexarunt, & an. 1646. in ea *Novigradum* ceperunt; quamvis etiam palantes eos & incautos sæpe rustici militibus juncti trucidarent magno numero, aut in captivitatem abducerent. Sed *Veneti*, licet mari bis vel ter classem hostium vicissent, impedire tamen non potuerunt, quo minus *Turci* plura *Cretæ* loca cæso insuper insulæ præfecto, caperent, præsertim cum classis *Veneta* per tempestates valde tunc esset lacerata. Sequenti anno (1647.) vario *Marte* bellum ibi est continuatum, cæsis primo quidem *Venetis* in *Creta*, sed qui tamen postea *Turcas* ab obsidione *Candiæ* repulerunt, recuperato insuper *Mirabello*.

Bavarus inducias facit cum Suecis. In *Germania Bavarus*, victricia *Suecorum* arma reveritus, anno 1647. inducias cum iis fecit; quare

quare *Urangelius* vim belli in *Bohemiam* convertit, &, cruenta licet obsidione, *Egram*, inspectante *Cæsariano* exercitu, cepit, quo tempore ipse *Cæsar* in castris præsens in periculo fuit, ne caperetur ab legionibus quibusdam *Suecorum*, qui summo mane in castra *Cæsariana* irruperant. Evasit tamen, repulsis ab accurrente milite hostibus. Interim *Bavarus* ab induciis, quia eas ægerrime ferebat *Cæsar*, resiluit; quare *Urangelius*, relicta *Bohemia*, ut perfidiam *Bavari* ulcisceretur, in *Germaniam* rediit, sed ob instantem hiemem in *Luneburgicum* agrum deflexit, dilata in sequentem annum ultione.

A. 1642. Christi ad 1648.

Sed mox eas violat.

Haud felicior hujus, quàm superioris, anni adversus *Ilerdam Gallorum* expeditio fuit. *Hispani* enim *Enguinium*, qui jam post patris obitum *Condæus* dicebatur, ab ejus obsidione magna cum clade repulerunt. In *Flandria* quoque *Leopoldus Guillelmus*, *Ferdinandi* III. Imperatoris frater, *Belgicæ* gubernator, varia iterum *Gallis* oppida eripuit. Gravi tamen periculo per idem tempus implicita, & vix defuncta est res *Hispana*. In urbe siquidem *Neapolitana* immanis orta est seditio, quæ totum ferè regnum corripuit. Plebs, gravissimis vexata tributis, duce *Thoma Agnello*, (*Masaniellum* vulgo vocabant) homine vilissimo, rebellavit, & ad nutum illius adeo graviter tumultuata est, ut Prorex se castello includere debuerit. Homo iste post paucos quidem dies est occisus, plebs tamen in furore suo perstitit: & *Gallos* ad auxilium vocavit, adscito sibi Principe *Guisio* duce. Sed mox prodita est à quibusdam ad id corruptis porta per quam intromissi milites *Hispani* omnia pristinæ tranquillitati restituerunt. In præcipuos tumultus auctores animadversum; *Gallica* classis, quæ post sedatas demum turbas aderat, re infecta domum recedere debuit. Similis paulò ante seditio *Siciliam* pene totam invaserat, sed & illa brevi composita.

Seditio Neapolitana.

Occiso illius auctore sedatur.

Mortuus hoc anno apud *Batavos Henricus Fre-*

A. 1612. Christi ad 1648.

dericus Princeps *Arausiacus*, Reip. *Batava* gubernator felicissimus, in qua dignitate successorem habuit filium *Guilielmum* II.

Mors Friderici Principis Arausiaci.

Exoritur tandem annus 1648. qui optatam *Germaniæ* pacem reddidit: Sed ut morientium ferarum morsus letiferi esse perhibentur, sic etiam extremi *Martis* conatus acerrimi & tantum non exitiales exstitere. *Urangelius* quippe ad instar fulminis *Cæsarianos* ex hibernis, quæ in *Hassia* ceperant, & in quibus etiamnum stertebant, non sine clade illata expulit, & in *Franconiam* usque persequens, castra cum *Turennio* junxit. Tum verò transmisso *Danubio*, victisque hostibus, cadente etiam ipsorum duce *Melandro*, *Licum* trajecit, atque ita in *Bavariam* irrupit. In ea autem ob violatas inducias jus victoris acerbè exercuit, & resistentes ubique fundit, donec fluvius *Oenus*, & venientes in auxilium *Cæsariani Svecorum* progressus utcunque inhibuerunt.

Urangelius Bavariam vastat.

Hassi Cæsarianos vincunt.

De *Vestphalia* eodem tempore *Hassi* & *Cæsariani* certabant *Marte* vario. Victi primo *Hassi* mox *Lamboium* (is *Cæsaris* copias ducebat) ab *Geiseca Vestphaliæ* oppidulo insigni cum clade repellunt. Postea idem *Hassorum* castra haud procul *Colonia Ubiorum* aggressus vincitur, amisso fere omni peditatu, sed non incruenta tamen victoria. Ultimum *Bellonæ* opus *Bohemia* exhibuit. *Konigsmarckio Egræ* agenti *Odevalskius* quidam, qui sub *Cæsare* olim stipendia meruerat, nunc autem privatus vivebat, consilia suggessit, quo pacto partem aliquam urbis *Pragensis* subito stratagemate posset intercipere. Dictum factum, intempesta nocte ea pars, quæ *Parva Urbis* nomen habet, cum arce regia invaditur, capitur & diripitur, parta ingenti præda, multisque captivis, viris primariis. Jamque aderat majoribus cum copiis *Carolus Gustavus*, cui hoc tempore summa in *Svecicum* exercitum potestas erat demandata, ut reliquas urbis partes etiam subigeret, cùm ad confectæ pacis dulcissimum nun-

Praga capta.

cium

cium arma omnia ponerentur, quæ per triginta jam annos horrendum in modum universam *Germaniam* devastarant, usque adeo ut vix amplius *Germania* in ipsa *Germania* posset inveniri. *A. 1632. Christi ad 1648.*

Scilicet ab aliquot jam annis de pace actum erat, sed ea nondum matura omnes hi conatus irriti fuerant. Anno tandem 1641. convenerunt utrinque, ut *Osnabrugæ* cum *Suecis*, *Monasterii* cum *Gallis* de pace ageretur. Cœptum autem de ea demum anno 1644. tractari, sed post id tempus tam variam pro fortuna partium induit ea res faciem, ut plerique, quibus publica tranquillitas cordi erat, non sine causa vererentur, fore, ut penitus abrumperetur hæc pacificatio. Post multas tamen altercationes pax tandem sub finem *Octobris* primò cum *Suecis*, pauloque post cum *Gallis* est sancita, qua *Protestantibus* suæ Religionis libertas permissa, *Palatinus* Elector restitutus, *Suecis* ad resarciendos belli sumptus concessæ Diœceses *Bremensis* & *Verdensis*, *Rugia*, *Vismaria* & pars *Pomeraniæ*, pro qua *Brandenburgico* Electori *Magdeburgica*, *Halberstadiensis*, *Mindensis* & *Caminensis* Diœceses datæ, *Gallo Alsatia*, quantum *Austriaca* erat, cum *Brissaco* cessit. Paulò ante etiam, renitentibus nequicquam *Gallis*, diuturno bello *Hispanos* inter & *Batavos* finis est impositus, pace *Monasterii* facta, qua Rex *Hispaniæ Batavos* tandem in perpetuum liberos esse jussit, & juri suo in eos planè renunciavit. *Pax Vestphalica.*

Nondum tamen universa *Europa* in pacem convenire aut voluit aut potuit, durante *Hispanis* bello cum *Gallis*, tum etiam cum *Lusitanis*. Itaque inter illos quidem arma acriter adhuc moventur, quo *Hispani Cortraco*, *Galli* contra *Ipris* potiuntur. *Lusitani*, quando per *Hispanos* licebat, languidè & remissè bellum gerebant. Civilibus eodem tempore motibus *Gallia* turbabatur, *Mazarino* Cardinale præter omnium animi senten- *Turbæ Gallicæ.*

ten-

A. 1518. Christi ad 1648. tentiam regnum administrante. Factum ita, ut turbæ istæ anno sequenti in apertam eruperint seditionem, & Rex *Lutetia* fugere coactus fuerit. Sed paulò post, *Hispanis* frustra ignem istum fovere studentibus, omnia iterum in quietem sunt composita.

Mors Christiani. Ceterum annus hic (1648.) duorum Regum morte insignis fuit, quorum alter *Daniæ*, *Christianus* IV. fuit, qui pridie Kalendas *Apriles*, vitæ 71. regni 60. obiit; successorem nactus filium *Fredericum* III. qui Archiepiscopus antea *Bremensis* fuerat. *Vladislai IV.* Alter *Uladislaus* IV. *Poloniæ* Rex erat, denatus cùm vixisset 53. ferè annos, regnasset 16. Sublectus ei in regni Comitiis frater *Joannes Casimirus*, Cardinalis, qui, deposita Purpura, regnum anno eodem suscepit. Addendus est his *Turcarum* Sultanus, *Ibrahimus*, qui *Et Ibrahimi Turcarum Sultani.* quòd uxorum imperio nimis esset obnoxius, nec ex sententia civium ac præsertim militum rem gereret, infelici chorda ab *Janizariis* anno Imperii 9. est strangulatus, substituto ipsi filio *Mahumete*. Bellum tamen cum *Venetis* perduravit, quod his satis feliciter hoc anno cessit, si illud excipias damnum, quod classis ab furentibus ventis est inflictum. Ea tamen mox *Hellesponti* fauces tam arctè custodivit, ut *Turcica* in mare prodire haud potuerit. In *Dalmatia* quoque iidem plerumque superiores, *Clissa* insuper potiuntur.

CAPUT II.

De civilibus in Anglia *turbis sub Rege* Carolo *I.*

Turbæ Anglicæ. TEmpus est, ut de *Anglicis* etiam turbis, de quibus hactenus siluimus, agamus: quæ in Regis tandem caput eruperunt. Mortuo *Jacobo* I. anno 1625. successit filius *Carolus* itidem primus, qui eodem anno uxorem duxit sororem *Ludovici* XIII. Regis *Galliæ*, ad quam legatos suos postea misit Papa, sicut ipsa vicissim ad Papam,

pam, quod quidem *Anglicæ* genti displicuit valde. Cœperunt dein tumultus à *Scotis*, quibus invitis jam olim *Jacobus* I. quatuordecim Episcopos imposuerat. Filius ejus *Carolus* ulterius progredi voluit, & ritus *Anglicanos* in universam *Scoticæ* gentis Ecclesiam, quæ ad exemplum *Genevensis* erat constituta, inducere. Hujus rei auctor Regi maximè fuit *Laudus* Archiepiscopus *Cantuariensis*. Is ergo *Liturgiam* aut ipse composuit, aut sub auspiciis certè suis ab alio componi curavit, diversam aliquantulum ab *Anglicana*, & magis, ut accusabatur, ad *Missale Romanum* accomodatam, quam Rex à *Scotis* omnino recipi volebat. Sed cùm anno 1637. *Edimburgi* eam ex Mandato Regio publicè prælegeret Episcopus, tantus subito exortus est tumultus, ut Episcopus iste vix salvus inde evaserit. Deprecabantur tum eam *Scoti* enixissimis precibus, Rex contra id ipsum indignissimè ferebat. Itaque illi, ut rebus suis consulerent, fœdus inter se iniere pro tuenda Religione & libertate, quod *Convenantum* appellaverunt. At Regis animus ea re exacerbatus est multo magis, adeo ut rebellionem vocaret id fœdus, imo exercitum contra illos colligeret. Hi vero, habita Synodo, fœdus suum confirmarunt, abrogata etiam Episcopis sua dignitate. Ut verò contra vim, si inferretur, se tuerentur, colligendo exercitui ducem constituerunt *Alexandrum*, Comitem *Leslium*. Rex veritus, ut par iis esset, pacem proponebat, quam hi lubentes recipiebant; Parlamentum etiam *Scoticum* convocavit, ut in eo res componerentur. Verùm id, cùm ad arbitrium & voluntatem Regis omnia decernere nollet, mox dissolvit, incusans *Scotos* non ex pacto agere. Decrevit ergo illos vi armorum cogere, eumque in finem exercitum conscribere Verùm destitutus erat pecunia, quam ut impetraret, coactus fuit Parlamentum *Anglicum* convocare anno 1640. quod jam per 12. annos factum

A 1615. Christi ad 1648.

Liturgia ab Laudo composita

Convenantum Scoticum

Bellum cum Scotis.

non

A 1632 Christi ad 1648 non erat. In eo, cum primum congregatur, Rex invidiosam plane in *Scotos* orationem habuit, petiitque à Parlamento, ut sibi ad domandos istos rebelles, quantum satis esset pecuniæ, dare vellet. Sed responsum haud gratum sibi tulit. Volebat siquidem Parlamentum prius mederi intestinis turbis & populi querelis. Bellum illud præterea plane aversabatur, imo auctores ejus deposcebat ad pœnam. Itaque haud diu post Rex, nihil se consecuturum cernens, instinctu *Laudi* & *Straffordii* Comitis qui haud ex vano sibi metuebant, illud iterum sustulit. Bellum tamen, undecumque poterat, corrasa pecunia, contra *Scotos* movit, eique *Straffordium* illum præfecit, sed prævaluerunt hostes. Quare intervenientibus quibusdam *Angliæ* Proceribus, induciæ cum *Scotis* factæ sunt, his honestissimæ. Eorundem verò Procerum hortatu Rex in *Anglia* convocare Parlamentum promisit, & paulo post indixit, ut in eo omnes dissidiorum causæ tollerentur, & in pristinam quietem cuncta restituerentur. Consedit illud mense *Novembri* anni 1640. nec quievit prius, quam extorsisset Regni promissionem, fore ut non dissolveretur, antequam omnia Regni mala essent composita. Verùm ea re Rex se suaque omnia pessum dedit. Prævalebant enim in Parlamento ii, qui eandem, quam *Scoti*, sacrorum formulam sequebantur. Ii, simulac Rex jure suo in Parlamentum cessisset, *Convenantum*, seu fœdus illud *Scoticum*, statim suffragio suo combrobarunt, *Catholicos Londino* ejecerunt, &, omnia alia arbitratu suo agentes, insuper *Guillelmum Laudum*, Archiepiscopum *Cantuariensem*, ut & Comitem *Straffordiæ*, *Hiberniæ* tunc Proregem, à quorum maximè consiliis Rex pendebat, in carcerem duci jusserunt: Accusati illi sunt perduellionis crimine, & *Laudus* quidem in alia dilatus tempora, *Straffordiæ* Comes autem anno 1641. damnatus & securi percussus est publi,

Parlamentum in Anglia perpetuum.

Straffordiæ Comes securi percussus.

A. 1612. Christi ad 1648.

publicè, coacto priùs Rege, multum licèt reluctante, charissimi ministri sui damnationem manus suæ subscriptione confirmare. Ceterum miserat Parlamentum in *Hiberniam* acerrimum contra *Catholicos* edictum, qui eo irritati, & simul conditione temporum invitati, Duce quodam *Phelemone Neale*, de improviso *Protestantes* invaserunt, eorumque multa millia, nulla aut ætatis aut sexus ratione habita, interemerunt. Itaque hostes judicati, & bellum contra eos decretum, exercitus quoque eò missus, sed qui primò parum profecit, imo sequenti anno 1642. cæsus est. Tum vero discordiæ civiles in *Anglia* in apertum erupere bellum, quare utraque pars, quantum potuit, collegit militem; sed quia Rex pecuniæ inopia laborabat, facile plures Parlamento adhæserunt. Hos inter etiam præfectus *Hullæ* fuit, quod munitissimum & portu commodissimo instructum est oppidum *Northumbriæ*, qui illud Regi negavit, nec obsidione ad obsequium potuit retrahi. Inde mense *Octobris* acie jam decertatum est in agro *Varvicensi*, dubio *Marte*, paulò tamen magis in Regias inclinante partes. Verùm inde nihil animi sui abjecit Parlamentum, quin anno 1643. cum *Scotis* in fœdus eorum coiit, & solemniter juravit, atque ita etiam in *Anglia* Episcopis omnem dignitatem & auctoritatem abrogavit. Varias quidem urbes hoc anno cepit Rex, & *Hibernorum*, postquam inducias cum iis fecisset, auxiliis auctus est; sed fœdavit iterum hæc prospera gravis ad *Novum Castellum* accepta clades. Haud parum etiam momenti ad causam Parlamenti promovendam attulit *Alexander Leslius*, qui sub finem anni cum 20000. *Scotorum* in auxilium illarum partium advenit. Adjuti ergo his subsidiis *Angli* anno 1644. Regios cùm alibi, tum ad *Eboracum*, quod hi ab obsidione liberare studebant, ingenti prælio superant, captis aut occisis omnibus ferme peditibus. Itaque *Ebo-*

Rebellio Hibernorum.

Bellum civile Anglicum.

Pugna ad Eboracum.

A. 1632. Christi ad 1648.

Eboracum, haud amplius resistere ausum, deditionem facere debuit. Ex illo fluere ac retro sublapsæ referri res Regis magnis cœperunt passibus, cujus animum etiam haud leviter affecerunt ***Laudi*** fata, qui damnatus à Parlamento, ***Londini*** anno 1645. publicè fuit capite plexus. Accusatus est vel maximè, quòd ***Catbolicis*** faveret, imo studeret eorum sacra quasi postliminio in ***Angliam*** reducere. Quicquid illius sit, id certum est, addictissimum fuisse Ecclesiæ ***Anglicanæ*** ritibus, & idcirco Regi violentorum in dissentientes consiliorum auctorem exstitisse. Majorem in toto Procerum consensu adversarium non habuit ***Cromvello***. Dederat hic antea operam Theologiæ, & jam munus quoddam Ecclesiasticum petierat, sed à ***Laudo Puritanus*** esse arguebatur, atque ita ab tali munere exclusus fuit. Hinc acerrimum ille concepit odium in hunc ***Laudum***, cui cùm aliter nocere non posset, satyricis scriptis eum proscidit. Dein ejus instinctu incitati creduntur ***Scoti***, ut ***Liturgiam***, quam ipsis obtrudebat ***Laudus***, publicè in foro ***Edimburgi*** combusserint. Postea in Parlamentum missus, accerrimus Regiarum & Episcopalium partium oppugnator fuit. Ceterum infelicissimus eodem anno Rex etiam in bello fuit. Nec profuit ei initio anni per dolum occupata urbs ***Leicestria***. ***Fairfaxius*** quippe, copiarum Parlamenti dux supremus, Regias primò ad istam urbem, dein sub ***Roberto***, Principe ***Palatino***, ad ***Bristoliam***, atque alibi, magnis attrivit cladibus, captis etiam variis urbibus. Sed gravissimum damnum præsens in castris Rex ad ***Vestchestriam*** passus est, unde ipse, amisso ferè omni exercitu, vix salvus effugit. Nec ***Hiberni*** rebelles, contra quos bellum quoque gerebat Parlamentum, efficere quicquam potuerunt, licèt, adjuti per Pontificem pecunia, acriter lacertos moverent, adeo ut regni caput, ***Dublinum***, fere suam in potestatem redegerint. Sed præva-

Laudus capite plexus.

Cromvellus.

Pugna ad Vestchestriam.

A. 1612. Christi ad 1648.

prævalens ubique Parlamenti fortuna etiam illos prorsus fregit, multisque cladibus illatis ad extrema compulit. Anno dein 1646. Regiorum in *Anglia* armorum finis est factus. Quæcunque enim Rex hic illic etiamnum obtinebat, ea omnia, & vel præcipuè *Oxonium* à *Fairfaxio* sunt capta, ut adeo nihil illi ampliùs esset reliquum. Actum quidem est de pace per idem tempus, & Rex jam *Londinum* properabat, data ipsi nomine Parlamenti publica securitate. Sed persuaderi sibi passus, fore ut à Parlamento fides sibi non servaretur; quare ex itinere rediit *Oxonium*; unde fugiens mox *Scotis* se suamque salutem credidit, à quibus etiam perhonorificè est exceptus & habitus. Parlamentum verò, simulac id accepit, statim à *Scotis* illum repetiit, sed qui negarunt diu supplicem tradere, unde altercationes variæ & suspiciones exortæ, quæ tantùm non in bellum eruperunt. Tandem anno 1647. *Anglorum* voluntati cesserunt *Scoti*, & Regem illis, acceptis 200000. librarum *Anglicarum*, dediderunt, ea tamen conditione, ut sarta tecta esset illius majestas & salus. Tum verò in splendidam quidem, sed arctam tamen datus est custodiam, ex qua postmodum protractus à militibus, multo ab his liberalius est habitus. Tractatum etiam denuo de pace, sed cum nimis duræ præscriberentur sibi leges, noluit eas recipere, præsertim cùm ad id à quibusdam in exercitu incitaretur, inter quos & ipse dicitur fuisse *Cromvellus*, cui hoc tempore summum in milites delatum est imperium. Inter hæc Rex manibus militum elapsus in *Vectim* insulam se recepit: sed parum ex ea re commodi percepit, imo in graviores multo, quàm quas fugiebat, casses incidit. Nam præfectus istius insulæ *Hammondus*, qui cum Parlamento sentiebat & *Cromvello*, omnem sedulo dedit operam, ne tam opima sibi è manibus elaberetur præda. Interim dum istic agebat Rex, Parlamentum illi de-

Carolus I. Scotis se permittit.

A quibus Angliæ venditur.

Elabitur in Vectim insulam.

A 1612. Christi ad 1648.

li denuo leges, sed multo jam duriores præscripsit, quas cùm statim approbare nollet, in arctiorem detrusus est custodiam, unde jam de capite Regis actum fore plerique prævidebant. Multi tamen erant, qui Parlamenti causam probaverant quidem antea, sed Regem supplicio afficì nolebant, idque, ut detestandum quàm maximè facinus, abominabantur. Itaque plurimi tunc secesserunt in partes Regias, quæ etiam, collectis copiis, aliquoties victoria potitæ sunt.

Sed victis Scotis retrahitur.

Quin etiam *Scoti*, quod non starent *Angli* promissis, quibus Regi salutem & majestatem salvam fore spoponderant, ingenti cum exercitu, duce *Hamiltonio* in *Angliam* irruperunt. Sed nihil *Cromvello* invictum erat, qui statim cum exercitu suo in occursum *Scotorum* properavit, eosque duobus præliis ad internecionem cecidit capto ipso *Hamiltonio*, aliisque præcipuis ducibus, quo facto facilè pax iterum utramque inter gentem convenit. Ita *Carolus* etiam hac spe orbatus, non habebat, unde aliquid auxilii ad tutandum caput suum sperare ampliùs posset. Omnia tunc ipsi in pejus ruere incipiebant. Nam ex *Vecti* insula retractus, castello *Horstio* primùm est inclusus, dein *Londinum* ductus, apud Judices ad id delectos est accusatus. Ipsi tandem ipsum tyrannidis, perduellionis, & malæ administratæ Reip. reum judicarunt, & ob ista crimina publicè securi percutiendum pronunciarunt.

Damnatur.

Scoti, tum *Francorum*, *Batavorum*que legati omni ope intercesserunt, ne tam dura sententia exsecutioni daretur, sed decretum erat Senatui *Anglicano* & *Cromvello*, ut Rex capitis sui jactura turbas exstingueret. Itaque pridie Kalendas *Februarias* anni 1649. ad locum supplicii ductus, & per larvatum hominem uno ictu capite truncatus est.

Et securi percutitur.

Abolita potestas Regia in Anglia.

Ceterum, occiso Rege, abolita etiam est omnis Regia potestas, perduellionis crimine & pœna capitis in eum constituta, qui posthac de ea resti-

restituenda consilia agitaret. Volebat enim *Anglia* omni ex parte libera jam esse Respublica, quae à Parlamento suo regeretur. Verùm dum Regiam abolebat potestatem, in *Cromvelli* tyrannidem incidit, qui Protectoris titulo, *Dictator* quasi Reip *Anglicanae*, per milites suos, ad exemplum *Praetorianorum* olim in urbe *Roma*, omnia agebat. Nec Regis sanguine satiatus ille fuit. Post paucas enim ab ejus supplicio hebdomadas captivi *Scotorum* duces, qui Regem restituere voluerant, capitis damnati sunt & supplicio itidem affecti, inter quos & ipse Dux *Hamiltonius* fuit. Vel sic tamen non quieverunt *Scoti*, sed *Carolum* II *Caroli* I. filium Regem renunciarunt. Is verò statim cum copiis eò misit Marchionem *Montis Rosarum*, hominem fortissimum, qui antea in castris Imperatoris meruerat, & multa summae fortitudinis specimina ediderat. Sed simul ac appulit in *Scotiam*, victus est & profligatus plane, adeo ut ipse fugere & in paludibus per tres dies delitescere debuerit. Tandem ab milite quodam, cui se crediderat, proditus, suspendio poenam luit, quam etiam summa cum constantia subiit, frustra executioni obnitentibus Imperatore & *Galliae* Rege.

A. 5632. Christi an. 1648.

Carolus II Rex Scotiae renunciatur.

In *Hibernia Scotorum* exemplum secutus est *Ormondiae* Dux, qui & ipse *Carolum* II. ibi publicè Regem renunciari curavit. Sed ipse eò profectus cum exercitu *Cromvellus*, Regias partes mox valde afflixit. Quapropter rediit inde paulò post in *Angliam*, & *Iretonum* generum suum summae rerum in *Hibernia* praefecit, qui tandem eò adegit Regios, ut anno 1651. tota *Hibernia* sibi cedere debuerint.

Et Hiberniae.

At in *Scotia* post interitum Marchionis *Montis Rosarum* quies necdum restituta fuit. Quin ipse *Carolus* II. eò profectus, & maximis populi applausibus exceptus, Regnum *Scotiae*, sub certis tamen legibus, suscepit. *Lambertum* etiam. *Anglicanarum* copiarum in *Scotia* ducem,

Trajicit in Scotiam.

A. 1632. Christi ad 1658.

victum gravi prælio, insuper cepit. Nec felicior *Cromvelli* gener *Iretonus* fuit, qui ex *Hibernia* in *Scotiam* traiicere cum exercitu jussus, victus est & magna cum clade rejectus. Trepidatum est valde eo tempore *Londini*, quare *Cromvellus*, ut Reipublicæ suæ consuleret, ipse cum exercitu in *Scotiam* tetendit, & aggredientem se cum *Scotis Leslium* maxima clade affecit. Nihilominus tamen *Carolus*, anno 1651. a. d. 3. Eidus *Januarias* Rex *Scotiæ* coronatus, cum exercitu in *Angliam* penetravit, ut sibi illos jungeret, qui in ea ab suis partibus stabant. Sed *Cromvellus*, citato gradu eum secutus, ad *Virgoniam* ingentem ejus exercitui cladem inflixit, adeo ut ipse Rex, de rebus suis desperans, mentito habitu fugerit, & in *Galliam* trajecerit. *Cromvello* facile tum fuit, fugato *Carolo* reliquias belli sopire, quo peracto, parta ingenti gloria, *Londinum* est reversus. Quo pacto tyrannidem sibi istic confirmaverit, & exercitui summam potestatem asseruerit, videbimus postea.

CAPUT III.

De rebus toto orbe gestis ab anno 1649. ad annum 1672.

Executio Pacis.

SAncita quidem superiore anno pax *Germanica*, sed in exequendis ejus conditionibus valde laborabatur. Ind ctus itaque fuit constituendis rebus conventus Procerum seu Legatorum *Noribergam*; ubi altercationibus & litibus continuis eò fere deventum, ut arma jam posita tantum non resumpta fuerint. Sed *Carolus Gustavus Bipontinus* qui *Svecorum* res curabat perfecit, ut, an 1649. & sequenti omnia redacta fuerint in tranquillum. *Bipontinus* laborum hunc tulit fructum, ut, annitente ipsa Regina *Sveciæ*, *Christina*, post mortem ejus successio ipsi in Concilio Procerum decerneretur, licet haud pau-

Bipontinus successor Christinæ decretus.

pauci etiam essent, qui rem differri cuperent. *a. 1649. Chilias ad 1675.*

In *Polonia* hoc & sequenti anno multum tumultuabantur *Cosacci Polonorum* injuriis vexati, sed post aliquot clades utrinque illatas anno 1651. pacem sibi satis honestam & utilem confecerunt, quæ tamen stabilis & perpetua nondum fuit. *Cosacorum tumultus.*

Bellum interim *Veneti* & *Turci* summa cum alacritate utrinque continuabant. Memorabilis fuit ea clades, quam classis *Veneta* hoc anno *Turcis* intulit. Intederat illa jamdudum *Hellesponti* fauces, ne *Turcarum* classi in *Mediterraneum* mare pateret aditus, quæ tamen subito, custodias *Venetorum* latens, in portum *Foggianum* prope *Smyrnam* penetravit. Secuta illico est *Veneta*, & *Turcicam* ingenti clade in ipso portu affecit, quamplurimis navibus captis aut combustis. *Bellum Turcicum.*

Gallia à civilibus motibus liberari nondum potuit. Gravis erat plerisque *Mazarinius*, cujus potentiam Principes, imo & Parlamentum ægerrime ferebant. Eruperunt illæ lites anno 1649. primum inter Regem & Parlamentum, quæ tamen mox compositæ sunt, sed perduravit Procerum odium adversus *Mazarinium*, cujus potentia indies fere augebatur. Nec latuit ea res *Cardinalem*; qui proin prævenire consultius sibi ducebat. Eum igitur in finem anno 1650. tres Principes, a quibus maxime sibi metuebat, *Condæum*, *Contium*, & *Longavillæum*, in carcerem compegit. *Turrenius*, ne eandem sortem subiret, fuga sibi maluit consulere, & ad *Hispanos* se recipere; qui hanc occasionem haud negligendam rati summa vi bellum tunc contra *Gallos* urserunt, & ita multas urbes iis ademerunt, aliquam tamen cladem ad *Retbelium Campaniæ Gallicæ* urbem passi. *Turbæ Gallicæ.*

Batavi per idem tempus, pacem ab externis hostibus nacti, domi statim collidi cœperunt. Cupiebant Reipublicæ Proceres cives suos gravissimis tributorum oneribus levari, ut ita ref- *Turbæ Batavicæ.*

A. 5619 Christi ad 1672.

pirarent aliquantulum & pacis fructum perciperent. Volebant itaque partem militum sacramento solvi & dimitti. Sed *Arausiacus* Princeps, *Bataviæ*, & proximarum civitatum gubernator, omni modo obstabat, adeo ut resistentes sibi pertinacius Proceres quosdam in carcerem rapuerit, atque adeo *Amsteloamenses* armis in sententiam suam cogere meditaretur. Verum, detecta re, Senatus amplissimæ istius urbis illum cum suis militibus exclusit. Ea res tanto cum mœrore perculit, ut haud diu post, contracto morbo, obierit, relicta uxore gravida, quæ paulo post peperit *Henricum Guillelmum*, qui quum adolevisset, in paterna successit munera, sed & *Angliæ* regnum insuper accepit, ultimus tamen suæ gentis futurus.

Mazarinius Galliis exulare jussus.

Turbatum adhuc in *Gallia*, ubi invisam Proceribus *Mazarinii* ambitionem Parlamentum etiam retundere hoc tempore decrevit. Itaque Principes, quos carceri mancipatos vidimus, sub initium anni 1651. decreto suo in libertatem restituit, *Mazarinium* e contrario, ut turbarum omnium auctorem unicum, regno intra 15. dies excedere jussit, cui etiam mandato ille paruit.

Sed mox revocatur.

Sed *Condeus*, suspecta habens omnia, in *Aquitaniam* secessit, ibique, conciliatis sibi civium animis, arma in defensionem sui paravit. Nec fallitus *Condeus* fuit; *Mazarinius* namque, instigante Regis Matre, sub finem anni hujus revocatus est a Rege, &, quanquam *Condeus* & Parlamentum armata manu *Mazarinii* exsilium postularent, hic tamen, regio favore & armis nixus, facile se contra hostes tuebatur, adeo ut *Condeus*, impar viribus, anno 1651. relicta *Gallia*, ad *Hispanos* transire debuerit. Hi interim solerter his turbis in rem suam utebantur, & *Barcinonem*, *Dunkerkam*, aliaque oppida tunc receperunt.

Exarsit per idem tempus gravissimum *Anglos* inter & *Batavos* bellum. Potiebatur jam rerum in

in *Anglia Cromvellus*, qui felici armorum succes- A. 1649. Christi ad 1670.
su adversus *Carolum* II. in id fastigium adscenderat, ut etiam Parlamento potentia ejus evaderet suspecta, & coercenda judicaretur. Sed is advolans cum exercitu istas deliberationes in herba oppressit, & exercitus ipsius jussu, cui supremam potestatem vindicabat, Parlamentum illud dissolvit. Tum vero, instituto, quod Remp. curaret, Consilio Status, ut vocant, ipse pro lubitu omnia agebat. *Batavis* autem lites de halecum piscatu movit, & vel maxime indignabatur, quod liberos *Caroli* I. terris suis non exigerent. Accidit insuper forte fortuna anno 1652. ut naves quædam *Batavorum Anglicis* obviæ vela sua, ut antea factum, submittere nollent; novam esse Remp. *Anglorum* præfati, quæ istum honorem ab antiquiore jam *Batavorum* Rep postulare non deberet. Hinc rixæ & pugna: & inita res in apertum erupit bellum. Duravit id per aliquot annos, mutuis cladibus gestum. Magis tamen *Anglis* fortuna favit, quæ res *Cromvelli* gloriam adeo apud eos auxit, ut Regiam illi dignitatem offerrent, quam reipsa tamen jam obtinebat. Sed recusavit illam constantissime, nisi quod sub finem anni 1653. titulum *Protectoris trium regnorum* recepit. Tandem mense *Aprili* anni 1654. pax inter utramque gentem est restituta, *Anglis* tamen quàm *Batavis* utilior. Eodem anno *Carolus* II denuo paternum regnum affectavit, sed *Cromvellus*, detecta conjuratione, ejus conatum elusit, in conjuratos autem acriter animadvertit.

Bellum Anglos inter & Batavos.

Ejus cautio.

Cessabant jam civiles in *Gallia* motus, *Condæo*, qui Majestatis idcirco reus est declaratus, apud *Hispanos* agente, & Parlamento non amplius Regi resistere auso. Itaque *Ludovicus* XIV. arma tunc in hostes convertit, & anno 1654. *Hispanos* magna cum clade ab *Atrebati* obsidione rejecit. Ipse *Remis* coronatus est & inunctus anno ætatis 17. Eodem tempore *Veneti* de *Turcis* retulerunt, *Delphinio*, Civis sui & Senatoris nobilissi-

Pax Anglorum cum Batavis.

 bilissi-

A 1650 Christi ad 1652.

bilissimi, ductu, egregiam navali bello victoriam. Quin etiam in *Creta* & *Dalmatia* illorum vires novis subinde cladibus attriverunt.

Christina reg. Sveciæ se abdicat.

Ceterum memorabile hoc ipso anno in *Svecia* facinus accidit. Regnabat ibi *Christina*, *Gustavi Adolphi* filia, quæ in ipso ætatis flore a. d. 8. Eidus *Junias* in publico Procerum concilio regno sese ultro abdicavit, illudque in amitinum suum *Carolum Gustavum*, cui jam antea successio suffragiis Procerum erat decreta, transtulit, qui etiam sequenti die Rex publice est renunciatus. Ipsa, certos sibi redditus annuos pacta, regno ac tota mox *Svecia* cessit, & *Oeniponte* anno 1655 ejuratis Protestantium sacris, *Catholicam* religionem est amplexa. Quoque magis se Romanæ Apostolicæ fidei mancipatam exinde declararet, nomen suum mutavit vel auxit potius, & in posterum *Christina Maria Alexandra* vocari voluit; *Maria* quidem ab Diva *Lauretana*, cui sceptrum suum & coronam consecravit; *Alexandra* verò ex nomine Papæ *Alexandri* VII. qui hoc ipso anno in locum *Innocentii X.* sublectus fuerat. Interim novus *Sveciæ* Rex haud diu in otio egit. Fuerant ab longo jam tempore inter *Polonos* & *Svecos* simultates, quæ, cum vix annum regnasset unum, in bellum eruperunt. Neque tamen *Poloni* illud tunc agitabant, satis quippe contra *Moscos* occupati. Sed *Sveci* commodum exsequendis rebus suis hoc tempus rati, nec opinanti *Poloniæ* supervenerunt, eamque, cæsis ubique hostibus, totam fermè subjugarunt, adeò ut pleræque regiones, quum etiam *Cosacci* ad partes *Svecorum* transiissent, submittere se debuerint. Quin etiam *Fredericus Guillelmus Brandenburgicus* Elector, sequenti anno (1656.) arma sua *Sveciticis* junxit, quando ad *Varsaviam* ardore tanto & pertinacia pugnatum est, ut tertio demum die vix tandem *Sveci* victoria fuerint potiti.

Succedit Carolus Gustavus.

Eadem Romana sacra amplectitur.

Bellum Sveco-Polonicum.

Nec segnius bellum contra *Hispanos* urgebat *Lu-*

A. 1649. Christi ad 1672.

Ludovicus XIV. qui ipse in castris cum matre præsens anno 1655 *Landrecium* & multa alia *Belgica* oppida subjugavit, mari etiam haud procul *Barcinone* victor. Verum hanc jacturam duplici victoria anno 1656. in *Belgica* pensarunt *Condæus* & *Johannes Austriacus*, *Philippi* IV. nothus, qui ab hoc tempore *Belgica* gubernator est renunciatus. Segniter interim bellum adversus *Lusitanos* gerebatur, quorum Rex *Joannes* IV. hoc ipso anno mense *Novembri* vivere desiit, cum se regnumque suum per 17. circiter annos ab *Hispanorum* armis defendisset. Successit ipsi filius *Alphonsus* VI. sed quia per ætatem (vix enim annum ætatis 13. egressus erat) rebus gerendis nondum erat idoneus, ideo mater ejus interim regni negotia administravit.

Moritur Johannes IV Rex Lusitaniæ, cui succedit Alphonsus VI.

Ceterum secundissimi *Svecorum* in *Polonia* successus *Ragotzium* quoque, *Transsilvaniæ* Principem, in partes pertraxerunt. Actum jam videbatur de *Polonia*, nisi commodum Rex *Daniæ*, cui suspecta erat tanta novi & vicini Regis felicitas bellum illi intulisset, & *Bremensem* invasisset Ducatum: Ita *Carolus Gustavus*, relictis in *Borussia* sub fratre suo exiguis copiis, ad propria tuenda accurrere debuit, quod etiam haud cunctanter exsecutus est, pulsis ex *Bremensi* agro *Danis*, & *Holsatia* magna parte occupata. Quin cum *Balticum* mare frigoribus jaceret constrictum, suo cum exercitu illud transit, & *Danici* regni caput *Hafniam* obsidione cinxit. Itaque coactus *Daniæ* Rex cum *Svecis* ineunte an 1658. *Rotschildi* pacem facere, eisque varias concedere regiones. Sed haud diuturna pax fuit. Caussatus quippe *Carolus Gustavus*, haud stari pactis à *Dano*, bellum mense *Augusto* ejusdem anni repetiit, & *Hafniam* sub initium sequentis denuo obsedit. Verum non cessit illi ex sententia hoc bellum, *Batavis* cum classe in auxilium *Danorum* occurrentibus. Ita factum, ut postquam sæpius cum clade ab oppugnatione urbis esset rejectus,

Danus Suecis bellum infert.

Pax Roschildia.

A 1649. Christi ad 1672

ctus, & mari etiam à *Batavis* victus, obsidionem solvere debuerit. Nec diu post in *Fionia* quoque gravem accepit cladem, amisso insuper *Neoburgo* munito eius insulæ oppido, quò se victi receperant. Ea res tanta consternatione *Caroli Gustavi* affecit animum, cum præsertim etiam *Cæsar* & *Brandenburgicus* se *Dano* jam junxisset, ut, febri correptus, a. d. 6. Kalendas *Martias Gottemburgi* obierit, regni 6. vitæ 38. anno, succedente filio *Carolo* XI. sed adhuc minorenni. Pax tamen paulo post est composita, qua *Sveci* pleraque *Rothschildi* nuper sibi concessa retinuerunt, cum paucos ante dies iidem cum *Polonis* quoque in *Olivensi* cœnobio pacem sanxissent, qua redditis, quæ in *Polonia* aut *Borussia* tenebant, vicissim impetrarunt, ut *Poloni* omni suo juri in *Sveciam* & *Livoniam* renunciarent. Ceterum *Daniæ* Rex infelicis huius belli felicissimum habuit eventum & effectum. Cum enim cives suos variis artibus & alacritate mira in defendenda urbe sibi conciliasset, hi vicissim cum Proceribus regni litigantes, coegerunt eos, ut regnum *Daniæ* hereditarium decernerent, adeo ut deficiente mascula prole etiam ad feminas devenire illud posset, quinimo, ut Regi absolutissimam nullisque legibus adstrictam potestatem conferrent. *Fridericus* quoque *Guillelmus* Elector *Brandenburgicus* à *Polonis* tunc solutus est nexu Feudi, quo ipsis ratione *Borussiæ* erat obstrictus, quia, relictis *Suetis*, *Polonorum* armis sua junxerat, atque ita in causa quodammodo fuerat, ut *Poloni* eo honestiorem à *Svecis* pacem impetraverint.

Mors Caroli Gustavi. succedit Carolus XI

Ferdinandus III. obit; succedente Leopoldo.

In *Germania* mortalitatis fatum subiit Imperator *Ferdinandus* III. a. d. 4 Nonas *Aprilis*, anno 1657. Imperii, 21. ætatis 49. Quia filium suum natu maiorem, quem successorem sibi curaverat designari, vivus jam extulerat, Imperium per 15. menses vacavit, post quod tempus, habitis Comitiis, a. d. 8. Eidus *Julias*, electus

est

est Imperator, alter filius *Ferdinandi* III. *Leo-* A. 1649. Christi ad 1672.
poldus I. & paulò post solemniter inauguratus.

Hoc eodem anno *Cromvellus*, qui jam pridem *Hispanis* erat infensus, cum *Gallis* contra eos fœdus pepigit & bellum paravit, quod sequenti anno magnis utrinque animis est gestum, capta conjunctis viribus *Dunkerka*, cui adjecerunt *Galli Ipram*, *Gravelingam*, & varia alia oppida, cæsis etiam aliquoties *Hispanis*. Hi ergo, tantis se viribus quum impares esse cernerent, de pace serio cogitabant, quæ etiam cum *Gallo* in *Pyrenæis* montibus tandem coiit sub finem anni 1659. novaque affinitate insuper est confirmata, *Pax Pyrenaea.*
qua *Ludovicus* XIV. matrimonio sibi junxit filiam *Philippi* IV. *Mariam Theresiam*. Nec *Anglia* huic paci multum intercedere poterat, intestinis Reip. suæ turbis interim satis vexata. *Cromvellus obiit.*
Cromvellus namque, Reip. *Anglicanæ* Protector, parta ingenti gloria & potentia, qualem inter *Anglos* vix unquam Rex quispiam habuit, & cum maximè in summo ejus apice constitutus, a. d. 3. Eidus *Septembris* anni 1658. diem obierat supremum. Successorem ille in eadem dignitate habuit filium suum *Richardum Cromvellum*, sed qui ne per annum quidem eam tueri potuit. Primum enim *Fleedvoodus* ab exercitu in ejus locum summus copiarum dux est constitutus; dein Parlamentum quoque eo ipsum adegit, ut titulo *Protectoris* & regimine *Angliæ* se abdicaret, ejusque *Turbae hinc ortae.*
fratrem porro ex *Hibernia* quam gubernabat, revocavit. Laborabat ita quietem sibi asserere *Anglia*, solidam tamen eam acquirere non potuit. Miles enim dominabatur etiamnum, cujus jussu Parlamentum est dissolutum, suffecto in ejus locum *Consilio Status*, ut vocant, quod interim Remp. administraret. Ceterum cum omnia sic in incerto fluctuarent, coiit magna hominum multitudo, quæ pro restitutione *Caroli* II. arma cepit. Sed hic levis tantum conatus fuit. Verùm anno sequenti (1660.) *Monkius*, *Scoti-*

carum

A. Christi 1640. ad 1672.

carum copiarum dux & affecla olim *Cromvelli*, cum exercitu suo *Londinum* venit, præsidio, ut ajebat, futurus novo & liberrimo Parlamento. Sed id jam congregatum coegit postea decreto suo Reipublicæ formam abolere, regni restituere, imo *Carolum* II. Regem renunciare, & legatos mittere, qui eum reducerent. Missi illi *Carolum Bredæ* invenerunt, eique mandata sua exposuerunt. Hic verò mox in *Angliam* trajecit, paternum regnum aditurus, *Batavis*que, magno cum honore eum deducentibus, amicitiam suam & favorem prolixè promisit quidem, sed promissis non diu stetit. *Angliam* ut appulit, magnificè ubique exceptus & in regnum solemniter immissus est. Assertores autem contrariæ partis, & maximè ii, qui *Caroli* I. judicio præfuerant, magno numero mox ad supplicium rapti, adeò ut ne à mortuis quidem ultio abstinuerit, *Cromvello*, ejusque genero *Iritono*, item *Bradshavo*, dicti judicii quondam præside, ex sepulchro suo protractis & sub cruce sepultis, capitibus insuper palo infixis. Interim novus Rex inducias cum *Hispanis* fecit, qui proin, undique nunc otiosi, adversus *Lusitanos* omnes suas vires converterunt, cum antea contra eos satis languidè per aliquot annos bellassent. *Lusitani* tamen primi movere se cœperunt, *Pacem Augustam*, vulgo *Badajox*, obsidentes: sed à qua urbe satis magna cum clade per *Hispanos* fuerunt depulsi. At hi è contrario, cum *Elvam* obsidione premerent, prælio victi cessere, multis suorum desideratis. Rependerunt tamen hoc damnum *Lusitanis* anno 1659. cæsis eorum amplius 4000 multisque captis, atque ita bellum satis feliciter etiam sequenti anno continuarunt. Itaque *Lusitani*, ut *Batavos*, cum quibus ab aliquo jam tempore de possessionibus *Indicis* certaverant, amolirentur, pacem cum iis fecere. Sed vel sic, quum anno 1662. duplici exercitu *Hispani* eos invasissent, &

Carolus II ad regnum revocatur;

Bellum Lusitanicum.

A 1648. Christi ad 1672.

Schombergius res Lusitanorum restituit.

& quamplurimas ipsis urbes ademissent, actum de *Lusitanis* videbatur, nisi ipsis *Schombergius* contigisset, qui fortitudine & prudentia sua rem restituit, & anno 1663 nobilissimam de *Hispanis* victoriam reportavit, adeo ut hi *Eboram* urbem, quam paulò ante ceperant, relinquere iterum debuerint. Ceterum respirandi mox moram nacti sunt, tanto æstu fervore solis sequenti anno terrarum orbem amburente, ut vix quisquam eum perferre valuerit.

Turca Transilvanica.

Europa quidem maximam partem pace gaudebat, sed quo minus illud gaudium solidum esset, *Turcæ* obstiterunt. Bello, nuperrimè in *Polonia* gesto, *Ragotzius*, *Transilvaniæ* Princeps, sese immiscuerat, & cum *Carolo Gustavo* arma junxerat. Verum hoc in *Daniam* abeunte, cæsus à *Polonis* pacem, sed ab his præscriptam accipere debuit. *Turcæ* autem indignissime illud *Ragotzii* factum tulerunt, & *Transilvanos*, qui tum in clientela ferè *Turcarum* erant, *Ragotzio* rejecto alium Principem sufficere jusserunt. Hi verò, cùm *Turcis* non satisfacerent, bello ab eis petiti sunt anno 1660. in quo mox *Ragotzius* victus occubuit. Substitutus ei per *Turcas Bartschajus*, sed *Transilvani Kemynium* ei opposuerunt. Utrique mox occiso datus iterum à *Turcis* successor *Abaffius*. Imperator tandem his turbis quoque est implicitus, & res anno 1663. in apertum erupit bellum, quo *Turci*, fusis *Cæsarianis*, *Neuhuselium*, aliaque ceperunt oppida, sed quorum quædam sequenti anno sunt recuperata, victis sæpius *Turcis* cum alibi, tum præcipue ad *S. Gothardi fanum*, quo prælio ingentem illi acceperunt cladem. Sic factum, ut paucos post dies induciæ in 20. annos fuerint compositæ indignantibus valde *Hungaris*, quia tam felici armorum successu *Neuhuselium* tamen istis pactis *Turcæ* relinquebatur.

Pugna ad S. Gothardi fanum

Mors Mazarinii.

In *Gallia* anno 1661. fatis tandem cessit Cardinalis *Mazarinius*, ipso Eiduum *Martiarum* die

dena-

A. 1610. Christi ad 1672. denatus. Ex eo tempore regni curam, quod hactenus Cardinalis iste administraverat, ipse suscepit *Ludovicus* XIV. Hic autem sequenti anno se gravissime læsum prætexens à Romano Pontifice ob violatam *Crequii* legati *Gallici*, dignitatem, qui idcirco *Roma* discesserat, & ad Regem suum redierat, *Avenionensem* urbem & Comitatum invasit & Papæ ademit. Imò, quo magis ei ægre faceret, tutelam *Parmensis* Ducis suscepit, qui *Castrensem* Ducatum repetebat, quem ille sibi dudum vindicaverat. Sed anno 1664. Papa legatum in *Galliam* misit; sicque pax restituta est, redditaque Pontifici *Avenio*.

Turba Galli cum Papa.

Bellum Batavorum cum Monasteriensi

Nec *Batavis* solida pax erat per idem tempus, turbante eos Episcopo *Monasteriensi*, *Bernardo Christophoro Galenio*. *Borkeloam* is repetebat à *Batavis*, &, qui sub eorum tutela eam tenebant, Comitibus de *Styrum*, cumque verbis nihil proficeret, anno 1665. vim & arma iis intentabat. Et profectò magnum malum arcessivisset sibi Episcopus, nisi eodem tempore *Angliæ* Rex *Batavos* adortus fuisset. Itaque ejus vim retundere haud ita facile potuerunt. Sequenti tamen anno metuere sibi cœpit, & pace facta, omnia, que rapuerat, reddidit. Ceterum, ut dixi, simultates, quæ doloso cineri suppositæ, quieverant hactenus utcunque anno 1665. in apertam belli inter *Carolum II.* & *Batavos* flammam eruperant. Mox etiam pugnatum est, ex quo prælio *Angli*, duce Regis fratre *Jacobo*, qui postea Rex evasit, superiores discessere. Sed paulo post, classem *Batavorum* ex *India* redeuntem in nobilissimo *Norvegiæ* portu *Bergensi* invadentes, magna cum clade repulsi sunt. Quin etiam accessit gravissima, sed manu Dei inflicta, clades, pestilentia, quæ brevi spatio ad 100000 hominum in *Anglia* abripuit. Hoc tamen non obstante, bellum sequenti anno acriter repetitum est, & mense *Junio* per quatriduum magnis animis viribusque concursum, sed ingenti *Anglorum*

Et Anglis.

Varia prælia.

rum

rum cum damno. Unde audaciores facti jam *Batavi* anno, qui sequebatur, (1667.) duce fortissimo illo *Rutero*, in ipsa regni *Anglici* viscera per *Tamesin* fluvium penetrarunt, & incensis quamplurimis navibus, incredibile damnum hostibus intulerunt. Id vero urbem *Londinensem*, atque adeo totum regnum, tanto terrore perculit, ut Rex cum illis pacem facere fuerit coactus, quæ, conciliantibus *Svecis*, brevi post *Bredæ* sancita fuit. Memorabile est incendium, quod durante bello, anno 1666. *Londinum* corripuit, quo ad tredecim ædificiorum millia absumpta traduntur. Sed ea urbs sequenti tempore ex cineribus suis multo, quam fuerat ante, pulchrior & nitidior resurrexit. *A. 1649. Christi ad 1672.* *Pax Bredæ restituta.*

Hispani anno 1665. cum *Lusitanis* bellum etiamnum gerebant, sed haud satis favente fortuna. Licet enim *Lusitaniæ* agros rapinis & incendiis exhausissent, duas tamen & gravissimas mox clades ad *Villam vitiosam*, quam obsidebant, acceperunt. Mortuus præterea est a. d. 17. Kalendas *Octobres* ipse Rex *Hispaniæ*, *Philippus* IV. vitæ circiter 60 regni 45. anno, successorem reliquens filium vix quadrimum, *Carolum* II. cujus sororem *Margaretham Theresiam* anno sequenti (1666.) matrimonio sibi junxit *Leopoldus* Imperator. Ceterum novo Regi bellica fortuna neutiquam arrisit, *Lusitanis Hispaniam* hoc ipso & sequenti anno ferro flammaque miserandum in modum devastantibus. Accessit & aliud malum. *Ludovicus* XIV. uxoris nomine post excessum *Philippi Belgicas* regiones sibi postulabat dedi; quod quum recusarent *Hispani*, vi eas subiicere sibi statuit. Itaque anno 1667. ingentes in *Flandriam* copias misit, & imparatis quippe ad resistendum *Hispanis*, quamplurimas occupavit urbes. Dein sub initium sequentis, totum etiam *Burgundiæ* Comitatum in suam potestatem redegit. Quocirca Regina *Hispaniæ*, quæ impuberis filii nomine regnum gubernabat, *Mors Philippi IV.* *Ludovicus XIV. Belgicam invadit.*

pa-

An. 1657 Christi ad 1672.

Pacem Hispani faciunt cum Lusitanis & Gallis.

pacem tandem cum *Lusitanis* fecit mense *Februario* anni 1668. & jure suo in eos cessit. Paulò post etiam cum *Gallis*, quibus *Hispani* pleraque, quæ in *Flandria* occuparant, reliquere, *Burgundicum* tamen Comitatum receperunt. Ferociores futuri haud dubie *Galli* fuissent, nisi *Angli*, *Sveci*, & *Batavi* ad defendendam communibus viribus *Belgicam* fœdus iniissent, quod sub nomine *Triplicis Federis* est notissimum. Scilicet prævidebant facilè *Batavi*, *Ulyssis* se sortem subituros, ut, subacta, quæ *Hispanis* paret, *Belgica*, ipsi devorarentur extremi. Sed quam ægrè id tulerit, & alta reposuerit mente, *Ludovicus* XIV. videbimus postea

Triplex Fœdus

At *Romana* sedes mortibus Pontificum per idem tempus mutatam subinde vidit aulam. Anno enim 1667. Pontificatus 12 mortuus *Alexander* VII. successorem habuit *Clementem* IX. sed qui vix per biennium sedem obtinuit. Mortuo suffectus est anno 1670. sed decessore diuturnior futurus, *Clemens* X. Annus autem 1668. abdicatione duorum Regum, *Lusitaniæ* & *Poloniæ*, insignis est. Iste erat *Alphonsus* VI qui regno gerendo inidoneus plane, à Proceribus Monasterio primùm est inclusus, deinde vero, ne turbulenti homines eum inde eriperent, & in regnum restituere conarentur, in *Flandricarum*, ut vocant, Insularum præcipuam, quæ *Tertiaria* dicitur, deportatus. Regnum simul & uxor ejus data sunt *Alphonsi* fratri *Petro*, qui tamen, dum vixit ille, non *Regem* se, sed *Regentem Portugalliæ* Principem dici voluit. Rex *Poloniæ* erat *Johannes Casimirus*, ex *Svecorum* stirpe ultimus, qui, cum intestinis turbis nec finem nec modum aliquem se Rege futurum cerneret, Regno se abdicare maluit, quàm cum istis diutius conflictari. Electus est in ejus locum anno 1669. *Michael Visniovicius*, à *Koributo*, *Jagellonis* quondam fratre oriundus, qui & ipse vexatum mul-

Alphonsus VI. regno exuitur.

Johannes Casimirus ipse regno se abdicat.

multis turbis regnum deinceps tenuit. *Johannes Casimirus* vero, relicta penitus *Polonia*, in *Galliam* habitatum concessit, ubi anno 1672. in Monasterio *S. Germani* vitam finivit.

A. 1650. Christi ad 1672.

Hoc ipso anno (1669) *Turcæ* post operosissimam multorum annorum obsidionem tandem urbe *Candia* in *Creta* potiti sunt, *Venetis* adempta, quo perpetrato pax confestim inter utrosque facta est, relicta *Turcis* maxima istius insulæ parte.

Turcæ Candia potiuntur.

Sequenti (1670) a. d. 5. Eidus *Februarias* obiit *Daniæ* Rex *Fredericus* III. cum annos regnasset 22. vixisset 61. adjunxisset etiam ante triennium regno suo *Oldenburgensem* & *Delmenhorstanum* Comitatum, qui jure hæreditatis post mortem ultimi Comitum *Antonii Guntheri* ad eum reciderat. Successorem habuit filium *Christianum* V.

Fredericus III. obiit, eique succedit Christianus V.

C A P U T IV.

De rebus toto orbe gestis ab anno 1672. usque ad annum 1688.

DEvenimus ita ad ea tempora, quibus universa fermè *Europa* bellis continuis cœpit permisceri. Ægerrimè, ut vidimus, ferebat Rex *Galliæ*, ambitioni suæ repagula *Triplicis* istius *Fœderis* esse objecta, atque idcirco non prius quievit, quàm nexum eum dissolvisset. Omnes imprimis intendit vires, ut *Angliæ* Regem à *Batavorum* societate averteret, quod & feliciter ei cessit. Tum verò ut hos majore cum vi jam adoriretur, in partes suas pertraxit non modò illum Regem, sed & Præsules *Coloniensem* æquè ac *Monasteriensem*. His sociis, & innumerabilibus penè copiis, instructus, bellum intulit *Batavis*, tantum non exitiale futurum. Primam ejus vim varia ad *Rhenum* oppida *Germanico* in solo sensere, *Batavorum* præsidiis munita, quæ ineunte *Junio* cœpta invadi, momento capta sunt. Inde in

Galli Anglique bellum Batavis inferunt.

A. 1671. Christi ad 1678.

Hi pleraque amittunt

in ipsam Rempublicam arma convertit. Longum foret, urbes occupatas enumerare, nec enim stetit damnum in paucis, universæ imo regiones subigebantur. Vix fidem apud posteros inveniet, sesquimensis spatio *Cliviam*, *Geldriam*, *Transisalaniam*, *Ultrajectum*, magno munitarum urbium numero refertas partem denique *Groningani* & *Hollandici* agri in potestatem hostium concessisse. Jamque trepidabat ipsum Reipublicæ caput *Amstelodamum*, sub cujus ferè mœnia devenerant, cum immissæ agris aquæ progressus hostiles stiterunt. Unicum rebus trepidis solamen fuit parta de *Gallorum* & *Anglorum* classibus nobilis victoria a.d. 7. Eidus *Junias*, ductu fortissimi *Ruterii*. Ceterum haud parum *Hollandia* & ipsa ab interitu abfuit. Plebs siquidem, tanto hostium successu consternata, culpam rei malè gestæ Magistratibus imputabat. Hinc furere ubique cœpit, & tumultibus omnia permiscere, adeò ut haud exigua hosti data fuerit occasio istis turbis in rem suam abutendi & totam pene evertendi Rempublicam. Tandem ergo Magistratus *Aransiacum* Principem, bellicæ rei jam præfectum, etiam, sed abrogata priùs lege, qua id prohibebantur, Gubernatorem Reip. constituerunt, qui etiam mox, suscepta provincia, minus faventes sibi, aut plebi invisos, Proceres loco & dignitate movit. Sed verò necdum vel sic satiatus fuit plebis furor: victima publicæ tranquillitati, an invidiæ, debebatur illustrissimum par fratrum, *Cornelius* & *Johannes Vittii*, qui a.d. 20. *Augusti* diris modis *Hagæ* sunt obtruncati. Interim hostis ex propinquo imminebat, quem tamen repelli posse & vinci, primus docuit fortissimus *Rabenhauptius*. Curæ ejus & fidei concredita erat urbs *Groningana*, quam omnibus viribus suscepit defendendam. Itaque cum reliqua *Groningani* agri loca jam essent occupata, ab Episcopo *Monasteriensi* obsessus est summa opum vi. Sed cum hostes prohibere nul-

Aransiacus Gubernator Reip. Batavicæ factus.

Groningana obsidio.

lo

lo modo possent, quin subinde & milites & commeatus obsessis submitterentur, post sex circiter hebdomadarum obsidionem irritam, turpiter eam coacti sunt relinquere. Nec urbem eam defendisse contentus *Rabenhauptius*, sub finem anni novas meditabatur palmas, quas & feliciter retulit, recepta per subitam impressionem *Coevordia*, arce in mediis paludibus sita, quæ ideo inexpugnabilis fermè olim fuit habita.

A. 1672. Christi ad 1688.

Coevordia recepta.

Exinde mutari quodammodo rerum facies cœpit. *Hispani* bellum quidem nondum gerebant cum *Gallo*, satis tamen, quo ista vergerent, perspicientes, militaribus mox copiis præsto fuerunt *Batavis*. Imperator etiam & *Brandenburgicus* Elector justum in *Germania* exercitum colligebant, quo etsi nihil magnæ rei præstiterint; distraxerunt tamen *Gallicas* vires, profecto contra eos ex *Belgica* cum parte copiarum *Turennio*.

Per idem tempus de pace cœptum est agi, cui componendæ arbitros se offerebant *Sveci*; legati etiam sub initium sequentis anni *Coloniam* utrinque missi. Sed irritus iste conatus fuit, discedentibus tandem ob captum à *Cæsarianis Furstenbergium* legatis anno 1674.

Interim belli vis à *Batavis* aliquantulum aversa fuit. Scilicet intactum reliquerant *Galli Trajectum ad Mosam*, urbem, ut munitissimam, ita quoque instructissimam, quæ valde lacessebat & turbabat istic res *Gallicas*. Dignam itaque judicavit *Ludovicus* XIV. quam suo ipse ductu obsideret. Cœpta oppugnari ea urbs ineunte *Junio* 1673. accerrimos hostium insultus fortissime sustinuit, sed sub initium *Julii* debuit se, honestissimis tamen conditionibus, dedere. Æquior *Batavis Neptunus* denuo fuit. Occupaverant mare amplissimæ classes, hinc *Batava*, inde conjuncta cum *Gallis Anglica*, quæ a. d. 7. Eidus *Junias* acerrimo prælio decertarunt, cujus victoriam ancipitem fuisse liquet, quia utraque pars sibi eam vindicavit, quod tamen potiori jure se-

Obsidio Trajecti ad Mosam.

Batavi hostes vincunt.

A. 1672. Christi ad 1688. cerunt *Batavi*. Sed mox collisis iterum a. d. 18. Kalendas *Sextiles* classibus, *Batavi*, sine controversia tum quidem pulchram sibi victoriam pepererunt. Nec mora; reparant classem valde laceram *Angli*, immittunt in mare, confligunt denuo a. d. 13. Kalendas *Septembris*, sed & denuo victi discesserunt. Ita cœpit in melius mutari res *Batava* magnis passibus. At *Gallicus* in *Germania* sub *Turennio* exercitus, occupata *Alsatia*, *Franconiam* ferro & igne pervastavit; quare Imperator, icto cum variis Principibus fœdere, ut hostibus resisteret, exercitum misit, sed qui hoc anno nihilum gessit, nisi quod eo jam exeunte *Batavis* junctus oppugnationem *Bonnæ* reddiderit expeditiorem. Aderant tum cum suis quoque copiis *Hispani*, qui per idem tempus & ipsi palam contra *Gallos* arma sumpserunt. Nutare insuper incipiebant Fœderati *Gallorum* *Anglus* ac *Episcopi Germanici*. Itaque metuens copiis suis, quæ *Batavicis* incubabant urbibus, cœpit illas sub finem anni hujus (1673.) relinquere, cum prius rapinis & tributis gravissimis exhausisset & munimenta quarundam disjecisset. Munitiora tamen *Geldriæ* & *Transisalaniæ* loca adusque anni sequentis mensem *Aprilem* retinuit.

Obsidio Bonnæ.

Galli Bataviam relinquunt.

Turbæ Polonicæ. Priusquam progrediamur, respicienda est *Polonia*, quę gravissimis turbis per hæc tempora fuit implicita. Archiepiscopus *Gnesensis* urgebat quam maxime, ut Rex se & regno abdicaret & uxore, atque hæc novo Regi eligendo nuberet. Id tamen per nobiles impeditum est, & Rex se utcumque tuebatur. Nec ab externo hoste interim quies erat; instabant enim grandi cum exercitu *Turcæ*, qui *Caminicia Podoliæ* occupata, *Poloniam* late populabantur. Quin ob intestinos tumultus, anno 1672. pacem cum *Turcis* Rex coactus fuerat facere, sibi regnoque suo inhonestissimam, quæ & idcirco constans minime fuit. Anno siquidem sequēti iterum ad arma est itum, & ipse Rex, lustrato exercitu, in *Turcas* ducebat,

A. 1672. Christi ad 1678.

bat, sed subito tanta vi morbi est correptus, ut exercitum debuerit relinquere. Haud levis suspicio fuit, datum ei à malevolis venenum, unde morbus originem traxerit, quem brevi mors secuta est, a d. 4. Eidus *Novembres*, vitæ 33 regni 5. seculi 73. anno. Postridie *Johannes Sobieskius*, summus belli præfectus, cum *Turcis* signa contulit, & de iis nobilissimam reportavit victoriam, quæ ipsi viam dein ad regnum munivit. Namque anno sequenti (1674.) a. d. 3. Kalendas *Junias* in locum *Michaelis* Rex electus est, regnoque per longum satis tempus summa cum gloria præfuit. Hoc anno autem *Turcas Ukrainam* vastantes repulit, & ex ea regione plane ejecit.

Michael Poloniæ Rex moritur. Pax Batavorum cum Anglis.

Sed ad *Batavos* revertendum est, quorum res quotidie, ut sic dicam, meliorem induebat faciem. *Angliæ* enim Rex, quia ex bello cum illis nil nisi clades sibi & civium suorum odia reportabat, maluit cum iis pacisci, relictis *Gallis*, factaque pax sub initium anni 1674. Secutus hoc exemplum Episcopus *Monasteriensis*, qui cum à *Gallis Bataviam* relinquentibus etiam se destitui videret, metuere sibi cœpit; atque ideo lubentissime ad pacis conditiones confugit, quæ mense *Aprili* anni hujus (1674.) coiit, quamque simul amplexus est Archiepiscopus *Coloniensis*. Ita tribus his hostibus liberati *Batavi*, accessione insuper Electoris *Brandenburgici* in fedus contra *Gallos* confirmati sunt. Scilicet invasione nupera in *Franconiam Galli Brandenburgicorum* ibi degentium terras quoque violaverant. Id ægre ferens Elector suas tum denique cum *Cesaris* & Imperii copiis conjunxit, præsertim cum hæ jam ad *Sinzhemium* & *Ladenburgum*, utrumque in *Palatinatu* situm, quem ferro & igne cum maxime vastabant hostes, haud satis æquo *Marte* pugnassent. Vel sic tamen à *Brisaci* oppugnatione rejecti *Germani*, ad *Ensishemium* etiam *Alsatię*, cedere *Turennio* debuerunt. In *Belgica* verò cùm

Monasteriensis.

Et Coloniensis.

A. 1671. Christi ad 1676. Prælium ad Senefsam.

Gallis a. d. 3 Eidus *Sextiles* cruentiſſimum ad *Seneſſiam*, *Brabantiæ* vicum, dubio fere *Marte* commiſſum eſt prælium, nocte demum interveniente diremptum. *Batavi* inde ad *Graviæ* obſidionem converſi, eam poſt operoſam ſatis oppugnationem tandem in ſuam redegerunt ditionem. Sed penſarunt ſatis hoc damnum *Galli*, ſubacto *Burgundiæ* Comitatu, & recepta in deditionem *Siciliâ*, quæ rebellis contra ſuum & *Hiſpanorum* Regem ultro cervices *Gallico* ſubmiſit jugo. Erexit etiam haud leviter eorum animos Rex *Sueciæ*. Is ſe induci ab illis erat paſſus, ut Electoris *Brandenburgici* terras invaderet, idque jam, ſed malis protecto avibus, faciebat. Nam cum ſub finem anni hujus (1674) *Marcam Brandenburgicam* intraſſet ejus exercitus, & ſecurè in ea, tanquam victor, ageret, abſentibus quippe ad *Rhenum* Electoris copiis, tum vero maximus hic heros haud paſſus ſe impune laceſſi, nec opinantibus hoſtibus ſubito ſupervenit, eoſque anno 1675. menſe *Junio* ad *Rattenaviam*, moxque graviori etiam clade ad *Febrbellinum* victos, præcipites *Marca* ſua exegit penitus. Nec ſua liberaſſe contentus, percuſſo cum *Danis* & *Luneburgicis* fœdere, victis undique inſtabat. Ipſe *Pomeraniam Sueci-cam* ſibi ſumebat domandam, inque illa, capta *Volgaſto*, victricia circumtulit arma. *Danus Viſmariam* cepit, *Luneburgicus* autem cum *Monaſterienſi* Epiſcopo, qui tunc hoſtis etiam *Galli* ſociorumque ejus erat, *Bremenſem* Ducatum infeſtis armis vexabant; Imperator præterea & *Batavi Suecis*. *Gallorum* partes jam dudum ſequentibus, bellum quoque denunciarunt. Illi interim ſimul in *Belgica Limburgum* ceperunt, & victos prius *Germanos* tota pene *Alſatia* ejecerunt; ſed repetito mox prælio, victoria penes hoſce viciſſim ſtetit, quum fortiſſimus *Gallorum* dux, *Turennius*, in ipſo conflictu fuiſſet cæſus. Inde *Auguſta Trevirorum* oppugnata, quam dum liberare ſtudet *Crequius*, victus fugatuſque ejus

Sueci à Brandenburgicis victi.

Galli à Germanis victi.

eſt

est exercitus. Ipse tamen in urbem perrupit, eam defensurus, sed resistere diu non valuit, quin a. d. 15. Kalendas *Octobres* & se & illam arbitrio victorum permitteret. Id fatum sequenti anno (1676.) subiit *Philippi castrum*. Sed in *Belgica Hispani* & *Batavi Trajectum ad Mosam* subigere non potuerunt, diutinam ejus urbis, pace demum recipiendæ, obsidionem solvere coacti. Feliciora Fœderatorum arma adversus *Suecos* fuere. *Brandenburgicus* pleraque *Pomeraniæ* occupavit; *Luneburgici*, ut alia taceam, *Stadam* longa satis oppugnatione domuerunt; *Dani* primo *Gothiam* insulam subegere, postea, juncta sibi *Batavorum* classe, *Sueciam* aggressi, eam idonea satis clade profligarunt, quam victoriam plerarumque *Scaniæ* urbium secuta est deditio. Inde *Decembri* mense etiam terrestri, sed ancipiti ad *Lundam* decertatum est prælio. Eodem anno cum *Gallis* in *Mediterraneo* mari conflixit *Batavorum* classis, cujus præfectus fortissimus ille *Ruterius*, globo tormenti ictus gloriosa istic morte occubuit. Sequenti vero anno (1677.) *Galli* arma sua feliciter satis in *Belgica* circumtulerunt, captis *Valentianis*, *Cameraco*, & aliis oppidis. In *Germania* vero *Crequius*, victis hostibus, sub finem anni *Friburgum*, *Brisgoviæ* oppidum, proditione præfecti in potestatem redegit. Sed *Rheinfeldam*, quam anno 1678. obsidebat, rejecto licet, qui obsessis volebat opem ferre, *Germanico* exercitu, occupare non potuit. At in *Belgica* hoc anno *Gandavum* & *Ipram* ad deditionem adegerunt. *Siciliam* tamen coacti penitus relinquere. Ceterum *Batavi* eodem anno pacem, de qua *Neomagii* agebatur, sibi cum *Gallis* confecerunt. Priusquam tamen illa promulgaretur, Princeps *Arausiacus Gallos*, nihil minus cogitantes, ex improviso prope *Montes Hanoniæ* adortus vicit, sed, superveniente pacis nuncio posita mox sunt arma. Secuti paulo post *Batavorum* exemplum *Hispani* eam quoque, relicto *Gallis Burgundico*

A. n. Tr. Christi ad 1688.

Dani classem Suecorum profligant.

Ruterii mors.

Pax Neomagensis.

A. 1672. Christi ad 1688.

Comitatu & quibusdam *Belgicis* urbibus, accesserunt; *Imperator* item & *Monasteriensis* Episcopus atque *Luneburgici*. Soli ergo restabant *Dani* & *Brandenburgici*, qui bellum hactenus feliciſſime continuaverant. Anno quippe 1677.

Brandenburgici res gestæ

Elector *Stettinum*, oppidum vulgo inexpugnabile habitum, ab *Luneburgicis* adjutus, arctiſſima obſidione cinxit, & poſt quintum menſem armis ſuis ſubmittere ſe coegit. Per idem tempus *Dani* depulsis ab *Christianstadii* in *Scania* oppugnatione *Suecis*, irrito & ipſi quidem ſucceſſu *Malmoam* tentarunt, quin mox prope *Coroniam*, in eadem inſula cum *Svecis* ancipiti *Marte* pugnarunt. At in *Norvegia*, fuſis ibi *Svecis*, *Babusianæ* præfecturæ oppida fere cuncta ſubegerunt. Nec mari quies. *Majo* jam menſe, *Danis* pro gloria, *Svecis* pro ſalute pugnantibus acerrimo prælio claſſes concurrerunt, donec tandem fortuna *Danorum* iterum prævaluit, fugatis maxima cum clade *Svecis*. Nec felicior prælii, menſe *Julio* repetiti, eventus, quin imò tot cladibus fracta adeo & debilitata eſt *Svecorum* res navalis, ut juſtam claſſem poſt id tempus vix unquam portubus ſuis emittere potuerint. Acceſſit *Danis* ad tot victoriarum palmas ſub finem anni expugnatio *Rugiæ* inſulæ auſpiciis ipſius Regis perpetrata. Et quanquam ſolertiſſimi *Konigsmarkii* ductu ſub initium anni ſequentis (1678.) eam *Sueci* recuperaverint, interceptis etiam 6000. *Danicorum* militum, cum omni apparatu bellico, vel ſic tamen haud ita diu poſt *Danis* iterum facile ceſſit, præſertim cum à *Brandenburgico* illi Electore adjuvarentur, qui hoc ipſo anno munitiſſimas urbes *Stralſondam* & *Griphswaldam*, atque ita univerſam *Pomeraniam* in poteſtatem ſuam redegit. Vindicaturi hæc damna *Sveci* ſub finem anni, duce *Hornio*, ex *Livonia* in *Boruſſiam Brandenburgicam* irruperunt, eamque infeſto igne & ferro populabantur. Sed invictus ille *Fredericus Guillelmus*, non obſtante nive aut glacie, imo, ut hoſti-

Et Daniæ Regis.

Sueci ex Pomerania exacti. Cæduntur in Boruſſia.

hostibus superveniret eo celerius, adjuvante, maxima eos clade prostratos *Borussia* pene prius ejecir, quam se advenire sensissent. A. 1672. Christi ad 1688.

Ceterum, dura res erat, quam postulabant *Sveci*, &, quorum precibus inducti arma ceperant, *Galli*, cuncta ut victores victis restituerent, atque ideo omni illi ope & modo reluctabantur. Sed *Gallis Cliviam*, *Mindam*, *Marcanum* Comitatum, itemque *Oldemburgicum* invadentibus, coacti sunt *Brandenburgicus* & paulo post *Danus* tanto sanguine laboreque parta dimittere, ac *Svecis* omnia reddere, pace tandem anno 1679. *Saxone* arbitro facta, quæ ita tunc toti orbi *Christiano*, sed infida tamen, obtigit. Inter *Danos* & *Suecos* ea etiam arctiore vinculo est confirmata Regis *Danici* sorore *Ulrica Eleonora Svecorum* Regi anno 1680. in conjugium data. Eodem anno defunctus est *Augustus Saxonicus*, Administrator Archiepiscopatus *Magdeburgensis*, cujus morte illa regio vi pacis *Vestphalicæ* ad Electorem *Brandenburgicum* devenit. *Pax facta cum Svecis & Gallis.*

Sequitur hæreticorum in *Hungaria* & *Gallia* insecutio. Fruebantur *Hugonoti*, ut dicebantur, in hoc regno vi *Nannetensis Edicti* religionis suæ libertate, sed quæ tamen labefactata jam variis erat modis. At cœpta hoc tempore gravior insecutio, ademptæ Reformatis scholæ, destructa templa, relegati concionatores, quin abrogatum tandem penitus, ut videbimus, *Nannetense* illud edictum. In *Hungaria* quoque ab longo jam tempore durius in Protestantes consultum fuerat; quamobrem arma illi tandem anno 1678. duce *Emerico TeKelio* Comite, corripuerunt. Itaque Imperator, ut animos *Hungarorum* rursus deliniret, concilium Procerum anno 1681. convocavit *Sempronii*, in quo de communi Republica ageretur, & causæ horum malorum tollerentur. Multa istic quidem iis promissa sunt, etiam in Religionis negotio, sed ne quid præstaretur, sedulo curaverunt Catholici. Protestantes ergo se Tur- *Persecutio Hugonotorum.* *Turba Hungarica.*

A. 1671. Christi ad 1698. *Pestilentia.* carum fidei commiserunt. Hinc ortum tandem gravissimum cum *Turcis* bellum, de quo agemus postea. Per idem tempus dira pestilentia ex *Hungaria* in *Austriam* delata, mox per *Bohemiam*, *Saxoniam*, & quæ circa sunt, sese explicuit, & multa hominum millia absumpsit.

In *Polonia* anno 1675. novus Rex *Johannes* III. nobilissimam de *Turcis* retulit victoriam, cæsis eorum aliquot millibus, quam alia etiam cumulavit, de *Tartaris* sub initium autumni anno sequente parta. Sic adacti ad pacem *Turca*, quæ paulo post coiit, *Polonis* sic satis decora.

Galli pacem turbant. Pax itaque per totum terrarum orbem florere incipiebat, sed obstabat Regis *Gallici* infinita dominandi libido quominus ea integra & inviolata perstaret. Instituerat is *Brissaci* & *Metis* Judicia, quæ, sub prætextu *Dependentiarum* & *Reunionis*, ut vocabant, multa *Alemanniæ* loca Regno & Regi *Galliæ* adjudicabant, cujus tum copiæ ea statim, neglecta pace publica, occupabant. Hinc multæ querelæ & turbæ, quibus componendis anno 1680. convenerunt *Germanici* & *Gallici* legati, sed dum de pace ab iis agebatur, *Galli* interim nihil pensi habentes, subito ingenti cum *Germaniæ* consternatione anno 1681. *Argentoratum*, amplissimam & liberam *Alsatiæ* ad *Rhenum* urbem occuparunt. Quocirca ad bellum denuo omnia vergebant, atque ad mutuam pacisque *Neomagensis* defensionem Imperator, *Hispanus*, *Svecus*, *Batavi*que fœdus inierunt. At *Galli*, nihil eo retardati, *Luxemburgum*, quod laxa hactenus obsidione clausum tenuerunt, obsederunt & infestis ignibus terruerunt, sequentique anno (1684) in suam redegerunt potestatem. *Induciæ cum Gallis.* Sed quia ob *Turcicum* bellum *Germani* sua arma in illos vertere non audebant, nec *Batavi* volebant illis bellum facere soli, sic ergo hi, cum pacem non possent, inducias vicennales anno eodem (1684.) *Gallos* inter & *Hispanos* *Germanos*que

que concil'arunt. Quia vero *Genuenses* suas naves *Hispanicæ* classi adjunxerant, irritatus ea re *Ludovicus* XIV. classem misit, quæ injectis ignibus eorum urbem gravissimis afflixit ruinis. Quin & jussi insuper Ducem suum cum quatuor Senatoribus in *Galliam* mittere, & per eos delicti veniam supplices petere, quod licet durum præstare Regi debuerunt, viribus ejus impares. A. 1672. Christi ad 1688.

Nunc ad *Turcicum* bellum, quod verbo supra attigimus, temporum nos successio ducit. Scilicet *TeKelius* & *Hungari*, excusso *Cæsaris* jugo, *Turcis* se submiserant, eorumque auxilio *Cassoviam* aliaque oppida anno 1682. ceperant. Hinc metus gravissimi belli Imperatoris animo obortus, qui ut id averteret, omnia sedulo apud *Turcas* tentavit. Sed illis fixum jam sedebat occasione uti. Quod ubi animadvertit Imperator, omnia egit & circumspexit, ut auxilia sibi compararet, & ita distraheret hostium vires. Proximus erat *Poloniæ* Rex, qui cum maxime bello contra *Turcas* erat implicitus. Accesserunt fœderi *Bavarus*, *Saxo*, *Luneburgici*, & *Veneti*. Neque diu cunctabantur *Turcæ*, quin anno 1683. collecto numerosissimo exercitu ex *Hungaria* in *Austriam* ingressi, & ipsam Imperatoris sedem *Viennam* adorti, arctissima eam obsidione cingebant. Sed illa constantissime acerrimos hostium insultus sustinuit, donec post toleratam duorum mensium & quod excurrit gravissimam oppugnationem adventarent auxilio ipse Rex *Poloniæ*, tum Electores *Bavarus* & *Saxo*, ac Dux *Lotharingiæ* cum exercitu *Cæsariano*, denique ab circulis *Germanicis* missæ ductu *Valdecensis* Principis copiæ. Hi, junctis castris animisque, pridie Eidus *Septembres* castra *Turcarum* aggressi ab obsidione eos ingenti cum clade rejecerunt & ex *Germania* exegerunt. Persequentes victoriam, mox eosdem in *Hungaria* ad oppidum *Barcanum* denuo

Turcicum bellum.

Viennæ obsidio.

A. 1672 Christi ad 1688. denuo superarunt, secutaque victoriam cum *Barcano* & *Novigrado Strigonii*, munitissimæ ad *Danubium* civitatis, deditio. Cœpto tam felicibus auspiciis bello Imperator, Rex *Poloniæ*, & *Veneta* Respublica, quod factum antea nunquam fuerat, arctissimum inter se fœdus ineunt adversus *Turcos*, quod vulgo *Lega sacra* nuncupatum. *Lega sacra.* Summus etiam Pontifex, quo magis Principes istos excitaret, laudabili exemplo magnas iis pecuniæ summas ad sustinenda belli onera submisit. Hinc Fœderati pro se quisque niti, ut partis de hoste laureis, legibus initi fæderis satisfacerent. Imperator, ut *Hungaros* à *Turcis* abduceret, anno 1684. promulgata amnestia, quam & complures receperunt, eos sibi conciliare studuit. Duce interim *Lothringo* in *Hungaria*, *Vicegradum*, *Vaciam*, & *Pestum* è regione *Budæ* subegit, ipsam tamen *Budam*, consumptis in irrita obsidione quatuor mensibus, multisque militibus amissis, expugnare non potuit. Similiter *Poloniæ* Rex, qui *Caminiciam Podoliæ* obsidebat, & ipse ab ea recessit. Feliciores *Veneti* fuere, qui *Leucadiam* insulam, vulgo *S. Mauræ* dictam, solitum piratarum receptaculum, in potestatem suam redegerunt, mox dein *Prevesam*, quod *Epiri* ad os *Ambracii* sinus oppidum est munitissimum.

Turbæ Holsaticæ Per idem tempus in Septentrione novas turbas ciebat Rex *Daniæ*. Simultates enim inter ipsum & *Holsatiæ* Principem eousque anno 1684 processerunt, ut hic fortunis omnibus exutus, per quinquennium suis sedibus extorris egerit. Sed tandem an. 1689 vi pactorum *Altenaviensium*, *Holsato* cuncta tamen cum summa potestate restituere debuit.

Mors Alphonsi Lusitani. Tandem etiam *Alphonsus* VI. *Lusitaniæ* quondam Rex, anno 1683 post 15. captivitatis annos ipsis Eidibus *Septembris* fatis cessit. Corpus ejus in *Lusitaniam* delatum est, regioque Mausoleo illatum. Ex eo tempore frater ejus *Petrus* II. qui hactenus *Principis Regentis* titulo usus fuerat, Regium nomen assumpsit. Vix mense post prioris

ris

ris mariti obitum exacto, secuta est eum *Portugalliæ* Regina, relicta unica filia, quæ & ipsa paucos post annos decessit. A. 1672. Christi ad 1688.

In *Hungaria* Imperator anno 1685. contra *Turcas* bellum feliciter continuabat, jamque *Neuhuselium* obsidebat; *Turcæ* igitur, ut eum inde averterent, *Strigonium* & ipsi oppugnarunt. Sed expugnato *Neuhuselio Turcas* ille à *Strigonio* facile, nec tamen sine illata clade, depulit. Postea *Esperiesium* aliæque urbes subactæ, sed & maximi nominis & operis Pons *Essekius* exustus. Per idem tempus *Veneti Peloponnesum* victricibus armis, qua lubebat, pervaserunt, redacta etiam in potestatem *Corona* urbe. At *Poloni Turcas Tartarosque* variis præliis fuderunt, sequentique an. 1686. percusso cum *Moscis* fœdere, *Valachiam* subegere, cæsis denuo, qui ejectum Principem restituere volebant, *Tartaris*. Eodem hoc anno *Veneti* in *Peloponneso* sibi subjicienda feliciter pergebant, captis, *Novarino*. *Methone*, & quæ præcipua erat, *Nauplia*, vulgo *Neapolis Romaniæ* dicta. Accessere an. 1687. *Naupactus*, *Corinthus*, *Athenæ*, & in *Dalmatia Novum Castelium*, aliaque. Nec interim in *Hungaria* cessabant *Cæsariani*, qui superiore anno *Budam*, infeliciter tentatam nuper, sub ipso *Turci* exercitus conspectu vi subegerunt. Inde ut alia prætermittam, *Segedinum* & *Quinque Ecclesias* expugnarunt. Hoc vero (1687.) victis ductu *Bavari* ad *Mohatzium* ingenti clade *Turcis*, *Claudiopolim*, *Essekium*, *Agriam* occuparunt. Procedente tam feliciter bello, & recuperata *Hungaria*, Imperator filium suum natu maximum, *Josephum*, successorem sibi dari & coronari curavit. At *Constantinopoli* alia longe rerum facies fuit. Infelicitas quippe temporum & tot accepta damna ipsi Sultano *Mahometi* IV. vel maxime adscribebantur, qui idcirco militari tumultu in carcerem detrusus est, substituto ejus in locum fratre *Solimanno* III.

Res gestæ contra Turcas.

Pugna ad Mohatzium.

Mahometi substituitur Solimannus III.

Ne gaudium hoc *Christianis* aut Imperatori so-

lidum

A. 1672. Christi ad 1688.

lidum esset & perpetuum, *Galli* culpa fuit, cum quo quidem factæ erant nuper induciæ in annos viginti, sed eas haud diu duraturas esse facile quivis perspiciebat. Commoda litibus occasio dabatur morte *Caroli Palatini* Electoris, qui an. 1685. fatis erat functus. Electoratus cum *Palatinatu* ad *Philippum Guillelmum Neoburgicum* redibat, cetera heres defuncti erat soror, fratri *Gallorum* Regis, *Aurelianensium* Duci nupta, cujus nomine tanta postulabantur, ut exsolvendis iis vix tota sufficeret regio. Omnem quidem dedit operam novus Elector, ut transigeret cum *Gallis*, sed irrita, ut sequenti capite videbimus, fuere cuncta.

Turbæ Palatinæ.

Edictum Nannetense sublatum.

Interim in *Gallia* Edictum tandem *Nannetense* an. 1685. penitus ab Rege est abolitum, & Protestantes sua sacra dimittere jussi. Verum, hi quum, si vis inferretur, quam impares ad resistendum essent, satis exploratum haberent, certatim diffugere incipiebant. Sed Rex solitudinem regni metuens, ne quis discederet, sub gravissima pœna prohibuit. Vel sic tamen multa hominum millia se subduxerunt, qui ab Protestantibus exteris excepti & adjuti sunt. Idem prope fatum per idem etiam tempus in *Anglia* Protestantium Religio metuebat. Regnabat in ea *Carolus* II. segnis Princeps, qui etiam sub finem vitæ omnem regni curã fratri suo *Jacobo* Principi *Eboracensi*, quem impense amabat, commiserat. Is vero jam dudum in exsilio ad Catholicorum partes transierat, iisque erat impense addictus. Itaque non sine causa Religioni suæ metuebant *Anglorum* Proceres, atque ideo acerrimas in Catholicos leges condebant, & ipsum *Eboracensem* à successione excludere parabant.

Carolo II. succedit Jacobus II.

Hæc causa fuit, quare *Carolus* II. dissolvere identidem gentis concilium debuerit, quippe quod cam in rem unice incumbebat. Rebus ita constitutis, sub initium anni 1685. exspiravit *Carolus* II. Quo facto, statim se *Londini* Regem publice renunciari curavit *Jacobus* II. id quod paulo post etiam in *Scotia*, *Hibernia*, & *Indicis* posses-

sio-

sionibus factum. At *Monmuthius* Princeps, *Caroli* II. filius, sed, ut ipse pater publice professus fuerat, nothus, legitimum se ferens, reluctabatur, quin, ut bellum excitaret, ipse cum *Argilio* Duce sedulo laborabat. Sed *Jacobus*, benigna omnia suis civibus pollicitus, eos ita delinivit, ut quiescerent, atque ideo *Monmutbius* facile superatus, imo prodente eum *Grajo*, etiam captus fuit, & paulo post *Londini* publice securi percussus. Idem fatum subiit *Argilius* in *Scotia*. Inde in conjuratos magno numero sævitum. Sublato competitore, *Jacobus*, ut primo statim regni sui anno ostenderet, quid agitaret animo, vetuit, ne horrendæ illius in Regem & parlamentum conjurationis, tempore *Jacobi* I. factæ & detectæ, oppressio celebraretur amplius. Idem sequenti anno, edixit in solenne festum, quo *Elizabetha*, quondam Reginæ memoria summa cum festivitate recolebatur. Ceterum conatibus Regis nihil magis obstabat, quàm *jusiurandum supremątus*, ut vocant, & *Leges Pœnales*, per quas ab omnibus publicis muneribus excludebantur Catholici. Abrogationem earum respuebant penitus Proceres. Itaque primo sibi potestatem Rex sumpsit solvere illos legibus & iurandi necessitate, atque ita eos passim publicis muneribus præfecit. Hinc infinitæ in regno turbæ, sed quæ in damnum Protestantium plerumque desinebant. Imo quo magis catholicis suis faveret, omnibus ab Ecclesia *Anglicana* dissentientibus liberrimum Religionis usum concessit. Sed & legatum anno 1687. *Romam* misit, qui se regnumque suum in clientelam Sedis Apostolicæ dederet. Ceterum in *Anglia* atque etiam in *Scotia* artibus agebat, quò facilius eas, sub jugum prius missas, deinceps domare posset. At in *Hibernia* vi & armis omnia palam agebantur, deiiciebantur muneribus plerique omnes Protestantes, eorumque in locum Catholici substituebantur. Quis exitus fuerit harum rerum, sequens declarabit caput.

A. 1672. Christi ad 1688.

Jacobus II. sestinere studet Catholicos.

CA-

A. 1688. Christi ad 1699.

CAPUT V.

De iis, quæ memoratu digna per orbem contigerunt ab anno 1688. *ad* 1699.

Bellum Turcicum.

FElicem *Cæsari* successum belli *Turcici* ad hoc usque tempus retulimus antea, nunc illud eadem felicitate propagatum porro videbimus. Ante triennium jam *Tekelii* munitissima arx, *Mongatsium*, cœperat obsideri, sed defendente eam fortiter istius uxore, hoc demum anno fame fatigata sese dedidit. Expugnatæ præterea, fusis prælio *Turcis*, *Alba Regalis* & *Græca*, ac *Petrovaradinum*. *Veneti* vero, oppugnata licet incassum *Chalcide*, quam nunc *Negroponte* vocant, *Kninum* tamen *Dalmatiæ* armis suis se submittere coegerunt.

Bellum Gallicum.

Ceterum nimis commodum *Gallo* videbatur hoc tempus quàm ut nihil in *Cæsarem* tentaret. Itaque, magno invasit *Germaniam* exercitu, & vix trium mensium spatio, quippe nullo resistente, *Heilbronnam*, *Maguntiacum*, *Philippiburgum*, *Spiram*, *Vormatiam*, ut alia taceam quamplurima, occupavit. Mortuus est præterea eodem tempore Archiepiscopus *Coloniensis*, cui succedere cum non posset *Furstenbergius*, Archiepiscopatum hunc *Gallo* tradidit, qui hoc pacto *Bonna*, *Rhenoberga*, *Cæsarisverda*, aliisque oppidis potitus est, magno dein labore & sanguine repetendis. Eodem tempore *Hispanis* & sub finem anni *Batavis* quoque bellum indixit, in gratiam scilicet Regis *Angliæ*, cujus conatibus hi obstituri videbantur, quod nihilominus fecerunt.

Turbæ Anglicæ.

Pergebat nempe Rex iste Religioni in suo regno mutandæ incumbere, & cum Episcopi aliquot illi resisterent, eos fremente licet multum & indignante universa *Anglia* in *Londinensem* Turrim compegit. Subierat per idem tempus ejus animum hæc cura, frustra se de reducenda in *Anglia* Catho-

tho-

tholica Religione laborare, nisi masculam haberet sobolem, quæ ipsi succederet, filiasque ejus priori ex conjugio natas, & Protestantium sacris addictas, a successione excluderet. Commodum accidit, ut quamvis eam ab longissimo jam tempore nullam genuisset, puerum tam opportuno sibi rerum articulo; ejus conjux pareret. Tum vero de expellendo cœperunt Rege *Angli* cogitare, & idonea eam in rem circumspicere auxilia. Nec defuit vel eorum precibus, vel etiam sibi & conjugi suæ *Guilielmus Arausiacus*, qui edicto tandem significavit, paratum se esse ad jus suum & leges ac Religionem *Anglorum* tuenda, eamque in rem prompta sibi esse *Batavorum* auxilia, qui & ipsi publice edicto suo id affirmarunt. Tum verò metuere sibi *Jacobus* impense cœpit, Procerum fidem imploravit, & cuncta in integrum se restituturum promisit. Sed quum fidem ejus suspectam Protestantes haberent pene omnes, certatim non urbes solum & regiones, sed & ipsi milites ad *Arausiacum*, qui sub initium *Novembris* in *Angliam* appulerat, transierunt. Quare, desperatis rebus, primum uxorem cum puero, quem *Valliæ* Principem dixerat, a. d. 5. Eidus *Decembres* in *Galliam* misit, quos ipse a. d. 4. Nonas *Januarias* anni 1689. piscatorio lembo, qui tot navium bellicarum paulo ante dominus fuerat, secutus est. Ejecto eo, statim *Arausiaco* & *Mariæ*, ejus conjugi à Proceribus delatum est regnum *Angliæ*, qui illud etiam receperunt, à Parlamento mox confirmati in ea dignitate, & paulo post coronati. *Anglorum* exemplum, secuta est etiam *Scotia*, recepto & solenniter ibi quoque renunciato Rege *Arausiaco*. Sed non tam commode in *Hibernia* res successit. Gubernaverat eam hactenus pro Rege Comes *Tyrconellus*, *Jacobo* II. carissimus, & acerrimus *Catholicarum* partium sectator. Ceterum quia Magistratus ferè omnes ab ipso constituti & magna incolarum pars erant Orthodoxi, hinc in fide

A. 1688. Christi ad 1699.

Valliæ Princeps.

Arausiacus Angliam petit.

Jacobus II. fugit in Galliam.

Turbæ Hibernicæ.

Jaco-

A. 1678. Christi ad 1699. *Jacobi* II. facilius & diutius potuit retineri, qui proin in eam cum copiis auxiliaribus ex *Gallia* eodem anno rediit, & vario *Marte* pugnavit primum. Sed adventante *Guillelmo* III. & Duce *Schombergio*, victi & repressi sunt *Galli Hibernique*. Sequenti anno, licet auxilia ipsi denuo submitteret *Ludovicus* XIV. & *Tourvillius Gallus Anglicæ Batavicæque* classi aliquantum damni intulisset, magnis tamen passibus in *Hibernia* retro labebatur *Jacobi* fortuna. Aucto namque *Danicis* subsidiis *Guillelmi* exercitu ad *Boynam* fluvium acerrimo concursum est prælio, & affecti tanta clade hostes, ut *Jacobus* & istic de rebus suis desperans, in *Galliam* denuo se receperit. Hinc *Guilielmo* prona fuerunt omnia, captæ sunt urbes, & anno 1691. adventantia subinde *Gallorum* auxilia deleta. Itaque *Galli*, quum jam occupatum tandem esset etiam præcipuum ipsorum receptaculum *Limericum*, sub finem anni, & cum iis aliquot incolarum Orthodoxorum millia *Hiberniam* relinquentes victori cesserunt.

Hibernia pacata.

Interim has clades illi in continenti satis ulti sunt. Occupaverant, ut vidimus, anno 1688. *Palatinatum* & vicina pleraque. In ea vero, cum tueri se non possent, adventante anno 1689. *Germanorum* exercitu, ferro & igne adeo sævieruntut vix vestigia florentissimarum urbium reliquerint. Inde ad liberandam ab his hostibus patriam conversi tandem *Germani*, *Rhenobergam*, *Cæsarisverdam*, *Maguntiacum*, & *Bonnam* receperunt, imo inferiore *Germania* eos prorsus exegerunt. Verum sequens annus (1690.) Fœderatis infelix valde exstitit. Nam *Valdecensis* Princeps ad *Floriacum*, *Namurcensis* Comitatus vicum, cum *Luxemburgico* Duce, qui *Gallicorum* armorum hoc tempore summus in *Belgica* erat præfectus, acie decernens, gravi clade affectus est; & *Sabaudiæ* Dux, qui fœderi contra *Gallos* accesserat, ab iisdem ad *Staffardiam* victus universam *Sabaudiam*

Pugna ad Floriacum.

diam

diam amisit. At *Badensis* Princeps, qui copias *Caesaris* ducebat anno 1689. in *Servia* quidem *Turcas* bis profligavit, & varias iis urbes isthic ademit, sed corruperunt hæc prospera anno sequenti cum *Hannoveranus* Princeps sub ipsum anni initium cum aliquot legionibus cæsus, tum etiam *Heuslerus*, victus & ipse cum copiis, quas ducebat, imo & captus. Hinc subactæ superiori anno in *Servia* urbes iterum amissæ, quin & *Alba Græca*, parte munitionum per incensum sive casu, sive per incendiarios, pulverem pyrium dejecta, in potestatem hostium rediit. Pensatum tamen quodammodo hoc damnum *Canischa* occupatione. Sed & *Veneti*, ne nimis alte animos tollerent *Turci*, obstiterunt, qui, victa prius hostium classe, *Malvasiam* sibi subjecerunt, atque istoc pacto universa tandem *Peloponneso* sunt potiti.

A. 1688. Christi ad 1699.

Infelicia cum Turcis prælia.

Ceterum Imperator, ut filio suo successionem in Imperium conciliaret, sub initium ann. 1690. Electores ad habenda Comitia convocavit, in quibus mox iste filius ejus, *Josephus*, Rex *Romanorum* est designatus, & a. d. 17. Kalendas *Februarias* coronatus.

Josephus Rex Romanorum electus.

Mortuus est a. d. 17. Kalendas *Octobres* anni 1689. *Julius Franciscus*, Dux *Saxo Lavenburgicus*, in quo gentis istius mascula proles omnino defecit. Hinc, ut solent, de hæreditate acerrimæ varios inter Principes lites sunt ortæ, nam, ut defuncti filias prætercam, & *Saxones*, & *Anhaltini*, & *Megalopolitani* successionem postulabant. Præcipui tamen omnium erant *Luneburgici*, qui illius hæreditatem ut patrimonium Majorum suorum repetebant, jura sua usque ab *Henrico Leone*, qui tempore *Frederici Barbarossæ* vixit, deducentes; quin facto ipso possessionem arripuerunt, & in ea se tuentur. Lis tamen cum maxime adhuc sub judice pendet.

Stirps Lavenburgica defecit.

Tandem etiam mense *Aprili* anni 1689. *Christina Suecorum* quondam Regina vivere desiit *Ro-*

Mors Christinæ.

A. 1688. Christi ad 1699 *mæ* ætatis 63. anno 35. postquam regno se abdicaverat. Secutus est paulo post Papa *Innocentius* XI. qui anno 1676. in locum *Clementis* X. fuerat suffectus. Successor illi datus *Alexander* VIII. sed qui post sedecim circiter Pontificatus sui menses anno 1691. & ipse diem obiit. Istius excepit vices *Innocentius* XII. ex *Neapolitana Pignatellorum* gente oriundus.

Pergebant in bello per idem tempus *Galli* satis feliciter. *Sabaudo* siquidem *Nicæam*, *Carmaniolam*, *Montemmelianum*, aliaque oppida ademerunt. In *Belgica* verò *Montes* per proditionem accepisse creduntur; equestri mox etiam prælio Prælium ad Leusam. ductu *Luxemburgici*, sed levi aut nullo cum fructu, ad *Leusam* in *Hannonia* victores. Ceterum quia Gubernatores *Belgicæ* identidem rem male gesserant, hinc *Carolus* II. in omnes vitæ dies ei præfecit *Maximilianum Emmanuelem*, Electorem *Bavaricum*, spectatæ fortitudinis Principem. Feliciora Imperatoris arma contra *Turcas* fuerunt. Namque reparato exercitu, cui *Ludovicus* Pugna ad Salankemen. *Badensis* præfectus erat, magno ardore ad *Salankemen* concursum est mense *Augusto*, sed *Turcæ* tandem, accepta ingenti clade, *Christianis* cedere debuerunt. Secutæ victoriam variæ istius tractus urbes, *Lippa*, *Viminiacum*, *Gradisca*. *Varadinum* vero cœptum obsideri, anni demum sequentis *Majo* exeunte subactum. Mortuus quoque a. d. 9 Kalendas *Julii* anno 1691. quarto, postquam ad Imperium pervenerat, *Turcarum* Sultanus *Solimannus* III. successorem habuit fratrem *Achmetem* II. Hic non solum in bello adversus *Christianos* infelix fuit, sed & præfectorum suorum in *Asia* defectione immane quantum vexatus. *Luxenburgicus* vero in *Belgica* anno 1692. primo *Namurcum*, inspectante frustra ingentibus cum copiis *Guilielmo Angliæ* Rege, subegit; dein Pugna ad Steenkerkam. prope *Steenker Kam*, *Hannoniæ* vicum, a. d. 13. Kalendas *Septembres* cum Federatis signa contulit, & victoria quidem potitus est, sed quam ingenti

ti suorum militum strage redimere debuit. Simile fuit, aut paulo felicius *Gallis* in *Germania* prælium, quod ad *Pforzheimium* Marchionatus *Badensis* oppidum est commissum. Sed & in *Italia Oneliam*, *Liguriæ*, sed *Sabaudici* juris portum, in potestatem redactam obtinuerunt, itidem *Galli*. At alibi hæc damna satis superque pensarunt Fœderati. Nam ut taceam rejectos per *Hassum Rheinfelsa* hostes, *Sabaudus* cum sociis, recepta *Eporedia*, impetum in *Provinciam* & *Delphinatum* fecit, captaque *Ebroduno* aliisque urbibus, regiones eas tributis exhausit: nam quæ negabant tributum oppida, in cineres sunt redacta. Ceterum, quia munitas istic urbes *Sabaudus* non tenebat, exercitum tandem ad sua reduxit integrum. His adde relatam de hostili classe victoriam, cujus pleræque tunc naves captæ aut submersæ, fractaque adeo est hac clade res navalis *Gallorum*, ut toto hoc bello deinceps justam classem adornare vix potuerint. Tantum etiam eadem *Gallorum* Regi terrorem incussit, ut ad tuenda littora Nobiles suos evocaverit, ne exscensionem facerent *Britanni Batavique*, quæ tamen hoc anno tentata non fuit. Memorabilis est hic ipse annus (1692.) nova dignitate, qua *Hannoveranus* Princeps ornatus est, quippe quem Imperator in Electorum adscivit collegium, sed cujus constitutioni plurimi *Germaniæ* Principes obnitebantur, effectumque est ea re, ut longissimo dein tempore ad Electorale suffragium non fuerit admissus.

A. 1688. Christi ad 1699.

Sabaudi irruptio in Galliam.

Gallicæ classis clades.

Novus Elector constitutus.

Galli vero clades superiori anno acceptas, hoc (1693.) satis feliciter rependerunt Fœderatis. Fusis enim hostibus, *Hojam*, &, quod jam priore anno infestis tentaverant ignibus, *Caroloregium* subegerunt. Eadem fortuna usi in *Catalaunia*, munitissimam istius tractus urbem, *Rosam*, ad deditionem adegerunt. Sed & *Sabaudos* eorumque socios pariter victos à *Pinarolii* oppugnatione rejecerunt. At in *Germania Heidelbergam*, sedem

A. 1688 Christi ad 1699. *Heidelberga direpta.*

olim *Palatinorum* elegantissimam, proditione præfecti *Heidersdolfii*, sed qui idcirco dignitate motus, cumque ignominia dimissus est, in potestatem redegerunt, ac furorem suum, quasi haud satis tristia eius documenta jam exstarent, omnibus in ea modis exseruerunt, adeo ut (nefas!) ne à mortuis quidem manus cohibuerint, erutis à furenti milite cadaveribus, & per plateas disjectis. Leve damnum erat præ tot victoriis, quod in *America* insula *Martinicia* acceperunt, deprædantibus eam sed mox iterum relinquentibus *Anglis*. Rex *Ludovicus* tamen, non obstantibus tot successibus, deficiente pecunia, præcipuo rerum gerendarum nervo, ne *Turcæ* pacem facerent, valde metuebat. Hinc anno 1694 bellum acriter quidem, nec tamen pari ubique felicitate continuavit. In *Catalaunia* quidem res satis prospere cessit. Victis enim ad *Sambrocam* fluvium, quem nunc *El Ter* vocant, *Hispanis*, primò *Palamus*, dein *Gerunda*, aliæque minores *Catalauniæ* urbes subactæ. At in *Belgica* ipse aliquam cladem passus, *Hojam* nuperrime captam Fœderatis iterum relinquere debuit. Quin etiam *Anglica* & *Batavica* classes, littora *Gallica* circumvectæ, præcipuos istic portus, *Deppam*, *Portum Gratiæ*, *Caletum*, *Fanum S. Maclovii*, aliosque, infestis ignibus pene absumpserunt, naves etiam mercatorum, & vel maximè annonam vehentes, magno numero interceperunt. In *Sabaudia* quidem Fœderati nec *Pinarolium* nec *Casale* hoc anno subigere potuerunt, incolæ tamen vallium *Alpinarum* militibus juncti palantes *Gallos* magno numero aut trucidarunt aut in captivitatem abduxerunt.

Gallicum Turcis fœdus

Nec *Turcarum* Sultanus felicior. Nam per *Cæsarianos* à *Petrovaradino* in *Sclavonia* non sine clade rejectus, *Juliam* quoque *Hungariæ* cedere iisdem debuit. Dein *Veneti Chion* insulam, sed quam post biennium amiserunt iterum, & in *Dalmatia Ciclutum*, aliaque munitissima propugna-

A. 1688. Christi ad 1699.

pugnacula, rejectis, qui amissam recuperatum venerant, hostibus, occuparunt. *Poloni* etiam hoc ipso anno nobilem de *Turcis Tartaris*que, qui *Caminiecio* subveniebant, victoriam retulerunt. Sub finem anni serenissima *Angliæ* Regina *Maria*, *Guillelmi* III. conjux, mortem obiit, magno sui desiderio civibus bonis relicto.

Maria Angliæ Regina obit.

Interea Imperator anno 1695. summum belli contra *Turcas* ducem constituit Electorem *Saxoniæ Fredericum Augustum*, fortissimum omnino Heroem, qui *Cæsariano* exercitui magnam copiarum suarum partem adjunxit. Impedire tamen ob loci iniquitatem non potuit, quo minus Comes *Veteranius* ad *Lugosium*, superiori *Hungariæ* oppidum edita prius fortissima pugna, & cæsis ingenti numero *Turcis* tandem succumberet. Inde *Lippam* hi ejusdem tractus urbem subegerunt, sed direptam iterum reliquerunt, eandemque mox fortunam urbs *Titula* experta est. At *Veneti* ad *Chion* insulam de illorum classe egregiam reportarunt victoriam. Hoc ipso quoque anno 1695. ineunte, fato suo functus *Turcarum* Sultanus *Achmetes* II. successorem nactus est *Mustapham* II. filium *Mahometis* IV. istius, quem solio dejectum & in carcerem, in quo superiori anno decessit, detrusum suprà vidimus.

Mors Achmetis II. cui succedit Mustapha II.

Ceterum expeditionis contra *Gallos* hoc anno sic satis felix eventus fuit. Namque *Sabaudus Casale* tandem armis suis dedere se subegit, & Fœderati in *Belgica*, inspectante licet vicissim ingenti hostium exercitu, *Namurcum*, quam urbem inexpugnabilem venditarant *Galli*, ad deditionem compulerunt. Iidem tamen hanc jacturam pensarunt utcunque, redacta in potestatem, proditione præfecti, *Flandriæ* urbe *Dixmunda*, & *Bruxellarum* per injectos ignes vastatione. Sed classis *Anglo-Batavica* ignibus ignes reposuit, dum varias denuo in *Galliæ* littore urbes flammis deformavit. Interim nonnulli in Anglia de oc-

Namurcum captum.

A 1688 Christi ad 1699 cidendo Gullielmo inierat consilium, sed detecta conjuratione in locum venationi simul & cædi destinatum milites missi, qui percussorum maximam partem ceperunt, reliquis, saluti suæ matura & præcipiti fuga consulentibus.

Sabaudus pacem facit cum Gallo. In *Sabaudia* tamen *Ludovico*, quod jam dudum meditatus fuerat, cessit ex sententia. Laboraverat diu jam in eo, ut *Sabaudum* à Fœderatis peculiari pace abstraheret, quod anno hoc (1696.) feliciter perfecit. Itaque honestissimas ei pacis conditiones concessit, secundum quas etiam filia illius natu major in matrimonium Duci *Burgundiæ*, Regis *Galliæ* nepoti, est data. Ceterum *Sabaudus*, ut quietem sibi à bello conciliaret, finem ejus in *Italia* quærebat, atque ideo *Hispani* simul & Imperatoris consensum flagitabat in perpetuas istic inducias. Sed cum illi cunctarentur, adjutus à *Gallis Valentiam* in *Mediolanensi* agro obsedit, atque ita consensum iis tandem expressit. At quas tentare voluerat in *Belgica* urbes, *Namurcum* & *Gandavum Villaregius*, qui *Luxemburgici* nuper demortui vices exceperat, de successu desperans, omittere debuit. Feliciores anno, qui sequebatur, (1697.) *Galli* fuerunt. Nam captum quidem in superiori *Germania* à *Badensi* Principe *Ebernburgum*, sed ipsi vicissim in *Belgica Athum*, & in *Catalaunia*, post cruentam tamen demum obsidionem, *Barcinonem* subegerunt. Quin & mari haud infelices fuerunt: nam interceptis quamplurimis hostium navibus, *Pointius* etiam, *Carthagine* nova in *America* potitus, ingentes inde divitias reportavit. Verum hæc damna à Fœderatis *Jamaicæ* insulæ direptione sic satis sunt pensata.

Pax Ryswicensis. Ceterum pacem quæsiverat ab aliquo jam tempore *Ludovicus* XIV. qua hoc ipso anno (1697.) *Rysvici* conclusa cum Fœderatis, omnia post pacem *Neomagensem* erepta restituit, excepta *Argentina*, sed pro qua *Friburgum* reddidit & *Brisacum*, quod jam inde à morte *Bernardi Vinariensis*

rienfis in poteftate *Gallorum* fuerat. *Guillelmum* quoque III. legitimum *Britannicarum* infularum Regem profeffus, *Jacobo* II. infuper nec clam nec palam auxilia fe fubminiftraturum promifit. Arbiter pacis Rex *Suecorum* erat, *Carolus* XI. fed qui, dum de pace agebatur, ipfis Nonis *Aprilibus* fatis conceffit. Filius ejus & fucceffor, fed minorennis adhuc, fub aviæ & Procerum quorundam tutela regnum fufcepit. Sed & nomine ejus, legati *Suecici* negotium pacis, ut arbitri, ad finem perduxere.

A. Christi 1688. ad 1699.

Mors Caroli XI

At in *Polonia* fuperiori jam anno a. d. 15 Kal. *Quinctil.* Rex *Johannes* IV *Sobieskius* fatalem horam obierat; poft quam de fucceffione acres continuo lites exortæ. Præcipui diadematis iftius Candidati erant *Contius* Princeps, ex regia *Gallorum* cognatione, & *Fridericus Auguftus Saxoniæ* Elector. Scindebatur hinc in partes *Polonia*, fed poft anni & quod excurrit interregnum, potioribus Procerum & Nobilium fuffragiis pofterior ad regnum vocatus eft, qui illud etiam confeftim adiit. Neque tamen adverfa factio fe fubmifit ftatim, fed evocato ex *Gallia Contio*, civile bellum excitatura videbatur. Appulit is quidem cum claffe ad *Gedanenfem* urbem fed exclufus ea, & effufa incaffum pecuniæ ingenti fumma domum fe mox recipere debuit, quo facto prævaluit facile *Saxonicus* Elector, qui exinde, *Auguftus* II. appellatus, variis ftatim turbis implicitum geffit regnum. Ceterum præfuerat is fuperiori anno (1696.) *Cæfariano* contra *Turcas* exercitui, quando *Temesvarium* quidem expugnare non potuit, hoftes tamen egregia, licet haud incruenta, victoria fuperavit. Poft ejus vero difceffum dux belli contra *Turcas* conftitutus eft *Eugenius Sabaudiæ* Princeps, qui varia virtutis & prudentiæ militaris fpecimina cum in *Sabaudia*, tum etiam in *Hungaria* jam ediderat. Nec defuit, ut fortitudinem oftenderet, occafio. Anno 1697. ipfe *Turcarum* Sultanus cum univerfis fere imperii fui

Mors Johannis IV Poloniæ Regis, ei successit Augustus II.

A. 1688. Christi ad 1699. viribus in *Hungariam* movebat. *Eugenius* igitur, quanta potuit celeritate hosti occurrit, ad *Zen-*
Pugna ad Zentham. *tham*, haud procul à *Tibisco* flumine, manus cum eo conferens, mense *Septembri*, nobilissimam reportavit victoriam, cæsis ingenti clade *Turcis*.

Per idem tempus *Mosci* quoque *Turcis* bellum intulerunt, & cœptam jam obsideri anno 1695. *Asovam*, munitissimam ad ostium fere *Tanais* urbem, sequenti ad deditionem compulerunt. Et cum dein anno 1697. *Tartaros* irruentes, prædæque magis quàm prælio intentos, magna cum clade rejecissent, sequenti *Precopensem* urbem obsederunt, accurrentesque ad auxilium *Tartaros* ac *Turcas* ingenti strage repulerunt.

Pax cum Turcis. Fracti tot malis *Turci* de pace & ipsi serio cogitarunt, quæ etiam *Carlovitii* anno 1699. ipsos inter & Imperatorem, tum *Polonos*, quibus *Caminiecium* restituere debuerunt, ac *Venetos* est sancita. Difficiles hi se præbebant primo, quia *Naupactum* reddere & castella quædam diruere jubebantur; sed ipsi quoque paulò post tamen in pacis leges consenserunt. At vero magis etiam cunctabantur *Mosci*, quin proin hoc quidem tempore cum *Turcis* inducias tantum in biennium fecerunt, quæ tamen anno 1700. in pacem sunt conversæ.

Per idem tempus Elector *Brandenburgicus* pecuniam, quam ipsi debebant *Poloni*, repetebat, cumque verbis nihil proficeret, armis eam extorquere constituit, redacta in potestatem *Elbinga*, *Borussiæ* urbe, sed quam, compositis mox litibus, *Polonis* reddidit.

Fasti emendati. Ceterum quia *Europam* turbabat valde diversus Fastorum usus, Orthodoxis *Gregorianam*, Protestantibus vero plerisque antiquam, seu *Julianam* computationem sequentibus, datum idcirco viris quibusdam in eo genere eruditionis illustribus id negotii, ut Fastos sedulo corrigerent, qui sic emendati dein à plerisque populis sunt recepti.

Eo-

Eodem tempore Magnus *Moscorum* Dux, *Petrus*, elegantioris quàm, pro indole gentis, ingenii Princeps, cives suos barbariei & inscitiæ, cui hactenus immersi penitus fuerant, eximere cupiens, contra consuetudinem fere istius populi anno 1697. iter in exteras suscepit oras, & per *Poloniam* in *Borussiam* veniens ab Electore *Brandenburgico* per aliquot hebdomadas magnificè exceptus est & cultus. Dein per *Germaniam* in *Bataviam* perrexit, & *Amstelodami* aliquamdiu substitit, ubi quò magis cives suos ad artes & præcipue ad navigationem excitaret, ipse exstruendis navibus operam dedit, multis quoque omnis generis artificibus, ut in *Moscoviam* migrarent, magna promittendo præmia, persuasit. Sed & bellicos omnis ordinis duces quamplurimos ad idem faciendum pellexit, qui indigenas milites in arte & disciplina militari exercerent, cujus sapientissimi instituti cum maxime uberrimos percipit fructus. Visa inde *Anglia*, *Viennam* regressus anno 1698. & ab Imperatore magnificè habitus est. Sed cum in *Italiam* iter meditaretur, audiit rebellionem domi contra se ab sororibus concitatam, quare subito in patriam recurrens, præsentia sua & suppliciorum severitate tumultum istum facile compescuit.

A 1682. Christi ad 1699. Iter Magni Moscorum Ducis.

CAPUT VI.

Continens historiam omnium populorum ab anno 1700. ad annum 1709.

PAcem universo quidem terrarum orbi restitutam superiori capite vidimus, sed annus hic 1700. gravissimorum deinde bellorum dedit initium. Prolusio fuit, & quasi præparatio quædam ad sequentia illud bellum, quod *Daniæ* Rex contra *Holsatiæ* Ducem movit. Erat iste *Fredericus* IV. qui patri *Christiano* V. anno superiore (1699.) a. d. 8. Kalendas *Septembres* denato, successces-

Bellum Dani cum Holsato.

A. 1700. Christi ad 1704. cesserat. Is pacta *Altenaviensia* aliter, quàm *Holsatiæ* Duci consultum erat, explicabat. Hinc lites & bellum, in quo quia ab *Holsatis* stabant *Luneburgici*, in horum terras subitò irruperunt *Dani* &, qui cum iis faciebant, *Saxones*, populabundi & prædas passim agentes; verum milites cum rusticis super-venientes & prædam receperunt, & in præcipitem hostes egerunt fugam. Ceterum Rex *Daniæ*, quia hinc cum classe *Angli* & *Batavi Balticum* mare invadebant, inde Rex *Sueciæ Carolus* XII. cum exercitu in ipsam penetrabat *Zelandiam Danicam*, atque etiam *Holsatiæ* Dux cum suis sociorumque copiis imminebat, coactus fuit pacem facere quæ a. d. 18. Kalendas *Septembres Traventhalii* sancita est.

Pax Traventhaliensis

Traxit ex hoc bello originem suam aliud multo acrius, quodque ad hunc usque diem etiamnum durat. Scilicet socius *Dani* fuerat *Augustus II. Poloniæ* Rex, qui, ut *Svecorum* vires distraheret, & simul, quod promiserat Reip. *Polonicæ*, ademptam olim recuperaret, *Livoniam* subitò invasit, subactisque aliquot arcibus, ipsum regionis caput *Rigam* gravi obsidione premebat. Accedebat etiam *Moscorum* Monarcha, qui munitissimam *Livoniæ* urbem *Narvam* ingenti cum exercitu circumsidebat. Sed non passus est à *Svecorum* Rex *Livonos* suos auxilium diu exspectare. Appulit ipse cum haud ita magno quidem, lectissimo tamen exercitu, &, rejecto à *Riga Augusto* II. sub finem *Novembris* munitissima *Moscorum* aggressus est castra, eosque, numero licet immane quantum superiores, ingenti tamen cum clade à *Narva* obsidione depulit.

Victi à Svecis Mosci.

Interim in Occidente haud vanus futuri belli timor erat ob adversam plerumque valetudinem Regis *Hispaniæ Caroli* II. improlis. Inhiabat *Ludovicus XIV.* tantis opibus. Itaque *Angli Batavique*, à *Gallis* ultro inducti, securitati publicæ divisione regnorum *Hispanicorum* sic satis caveri posse crediderunt. Ea ratione *Ludovicus XIV.*

Nea-

Neapolitanum & *Siciliæ* regnum cum *Lotharingia*, cujus Duci pro eo *Mediolanum* destinabatur, accepturus erat, reliqua ditionis *Hispanicæ* Imperatoris filio natu minori *Carolo* decernebantur. Sed recusabat ea Imperator, quin ipse Rex *Hispaniæ* ægerrimè ferebat, vivo sibi ab alienis heredes scribi. Dum hæc geruntur, Rex iste *Carolus* II. ipsis Kalendis *Novembris* anno 1700. ætatis 39. regni 36. ineunte, vitam cum morte commutavit relicto testamento, quo sororis suæ & Regis *Gallici* nepotem *Philippum*, Ducem *Andegavensem*, ex asse sibi heredem scripsit, quem etiam *Ludovicus* XIV. accepto hoc mortis nuncio, eam hereditatem adire jussit, neglecta, quam prius *Anglis* & *Batavis* ultro suaserat divisione. Ea res universum *Europæ* orbem ingenti consternatione perculit: quippe facile videbatur nunc fore *Gallo*, ut quam dudum meditatus fuerat, universam Monarchiam sibi compararet. Itaque nimias ejus vires retundere, & jus *Austriacæ* gentis asserere decreverunt cum Imperatore *Angli*, *Batavi*, & plerique *Germaniæ* Principes. Quia vero imparati erant, ideo arma statim quidem arripere tunc non potuerunt, sed aliquanto post demum ea, verum ingenti cum *Galliæ* malo, ceperunt. Ceterum finem vitæ hoc anno quoque a. d. 5. Kalendas *Octobris* invenit Apostolicæ Ecclesiæ caput *Innocentius* XII. cui suffragiis Cardinalium sublectus est *Clemens* XI. ex *Albanorum* familia.

A. 1700. Christi ad 1709.

Mors Caroli II.

Succedit Philippus V.

Initium seculi XVIII. novum *Europæ* Regem dedit *Fredericum*, Electorem hactenus *Brandenburgicum*, qui ab Imperatore Rex *Borussiæ*, *Vandaliæ*, & *Cassubiæ* renunciatus, a. d. 16. Kalendas *Februarias* *Regiomonti* cum serenissima thori socia est coronatus, quam dignitatem Romanus Pontifex, *Gallus*, *Hispanus*, aliique ratam non habuerunt.

Novum Borussiæ regnum.

Parabatur interim utrinque summa vi bellum, cujus primam vim sensit *Italia*. Nam, ut reliqua

Bellum in Italia.

A 1700. Christi ad 1709 regni *Hispanici*, sic *Mediolanum* quoque *Philippi* V. nomine occupaverant *Galli*. Pertraxerunt etiam iidem in partes suas cum *Sabaudum*, cujus filiam ille duxit uxorem, & qui summus militum præfectus in *Italia* est constitutus, tum quoque *Mantuanum* Ducem, qui omnibus Principatus sui munimentis *Gallorum* præsidia passus est imponi. Ergo Imperator lectissimum eo misit anno 1701. exercitum, cui summum ducem dedit fortissimum Heroem, *Eugenium Sabaudum*, qui *Spartam* istam ornavit abundè. Nam licet hostes eum *Italia* excludere omni opere laborarent, prohibere tamen non potuerunt, quin per invios montes, quasi alter *Hannibal*, irruperit, & ipsos retro recedere coegerit. Mox etiam a. d. 7. Eidus *Julias* ad *Carpum* in *Mutinensi* Principatu hostes aggressus vicit & castris exuit. Dux *Gallorum* isto in prælio fuit *Catinatus*, qui superiori contra *Sabaudum* bello rem egregiè gesserat, verum hac clade Regis gratia excidit ferè, certe substitutus in ejus locum *Villaregius*, qui haud ita diu post cum auxiliis in castra suorum pervenit. Is, ut maculam superioris cladis elueret, exercitum *Cæsarianum* in *Brixiano* agro prope vicum *Chiarum* summa vi adortus, magna suorum strage repellitur. Post hanc victoriam *Eugenius* varias urbes & castella *Mantuani* maximè agri sibi subjecit, minoribusque aliquot præliis victor, tandem digressis in hiberna hostibus, *Mantuam* laxa per hiemem obsidione cinxit.

Pugna ad Carpum.

Pugna ad Chiarum.

At *Belgicæ* urbibus, paratis necdum ad resistendum *Batavis*, *Galli* præsidia sua imposuerunt, & illorum milites, qui *Hispanorum* nomine & propriæ securitatis causa eas tenuerant hactenus, inde migrare jusserunt. Bellum tamen in sequentem dilatum est annum. Ceterum receperant ubique regni *Hispanici* provinciæ *Andegavensem*, nec ulli usquam, nisi soli *Neapolitani*, reluctabantur, qui, excitato tumultu, *Carolum*, Imperatoris filium, Regem renunciarunt.

Turba Neapolitana.

Sed

Sed quia auxilium iis ſubmittere necdum poterat Imperator, facili negotio à Prorege, Duce *Medinacælio*, in ordinem redacti ſunt, qui etiam multa tunc in eos ſeveritate detonuit. *A. 1700. Christi ad 1709.*

Haud levi interea conſternatione communi Fœderatorum cauſæ faventes perculit inopina mors *Guillelmi* III *Angliæ* Regis, qui, fatali Principibus caſu, cum equo collapſus, paulò poſt a. d. 14. Kalendas *Apriles* anni 1702. tranquillo fine ſolutus eſt. *Mors Guillelmi III.* Succeſſit ipſi in *Angliæ* regno *Anna Jacobi* II. altera filia, *Georgio* Principi *Daniæ* nupta, quæ ſceptrum gerit. *Succedit Anna.* Ceterum, quia nec ea prolem jam habet ullam, ut tamen ſpes omnis præcideretur Catholicis propiore gradu junctis, Procerum conſenſu & publica lege ſucceſſio decreta eſt *Sophiæ*, matri Electoris *Hannoverani* ejuſque hæredibus, quippe quæ avum habuit maternum *Jacobum* I. *Angliæ* Regem. Hujus enim filia *Elizabetha Frederici* V. *Palatini* & Regis *Bohemiæ* uxor fuit, ex quo matrimonio nata eſt hæc *Sophia*, ſola reliquis fratribus & ſororibus ſuperſtes. Quocirca *Anglicam* gentem vehementiſſime movit *Ludovicus* XIV. cum poſt mortem profugi *Jacobi*, quæ a. d. 16. Kalendas *Octobres* anni 1702. contigit, filium ejus, *Valliæ* hactenus Principem vulgo dictum, ſine populi ſuffragio *Britanniæ* Regem declaravit. *Mors Jacobi II.* Sed penſarunt ſatis hanc injuriam *Angli* inflictis *Gallo* multis cladibus, quas habebimus poſtea. Conjuraviſſe interim in *Cæſarem* jactabatur *Hungaricos* aliquot Proceres, quorum caput eſſet *Ragotzius*, atavis ortus *Tranſilvaniæ* Principibus; qui idcirco in carcerem datus eſt cum quibuſdam aliis *Hungaris*, quorum tamen aliqui plane innocentes deprehenſi, iterum dimiſſi ſunt. *Ragotzius captus evadit.* Inter hos fuit illuſtriſſimus *Syrmayus*, cujus poſtmodum fideli & diligenti opera in componendis *Hungariæ* turbis uſus eſt Imperator. Ipſe *Ragotzius*, corrupto centurione, qui eum cuſtodiebat, carcere elapſus

tam-

A. 1700 Christi ad 1709. tamdiu latuit, donec, adjutore *Berezinio* Comite, qui, & ipse inter conjuratos habitus, persequentium manus evaserat, *Hungariam* penè universam ad corripienda arma concitavit; qui tumultus ad hunc usque diem componi neutiquam potuit.

Ceterum *Sveci* hoc anno (1701.) bellum contra *Polonos* magna cum alacritate & felicitate continuarunt. *Riga* enim movens *Carolus* XII. *Polonos* & *Saxones* a. d. 7. Eidus *Sextiles* aggressus profligavit adeò, ut castris etiam exueret. Inde occupata jam *Curonia*, seu *Curlandia*, à gente *Sapiebarum*, quæ cum *Oginskiis* civile bellum in *Lithuania* gerebat, in auxilium vocatus, hos etiam penitus fermè debellavit. Ceterum *Polonos* pacem tunc orantes superbè rejecit, non concessurus eam, nisi dejecto Regi suo *Augusto* alium substituerent. Hinc multæ in isto regno turbæ, & quia *Polonorum* aliqui, ut mos est genti, ad *Svecum* transibant, ita factum, ut hic persequens anno 1702. victorias suas, & a. d. 4. Nonas *Sextiles* ad *Clissoviam* haud ita procul à *Cracovia* cum *Polonis* & *Saxonibus* denuo confligens, ingenti eos clade affecerit, ac secuta victoriam *Cracovia Sveco* sese dediderit. Stetit tamen eidem hæc victoria sat magno pretio; nam ut taceam magnum cecidisse militum numerum, affinis etiam Regis, Dux *Holsatiæ*, ipso in prælio fortissimè dimicans, occubuit.

Pugna ad Clissoviam.

Slippenbachius cæsus.

At *Mosci*, quorum *Magnus* Dux hoc ipso tempore cum *Augusto* II. arctissimam contra *Svecos* societatem inierat, ex fœdere subitam irruptionem in *Livoniam* facientes, *Slippenbachium*, *Svecorum* istic ducem multitudine sua oppresserunt potiùs, quàm vicerunt, licèt ille tamen cum quibusdam suorum ferro sibi viam & salutem invenerit. Sed iidem dein *Dorpatum* etiam tentantes, proficere nihil in eam hoc quidem tempore potuerunt, *Noteburgum* tamen *Ingriæ*, & alia quædam castella submittere se coegerunt.

Sed

A. 1700. Christi ad 1709.

Coloniensis Elector.

Sed ad *Gallicum* bellum revertimur, quod impeditius fecit *Coloniensis* Archiepiscopus, qui vano sub prætextu, quasi metueret sibi à *Palatino*, *Gallicas* copias, auxiliarium circuli *Burgundici* titulo larvatas, in terras suas immisit, & urbes earum præsidio firmavit. Itaque hostis una cum *Gallis* judicatus est, & *Batavi*, cum & ipsi & *Angli* quoque iisdem bellum indixissent, auxilio *Borussorum* aliorumque *Germaniæ* Principum Diœcesin *Coloniensem* invadentes sub initium anni 1702. *Cæsarisverdam* post difficilem satis obsidionem occuparunt. Frater *Coloniensis*, Elector *Bavariæ* & ipse quidem nutabat jam, ac fratrem suum, sed verbis hactenus defendebat, interim copias ingentes conscribens, sed erupit demum mense *Septembri* ejus quoque cum *Gallis* conspiratio, quando *Ulmam* & *Memmingam*, amplissimas & liberas Imperii civitates, subito oppressit. Antequam verò ista fierent, *Landavia* ab exercitu *Germanico* auspiciis & ductu ipsius *Romanorum* Regis obsessa est, & quam *nemini cessuram* portis superbè inscripserant *Galli*, ea, cum prius arx urbi imminens vi esset capta, victas *Cæsari* manus porrigere debuit. Haud ita diu post non procul ab *Hagenoa* cum *Gallis*, quos *Catinatus* ex *Italia* revocatus ducebat, acerrimo sed & ancipiti prælio pugnavit *Ludovicus Badensis*.

Cæsarisverda occupata.

Ulma & Memminga oppressa à Bavaro.

Landavia capta à Germanis.

Pugna prope Hagenoam.

In *Italia* maximus Heroum *Eugenius* sub initium hujus anni (1702.) pulcherrimum nec ulla unquam exstinguendum oblivione facinus edidit. Secure scilicet hibernis *Cremona* fruebatur *Villaregius*. At *Eugenius*, subito de nocte ad d. 4. Nonas *Februarii* ad istam urbem veniens, & per cloacam milites aliquot in eam immittens, porta potitus est, per quam irruens urbem ipsam cum toto præsidio procul dubio intercepisset, si *Vaudemontius* junior ad constitutum potuisset adesse, quod iste ob impeditius iter exsequi non valuit. Itaque contentus ea gloria fuit, irrupisse

Cremona ferè intercepta.

A. 1700. Christi ad 1709.

irrupiſſe ſe munitam in urbem, multis hoſtium millibus infeſſam, idque paucioribus longè copiis, & tamen ſummum hoſtium ducem, ipſum *Villaregium*, eduxiſſe inde captivum, ſuos denique incolumes reduxiſſe. At vero hoſti ea res tantum incuſſit terroris, ut varias mox urbes reliquerit. Et *Galliæ* Rex, cum quanto ſibi iſthic hoſte res eſſet, ſatis jam perſpiciens, quem cum eo compararet, hæſitabat valde, donec tandem *Vendocinum*, ſed ingentibus auctum copiis, in *Italiam* deſtinavit. Omnes hic ſtatim intendit nervos, ut rem deceſſoribus corruptam emendaret, & feliciter mox *Mantuam*, ad extrema ferme annonæ penuria redactam, copiis & alimentis in urbem immiſſis confirmavit. Hinc tres *Cæſarianorum* equitum legiones haud procul *Berſello* adortus cum 15000. ſuorum militum fudit quidem, ſed tamen *Viſcontius*, qui illis præerat, ferro ſibi & hoſtium ſtrage viam aperuit, qua cum pleriſque ſalvus evaſit. Haud ita diu poſt *Vendocinus* cum ingenti exercitu caſtris *Cæſarianorum* appropinquabat, quaſi ea aggreſſurus. Sed non expectavit eum fortiſſimus Princeps *Eugenius*, quippe qui ipſe, quanquam viribus impar, *Gallos* ad *Luzzaram* in *Mantuano* agro invaſit, & poſt cruentam pugnam loco tandem cedere coegit. Sed quia ob prævalentem hoſtium numerum effectus victoriæ nullus fuit, ideo & *Galli* ſuperiores in prælio ſibi partes vindicarunt.

Villaregius captus. — *Succedit Vendocinus.* — *Cæſarianos aliquot fundit.* — *Prælium ad Luzzaram.*

Claſſis Indica direpta.

Gravius fuit damnum, quod *Anglo-Batavica* claſſis *Gallicæ* inflixit. Tentaverat iſta, ſed incaſſum, *Gades*, jamque *Luſitaniæ* littora legebat reditura domum, quando claſſem hoſtilem, quæ divitias *Indicas* advexerat, ſimulque bellicam, quæ iſtam deduxerat, in *Vigum*, *Galliciæ* portum, appuliſſe cognovit. Itaque rei bene gerendæ occaſionem haud ſegniter ſibi elabi paſſa, hoſteſque in ipſo portu aggreſſa, perruptis clauſtris, partem navium corrupit, partem

Urbes multæ à Fœderatis captæ.

partem cum ingentibus divitiis captam abduxit. A. 1700. Christi ad 1709.
Nec in continenti eodem anno (1702.) *Batavi* cum sociis cunctanter lacertos movebant. Nam præter *Cæsarisverdam* nuper captam, & rejectos feliciter à *Neomagensi* urbe, *Athlonii* solertia & civium virtute, *Gallos*, *Venloam* quoque, *Ruremundam*, *Stephaniverdam*, & *Leodocum* è *Gallorum* faucibus eripuerunt: in quibus subigendis *Cobornii*, peritissimi Poliorcetæ, ars & dexteritas mirificè enituit. Secutæ proximo anno 1703. *Bonna*, *Trabachia*, *Hoja*, *Limburgum*, *Rhenoberga*, & *Geldra*. At in *Germania* & *Italia* haud ita lætus armorum successus fuit, turbante res Fœderatorum *Bavaro*. Equidem *Styrumius* Comes *Palatinatum* superiorem, captis aliquot urbibus, onerabat tributis, *Bavarus* contra *Sveviam*. Hic *Schlikium* etiam prope *Schardingam*, & ipsum *Styrumium* haud procul *Donaverda*, cruento licet prælio, fudit, ac *Neoburgum* intercepit. Quin *Galli*, capta prius *Kebla*, munitissimo è regione *Argentinæ* castro, ductore *Villarsio*, ad *Bavarum* perrumpere omnibus viribus contendebant; id quod etiam rejecti licet à vallo *Stolhonfiensi*, per *Hercynii* saltus reliquias, quæ *Silva nigra* isthic vocatur, feliciter perfecerunt. Tanto auctus subsidio *Bavarus* ingentia moliebatur, & tantum non universam suis subjugandam armis *Germaniam* animo percipiebat. Nec cunctantius rem aggressus, cum *Gallis* primum, qui *Italiam* obtinebant, castra jungere nitebatur, & idcirco, *Kuffsteinio* intercepto, *Tirolensem* Comitatum ad *Oenipontem* usque & ultra occupavit. Sed dum *Gallos Tridentum* moratur nequicquam oppugnatum, interim insurgunt in *Bavaros* rustici, qui ex montibus suis arbores saxaque demolientes & impunè hostibus insultantes, in tantas eos redegerunt angustias, ut, quo se verterent, vix haberent, ipseque Elector ægre periculum evaserit, retento tantum ex omnibus

Res gestæ Bavari.

Qui Tirolium invadit.

Sed cum clade ejicitur à rusticis.

A. 1700 Christi ad 1709. nibus quæ occupaverat, *Kufftein*io. Rustici mox hostem terris his egeisse non contenti, damna sua insuper resarcire cupiebant, atque ideo in ipsam irruperunt *Bavariam*, eamque ferro, igne, & rapinis depopulati sunt.

Qui Bavariam depopulantur.

At alibi *Bavarus* & *Gallus* arma felicius tractarunt. Nam ut *Ratisbonam*, *Augustam Vindelicorum*, *Campodunum*, *Passavium* denique ab illo captas urbes prætercam, *Gallus* quoque occupatam nuper *Landavium*, victis prius ad amnem *Spirensem*, qui ad auxilium accurrebant, *Germanis*, in suam redegit potestatem. In *Italia* etiam *Berselum*, *Mutinensis* agri munitissimam urbem cruenta tamen & diuturna obsidione demum victam occupavit. Sed *Starenbergium*, qui absente *Eugenio*, supremus *Cæsarianorum* dux erat, in castris suis adorientes, cum aliqua clade repelluntur:

Oppida varia à Bavaro & Gallo capta.

Berselum à Gallis captum.

Interim Rex *Lusitaniæ*, & *Sabaudicus* Princeps, missis *Gallis*, in Fœderatorum societatem venerunt. Isti id metuentes, *Sabaudi* milites in castris suis adhuc agentes, subito oppresserunt, & in custodiam dederunt. Hic contra, ut par pari referret, quos in terris suis deprehendere poterat *Gallos*, captivos invicem habuit, & ita hostem se eorum professus est. Hi ergo iram in eum ob id conceptam evomere parabant, sed quo minus id pro arbitrio suo facerent, operam sedulo dederunt Fœderati, qui *Sabaudo* cum antea jam tum præcipue sub fortissimo *Starenbergio* satis magna submiserunt auxilia. Sic vero etiam *Lusitaniæ* Rex ab nimium aucta *Gallorum* potentia sibi jam metuens, quasi ad corruptum cuncta incendium, conjunctis viribus restinguendum, accurrit & ipse, indicto *Gallis Hispanis*que bello. Accessit ad hæc mala *Ludovico* orta superiori anno ob gravissimas exactiones, & prohibitum Reformatæ Religionis usum in *Gebennæ* montibus seditio, quæ mox latius serpens magnam *Occitaniæ* partem invasit; & licet *Montrevellus*, ad comprimendam eam missus, severissime in captos animadver-

Sabaudus Gallos deserit.

Et Lusitaniæ Rex.

Turbæ Galliæ.

madverteret, victus tamen plerumque proficere nil potuit, nec nisi anno demum sequenti (1704.) pactione rebellantes ad obsequium reducti. *[A. 1700 Christi ad 1709.]*

Idem etiam malum *Hungariam* valde afflixit; *[Et Hungarica.]* quam *Ragotzius* Princeps universam fere suis partibus adjunxit, concitatis civibus ad arma, ut vexillis perperam inscripserat, *Pro Deo, Patria & Libertate* corripienda, & nequicquam cum *Eugenius*, tum alii duces in domandis iis operam sumserunt; immo verò confirmati etiam *Caroli* Comitis & aliorum ad ipsos defectione, eo illi processerunt audaciæ, ut ipsam *Austriam* & *Moraviam* excursionibus suis infestam habuerint. Nec exiguus erat metus, fore, ut *Turcæ* occasione hac in rem suam uterentur, & amissa superiori bello recuperare conarentur. Sed nolebant illi fœdus nuperum violare, neque adeo per civiles licebat turbas. Namque *Janitzarii* diutinam aulæ absentiam ægre ferentes agmine facto *Adrianopolim*, ubi agebat Sultanus, pergebant, solio eum dejecturi. Missi tunc contra illos ex aula rebellibus se junxerunt, & ita castris animisque junctis mox redierunt *Mustapha*, qui ab anno *[Mustaphæ dejectio, succedit Achmet. III.]* 1695. diadema gesserat, in carcerem compacto Imperium abrogantes, idque ejus fratri natu minori, *Achmeti* III. permittentes, qui & persoluto militi stipendio, confirmataque jurejurando *Carlovicensi* pace, lubens illud suscepit.

In *Polonia* felici armorum successu *Svecus* ubique fere fruebatur, intestinis turbis facilem *[Turbæ Polonicæ]* ei victoriam præbentibus. Cardinalis siquidem *Radziouskius*, Regni *Polonici* Primas, factionem sibi iam dudum comparaverat, atque hoc tempore Nobiles ad se *Varsoviam* evocavit, ut ibi de summa Republica ageretur. *Augustus* contra irritum pronunciavit eius edictum, & eosdem ad se *Mariaburgum* convocavit. Habitum quidem deinde ingentis concilium *Lublini*, ubi etiam plerique Proceres summa sua studia *Augusto* detulerunt, sed interim *Poloniam* impune

A. 1700. Christi ad 1709. Carolus XII Suecia Rex Poloniam impune pervagatur.

pergavabatur *Carolus* XII. & in *Lithuania* quidem per duces suos fudit *Oginskianos* & *Moscos*; at in *Masovia* ad *Poloscum* ipsis Kalendis *Maii Saxones* per se ipse profligavit penitus. Inde *Borussiam* versus tendens, *Posnam* urbem in itinere occupavit, tributisque exhausit. Idem dein fatum expertæ cum aliæ urbes, tum præcipue, sed post gravem demum & cruentissimam obsidionem, *Thorunum* in *Borussia*, *Gedanensibus* etiam ad solvendam grandem pecuniæ summam adactis. Soli *Mosci* fortunam *Svecorum* remorati, *Cronbiortum* illorum in *Finnia* ducem, gravi clade affecerunt.

Carolus III Rex Hispaniæ renunciatur.

Hoc ipso etiam anno 1703. Imperator filiusque ejus *Josephus* jus suum omne in *Hispanicam* Monarchiam transtulerunt in natu minorem filium, eumque sub nomine *Caroli III. Hispaniæ* Regem renunciarunt. Is ergo, ut regnum adiret, in viam sese dedit, & magnifice exceptus ubique, per *Germaniam*, in *Belgicam* venit, dein classe in *Britanniam* & *Lusitaniam* trajecit, inde postea in *Catalauniam*, ut videbimus, transfretaturus.

Bavarus Germaniam hactenus armis suis sic satis felicibus turbaverat, & magna cum maxime animo meditabatur. Quin actum de ea videbatur nisi contigissent sæculo huic maximi Heroes *Eugenius* & *Malborougius*. Itaque, ut viscera *Germaniæ* tandem aliquando ab hoste liberarentur accurrit in ejus auxilium fortissimus pariter & felicissimus iste *Anglorum* Dux, qui istic cum *Badensi* Principe, qui *Cæsarianos* ducebat, castra conjunxit. Prona hinc fuere omnia. Viam sibi vi faciunt, profligatis feliciter a. d. 6. Kalendas *Sextiles* in *Schelembergio* monte hostibus, captaque eodem tumultu *Donawerda*. Inde in ipsam *Bavariam* impetus factus, adactusque fuisset continuo ad accipiendam pacem *Bavarus*, nisi *Tallardus* cum flore & robore *Gallici* sanguinis in ejus auxilium advenisset. Hinc ille animos iterum in immensum tollere, nec detrectare amplius pugnam, cujus ei mox copiam quoque fecere

Eugenius & Malborougius in auxilium Germaniæ accurrunt

Bavari in Schellenbergio victi.

A. 1708. Christi ad 1709. Pugna ad Hochstettam.

cere Fœderati. Concurritur ergo ipsis Eidibus *Sextilibus* ad *Hochstettam* in *Neoburgico* tractu, ingentibus animis viribusque, & licet fortissime dimicaret hostis, prævaluit tamen Fœderatorum causa, affectique sunt hostes tanta clade, quanta, nostra certe memoria, nunquam antea contigerat. Nam, ut taceam, numerari cæsorum captivorumque, inter quos ipse fuit exercitus *Gallici* ductor *Tallardus*, ad 30000. ipse *Bavarus*, vix se persequentium manibus eripiens, omnia sua penitus relinquere, & in *Galliam* fa-

Bavarus in Galliam aufugit.

cessere debuit. Itaque victa tota *Bavaria* porrigebat manus, & victores arma inde rursus ultra *Rhenum* proferentes, *Landaviam*, præsente ipso *Romanorum* Rege *Josepho*, *Augustam Trevirorum*, *Trarbacbum*, aliasque urbes in potestatem redegerunt. Auxit gaudium classis *Anglo-Batavica*, quæ de hostibus haud procul *Malaca* in *Hispanico* littore, adulta jam æstate, insignem retulit victoriam. Ceterum *Angli Batavi*que in reditu subito *Columnam Herculis Europaam*, quam cum maxime *Gibraltarium* vocant, aggressi, paucarum horarum oppugnatione ad deditionem compulerunt, nec potuerunt eam dein *Hispani* ac *Galli*, licet terra marique omnibus premerent viribus, sibi iterum subjicere. *Lusitani* etiam, sociorum auxiliis adiuti, quæ occupaverant *Hispani*, cæso eorum duce *Ronquillo*, recuperarunt. At in *Italia* per majorem longe copiarum numerum prævaluere *Galli*, *Sabaudo*que *Vercellas* & *Segusionem* eripuerunt.

Pugna navalis prope Malacam.

Gibraltarium captum.

Ceterum *Malborougius* pretium liberatæ *Germania* tulit, dum ab Imperatore *Princeps Imperii Romano-Germanici* renunciatus, & *Mundelheimensi* Dynastia donatus fuit.

Mallorougius renunciatus Princeps.

Interim in *Polonia Carolus* XII. eo tandem rem perduxit, ut Comitia, quibus novus crearetur Rex, abdicato *Augusto*, haberentur. Sed &, licet pars Procerum ad ea convenerit tantum, & illi ipsi insuper diffiderent, electus tamen est com-

Stanislaus Rex Polonia electus.

 men-

A. 1700. Christi ad 1705.

mendatione maxime *Sveci*, *Posnanus Palatinus*, postea *Stanislaus* I. dictus; cum se interim *Augustus* utcunque tueretur. Nam lætis *Svecorum* successibus tristes immiscuit casus subinde fortuna, dum *Mosci* in *Livonia Dorpatum* & *Narvam* in potestatem suam redegerunt, mari etiam anno sequenti 1705. victores. Sed & in *Curlandia*, licet *Moscorum* aliquot millia fuerint cæsa, prævaluerunt tamen eorum partes. At vicissim anno 1706. *Rheinschildius*, *Svecorum* post ipsum Regem dux præcipuæ dignitatis, *Saxones Moscosque* ad *Fravenstadium* ipsis Eidibus *Februariis* gravi clade prostravit. Tandem *Carolus* XII. ipsam *Saxoniam* adulta jam æstate ingressus, pleraque ejus oppida occupavit. Quocirca debuit *Augustus* durissimas accipere pacis conditiones, quas ferebat *Sueciæ* Rex, & *Polonico* se abdicare regno. Priusquam tamen illa sanciretur, vicerat *Augustus Svecos* sub *Mardefeldo* ad *Kalischam*, quod tamen non impediit, quo minus pax in pago *Alt-Ranstadio* prorsus concluderetur.

Pugna ad Fravenstadium. Sueci Saxoniam invadunt.

Prælium ad Kalischam.

Catalaunia Carolo III. sese subjicit.

Sed redeundum est ad bellum Fœderatorum cum *Gallis*. Expetebant *Catalauni* Carolum III. sibi Regem, atque ideo in *Philippum* V. arma sumserunt. Nec destituerunt eos vel Fœderati, vel, cujus potissimum causa agitur, ipse *Carolus* III. qui cum classe *Anglo-Batavica Olissipone* profectus in *Hispaniam* appulit, & *Barcinonem* a. d. 6. Nonas *Octobris* sibi subjecit. Hinc illi universa ferme *Catalaunia*, & magna etiam *Arragoniæ Valentiæ*que pars se magno cum gaudio submisit. At in *Belgica Galli*, & *Bavarus*, qui istam *Philippi* V. nomine gubernabat, *Hoiam*, & *Leodium*, dum ad *Mosellam* aberat *Malboroughius*, in ipsa *Galliæ* viscera aditum quærens, subito occuparunt. At iste redux ex *Germania* facile eas recuperavit, & mox munitiones etiam hostium in *Brabantia* superavit. In *Germania Ludovicus Badensis* quoque munimentis suis hostes ejecit, ac

Hoia & Leodium occupata a Gallis, & mox recuperata.

Ha-

Hagenoam in eas redegit angustias, ut præsidiarii eam tacite noctu deseruerint. A. 1700. Christi a 1709.

In *Italia* tamen adhuc superiores erant *Galli* sed quod sat magno illis pretio stetit. Supremum istic in milites ducatum gerebat, cum fratre *Vendocinus*, qui *Verucam*, *Astensis* Comitatus munitissimam urbem, cunctis obsedit viribus etiam per hiemem. Sed præfectus urbis mira ipsi restitit fortitudine, adeo ut ea sexto demum mense potitus, victo quam victori fuerit similior. Eandem tamen quam *Veruca* sortem cùm aliæ subierunt urbes tum etiam *Monsmelianus*, qui, cætera inexpugnabilis, fame vix post biennium expugnatus. Quinimo parabant jam *Galli* obsidere ipsam *Taurinorum Augustam* aut certe injectis ignibus *Vulcano* consecrare. At *Eugenius* ut id impediret recta in *Vendocinum* movit, & cum eo, numero licet militum superiore, ad *Cassanum* a. d. 19. Kalendas *Septembres* conflixit pari fere *Marte*. Vel sic tamen iste ab *Eugenii* virtute sibi impense metuens, *Fevilladum*, qui dictam urbem oppugnaturus erat, plures sibi copias submittere jussit. Ita vero quod destinaverat exsequi non potuit; *Eugenius* contra, quod sibi proposuerat, perfecit. Ceterum turbavit valde domum *Cæsaream* mors Imperatoris *Leopoldi*, qui hydrope confectus a. d. 3. Nonas *Maii* obiit, vitæ quidem 65. Imperii autem 47.

Obsidio & expugnatio Verucæ. *Monsmelianus fame expugnatus.* *Pugna ad Cassanum.*

Tandem anno 1706. *Eugenius* in *Italia Gallos* penitus debellavit, qua re eo majorem sibi peperit laudem & gloriam, quia illo ipso tempore ad summum fortunæ fastigium *Galli* isthic res suas perduxerant. Ad extremas redactus jam erat angustias Dux *Sabaudiæ*, & præter *Augustam Taurinorum* vix quicquam ei supererat amplius. Sed & hanc *Galli*, quia vel sic ille ad multas eorum pollicitationes surdas præbebat constanter aures, hoc anno sibi subiicere statuerunt. Itaque *Angli Batavi*que justam constantiæ *Sabaudi* rationem esse habendam censuerunt, eumque in

Mors Imperatoris Leopoldi

A. 1700. Christi ad 1709. finem *Eugenium* armis nummisque instruxerunt abunde, ut succurrere illi posset. Interim aliud accedebat malum. *Vendocinus* enim, priusquam in castra veniret *Eugenius*, collectis subito majoribus multo copiis, *Reventlaum*, qui tunc *Germanicis* præerat militibus, aggressus est, & vicit. Sed accurrens opportune *Eugenius* virtute sua res utcunque restituit. Interim *Fevilladus* demandatam sibi *Augustæ Taurinorum* obsidionem alacriter cœperat; sed sumittebat identidem urbi novas copias & commeatum *Sabaudus*. Verum etiam illud impedivere tandem *Galli*. Ceterum, qui defendebat urbem, Comes *Thaunius* fortissime tamen restitit, donec ad liberandam accurrere posset *Eugenius*. Is vero, ut id efficeret, nec opinantibus stupentibusque *Gallis*, quibus tunc *Aurelianensis* præerat, *Vendocino* in *Belgicam* evocato ipsis Nonis *Quintilibus Athesim*, & dein *Padum* trajecit, per hostium terras incolumem traduxit exercitum, ipsisque Kalendis *Septembribus* cum *Sabaudo* castra conjunxit. Inde a. d. 7. Eidus *Septembris Aurelianensem* & *Fevilladum* aggressus, tantam reportavit victoriam, ut illi cum reliquiis exercitus trans *Alpes* in *Galliam* abire debuerint, relictis omnibus impedimentis, tormentis & apparatu bellico. Secutæ victoriam innumeræ urbes, & ut verbo absolvam, universa ferme, ut vocant, *Longobardia*, exceptis paucissimis urbibus, quas *Medavius* Comes tuebatur, victas victoribus ultro manus dedit. Quin & *Ludovicus* XIV. satis perspiciens, se res suas isthic nullo pacto posse restituere, descendit tandem ad conditiones, quibus concessit Imperatori omnia, quæ in superiori *Italia* etiamnum tenebat, sed vicissim pactus, ut copiis suis liber in *Galliam* permitteretur abitus; id quod anni sequentis (1707.) *Martio* mense est factum.

Reventlaus victus.

Augusta Taurinorum obsessa.

Sed ab Eugenio liberata.

Et Galli tota Italia pulsi.

At in *Belgica* anno isto, in quo versamur (1706.) haud minus gloriosam de iisdem hostibus vi-

Pugna ad Ramillacum.

victoriam retulere Fœderati, qui ad *Ramilliacum Brabantiæ* eos sub *Villaregio* & *Bavaro* a. d. 10. Kalendas *Junias*, ipso *Pentecostes* festo ingenti clade profligaverunt, adeo ut præcipiti fuga se proripientes universam *Brabantiam* & magnam *Flandriæ* partem victoris arbitrio permiserint. Inde *Ostenda*, quæ ante seculum & quod excurrit vix quarto anno *Hispanis* cesserat, post paucissimos obsidionis dies capta est. Subiere mox eandem sortem urbes munitissimæ *Teneramunda*, *Athum*, *Menena*. Nec segniùs in *Hispania* res gesta. Parabat istic *Philippus* V. competitorem suum ex *Hispania* iterum ejicere, ideoque suo ipsius ductu *Barcinonem* obsidebat, quod ut feliciùs procederet, *Galli* cum classe aderant, qui urbem mari premebant. Jamque ad ultima fere redacta erat ea civitas, quum commodùm appellebat Fœderatorum classis, cujus adventus admonita *Gallica* pridie jam recesserat. Hinc confirmati civium pariter & militum jam vacillantes animi, è contrario *Galli* tanta consternatione perculsi, ut ante diem 4. Eidus *Maias* de nocte urbis obsidionem reliquerint, & *Philippus* vix exercitum reduxerit. Sed ad *Rhenum* haud satis prosper belli successus *Germanis* fuit, *Gallis* numero multum prævalentibus, ideoque *Villarsius*, qui hos ducebat, istos à munimento *Ludoviciano*, quod per hiemem fame presserant, recedere coegit, ipse verò *Drusenheimium* & *Hagenoam*, adempta nuper oppida, recuperavit. Majora molientem nuncius *Brabantinæ* cladis inhibuit, namque per auxilia eo missa debilitatus adeo ipsius est exercitus, ut sua servasse contentus alieno abstinuerit.

A. 1700. Christi ad 1709.

Ostenda & Menena capta.

Barcino à Philippo V. obsessa.

Sed mox relicta.

Sub finem anni hujus (1706.) mortalitatem explevit *Petrus II. Lusitaniæ* Rex, anno 38. postquam abdicato fratre, regno præesse cœperat, vitæ 58. Successit ei filius *Joannes* V. qui in Fœderatorum societate perstat, matrimonio etiam cum Imperatoris sorore inito, istis partibus adstrictus.

Petrus Rex Lusitaniæ obiit.

In

A. 1700 Christi ad 1709

Magna Britannia.

In *Britannia* per idem tempus ſereniſſima *Anna* tandem duo regna *Angliæ* & *Scotiæ* in unum *Magnæ Britanniæ* conjunxit, ſuperatis innumeris difficultatibus, atque ita iſtud negotium, publica lege in gentis concilio ſancitum, ad finem perduxit, in quo inde à *Jacobo* I. fruſtra deſudaverant ejus deceſſores.

Ceterum expeditiones bellicæ anni 1707. haud ſatis ex voto ceſſerunt Fœderatis. Nam quia *Galli* detrectabant in *Belgica* pugnam, & cunctabantur perpetuo, extractus eſt nihil agendo annus, quoniam nec caſtra hoſtium munitiſſima aggredi poterant Fœderati, nec urbis alicujus obſidionem tentare ob eoſdem veſtigiis continuo hæſuros.

Galli Sueviam pervagantur.

At in *Germania* numero *Galli* ſuperiores, eo in rem ſuam uſi ſunt, perruptiſque hoſtium munimentis univerſam *Sueviam*, duce *Villarſio*, pervagantes, ingentem iſti regioni pecuniæ vim extorſerunt, donec *Hannoveranus* Elector, provinciam *Ludovici Badenſis*, ineunte anno defuncti, ſuſcipiens, res reſtituit, atque illos per *Mercium* Comitem etiam clade affecit. Quia verò iidem *Italiam* ex pacto jam reliquerant, hinc *Sabaudus* arma ſua in *Galliam* ipſam convertit.

Obſidio Telonis Martii irrita.

Conſtituerant Fœderati ipſum navale *Gallorum Telonem Martium* occupare, & idcirco *Eugenius* & *Sabaudus* per *Provinciam* obſtantibus nequicquam hoſtibus, cum exercitu ad eam urbem perruperunt. Sed & aderant magna cum claſſe *Angli Batavi*que, mari eam oppugnaturi. Verùm, quia reſiſtebant fortiter obſeſſi, & deficiebat interim Fœderatis annona ac apparatus bellicus, accedebant etiam innumeræ hoſtium copiæ, debuerunt tandem canere receptui. Reduxit tamen *Eugenius* ſolerti cura & virtute incolumem per *Alpes* exercitum, mirante & vix credente factum terrarum orbe.

Segusio recuperata.

Sed nec impedire *Galli* tunc potuerunt, quo minus *Seguſionem*, munitiſſimam in radicibus *Alpium* urbem, & ab ſe nuper occupatam, recuperaret *Sabaudus*.

At

At infelicior etiam hujus anni expeditio Fœderatis in *Hispania* fuit. *Gallovidio* enim a. d. 7. Kalendas *Maij* ad *Almanzam* cum *Gallis* signa conferente, acerrimè quidem pugnatum est, sed cessit ille tandem loco, & in *Catalauniam* se subduxit, amissa exercitus magna parte. Redierunt tunc ad *Philippum* universa *Arragonia* & magna *Valentiæ* pars; quin *Ilerda* quoque in *Catalaunico* agro, sed post cruentissimam demum obsidionem, sese dedidit. *A. 1708. Christi ad 1709. Prælium ad Almanzam.*

Pensata tamen quodammodo sunt hæc damna in *Italia* *Neapolitani* regni occupatione. Exploratum satis erat, plerosque istius regni cives *Gallorum* dominationem ægriùs ferre, & nihil magis quàm mutationem circumspicere. Itaque fortissimus *Thaunius* per Pontificis agros exercitum eò duxit, ac festis plausibus exceptus ubique, & vel maximè in *Neapolitana* urbe, omnia ad obsequium prona reperit. Dux *Escalonius*, qui *Philippi* V. auspiciis regnum administraverat, *Cajetam* se contulit, sed, capta per vim ea urbe, ipse cum suis in potestatem hostium venit. *Neapolitani regni occupatio.*

Non cessavit interea *Ludovicus* XIV. omnem movere lapidem & cuncta tentare, unde rebus suis levamen aliquod sperare posset, & idcirco civile in *Britannia* bellum moliebatur. Credebat scilicet esse isthic quamplurimos, qui serenissimæ *Annæ* imperium inviti paterentur. Itaque classem qualemcumque adornavit, quæ cum *Jacobo* III. ineunte vere anni 1708. *Dunkerkam* movit, & versus *Scoticum* littus vela convertit, sed cum illuc pervenisset, contra quàm exspectaverat, nullos invenit rebus novandis incumbentes. Quieta è contrario erant isthic omnia, nec nutabat vel minimum Reginæ regnoque semel data fides. Sed & aderat mox classis *Britannica*, quæ hostem statim in fugam præcipitem compulit. Quin, ne quid illa in aliis *Scotiæ* partibus tentaret, ipsæ obstiterunt tempestates & pro- *Irrita Gallorum in Scotiam expeditio.*

A. 1700 Christi ad 1709.

procellæ, adeo ut vix in portum, unde venerat, redierit.

Gandavum & Brugæ occupata. Pugna ad Aldenardam.

Obsidio & expugnatio Insulæ.

In campum eodem anno prodierunt utrinque exercitus numerosissimi, qui dum castra sibi habebant opposita, accessit insuper à *Mosella* Fœderatis *Eugenius*, *Gallis* contra *Bervicius*. Ast interea temporis, subito belli furto hi *Gandavum* & *Brugas* occupaverant. Verum dedit ea res prælio, quod Fœderati vel maximè quærebant, commodam occasionem. Nam dum *Galli Aldenardam* quoque tentabant supervenit subito illorum exercitus, & hostilem, volentem nolentem, ad pugnam adegit, victumque mox in fugam conjecit, captis & occisis magno numero hostibus. Hinc *Insulanæ* urbis cœpta obsidio, cui vix parem annales referunt. Namque & obsessi fortissimè se defendebant, & exercitus *Gallicus*, ne Fœderatis vel annona vel rerum bellicarum copia submitteretur, omnibus modis & viribus impedire studuit. Verum repulso jam

La Mothius repulsus.

La Mothio, qui, *Gandavo* accurrens, commeatum, cum in castra Fœderatorum *Ostenda* duceretur, intercipere voluerat, coacti, & tandem obsessi ad deditionem, sed urbis tantum, a. d. 11. Kalendas *Novembres* factam. Restabat arx munitissima, sed quæ & ipsa *Eugenio* se submisit, quum Fœderati prius, superato *Scaldi*, *Bavarum* à *Bruxellis*, acerrimè ab ipso oppugnatis, sola adventus sui fama depulissent. Deinde obsessa *Gandavensis* urbs, quam *La Mothius* multis cum copiis defendebat. Verùm iste, quod tamen timebatur, victricia non diu remoratus est arma, sed salvum sibi pactus abitum, *Gandavum* & *Brugas* Fœderatis reddidit. In tempore sanè, vix enim in potestatem eorum redactæ erant istæ urbes, cum subito tantum frigus exortum est, quantum, ut de nostra taceam, vix patrum aut avorum etiam memoria contigit.

Obsidio & expugnatio Gandavi.

Dertosa capta.

Ceterum *Dertosam* quidem ceperunt hoc anno in *Catalaunia Galli* & *Hispani*. Sed pensata est

A. 1700. Christi ad 1709.

est satis superque hæc jactura occupatione *Sardiniæ* & *Minoris Balearium*, tam levi aut nullo dispendio, ut hanc quidem cum commodissimo *Magonis* portu veniens *Stanhophius* eodem fere momento ceperit.

Sardinia & Minor Balearium occupata.

Mortuus est sub finem anni a. d. 4. Eidus *Novembris* in *Britannia Georgius*, *Daniæ* Princeps, serenissimæ *Annæ* maritus, 56. vitæ anno.

Mors Georgii Dani.

In *Belgica* anno 1709. Fœderati *Tornacensem* urbem & arcem facile omnium isthic munitissimam subito obsidione cinxerunt, quæ ob immensam cuniculorum subterraneorum multitudinem cruenta satis fuit. Vel sic tamen urbs primum a. d. 4. Kalendas *Augusti*, arx verò sub initium *Septembris* deditionem facere, totumque præsidium arbitrio victorum se permittere debuit. Postea *Montium* in *Hannonia* decreta obsidio: sed priusquam illa inciperet, ventum est prope istam urbem a. d. 3. Eidus *Septemb.* ad pugnam, in qua supra fidem & exspectationem fortissimè dimicatum utrinque. Vicerunt tamen post acerrimam pugnam Fœderati, & hostes cedere suos in fines coegerunt. Impetrata victoria, *Montium* obsidio a. d. 7. Kalendas *Octobres* felicibus cœpit auspiciis, & redacta in potestatem urbe a. d. 10 Kalendas *Novembris*, finita.

Obsidio & expugnatio Tornaci.

Pugna prope Montes.

Obsidio & expugnatio Montium.

In *Germania* hoc anno *Hannoveranus* Elector *Mercium* Comitem misit, qui trajecto *Rheno*, hostilem agrum cum aliquot legionibus sub finem *Augusti* ingressus, terrore sui omnia isthic implevit. Sed mox à *Gallis*, vel duplo pluribus, ductu Comitis *Bourgii*, victus recessit. At in *Hispania* amissa quidem est post diuturnam obsidionem *Alona*, quam nunc *Alicantam* dicimus. *Starenbergius* tamen vel sic invadendæ *Arragoniæ* consilium cepit; itaque subito *Sicorim* transiit, & *Balaguerium* cum duabus, quæ præsidio erant, legionibus intercepit. Nec potuit inde postea depelli, licet ad nuncium gestæ rei accurrerit ipse

Mercius victus.

Alicanta amissa. Starenbergius Arragoniam invadit.

Phi-

A. 1700. Christi ad 1709. *Hungaria* eodem in statu perstat, dum æquo fere *Marte* bellum isthic continuatur. Actum equidem sæpissime de concordia & pace restituenda, sed ea hactenus reduci non potuit, irritæque fuerunt omnes de ea deliberationes. Nec armis etiam domari difficillimo hoc tempore potuit: nam licet sæpe à *Cæsarianis* fusi dicantur *Hungari*, tuentur tamen se, & in gerendo acriter bello adhuc perseverant.

Res Hungaricæ.

CAPUT VII.

Quæ, variis in locis, ab anno 1710. *ad* 1719. *memoria digna, contigerunt.*

HOc anno 1710. de pace, inter Galliæ Hispaniæque Reges & Fœderatos, agi cœpit, habito, in hunc finem, apud Gertruydenbergam in Hollandia, Legatorum congressu, qui tamen successu caruit; Itaque continuatum est bellum vario successu. In Belgica, (1) Duacum à Fœderatis expugnatum est, tum Bethunia (2) aliaque minoris momenti oppida quædam capta sunt. In Hispania Augusto mense, Starembergius illustrem ad (3) Cæsaraugustam victoriam reportavit, ex qua maxima regni parte potitus est, Philippo versus Pyrenæos pulso: at 5. id. Decem. capto ad Brihuegam Stanhopio, cum Anglis suis, die sequenti Starembergius ad Villaviciosam à Philippi V. copiis fusus est; sicque Philippi ferè perditæ res brevi sunt restitutæ. In septentrione Moschi suecorum regis absentia utentes Rigam obsident & expugnant.

1 Douay
2 Bethun.
3 Sarragosse

1711 Anno sequenti à Noaillio, Gallici exercitus Duce expugnata est in Catalaunia (4) Gerunda & à Fœderatis in Belgio (5) Bochanium. At præcipue duorum Principum funeribus illustris fuit hic annus. Ludovici nimirum Delphini. Ludovici XIV. filii unici, & Josephi I. Imperatoris, qui ambo, mense Aprili è vita migrarunt.

4 Girone
5 Bouchain

Jose-

Josepho sub anni finem successor in Comitiis Ele- A. 171 Christi
ctoralibus *Francofurti* datus est *Carolus* Frater hu- ad 17 9.
jus nominis VI.

Interea *Britanniæ* Regina, mutatis præcipuis eorum qui interius ejus consilium hucusque composuerant, & pro *Marlburgio*, Duci *Ormondio*, dato exercitus in *Belgio* ductu, apertiora pacis consilia cum *Galliarum* Rege agitare cæpit. Indicitur itaque initio anni 1712. (1) *Ultrajecti* le- 1712 1 Vtrecht
gatorum ad hoc conventus, nondum tamen interruptis belli expeditionibus ad Julium usque 2 l'Ecluse
mensem. Ideo sub Martii finem (2) *Slusa* à *Gal-* 3 Le
lis vi capitur, & ineunte Julio, *Eugenio* (3) Quesnoy
Quercetum in (4) *Hannonia* expugnat, & (5) 4 Lehainaut,
Landrecium obsidione cingit. At dum in obsidio- 5 Landrecy.
ne illa versatur *Ormondo* cum *Anglorum* exercitu reliquas *Fœderatorum* copias deserente illas ad (6) 6 Denain
Denaniam non procul *Bocbanio* in *Hanonia* fundit *Villarsius* a. d. IX. Cal. Augusti: Quam victoriam secuta est (7) *Fani S. Amandi*, & (8) 7 St. Amand.
Marchiana à Gallis expugnatio tum *Landreciana* 8 Mar-
obsidionis solutio; Pauloque post *Duacum*, chienne.
Quercetum, & *Bocbanium*, victricibus *Gallorum* armis cessere.

Mortuus erat initio anni, medio scil. Februario mense *Ludovicus* Delphinus, *Ludovici* XIV. Nepos, *Maria Adeleide Sabaudiæ* illius uxore paucis ante diebus similiter fato functa, & initio Martii sequentis ejusdem filius *Britanniæ* seu *Armoricæ* dux dictus obiit.

Sveci duce *Steinbokio* egregiam de *Danis* & *Saxonibus* victoriam apud *Gadebuschi* oppidum reportant die 20. Decemb.

Helvetiæ quoque turbata fuerat pax, hujus anni initio occasione incolarum (9) *Toggenburgii* 9 Toggenburg.
qui à Principe suo *Sangallesi* Abbate, se opprimi querentes ad *Helvetios* Calvinistas confugerant: Catholicis contra Abbatis partes suscipientibus, At quum Calvinistæ de hostibus victoriam ad *Vilmergam* reportassent, brevi resarcita est inter 1713.

A. 1700. Christi ad 1709. mendatione maxime *Sveci*, *Posnanus Palatinus*, postea *Stanislaus* I. dictus; cum se interim *Augustus* utcunque tueretur. Nam lætis *Svecorum* successibus tristes immiscuit casus subinde fortuna, dum *Mosci* in *Livonia Dorpatum* & *Narvam* in potestatem suam redegerunt, mari etiam anno sequenti 1705. victores. Sed & in *Curlandia*, licet *Moscorum* aliquot millia fuerint cæsa, prævaluerunt tamen eorum partes. At vicissim anno 1706. *Rheinschildius*, *Svecorum* post ipsum Regem dux præcipuæ dignitatis, *Saxones Moscos*-

Pugna ad Fravenstadium. Sueci Saxoniam invadunt. que ad *Fravenstadium* ipsis Eidibus *Februariis* gravi clade prostravit. Tandem *Carolus* XII. ipsam *Saxoniam* adulta jam æstate ingressus, pleraque ejus oppida occupavit. Quocirca debuit *Augustus* durissimas accipere pacis conditiones, quas ferebat *Suecia* Rex, & *Polonico* se abdicare regno. Priusquam tamen illa sanciretur, vicerat *Augustus Svecos* sub *Mardefeldo* ad *Kalischam*, quod tamen non impediit, quo minus pax in pago *Alt-Ranstadio* prorsus concluderetur.

Prelium ad Kalischam.

Catalaunia Carolo III. se subjicit. Sed redeundum est ad bellum Fœderatorum cum *Gallis*. Expetebant *Catalauni* Carolum III. sibi Regem, atque ideo in *Philippum* V. arma sumserunt. Nec destituerunt eos vel Fœderati, vel, cujus potissimum causa agitur, ipse *Carolus* III. qui cum classe *Anglo-Batavica Olissipone* profectus in *Hispaniam* appulit, & *Barcinonem* a. d. 6. Nonas *Octobris* sibi subjecit. Hinc illi universa ferme *Catalaunia*, & magna etiam *Arragoniæ Valentiæ*que pars se magno cum gaudio submisit. At in *Belgica Galli*, & *Bavarus*, qui istam *Philippi*

Hoia & Leodium capta a Gallis, & mox recuperata. V. nomine gubernabat, *Hoiam*, & *Leodium*, dum ad *Mosellam* aberat *Malboroughius*, in ipsa *Galliæ* viscera aditum quærens, subito occuparunt. At iste redux ex *Germania* facile eas recuperavit, & mox munitiones etiam hostium in *Brabantia* superavit. In *Germania Ludovicus Badensis* quoque munimentis suis hostes ejecit, ac

Ha-

Hagenoam in eas redegit angustias, ut præsidiarii eam tacite noctu deseruerint. A. 1700. Christi a 1707.

In *Italia* tamen adhuc superiores erant *Galli* sed quod sat magno illis pretio stetit. Supremum istic in milites ducatum gerebat, cum fratre *Vendocinus*, qui *Verucam*, *Astensis* Comitatus munitissimam urbem, cunctis obsedit viribus etiam per hiemem. Sed præfectus urbis mira ipsi restitit fortitudine, adeo ut ea sexto demum mense potitus, victo quam victori fuerit similior. Eandem tamen quam *Veruca* sortem cùm aliæ subiere- runt urbes tum etiam *Monsmelianus*, qui, cætera inexpugnabilis, fame vix post biennium expugnatus. Quinimo parabant jam *Galli* obsidere ipsam *Taurinorum Augustam* aut certe injectis ignibus *Vulcano* consecrare. At *Eugenius* ut id impediret recta in *Vendocinum* movit, & cum eo, numero licet militum superiore, ad *Cassanum* a. d. 19. Kalendas *Septembres* conflixit pari fere *Marte*. Vel sic tamen iste ab *Eugenii* virtute sibi impense metuens, *Fevilladum*, qui dictam urbem oppugnaturus erat, plures sibi copias submittere jussit. Ita vero quod destinaverat exsequi non potuit; *Eugenius* contra, quod sibi proposuerat, perfecit. Ceterum turbavit valde domum *Cæsaream* mors Imperatoris *Leopoldi*, qui hydrope confectus a. d. 3. Nonas *Maii* obiit, vitæ quidem 65. Imperii autem 47.

Obsidio & expugnatio Verucæ.

Monsmelianus fame expugnatus.

Pugna ad Cassanum.

Tandem anno 1706. *Eugenius* in *Italia Gallos* penitus debellavit, qua re eo majorem sibi peperit laudem & gloriam, quia illo ipso tempore ad summum fortunæ fastigium *Galli* isthic res suas perduxerant. Ad extremas redactus jam erat angustias Dux *Sabaudiæ*, & præter *Augustam Taurinorum* vix quicquam ei supererat amplius. Sed & hanc *Galli*, quia vel sic ille ad multas eorum pollicitationes surdas præbebat constanter aures, hoc anno sibi subiicere statuerunt. Itaque *Angli Batavi*que justam constantiæ *Sabaudi* rationem esse habendam censuerunt, eumque in

Mors Imperatoris Leopoldi.

A. 1700. Christi ad 1709. finem *Eugenium* armis nummisque instruxerunt abunde, ut succurrere illi posset. Interim aliud accedebat malum. *Vendocinus* enim, priusquam in castra veniret *Eugenius*, collectis subito majoribus multo copiis, *Reventlaum*, qui tunc *Germanicis* præerat militibus, aggressus est, & vicit. Sed accurrens opportune *Eugenius* virtute sua res utcunque restituit. Interim *Fevilladus* demandatam sibi *Augustæ Taurinorum* obsidionem alacriter cœperat; sed summittebat identidem urbi novas copias & commeatum *Sabaudus*. Verum etiam illud impedivere tandem *Galli*. Ceterum, qui defendebat urbem, Comes *Thaunius* fortissime tamen restitit, donec ad liberandam accurrere posset *Eugenius*. Is vero, ut id efficeret, nec opinantibus stupentibusque *Gallis*, quibus tunc *Aurelianensis* præerat, *Vendocino* in *Belgicam* evocato ipsis Nonis *Quintilibus Athesim*, & dein *Padum* trajecit, per hostium terras incolumem traduxit exercitum, ipsisque Kalendis *Septembribus* cum *Sabaudo* castra conjunxit. Inde a. d. 7. Eidus *Septembris Aurelianensem* & *Fevilladum* aggressus, tantam reportavit victoriam, ut illi cum reliquiis exercitus trans *Alpes* in *Galliam* abire debuerint, relictis omnibus impedimentis, tormentis & apparatu bellico. Secutæ victoriam innumeræ urbes, & ut verbo absolvam, universa ferme, ut vocant, *Longobardia*, exceptis paucissimis urbibus, quas *Medavius* Comes tuebatur, victas victoribus ultro manus dedit. Quin & *Ludovicus* XIV. satis perspiciens, se res suas isthic nullo pacto posse restituere, descendit tandem ad conditiones, quibus concessit Imperatori omnia, quæ in superiori *Italia* etiamnum tenebat, sed vicissim pactus, ut copiis suis liber in *Galliam* permitteretur abitus; id quod anni sequentis (1707.) *Martio* mense est factum.

Reventlaus victus.

Augusta Taurinorum obsessa.

Sed ab Eugenio liberata.

Et Galli tota Italia pulsi.

At in *Belgica* anno isto, in quo versamur (1706.) haud minus gloriosam de iisdem hostibus vi-

Pugna ad Ramillacum.

victoriam retulere Fœderati, qui ad *Ramillia-* A.1700. Chilfil
cum Brabantiæ eos ſub *Villaregio* & *Bavaro* a.d. ad 1709.
10. Kalendas *Junias*, ipſo *Pentecoſtes* feſto ingenti clade profligaverunt, adeo ut præcipiti fuga ſe proripientes univerſam *Brabantiam* & magnam *Flandriæ* partem victoris arbitrio permiſerint. *Oſtenda & Menena capta.*
Inde *Oſtenda*, quæ ante ſeculum & quod excurrit vix quarto anno *Hiſpanis* ceſſerat, poſt pauciſſimos obſidionis dies capta eſt. Subiere mox eandem ſortem urbes munitiſſimæ *Teneramunda*, *Athum*, *Menena*. Nec ſegniùs in *Hiſpania* res geſta. Parabat iſtic *Philippus* V. competitorem ſuum ex *Hiſpania* iterum ejicere, ideoque ſuo ipſius ductu *Barcinonem* obſidebat, quod ut feliciùs procederet, *Galli* cum claſſe aderant, qui urbem mari premebant. *Barcino à Philippo V. obſeſſa.* Jamque ad ultima fere redacta erat ea civitas, quum commodùm appellebat Fœderatorum claſſis, cujus adventus admonita *Gallica* pridie jam receſſerat. Hinc confirmati civium pariter & militum jam vacillantes animi, è contrario *Galli* tanta conſternatione perculſi, ut ante diem 4. Eidus *Maias* de nocte urbis obſidionem reliquerint, & *Philippus* vix exercitum reduxerit. *Sed mox relicta.* Sed ad *Rhenum* haud ſatis proſper belli ſucceſſus *Germanis* fuit, *Gallis* numero multum prævalentibus, ideoque *Villarſius*, qui hos ducebat, iſtos à munimento *Ludoviciano*, quod per hiemem fame preſſerant, recedere coegit, ipſe verò *Druſenheimium* & *Hagenoam*, adempta nuper oppida, recuperavit. Majora molientem nuncius *Brabantinæ* cladis inhibuit, namque per auxilia eo miſſa debilitatus adeo ipſius eſt exercitûs, ut ſua ſervaſſe contentus alieno abſtinuerit.

Sub finem anni hujus (1706.) mortalitatem explevit *Petrus II. Luſitaniæ* Rex, anno 38. poſtquam abdicato fratre, regno præeſſe cœperat, vitæ 58. *Petrus Rex Luſitaniæ obit.* Succeſſit ei filius *Joannes* V. qui in Fœderatorum ſocietate perſtat, matrimonio etiam cum Imperatoris ſorore inito, iſtis partibus adſtrictus.

In

A. 1700 Christi ad 1709 *Magna Britannia.* In *Britannia* per idem tempus sereniſſima *Anna* tandem duo regna *Angliæ* & *Scotiæ* in unum *Magnæ Britanniæ* conjunxit, ſuperatis innumeris difficultatibus, atque ita iſtud negotium, publica lege in gentis concilio ſancitum, ad finem perduxit, in quo inde à *Jacobo* I. fruſtra deſudaverant ejus deceſſores.

Ceterum expeditiones bellicæ anni 1707. haud ſatis ex voto ceſſerunt Fœderatis. Nam quia *Galli* detrectabant in *Belgica* pugnam, & cunctabantur perpetuo, extractus eſt nihil agendo annus, quoniam nec caſtra hoſtium munitiſſima aggredi poterant Fœderati, nec urbis alicujus obſidionem tentare ob eoſdem veſtigiis continuo hæſuros. *Galli Sueviam pervagantur.* At in *Germania* numero *Galli* ſuperiores, eo in rem ſuam uſi ſunt, perruptiſque hoſtium munimentis univerſam *Sueviam*, duce *Villarſio*, pervagantes, ingentem iſti regioni pecuniæ vim extorſerunt, donec *Hannoveranus* Elector, provinciam *Ludovici Badenſis*, incunte anno defuncti, ſuſcipiens, res reſtituit, atque illos per *Mercium* Comitem etiam clade affecit. Quia verò iidem *Italiam* ex pacto jam reliquerant, hinc *Sabaudus* arma ſua in *Galliam* ipſam convertit. *Obſidio Telonis Martii irrita.* Conſtituerant Fœderati ipſum navale *Gallorum Telonem Martium* occupare, & idcirco *Eugenius* & *Sabaudus* per *Provinciam* obſtantibus nequicquam hoſtibus, cum exercitu ad eam urbem perruperunt. Sed & aderant magna cum claſſe *Angli Batavi*que, mari eam oppugnaturi. Verùm, quia reſiſtebant fortiter obſeſſi, & deficiebat interim Fœderatis annona ac apparatus bellicus, accedebant etiam innumeræ hoſtium copiæ, debuerunt tandem canere receptui. Reduxit tamen *Eugenius* ſolerti cura & virtute incolumem per *Alpes* exercitum, mirante & vix credente factum terrarum orbe. *Seguſio recuperata.* Sed nec impedire *Galli* tunc potuerunt, quo minus *Seguſionem*, munitiſſimam in radicibus *Alpium* urbem, & ab ſe nuper occupatam, recuperaret *Sabaudus*.

At

At infelicior etiam hujus anni expeditio Fœderatis in *Hispania* fuit. *Gallovidio* enim a. d. 7. Kalendas *Maij* ad *Almanzam* cum *Gallis* signa conferente, acerrimè quidem pugnatum est, sed cessit ille tandem loco, & in *Catalauniam* se subduxit, amissa exercitus magna parte. Redierunt tunc ad *Philippum* universa *Arragonia* & magna *Valentiæ* pars; quin *Ilerda* quoque in *Catalaunico* agro, sed post cruentissimam demum obsidionem, sese dedidit. A. 1708. Christi ad 1709. *Prælium ad Almanzam.*

Pensata tamen quodammodo sunt hæc damna in *Italia* *Neapolitani* regni occupatione. Exploratum satis erat, plerosque istius regni cives *Gallorum* dominationem ægrius ferre, & nihil magis quàm mutationem circumspicere. Itaque fortissimus *Thaunius* per Pontificis agros exercitum eò duxit, ac festis plausibus exceptus ubique, & vel maximè in *Neapolitana* urbe, omnia ad obsequium prona reperit. Dux *Escalonius*, qui *Philippi* V. auspiciis regnum administraverat, *Cajetam* se contulit, sed, capta per vim ea urbe, ipse cum suis in potestatem hostium venit. *Neapolitani regni occupatio.*

Non cessavit interea *Ludovicus* XIV. omnem movere lapidem & cuncta tentare, unde rebus suis levamen aliquod sperare posset, & idcirco civile in *Britannia* bellum moliebatur. Credebat scilicet esse isthic quamplurimos, qui serenissimæ *Annæ* imperium inviti paterentur. Itaque classem qualemcumque adornavit, quæ cum *Jacobo* III. ineunte vere anni 1708. *Dunkerkam* movit, & versus *Scoticum* littus vela convertit, sed cum illuc pervenisset, contra quàm exspectaverat, nullos invenit rebus novandis incumbentes. Quieta è contrario erant isthic omnia, nec nutabat vel minimum Reginæ regnoque semel data fides. Sed & aderat mox classis *Britannica*, quæ hostem statim in fugam præcipitem compulit. Quin, ne quid illa in aliis *Scotiæ* partibus tentaret, ipsæ obstiterunt tempestates & pro- *Irrita Gallorum in Scotiam expeditio.*

A. 1700 Christi ad 1709. procellæ, adeo ut vix in portum, unde venerat, redierit.

In campum eodem anno prodierunt utrinque exercitus numerosissimi, qui dum castra sibi habebant opposita, accessit insuper à *Mosella* Fœderatis *Eugenius*, *Gallis* contra *Bervicius*. Ast interea temporis, subito belli furto hi *Gandavum* & *Brugas* occupaverant. Verum dedit ea res prælio, quod Fœderati vel maximè quærebant, commodam occasionem. Nam dum *Galli Aldenardam* quoque tentabant supervenit subito illorum exercitus, & hostilem, volentem nolentem, ad pugnam adegit, victumque mox in fugam conjecit, captis & occisis magno numero hostibus. Hinc *Insulana* urbis cœpta obsidio, cui vix parem annales referunt. Namque & obsessi fortissimè se defendebant, & exercitus *Gallicus*, ne Fœderatis vel annona vel rerum bellicarum copia submitteretur, omnibus modis & viribus impedire studuit. Verum repulso jam *La Mothio*, qui, *Gandavo* accurrens, commeatum, cum in castra Fœderatorum *Ostenda* duceretur, intercipere voluerat, coacti, & tandem obsessi ad deditionem, sed urbis tantum, a. d. 11. Kalendas *Novembres* factam. Restabat arx munitissima, sed quæ & ipsa *Eugenio* se submisit, quum Fœderati prius, superato *Scaldi*, *Bavarum* à *Bruxellis*, acerrimè ab ipso oppugnatis, sola adventus sui fama depulissent. Deinde obsessa *Gandavensis* urbs, quam *La Mothius* multis cum copiis defendebat. Verùm iste, quod tamen timebatur, victricia non diu remoratus est arma, sed salvum sibi pactus abitum, *Gandavum* & *Brugas* Fœderatis reddidit. In tempore sanè, vix enim in potestatem eorum redactæ erant istæ urbes, cum subito tantum frigus exortum est, quantum, ut de nostra taceam, vix patrum aut avorum etiam memoria contigit.

Gandavum & Bruga occupata. Pugna ad Aldenardam. Obsidio & expugnatio Insulæ. La Mothius repulsus. Obsidio & expugnatio Gandavi.

Ceterum *Dertosam* quidem ceperunt hoc anno in *Catalaunia Galli* & *Hispani*. Sed pensata est

Dertosa capta.

A. 1700. Christi ad 1709. *Sardinia & Minor Balearium occupata.*

est satis superque hæc jactura occupatione *Sardiniæ* & *Minoris Balearium*, tam levi aut nullo dispendio, ut hanc quidem cum commodissimo *Magonis* portu veniens *Stanhopbius* eodem fere momento ceperit.

Mors Georgii Dani.

Mortuus est sub finem anni a. d. 4. Eidus *Novembris* in *Britannia Georgius*, *Daniæ* Princeps, serenissimæ *Annæ* maritus, 56. vitæ anno.

Obsidio & expugnatio Tornaci.

In *Belgica* anno 1709. Fœderati *Tornacensem* urbem & arcem facile omnium isthic munitissimam subito obsidione cinxerunt, quæ ob immensam cuniculorum subterraneorum multitudinem cruenta satis fuit. Vel sic tamen urbs primum a. d. 4. Kalendas *Augusti*, arx verò sub initium *Septembris* deditionem facere, totumque præsidium arbitrio victorum se permittere debuit. Postea *Montium* in *Hannonia* decreta obsidio: sed priusquam illa inciperet, ventum est prope istam urbem a. d. 3. Eidus *Septemb.* ad pugnam, in qua supra fidem & exspectationem fortissimè dimicatum utrinque. Vicerunt tamen post acerrimam pugnam Fœderati, & hostes cedere suos in fines coegerunt. Impetrata victoria, *Montium* obsidio a. d. 7. Kalendas *Octobres* felicibus cœpit auspiciis, & redacta in potestatem urbe a. d. 10 Kalendas *Novembris*, finita.

Pugna prope Montes. *Obsidio & expugnatio Montium.*

Mercius victus.

In *Germania* hoc anno *Hannoveranus* Elector *Mercium* Comitem misit, qui trajecto *Rheno*, hostilem agrum cum aliquot legionibus sub finem *Augusti* ingressus, terrore sui omnia isthic implevit. Sed mox à *Gallis*, vel duplo pluribus, ductu Comitis *Bourgii*, victus recessit. At in *Hispania* amissa quidem est post diuturnam obsidionem *Alona*, quam nunc *Alicantam* dicimus. *Starenbergius* tamen vel sic invadendæ *Arragoniæ* consilium cepit; itaque subito *Sicorim* transiit, & *Balaguerium* cum duabus, quæ præsidio erant, legionibus intercepit. Nec potuit inde postea depelli, licet ad nuncium gestæ rei accurrerit ipse

Alicanta amissa. *Starenbergius Arragoniam invadit.*

Phi-

A 1700 Christi ad 1709. *Philippus*. Is tamen damnum hoc pensavit ea victoria, quam de *Lusitanis* retulit, sed cujus nullum percepit fructum, nisi quòd partem aliquam *Lusitanici* agri populationibus suis infestam habuerint *Hispani*.

Supereſt, ut de rebus in Septentrione geſtis, quæ sanè sunt maximæ, etiam aliquid dicamus. *Res Polonica.* Scilicet quo pacto inter *Augustum* II. & *Carolum* XII. post irruptionem hujus in *Saxoniam* pax fuerit facta; iſteque *Polonico* regno decedere debuerit, jam antea vidimus. Ceterum reditus *Suecorum* in *Poloniam* dilatus eſt in adultam uſque æſtatem anni 1707. quando tandem poſt annuam ferme manſionem *Poloniam* repetiverunt. In ea civilibus motibus finem non fecerat *Augusti* abdicatio. Reſpuebant plerique datum ſibi à *Suecis* Regem *Stanislaum*; quin *Augustum* ad regnum revocabant. Sed *Sueciæ* Rex, relictis *Polonis*, in *Moſcos* ibat. Hi verò confligere nondum audentes, vaſtatis priùs omnibus, retro ſemper recedebant, & iſta tergiverſatione ſua inſtructiſſimum illius exercitum imminuere & conſumere ſtudebant. Superavit tamen utcunque has difficultates *Carolus XII. Moſcos*que perpetuo ſequebatur prælium detrectantes, donec tandem pridie Eidus *Sextiles* anni 1708. haud *Pugna ad Mobilovam.* procul *Mobilova*, urbe ad *Boryſthenem*, concurſum eſt acerrima pugna, ſed de cujus exitu diverſiſſimæ ſunt partium utrarumque narrationes. Aliud accidit dein a. d. 3. Eidus *Septembris* in *Lithuania* prælium, ſed & de eo diverſiſſima referunt, utraque gente victoriam ſibi vindicante. Certior eſt, & ſimul graviſſima, ea clades, quam *Suecis Moſci* haud ita diu poſt intulerunt. Properabat ad Regem ſuum cum aliquot militum millibus & magna annonæ *Lovenhauptius victus.* copia *Lovenhauptius*. Hanc ut impediret conjunctionem, ipſe *Moſcorum* Monarcha contra ducem iſtum protectus eſt, & a. d. 7. Eidus *Octobris* cum eo conflixit tam feliciter, ut cæſo fere uni-

A. Christi 1700. ad 1709.

universo ejus exercitu, ipse dux cum paucis equitum legionibus ad Regem suum ægre evaserit. Ista clades *Suecorum* res in extremas fere redegit angustias, ex quibus tamen se fortissimus Rex ad tempus utcunque explicuit. Perrupit tandem cum exercitu in *Roxolanorum* regionem, quam nunc *Ukrainam* vocant, & sub *Moscorum* clientela incolunt *Cosacci*. Hos ipsos ferè in partes suas pertraxisset, & si res ex voto successisset, mirificè omnino rebus suis consuluisset. Verum, detecta re, frustra fuit, & in majores identidem incidit difficultates, præsertim cum *Mosci*, qui jam fortes esse solerti cura Monarchæ sui & ipso belli usu didicerant, levioribus ex præliis plerumque victores discederent. Decrevit tunc *Carolus* XII. *Pultavam* urbem subigere, eamque omnibus viribus aggressus est. Sed dedit ea res occasionem acerrimo prælio, quo *Mosci*, ductu ipsius Principis sui cum *Svecis* a. d. 8. Eidus *Quinctilis* anni 1709. decernentes, ingenti eos clade prostraverunt, reliquis præcipiti se fuga proripere tentantibus. Sed persequens hostes *Menzikovius*, eos sub duce *Lovenhauptio* ad *Borysthenem* deprehendit, & victricibus armis sese permittere coegit. Ita universus *Suecorum* exercitus vel cæsus est vel in potestatem victoris redactus. Ipse Rex eorum *Carolus*, tranato cum paucis equitibus *Borysthene*, in extremas *Tartariæ* oras elapsus, *Turcarum* se credidisse fidei fertur. Ceterum clades hæc labentes jam *Stanislai* in *Polonia* opes penitus afflixit, plerisque Procerum ad contrarias partes jam desciscentibus. Sed & *Augustus* continuis *Polonorum* precibus repetitus, cessit tandem eorum voluntati, & ad ipsos rediit, resumturus coronam, quam iniqua pace coactus alteri antea cesserat. At *Stanislaus* cum *Crassavio*, qui *Svecicis* in *Polonia* copiis præfuit, in *Pomeraniam* recessit, atque ita cum *Suecis* simul vacuum communibus inimicis regnum reliquit.

Rex Suecia perrumpit in Ukrainam.

Prælium ad Pultavam.

Augustus in Poloniam redit.

Hun-

A. 1700. Christi ad 1709. *Hungaria* eodem in statu perstat, dum æquo fere *Marte* bellum isthic continuatur. Actum equidem sæpissime de concordia & pace restituenda, sed ea hactenus reduci non potuit, irritæque fuerunt omnes de ea deliberationes. Nec armis etiam domari difficillimo hoc tempore potuit: nam licet sæpe à *Cæsarianis* fusi dicantur *Hungari*, tuentur tamen se, & in gerendo acriter bello adhuc perseverant. Res Hungaricæ.

CAPUT VII.

Quæ, variis in locis, ab anno 1710. *ad* 1719. *memoria digna, contigerunt.*

HOc anno 1710. de pace, inter Galliæ Hispaniæque Reges & Fœderatos, agi cœpit, habito, in hunc finem, apud Gertruydenbergam in Hollandia, Legatorum congressu, qui tamen successu caruit; Itaque continuatum est bellum vario successu. In Belgica, (1) Duacum à Fœderatis expugnatum est, tum Bethunia (2) aliaque minoris momenti oppida quædam capta sunt. In Hispania Augusto mense, Starembergius illustrem ad (3) Cæsaraugustam victoriam reportavit, ex qua maxima regni parte potitus est, Philippo versus Pyrenæos pulso: at 5. id. Decem. capto ad Brihuegam Stanhopio, cum Anglis suis, die sequenti Starembergius ad Villaviciosam à Philippi V. copiis fusus est; sicque Philippi ferè perditæ res brevi sunt restitutæ. In septentrione Moschi suecorum regis absentia utentes Rigam obsident & expugnant.

1 Douay. 2 Bethun. 3 Sarragosse.

1711 Anno sequenti à Noaillio, Gallici exercitus Duce expugnata est in Catalaunia (4) Gerunda & à Fœderatis in Belgio (5) Bochanium. At præcipue duorum Principum funeribus illustris fuit hic annus. Ludovici nimirum Delphini. Ludovici XIV. filii unici, & Josephi I. Imperatoris, qui ambo, mense Aprili è vita migrarunt.

4 Girone. 5 Bouchain.

Jose-

Josepho sub anni finem successor in Comitiis Ele- A. 171 Christi
ctoralibus *Francofurti* datus est *Carolus* Frater hu- ad 17 9.
jus nominis VI.

Interea *Britannia* Regina, mutatis præcipuis eorum qui interius ejus consilium hucusque composuerant, & pro *Marlburgio*, Duci *Ormondio*, dato exercitus in *Belgio* ductu, apertiora pacis consilia cum *Galliarum* Rege agitare cæpit. Indicitur itaque initio anni 1712. (1) *Ultrajecti* le- 1712 1 *Utrecht*
gatorum ad hoc conventus, nondum tamen interruptis belli expeditionibus ad Julium usque 2 l'*Ecluse*
mensem. Ideo sub Martii finem (2) *Slusa* à *Gal-* 3 *Le*
lis vi capitur, & ineunte Julio, *Eugenio* (3) *Quesnoy*
Quercetum in (4) *Hannonia* expugnat, & (5) 4 *Less-ainant*, 5 *Lan-*
Landrecium obsidione cingit. At dum in obsidio- *drecy*.
ne illa versatur *Ormondo* cum *Anglorum* exercitu reliquas *Fœderatorum* copias deserente illas ad (6) 6 *Denain*
Denaniam non procul *Bochanio* in *Hanonia* fundit *Villarsius* a. d. IX. Cal. Augusti: Quam victoriam secuta est (7) *Fani S. Amandi*, & (8) 7 *St. Amand.*
Marchiana à Gallis expugnatio tum *Landreciana* 8 *Mar-*
obsidionis solutio; Pauloque post *Duacum*, *chiana* &c.
Quercetum, & *Bochanium*, victicibus *Gallorum* armis cessere.

Mortuus erat initio anni, medio scil. Februario mense *Ludovicus* Delphinus, *Ludovici* XIV. Nepos, *Maria Adeleide Sabaudia* illius uxore paucis ante diebus similiter fato functa, & initio Martii sequentis ejusdem filius *Britanniæ* seu *Armoricæ* dux dictus obiit.

Sveci duce *Steinbokio* egregiam de *Danis* & *Saxonibus* victoriam apud *Gadebuschi* oppidum reportant die 20. Decemb.

Helvetia quoque turbata fuerat pax, hujus anni initio occasione incolarum (9) *Toggenburgii* 9 *Toggenburg.*
qui à Principe suo *Sangallesi* Abbate, se opprimi querentes ad *Helvetios* Calvinistas confugerant: Catholicis contra Abbatis partes suscipientibus, At quum Calvinistæ de hostibus victoriam ad *Vilmergam* reportassent, brevi resarcita est inter 1713.

A 1711. Christi ad 1719.

illos pax, ineunte fcilicet Augufto menfe.

Anno fequenti pax etiam *Ultrajecti* inita eft inter *Gallos* & *Britanniæ* Reginam, *Lufitaniæ*, *Boruffiæque* Reges & *Sabaudiæ* ducem Idib. April. Quibus fequenti die fefe adjunxerunt & paci fubfcripferunt *Fœderati Belgii* ordines.

Poftea Idib. Jul. inter *Philippum* V. *Hifpaniæ* Regem & *Anglos*, *Sabaudumque* pax etiam compofita eft. Tuncque *Sabaudo* concefsa eft *Sicilia* Infula; Ex eoque tempore *Siciliæ* Regis titulum fumpfit.

1. *Landau*. 2. *Friburgen* *Brifgau*. 3. *Baden en Suiffe*.

Bello tamen inter *Cæfarem* & *Galliæ* Regem perfeverante à *Gallis* expugnatur *Landavia*, (1) tum (2) *Friburgum Brifgoiæ*, Tandem inter ecos etiam pax inita eft XVII. Cal. April. anni 1714. apud Caftellum *Raftad* quæ deinde Sept. menfe folennius ad *Thermas* (3) fuperiores in *Helvetia* fancita eft.

Multi autem Principes duobus his annis obierunt. *Fridericus* I. *Boruffiæ* Rex a. d. V. Kal. Martias anni 1713. mortuus erat, relicto filio & regni hærede *Friderico Gulielmo*. Anno 1714. XVI. Kal. Mait. vitam deferuit *Maria Ludovica Gabriella Sabaudiæ*, uxor *Philippi* V. *Hifpaniarum* regis, qui eodem anno menfe Octobri *Elizabetham Farnefiam Parmenfis* Ducis filiam duxit. Menfe Majo mortuus eft *Carolus* Dux *Biturigum* Ludovici XIV. nepos. Tandem IV. Id. Augufti diem claufit *Anna*, *Magnæ Britanniæ* Regina. Et *Georgius* Dux *Brunfvvicenfis Hanoveranus* Elector Rex ftatim proclamatus brevique adveniens coronatus eft.

Interea è *Turcica* ditione in quam poft infelix ad *Paltavvam* prælium confugerat & in qua ad 6. ufque annum remanferat, poft varios exantlatos labores in propriam ditionem rediit *Carolus* XII. *Svecorum* Rex & 10. Kal. Decemb. anni hujus 1714. *Stralfundam* appulit, nec tamen belli finem hinc videre potuit: in eum enim cum cæteris hoftibus hoc anno arma movit *Boruffus*,

&

& junctis cum *Dano* copiis *Stralsundam* occupa- A. nat. Christi
vit, & paulo post provinciis omnibus quas in ad 1715.
Germania continenti occupabant pulsi sunt
Sveci.

Mortuus est hoc anno Kal. Septembr. *Ludovicus* XIV. *Galliarum* rex anno Ætat. 77. Regni 73. quo longius non habet *Francorum* Historia. Successit illi *Ludovicus* XV. pronepos annum agens ætatis sextum sub *Philippi Aurelianensis* tutela.

At dum firmando novo regimini tum in *Britannia* tum in *Gallia* intenti sunt novi Principes & alibi constituendę aut confirmandæ paci in Europa incumbitur; novum *Turcas* inter & *Venetos* ob veteres tum de *Peloponneso* tum de navigatione rixas oritur bellum, quod frustra componere 1716.
conatus *Cæsar*, tandem pro *Venetis* adversus *Turcas* bellum sucipere coactus fuit, quod feliciſsime per biennium aut circiter gessit, reportata duplici illustri victoria & expugnatis post primam quidem anno 1716. *Temesvaria* & anno sequenti post alteram *Belgrado*. Hoc etiam anno 1717. novum aut saltem quasi sopitum bel- 1717.
lum acriter in Italiæ maritimis actum est *Hispania* rege *Philippo* V. qui ingentem clasſem construxerat, Insulas *Sardiniam* & *Siciliam* invadente, qua occasione novum etiam inter *Cæsarem*, *Gallos*, *Anglos*, *Batavosque* initum est fœdus ad pacem *Italiæ* firmandam. In illud fœdus postea pulsus *Siciliæ Sabaudus* ingresſus est copiasque cum Cæsarianis in ea insula conjunxit. *Anglus* quoque quum *Hispanum* ad pacem trahere non potuiſset, classem in mare mediter- 1718.
raneum misit, quæ Hispanæ circa *Siciliam* occurrens illi ingentem intulit cladem.

Dum hoc inter Christianos ardet bellum pax *Cæsarem Venetosque* inter & *Turcas* inita est in oppido *Passarovvitza*, eaque non tantum arces *Temesvaria* & *Belgradum*, sed etiam provinciarum vicinarum maximi tractus *Cæsari* ceſsere.

Tt 2 In

A. 1711 Christi ad 1719. In Septentrione cum expeditionem in *Norvegiam* suscepisset *Sveorum* rex apud *Friderickshallum* quod obsidebat sclopeti ex arce explosi globo interfectus est 3. Id. Decemb. Illique in regno successit soror *Ulrica Eleonora* Principis Hereditarii *Hasso-Cassellani* uxor. Hæc interim duo acerrima inter Principes in Europa geruntur bella, primum in Septentrione inter *Suecos* & Fœderatos eorum hostes, alterum autem ad Meridiem de *Sicilia* imprimis possessione.

CAPUT VIII.

Res præcipuas complectitur, quæ ab anno 1719. *ad* 1733. *cum in* Europa, *tum apud* exteras Nationes *acciderunt*.

Clemens XI. Catholicam adhuc regebat Ecclesiam *Clemens* XI. vir & prudentia & doctrina conspicuus, a Deo præcipue electus, ut difficillimis temporibus Christianæ Reipublicæ consuleret. Hanc ille sapientissimis editis Constitutionibus ab adversariorum jaculis communivit, verbo illustravit, ornavit exemplo. Rem litterariam omni tempore fovit, & auxit, virosque eruditos mirifico amore complexus honoribus ac beneficiis est prosecutus. Græce ipse & latine doctus, Romano Pontifice digna eloquentia præditus, Homiliis, Orationibus, ad Principes datis epistolis toto Christiano Orbi illuxit. Maximis demum pro Ecclesia exantlatis laboribus diem obiit XIV. Cal. Aprilis anno 1721. annos circiter septuaginta natus, post annos 20. menses 3. & dies 24. quam ad Pontificiam dignitatem evectus fuerat. Post duos fere menses *Michael Angelus* Cardinalis *de Comitibus* ex veteri & illustri *Signiæ* Comitum familia ei sublectus est, *Innocentius*
Innocentius XIII. XIII. vocatus. Seraphicæ familiæ generalia Comitia quinque pene lustris intermissa in Urbe haberi jussit, quæ ipso præsente absoluta sunt.

Festum

Festum SS. Nominis Jesu ab universa Ecclesia perpetuo celebrari constituit. Solitum pro utraque *Sicilia Catholicorum* Regum tributum primus *Caroli* III. nomine anno 1723. accipit. *Julium* Cardinalem *Alberonium* utriusque fortunæ vices perpessum ab criminibus ipsi objectis innocentem declaravit. Cum vero annos duos, menses 9. dies 28. Pontificatum gessisset, dignus cui plures publico Ecclesiæ bono dies adderentur, ex hac vita migravit die 7. Martii anni 1724. Hoc regnante, anno videlicet 1723. *Christianus Ulricus* è Ducibus *VVirtembergensibus* Lutheranam hæresim publice ejuravit; è contra apud *Sinas* novi Imperatoris edicto Christianæ Religionis exercitium prohibitum fuit. Post *Innocentium Benedictus* XIII. *Vincentius Maria Ursinus* antea dictus, Archiepiscopus *Beneventanus*, Ordinis Prædicatorum, in Petri sede concordibus suffragiis IV. Calend. Junii collocatus est, post menses scilicet fere tres. Eodem anno *Comaclum* à Cæsare recepit. Insequenti vero ingenti totius Orbis lætitia Jubilæum ordinarium decimum sextum celebravit, ac disciplinam Ecclesiasticam *Romæ* coacto Concilio in multis restituit, ac illustravit. *Beneventum*, cujus urbis Ecclesiam per adjutorem rexit, bis se contulit, semel anno 1727. iterum 1729. Lateranensem Basilicam, nova molitione restitutam, anno 1726. IV. Cal. Majas ritu solemni dedicat; eodemque anno *Viterbii Clementem Augustum Bavarum Coloniæ* Episcopum consecrat. Plures Dei servos in Sanctorum album retulit, Episcopi munia per se jugiter exercuit, universalem Ecclesiam saluberrimis decretis, sanctisque exemplis instauravit. Decessit integerrimus, & innocentissimus Pontifex IX. Cal. Martii anno 1730. cum annos quinque, menses 8. dies 23. regnasset. Hoc ipso anno IV. Idus Julii *Clemens* XII. *Laurentius Corsinus* antea dictus in *Benedicti* XIII. locum est suffectus. Cardinalium

[Margin notes: A. 1710 Christi ad 1713. — Benedictus XIII — Clemens XII]

A. 1719. Christi ad 1731. nalium Congregationem *super nonnullis* vocatam instituit, quæ videlicet quæcumque fuerint sub *Benedicto* minus recte administrata examinaret, ab eaque jam nonnulli justa pœna sunt multati: privilegia quoque *Sabaudo* Duci sub *Benedicto* concessa ad examen revocavit.

Siciliæ bellum. Bellum quod in *Sicilia* anno 1717. susceptum fuerat, hoc intervallo est confectum. *Messana* ejusque arx intra eundem fere annum bis est capta, primo ab *Hispanis*, deinde a *Cæsareis*. Toto demum Regno cedere coactis *Hispanis*, *Sicilia Cæsarei* anno 1720. potiuntur. Ad hoc usque tempus ab anno 1712. eam *Sabaudus* tenuerat, cui postea *Cæsar Sardiniam* attribuit, hujusque Rex a *Pontifice Sabaudus* anno 1727. salutatur.

Magnus Etruriæ Dux. Moritur anno 1723. *Cosmus* III. Magnus *Etruriæ* Dux, regiis omnibus, christianisque virtutibus mirifice ornatus, cujus prudentia a communi bellorum incendio ea Provincia servata est. *Cosmi* filius *Gasto* hujus nominis primus regiminis habenas sumpsit, qui magno Italiæ mærore sobole carens *Medicæorum* familiam finit.

Parmæ Dux. *Francisco Parmensi* Duci a die 26. Februarii anni 1727. sine virili prole e viris sublato *Antonius* frater successit. *Henricbettam Mutinensis* filiam insequenti anno uxorem duxit, nullisque ex ea acceptis liberis X. Cal. Martii anni 1731. diem obiit. Octavus is fuit *Parmæ* Dux, ac postremus *Farnesianæ* familiæ suam ducentis originem a *Petro Aloysio*, cui Romanus *Pontifex Parmæ*, *Placentiæ*, & *Castri* Ducatus anno 1545. atribuerat. *Parmam* interim *Cæsarei* occupant.

Caroli Borbonii in Italiam adventus. *Caroli Borbonii* nomine, *Philippi* V. *Hispaniarum* Regis ex *Elisabetha Farnesia* filii. Eodem labente anno 1731. *Italiam* hic appulit, ac *Florentiæ* nunc degit *Parmam* brevi profecturus, ut ejusdem ac subjectæ ditionis regimen accipiat.

Sabaudiæ Dux. Anno labente 1730. *Victorius Amedeus Sabaudiæ* Dux regimen cessit filio *Carolo Emanueli* II. cui

A. 1719. Christi ad 1731.

cui paulo post subjectæ urbes, ac provinciæ fidei sacramentum jurarunt. Multum profecto *Victorio* debet *Pedemontana* provincia; eam siquidem hostium armis ereptam tranquilla pace donavit, prudentissime rexit, potentia auxit, amplissimis ædificiis illustravit, ac communivit. Plurimum vero illi debet Ducum Sedes *Taurinum*, quam ille urbem mirifice amplificavit, ornavitque, ac insigni Scientiarum instituta Academia summopere decoravit, effecitque, ut qui *Taurinum Italiam* visuri ingrediuntur, magnam jam hinc hujus regionis opinionem animo suscipiant. Verum, ut hominum est conditio, propositi sui, ac privatæ vitæ pertæsus, anno 1731. Septembri mense regimen filio eripere, iterumque repetere conatus est: quod ubi ille agnovit, hac spe patrem frustravit, ac, ut sibi & publicæ quieti consuleret, in honestam custodiam misit.

Carolus VI.

Germania Caroli VI. favore, qui Imperii habenas feliciter moderatur, pace, potentia, opibus gaudet; heic siquidem sapientissimi in primis Cæsaris prudentia Academiæ florent, artes augentur, negotiatio dilatatur. *Bohemiæ* Rex *Carolus* anno 1723. una cum Augustissima conjuge est coronatus, insequenti *Comaclum Pontifici* restituit, atque anno 1725. pacem cum *Hispano* sancit. Hoc eodem anno regnorum *Hungariæ* ac *Bohemiæ*, totiusque hæreditariæ ditionis successio Archiduci *Mariæ Theresiæ* primogenitæ ab ipso decreta est. Triennio post *Tergeste* se contulit, quo *Andreas Cornelius*, & *Petrus Capellus* extraordinarii Oratores a *Veneta* Republica ad ipsum missi sunt. Utinam Imperatori, quem virtus ac fortuna tot regnis & opibus auxit, virilis quoque stirpis hæredem (quod commune totius *Europæ* votum est) Deus maximus donet.

Tergeste se confert.

Anno 1722. *Gallia* tota, cum eaque totus Christianus Orbis mirifica exultavit lætitia, cum *Ludovicus*

A. 1719. Christi 1721 Ludovicus XV. Rex consecratur. *dovicus* XV. *Rhemis* die 25. Octobris Rex solemniter est consecratus. Sub *Philippi Aurelianensis* Ducis tutela septennio is vixit, quo regnum administrante domesticis bellis *Gallia* caruit, externa composuit. *Mariam Lezienski Stanislai Poloniæ* electi Regis filiam die 5. Septembris 1725. Uxorem ducit. uxorem duxit, ab eaque postea muliebri ac virili prole est auctus. Hoc regnante post integrum ferme sæculum Provinciale Concilium Ebrodunense Concilium. *Gallia* iterum conspexit. Coactum id fuit *Ebroduni* anno 1727. adversus *Senecensem* Episcopum *Quesnellianæ* doctrinæ propugnatorem. Huc ille vocatus, suisque in erroribus pertinax à Patribus, quibus ipse *Ebrodunensis* Archiepiscopus præsidebat, ab omni officio & jurisdictione rite suspensus est, ejusque errores damnati sunt. Hujus deinde Concilii Acta ab *Apostolica* Sede approbata fuere.

Philippus V. In *Hispania Philippus* V. rebus suis jamdudum feliciter restitutis, virili prole tum ex prima uxore *Ludovica Gabriella Sabauda*, tum ex secunda *Elisabetha Farnesia* suscepta, populorum amore sibi parto, terrenarum rerum pertæsus regno regno se abdicat se abdicat die 14. Januarii anni 1724. ac primogenitum suum *Philippum Ludovicum* Regem instituit. Verum præclarissimæ indolis, atque institutionis Princeps septimo vix dum exacto regni sui mense, magno totius Hispaniæ mœrore diem obit, nemine ex *Ludovica Elisabetha Aurelianensi* uxore relicto libero. Hæc paulo regnum resumit. post *Galliam* repetit, ac *Philippus* regni habenas resumit, moxque *Ferdinandum* primæ uxoris secundogenitum Monarchiæ hæredem renuntiat. classem instruit. Anno 1732. maximo apparatu ingentem classem instruit, quæ diu *Europæ* Principum suspensos tenuit animos incertos quo arma ferret. Tandem labente Junio *Africam* versus solvit, ac mox prope *Auranum* appulit. Heic cum *Barbaris*, qui *Hispanis* e navibus descensum prohibere conabantur, acri commisso prælio *Barbari* fugati

gati

gati sunt, atque adeo perterriti, ut ipsam *Aurani* arcem meliori raptim asportata suppellectili defensoribus vacuam reliquerint. Hanc porro die prima Julii *Hispani* ingressi ipsa potiti sunt, atque idoneo deinde præsidio communierunt. Classis protracta jam tempestate, ne æquoris se periculis temere objiciat, in *Hispanium* iterum contendit. Faxit Deus, ut *Catholico* Regi quæ tam sapienter ac strenue suscepit prospere succedant, ad Barbarorum conterendam superbiam, ad Europæ totius stabiliendam securitatem, ad promovendum denique Religionis incrementum.

A. 1710. Christi ad 1733.

qua Auranum capit.

Ingentes anno 1731. *Constantinopoli* turbæ fuere, in quibus & primores illius Imperii ministri extincti sunt, & ipse Imperator *Achmetes* III. regno cedere coactus est. Causam his turbis dedere magni *Visiris* mora in mittendo ad fines *Persicos* exercitu, recensque *Ecbatanæ* jactura non sine ingenti *Turcarum* clade. His accedebant & veteres in *Hungaria* clades, & crebræ plurimorum vexationes ad *Sultani* avaritiem explendam, ipsius denique *Visiris* barbaræ nationi invisi mores. Septembri itaque prædicti anni exeunte *Constantinopoli* misceri ac turbari omnia, ubique tumultus ac cædes, & insanientis populi sine lege excurrens furor. Ad hos componendos motus *Visires* & *Sultanus* accurrerunt; at sero nimis, immodice quippe jam excreverant. Ad *Imperatoris palatium*, quo secum suis Ministris hic receperat, die postrema Septembris *Jannizeri* contenderunt, ibique *Visirem* in primis aliosque Ministros sibi tradi postularunt. Exhorruit *Imperator* rem ad extremum jam deductam, carissimosque ministros a se avelli doluit; dura tamen necessitate astrictus insequenti die *Visirem* duosque primores strangulari jussit, eorumque cadavera rebellibus tradi. Ipse hortatus est ut ad sedandas turbas, publicæque quieti consulendum, fratris filio *Mahmudi* imperium cederet; quod & fecit in eodem carcere, ubi ille custoditus

Constantinopolitanæ turbæ.

Harum causa.

Visiris mors.

Achmetes III. deponitur.

A. 1719. Christi ad 1713. Mahmudes eligitur.

ditus fuerat, relictus. Ita *Mahmudes* post 28. annos, quibus *Achmetes* regnavit, *Ottomani* imperii habenas sumpsit. Fuit *Achmetes Turcarum* Imperatorum humanissimus, ac clementissimus, barbaramque nationem urbanis moribus imbuere studuit. Nec Imperatori absimilis *Ibrahimus Visires* in id sedulo incubuit, cujus rei illud in primis insigne extat argumentum, quod nobilissimam typographiæ artem *Constantinopolim* primus invexerit. Hi tamen mores ultimam illis apud barbaram gentem perniciem pepererunt; tum immodica in *Achmete* divitiarum cupido, ac ipsius in deliberando segnities. Non statim post *Mahumdis* electionem *Constantinopoli* turbæ conquierunt; sed non una vice tumultus repetitus, nec sine plurimorum sanguine tandem quievit. In *Persas* bellum renovatum est maxima sane Dei providentia, qui tam immanis hostis alio a Christiano Orbe arma distraxit.

Typographia Constantinopolim invecta.

Bellum Persicum.

IN-

INDEX
RERUM MEMORABILIUM,
Quæ in prima parte Rationarii continentur.

A

Age-

Ale-

Ami-

Anglia

 obiit,

C

Chlo.

Cle

Cor-

Flam-

Gra-

H

Heſiodi

I.

K

L

La-

Ma-

N

Nabo-

Nice-

O

Oli-

Majo-

Ma-

Me-

Mo-

N

O

Rega.

Ro-

S

Sa-

T

Ta-

de

VV.

X.

Z.

FINIS.

STEMMATA

ALIQUOT ILLUSTRIUM

FAMILIARUM

CUM VETERIS TUM RECENTIORIS

HISTORIÆ,

Ex hoc Petavii Rationario potissimum, ad faciliorem ejus intellectum, collecta.

- Deucalion, Promethei Filius, Japeti Nepos. p. 27.
  - Hellen p. 27.
    - Eolus. p. 27. cujus ex Enarete Deimachi filia.
      - Filiæque quinque Canache, Alcyone, Pisidice, Calyce, Perimede. Filii Septem: Critheus; ex quo, & Tyrone, Salmonei filia, nati. p. 28. & 41.
        - Eson. p. 28. & 41.
          - Jason. p. 28. & 41.
        - Amythaon p. 28.
          - Melampus. p. 28.
          - Bias. p. 28.
        - Pheres p. 28.
          - Admetus. p. 28.
          - Lycurgus. ibid.
      - Sisyphus, qui Corinthum condidit. p. 28.
        - Glaucus. p. 28.
          - Bellerophon. p. 28.
      - Athamas p. 28. 38.
        - Phryxus & Helle ex Nephele. p. 28.
        - Learchus & Melicertes, ex Ino, Cadmi filia. p. 28.
        - Chalcus ap. Plin. VII. 56.
      - Salmoneus. p. 28.
        - Tyro, filia, ex qua & Neptuno geniti. p. 28.
          - Pelias. p. 28.
          - Neleus. p. 28.
      - Dejon. p. 28.
        - Cephalus & alii. p. 28.
      - Magnes. p. 28.
        - Polydectes & Dictys. p. 28.
      - Perieres. p. 28. * *
      - Mimas, quem Diodorus Siculus addit. p. 28.
        - Hippotas. p. 29.
          - Eolus. p. 29.
            - Arne, filia, quæ ex Neptuno peperit. p. 29.
              - Eolum & Bœotum, a quo Bœotii dicti. p. 29.
    - Dorus, de cujus progenie nihil memorabile scriptis proditum. p. 27
    - Xuthus p. 27.
      - Achæus. p. 29.
      - Jon. p. 29.
  - Amphictyon. p. 27.

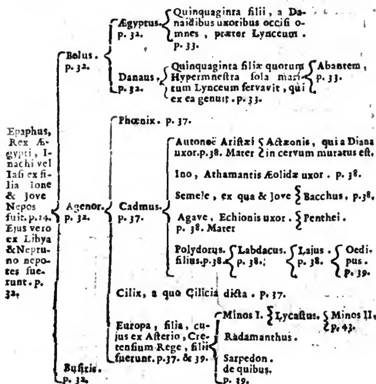
MONITUM

Pagina in hisce tabulis citata pertinent ad partem primam Rationarii.

- Thessalus, a quo Thessalia dicta. p. 32.
- Antiphates. p. 28. Manto ibid. Bias. ibid. Pronoe. ibid.
  - Oicles vel Iocles. p. 28.
    - Amphiaraus. p. 28.
      - Amphilocus & Alcmæon. p. 28.
  - Amphalces. p. 28.
- Talaus. p. 28.
  - Adrastus. p. 28.
    - Deipyle, Tydei uxor. Argia, Polynici nupta. p. 45. & 53.
  - Parthenopæus. p. 28.
  - Eriphyle, Amphiarai uxor. p. 28.
- Opheltes, qui & Archemorus. p. 28.

- Acastus & Alcestis, filia, Admeti uxor. p. 28.
- Nestor & Pero Biantis uxor. p. 28.
  - Periclymenus. p. 52.
    - Penthilus. p. 52.
      - Borus. p. 52.
        - Andropompus. p. 52.
          - Melanthus, ab Heraclidis Elide pulsus, & in locum Thymœtis Rex Atheniensium factus. p. 52.
            - Codrus, ultimus Rex Atheniensium. p. 52.
              - Medon primus Archon Athenis. p. 53. Neleus & Androclus, Ionum, in Asiam migrantium, Duces. p. 53.
  - Antilochus.

- ** Perieres. p. 28. Hunc, teste Apollodoro l. 9.5. & III. 10. 3. alii tradunt Cynortæ filium fuisse; Nepotem Amyclę, Pronepotem Lacedæmonis. cujus mater fuit Taygete Atlantis filia, ab Jove compressa
  - Aphareus. p. 28.
    - Idas & Lynceus, mortalium perspicacissimus.
  - Leucippus. p. 28.
    - Arsinoë, quæ ex Apolline peperit.
      - Æsculapium.
        - Podalirius & Machaon, celebres in bello ad Trojam medici.
  - Tyndareus. p. 28.
    - Castor & Pollux. p. 42. Helena, Menelai uxor, a Paride rapta. p. 47. Clytemnestra, Agamemnonis uxor. p. 48.
  - Icarius. p. 28.
    - Penelope, Ulyssis Uxor.

Epaphus, Rex Ægypti, Inachi vel Iasi ex filia Ione & Jove Nepos fuit. p. 14. Ejus vero ex Libya & Neptuno nepotes fuerunt. p. 32.
Belus. p. 32.
Ægyptus. p. 32.
Quinquaginta filii, a Danaidibus uxoribus occisi omnes, præter Lynceum. p. 33.
Danaus, p. 32.
Quinquaginta filiæ quorum Hypermnestra sola maritum Lynceum servavit, qui ex ea genuit. p. 33.
Abantem, p. 33.
Agenor. p. 32.
Phœnix. p. 37.
Cadmus. p. 37.
Autonoë Aristæi uxor. p. 38. Mater
Actæonis, qui a Diana in cervum mutatus est.
Ino, Athamantis Æolidæ uxor. p. 38.
Semele, ex qua & Jove
Bacchus, p. 38.
Agave, Echionis uxor. p. 38. Mater
Penthei.
Polydorus. filius. p. 38.
Labdacus. p. 38.
Lajus. p. 38.
Oedipus. p. 39.
Cilix, a quo Cilicia dicta. p. 37.
Europa, filia, cujus ex Asterio, Cretensium Rege, filii fuerunt. p. 37. & 39.
Minos I.
Lycastus.
Minos II. p. 43.
Radamanthus.
Sarpedon. de quibus. p. 39.
Busiris. p. 32.

- Prœtus. p. 53.
  - Megapenthes. p. 34.
    - Anaxagoras.
  - Prœtides, filiæ, furore suo celebres.
- Acrisius. p. 33.
  - Danaë, quæ ex Jove peperit. p. 33.
    - Perseum. p. 33. Ejus posteros vide; p. 34. & 39.

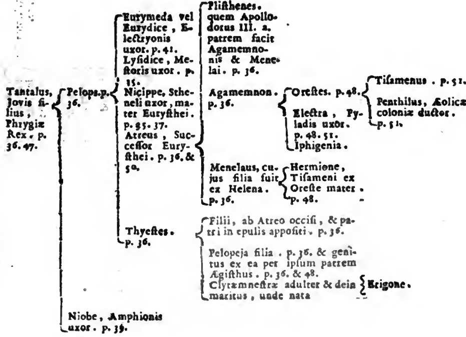
- Etheocles. p. 45.
  - Laodamas.
- &
- Polynices. p. 45.
  - Thersander.
    - Tisamenus.
      - Autesion. p. 53.
        - Theras, Dux Coloniæ Minyarum ex Laconica. p. 53.
        - Argia, Aristodemi Heraclidæ uxor. p. 54.

- Androgeos, ab Ægeo occisus. p. 43.
- Ariadna. p. 44.
- Phædra, Thæsei uxor.
- Creteus.
- Glaucus.
- Deucalion.
  - Idomeneus, qui Trojano bello interfuit.
- Minotaurus & alii p. 44.

- Perseus, Jovis, & Danaës filius, Acrisii Nepos. p. 33.
  - Perses, quem apud Cepheum Socerum reliquit Pater. p. 34. & seq.
  - Alcæus. p. 34.
    - Amphitruo. p. 35.
    - Anaxo, mater Alcmenæ. p. 35.
      - Hercules. p. 30. & 36.
        - Hyllus. p. 30. & 50.
          - Cleodacus.
        - Thessalus. Vellej. l. 3. p. 43.
        - Antiochus p. 56.
          - Philas. p. 56.
      - Iphiclus p. 50.
        - Iolaus. p. 56.
  - Stheneleus, ex quo & Nicippe, Pelopis filia, natus. p. 34.
    - Eurystheus, cui Hercules servivit. p. 35. & quem cum omni prole sua occidit Hyllus, Herculis filius. p. 50.
  - Helas. p. 34.
  - Mestor, cui ex Lysidice, Pelopis filia nata est. p. 34.
    - Hippothoë, filia, quæ ex Neptuno peperit. p. 35.
      - Taphium unde. p. 35.
        - Pterelas. p. 35.
  - Electryo, qui ex Anaxone, Alcæi filia genuit. p. 34.
    - Filios novem, a Taphii filiis occisos. p. 35.
    - Alcmenam, matrem Herculis. p. 35.
    - Licymnium nothum. p. 35.
  - Gorgophone, filia, Perieris Eolidæ uxor. p. 28. & 34.

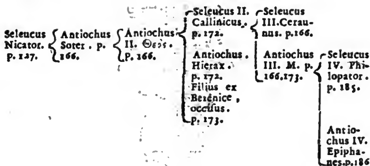
Aristomachus p. 50.
- Temenus, vel Temenes unde Argivi Reges. p. 51.
  - Phaleus p. 52.
    - Rhegnidas. p. 52.
- Cresphontes, unde Messenii Reges. p. 51.
- Aristodemus, p. 51.
  - Procles & Eurysthenes.
    - unde Reges Lacedæmoniorum orti. p. 51.

Hippotas, p. 56.
- Aletes, qui, ejectis Sisyphidis, Rex Corinthi evasit. p. 56.

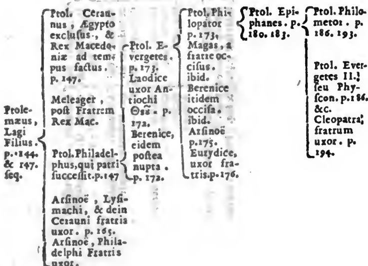

Tantalus, Jovis filius, Phrygiæ Rex. p. 36. 47.
Pelops. p. 36.
Eurymeda vel Eurydice, Electryonis uxor. p. 41. Lysidice, Mestoris uxor. p. 35.
Nicippe, Stheneli uxor, mater Eurysthei. p. 35. 37.
Atreus, Successor Eurysthei. p. 36. & 50.
Plisthenes. quem Apollodorus III. a. patrem facit Agamemnonis & Menelai. p. 36.
Agamemnon. p. 36.
Orestes. p. 48.
Tisamenus. p. 51.
Penthilus, Æolicæ coloniæ ductor. p. 51.
Electra, Pyladis uxor. p. 48. 51.
Iphigenia.
Menelaus, cujus filia fuit ex Helena. p. 36.
Hermione, Tisameni ex Oreste mater. p. 48.
Thyestes. p. 36.
Filii, ab Atreo occisi, & patri in epulis appositi. p. 36.
Pelopeja filia. p. 36. & genitus ex ea per ipsum patrem Ægisthus. p. 36. & 48. Clytæmnestræ adulter & dein maritus, unde nata
Erigone.
Niobe, Amphionis uxor. p. 39.

- Dardanus, Jovis & Electræ Atlantidis filius, cui ex Batiea, Teucri filia natus est. p. 46.
  - Erichthonius, cui ex Astyoche, Simoëntis filia, natus est. p. 46.
    - Tros, qui ex Callirrhoë, Scamandri filia, genuit p. 46.
      - Ilum. p. 47. unde
        - Laomedon. p. 47.
          - Tithonus, qui in Æthiopiam abiit. p. 47.
            - Memnon, qui Trojanis contra Græcos adfuisse traditur. p. 47.
          - Priamus, qui & Podarces dicitur. p. 41. 47.
            - Alexander seu Paris, qui Helenam rapuit. p. 43. 47.
            - Hector, fortissimus heros.
            - Deiphobus.
            - Helenus.
            - Aliique.
          - Hesione, Telamonis uxor. p. 42. 47.
      - Assaracum. p. 47. unde
        - Capys. p. 47.
          - Anchises, cujus ex Venere filius fuit p. 47.
            - Æneas p. 47. & seq.
              - Ascanius. p. 49.
              - Postumus Silvius.
      - Ganymedem, quem Jupiter, vel potius Tantalus rapuit. p. 47. & Cleopatram filiam. p. 47.

STEMMA

STEMMA

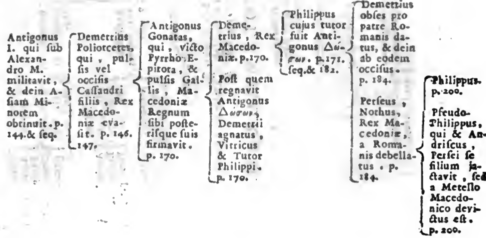

- Demetrius Soter. p. 191.
  - Demetrius II, Nicator. p. 193.
    - Seleucus V. p. 203.
    - Antiochus VIII. Grypus. p. 203.
      - Seleucus VI.
      - Antiochus XI.
      - Philippus.
      - Demetrius III. Eucærus. de quibus. p. 209.
  - Antiochus VII. Sideres. p. 195.
    - Antiochus IX. Cyzicenus. p. 203. 209.
      - Antiochus X. Eusebes vel Pius. p. 209.
        - Antiochus XII. Asiaticus. p. 209
    - Alexander Zebina, sed qui falso id de se jactavit p. 203.

- Antiochus V. Eupator. p. 191.
- Alexander Bala Epiphanis se filium esse jactavit, sed falso. p. 193.
  - Antiochus VI. p. 194.

PTOLEMÆORUM.

- Cleopatra, celebetrima mulier, variis Syriæ Regibus nupta. p. 193.
- Filius, ab Evergete occisus. p. 194.
- Cleopatra, patrui postea uxor. p. 194. & 204.
- Gryphina vel Tryphæna, Antiocho Grypo nupta; p. 203.
- Ptol. Lathurus. p. 204. qui & Philometor. p. 204. Ptol. Alexander I. p. 204.
  - Ptol. Alexander.II. p. 209.
  - Ptol. Alexander III.
  - Post quem regnavit dubiæ vel alienæ originis.
    - Ptol. Auletes. p. 210.
      - Ptol. Dionysus, ultimus Ægypti Rex. p. 210.
      - Cleopatra, celebertima mulier, Antonii tandem uxor. p. 225. & alibi.
- Ptol. Appio, Nothus, Rex Cyrenarum. p. 204.
- Cleopatra, primum Lathuri fratris, dein Antiochi Cyziceni uxor. p. 204.
- Seleuce, Fratri Lathuro uxor a matre data. p. 204.

Antigonus I. qui ſub Alexandro M. militavit, & dein Aſiam Minorem obtinuit. p. 144. & ſeq.

Demetrius Poliorcetes, qui, pulſis vel occiſis Caſſandri filiis, Rex Macedoniæ evaſit. p. 146. 147.

Antigonus Gonatas, qui, victo Pyrrho Epirota, & pulſis Gallis, Macedoniæ Regnum ſibi poſteriſque ſuis firmavit. p. 170.

Demetrius, Rex Macedoniæ. p. 170.

Poſt quem regnavit Antigonus Δώσων, Demetrii agnatus, Vitricus & Tutor Philippi. p. 170.

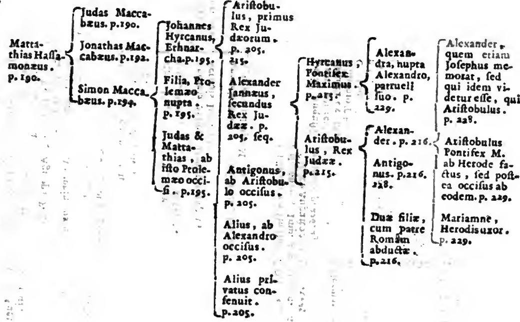
Philippus cujus tutor fuit Antigonus Δώσων. p. 171. ſeq. & 182.

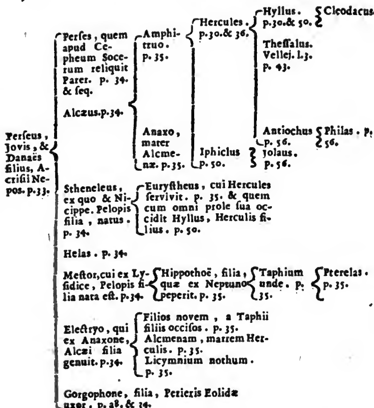
Demetrius obſes pro patre Romanis datus, & dein ab eodem occiſus. p. 184.

Perſeus, Nothus, Rex Macedoniæ, a Romanis debellatus. p. 184.

Philippus. p. 200.

Pſeudo-Philippus, qui & Andriſcus, Perſei ſe filium jactavit, ſed a Metello Macedonico devictus eſt. p. 200.

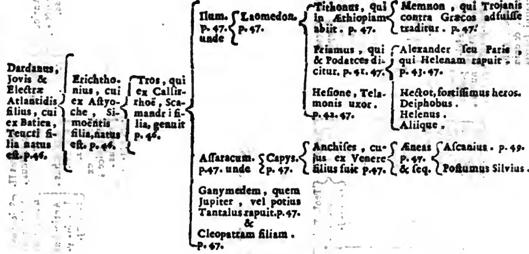

Mattathias Hassamonæus. p. 190.
Judas Maccabæus. p. 190.
Jonathas Maccabæus. p. 192.
Simon Maccabæus. p. 194.
Johannes Hyrcanus, Ethnarcha. p. 195.
Filia, Ptolemæo nupta. p. 195.
Judas & Mattathias, ab isto Ptolemæo occisi. p. 195.
Aristobulus, primus Rex Judæorum. p. 205. 215.
Alexander Jannæus, secundus Rex Judææ. p. 205. seq.
Antigonus, ab Aristobulo occisus. p. 205.
Alius, ab Alexandro occisus. p. 205.
Alius privatus consenuit. p. 205.
Hyrcanus, Pontifex Maximus. p. 215.
Aristobulus, Rex Judææ. p. 215.
Alexandra, nupta Alexandro, patrueli suo. p. 229.
Alexander. p. 216.
Antigonus. p. 216. 228.
Duæ filiæ, cum patre Romam abductæ. p. 216.
Alexander, quem etiam Josephus memorat, sed qui idem videtur esse, qui Aristobulus. p. 228.
Aristobulus Pontifex M. ab Herode factus, sed postea occisus ab eodem. p. 229.
Mariamnè, Herodis uxor. p. 229.

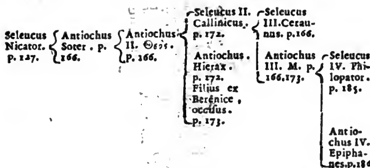

Perseus, Jovis, & Danaës filius, Acrisii Nepos. p. 33.

- Perses, quem apud Cepheum Socerum reliquit Pater. p. 34. & seq.
- Alcæus. p. 34.
  - Amphitruo. p. 35.
    - Hercules. p. 30. & 36.
      - Hyllus. p. 30. & 50.
        - Cleodaeus.
      - Thessalus. Vellej. L. 3. p. 43.
      - Antiochus p. 56.
        - Philas. p. 56.
  - Anaxo, mater Alcmenæ. p. 35.
    - Iphiclus p. 50.
      - Jolaus. p. 56.
- Stheneleus, ex quo & Nicippe. Pelopis filia, natus. p. 34.
  - Eurystheus, cui Hercules servivit. p. 35. & quem cum omni prole sua occidit Hyllus, Herculis filius. p. 50.
- Helas. p. 34.
- Mestor, cui ex Lysidice, Pelopis filia nata est. p. 34.
  - Hippothoë, filia, quæ ex Neptuno peperit. p. 35.
    - Taphium unde. p. 35.
      - Pterelas. p. 35.
- Electryo, qui ex Anaxone, Alcæi filia genuit. p. 34.
  - Filios novem, a Taphii filiis occisos. p. 35.
  - Alcmenam, matrem Herculis. p. 35.
  - Licymnium nothum. p. 35.
- Gorgophone, filia, Perieris Eolidæ uxor. p. 28. & 34.

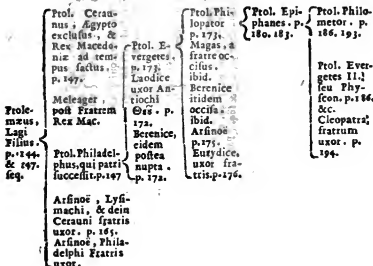
Ariſtomachus p. 50.	Temenus, vel Temenes unde Argivi Reges. p. 51.	Phaleus p. 52.	Rhegnidas. p. 52.
	Creſphontes, unde Meſſenii Reges. p. 51.		
	Ariſtodemus, p. 51.	Procles & Euryſtenes.	unde Reges Lacedæmoniorum orti. p. 51.
Hippotas, p. 56.	Aletes, qui, ejectis Siſyphidis, Rex Corinthi evaſit. p. 56.		

- Tantalus, Jovis filius, Phrygiæ Rex. p. 36. 47.
  - Pelops. p. 36.
    - Eurymeda vel Eurydice, Electryonis uxor. p. 41.
    - Lysidice, Mestoris uxor. p. 35.
    - Nicippe, Stheneli uxor, mater Eurysthei. p. 35. 37.
    - Atreus, Successor Eurysthei. p. 36. & 50.
      - Plisthenes. quem Apollodorus III. 2. patrem facit Agamemnonis & Menelai. p. 36.
      - Agamemnon. p. 36.
        - Orestes. p. 48.
          - Tisamenus. p. 51.
          - Penthilus, Æolicæ coloniæ ductor. p. 51.
        - Electra, Pyladis uxor. p. 48. 51.
        - Iphigenia.
      - Menelaus, cujus filia fuit ex Helena. p. 36.
        - Hermione, Tisameni ex Oreste mater. p. 48.
    - Thyestes. p. 36.
      - Filii, ab Atreo occisi, & patri in epulis appositi. p. 36.
      - Pelopeja filia. p. 36. & genitus ex ea per ipsum patrem Ægisthus. p. 36. & 48. Clytæmnestræ adulter & dein maritus, unde nata
        - Erigone.
  - Niobe, Amphionis uxor. p. 39.

Dardanus, Jovis & Electræ Atlantidis filius, cui ex Batiea, Teucri filia natus est. p. 46.
Erichthonius, cui ex Astyoche, Simoëntis filia, natus est. p. 46.
Tros, qui ex Callirrhoë, Scamandri filia, genuit p. 46.
Ilum. p. 47. unde
Laomedon. p. 47.
Tithonus, qui in Æthiopiam abiit. p. 47.
Memnon, qui Trojanis contra Græcos adfuisse traditur. p. 47.
Priamus, qui & Podarces dicitur. p. 41. 47.
Alexander seu Paris, qui Helenam rapuit. p. 43. 47.
Hector, fortissimus heros.
Deiphobus.
Helenus.
Aliique.
Hesione, Telamonis uxor. p. 42. 47.
Assaracum. p. 47. unde
Capys. p. 47.
Anchises, cujus ex Venere filius fuit p. 47.
Æneas p. 47. & seq.
Ascanius. p. 49.
Postumus Silvius.
Ganymedem, quem Jupiter, vel potius Tantalus rapuit. p. 47.
&
Cleopatram filiam. p. 47.

Seleucus Nicator. p. 127.
Antiochus Soter. p. 166.
Antiochus II. Θεὸς. p. 166.
Seleucus II. Callinicus. p. 172.
Antiochus Hierax. p. 172. Filius ex Berenice, occisus. p. 173.
Seleucus III. Ceraunus. p. 166.
Antiochus III. M. p. 166. 173.
Seleucus IV. Philopator. p. 185.
Antiochus IV. Epiphanes. p. 186

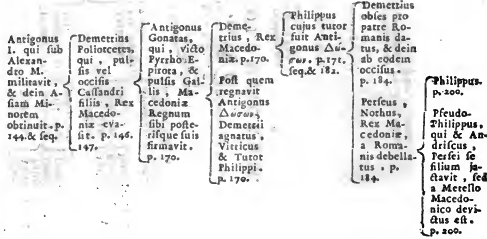
STEMMA

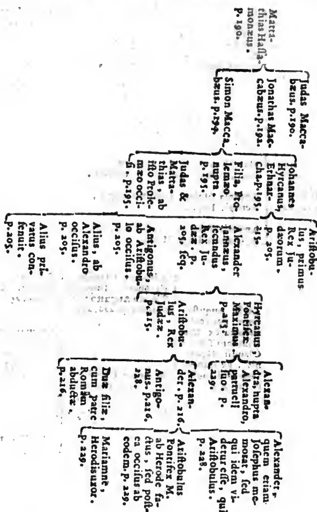

Ptolemæus, Lagi Filius. p. 144. & 147. seq.
Ptol. Ceraunus, Ægypto exclusus, & Rex Macedoniæ ad tempus factus, p. 147.
Meleager, post Fratrem Rex Mac.
Ptol. Philadelphus, qui patri successit. p. 147
Arsinoë, Lysimachi, & dein Ceranni fratris uxor. p. 165.
Arsinoë, Philadelphi Fratris uxor.
Ptol. Evergetes, p. 173. Laodice uxor Antiochi Θεȣ̃. p. 172.
Berenice, eidem postea nupta. p. 172.
Ptol. Philopator p. 173. Magas, a fratre occisus. ibid. Berenice itidem occisa. ibid. Arsinoë p. 175. Eurydice, uxor fratris. p. 176.
Ptol. Epiphanes. p. 180. 183.
Ptol. Philometor. p. 186. 193.
Ptol. Evergetes II. seu Physcon. p. 186. &c.
Cleopatra, fratrum uxor. p. 194.

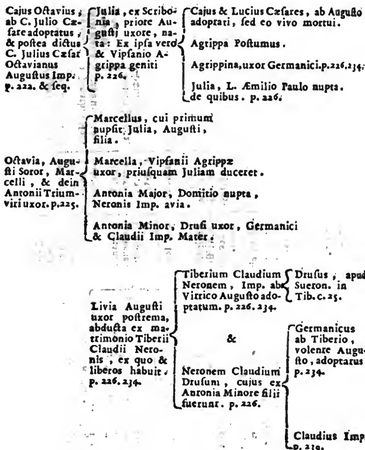
- Demetrius Soter. p. 191.
  - Demetrius II. Nicator. p. 193.
    - Seleucus V. p. 203.
    - Antiochus VIII. Grypus. p. 203.
      - Seleucus VI.
      - Antiochus XI.
      - Philippus.
      - Demetrius III. Eucærus. de quibus. p. 209.
  - Antiochus VII. Sidetes, p. 195.
    - Antiochus IX. Cyzicenus. p. 203. 209.
      - Antiochus X. Eusebes vel Pius. p. 209.
        - Antiochus XII. Asiaticus. p. 209
    - Alexander Zebina, sed qui falso id de se jactavit p. 203.
- Antiochus V. Eupator. p. 191.
- Alexander Bala Epiphanis se filium esse jactavit, sed falso. p. 193.
  - Antiochus VI. p. 194.

PTOLEMÆORUM.

- Cleopatra, celeberrima mulier, variis Syriæ Regibus nupta. p. 193.
- Filius, ab Evergete occisus. p. 194.
- Cleopatra, patrui postea uxor. p. 194. & 204.
- Gryphina vel Tryphæna, Antiocho Grypo nupta; p. 203.
- Ptol. Lathurus. p. 204. qui & Philometor. p. 204. Ptol. Alexander I. p. 204.
  - Ptol. Alexander. II. p. 209.
  - Ptol. Alexander III.
  - Post quem regnavit dubiæ vel alienæ originis.
    - Ptol. Auletes. p. 210.
      - Ptol. Dionysus, ultimus Ægypti Rex. p. 210.
      - Cleopatra, celeberrima mulier, Antonii tandem uxor. p. 225. & alibi.
- Ptol. Appio, Nothus, Rex Cyrenarum. p. 204.
- Cleopatra, primum Lathuri fratris, dein Antiochi Cyziceni uxor. p. 204.
- Seleuce, Fratri Lathuro uxor a matre data. p. 204.

Antigonus I. qui sub Alexandro M. militavit, & dein Asiam Minorem obtinuit. p. 144. & seq.
Demetrius Poliorcetes, qui, pulsis vel occisis Cassandri filiis, Rex Macedoniæ evasit. p. 146. 147.
Antigonus Gonatas, qui, victo Pyrrho Epirota, & pulsis Gallis, Macedoniæ Regnum sibi posterisque suis firmavit. p. 170.
Demetrius, Rex Macedoniæ. p. 170.
Post quem regnavit Antigonus Δώσων, Demetrii agnatus, Vitricus & Tutor Philippi. p. 170.
Philippus cujus tutor fuit Antigonus Δώσων. p. 171. seq. & 182.
Demetrius obses pro patre Romanis datus, & dein ab eodem occisus. p. 184.
Perseus, Nothus, Rex Macedoniæ, a Romanis debellatus. p. 184.
Philippus. p. 200.
Pseudo-Philippus, qui & Andriscus, Persei se filium jactavit, sed a Metello Macedonico devictus est. p. 200.

Mattathias Hassamonæus. p. 190.
Judas Maccabæus. p. 190.
Jonathas Maccabæus. p. 192.
Simon Maccabæus. p. 194.
Johannes Hyrcanus, Ethnarcha. p. 195.
Filia, Ptolemæo nupta. p. 195.
Judas & Mattathias, ab isto Ptolemæo occisi. p. 195.
Aristobulus, primus Rex Judæorum. p. 205. 215.
Alexander Jannæus, secundus Rex Judææ. p. 205. seq.
Antigonus, ab Aristobulo occisus. p. 205.
Alius, ab Alexandro occisus. p. 205.
Alius privatus consenuit. p. 205.
Hyrcanus, Pontifex Maximus. p. 215.
Aristobulus, Rex Judææ. p. 215.
Alexandra, nupta Alexandro, patrueli suo. p. 229.
Alexander. p. 216.
Antigonus. p. 216. 228.
Duæ filiæ, cum patre Romam abductæ. p. 216.
Alexander, quem etiam Josephus memorat, sed qui idem videtur esse, qui Aristobulus. p. 228.
Aristobulus Pontifex M. ab Herode factus, sed postea occisus ab eodem. p. 229.
Mariamne, Herodis uxor. p. 229.

Cajus Octavius, ab C. Julio Cæsare adoptatus, & postea dictus C. Julius Cæsar Octavianus Augustus Imp. p. 222. & seq.
Julia, ex Scribonia, priore Augusti uxore, nata: Ex ipsa vero & Vipsanio Agrippa geniti p. 226.
Cajus & Lucius Cæsares, ab Augusto adoptati, sed eo vivo mortui.
Agrippa Postumus.
Agrippina, uxor Germanici. p. 226. 234.
Julia, L. Æmilio Paulo nupta. de quibus. p. 226.
Octavia, Augusti Soror, Marcelli, & dein Antonii Triumviri uxor. p. 225.
Marcellus, cui primum nupsit Julia, Augusti, filia.
Marcella, Vipsanii Agrippæ uxor, priusquam Juliam duceret.
Antonia Major, Domitio nupta, Neronis Imp. avia.
Antonia Minor, Drusi uxor, Germanici & Claudii Imp. Mater.
Livia Augusti uxor postrema, abducta ex matrimonio Tiberii Claudii Neronis, ex quo & liberos habuit. p. 226. 234.
Tiberium Claudium Neronem, Imp. ab Vitrico Augusto adoptatum. p. 226. 234.
Drusus, apud Sueton. in Tib. c. 25.
&
Neronem Claudium Drusum, cujus ex Antonia Minore filii fuerunt. p. 226.
Germanicus ab Tiberio, volente Augusto, adoptatus. p. 234.
Claudius Imp. p. 239.

- Flavius Constantius Chlorus Imper. p. 275. & 279.
  - Flavius Constantinus M. Imp. p. 275. & seq.
    - Crispus, a patre occisus. p. 282.
    - Constantinus.
    - Constantius.
    - Constans, Imperatores, de quibus. p. 288.
    - Eutropia, Mater Nepotiani Tyranni. p. 289.
    - Helena, uxor Juliani Imp. p. 290.
  - Flavius Julius Constantinus. p. 288.
    - Gallus. p. 289. 290.
    - Julianus, Imp. p. 289. 295. &
    - Tertius Frater. p. 289. & seq.
  - Flavius Dalmatius Annibalianus. p. 288.
    - Dalmatius Cæsar. p. 288.
    - Annibalianus, Rex Regum & Ponticarum gentium. p. 288.
  - Constantia, Licinii uxor. p. 281.

- Tiberius, apud Sueton. Tib. c. 54.

- Drusus & Nero, ab Tiberio occisi. Sueton. in Tib. c. 54.
- C. Caligula, Imper. p. 238.
- Agrippina, primum Domitio Ahenobarbo, dein Claudio patruo nupta. p. 239. Ex priore matrimonio natus est.
  - Nero Imp. a Claudio vitrico adoptatus. p. 239.
- Drusilla a Fratre deamata.

- Britannicus, ab Nerone occisus. p. 240.
- Octavia, Neronis uxor, sed ab eo rejecta. p. 240.

STEMM

ℏus I. Comes Habsbur- & Imperator. p. 493.

Albertus I. Imp. post devictum Adolphum Nassavium. p. 493. 503.

Fredericus Pulcher, Imp. designatus. p. 503.
Rudolphus Mitis, Rex Bohemiæ a patre renunciatus.
Leopoldus Gloriosus Dux Sueviæ.
Otto audax, Dux Stiriæ.
Albertus Sapiens sive Contractus.
Anna, Her-

Albertus cum trica.
Rudolphus Fundator, & Fredericus Splendidus, prole caruerunt.
Leopoldus Tirolensis

Albertus Patiens.
Fredericus Tirolensis.
Erneftus Ferreus, Stiriacus. p.

Meroveus, Rex Francorum. p. 325.

Childericus, Rex Francorum. p. 325.

Chlodoveus I. qui Christianam religionem primus amplexus est. p. 357.

Audeflendis vel Audefleda, uxor Theodorici, Ostro-Gothorum Regis. p. 357. Albofledis, & Lanthildis. p. 358.

Thec… cus. 375. Rex … strat… Chl… mir… 361.

Chlot… rius. 375.

Child… tus. 375.

Chlot… uxor … malar… Visi-… thorun… Regis… 375. fe…

STEMM

- Carolus Marrellus, Pipini Grossi ex Elpaide concubina, Filius. p.412.415.
  - Carlomannus, Austrasiæ Major Domus. p. 420.
  - Pipinus Brevis, primus suæ gentis Rex Galliæ. p. 420.
    - Carlomannus, Neustriæ Rex. p. 421.
    - Carolus M. Imperator Occidentis. p. 421.
      - Carolus, qui sine prole obiit. p. 424.
      - Pipinus Italiæ Rex. p. 424.
        - B… R… lia… Lu… Pi… co… p.… Al… Pa… Ba… Pri… ge…
  - Gripho, exclusus hereditate.

- Robertus Fortis, seu Maccabæus Dux Franciæ. p. 433.
  - Otto, vel Odo, vel etiam Eudo, Comes Aurel. deinde Rex Galliæ post Carolum Crassum. p. 433. 452.
  - Robertus, Dux Franciæ, postea Rex contra Carolum simplicem factus. p. 440. 452.
    - Hugo Magnus; Dux Franciæ, Comes Parisiensis. p. 452. & 455.
      - Hugo Capetus, Dux, & dein Rex Franciæ. p. 456. 472.
        - Robertus Sapiens, Rex. p. 472.
      - Otto, Dux Burgundiæ. p. 455.
      - Henricus Dux Burgundiæ post Fratrem. p. 455.
      - Emma, Richardi I. Ducis Normann. uxor. p. 455.
    - Emma, uxor Rudolphi, Ducis Burgundiæ, qui post socerum Rex Galliæ evasit. p. 454.

EM

STEMM

Ca- ... & Rex x. 472. Dux ... Robertus Sapiens, Rex. p. 472.

Philippus III. Audax, Rex, Ludovici S. Filius. vid. pag. superiori.

- Philippus IV. Pulcher, Rex. p. 502. Cujus ex Johanna, Henrici I. Regis Navarræi, Filia & Herede, Filii fuerunt.
  - Ludovicus X. Hutinus, Rex Galliæ & Navarræ. p. 506.
    - Johanna, Ebroicensis Rex Navar p. 507.
    - Johannes I cos post d tus est in tuus. p. 50
  - Philippus V. Longus, Rex. p. 507.
  - Carolus IV. Pulcher, Rex. p. 507.
  - Isabella Eduardo II. Regi Angliæ nupta, mater Eduardi III. p. 507.
- Carolus, Comes Valesius. p.
  - Philippus VI. Valesius, Rex, successor Caroli Pulchri. p. 507.
    - Johannes I p. 508.
  - Filia, uxor Vilhelmi Boni, Comitis Holland.

Princeps. Ludovicus

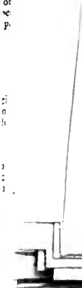
Robertus, Ludovici Sancti, filius, Comes Claromontanus, per uxorem Dux Borbonius. p. 552.
Duæ ex eo ortæ sunt lineæ, Monpenseriorum, & Vendocinorum. Abnepotes ejus fuerunt.

- Johannes I. Borbonius Monpenserius.
  - Carolus Borbonius, Claromont.
    - Johannes II. Bonu Borboniu Dux Ar nix.
    - Petrus B lojocensi maritus Annæ, dovici X Filiæ. p 535.
  - Ludovicus Borbonius, Monpenserius.
    - Gilbert Borbon Monper rius. p.

&

- Ludovicus Borbonius Comes Vendocinus, cujus Frater fuit.
  - Johannes Borbonius, Vendocinus.
    - Franci Borbo Vendo nus.
    - Ludo Princ furio
- Jacobus II. Marchiæ Comes. Johannæ II. Neap. Maritus. p. 521.

Carolus Andegavensis
Rex Neap. p. 493. 494.
Filius Ludovici VIII.
Regis Galliæ. vid.
Stemma I. Hugonis Capet.

s II. (
cap. p.

Raimundus Comes Barcinonensis, qui ex Petronella, Ramiri, Regis Arragoniæ, filia ac herede, genuit.

Alphonsum vel Ildephonsum II. Regem Arragoniæ.

Petrus II. Rex Arragoniæ.

Maria vel Constantia uxor Frederici II. Imp. p. 490.

Alphonsus, Comes Provinciæ.

Raimundus, Comes Provinciæ.

S T E

	Conſtantia, uxor Frederici III. Regis Siciliæ.	Johanna, Matthæi, Comitis Fuxenſis, uxor.
Petrus IV. Rex Aragoniæ, Alphonſi VI. Filius vid. pag. ſuperiori.	Johannes I. Rex Aragoniæ.	Jolantha Ludovici Andegav. uxor.
	Martinus, Rex Arragoniæ.	Martinus Rex Siciliæ.
	Leonora, Johannis I. Regis Caſtellæ, uxor, cujus Filius ſecundus fuit.	Ferdinandus Juſtu Rex Arragoniæ & Siciliæ.
	Iſabella,	

- Guillelmus Nothus, Conquæstor, Dux Normanniæ, & dein Rex Angliæ, Roberti II. Ducis Normanniæ, ex concubina Filius. p. 476.
  - Robertus Dux Normanniæ.
    - Guillelmus Comes Flandriæ.
  - Guillelmus II. Rufus Rex, qui Patri successit.
  - Henricus I. Rex. p. 478.
    - Mathildis, primum Henrico V. Imp. p. 478. Dein Gothofredo Plantagenetæ, Andegavensium Comiti, nupta. Ex hoc matrimonio natus est.
      - Henricus II qui Rex An gliæ post St phanum fa- ctus est. p. 486. Habuit is in matri- monio Eleo- noram, Gu lelmi V. Du cis Aquita- niæ, Filiam & Heredem ex qua nati
        - Gothofredus
        - Vilhelmus. Mezer. p. 56
  - Adela, Stephano, Blesensi Comiti nupta, unde natus.
    - Stephanus qui post mortem Henrici I. regnum invasit. p. 486.

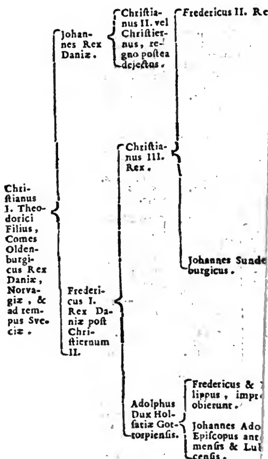
STEMM

Eduardus III. Vid. pag. superiori.

Eduardus Niger, de Voodstock, Princeps Valliæ; obiit ante Patrem. p. 508.
— Richardus II. regno exutus a ... ricum Lancastr...

Lionellus de Antuerpia, Dux Clarentiæ.
— Philippa Edmundi Mortimerii, Comitis Marchiæ uxor, unde
— Rogerus Mortimerius, Comes Marchiæ.
— An... cha... fis... Re... ne... stri... con...

Johannes de Gandavo, Dux Lancastriæ, Comes Richmondiæ. imò & Comes Derbius. Froiss. Hist. IV.
— Henricus IV. Rex Angliæ post Richardum II. p. 510. 533.
— Henricus V. Rex Angliæ & Galliæ. p. 531. 533.
— Hen... VI. ... Sol... bor... bus ... fus ...
— Humphredus, Dux Glocestriæ, Prorex Angliæ, occisus ab Henrico VI.
— Catharina, Henrici Regis Hisp. ux. Froiss. Hist. L. III.
— Johannes Bellofortius, Comes Sommerse-
— Johannes Bellof. Comes Sommersetius.
— M... rha... Ed... Tu... mi... me...

Christianus I. Theodorici Filius, Comes Oldenburgicus Rex Daniæ, Norvagiæ, & ad tempus Sveciæ.

- Johannes Rex Daniæ.
  - Christianus II. vel Christiernus, regno postea dejectus.
- Fredericus I. Rex Daniæ post Christiernum II.
  - Christianus III. Rex.
    - Fredericus II. Re
    - Johannes Sunde burgicus.
  - Adolphus Dux Holsatiæ Gottorpiensis.
    - Fredericus & lippus, impr obierunt.
    - Johannes Ado Episcopus ant mensis & Lul censis.

E
S T

Eri
fed Joa
I.
Joh Bra
dei bu
fub

Gustavus Vasa, Rex Sveciæ primus suæ Gentis.

Ca
Du Al
Sig Ar
lio fco
gd
fis,
quo
Ele
Mo
nus
-din

Cas
chi
fis.

Geo
Ono

cis Burgundiæ, Stemm. Hugonis C.

- Otto Illustris, ex Comitibus Vittelsbaccensibus, & Schir. oriundus, qui, ducta Agnete, Henrici Junioris, Palatini, Filia, possessionem Palatinatus, (quem Pater ejus, Ludovicus I. Bavariæ Dux, proscripto isto Henrico Jun. ab Frederico II. Imp. jam acceperat) sibi firmavit, primusque suæ gentis Elector Palatinus est factus.
  - Ludovicus II. Severus, Elector Palatinus.
    - Rudolphus Balbus; Elector Palatinus, a Fratre terris suis ejectus, obiit exul in Anglia.
      - Adolphus, qui Electora tum Fratri concessit.
      - Rudolphus II. Elector Palatinus.
      - Rupertus S Palatinus mia Heidel
    - Ludovicus Bavarus Imperator factus contra Fredericum, Austriacum, Rudolphi Habsburgici Nepotem. p. 503.
      - Ludovicus denburgicu & per uxo rolensis.
      - Ludovicus ctor Brand cessor Frat
      - Otto, Ele denb. Succ sed qui de Brand. Car vendere de
      - Stephanus Bavariæ.
      - Guillelmus Hollandiæ & Hannon cum Fratr ex Margar lelmi III. landiæ &c. rede; tand prus obiit.
      - Albertus C landiæ, Z Hannoniæ Fratris.
  - Henricus, cujus posteritas in pronepote defecit.

: M

'phus, Elector Fratri effit.

olphus lector inus.

ertus inus Heide

vicus rgicu uxo is.

icus rand Frat

Ele Succ dei Car de

us

mus lia non atr yat I. &c. nd it.

C Z

[E

S T

-i-

Stephanus, Palatinus Simmerensis, Ruperti III. Imp. Filius. Vid. pag. superiori.

Fredericus, Palatinus Simmerensis. — Joh Pal Sin sis

Joa I. E Bra burg

Alb Arc scop gde sis, quo Elec Mog nus dina

Casi chir sis.

Geo Ono

Ludovicus Niger, Pa- — A C

Fredericus I. Bellicosus, Marchio Misniæ, ad Vittekindum, tempore Caroli M. Saxonum Regem, genus referens, in locum Alberti III. ex Ascaniis, Elector Saxoniæ factus ab Imperatore Sigismundo.

- Fredericus II. Placidus, Elector Saxoniæ.
  - Ernestus I. Elector Saxoniæ, unde Ernestina Linea nomen accepit.
    - Fredericus III. Sapiens, Elector Saxoniæ, ἄγαμος
    - Johannes Constans, Elector Saxoniæ post Fratrem.
  - Albertus Animosus, Dux Saxoniæ Marchio Misniæ, unde Albertina Linea dicta.
    - Georgius Catholicorum accerimus defensor.
    - Henricus Pius, Dux Saxoniæ.
    - Fredericus, Ordinis Teutonici in Borussia penultimus Magister, Alberti Brandenburgici Decessor.
- Catharina nupta Frederico II. Electori Brandenburgico.

S T E

Fredericus V. Burggravius Noribergensis.

Fredericus VI. Burggravius Noribergensis, qui primus suæ gentis Marchio Brandenburgicus & Elector factus est ab Imperatore Sigismundo.

Beatrix, uxor Alberti III.

Johannes Alchymista, qui Electoratum Fratri concessit.

Fredericus II. Elector Brandenburgicus, Successor Patris.

Albertus Franconicus, dein post Fratrem Elector Brandenburgicus, dictus Achilles.

Dorothea nupta Christophoro Palatino, Regi Daniæ, dein Christiano, itidem Regi Daniæ, primo ex Oldenburgicis.

Johannes Elector Brandenburgicus.

Fredericus

Jo
I.
Br
bu

All
Ar
fec
gde
fis,
que
Ele
Mo
nus
din

Caf
chi
fis.

Geo
Onc

STEM

- **Henricus Niger Dux Bavariæ, Saxoniæ, Marchio Tuſciæ, Guelphonis IV. Filius.**
  - Henricus Superbus, Dux Bavariæ, Saxoniæ, Tuſciæ, Brunſvicenſis & Luneburgicus.
    - Henricus Leo, potentiſſimus Princeps, ſed cui pleraque adempta.
  - Juditha, nupta Frederico, Duci Sveviæ.
  - Guelphus, Dux Bavariæ & Spoleti.
    - Guelphus mortuus ante Patrem.

S T E M

Fredericus, qui a quibusdam in locum Venceslai exauctorati Imperator est electus, sed mox per insidias fraude Electoris Mogunt. manu Valdekcensis Comitis occisus.

Bernhardus, Dux Brunsvicensis.

Otto Claudus, Dux Brunsvicensis.

Fredericus, Pius, Dux Luneburgicus.

Ber

Ot
Pat
m

Magnus Torquatus. Vide pagina superiori.

us

te { Henric Dux L burgic

Johannes de Medicis Malatestæ Filius, Gonfalonerius.

Cosmus de Medicis, Pater Patriæ, Gonfalon. { Petrus de Medicis, Gonfalon.

Laurentius de Medicis. { Petrus Franciscu de Medici